Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XVII
A
69
NAPOLI

Digitized by Google

Sereniſſimo & Potentiſſimo

PRINCIPI

LVDOVICO XIII,
Galliæ & Navarræ Regi Chriſtianiſſimo, &c.

IO. BARCLAIVS
S. D.

NOvo iſti generi ſcriptionis, nec forſitan in Latinis ante viſo, LVDOVICE Rex Chriſtianiſſime, ut faveas ipſe, & favoris publici viam regia humanitate aperias, facile poteris exorari. Nunquam enim hæc bella, hos caſus, regnorumque diſcrimina, & amores pudicæ juventutis, quos habet iſte liber, Tu illo flore ætatis, illa vividæ indolis lætitia, tam capaci ad ſeria & remiſſionem ingenio contemnes. Videbis virtutum vitiorumq; certamina, nullibi quam veſtris in Aulis atrociora. Deſpicies quid indulgentia Regum peccaverit, quidve audacia.

Oderis publicæ paci infeſtos, gaudebiſq; mulctari. Tuas ſæpe virtutes reperies: Tua in aliis Heroibus ſimplicius facta miraberis; Popularem denique tuum, tot fatis, tot hoſtibus exercitum Poliarchum, ipſa virtutis & dignitatis ſimilitudine habebis chariorem: Nec pollues ſanctitatem famæ tuæ, quæ Te virum & Regem ab inaſſueti candoris fortitudine celebrat, ſi amabis Argenidem. Satis deniq; ſe hic liber Tuæ Majeſtati probabit, ſi intelliges, in illo aliquot Principum laudes referri. Tua enim intereſt, ut, qui tot hiſtoriarum materiam Orbi daturus es, jam nunc literis faveas, Regum vitam quacũque ratione narrantibus. Ibunt Muſæ, exemplo licentiaque quam feceris, per Optimatum domos, miſcebuntque ſe juventutis colloquiis, & provectiorum ſeria utiliſſime excolent. Nec aliud ingerent ſæpius quam tui nominis dotes, in quo omnia ad æternitatem famæ conſpirant, nobiliſſimo regno & indole nobiliori. Nam altiſſima Europæ in ſcena, ſolio emines gentis illius, quæ nunc armis peragravit arcana Orientis adhuc Franciſcũ nomẽ horrentis; nunc vicinioribus bellis eo fato efferbuit, ut regiones ægre reperias quæ non aliquando Gallicæ gloriæ ditio-

ditionique acceſſerint: cujus denique viribus, ubi ipſa ſibi conſentit, nihil nimium eſt, nihil impervium; quæ autem pietate & religionum amore præcipua, neſcit poſſe quod poſſe non debet. Iam vero iis Tuam Majeſtatem moribus numen finxit; iis caſibus pueritiam & juventutem Tuam erudiit, ut videatur aliquid à fortuna Tua majus Gallia expectare, quam dederit ipſa Tibi. Eo enim parente es genitus, qui vel confeſſione hoſtium ſæculi ſui ſummus, Magni cognomen ferre vivus debuerat, quod Vos modeſtius extincto addidiſtis. Tali ſcilicet authore ingenerari debuit Tibi virtus, & ad gloriæ ſucceſſionem cupiditas inſeri. Is autem vix octuenni tibi raptus; Quippe hoc modò elucere optime potuit Numinis cura Tuæ Majeſtati propitia, propriæque virtuti ſeges dari, ne omnia Patri deberes. Nam eo ſublato motus ſenſim exarſere in Gallicis animis plerumque ad vicariam contumacibus poteſtatem, & mox arma civilia; dum Tu, Nobiliſſime Regum, jam virilis conſcius ſenſus, properares enatare ex pueritia ad ætatem firmiorem. Prævenisti tandem annos, momentoque compoſuiſti patriam pene everſam. Sed ut crebrioribus triumphis tua ſe fama per

hominum ora inveheret, ſæpe deinde arma gentilia novis ac pene anniverſariis tumultibus exſonuêre; totieſque oppreſſiſti factiones hoc ipſo ſtupentes, quod præter ſpem Tui vindex adeſſes. Iviſti, circumtuliſti regia ſigna, denique pugnaviſti. Illico multis ceciderunt ſponte arma, multis excuſſa ſunt. Hi tuam virtutem amaverunt, illi timuerunt fœlicitatem. Tu vero magnitudine effeciſti, ut omnes dubitent plus fuerit in fortitudine an clementia tua. Victor enim eas ut plurimum leges ſcripſiſti, propter quas vincere iſti voluerant.

Cæterum, quamquam imbutus regia armorum voluptate; non his tamen, plus juſto indulgens, paſſus es belli malis pacem eſſe infeſtam: nec acrior ſceptri vindex fuiſti quam deinde ſalutis ſingulorum: impio more ſublato, qui jubebat Gallos tuos, levibus inter ſe rixis commiſſos, paſſim jugulum ſuum dare, aut petere alienum. Hæc atrox & peſtilens lues tantum Gallici cruoris exhauſit, ut vix plura gladiatorum paria olim Romanorum arena conſpexerit. Vſu quoque & fama populari invaluerat inſania: quia illi vitio ex virtute, ſed corrupta, erat ſemen. Quoties totæ ſtirpes exciſæ? quoties emeritorum

rum

Regis Chriſtianiſſimi cum iis coiviſtis. Scimus totius Orbis bono quantùm Muſis regnum ſit in Francia tua: quæ duplici quoque nomine Tuæ Majeſtati devinctæ ſunt. Nam præterquam quod Regum liberalitate, cura, hortatu, nunc in Galliis pulcherrime vigent; Italia quoque Medicæorum Principum munus agnoſcit, eas à patrum veterno excitatas: quam laudem Sereniſſima illa gens pulcherrimo ſtudio augere non deſinit. Ita paterno atque materno jure, Tu patronus literarum, Tu omnes amabis. Sed hic arctius liber, Chriſtianiſſime Rex, à Tua Majeſtate expectat foveri, quem multiplici ſuaviorum Muſarũ mixtura regii amores, regia odia, ſpiritus denique regii implent. Vale. Romæ, kalend. Iul. cIɔ Iɔ c xxi.

DISCVRSVS DE AVTORE Scripti, & judicium de nominibus Argenidæis.

EVphormionem & Argenidem à Barclaio habemus, Satyrico & ſcriptore noſtri temporis celeberrimo, imo ſi cum rerum gravitate, ſtili majeſtatem ſpectes, incomparabili. Vtriuſque evolutio, ſed pauca, heic nobis pagellam faciet.

Euphormio quis aut unde ſit, aut quæ Luſinia ipſius fabuloſa fælicitate decantata, multis jam ab annis à Philologis anxie deſideratum & inquiſitum eſt; Auctor vero eorundem ſuperſtitioſam & intempeſtivam diligentiam ſalſe deridet in Apologia non longe ab initio; quippe ſe non de vulgi fæce eſſe, aut in ignobili quiete latitare, vel etiam calamitatibus premi, ſed in alto felicitatis loco cæterorum fortunam turbidam ſecure deſpicere *ait*; Fortuna, *inquiens*, liberalius mecum egit; nec ullius privati familiam anxiè paternis in Regiam focis eductus. *Literatiſſimus Philologus Iohannes Rodenborgius, domo Antverpianus, (qui nuperis annis ab Electore Saxoniæ Lipſia VVitebergam evocatus, & Taubmannianæ Cathedræ ſuffectus, poſt Gedanum ab Inclyto Senatu accerſitus, ibi in confiniis è vita migravit,) veræ fidei teſtimonio aſſeruit, dicens; Auctor famoſi hujus ſcripti eſt Guilielmus Barclaius. Cujus etiam perele-*

pereleganti manu ipſe Rodenborgius habebat conſignatos Principes, in Euphormione qui ſub fictis nominibus, ad ſuſtinendas vitiorum perſonas idoneis, in publicum producuntur, & ignominioſis quaſi coloribus in tabula depinguntur. unde eos quoque magna ſui parte per promtam & amicam communicationem tum temporis cognovimus.

Num vero pater an filius Satyram iſtam compoſuerit vel ediderit, ignoratur: Certe ſi rerum gravitatem exacte perpendas, quæ maturioris judicii & comprobatiſſimæ experientiæ virum prodit, patri haut injuria adſcribi poſſet. Is fuit Profeſſor Regius in Ponte-Muſſana Galliæ Academia non ignobili, qui ſcriptis graviſſimis de Regno & Regis inſtitutione, de poteſtate Pontificis adverſus Bellarminum, altioris & erectioris ingenii ſpiritu editis, admodum inclaruit, inſuper ſuperiori tempore Duci Lotharingiæ Guiſio à Conſiliis magnus. Sed ut induſtria in aulis Regalibus vix eſt locus, niſi illa ſummis opibus fulta ſit; & raro fortuna pauperes in templum ſuum recipere ſolet (id eſt, in Principum domos) niſi quos ad publica ludibria deſtinat: exemplo Divæ Matutæ, cujus limina ex ancillis uni tantum patebant, quam ſcilicet matronæ colaphis urgebant: (Plutarch. in quæſt. Rom. 16. Roſin. lib. 2. antiquit. Rom. cap. 18.) *Ita quoque Barclaio uſuvenit; Eum enim ſecretis criminationibus aulicis, (quibus eſt contemtor animus & ſuperbia commune Nobilitatis malum)* Saluſtio teſte in Iugurtha, *ignarum infamarunt, & quo incautior deciperetur, palam laudarunt,* ut ex Tacito lib. 1. hiſtor. hoc adjiciam. *Eapropter exinde ſe recepit in Lutetiæ regiam, ſpe majoris & condigni præmii ob ſolidas & maturas literas quibus inſtructus erat Ibi vero nihil magis quam faſtum & fidentis ſibi ſupercilii arrogantiam, quæ*

rudes

rudes & imperitia ſua ignari Aulici ſe extollere ſolent, expertus, in Academiam Ponte-Muſſanam, ubi Profeſſoris munere functus, diſceſſit, privatas quidem ſed ad vera negotia otioſas & ſerias literas repetens. Vnde facilis eſt de ſcripti hujus tam amarulenti occaſione conjectura, ut ſcilicet Auctor, ſi pari calamitatis injuria adverſarios opprimere non poſſit, eorum tamen flagitioſos mores celebri ignominia veluti longa & apud poſteros duratura morte per ſtilum & acerbos jocos traduceret. Eapropter Ducem Guiſium primo aggreditur, cujus ſuperbiam & inſolentis animi jactantiam (quippe genus ſuum ab Evandri Matre per Carolum Magnum repetunt) exquiſitis verborum contumeliis ſub Callionis nomine perſequitur: Tantum enim abeſt ut illum hominem à regia ſtirpe oriundum dicat, ut eum potius ad bubulorum & upilionum gregem ab invidioſa gloriationis ſolio detrudat. Poſt, ejus Aulam, cui ſe ob paupertatem & inopiam indigne mancipatum queritur, pertinaci Satyra exagitat, & ſub ficta amentiæ ſpecie, negotia & ſervitutem aulæ graphice depingit. Quid enim aliud fere eſt Aulicorum vita, quam ſpontanea mentis inſania, dum ſcilicet ſuperiorum juxta & inferiorum uſualem benevolentiam ſervili adulationis ſtudio allicimus, abdicata ultro recta rationis libertate? ut de perfidia, quam leniſſimo ſimulationis & diſſimulationis, *itemque blandiſſimo* Comitatis & Humanitatis *vocabulo condiunt, nihil dicam, modo Comicus exprimat:*

Ore aliud taciteq; aliud ſub pectore verſant.

Taciti verbo lib. 14. Annalium: *Adjiciunt (ſcilicet Aulici) complexus & oſcula, facti natura & conſuetudine exerciti jactare odium fallacibus indiciis. Neque vero ex piſtrino illo furioſa ſervitutis facile ad priſtinam mentis libertatem reducimur,*

mur, niſi forte mirabilis quadam metamorphoſis, quam nova cuidam amentia aſſimilare poſſis, animum afficiat: quippe ex Aula cavea revolare in amœnos privatæ & liberioris vitæ campos tam frequens eſt, quam ſapientem de ſuo rationis ſolio dejici facile; utrumque ſcilicet rarum. adeo ſuavis eſt & blandula illa ſervitus, ut illam quoque indignis laboribus coëmere ſtudeamus, raro autem vel difficulter admodum cum libertate rurſus permutemus. Sed hæc de Aulis. Poſtquam Auctor eruditiſſimis jocis liberationem ſuam deſcripſit, in potentiſsimos Europæ Principes invehitur; & eorum Regias, Gallicanas præſertim, (in quibus ſcilicet magna ſpe fruſtratus ab Aula Monachus ignominioſam repulſam paſſus erat,) perſtringendo, communia ſimul & particularia vitia, rixas item & frivolas altercantium diſceptationes in omni diſciplinarum genere, cum deterrimo eorum abuſu, pervicaci indignatione proſcribit. Quibus ſingulis indagandis hiſtoriarum noſtri temporis cognitio non parvo nobis adjumento erit.

Tantum de patre Barclaio. Quod ſi filium hujus ſcripti auctorem facere velimus, uti quidem ſtili vehementia & pene audacior libertas calentis adhuc ſpiritus & juvenilis impetus indicium eſt; nec ipſe Auctor diffitetur, cum vigeſimo primo ætatis anno poſt exercitam juventutis ambitionem, ſe nominis cupiditate & adoleſcentia (quod eſt commune argumentum ad famam) hanc totius accuſationem inſtituiſſe tradit in Apologia. Nec veriſimile eſt, Patrem jam provecta ætate adultum hiſtoriarum (quæ admodum recentes ex peregrinatione heic referuntur) explorandarum ſtudio in alienas oras migraſſe. Accedit, quod Euphormio inſcriptus & dicatus ſit Iacobo Angliæ Regi, apud quem junior Barclaius in ſanctioris conſilii ſenatum

rum allectus ſumma gratia floruit, donario aliquot mille coronatorum pro iſta dedicatione auctus; munificentiſsimis inſuper ſtipendiis ornatus ibi vitam primo bene habuit. Pro juniore Barclaio militat ipſe Euphormio teſtis in Apologia, ubi ſe appellat hominem novum in luce & diſcrimine victurum; quod de Profeſſoribus non poteſt, cum hi in pulvere verſentur, &, ſecundum Lucianum, Iovis odio perpetuo vexentur. Si igitur filius ex his quæ diximus, auctor Euphormionis nominandus ſit, occaſio ſcribendi haut longe petenda videtur, ſiquidem injurias patri & ſibi illatas mordaci Satyra publice perſequi pietatis juſta ſenſu & doloris ſtimulo incitatus voluit.

Tantum præliminari verbo de auctore; ſequitur judicium de nominibus Argenidais, quod Nomenclatoris inſtar lectori inſerviet, ſcriptum à viro, cujus famam virtus & literæ facient immortalem. Sic vero iſte:

Non *ſatis audaciæ erat, quod, qui in Politicis ingenium ſuperioribus annis exercuerunt, regnandi præcepta ipſi magnam partem negotiorum expertes Principibus tradiderunt, niſi temerariis quoque diſputationibus de limitata Principum poteſtate, de ſubjectorum in dominos reſervato, ut loquuntur, jure, de tyrannicidii juſtitia, aliiſque conſimilis audaciæ thematibus, ſacroſancta ſceptra laceſſere auſi eſſent, evulgato horribili imperii arcano,* Licere Principum quoque vitiis iraſci.

Quo accedunt ſummi Pontificis Maximæ in Ieſuitarum cerebro natæ: (qui liber Romæ *anno* 1625 *impreſſus, ſed Pariſiis ann. ſeq. impreſſus & crematus eſt:) nimirum,* Inhabilis Rex propter malos mores, malam adminiſtrationem, inſufficientiam, poteſt deponi; monendus, poſtea puniendus, & regno privandus, & ſubditi ab ejus obedientia liberandi. *Qui-*

Quibus ſane eſt quod acceptos feramus pernicioſo de Republica ſenſu infectos plurimorum animos, & inde ſequutam civilium adeo pervagatam inſaniam, atque rebellionum his propugnatoribus nunc velut legitimum nefas. Nam ſi Principum flagitia vita aut Regnorum jactura multare atque evitare ob eam cauſam debitum obſequium licet, calumniandi materia patefacta, & improbis cupidinibus obſeptum iter hac Principalium peccatorum traducendorum licentia quam tritiſsimum erit: adeoque quibus ob ſcelera & pœna metum maxima peccandi neceſsitudo eſt, aut quibus ambigua domi res & ob magnitudinem æris alieni afflicta fides in pace, domeſticis malis excidium patriæ opponere & privata vulnera Reipublicæ malis operire volent: Tum ſui gradus nunquam ſatis patiens ambitio regiis erroribus perfida & maligna cura ſemper imminebit, ſuamque cauſam libertatis larva & boni publici prætextu velabit. Ita nunquam pacem habebunt Regna, nunquam Principes ſecuri eſſe poterunt; ſemper ſimultates, queſtus, indignatio, bellum denique gentium tranquillitatem turbabit. Sed ad aſſerenda quidem inviolabilia Principum jura Guilielmus Barclaius aliique præclariſsimi viri, ut exactam eruditionem, ita acerrimum ſtudium attulerunt; ipſum autem rebellionis ingenium, factioſorum prætextus, artes, fines, quid ſperare, quid timere videantur, poſtremo viam ac modos, quibus contumaces obrui, eorumque nimii ſpiritus infringi poſſint, *in Argenide Ioanni Barclaio depingere finis atque conſilium fuit.*

Et Rebellionum quidem originem, cauſamque tot motuum qui ſæculi noſtri pacem turbant, ait eſſe nimiam antiquorum Regum facilitatem, ſegniciem, patientiam & incautam in Magnates pro-

profuſionem, qua prodantur imperii vires, aperiaturque injuriis deſpecta Majeſtas. Regia amicitia indulgentia conditum hoc culmen, hancque arcem, ex qua hodie factioſi pugnant in Reges. Quod ipſum quoque Trajanus Boccalinus confirmat, cum immunitates, prærogativas, privilegia, fontem rebellionum, ſemen zizaniorum, lapidem ſcandali adpellat. Et ſane mihi quoque ab hac una cauſa eſſe videntur, non niſi ad propriam cujuſque libidinem exactum obſequium, & regiæ poteſtatis vindiciis oppoſita murmura, queſtus, & poſtremo remedium ex armis. Ita Germania, ante in unius Imperatoris reverentiam intenta, nunc in varios Dominos lapſa, ipſi pene tota excidit. Olim in Gallia Neuſtria, Armoricorum, Aquitaniæ, Heduorum, Arvernorum, Pictonum, Provinciæ Duces, Comiteſque, viribus ſuis tuti, velut precario obſequio Regibus obnoxii fuerunt. In Britannia quoque formidabiles Principum opes atrocibus regnum cladibus miſcuerunt. Hodie denique ea tantum imperia ſuis ſe furiis mactant, quæ per Principes & libertatis imaginem ſtudiis & factionibus trahuntur. Hæc de frequentium rebellionum cauſa Barclaii ſententia eſt.

In titulum autem belli & colorem reſpublicas & privatas prætexere ſeditioſos, docet; nunc ſe inſontes ab Rege proditionis inſimulari, deſtinariq; ſuppliciis; nunc nova portoria & vectigalia aliaque prædandi vocabula quotidie excogitari: exanimati regni ſanguine paucas hirudines expleri: novis hominibus & peregrinis exercitus, præfecturas, legationes mandari: hoſque veteres & emeritas ſtirpes inexperto recentis potentiæ gaudio calcare: coërcendam tyrannidem eorum, qui Principis facilitate abutuntur; aſſerendum labantem rerum ſtatum. Has aliaſque factioſorum artes ſub Lycogenis perſona.

rum patrum ſenium, aut ignaram miſeræ prolis pueritiam hæc furia orbavit? An ſpes eſſet adeo efferum morem, qui multorum toties Regum, & ipſa maximi tui Patris edicta, contumaci audacia eluſerat, ad Tuæ adoleſcentiæ vocem expiraturum? Voluiſti: ſed non perfunctorio nutu: Strinxiſti auctoritatis tuæ arma: haud mora confectus eſt. Addat Numen Tuæ vitæ illos annos quos à juventute Gallica perire vetuiſti. Tibi illa ſervabit; &, ſi Tuæ Majeſtatis & patriæ res expoſcent, ſpiritum reddet, quem privata & intempeſtiva odia, niſi caviſſes, geminata morte merſiſſent.

Magnæ hę quidem, Rex Chriſtianiſſime, pace belloque laudes. Adhuc tamen mihi intactum eſt quod in tuis præconiis potiſſimum eminet: Religionis cura, Numinis cultus. Subactæ provinciæ, ut ſanitatem pati incipiant: & in ultima illa ad Iberiam Galliæ ora, templis reddita ſacra, ſacris Pontifices, Pontificibus ſecuritas. Sed hæc magna majoribus factis deles. Quos non quotidie triumphos tuos audimus? quos non in dies expectamus? Quoſcunque Religionum aut Regum cura tangit, mirantur, obſtupeſcunt, ſe fœlices exiſtimant, quod tuo ſæculo vi-

vunt, pluresque vero affectu congerunt in Majeſtatem tuam laudes, quam adulatio in immeritos Principes ſolet.

Dum hæc ſcribo, dum plura quæ ſcribam occurrunt, vix mihi habeo fidem annorum tuorum paucitate. Nam veræ hæ laudes multis celebrium Principum ad Senectutem ſuffecerint. Tu porro adhuc ſtas in juventutis exordio; Nec parces ad illum cumulum laureas addere, divinæ indolis Princeps, ac, quod feliciſſimum in Rege eſt, labore atque curis à pueritia exercite. Vt hic ergo veriſſimæ triumphus gloriæ per poſteritatis ſeriem inoffenſos agat curſus, ineundum eſt cum litteris fœdus: quo & illis præſens faveas, & Tibi illæ aliquando abſenti æternum paremque virtutibus tuis locum inter Heroas conſtituant. Parum enim eſt in hominum memoria, ſi eam non vetat conſeneſcere ſcribentiũ fides. Hoc Orientis domitor Alexander, hoc Cæſar, hoc veterum Regum nobiliſſimi ſenſere: nec aliam ſperaverunt triumphis ſuis ſortem quam quæ ex eruditorum favore contigiſſet.

Magis anxie de literarum præſtantia ad alium ſcriberem, Auguſtiſſime LUDOVICE. Sed diu eſt quod mutuis beneficiis

Regis

ſona graphice omnino Barclaius depingit; ſed quacunque ſpecie perfidiam ſuam tueri & ornare volent, diu eſſe, quod eandem alii rebelles macularunt. Non ſalutis publicæ curam eſſe, ſed ambitionem, & quietis neſcium ingenium, quicquid hi tales moliuntur.

Modos, quibus inquieti ſpiritus nimiæ potentiæ Optimatibus excutiantur, Meleandri actiones docent; exſpectare patientiam, & ubi patientia nihil profecerit, arma expedire; bellum interdum abrumpere, & pacem aut inducias facere, ut illi, qui in tam improbum fœdus coierunt, ſpargantur; ægre in unum redituri. Ita novis artibus ſpacium fore, quo vel inter ſe commiſſos, vel conſeneſcente factione apud populum exoſos ſua impietas perdat; aut certe exſatiati inquietudine rerum novarum ipſi ſe ad reverentiam Majeſtatis recipiant. Interdum neceſſarium conſilium erit, quod Oloodemi & Eriſthenis ſupplicio proponitur, ſeditionum ſummæ capita in aulam prolecta Majeſtatis damnare, in iiſque exempla facere: item promiſcuum vulgus ad ſpem allicere, arma ſine noxa ponendi, & transfugiis nudare duces: victos iis opibus multare, quarum ſuperbia inflati dominos laceſſere audent: ignominia deprecationis elatos animos frangere: magna imperia nunquam diuturna facere: arces caſtellaque ambitionis munimenta exſcindere: alia denique, quæ paſſim toto opere, præcipue autem duabus Cleobuli ad Regem orationibus, exſequitur Barclaius.

Verumenimvero, quia nimis vulgata licentia imperandi regulas Principibus præſcribi non placebat, & plerique aliorum eventis doceri malunt; hiſtorica narratione, qua diximus ſupra, docere commodiſſimum Barclaio viſum eſt. Ne tamen invidioſe hunc aut illum Principem velut in ſcena traducere,

traducere, & tanquam reos ad tribunal nominatim citare videretur eos qui Rempub. turbant, ac ita invidioſis exemplis & periculoſa libertate uſurpata odio omnium par non eſſet; placuit grandi hac fabula hiſtoria inſtar adornata inſcios circumducere per ſuaviſſimas ambages, ut neminis quidem imago ſimpliciter extaret, ſed quilibet velut in objecto ſpeculo meritum ſua fama agnoſcere poſſet. Fabula autem ne naturam exueret, & ubiq; grave ſupercilium male ſumeret, ab armis & pudicis amoribus argumentum accipere debuit. Hoc utiliſſima lepiditatis commentum nullum auctori periculum creare poterat: (vitia enim, non homines, notabantur:) & eo plures ſtudioſioreſq; lectores habiturus erat, quod non quaſi docĕtem ſeverumq;, ſed tanquam nugantem in manus accepturi eſſent. Multo enim pars major eſt, inquit D. Hieronymus in præfat. lib. XI. in Eſa. *Mileſias fabulas revolventium, quam Platonis libros. In altero ludus & oblectatio eſt, in altero difficultas & ſudor mixtus labori. Denique Timæum de Mundi harmonia aſtrorumq; curſu & numeris diſputantem, ipſe, qui interpretatus eſt, Tullius ſe non intelligere confitetur. Teſtamentum autem Grunii Corocottæ Porcelli decantant in ſcholis puerorum agmina cirratorum.*

Ex hactenus dictis facile erit judicare, ſupervacuam, ne dicam ineptam illorum fuiſſe ſedulitatem, qui omnibus à Barclaio confictis nominibus, præter pauca, quæ cum eſſent hominum Barclaio privata familiaritate cognitorum, nulla diligentia eruere potuēre, certas perſonas adaptarunt: obliti ejus, quod Barclaius Argenidem ſuam, Fabulam adpellat, teſtaturque, imaginaria ſe paſſim vocabula, tantum ad ſuſtinendas virtutum vitiorumque perſonas, excitaſſe. Et profecto, cum amores

res Poliarchi & Argenidis, qui utramq; libri paginam faciunt, fabuloſos nemo niſi emota mentis negare poſſit: fruſtra quærentium labor erit, quis Poliarchus, *quæ* Argenis, *qui* Britomandes *&* Timandra, *quis æmulus* Archombrotus, *& raptor* Radirobanes, *& libertus* Gelanorus, *& nutrix* Seleniſſa. *Vt Comœdiam Pſeudoli & Getæ & Davi & Chremetes & Thaides faciunt: ita librum regiis amoribus, regiis odiis, ſpiritibus denique regiis plenum, dignas hos motus pectoribus concipere perſonas implere par erat. Nimiopere profecto abſurdum eſt, unius levicula conjectura lenocinio adductum, cum ſexcenta alia abnuant, de re aliqua ſtatuere. Nam quid improbabilius, quam* Poliarchum *&* Archombrotum *conſiliis factiſque diverſos uni perſonæ attribuere?* Seleniſſæ *regiæ nutricis, donis corruptæ, perfidæ, amoris ſecreta evulgantis, denique ſuo ferro cadentis, ſchema Catharinæ Medicææ Franciæ Reginæ imponere? Ex* Aneroeſto *Allobrogum Rege, Poliarchi educatore, ex pugna elapſo, regnum vita ſolitaria mutante, Clementem VIII. Pontificem facere?* Radirobani, *Principi juveni, præcipitibus conſiliis obnoxio, pro tuenda regia Majeſtate contra rebelles Meleandro auxilia ferenti, intra juventam in Africa cæſo, Philippi II. Hiſpaniarum Regis, cautiſſimæ prudentiæ ſenis, & contra Henricum III. Galliæ Regem (quem Meleandrum eſſe volunt) factioſos in regno opibus ſuis foventis, in ſuo Eſcuriali mortui, perſonam induere? Prorſus ergo mihi certum eſt, ut amores, arma, odia, æmulationes, fides, prava honeſtaq; conſilia, perfidia, pericula, vota, ſatisfactio, omnia in Argenide fabuloſa ſunt: ita neceſſario Poliarchi, Argenidis, Archombroti, Radirobanis, Britomandis, Timandræ, Hyanisbes, Seleniſſæ, Gelanori & pleraque alia à Barclaio excogitata*

gitata nomina in neminem unum cadere, & in ſola Argenide velut in ſcena conſiſtere. Quia tamen, quod ſupra dixi, præcipuus Barclaio ſcopus fuit, ſub hac fabularum ſuavitate rebellionis genium & artes, ac Principum plerumque ex deſpicabili facilitate errores docere: non ſane abnuerim, inſpexiſſe ipſum in certorum hominum actiones & hiſtorias, quas deinde ſuorum nominum ſimulacris aptaret. Ita ſub Meleandri *perſona Henrici III. Franciæ Regis nimiam, nec in injurias idonea ſeveritate acrem bonitatem libens agnoſco. Et Guiſii, cæterorumque ex Lotharingica familia Principum ambitio ſub* Lycogene, Oloodemo, Eriſthene, Menocrito, Anaximandro, *commode intelligi poteſt. Nec* Cleobulum *Villaregius ſibi dedecorum putet. Denique in* Sicilia *Gallici regni conditionem deſcribi facile crediderim. Vt tamen manifeſtum eſſet, ſub* Meleandri *larva non tam Henricum Regem latere, quam univerſe Principem nimia animi lenitate deſpicatui & inſidiis facilem depingi: in* Cleobulo *non tam ſolius Villaregii, quam arcani Conſilii Præſidis, & in genere hominis ſumma rerum civilium ſcientia imaginem extare: & in* Lycogene *non ſimpliciter Guiſium, ſed impotentis animi & imperandi libidine ardentis ambitum, largitiones, regis apud populum traducendi ſceleratam ſolertiam, aliaſque turbidas artes in unam velut tabulam coactas exhiberi: plura Barclaius addit, quæ in notatos cadere non poſſunt. Nam Henrico non toti* XXXIX *anni vitæ ſpatium fuerunt & cum ex Polonia ad regnum patrium capeſſendum veniſſet; pleræque illius partes bello & turbis fervebant; quæ ſeni Meleandro, qui ſub initia imperii pacata omnia habuiſſe, atque adeo nimia felicitate laboraſſe à Barclaio dicitur, convenire non poſſunt. Guiſius cum fratre Cardinali in Comitiis Blæſen-*

Blæſenſibus inquietos ſpiritus cum ſanguine emiſit: in ipſo regii cubiculi ingreſſu regis juſſu confoſſus. quod cum Lycogenis in acie caſi exitu parum congruit. Villaregius Henrici Regis gratia excidit, domumque relegatus eſt; quod cum Cleobuli fortuna minime convenit. Vt inde minime mihi dubium ſit, Barclaium in Meleandro, Lycogene, aliiſque pleriſque pingendis non ab Henrico tantum & Guiſio, ſed à quicquid uſpiam in hiſtoria egregii pravique legitur, colores petiiſſe.

Reliquorum autem nominum minime incerta explicatio eſt; Nam Mergania *per litterarum μετάθεσιν Germaniam, & eodem involucro* Vſinulca *Calvinum*, Dereficus *Federicum Palatinum*, Ibburranes *Cardinalem Barberinum, qui nunc Vrbanus VIII Pontif. Maximus, (ad cujus inſignia,* Apes, *extant Luduni in aula Archiepiſcopali ſequentes verſus;*

Sugite nectareo madidantia lilia rore,
 Delicias pacis ſugite pacis aves.
Sidite pacificis volucres in floribus: Orbem
 Nam condire ſuo Lilia melle queunt.)

Dunalbius *Cardinalem Vbaldinũ, ſignificant. Quos duos poſteriores viros in aula Romana virtutis dignatione famaque eximios, certiori immortalitatis dono, quam quo Vlyſſem Calypſo beatura erat, ſibi Barclaius, ut Romæ novus homo, obſtringere voluiſſe videtur: nec minus Antonium Quarengium, utriuſq., ut loquuntur, ſignaturæ Romæ Referendarium, virum ſummæ eruditionis; quem* Antenoriũ *vocare lubuit, quod Patavio Antenoris urbe oriundus.* Hieroleandri *larva Hieronymum Aleandrum, Aleandri Cardinalis ex fratre nepotem tegi, nominis ſimilitudo, &* Aldina Catella *oſtendunt. Videntur Romæ apud Gaſparum Sciopium multorum Poëtarum ingenio per otium abutentium carmina, quibus*

Aldinæ

Aldinæ ex partu obitum lugebant. Barberinum Florentiæ natum Lydum *appellat; quia Tyrrhenus Hetruſcæ gentis conditor Lydus fuiſſe traditur*; ut referunt Dionyſius Halicarnaſſeus in primo Antiquitatum; Valer. Maximus ſecundo dict. fact. memorabil. & Myrſilius Lesbius libro de Origin. Italiæ & Tyrrhenorum. *Quo etiam intuitu Concinus, Ancræ Marchio cum conjuge*, par Conjugum ex Lydia *vocantur. Somerſeti Comes & uxor in Anglia aliud* par conjugum ex Phrygia *dicuntur. quod, ut Galfredus Arthurus Monumethenſis (cujus tamen hiſtoriam fabularum ineptiis refertam Guilielmus Neubrigenſis oſtendit) prodidit, Brutus quidam origine Trojanus, filius Silvii, nepos Aſcanii, patria profugus, Græciam petiit, ibique progeniem Heleni è ſervitute vindicavit: inde Dianæ oraculo monitus per Herculis columnas in Aquitaniam pervenit: Golfarium Pictum Aquitaniæ Regem profligavit: urbeq; Turonum cõſtructa & Gallia vaſtata in Britanniam à Gigantibus habitatam transmiſit, eiq; ex ſuo nomine adpellationem fecit. Procerum primi in aula* Aquilii & Hippophili *ſunt Melchior Cleſelius & Franciſcus Gomerius Sandovallius, Dux Lermæ. Hi poſt exhauſtum immenſæ potentiæ curſum ad purpuratum ſacerdotiũ tanquam ad aram confugiſſe à Barclaio dicuntur, quia inter maxima Pontificiæ poteſtatis arcana eſt, Cardinales ſanctos & inviolatos, nec ulli profanæ poteſtati obnoxios eſſe. Hinc S. Thomæ Cantuarienſi, Georgio Martinucio, Guiſio & Cleſelio Cardinalibus, ut ſibi factas injurias graviter ſemper Pontifices ad animum revocarunt. Calvinianos, Græco etymo* Hyperephanios *appellat: & Bethlemum Transſylvanum* Peranhylæum; *eadem ratione, qua Silvium Æneæ filium Græce Hylæum interpretatur Dionyſius Halicarnaſſeus.*

Hæc

Hac mihi ſola nomina certis perſonis à Barclaio deſtinata videntur: nec elucidatio vera plura habebit: nec ipſius Aleander, quem Barclaii amici ſui ſenſus optime noviſſe credere eſt, plura habuit. certum eſt reliqua omnia falſa eſſe & inania ſimulachra; in quibus tamen & omni reliquo commento egregie τὸ πρέπον obſervatum eſt. Hinc in Gallia Commindoriges, *in Africa* Iubas, Hyempſales, Micipſas *invenit Barclaius.* Timocleam *fœminam Siculam epityro ruſticos excepiſſe ait, quod id ſalſamenti genus,* ut Varro de ling. Lat. teſtatur, *in Sicilia uſitatiſſimum olim fuit. Eandem* Timocleam *ait cœnam ſupra cæterorum Græcorum molliciem curaſſe: quia ſcilicet Siculi deliciis infames erant: ut inde* Σικελικὴ τράπεζα, teſte Suida, *in proverbium abierit: quo Plauti locus* in Ruden. *pertinet:*

Infit lenoni ſuadere, ut ſecum ſimul
Eat in Siciliam: ibi eſſe homines voluptarios
Dicit: poteſſe ibi fieri eum divitem:
Ibi eſſe quæſtum maximum meretricibus.

Epeirctes *deſcriptio pene ad verbum ex primo Hiſtoriæ Polybii deſumpta eſt.* Archombrotus *quanquam Græce ſciret, tamen ruſticam Siculorum linguam non intellexiſſe fingitur: Siculos enim etſi Græce, peſſime tamen loquutos, ex illo Plauti* in Menæchm. *conſtat:*

Atq; adeo hoc argumentũ Græciſſat tamen,
Non Atticiſſat, verum Sicilliciſſat.

Medicus Afer Themiſon *dicitur, quod hoc nomen, qui magni haberi in arte medica volebant, boni ominis cauſa ſumere ſolebant. Meminerunt Iuvenalis, Apuleius in apologia, Seneca in Epiſtolis. De ignium publicorum, quos* Angaros *Barclaius nominat, inſtituto, quæ libro primo dicuntur, minime fabuloſa ſunt. Nam & Ariſtoteles* in lib. de

Mundo,

Mundo, *& Apuleius, ejus mentionem faciunt. Apuleii verba lib. de mundo hæc ſunt:*

Duces ac Satrapæ (apud Perſas) ubique diſpoſiti, & permixta locis omnibus mancipia regalia. Ex eo numero erant excurſores diurni atq; nocturni exploratores, & per vices incenſæ faces ex omnibus regni ſublimibus locis in uno die Imperatori ſignificabant, quod ſcito opus.

Eundem morem apud Anglos vigere, Polydorus Virgil. quinto & viceſimo Hiſtor. *refert his verbis:*

Qui Oceanum accolunt, in vicinis tumulis lucernas pilis affixas locant: ac ubi ex hoſtium adventu major illuſtriorque res accidit, ſubito lucernas accendunt, clamoreque per agros & regiones ſignificant: hinc alii deinceps excipiunt, proximiſq; eodem modo ſignum edunt, atque ſic celeriter ad omnes vicos & urbes fama perfertur, & agreſtes civeſque ſe adverſus hoſtes armant.

Angari Perſica voce veredarii ſeu tabellarii celerrimi dicuntur, quod ex Suida & Heſychio docuit Briſſonius in libro de regio Perſarum principatu; *quam vocem Barclaius ad publicorum ignium commentum appoſite tranſtulit.*

Meleandri de reperto Gigantis cadavere *narratio expreſſa eſt ex hiſtoria, quam Thomas Fazellus* rerum Sicularum dec. I. lib. I. c. VI. *in hunc modum refert:*

Anno ſalutis CIƆ IƆ XLVIII. *cum Georgius Adornus Genuenſis Eques Ioannita, claſſis tum ordinis ſui præfectus, Syracuſis hyemaret, venatum aliquando in agrum Syracuſanum, Gereates olim dictum, egreſſus eſt. Qui dum venationi ſtudet, canis, in venatu ſolers & ſagax, os ſpeluncæ ſubterraneæ & latebroſæ naribus & unguibus ſcrutatus, cauda & latratu venatores advocabat. Equites,*

tes, qui cum Georgio advenerant, prædam rati, equis citatis accurrunt; ſed ubi oſtium ingentis ſpecus ſolum vident, eo relicto venationem retro perſequuntur. Poſtridie vero Georgius remigum manu aſſumpta ad ſpecum eandem, aurea veterum numiſmata, quorum ibi thecas crebro reperiri contigerat, quæſiturus regreditur: ſpeluncæ ore vi patefacto, ſcalis, quas ibi in vivo ipſo lapide excisas aditum monſtrantes offenderat, in antrum profundum deſcendit, ingreditur, cuncta explorat, tandemque pro ſperatis numis cadaver hominis cubitorum viginti reperit. Quod ubi membratim mirabundus ſtupenſque examinat, pars capitis, coſtæ, & crura, (cæteris partibus in cinerem ventumque ſolutis,) ex attrectantium manibus ſola integra decidere. Quæ pro miraculo Georgius quamprimum omnia, præter duas molas, ad Iohannem Homodeum militiæ Magiſtrum Melitam transmiſit.

Afros cæleſtem Deam præcipuo cultu venerari, omnino ex hiſtorica veritate Barclaius refert. Sed quam ille Venerem *appellat, Herodianus* lib. v. *Lunam eſſe dicit. L. Apuleius Afer Iunonem eſſe credidit in his verbis: Magni Iovis germana & conjux, ſive tu Sami, quæ querulo partu tuo vagituque gloriatur, tenes vetuſta delubra, ſive celſæ Carthaginis, quæ Virginem vectura leonis cælo commeantem percolit, beatas ſedes frequentas, &c.*

D. Ambroſius contra Symmach. *Cybelen eſſe mavult. ejus hæc verba ſunt:*

Vnde igitur exortum quod currus ſuos ſimulate Almonis in flumine lavat Cybele? Unde Phrygii vates, & ſemper inviſa Romanis non æqua Carthaginis numina, quam cæleſtem Afri, Mythiam Perſæ, plerique Venerem colunt, pro diverſitate numinis, non pro numinis varietate. Non tamen illam ſine authore Venerem dixit Barclaius; nam

B & Pla-

& Platonici omnes, *Apulejus præcipue* in apologia, *& inter recentiores* in convivio *Marſilius Ficinus*, *de cæleſti Venere & duplici Amore ſapientiſſime diſputant*, *& Pauſanias* in Arcadicis *tres Veneres facit*; *Cæleſtem*, *Vulgarem*, *& tertiam ſine nomine. Duobus tamen in locis dormitaſſe mihi Barclaius videtur. Primo, cum in carmine quod incipit* (Alma Soror Phœbi) *Afros induxit*, *Dianam ad aprorum (qui* teſte Plin. lib. VIII. *in Africa nulli ſunt) venationem invocantes*, *his verſibus*:

Tu noſtris annue donis;
Et cum ſpumiferos junctis in retia campis
Impellemus apros, & cum tibi ſacra feremus,
Non occulta veni.

Nec commode dici poterit, *de importatis in Africam apris intelligi illa debere*: *Nam hoc fortaſſe de cervis & capreis*, *quas nec gignere Africam is*, *quem dixi*, *Plinius affirmat*, *verum ſit*: *Urſi & Apri nemoribus & in Venationis voluptatem ſeptis ſaltibus non includuntur. & Barclaium de aperta venatione loqui*, *ejus verba oſtendunt. Deinde in eo quoque impingere videtur quod* (lib. v.) Cunicularium inſulam *in anguſto freto*, *quod à Sardinia Corſicam dirimit*, *ponit*, *quam tamen aut quas potius* (*plures enim ſunt*) *Tabulæ Geographicæ in ipſo ſinu Calaritano locant. Sed hæc levia ſunt*: *& unus alterque nævus de magni corporis pulchritudine nihil detrahunt. Tantum eſt.*

Io-

IOANNIS BARCLAII ARGENIS.

LIBER I.

NONDVM Orbis adoraverat Romam, nondum Oceanus deceſſerat Tybri, cum ad oram Siciliæ, qua fluvius Gelas maria ſubit, ingentis ſpeciei juvenem peregrina navis expoſuit. Servi ope nautarum cultum domini militarem ex alto comportabant, ſuſpenſoſq; per præcincta ilia equos dimittebant ad littora. Ille inſuetus navigii malis procubuerat in arenam, quærebatque circumactum pelagi erroribus caput ſopore componere: cum acutiſſimus clamor primum quieſcentis mentem implacida imagine confundens, mox propius advolutus ſomni ocium horrore ſubmovit. Silva erat in conſpectu, raris quidem, ſed in ingens ſpacium effuſis arboribus, ſubter quas tumuli, fruticum dumorumque çaligine, velut ad inſidias ſurrexerant. Hinc repente in campum erumpit fœmina optimi vultus, ſed quæ corruperat oculos fletu, ſparſo quoque in funebrem modum crine terribilis. Incitatus verberibus equus non ſufficiebat in curſum effuſæ, nec mitius quam in Phrygio aut Thebano

furore ululanti. Concuſſere illico juvenis mentem præter favorem in miſeros pronum, etiam reverentia ſexus, gemendique atrocitas: Omen quoque in ſpectaculo captabat quod intranti Siciliam primum occurrerat. At illa, ubi potuit exaudiri; O quicunque es, ſi virtutem, inquit, amas, ah ſuccurre Siciliæ, quam in fortiſſimo viro prædones nefarii oppugnant. Nec diu me orare patitur inſtans malum; nec leviter deprecari pro Poliarcho poſſum, quem non hinc procul graſſatorum ferox turba circumſedit improviſo facinore. Ego inter tumultum effugiens, te primum opportune, nec plus forſitan in illius ſalutem quam in gloriam tuam vidi. Hos quoque (nam dum ipſa loquitur, ſervi acceſſerant) ſeu juberi ſeu rogari à te fas eſt, provoca ad egregiæ pietatis officium. Hæc ut mulier inter anhelitus & ſuſpiria effudit, ad galeam ille enſemque reſpexit: & dum equum miniſtri admovent; Ego, inquit, ô matrona, modo in Siciliam veni. Liceat hactenus homini extero nomen Poliarchi ignoraſſe. Sed fortunæ beneficium debebo, ſi qualem memoras ſtrenuum virum meo adventu levari voluerit. His dictis in equum exiliit, & duceret ergo juſſit. Servi omnino duo erant. Vnus, & ipſe armatus, dominum ſequebatur; alius præſidio ſarcinarum quæ colligi tam turbulenta profectione non poterant, manſit in littore.

Iamque pervenerant ad ſylvæ confinia; cujus aditus in ſemitas varie ſectus memoriam mulieris ſic confudit, ut dubia qua quæri Poliarchum oporteret, novis gemitibus cœlum impleverit. Ambigebat tanto fletu territus hoſpes, an progredi præſtaret, an hærere; cum ſtrepente ſubito ſylva, clamor, & arma, & venientium

mientium equorum veſtigia mentem ad præſentiora pericula advertunt. Quippe tres armati veniebant, admiſſis habenis incitati, nudo ferro, vultuque aliquid ingens vel auſo vel timente. Veritus ille inſidias, & ut in ſubitis quæ timeri vix debent occurrunt, de matronæ fide ſolicitus, exigit, hinc eſſent in quos pugnari ipſa vellet; ſimul digitis in amentum aptatis, haſtam, quam nemo violentius torquebat, in venientium dirigit ora, ne inultum occuparent. Sed hi fugam, non bellum adornabant; diverſiſq; itineribus properabant elabi victori. Nam urgebat fugientes unus ille Poliarchus cui tam prolixe matrona timuerat, ultimumq; aſſequutus ita cecidit, ut per caput cervicemq; continuatum vulnus ad pectoris ima deduxerit. Hoc collapſo cum pervicacius inveheretur in cæteros, humus ſcrobibus inæqualis deprehendit equi veſtigium, qui dominum celeri quidem, ſed innoxio caſu, effudit in gramen. Subitoque matrona (nam Poliarchum agnoverat) ex equo ad jacentis auxilium ſe advolvit. Sed ille non lapſu, non vulneribus gravis, quæ duo acceperat, ne omiſſo quidem enſe, proſiliit. Cumque ex Timoclea (id mulieri erat nomen) audiſſet, ut ipſa in peregrinum juvenem incidiſſet, quamque ille humanus promiſiſſet auxilium, haud mora ad eum tanti beneficii gratias habiturus convertitur. At ille jam equum reliquerat, priorque loquutus Poliarcho: Si dii voluiſſent, vir fortiſſime, inquit, me antehac tuæ virtutis conſcium eſſe, iſtius matronæ lachrymas accuſaſſem, quæ coëgit ut veniam petere debeam, quod tibi tanto viro auxiliari voluerim. Tres armatos in fugam à te verſos, quamvis eſt eximium, minus tamen

 mirarer,

mirarer, niſi me illa vis, qua ex iis tardiorem mulctaviſti, admoneret, quam juſtus omnes terror in fugam abſtulerit. Poliarchus, & ipſe blandiſſimus, egit gratias properati auxilii; neque ſuæ virtuti, ſed graſſatorum ignaviæ ajebat tribuendum, quod illi fugiſſent.

Inter hæc verba in amplexus abierunt: & ſalutatione mutua functis, non modo quid dicerent, ſed & cui loquerentur, vacavit cogitare. Tunc igitur alterius forma ad oculos alterius tota pervenit; & hæſere mutua contemplatione perculſi, id quiſque miratus in alio quo ipſe viciſſim mirantem rapiebat. Ætas, forma, habitus, & arcanus luminum vigor, pares anni, & quamvis in diverſis frontibus una Majeſtas. Cum tanta ſpecie monſtrum erat fortitudinem conveniſſe. Neque minus Timoclea fortunam adorabat, quæ tantum par mirabili occurſu coëgerat. Votum etiam fecit, ſi per eoſdem liceret, ſe tabulam, in quam pictor vultum utriuſque tranſtuliſſet, Erycinæ Veneris templo daturam. Et quamquam varii caſus diſtulere id votum, eo tandem ſe exolvit, his carminibus ad oram tabulæ inſertis.

Sic roſtu ſtat forma genis, ſic frontis honora
Fulget apex, tales accendunt lumina flammæ.
Humanum ne crede decus; non pulchrior altos
Phœbus agit currus. Non unquam ſydere tanto
Oebalii micuere Dei, quos nauta ſolutis
Puppibus & jam jam vincētibus invocat undis.
Nec tu Lemniacis Mauros formoſior armis
Frana quatis, Paviiſve ſoles miteſcere blandus
Cultibus, ah miſero tantum metuende marito!

Cum deinde Poliarchus collegiſſet ſe ab hoſpitis vultu, matronam familiarius intuitus, in illius exanimata ora ludebat, maxime quod in

latera

latera atque tergum diſſipati tanquam ad rogum crines jacerent. Rogabat quoque per jocum, an incidiſſet in Satyros. Timoclea autem ſimplici riſu; Ne hos putes, Poliarche, deſperatione divulſos. Fugam inter virgulta præcipitabam tuo periculo conterrita, cum obverſantibus ramis ſolutus eſt verticis nodus, & profluentem comam laxavit. Dum loquuntur, libertus interim Poliarchi, duoque Timocleæ ſervi qui aberraverant, ſuperato callium flexu, haud procul à dominis emerſerunt ex nemore. Sola Timocleæ ancilla jam deerat: ſed & hanc procul vident pavido equo non bene moderari, & inutili virga cum clamore ferire contumacem. Satis illi in conſpectu hujus ſcenæ jocati, procurrunt hilares ad trementis auxilium. Interim hoſpes Poliarchum rogabat, quæ illæ in eum inſidiæ, quiſve graſſator: an odia, an prædæ cupiditas, tanti facinoris audaciam nefariis feciſſet. Sed matrona ſermonem occupavit, &, Vtrique neceſſaria quies eſt, inquit; huic à mari, alteri à pugna venienti. Neque hinc longe prædium meum. Illic rectius erit vobis; habebitiſque levandis corporibus & mutuis ſermonibus locum. Non ægre annuerunt tam commode admonenti; famuloque recepto qui ſarcinas ad littus ſervabat, viam omnes exorſi ſunt.

Iam pene ad familiaritatem initiati juvenes erant, docebatque quærentem hoſpitem Poliarchus, primo mane ſe è regiis caſtris egreſſum, Agrigentum petere negotii cauſa: Per viam occurriſſe hanc Matronam in aula notiſſimam, quæ à Regis filia redibat. Aliquo fato ſervos (ut incurioſi ibant) per viarum anfractus diverſiſſe in ſylva. Timocleam unam cum ſua anu in

eadem ſecum ſemita perſeveraſſe; quum obliquo ad latus itinere proceſſerunt quinque latrones, & in ſe unum tot equos effuderunt. Matronam ſuo & equi pavore divertiſſe, & fœliciſſimo errore ad tantæ humanitatis hoſpitem eſſe delatam. Fatis autem, & prædonum ſcelere, factum (inquit) quod primo impetu omnium in me ictus incaſſum cecidere; ſuffecitque cædi illius, qui primus occurrit, jaculum quod habebam: Conferto deinde certamine unus dexteri mei cruris modicam partem libavit, alius ferrum levi vulnere adegit ad latus: Quem ego indignatione concitatus poſtquam meo dolori immolavi, aliumque læſi in capite, infœlici flagitio territi omnes habenas verterunt; ut nec mihi liqueat, fœdiuſne aggreſſi ſint ſcelus, an fugerint. Tunc quoque unius celeritatem ſic præcepi, ut ſub veſtris oculis dederit pœnas. Duos qui ſupererant, ipſi vidiſtis, ut mihi equi caſus fugientes ſubduxerit. Qui illi ſint, nec ſuſpicari poſſim, niſi ex Lycogenis caſtris latrones, qui vel obſervabant mea itinera, vel omnino per ſylvam ituris imminebant.

Hæc loquente Poliarcho, jam ad prædium matronæ pervenerant, quod non procul Phthintia, ad ripas Himeræ, hinc alveo fluminis cingebatur, illinc arbuſtis inter ſe implicatis & lentato vimine miſcentibus nexus. Ipſam domum laterculo conditam, & in altum porrectam, late fluminis camporumque oblectabat ſpectaculum. Sylva quoque, & in proximo colles commendaverant ſitum. Familia ampla, & ex dominæ moribus caſta: quæ elato pridem viro, integerrima fama claritatem ſtirpis adauxerat. Hæc tunc mutuis inter hoſpites

ſermo-

ſermonibus finem impoſuit, officioſe obſecrans,ne offenderentur tenuitate hoſpitii.Succeſſere illi in tectum, invitavitq; matronæ humanitas,& provectæ lucis tempus, ut illic pernoctaturi ad cœnam promitterent; quæ dum à familia curatur, interim Poliarchus delibuto aceto vulnera lavit, ne tumore arderent,oleoque deinde quod Aſcyri floribus tinctum erat permulſit; ſecurior notis inemptiſque remediis, quam in Medicorum fide iniquiſſimam mercedem ex ſupervacua curationis mora interdum captantium.

Diſcubuere deinde in triclinium cœna perlata; riteque inſinuatis ſermonibus non dubitavit Timoclea quærere ab hoſpite,quo nomine quave patria eſſet; an præterea conſilio, vel errore, appuliſſet ad inſulam. Ille ſe ab Africa patria ſua venire reſpondit; nomen, ac genus, diſſimulari eos velle, quibus in ſe arbitrium erat, dum rediret. Archombrotum juſſiſſe appellari. Neque ſe adverſis actum ventis: ſed in Siciliam curſum fuiſſe, ut conſortio fortium virorum frueretur, quos apud Regem vivere fama vulgaverat. Nihil magis Poliarcho aut Timocleæ mirum fuit,quam quod ille ab Africa tanti candoris vultum afferret. Non reflexa tumuerant labra, non coacti in orbem oculi ſub fronte receſſerant. Ingentis quoque animi ſpecimen erat, quod amore virtutis extra patriam trahebatur.

At ille ſoluto convivio interrogare Poliarchum magnopere cœpit, unde infeſta latrociniis Sicilia eſſet: quis ille Lycogenes, de cujus caſtris ſuſpicio erat eſſe prædones qui in illum invaſerant; quis denique regni ſtatus, quæve bella urgerent. Poliarchus jam remotis arbi-

eris, (quippe ad quietem ſeceſſerant, placueratque una ambobus cella,) Multæ virtutes, inquit, in vitia, Archombrote, degenerant; & quod magis eſt, ſæpe videas eoſdem affectus, pro temporum ſorte, nunc virtutes eſſe, nunc vitia. Meleander, quod, opinor, non ignoras paternum avitumque Siciliæ regnum tenet, mitiſſimi ingenii homo; ſed qui non ſæculo, non hominum moribus æſtimatis, ita cæterorum fidei credidit, ut ſibi credi par eſſe ex virtute ſentiebat. Illum quoque exiſtimem nimia fœlicitate laboraviſſe. Nam ſub initia imperii, quia pacata omnia erant, palam cupiditates ſolvit, leſes quidem & multis Principum familiares, quæ tamen facilem prodiderunt, nec in injurias idonea ſeveritate acrem. Indulgere plus juſto venatui, in cujus varia genera annum diſtinxerat. Non conſilio amicitias ſortiri, impetuque eas colere: largiri immodice, horrere à negociorum ſumma, quam plerumque infidis credebat. Vtinam, hoſpes, ſileri hæc poſſent. Sed malo ſinceris indiciis, quam iniquitate famæ rem omnem deprehendas. Nam omnia hoſtes urgent, attolluntque in pejus. Et hinc optimo Regi malorum omnium cauſa: invidia præcipue & ambitione Lycogenis, regiis erroribus perfidioſe imminentis. Is priſcis Regibus ſuę ſtirpis authoribus ferox, nunquam ſecundi gradus ſatis patiens fuit; vir manu & conſiliis ſtrenuus, ſolertiſſime populo blandus; cæterum nemini mortalium, crudelitate, perfidia, &, quoties tuto licet, ſuperbia concedit. Haud ægre apud Meleandrum candidiſſimæ virtutis principem fefellit pro amico. Dumque Rex animum curis exoneratum ocio paſcit, iſte ſuæ factionis hominibus curiam implet. publi-

publica munera, veluti ſui juris, amicis diſtribuit, ne qua deinde pars regni ſana eſſet.

Iamque furor, & ambitus, arma Lycogeni tantum non publice in Regem induerant. Sero, & propemodum ſtrepente jam bello, excitatus Meleander, cœpit nominis ſui, & cauſæ, propter quam purpuram accepit, meminiſſe. Magnitudine animi nemini Regum inferior, acri ingenio, prudentia quoque eximius; & qui aliter capi non potuit quam ſua bonitate: quæ dotes maxime in eo enituerunt, ex quo alienis vitiis ad ſuas virtutes coactus eſt. Quamquam tamen male cogitare Lycogenem conſtabat, jus ſuum exequi in eum aliquandiu diſtulit. Satis viſum ſi occuparet conſilia hoſtis, & vires accideret. Sæpe quoque extorquere pœnitentiam ab ingrato ſeu ſperavit, ſeu metuit. At Lycogenes hoc ipſum indignatus, aliquem eſſe qui poſſet ignoſcere, palam in eum eſt invectus. Animos maxime dabat, quod Rex filiæ, quam unicam habet, tantæ hæreditatis fortunam deſtinat. Quis crederet? Archombrote. Eam rapere in violentum conjugium iſte adortus eſt. Arx eſt ad Alabi fluvii oſtium, in qua Regis filia ſervabatur. Illuc furtim ſicarios immiſit qui puellam & Regem in his forte munitionibus pernoctantem ad ſe perducerent. Credidit Meleander ope Palladis factum, ut inſidiæ in ſe filiamque exitum non haberent. quippe graſſatores in ipſo facinore oppreſſi ſunt. Itaque omnibus grati animi ſignis remuneratus eſt deam. Nam & in nummis juſſit noctuam effingi, & ſeu diis faciat, ſeu in conviviis remiſſio invitet, non aliam quam ex olea coronam capiti ſuo imponit. Illud quoque illuſtrius, quod filiam, donec in matrimonium

detur, Deæ aris præfecit. Videbis, Archombrote, quoties nundinæ redeunt. Sacerdotii infulis cinctam, videbis inter choros Sacerdotum virginumque operantem Numinis ſacris. At non tanta hæc in Deos pietas bellum removit. Nam inexcuſabile Lycogenis crimen non ſubita quidem, ſed ingens, & veluti matura defectio ſequuta eſt.

Is in titulum belli res publicas & privatas prætexens, nunc ſe inſontem ab Rege proditionis inſimulari querebatur, deſtinarique ſuppliciis; nunc populi injurias proclamabat diutius ferri non poſſe, & publicis armis coërcendam tyrannidem eorum qui Meleandrum ad ſæva conſilia agebant. Factione & clientibus valebat. Oloodemus, Eriſthenes, Menocritus, præcipuarum provinciarum rectores cum eo conſenſerant. Multi levis animi vitio in Meleandrum acti ſunt; plures contribuere ſe rebellibus, capti diſſimulatione Lycogenis prementis vitia de more tyrannorum. Aderat ergo ſuperbus, pugnamque poſcebat. Neque Rex certamen detractavit, & ipſe ingenti exercitu ſuccinctus. Decimus quintus dies eſt, ex quo non procul hinc in Gelois pugnavimus campis. Acris acies fuit, non his languidius pro ſcelere, quam nobis pro publica ſalute cernentibus. Tandem imminente jam nocte, inclinavit ad Regem victoria. Et Lycogenes, palantibus ſuis, receptui ſignum dedit, ut pro fuga ſpecies eſſet militaris obſequii. Nec Meleandro conſilium fuit inſtare perculſis, ſive civili ſanguini parcebat contentus viciſſe, ſive noctem & inſidias verebatur. forſan & timuit, cum Optimatum apud ſe præcipui faverent Lycogeni, ſuſpectarum manuum ſimulationem in extremam fugientis

gientis perniciem experiri. Quippe Lycogenes ſuos omnes ad aperta facinora non eduxit. Haud pauci ſunt circa Regem, lævis averſiſque animis, & illinc quidem militant, iſthinc favent. Sic infeſta omnia Meleandro; infidæ purpuratorum ſententiæ, conſilia ad hoſtem delata, neque domi quam in campis periculoſiores inſidiæ. Itaque quamquam campum obtineret, quem pugnando hoſtes inſtiterant, tamen ad pacis conſilia animum adjecit. Nec victoriæ ſuæ fiſus, tanquam adhuc integro bello manſit in caſtris. Poſt privata hinc illincque commercia, Legati Lycogenis ad Regem perveniunt, ſpecie impetrandæ occiſis ſepulturæ, re autem ut de fœderibus mentionem injicerent; quæ adeo fuit grata, ut illi ab hoſte Oratores timeri ſe rati, dicere pacis legem auderent victoribus. Equidem Meleandro quamcunque placere pacem exiſtimem, ut illi qui jam ad Lycogenem coïerunt ictis fœderibus ſpargantur, ægre in unum redituri. Ita novis artibus ſpatium erit, quo vel inter ſe commiſſos, vel conſeneſcente factione apud populum exoſos, impietas ſua perdat; aut certe exſatiati inquietudine rerum novarum, ipſi ſe ad reverentiam Majeſtatis à ſeditione recipiant. Ego pacem cum ſuperbis ac perduellibus non probabam; præterea ætatis & generis timebam invidiam, ſi me juvenem externumque Rex (ut ſolet) tantis conſiliis adhibuiſſet. Siquidem juxta tecum peregrinus ſum, Archombrote; nec me aliud Meleandri partibus junxit, quam quod illius calamitas omnibus gentibus abominandum exemplum eſt, quæ quietem nunquam agant, ſi vitiis Principis iraſci liceat, & inſidiari bonitati. Dum igitur inviſa fœdera peragun-

peraguntur, hoc potiſſimum tempus habui, quo Agrigentum contenderem. Sum armorum telorumque ſtudioſus: nec alibi præſtantiora ſunt, quam quæ illic quidam ex Lipara hoſpes excudit.

Avide Poliarchi orationem Archombrotus exceperat, favenſque partibus Meleandri, cum acriter in factioſos dixiſſet; Regis autem filia, Poliarche, quam hic latro ſibi in prædam deſtinaverat, inquit, quibus annis ſit, dicere placet? Equidem inter rara pulchritudinis & morum exempla eam eſſe, ſæpe in Africa audivi, appellarique Argenidem. Ad hæc verba oculis Poliarchi modico tremore errantibus, ne valida quidem verba, aut intrepida fuerunt; ſtrictimque eam retulit ad annos viginti perveniſſe. Nec latuit Archombrotum tam ſubita in Poliarcho mutatio, ingenſque deſiderium ſubiit deprehendendi quænam illa tempeſtas in ejus vultum inundaviſſet. Igitur ut experimentum caperet, an regiæ virginis oblata memoria, an vero occulta vis rei alterius ſuggeſſiſſet hos motus, nonnulla de Lycogene diſputavit, deque fœderibus, quæ tunc publice agitabantur: Et ut omiſſo frontis horrore, ſatis Poliarchum conſtare ſibi vidit, revocato ad Argenidem ſermone, de puellæ ſpecie & ſtudiis intentius quæſivit. Sed neque ad ſecundum hoc fulmen ille conſtantior, paucis ſe ab trepida narratione expediit. Ab Archombroto deinde rogatus de amicis Meleandri, & per quos ſtaret regnum; Non adeo, inquit, fata deſpexere Siciliam, ut nulli ſint ſuo gradu & amicitia Regis digni. Inter illos, Archombrote, eminet Cleobulus conſiliorum prudentia eximius, Eurymedes quoque, & Arſidas, inclyti bello, nec

deterio-

deteriores ingeniis. Sunt præterea duo externi, de Sacerdotum cœtu, qui purpuram geſtant, amiciſſimi Siciliæ, Ibburranes, atque Dunalbius; quorum nunc opera maxime Rex eſt uſus, ne indecore cum Lycogene paciſci videretur. Poſſem & alios referre, quorum fidem in Regem nulla vis tempeſtatis libavit. Hos facile, ubi in hac Regia aliquandiu vixeris, fama atque virtutibus ab cæteris ipſe ſecernes.

Iam proveċta nox erat, & quies neceſſaria fatigatis; itaque veluti conveniſſet, loqui ambo deſierunt. Necdum tamen curæ ſecretæ in in illo vigilandi dormiendique confinio anxias mentes reliquerant. Archombrotum ingens imago oberrabat paulo ante auditi diſcriminis; nec gravius quicquam erat quam ad pacem res ſpeċtare. Quando enim verſaretur in acie, quo campo, quo telo ſuum animum & virtutem approbaret Meleandro? Præterea, tacito ſecum riſu volvebat, quod ad pugnas omnemque fortunam tam alacer Poliarchus, ad virginis nomen obſtupuiſſet; Huic enim præter virtutem & animum, nihil ad tantarum nuptiarum ſpem à fortuna aut genere datum credebat. Quod ſi, inquiebat, Argenidem Rege natam privatus iſte amat, quis dubitet omnium diſcriminum in amando perire memoriam: & magna audere amatores, & imis eximi vilitatem cum amantur? Neque minus Poliarchum arcanis intentum conſiliis ſpes ac terror multiplici cogitatione ſuſpenderant. Tandem in ſomnum uterque labebatur; cum paulatim diſcurrentium hominum fremitus tota domo percrebuit. Neque mora, aſtitere à Timoclea ſervi ad hoſpitum fores, qui eam ad ipſos venire admonerent. Conſurgunt attoniti,

niti,primo ſopore utique graves; quo diſcuſſo, cultuque tumultuarie compoſito, occurrunt Timocleæ:quæ poſtquam excuſavit, quod hoc noctis fatigatos inquietaſſet; Magna, inquit, res eſt,ô hoſpites;& eo terribilior,quod per has tenebras, quid ſit, incertum eſt. Collucent in camporum tumulis publici ignes, quos nefas accendi, niſi regio juſſu,& cum gerendis rebus celeritatem ſalus publica imponit. His dictis, in ædium culmen utrumque perducit. Plumbum non in acumen faſtigii ductum; ſed leniter & ad ambulationis voluptatem accumbens, oneraverat tectum. Nec ſtipatum nebulis erat cœlum; aberatque tunc Luna, quæ ſæpe incendiorum nitorem procul cerni fulgore ſuo vetat. Ex hoc ergo ſolatio, ſuda in nocte, proſpectus facilis fuit in ignes, qui undiquaque emicabant ex montibus. Neque diu in ea contemplatione hæſerant, cum hominum fremitus cœpit audiri, ex vicinis domibus, oppidoque, quod procul non aberat, per ipſum noctis ſilentium ad vacuas utique aures horridius allabens. Iubebant hoſpites diligenter obſerari ædium fores, ne qui prædones nocturno tumultu uterentur ad facinus; Sed Timoclea, quicquid hoc eſſet tam publicis celebratum tranſmiſſumque indiciis, ajebat nimis mature cognoſci non poſſe. Phthintiam in proximo oppidum eſſe. Si placeret hoſpitibus, per unum ex ſervulis ſuis, quid illic ſentirent homines, poſſe intelligi. Laudato mulieris conſilio deſcenderunt ad fores, ſervoque emiſſo imperant explorare conſternationis materiam, nec cunctanter referre quæ audiret. In triclinium interim turbati ſuccedunt; ſuſcitatoque foco, cum matrona ipſis media conſediſſet, interrogant,

gant, quis ille mos Siculis, quæve omnino noćturnorum ignium utilitas eſſet. Nam &, inquit Poliarchus, plus jam anno in Sicilia vixi, & nunc primum illos aſpicio. At Timoclea; Num tu vero in cujuſque collis jugo arborem non vidiſti in longitudinem mali defixam; cujus apex, in caveæ modum, ferro undique per radios præcingente laxatur? Annuente Poliarcho; Hæ ſunt, inquit, publicæ arbores, ad id ipſum conſtitutæ, ut ad Regis imperium impoſitis in vertice facibus, negotii ſignum dent, quod illico oporteat per populum procurari. Et hos ignes Angaros vocant. Qui primi illos conſpiciunt, ſtatim & ipſi ſuorum montium juga pari fulgore illuſtrant, & ab his porro admonentur qui longius colunt: donec totam inſulam flamma mirabili celeritate percurrerit. Populus interim in armis ſtat, ad obſequium cui deſtinatur paratus. Et haud mora à Rege nuncius pervadit in proximam urbem, publiceque quid ille fieri velit enunciat. Inde cives recentibus equis deferuntur in proxima oppida; à quibus & in alias urbes eadem celeritatis fides exigitur. Ita continuatis officiis Sicilia ad Principis nutum pene momento erećta eſt. Neque temere hos ignes excitamus. Semel antea illos vidi, cum ſicarii ſolum Regem aggreſſi hoc modo quererentur. Dii faxint, ne nunc cauſa triſtiori, & in perać̃tum ſcelus accenſi ſint. Adhuc non probabat Poliarchus rationem; ſubridenſque, Expećtabam, ô matrona, ut hunc morem ab antiquiſſima facum religione deduceres, quas in veſtræ Ætnæ vaporibus orba Ceres accendit. Quid autem in publicum commodum hic tumultus? aut quid Principis intereſt res ſuas noćturna trepidatione

ne potius quam diurnis miniſteriis agi? Sed matrona; Non prorſus, Poliarche, huic inſtituto utilitas abeſt; maxime cum hoſtium claſſis furtim in Inſulam timetur appulſura. Nam qui portubus præſident, iſta flamma admoniti, tum catenas ſuis clauſtris objiciunt, tum in tranſtris remiges habent, ſi opus eſt, navigia in pugnam provecturos. Sed & populus ſub ſuis ducibus tribuniſque à ſignis non recedit, ut nec ſi fefellerit in littore hoſtis, in imparatam Inſulam poſſit invadere. Eſt & alius publicorum ignium uſus, ſi quis reus, quem publice interſit ulciſci, vel fugam extra Siciliam adornat, vel in ipſa regione, amicorum aut montium fide contegitur. Nam his ignibus ſemel accenſis, nefas eſt ullam ex Sicilia navem ſolvere; & quiſquis ſua domo communicaverit reum, hunc eodem crimine pœnaque leges cenſent.

Ab his Timocleæ ſermonibus diverterunt in alios. quærebantque inter ſe; quid potiſſimum crederent huic conſternationi cauſam dediſſe. Poliarchus ultima omnia verebatur. In Lycogene nihil fidum: Patere Meleandrum inſidiis, tum corruptis ſuorum ingeniis, tum ſui animi magnitudine juſtos metus averſante: Dumque viciſſim civilis belli incommoda loquuntur, Timoclea hoſpitibus hos verſus porrexit; quos amicitia Regis ſtudioq; litterarum notiſſimus Nicopompus in Lycogenem condiderat; libero furore execratus, quod ille & ſceptrum Meleandri, & Argenidis nuptias concupiiſſet.

Quæ terris funeſta lues! ô fœdera mundi!
O Sceptra! ô Regum cognata potentia cœlo!
Quæ tantum inſanas volvit dementia gentes!

Scilicet

Scilicet ut veſtra ſedeant cervice tyranni,
Ah miſeri! juſtos amor eſt evertere faſces.
In dominos ſævire juvat: jus, faſque, piumque
Occidit, & cæcam nil purpura tardat Erinnym.
Qualiter irato fudit cum ſæva Gigantes
Terra ſinu, tumidiſque procul monſtravit Olympum,
Illi acres ſubière nefas, humilemque per Oſſam
Speravere polos; donec lucente procella,
Reddidit injuſta fulmen ſua corpora matri.
At tu, quem furiæ, ceu primum à fronte Ceraſtem,
Attollunt, miſeris ſignum exitiabile terris,
Tu regni turbare decus, tu turpibus auſis
Aggreſſus ſceptrumq; patris, gnataq; beata
Connubia; ô impar, furiiſque Ixionis ardens,
Et tantum amplexus vacua ludibria nubis!
Quas pœnas, veſane, dabis? quo funere raptus
Horrida Tartarei metues ad verba tyranni?
An cita præcipiti vinctum rota differet orbe?
Vel jecori procumbet avis? vel fulmine tactum
Aetna capax monſtri, rapidos qua plurimus ignes
Egerit Enceladus, crepitantibus hauriet antris?
Sol pater, armentis ſi pabula grata Pelorus
Educat, alme, tuis, ſeptiſque fidelibus ambit:
Tuque Erycis victor, tuque ô Erycina, Cereſque,
Voſq; Dei indigenæ, quæq; hoſpita Numina rite
Trinacrii caſto placamus thure coloni:
Ferte piis vires; Nec ſit violabile Regum
Numen, ut & tutus veſtris honor excubet aris.

Erant in illa lectione, cum nunciatum eſt rediiſſe Timocleæ ſervum. Omnes ergo ſuſpenſis animis circumſtant intrantem. Nec diutius poterant dubitare, & interrogare trementem non audebant. Neque is ratus quod afferebat coram

coram hoſpitibus evulgandum, ſevocat Timocleam, delatoq; indicio, cum ſtupente paulisper muliere & ipſe videbatur obriguiſſe. Tandem Timoclea, ut maxime ſubitis conſiliis mulier valebat, manu prehenſum, ne cum cætera colloqueretur familia, in interiorem thalamum rapit, monitiſque ut ſequerentur hoſpitibus, oſtium tremens adducit: & jubet palam ſervum quæ audiſſet nunciare. At ille, Vix in oppidum perveneram, (inquit) cum plerique occurrerunt, ut in tumultibus ſolet; nec ipſi quo irent ſatis certi. In omnium foribus micabat lucerna, diviſique in coronas haud modica admiratione marcebant; Cum me ad proximum cœtum applicuiſſem, audio Poliarchũ perduellionis reum eſſe, & ad capitale ſupplicium quæri; in hanc quæſtionem publice ignes accenſos. Ego errorem nominis veritus, quod in multos cadere poteſt, curioſe quæſivi quis ille Poliarchus, & quo facinore damnaretur. Vox omnium fuit, Poliarchum eum eſſe, qui plus anno in Sicilia, hoſpes, armis, & amicitia Regis inclytus fuiſſet. De crimine neminem eorum ſatis ſcire. A rege damnatum; & quidem diligentiſſime veſtigari. Ab hoc cœtu digreſſus ad alium, eadem rurſus accipio; & cum nemo ſuo diſſenſu incertum rumorem faceret, rem ſatis exploratam nunciare non diſtuli.

His auditis, Archombrotus, ſimulq; Timoclea, in Poliarchum contemplationem injiciunt. Pallens ille ac tremens, non ut conſcio metu, ſed indignatione periculi, nec contumeliam ferente virtute, identidem à ſervo requirebat, an vera & comperta memoraret; & à Matrona, ſatiſne compos animi eſſet is ſervus. Nec ſecius quam inani ſomnio præcinctus agebatur.

batur. Vocem deinde aliquandiu tenuit; ne in tanto animi tumultu quicquam excideret in fortunam aut Regem indignum. Sed tanta res, domuſq; incertum an ſat fida, cunctationem non ferebant. Manum igitur atque oculos attollens in cœlum; Vos, inquit, Dii Siciliæ, &, quotquot præterea, Superi, jus faſq; conſervatis; Vos Genii, Lareſque Meleandri, qui me hoſpitem excepiſtis, obteſtor, ac veneror, ut ſi quid in Regem, remve publicam Siculorum offendi, ſi ope, manu, conſilio violavi fidem hoſpitii, aut omnino traduci commerui hac publicæ quæſtionis infamia; tum me inter inimicorum manus atque ludibria quam poteſt funeſtiſſimo exitu conficiatis. Sin omnia contuli ad ſalutem imperii, inundatque hæc inſontem invidioſa calamitas; date, ô Dii, ſaltem ut Regi populoque purgatus, tuto ab Inſula excedam, liceatque non fœdam aut ignobilem mei memoriam in hac gente relinquere. Te vero, Matrona, in communionem periculi non voco. Hoc ipſo noctis concubio recedam in agros, meæ fortunæ contagione tuas ædes liberaturus. Fremebat interim Archombrotus, & adeo unius diei amicitia valuerat, ut extrema omnia Poliarcho polliceretur. Ex vultu impetuque, & loquendi ratione, utri hoc periculum eſſet neſcires, niſi quod adhuc licentius Archombrotus videbatur iraſci. Sed matrona ſic quaſi ſervuli indicio fidem non haberet, diſſimulans, alios qui referrent certiora, ſe protinus legaturam dicebat. Subſiſtere tamen in triclinio ſervum jubet, hoſpiteſque extra illius conſpectum in proximum conclave ad conſilium ducit.

Illic vero non diutius gemitus tenens, deflebat

bat fortunas Poliarchi. Neque ſe enim de illius innocentia, ſed neque de Regis iracundia dubitare. Quippe ſagaciſſimum ſervum niſi fideliter exacta renunciare non auſum. Sequidem ſuam domum opeſque offerre Poliarcho; iis ipſe qua poſſet ad ſalutem uteretur. Sed quid, inquit, hæc tecta, aut tua Archombrote ſocietas, poſſit in Regem? Iam aderit miles armatus, jam ædes aut apertæ nos prodent, aut obrutæ in nos ruent. Nam nec ſperari poteſt toti familiæ integram fidem fore, nullumque ſervorum, ſi hic clam hæſeris, Poliarche, noſtri furti ſecreta temeraturum. Scitis quid inter tam ſubitos metus ſuccurrerit? Latens iter, & præter me hodie nemini notum, effoderunt ſub terra qui has ædes condidere. Id triplici errore diſſectum totidem oſtia habet, quibus in varios campos erumpit. Illic facillime potes tegi, Poliarche, ſubducique diſcrimini. Simula modo te atroci rumore perterritum à me abire: ut ambo defungamur periculo; nec aut tu tanquam nocens, aut ego receptatrix, invidioſo tumultu obruamur. Cum vero lumine exceſſeris, continuus arborum ordo, qui à meis foribus ad Himæram eſt, eo te ducet unde non procul fluminis ripa arcanus in promiſſam ſpeluncam eſt aditus. Ego nemine familiarium conſcio per domeſticas latebras cum face in eandem fluminis viciniam evadam. Exceptum deinde in hæc antra ope deorum ſervabimus, dum tempeſtas exſæviat. Hoc ſecretum Archombrotus ignorare non debuit; & ea indole violare non poterit. Libertum quem unum hic habes, id celari magnopere intereſt, ne timoris tædio, aut præmiorum fiducia, mutetur. Poliarchus in gratias ad Timocleam effuſus, id ve-

ro

ro conſilium in eam noctem probari ſibi dixit. Neque enim in ſpelunca hæſurum, niſi ut certo intelligat quæ hæ larvæ Siciliam in ſe agant. Exploratæ fidei libertum, ab ultimorum ſecretorum notitia arceri non poſſe. Nam & ejus miniſteria in illa tempeſtate potiſſimum exigi. Ab Archombroto non petendum, ut tantam rem ſilentio premat. Dignum ſe pejori calamitate fore, ſi de illius fide auderet dubitare. In hæc verba de triclinio excedunt: juſtiſque mox armis, ceu pugnam capeſſeret, inſignis Poliarchus, procedit ad Timocleæ fores. Illic ſtupenti familiæ, & quæ hæc rerum mutatio eſſet furtim quærenti, paucis exponit, denunciatum ſibi periculum illis ignibus quos videbant. Se igitur fugere, ne aut ab his ipſum prodi neceſſe ſit, aut cum ipſo hos perire. Salutavit deinde in ſpeciem longioris diſceſſus Archombrotum atque Timocleam, conſcenditque in equum, & liberto veſtigiis hærente in præſcriptum à muliere iter ſe conjecit.

Periculi immanitas, & propemodum pudor, ſtimulatum juvenem angebat, &, O me veſanum, Gelanore, (ita libertum appellabat) quod ulli mortalium poteſtatem fecerim in hoc caput! Quid attinebat, ignotum, nec cultu ad meam ſortem idoneo, in hac gente errare? Aut quid fabulæ aliud docent, quæ Lycaonem ad Iovis hoſpitis jugulum nobis effingunt; quam Principes qui inſperato exitu luunt quod ſe externis crediderint, non magis alieno ſcelere quam ſua ſtultitia violati? Volui patere injuriis. Bene eſt: lædor ex merito, Gelanore. Hæc ipſa dum loquitur, ſubit memoriam cauſa, quæ eum in Sicilia tenebat; cujus veneratione illico motus, timuit ne pro tantæ ſpei fœlicitate

licitate, in quam illic vivebat, ſcelerate doluiſſet de oblato diſcrimine. Gelanorus fidiſſimo metu in domini periculo turbatus, cenſebat debere Poliarchum genus ſuum & fortunas omiſſa ſimulatione detegere. Nam ſi ſibi perſonam detraheret, ſi ſe ad faſtigium ſuum reciperet, ſponte excuſaturum Meleandrum acerbiora judicia, hoſteſque veniam petituros. Nihil ſapis, retulit Poliarchus. Poſt acceptam injuriam maxime intereſt me celari; Dignitatis meæ reverentia pejus forte accenderet cogitantes poſſe me læſum dimitti ſemel tantum; at ſemper meminiſſe injuriæ. Nihil referebat Gelanorus, ſententiæ incertus, & aſtra quæcunque tunc micabant in opem, & mentem, ſibi atq; patrono, inter ſilentium compellans.

Interim Timoclea munitis foribus, familiares jubebat ſecedere ad quietem: Nolle ſe quicquam nocte turbari; orta luce omnia diligentius exploraturos. Obire deinde ſingulorum cellas cœpit, tanquam domeſticis curis intenta; revera ne quis rebus quas furtim agitabat moleſtus inſpector accederet. Vbi acquieſcentibus univerſis, tuta res viſa, intrat exiguam cum Archombroto cellam, in qua ſecretum effoſſę ſpeluncę aditum peritus artifex abdiderat. Stratus erat aſſeribus locus, quorum inter ſe oræ clavis inſertis nectebantur; niſi quod duos ex iis nullum ferrum cæteris commiſerat, ut faciles eſſent, ſi quis hos vellet ab ſimulata compage revellere. Supra illos oblonga ſtabat menſa; vetabatque calcari, ne, quoniam aliis non hærebant, ad perambulantium quaterentur veſtigia, proderetque ſecretum. Pauciſſimos illuc intrare ferebet Timoclea: ipſa raro locum viſebat. Tunc vero ſublatis aſſeribus

ſpecum

ſpecum aperuit, graduſque in imum ædium ducẽtes; Mox concuſſi ſilicis ignem ſulphurato excipiens, præparatam facem accendit; viamque auſpicatur cum lumine. Sequebatur Archombrotus, ſua & mulieris cauſa nudum enſem manu tenens. Gradus ad viginti erant, per quos ſubibatur ſubterranea porticus, quæ in longum porrecta abibat denique in varios calles: ne poſſeſſo ab hoſtibus uno ore, obſtrui poſſet fugiendi utilitas. Terra huic operi apta fuerat, quippe adeo ſpiſſa, ut qua ſtare illam velles, cætera quæ egerebantur nulla ruina ſequeretur; rurſuſque non difficilis accipiendis foſſorum ictibus, quos nec objectis ſaxis interpellabat, nec cedente arena fruſtrabatur. Longus ille, & arcuato opere continuus fornix, quamquam arva & incumbentem domum ferret, adhuc tot annis vitium non fecerat. In aditu modicum ſpatium calce liniverant, ut pictura & literis imbueretur. Sed piger, nec ſolutus ſyderum luce aër, gravi humore imagines corruperat. Adhuc tamen cerneres effigiem aræ hominiſque imponentis ſimulata thura in locum, propter cujus verticem ejuſmodi verſus utcunque legebantur.

Di quos ſub vacua fas eſt tellure precari;
Seu Iovis hic regnum eſt, ſeu Ditem hæc antra verentur;
Seu qui cæruleis incinctum continet Orbem
Fluctibus, hic trifidi poſuit fundamina ſceptri;
Has precor ô fidas domini ſervate latebras.
Non iſtam fraudes ſcelerent, non turpia noctem
Furta, nec attonita radians face triſtis Enyo
Terreat, aut dira vanis ſtridoribus umbra.
Sit pacata quies; ſint ſancta ſilentia rebus,
Donec caſta domus, nec parci grata nepotes

Thura ferent vobis. Hic ſontibus incubet horror,
Hic Erebus; placidaſque bonis mulcete tenebras.
Hæc raptim lugebat Archombrotus: Sed gravior de Poliarcho cura à loci contemplatione mentem reduxit. Timoclea percunctantem docebat, quamquam Poliarchus erat externus, neminem fuiſſe Siculorum propiori amicitiæ gradu Regi admotum; neque bonos invidiſſe. Sed neſcio quod hodie fatum, inquit, deſævit in illos qui Regibus fuere chariſſimi. Ita eſt, retulit Archombrotus; hic cometes paucis annis quas aulas non perſtrinxit? At Timoclea; Verum, Archombrote, cæteris omnibus ruinæ ſuæ cauſa, vel in ſe, vel in dominis fuit. Iſtum tantæ virtutis, ſub moderatiſſimo Rege, quis caſus afflixit? Retuleriſne ad exemplum Lydios conjuges, qui nuper in gente externa impotentis fœlicitatis pœnas dederunt; hic ad regium limen, in ſuo ſanguine fuſus, illa ex carcere ad lictoris ferrum educta? Notiſſima refero, Archombrote. Sed quid ea in ſcena ſimile Poliarcho? nihil illis ad regnum deerat, præter nomen & purpuram. Aſpernabantur pares eſſe gentilibus; nec, qua virtute tantum ſupercilium tollerent, habebant. Teneros quoque annos cæci calcabant, illius qui hæc bona & aſſerere vere poterat, & fortiter ſuſtulit in rudimentum poteſtatis. At Poliarchus, non libavit regiam gazam; non præſidiis, non caſtellis fundabat ſuas vires. Apparebat denique inſtar Solis hanc virtutem in tranſcurſu lucere Siciliæ. Longe aliter iſti Lydi, & (haud abſimile fortunæ ludibrium) par aliud conjugum ex Phrygia. Nempe illi, ſubjicit Archombrotus, quos nuper ex regiæ penetrali, in qua omnia poterant, veneficii crimen mittebat ad laqueum,

queum, niſi Princeps adhuc memor amaſſe, carcerem damnatis munus dediſſet. Ita eſt, inquit Timoclea; Scis igitur quam multum peccaverint: ipſe quidem tanquam immemor primæ ſortis, & à multis amari dedignatus; illa invidiam non verita abdicati conjugii, quod primum erat nacta: uterque autem averſæ Iunoni non litans, ignaruſque ſuum quoque Deabus fulmen eſſe.

Miraremur hæc, matrona, (ait Archombrotus) niſi crebræ humanarum rerum vices pene omnium rerum admirationem ſuſtuliſſent. Cerne Aquilii aulam, cerne Hippophili. Quid Procerum primos juvit, poſt exhauſtum immenſæ potentiæ curſum, ad purpuratum Sacerdotium confugiſſe, tanquam ad aram? Nempe ut precioſius eſſet funus expirantis dignitatis. Sed non ideo mehercule plebeiæ invidiæ unquam accedam, quę in omnes deſævit qui Principum amicitiis illuſtres ſunt; ipſiſque Regibus obloqui audet cum homines ſibi gratos cæteris anteponunt. Inſignis hæc eſt, inquam, in Reges injuria, velle eos arceri à ſuavitate amandi, & à fide, quam omnes in iis expectamus, qui per noſtra beneficia creverunt. Amicum tu aut ego habeamus, in ea lenitate conquieſcamus; ſolis Regibus lex barbaræ inhumanitatis dicatur, ne quem eximium habeant, aut cujus familiaritate delectentur? Quid cum ſponte amari ſe ſentiunt? cum ingenii & affectuum paritate, imo cum fide & beneficiis provocantur ad amandum? Ne tum quidem audebunt illi impetui indulgere, quem natura dulciſſimum habet? Certe neque Herculi Philoctetem, neque Achilli Patroclum invidemus; paucique inter Heroës ſunt, qui non

aliquem præter cæteros charum, in vitæ & ſecretorum conſortium admiſerint.

Hic Timoclea: Mihi quoque, Archombrote, nunquam placuit tam iniquæ obtrectationis audacia, quæ quamquam publicæ utilitatis larva contegitur, plus inſani tumoris tamen habet, quam ſolidæ pietatis. Plurimi enim Regibus iraſcuntur, non quod aliquos gratia ſua ſubvehant, ſed quod ſibi gradus ille non pateat: Et in gratioſis, quos tam acerbe devovent, haud raro nihil magis quam ipſa fœlicitas diſplicet. Certe ut ex domeſticis nonnullos ſeligimus, ac veluti adoptamus noſtras in curas; fidemque eorum familiaritate & muneribus tam penſamus quam ſolicitamus in futurum; Ita ni Princeps ſibi quæſierit ejuſmodi vicariam opem, iiſdemque rationibus aluerit, non ſufficiet publicis laboribus, non mecaſtor vel ſi firmiores noſtro Atlante cervices incumbentibus negotiis opponat. Nam quod modo referebamus caſum eorum, quos diu regiis amicitiis florentes ab ſuo denique axe fortuna excuſſit, nihil inde collegeris, niſi interdum fieri poſſe ut Reges injuſte amicos ſuos deſerant, aut ſi indignos amaverint, errore deprehenſo præcipites eos agant ex ſuggeſtu quem invidioſe conſcenderant. Sed, quod ſæpe eſt, fac conſtantis animi eſſe Regem, fœliciterque inveniſſe quos amet: videbis intactam utrimque benevolentiam utiliſſime perennare. Ridebis, optime hoſpes, quod mulier apud te hæc diſſeram. Verum in Aulæ tropicis educata, frequentiſſime vidi hoc argumentum inter peritos agitari, quorum ſapientiam ipſa quoque experientia ſæpe probavit. Sed hæc clades Poliarchi, quæ nos modo ſolicitos habet, forſitan

tan præter omne exemplum eſt: Nam & Meleander probiſſimi ingenii Rex eſt; & iſte nec fidem deſeruit, nec improbe exultavit in tanta fortuna: ut in hoc illius diſcrimine non aliam quam fatorum eſſe culpam exiſtimem.

Sic loquente Timoclea, hæſit Archombrotus, ſubito aquæ murmure percepto, quæ in vicino fluebat; rogavitque matronam, quis is ſonus, & an illic perpetuus eſſet: ſimul quantum in lumine facis licebat, humum intuebatur, ne temere in fluenta incideret. At Timoclea; Fons, inquit, eſt, ingenti vi aquæ è vicinis collibus huc illabens, fiſtuliſque ad ulteriores campos deductus; qui commodiſſimo curſu facit ne ſitiant qui iſthic latuerint. Et haud multum inde progreſſa, magni ambitus lapidem oſtendit, qui fontem largo impetu cadentem præcipitabat in ſubjectos canales per foramina toto fundo diſtributa. Pulchritudo, & copia aquæ, tum nativa frigiditas, & quicquid in aquis laudamus, eo plus Archombrotum rapuerunt, quod ex Africa veniebat, ſicca ut plurimum, & fontium deſtituta ſolatio. Itaque quamquam ad Poliarchum feſtinabat, captus juvenili voluptate manus primum, mox & ora fonti admovit, qua placidius manabat, inde etiam plurimum bibit curis & vigilia accenſus. Objurgabat intempeſtivum potum Timoclea: fontemque impenſius miranti; Hunc ſpecum Majores mei, inquit, non in viæ tantum & fugæ commoditatem ornaverunt: ſed & qua licuit longiori habitationi voluerunt aptatum, ſi quem forte diutius latere ſua fortuna coëgiſſet. Cerne hoc ſpatium quernis tabulis ſtratum, ligno eodem utrimque latera & fornicem ambiente; ne prorſus in-

ſalubris capiendo ſomno locus ſit in nuda liberaque exudantis undique terræ frigiditate. Aſpexit Archombrotus illud cubiculum ad ſemitæ dexteram intra effoſſum ſpeluncæ latus declinans; & ipſa loci caligine offenſus, quam modicus ignis non ſatis ſubmovebat, averſatuſque indigni domicilii omen, non ſine ſuſpirio cogitavit quantus vir illi diverſorio deſtinaretur. Liberiori quoque dolore Timoclea ita locum affata eſt: Tu igitur hoſpitem Poliarchum accipies, tu juvenem fortiſſimum & omni luce dignum tuis tenebris celabis? Sed bene eſt ſi te illius ſalute nobilitaveris! O fortunæ vim quæ ſæpiſſime facit ut ei de ſuis in nos injuriis gratias habeamus! Nam & illa peccavit clariſſimum virum ad latibula iſta cogens; ſimulque eximie favit quod his ſaltem in antris paſſa eſt ſpem ſalutis illius deliteſcere.

Inter hæc emenſi viam erant, & os ſpecus Archombroto monſtrabat Timoclea, quod non operoſe reſeraretur. Vectes introrſum duo oppoſitum egreſſui lapidem tenebant, ſic in terram nitentes, ut nulla vi quæ exterius moveretur quati poſſent. Sed qui intra ſpecum erant, eos facile obliquatos ab exiguis levabant ſcrobibus, quibus ita fulciebantur ne ab impoſito oſtii onere poſſet recedere. His ergo exemptis, ſaxoque deducto, ubi ſpeluncam Archombrotus aperuit, egreſſa Timoclea jactavit manu facem, ut cum Poliarcho convenerat, rurſuſque ignem ſuppreſſit, ne ex mora in alios quam quos optabat ſuſpicioſus fulgor incideret. Ille cum non aberraſſet à via, ſtabat ad flumen, expectabatque ſignum, quo dato pervenit ad matronam. Sed quid illius & famuli equis fieret, diu quæſtio fuit, donec Gelanorus;

rus; Ite, inquit, ad conſilium in ſpeluncam; dum de equis deliberatis, ſtabunt religati ad has alnos, quæ procul omni via propter flumen conſurgunt. Dum illi deſcendunt, dum adhuc trepidi nihil in rem meditantur, Gelanorus equos revinxerat, aderatque ad ſpeluncam; in quam ubi receptus eſt, lapidem quo viæ aditus celabatur reductis fulciunt vectibus, & ad conſilium ſe componunt. Cenſebat Poliarchus dimittendum eſſe libertum, qui omnia exploraret, quod ſibi facinus objiceretur, quæ hæc nova in Rege ſævitia, num denique amicorum in extremis fides duraret. Salubre (inquit Timoclea) conſilium, Poliarche, ſi non ſcires nihil prius homines à Gelanoro quæſituros quam ubi deliteſcas. De illius fide non dubito; ſed ſi in hoſtes inciderit fortaſſe, per tormenta expriment verum. Indignatus Gelanorus, ſe in ſalute domini, non verberibus, non equuleo, frangi poſſe reſpondit. Habere ſe præterea quo eludat inimicos. Iturum ſe attonito maxime ſimilem, & ſi quis ex ignotis aut ſuſpectis de Poliarcho roget, jam de luce abiiſſe, voce ad fidem compoſita eſſe dicturum. Neq; rem à vero abhorrere; quandoquidem ſub terra ſecretus à ſole receſſerat. Quærentibus mortis genus, mentiturum ab equo in Himeram flumen caſum: Quippe fuiſſe Regis edicto perterritum, ingreſſumque nocte flumen, neque vadum tenuiſſe gravem armis, &, ſubtrahente ſe equo, fluctibus hauſtum. (& tunc forte commode ad hanc fraudem Himera plus juſto abundabat.) Addam, inquit, nihil fuiſſe in me opis, cum viderem iratis vorticibus dominum in mare deferri. Hoc commento, fama tui interitus ſpargetur,

getur, qua nihil noſtris rebus commodius. Nam & inimicos ſatiabit, & cæterorum miſerationem inveniet, qui de extincta virtute magnificentius loqui amant. Laxabitur deinde cuſtodia: quæ jam portus & navigia aſſervat; & omiſſa quæſtione, quam audimus in te decretam, non ægre aut latebis aut fugies. Nec aliud mortis genus tutiori mendacio fingemus, quam quod nihil ex te reliquerit. Tuum præterea equum quo temere volet patiar ire; tanquam mors domini hanc fecerit libertatem.

Placuit omnibus Gelanori calliditas; Sed adjecit Poliarchus, ſi incideret in Arſidam, cui inter Siculos maxime fidem habebat, rem ut erat nihil cunctaretur effundere, rogaretque ſuis verbis ne indigna calamitate jacentem adire vereretur. Aut ſi id minus poſſet, quæ ſaltem ex re eſſent perferenda concrederet. Conſulebat etiam Archombrotus, ne perfunctus officio Gelanorus protinus rediret ad ſpecum: (nam nec ſatis poſſe pultantem exaudiri; & ſuſpicioni locum fore, ſi qui viam in proximo obirent:) Sed ad Timocleæ fores accedens, uteretur in matronæ familiares larva eadem qua cæteris impoſuiſſet, patronique tanquam extincti fata expreſſis proſequeretur gemitibus. Inde ſecreto Timocleæ ope ad Poliarchum eſſe venturum. Agitavere præterea, quid ſupellectili, quid familiæ Poliarchi faciendum. Inſtruxerat enim domum, quæ non indecora, aut impar regiæ amicitiæ eſſet. Sed nec familiaribus fidebat. Vnum enim ſuæ gentis habebat Gelanorum. Cæteri erant externi, ac plurimum ſibi ignoti: Nec multum de bonis laborabat; aſſuetus in abdito veſtium circumferre

ferre ſummi pretii gemmas, & modicum auri; ne fortunæ omnia in abſentem licerent. Sive igitur tanquam damnati hominis bona ad ſe traheret Meleander, ſive illa mercenarii ſervique diriperent; juſſus eſt nihil movere Gelanorus, ſed tanquam à convulſæ domus excidio cervices ſubtrahere. His præceptis exornatum dimiſerunt. Ipſi Archombroto atque Timocleæ jam non diu licebat cum Poliarcho eſſe. Servuli enim primo mane ad officia ſurrecturi timebantur, aliquo ludo fortunæ tunc potiſſimum ſeduli cum minime velles. Hos matronæ in Poliarchum ſtudia deprehendere, utrique pernicies erat. Rogant itaque ut in ſolatium virtutem abhibeat, quæ nec clades mereri, nec, cum immerito accidunt, dejici poteſt. Se quidem quam ſæpiſſime liceret ad colloquium redituros. Tum pulvinum in quo recumberet, faceſque (plures enim Timoclea intulerat) tradunt; & remenſo ſub terra itinere in thoros referuntur. Poliarcho quæ mens fuerit, quantum iracundiæ queſtibuſve in illa ſolitudine indulſerit, illinc intelligas, quod non plus de vita quam de mortis decore laborabat, ſciebatque ex ſpiritu ſuo pendere quos ſupra ſe habebat eximios.

Gelanorus poſtquam domini equum admota virgula libertatis admonitum avertit in curſus, & ipſe in ſuum conſcendit, deſtinatum iter ingreſſus eſt; Cumque fere ad ſylvam perveniſſet, in qua pridie Poliarchus pugnaverat, tres lecticas ferri vidit, multoſque in equis comitari; poſt hos, peditum examen procedere. Quæ hæc pompa duceretur ſcire libuit. Propinquanti liquebat lecticas eſſe funebres, homi-

neſque pullatos. Tertius ferali auſpicio rogavit ab extremi agminis uno, cujus exequiæ ducerentur. Ille ad corpora legatorum iri reſpondit, quos pridie Poliarchus contra jus gentium occîdiſſet. Cohorruit Gelanorus; & quæ hæ fraudes, quodve piaculum eſſet, ſecum ipſe volutans, quo certiora cognoſceret, ivit cum illo agmine, donec hominis cadaver, quem in limine ſylvæ Poliarchus fugientem peremerat, inter ferales luctus vidit attolli in lecticam. Tunc ſatis conſtitit, graſſatores qui in Poliarchum inciderant, à Lycogene ad Meleandrum fuiſſe legatos. Sed cur præcipitata ultio erat? Cur dies non dicta Poliarcho? Ergo legati latrocinarentur impune? Et Rex in hoſtes quam in ſuos pronior eſſet? Danda fortitudinis præmia fuiſſe victori, & legatis in ſcelere occiſis crucem quoque pro funere.

Hæc confuſa & tumida pietate volventem tanta ira inceſſerat, ut jam ægre aut colorem obtineret aut vocem. Satius viſum à ſpectaculo recedere cui furioſe indignari inceperat. Igitur devotis hoſtibus, qua ad Regem propior curſus erat concitat equum. Penetranti ad alteram ſylvæ oram, jam ſole provecto, viſi complures per viam procedere; nam & militaris hæc erat, & tunc regiis in propinquo caſtris frequens. Inter cæteros occurrit Timonides, non obſcurus ex Meleandri familia: qui & de Poliarchi vice anxius ad hoc ipſum errabat, ut quid eo eſſet factum acciperet. Is poſteaquam Gelanorum agnovit, O te, inquit, opportunum! ubi autem in tanto tumultu Poliarchus? At ille promiſſæ artis memor, dejectos oculos in Timonidem vix attollens, Poliarchum vixiſſe reſpondit. Tum vero in Timonide pietas,

atque amor, potior fuit præſentium rerum metu. Vaticinanti ſimilis ſtetit, deinde ſingultibus in hæc verba laxatis, O infœlicem cum Meleandro Siciliam! vertit habenas. Viſa res non mediocris ſolatii Gelanoro, fictam domini mortem adeo veros, nec occultos gemitus, invenire. Neque multum Timonides proceſſerat cum ad illum iterum redit, &, Quod, inquit, viri maximi fatum fuit, Gelanore? quam ſubito, aut à quibus oppreſſus eſt? Cum edictum in ſe Regis metueret (retulit Gelanorus) auſus eſt per tenebras vadum in Himera explorare: Sed imbribus tumens flumen conantem diripuit, &, quantum in ſyderum fulgore conjeci, in proximum mare devolvit. Rurſus exclamavit Timonides; & nunciaturus maximam cladem, illico viam ad Regem inſtituit. Sic furenti, non procul Arſidas occurrit; cui uni Poliarchus furtiva conſilia à Gelanoro credi voluerat. Hunc Timonides raptim implet funeſti nuncii horrore; petentique ubi eſſet Gelanorus oſtendit venientem. Simul his ipſe quidem, ut cœperat, verſus regia caſtra ſtimulat equum; Arſidas vero ad Gelanorum pergens, ſalutemque obiter ferens, de patrono protinus quærit. Sed ille eſſe arcana quæ afferret reſpondit, quibus publicum ſatis aptum non eſſet: declinaret à via Arſidas; ſe cum nemo obſervaret ſequuturum. Paruit monenti Arſidas, cui jam non parvam ſpem inſinuaverat, nihil dum Gelanorum de Poliarchi obitu queſtum eſſe.

Solitudo in convalli proxima erat, quo poſtquam convenere, ita prior Gelanorus; Vivit, ô Arſida, Poliarchus, ſed te unum vitæ ſuæ conſcium cupit. In effoſſa ſub Timocleæ ædibus via, matronæ fide celatus eſt. Me autem ad te miſit,

miſit, ut doceres quis ventus hanc tempeſtatem exciverit; & ſi perculſum non faſtidis, ad ſe quoque perducerem. Arſidas nullum ſe periculum defugere dixit; Duceret modo Gelanorus ad ſpecum, cupidumque Poliarcho conjungeret. Imo, inquit Gelanorus, arte opus eſt qua Timocleæ familiam capiamus; ne reſciant illic latere Poliarchum, & in ſordidorum hominum poteſtatem ſummi viri fata perveniant. Prior ibo, ſubornatiſq; gemitibus, quod jam apud Timonidem cœpi, illius ſimulatam mortem deflebo. Tu quoq; Arſida quoſcunque conveneris illa fabula utiliter eludes. Fiet Poliarcho vita ſecurior, ſi credetur extinctus. Medio die ad Timocleæ limen pervenies, quaſi per æſtum acquieturus. Nec ſuſpicionem faciet, ſi in ædibus matronæ jam olim tibi notæ familiaritatis jure diverteris. Eſt præterea quod te moneam; Iuvenem illic eſſe in Siciliam heri advectum. Ex Africa, niſi diſſimulat, ſolvit. Speciem, &, cum loquentem audiveris, ſapientiam laudabis. Fides in Poliarchum ſumma eſt, cui vix dieculæ commercio junctus nunc in ultimis adhæret. Ille tibi, aut patrono meo, ſuſpectus eſſe non meruit.

His inter ſe conſtitutis ſparguntur in diverſa; Et Gelanorus quidem qua compendium ad Timocleam erat; Arſidas, cui diutius vacabat, lento gradu in publicam viam divertit. Sed deceptus Timonides tragœdiam late ferebat. Nam in quemcunq; de notis incideret, author erat obiiſſe Poliarchum. Rumor inde in plures; & pro hominum ſorte diverſis affectibus, ſed ubique ingentibus, exceptus. Statuerat eo die Meleander, Hypſa flumine ſuperato, ire Magellam; quo ipſo jubente Argenis filia Syracu-

ſis.

ſis advenerat. Iamque pronunciato diſceſſu colligebat miles vaſa; & Rex dum apta itineri hora eſſet, in proximis vallo campis ſpatiabatur. Medius proceribus erat, haud dubius multos ex illis ſpecie amicitiæ atque officii circumſtare inimicos; Cum ecce in caſtra Timonides redit nunciatque amicis quicquid acceperat de Poliarchi fato. Dicto citius atrox fama dimanavit in milites. Neque ægre credebatur. Ipſum denique Regem adire Timonides luctuque efferatus ita loqui non timuit; Multum eſt, Domine, quod gratulemur Lycogenj. Fato functus eſt Poliarchus. Ad hæc verba hæſit Rex incertiſſima mente perculſus. Amiſſi juvenis calamitas & jactura eo magis horrentem agitabat, quod in ſe tanquam authorem hæc fatorum culpa reciderat. Lachrymæ deinde propemodum ſubibant, & triſte venturarum rerum auſpicium. Sed nec publice dolere tunc ſecurum, cum in ejus vultum plerique imminerent ex amicis Lycogenis, frontem, oculos, verba adnotaturi. Obfirmato itaque ore, ne aut lætitiæ aut doloris ederet ſignum, pauca de genere interitus quæſivit, rediitque in tentorium, certus nemini lætam eſſe Poliarchi perniciem, niſi qui & ipſum Regem periiſſe concuperet. Multis militum reverentia Regis obſtabat, ne coram lamentarentur. Fidiſſimi procerum vel ſuſpiriis conſtantiam fallentibus deflebant amiſſum; vel indignatione majori, inter mutua colloquia, fatorum temporumque injuriam non premebant. Illos Rex diligentiſſima memoria diſtinguebat à cæteris, tanquam dignos quibus unis ſe crederet; ſed nec ſine pudore intuebatur, ratus ſe ut interfectorem Poliarchi invidioſe ab illis deſignari. Mirum fuit, extitiſſe qui

qui auderet ſubito calore effundere hos verſus, furtimque deponere in veſtibulo Prætorii, qua Regem abire oportebat.

Flos juvenum, ſeu te id Stygiis timet omne ſub oris,
Quo pallent alii manes: ſeu ſydere cælum
Auxiſti, Siculas non reſpecturus ad oras:
Da faſſis veniam; gravibuſq; accedere vindex
In miſeros ne quære Deis. Satis auſa luemus
Gentibus inviſi, memorique in ſæcula fama
Hoc monſtrante nefas. Tene ergo laceſſere flamma,
Te potuit ripis haurire furentibus amnis?
O Superi! qui nos ignes undave piabunt?
Ipſi amnes, ipſa meruere piacula flammæ.

Cæterum dum profectio à caſtris ornatur, jam effuſa in populo fama Poliarchi cladem vulgaverat, Magellamque pervenerat. Forte in thalamo ſedebat Argenis, cultumque non quem tranquillis rebus haberet, regia virgine tamen dignum inter puellas adornabat. Seleniſſa alumna Argenidi erat, ſecretorũ omnium conſcia; & tunc illius comam fingebat, cum una ancillarum ex atrio, in quod forte proceſſerat, redit, nunciatque Poliarchum obiiſſe. Fefellerat primo Argenidis aures, cui tunc intentior de nocturnis ignibus, & Poliarchi inimicis, cum Seleniſſa ſermo. Et ad Seleniſſam quidem allapſa ancillæ vox, ingenti tumultu animum, omniaque præcordia concuſſit. Tum vero furtivis nutibus, oculiſque ſilentium ſubinde jubentibus, monebat miniſtràs ut premerent vocem; Sed jam ſuſurrantium garrulitas ſedem impleverat, ſubitoque horrore Argenis attonita, nec dum certa quid ancillę loquerentur, rogavit quoſnam caſus aut clades inter ſe muſſa-

muſſarent. Seleniſſa reſponſum intercepit, excidiſſe de miniſtræ manibus ſpeculum, quod die natali Argenidis Meleander dederat: illud nunc dominæ iracundiam reveritas queri. Sed non perſuaſit jam ſponte metuenti. Ergo de ſede Argenis exiliit, proximamque puellarum manu prehendens, & in eam ardentibus intuens oculis; Si jam, inquit, mentiri audebis, ſcias te hodie ultimo in conſpectu meo eſſe. Dic vero nunquid triſte de Rege allatum eſt? Abominata illa dirum de Meleandro omen, & tanquam adhibitura ſolatium; Imo, inquit, ô Domina, omnia quæ oportet de Rege audimus. Victor, & valens, ut noſti, expectatur. In tantæ fœlicitatis mixturam parva clades eſt, extinctus Poliarchus. Non alias fortius ſuas partes, quam tunc, in Argenide obiit pudor. Strenue revocavit abeuntem ſpiritum, eodemq; momento & conſtituit, & diſtulit mori. Ac ne ullam ſuſpicionem mulieribus quæ aſtabant relinqueret; Regem, inquit, diis curæ eſſe non dubito; qui civilibus motibus ſecundum jus exitum dabunt. De Poliarcho loqui pertimuit, ne in ipſo nomine hæreret, jam pene collectis gemitibus victa. Cumque diutius coactæ frontis ſcenam non ferret, in arcanam penitus cellam ſola ſe penetrat, tanquam ſubiti negotii cauſa: jamque fores obſerabat, ne quis ſuperveniret ſuprema meditanti. Sed non fefellit illa rabies Seleniſſam. In veſtigiis itaque Argenidis hærens (& alumnæ hoc licebat) redeuntem in clauſtra januam ſuſtinuit manu, ſpecieque obſequii dominam in illo ſecreto ſequuta eſt.

Tum demum obſeratis foribus liberior in luctum Argenis & lachrymas ſolvit, & direptum

ptum manu cultum laniatis crinibus projecit in terram. Lectulus ex ebore erat, quem humilem purpureis tapetibus ad diurnam quietem auxerant. In illum tota corporis mole procubuit. Neque Seleniſſa loquebatur; ſed tacita expectabat, donec ſponte primus turbo lachrymarum concederet. Sed ut vidit nunc mitiſſimis ferventem gemitibus, nexiſque manuum articulis lacertos oculoſque invidioſe tollentem in cœlum; nunc ſævius intra ſe, & errantibus luminibus, obloquentem; longiorem deniq; ſtylum, qui ad varios uſus deſinebat in acumen, aptantem in jugulum: nihil cunctata in frementem inſiluit: & brachium jam pene ſceleratum tremulis manibus tenens, laborat dignos queſtus in furioſam expedire. Nam ſpiſſiſſimis ſingultibus luctus obſtabat. Diu par miſerabile in hoc ſtatu perſeveravit, ut utraque invalida manu eſſet, & nec illa ferro uteretur, nec iſta eriperet; ambæ immobiles, & in alterna tantum ora defixæ. Argenis præcipue in humerum cervicem reclinaverat: ore quoque incurioſe hianti Seleniſſam intuita, Nihil, inquit, nihil agis, Seleniſſa. Vtcunque obſtiteris, mori licebit. Hactenus recte monſtraſti, conſtantem, memorem, piam eſſe. Quid illa præcepta jam alia pietate pervertis? Mihi quidem, tibique, ſolatium erit, quod inviolato pudore in tumulum ſuccedam. Putaſne me ſuperſtitem Poliarcho eſſe poſſe? Ille me intactam à Lycogene præſtitit. Reddam nunc vitam; & hoc ipſum eſt pudore, quem ſervavit, & merito ſuo minus. Ego, ſi neſcis, Seleniſſa, Poliarchum occîdi:. Crimen non expiabo niſi ſanguine abluerim. Quid illi cum Sicilia, niſi propter Argenidem, fuit? In hæc verba dolore

con-

confuſa ſpiritum quoque amiſerat. Elabitur manu ferrum, & ipſa in Seleniſſam, tunc quoque male fortem incubuit.

At illa non Argenidis modo, ſed & de ſua vice ſolicita, omnem medicinam adhibebat parum exaudienti, nunc alterno dolore aggemens, & cito expiraturos luctus credens, ſi liberrime ſolverentur, nunc in alumnæ ſupercilium rediens. Patris etiam admonebat, quem tumultibus publicis fractum, ſi ipſa moreretur, extremo vulnere ſauciaret. Eſſe hanc enim veluti purpureum & fatalem patris crinem; Quem ſi evelleret inſtar Scyllæ Minoëm amantis, duplicato parricidio gnatam & patrem in eadem exitia eſſe tracturam. An præterea avidæ famæ, & ſponte iniquæ, perſuaderi poſſe credebat, tam violenti amoris pudicitiam ſuperfuiſſe? Sed hæc fruſtra apud ſurdas tunc aures jactabantur. Tunc vero in furentem & ipſa ſævire audacius; Nolle ſe tam fœdum exitum ſpectare; Niſi vivere promitteret, ſe ad auxilium proclamaturam. Iamque ad fores videbatur proceſſura; cum Argenis laciniam veſtis ducens, iterum in amplexus revocat, &, O mater, inquit, cur à tantis doloribus vetas abire? An Poliarchum, ſi defuncta prior eſſem, fuiſſe victurum, exiſtimas? Non fallis, Seleniſſa; Ab cunis ad id quod ætatis meæ eſt, quid velis, quid commendes, intellexi. Quod jam fieri prohibes, cum mea manu patravero, ipſa potiſſimum laudabis. Si quid è mortuis ſupereſt, amat me etiamnum Poliarchus. Ibo fœlix ad ſponſum, & ſine invidia caſtiſſimas miſcebimus umbras. Ad extremum, ſi extinctis ſenſibus toti in tumulos condimur, hoc cum vita malum effugiam (horreo loqui) ne interfecto-

rem

rem Poliarchi venerari neceſſe ſit. Scis cujus imperio ignes heſterni micuerint. An dubites illinc fortiſſimo viro fuiſſe exitium? Sed pater eſt. Impietas erit parentem averſari. Sic igitur inter Poliarchum & patrem partiemur affectus, ut depoſita vita, quod mihi utriuſque beneficium eſt, neutri poſſim iraſci vel favere.

Contra Seleniſſa dedecus cædis urgebat ad quam amor impuliſſet: tandemque, veluti melioribus fatis admonita; Quid nos autem Poliarchum, tanquam proclamatum, deflemus? famæq; tam ſæpe ludenti certiſſimo dolore jam credimus? Neſcis in fabulis errorem Pyrami vulgari? ut diſcamus, periculoſum eſſe ex primis indiciis furioſe decernere? Quid ſcis an in paria fata nunc voces Poliarchum, quibus ille ſuam Thisben imprudens damnavit? Poliarchum audimus occidiſſe. At quam multa fingere rumor ſolet? Quis cadaver inſpexit? Quis maculatum ſanguine enſem? Forſitan nunc ſecutus, & deſpectis hoſtibus lætus, ſi cecideris, per tuum vulnus animam efflabit. Mitte qui certiora renuncient; & ſaltem in hoc vive, ne eum, ſi vivus eſt, perdas. Triſti riſu diducta Argenis cervicem movit: &, Quam, inquit, vana ſpe extremos luctus differs? Hoc commento nec tibi, ô mater, nec mihi perſuades. Sed hoc dabo Poliarcho, aut verius Diis, ne temere credam hoc facinus eſſe patratum: ea lege, ne, cum certius de clade conſtiterit, moleſta ſis vitam & ſenſus poſituræ. Hoc principio læta anus, quæ ſciret atrocia ex luctu conſilia primo impetu pertimeſcenda eſſe, cum autem moram pati inceperunt, ſua ſponte excidere, jurisjurandi arbitrium penes ſe fecit; & per Deos, Deaſque, ſed præcipue per genium

genium Poliarchi, ſacramentum Argenidi præivit, nihil illam toto biduo, quicquid audiret deinde, vel ſciret, ſuæ vitæ nocituram. Annuente virgine, & in verba quæ Seleniſſa conceperat jurante, monere anus cœpit ut recomponeret comas, ne cuiquam ad tam arcani doloris noticiam indicium eſſet. Formam, quamquam in Argenide ſumma erat, tamen magnitudo animi vincebat. Domuit ſcilicet gemitus, momentoque in vultus rediit quos ante dolorem habuerat; niſi quod in oculis rubor tumebat, quem admota gelida temperavit.

Adhuc colligebat animum, & in lætius ora fingebat, cum una ancillarum ad fores pultavit, monuitque jam Regem in limine arcis eſſe. Neque mora, Argenis, tanquam aliud egiſſet, rediit in thalamum, etiam porrectiori vultu quam res publicæ merebantur; ſive quo à ſuſpicione ſui luctus abeſſet, ſive ut inter ſimulationis doloriſq; certamen, in juſtum temperamentum omnia verba, omnes geſtus redirent. A prætorianis inde excepta, qui non procul excubabant, per media regiæ atria ſucceſſit ad portam. Haud procul erat Rex, qui ad genua accedentem, ponentemque dexteræ oſculum, ſuſtollens, & mox levi manu verberans genas, uſquene valuiſſet rogabat; maciem ſimul, palloremq; incuſabat, quibus inter bellorum metus deteriorem formam fecerat. At illa haud licuiſſe per pietatem reſpondit, Patrem & Regem in caſtra profectum ſaltem votis curiſque non proſequi: ſumptaque lugendi materia, nonnihil lachrymis, quæ frequentiſſimæ inſtabant, indulſit. Rex eam bono animo eſſe jubet: Annuiſſe Deos votis: Reſtitueret placidis rebus vultum, quem adverſæ exhauſerant. Populus

ſe

ſe circum effuderat, non minus quam ſenectutem Meleandri, ſpeciem Argenidis virtutemque reveritus; quæ ea arte diſpenſabat ſupercilia, oculos, nutum, ut & populus humanitate captus acclamationibus exultaret, & ex Optimatum frequentia nemo neglectum omiſſumve ſe crederet.

Salutantium ſupplicumq; concurſu Rex obſeſſus pauliſper in atrio hæſit; in quo fons erat non plus aquis notabilis, quam arte ſignorum, quæ illic hoſpiti Coccalo ajebant Dædalum poliviſſe. Aquæ in altitudinem redeuntes originis, per varias fiſtulas atque formas micabant; mox in ſubjectum alveum recidentes, fervebant ipſo tumultu labendi, reddebantque colorem mari ſimillimum. In medio Galatea, tanquam in pelago, lugebat recens extinctum Acim, qui jacebat in littore, & tanquam inciperet ſolvi in flumen, duos fontes ore ſolvebat & vulnere. In confinio aquæ, contumax Cyclopis imago, ſimul alio ſaxo imminebat ſecuræ Galateæ, ſimul audiebat indignantem his verſibus, quibus artifex ſubjectum marmor inciderat.

Durior ô ſaxo quo nunc meus occidit Acis,
Aſperior ſylvis & Polypheme tuis;
Auſa lues. Deus hoc faciet, quem tu inſcie fati,
Quem non mortalem paſſus es eſſe virum.
Nam Deus Acis erit, vivetq; perennibus undis.
Quid facies? nullas hæc timet unda minas.
Iam fons corda tenet; jam fons tenet omnia, qualis
Acis erat, dat nunc candidus auctor aquas.
Cincinniq; ſui memores labuntur in orbem:
Errat & in tremulis annulus ille vadis.
Quam bona cæruleis periit jam purpura venis!

Nec

Nec tamen in gelido ſanguine friget amor.
Quo meus Acis abit? quo vos humerique, manuſque?
O quanti numen conſtat habere novum!
Hei mihi! ne ſe hominem plus vulnere ſenſerit eſſe,
Quam nunc thure dato ſentiet eſſe Deum.

Hoc conſpectu Argenis cladis admonita, dum Rex cunctaretur in obviis, ſolitario dolore ſe paſcebat. Erat ſibi Galatea; meliorem Acim flebat. Sed quis ille Polyphemus? Quamquam eo deſtinabat Lycogenem, tamen & culpæ paternæ invita meminerat. Iam ad interiora Aulæ proceſſerant; & purpuratis ad corporum officia dilapſis, pene ſoli familiarium obſequiorum miniſtri cum Meleandro perſtiterant. Lætus Rex hoc ſecreto, & ab his quoque cum Argenide diverſus, Tua, inquit, ætas & ſexus, mea gnata, expertem facerent publicorum conſiliorum, niſi te diſciplina & indoles erexiſſet ad magna; & præterea quod utcunq; ſis fœmina, tamen in te recumbit fortuna Siciliæ, & viris imperatura es. Aſſueſce me vivo illis curis, ſine quibus regia dignitas ſuſtineri non poteſt; & quod potiſſimum in regnante eſt, diſce ſilere. Peſſimo loco ſumus, Argenis, niſi pati injurias ita poſſümus, ut videamur non ſenſiſſe. Nam ſi pondere quod nunc urget flecti noluimus, fortaſſe frangemur. Scis à me defeciſſe Lycogenem; Multas urbes in partes abſceſſiſſe. Pejus nocent qui intra viſcera hærent, meiſque conſiliis incubant, verius me captivum quam Regem obſervantes. Prælium quo nuper certavimus, videbatur Lycogenem admonuiſſe quid poſſem. Victus erat, &, niſi faviſſet nox, ne munitionibus quidem tutus vim meorum tuliſſet.

luiſſet. Tum vero optimatum illorum haud pauci qui apud me erant, quos arbitros conſiliorum habueram, diutius ſua ſtudia non preſſere. Fœderibus opus eſſe clamabant; Validam populi partem conſenſiſſe Lycogeni: Hos ſervare præſtaret, an deſperatione incenſos in mutuam cladem excire, tantum parricidas dubitare. Iam & ipſum Lycogenem audebant excuſare; & hunc quidem prælio victum eſſe, non bello: Sed præterea, ut funditus perdi poſſet, non tamen expedire. Quo enim oculo Siculos inſpecturos qui eorum delicias ſuſtuliſſet? Acrius pro ultione defuncti, quam pro viventis decore certaturos. Occuparem igitur tempus, dum acie victor, pacem civium beneficium meum facere poteram. Non diſſimulabo, Argenis; plus inter has voces timui, quam in campo cum Lycogenis ſigna fulgerent. Prodi dignitatem meam videbam, & timeri poterant graviora ſi decipi abnuiſſem. Feciſti gnata, præcipue, ut regnum retinere quacumque pace mallem, quam exheredem te facere obſtinata defenſione majeſtatis. Sed nec leges expectarunt à me Rege atque victore. Tabulas à Lycogene obtulere, quarum ſumma hæc erat: Meleander Rex Siciliam pleno jure obtineto. Lycogeni apud eum amicitiæ gradus eſto, qui fuit. Eidem & maris, & Syracuſani agri præfectura ſervetur. Erbeſſum, & Heracleam, cum præſidiis habeat in fidei pignus. Cavebant præterea ne liceret meminiſſe injuriarum, ullove judicio quicquid per hos tumultus actum eſt vindicare.

Non erat meæ dignitatis, Argenis, conditiones ad paciſcendam pacem accipere; ſed nec recuſare, fortunæ. Inter utrumque ambiguo,

Ibbur-

Ibburranes atq; Dunalbius egregiam operam dederunt, ne quid præter majeſtatem facere crederer. Nam infulas numinum quibus ornantur, convenientiſſimas ſciebam, ut veluti ex officio ad concordiam hortarentur armatos; majorem etiam fidem (quia externi ſunt) fore, hinc illis inſtar ſequeſtrorum commeaturis. Panormi tunc erant; Acceptiſq; codicillis, quos perplexos illis ſcripſi, facile quid vellem intellexerunt. Ergo nunc ad me, nec ad Lycogenem delati, tanquam invitos ad ea coëgerunt quæ potiſſimum cupiebamus. Ita conditionibus ſum aſſenſus quas ferebat Lycogenes; niſi quod intra duas cohortes præſidium eſſe juſſi, quo Erbeſſum & Heracleam teneret. Idque maxime cavi, ne præſidii ſpecie totas illic habeat legiones, in me captato tempore invaſuras; neve ſuſpecta ſit lenitas mea ad omnia arbitria inimici tam facilis. Hæc legatos jubebam nunciare Lycogeni, & ſi conditio placeret, poſtero die ad nos redire. Neque mora in his erat; ſed ad me adventantes triſtis caſus afflixit. In Poliarchum inciderunt. Diriguit Argenis ad rei mentionem; & ut perturbatio oris lateret, ſponte tam violentam tuſſim commovit, ut qui deinde horror aut rubor ſuffundi cœpiſſet, facile ad excuſſos ſpiritus referretur.

Diu expectante Meleandro, cum utcunque ipſa ceſſaſſet; Peſſimo fato (inquit ille) in legatos Lycogenis Poliarchus invectus eſt. Dubium conſilio an errore. Sed ferro non pepercit, & tres ea clade extincti ſunt. Duo ſupererant, qui ex fuga calentes ad me perveniunt. Hic tumultu cuncta complere, lamentari indignum exitum ſociorum, ita meam fidem appellare, ut pene criminarentur. Cumque advocatis extemplo

templo Proceribus, concilium illis dediſſem, jam non ſoli invidiam mihi fecere. Multi ex meis partes eorum queſtu acerbiſſimo implerunt. Summa clamorum fuit, oportere Poliarchum dedi ad pœnam; ne credi vulgo poſſet immiſſus qui mea fide tutos occîderet. Nec mitius quam capite inquirendum in tanti exempli facinore. Hæc jubentibus propiores quam conſulentibus urgebant. Sed obſtabat ingens in me meritum Poliarchi, qui prælio mihi victoriam conciliaverat. Et virtus experta, ſuſpicioni ignobilis facinoris non patebat. Cleobulo quidem, atque Eurymedi cæteriſque qui in concilio ſani erant, incredibile erat id ſcelus. Reum illi audiendum cenſebant, facile quæ ſibi objiciebantur excuſaturum. Igitur miſſurum me affirmo, qui eum ad dicendam cauſam accerſerent. Fore enim ſine exemplo ſi defenſione ſublata opprimeretur. Hoc audito pejus hoſtes accenſi ſunt; Eripi enim debitæ vindictæ Poliarchum, ſi ulciſci differrem. Num enim poſt tantæ audaciæ nefas, niſi vi & ingratiis rediturum? imo niſi prohiberetur, exceſſurum ex Inſula, & in patria jactaturum quam impune illuſiſſet Siciliæ. Cum me diutius confuſa flagitatione laceſſerent, rogavi, quid igitur facto opus? Nã abeſſe Poliarchum; & in abſentem ſupplicia fruſtra conſtitui. Vox illorum omnium fuit, fugam ipſius occupandam; quod perfacile eſſet, ſi juberem nocturnis ignibus provinciæ ſignum dari: Ita enim occluſis portubus tanquam in cuſtodia hæſurum, futurumque exemplo peregrinis; ſcelera ubicunque poſſunt fieri, poſſe quoque vindicari. Credidi (Argenis) è ſalute Poliarchi, ut aſſentirer quæſtioni, ne negata ultione accen-

derem

derem ſuo ſe arbitrio vindicaturos. Nam & ubi incolumis ad judicium veniſſet, multa poſſe occurrere quæ eum furentibus eriperent. Prima igitur nocte publici è ſpeculis ignes in Poliarchum fulſerunt, & mihi in malis ſolatium fuit, quod militum vulgus ægre ejus periculum audivit. Sed ſperanti meliora, primo mane ſupervenit Timonides maximi luctus auctor, nunciavitque Poliarchum periiſſe. Non potuit Argenis dolori imperare; ſed ingenti ſuſpirio victa, primumque in genua ſubſidens, mox tanquam expiratura, procubuit. Exclamat Meleander, factoque proximorum concurſu, inter manus puellarum in thronum illata eſt. Aqua deinde ori perfuſa, veſtibuſque laxatis, liberior ſpiritus ſudorem compeſcuit. Percunctabatur Seleniſſam Meleander; quod ægritudinis genus, & num primum filiam urgeret. ſe quidem dum ambo colloquuntur adverſæ valetudinis ſigna notaſſe, inquietos oculos, & ſæpe reprehenſos ab errore. ſed nec eundem fronti colorem conſtitiſſe. Seleniſſa apte diſſimulabat, jam biduum eſſe ex quo illa ſatis cibum non caperet; hinc ſe febriculam ſuſpicari; Experientia tamen ſcire, hoc linquentis animi frigus in Argenide breve eſſe, nec gravioris mali indicio ſuſpectum.

Dum in his rebus ſunt, interim à Lycogene litteræ Regi redduntur, quibus ſignificabat ei præſto ſe futurum, ut in Palladis ſacrario (id Rex ſanctiſſimum habebat) jurejurando pax perpetraretur. Se poſtero die, ſi Regi videretur, eſſe venturum. Rex ei renunciari jubet, id magnopere ſibi placere; ſcire ſe in craſtinum expectari. Dimiſſo nuncio, Eurymedem vocat, virum ſemper animis ſucceſſuque egregium.

Nam & juvenis ſemel in Olympia curſu, iterum lucta in Iſthmicis, coronaverat patriam oleaſtro & apio. In paucis deinde Regi charus, & prætorianis Præfectus, ſemperque arci rector, aut urbi, quamcunque Rex iniiſſet; & fidem per hæc bella incorruptam præſtiterat. Huic Rex quæ videbantur imperavit; curarentur intentius ea nocte excubiæ; cohortes, quæ à ſuſpicione perfidię aberant, in ſtationibus locarentur; vigilum numerus duplex eſſet; Cavendum ne quid ſuo adventu moveret Lycogenes: Eum enim non tam conciliatæ pacis fiducia, quam factionis ſuæ viribus tutum, ad aulam accedere. Poſtquam mandata hæc dedit, quia Argenidi melius erat, in ejus triclinio cœnavit; illic (ut erat mitiſſimi animi Princeps) maceratum curis animum nonnihil refecturus. Reliquum noctis, quantum per ſollicitudinem licebat, ſomno datum. Sed Argenidem interim dolor per indigna & horrenda conſilia ducebat. Neque ſatis placida aut ſecura Poliarcho nox erat, Timocleæ quoque ædibus nova tempeſtate ferventibus.

Cum enim Gelanorus diſceſſiſſet ab Arſida, rectā viam ad Timocleæ limen habuerat. Illic apud ſervulos fictum patroni exitum caute deflevit. Matrona totam ſcenam ex arte proſequuta, coram familiaribus rogabat Gelanorum quonam fato Poliarchus periſſet; & ille liberius apud intelligentem mentiebatur. Supervenit etiam Archombrotus, fictiſque probe doloribus vocem ſuam & vultum mutavit. Aderat inter hæc Arſidas; quem ut ad hoſpitium divertere nunciatum eſt Timocleæ, ipſa ad veſtibulum confeſtim proceſſit. Cumque ille excuſaret, quod nimia familiaritatis fiducia ad ejus

limina

limina de itinere deflexiſſet; & matrona, id ipſum beneficium vocando, ageret gratias; ſuccedunt intra tecta: moxque Archombroto ſociantur, quem prior Arſidas cœperat, utpote externum, ſalutare. Tempus prandii erat, quod Siculi, ſupra cæterorum Græcorum mollitiem, curabant. Hoc confecto, cum ad ſumendum cibum digrederetur familia, ſolique cum Timoclea Archombrotus & Arſidas ſupereſſent; Scio, Arſida, (inquit illa) te ad pium officium adveniſſe. Poliarchum, licet in infeſta fortuna, quæris & amas. Vt ex Gelanoro didiciſti, apud me eſt. Quæ illum cauſæ perculerint, neque hic quæro, & melius apud ipſum à te accipiam. Tum Arſidas; Dii, inquit, in præſens ſilentium commodent noſtris rebus. Cæterum quod ſecreti (matrona) nunc agimus, nulla ætas tacebit. Sed in ambiguo tuæ domus fortuna eſt. Si fidem ſervabit, ſi hoc grande virtutis depoſitum, cum tuto licebit, Orbi reddet; pluſquam Saturni Latium poſteris erit. Sin tumuli omen hic habet ſub terra Poliarchus, pollutæ erunt ſedes: quicquid Dirarum in Sicilia narratur, in his antris, in hoc Ditis adyto, vulgaris infamia inveniet.

Parata fax erat, quam cum accendiſſet Timoclea, ad Poliarchum ituros præceſſit. Neque diu in illis latebris fuerant, cum vident aſſurgentem ex pulvino, & adventantium lumine excitatum. Is poſteaquam Arſidam vidit, cæteris obiter ſalutatis, in illius collum invaſit. Fidem deinde amici collaudare, & ſubinde rogare, an latitantem reumq; Poliarchum agnoſceret. Et vides, inquit, hanc matronam? Si hæ latebræ mihi pudendæ ſunt, culpam deprecari non poteſt; Sin ſalutare hoc capitis mei fur-

tum,illi me debeo. Coëgit apud ſe potiſſimum in hoc turbine eſſe. Dic autem, Arſida, quo piaculo meruerim eſſe ſacer Siciliæ. An Rex de Meleandro Cercyon aut Buſiris eſt factus? aut vos Siculi habetis Dianæ Tauricæ ſignum, & hoſpitis ſanguine gravem Deam placatis?Ad hæc Arſidas non pauca de Meleandri rebus queſtus, expoſuit quantum ſeditionis inſtar Regiis caſtris intuliſſent legati Lycogenis, & cum illis purpurati aliquot Regi infidi. Tantis malis victum Regem, cum res in tumultũ excederet, & Poliarchus fugere ex Inſula diceretur, annuiſſe ut publice ignes fierent. Poliarchus non ſine indignatione Arſidam audiebat, crebroq; & mutatis veſtigiis acer, & loquuturo ſimilis erat; Cumque ille deſiiſſet, tum vero Timocleæ manum corripiens: Te autem, inquit, teſtor (nam quamvis præſentiſſimi Dii ſunt, tamen nec uſque quaque per ſua numina fallentes perdunt, nec continuo adſunt cum rite invocantur) Te,inquam,Timoclea,teſtem volo. Adfuiſti facinori. Vidiſti pugnantem. Num inſidias ſtruxi?num quæſii in quos certarem?num obvios laceſſivi?Incogitantem adorti ſunt. & ergo vel ſub illis pereundum mihi erat, vel, ſi viciſſem, in me armanda Sicilia? Quod vero meditati ſceleris argumentum? Vnus eram,&,infirmiſſimum pugnę ſolatium, mulier comitabatur;matronę ſervuli,meuſque libertus, in pacata ut credebatur ſylva præiverant, ut nec ad illos certantium ſonus perveneriṫ. Quo autem miſerrimum Regem fortuna adegit? A conjuratis & perduellibus miſſos inſtar juſtorum legatorum venerari;litare ſuorum ſanguine cupiditati hoſtium; & infra eorum crudeliſſima vota famam habere?

Plura,

Plura, quæ dolor & conſcientia admovebat, ingerentem, vetat Arſidas de fama publica dubitare. Dicere omnes, niſi à Lycogene corruptos, eſſe in paucis eximiam fortitudinis laudem, unum, & itineri, non pugnæ paratum, ex tot graſſatorum manibus victorem evaſiſſe; Riderique à militibus fœdiſſime querentes, quod quinque, aut plures, ab uno oppreſſi ſint. Sed jam aliud quærendum, Poliarche. Indigna eſt, ut ſe hodie habet, tua virtute Sicilia. Exi parumper. Da Regi, ne cogatur aut periculoſa ſuis rebus ſanctitate te tueri, aut cum flagitio inimicis relinquere. Adhuc in te ſic peccavit, ut poſſit excuſari. Cædem enim vel lui, vel purgari judicio; adeo mos eſt, ut ipſum Martem ferant, cæſo Halirrhothio, in Areopago cauſam dixiſſe. Quod ſi ſecuri & legitimi fori ſpes eſſet, ſuaderem, Poliarche, ut ultro tui copiam faceres accuſantibus. Neque enim aliud in te decretum, quam ut ad Iudices venias: cauſa autem eſt, quam vel iniquis probes. Sed odium & impietas hoſtilis, non expectaret judicum urnam. Inſidiis, aut impetu, facinus urgerent. Horreo loqui. Abi modo, Poliarche. Permitte hanc Inſulam non in totum eſſe ſceleſtam. Poliarchus ſe vero ſi liceret abiturum reſpondit; Nec quid minus poſt tot beneficia quam pacatum diſceſſum ingratiſſimam terram poſſe præſtare. Male merito Regi ideo minus ſe iraſci, quod à fortuna illum plecti ad inimicorum ſatietatem jam videat.

Inter eos deinde quæri cœptum, qua tutiſſime ratione emitteretur ab inſula; placuitque in ruſtico habitu eum eſſe. Arſidas ex Brutis uxorem habebat, poteratque Meſſana ad ſocerum ſine ſuſpicione tranſmittere. Is impoſitum

rum ſuo navigio Poliarchum recipiebat in Italiam deferre. Timoclea habere ſe præterea dixit,quo vultum fugientis egregia fraude mutaret. Fuit,inquit, in Panormi finibus latro, non ſpernendæ calliditatis arte diu inultus. Quippe vultus illi triplex,ut de Geryone quædam anus fabulis memorant. His dictis modico riſu cunctata eſt, quantum in triſtiſſimis rebus decebat. Ætas homini media erat, rava barba, & tenuis: Sed in ſinu capillitia duo, ex quibus totidem barbæ pendebant; hæc horridior, & in ſenilem effigiem cana; fuſca alia, in primæ virilitatis ſpecimen colebatur. Has larvas tanta ars concinnabat, ut nemo aſcititiam formam deprehendere, nemo arguere furtivos vultus poſſet. Igitur modo ſenex, nunc junior, interdum dempta perſona cernebatur. Sic impune latrocinantem mutabilis forma non ſuppliciis tantum ſed & ſuſpicioni diu eripuit. Nam juvenili graſſatus ſpecie, mox ſenex occurrebat quærentibus; rurſuſque fallebat juventutis imagine, ſi ſub canis peccaverat. Pater tunc meus provinciam regebat, qui fatigatus peſſimi Chamæleontis ingenio, tandem captum meritiſſima cruce fregit. Sed miratus fraudis ingenium ad naturam accedentis, pilos juſſit apud ſe aſſervari. Si placet, hos producam, aptabimuſque Poliarcho.

Non expectavit donec ullus annueret; ſed exceſſit ex ſpecu, neque diu morata attulit hæc gemina juventutis & ſupremæ ætatis ſimulachra. Horum alterum cum impoſuiſſent Poliarcho,frendenti,quod ſibi alienis & improbis vultibus ad ſalutem opus eſſet, ſtatim ſic alius fuit, ut vel Argenidem fallere poſſet. Opportuniſſimæ fraudi bene precati, rogare perſeverant,

tant, ut ea uti velit. Timoclea quoque idoneas veſtes prima nocte delaturam ſe promiſit. Nam debere in iis latebris Poliarchum in ignoto habitu eſſe, ut ſi quaillic fortuna tuliſſet curioſos, in proximos campos ſui oris ſecurus fugere poſſet. Iamque erant diſceſſuri, cum Arſidam Poliarchus ſevocat: Archombroto & Timocleæ excuſans quod cum eo ſecretus loqueretur. & colloquendi cauſa erat, quod neceſſitudinem quæ ipſi cum Argenide erat amicorum fidiſſimus ſciret. Eum igitur obteſtatur, ne quam primum ad Argenidem gravetur contendere; ſe de Virginis vice multo gravius quam de ſua anxium eſſe. Scire enim ſuam cladem illi immodice dolituram. Quid verò quod extinctus dicebatur? Triſtiſſimæ famæ errore, ad ſæva & ultima conſilia poſſe amantem adigi. Iret Arſidas, & mœrentem ſublevaret. Ne illa fleat incolumem. Si dii exitum præſtiterint, in Italico ſe littore expectaturum ejus imperia; aut ſi juberet, tunc etiam quamlibet periculoſo furto ad eam eſſe iturum. Plura nec dicere tempus ſinebat, nec Arſidæ volebat committere; qui operam prolixe pollicitus, tamen quia jam veſpera erat, hortantę Timoclea, nec diſſuadente Poliarcho, in craſtinum diſtulit iter. Sumpta cœna redituri ad Poliarchum erant, cum veſtibus quas matrona promiſerat. Is interim allatis à Timoclea cibis perfunctorie veſcebatur; &, quo illum à præſentium malorum ſenſu averteret, nonnihil jocatus Arſidas, Quid doles, vir fortiſſime, inquit, ſi te ſpecus, ſi mutatus habitus ab hoſtibus teget? Tu unus, tu plurimos fugis: At ſuperos omnes, cum unus inſequeretur Typhoeus, fugæ non puduit; nec fortaſſe evaſiſſent, niſi Ægyptus

animantium turpibus formis paventes condidiſſet. Audi quanta audacia Nicopompus familiaris tuus in illorum metu verſatus, divinis vultibus rictus & roſtra induxerit! Tradidit deinde librum, in quo erat poëſis varii argumenti; jam jamque abiturus, hos verſus quos ille legeret ungue ſignavit.

Iam prope congeſti ſuper aſtra Typhoëa montes
Extulerant; tremuêre Dei; nec ſæva Tonantem
Fulmina, nec certe Phœbum juvêre ſagittæ.
Non ferro inſignis Mavors, non Gorgone Pallas;
Non animi, non ora manent, miſeroſq; reliquit
Sanguis, & in capto pallebant ſydera cœlo.
Horridus aëria cumulans faſtigia bruma,
Exſuperanſq; Notos, cœlo conjungitur Atlas,
Inque ſolum præbet Superis iter. Aſtra recumbunt
Verticibus, Libycis hærent veſtigia campis.
Ergo per immenſos humeros, mentique ſevenam
Caniciem & rivis gelidos manantibus artus
Deſluxêre polo Superi. Ne fidite terræ
Cœlicolæ; Dirum peperit veſana Typhoëum.
Qualiter imbelles volucris timor agmine mixto
Exercet curſu Damas; Cum prima per arva
Suſtinuêre fugam, ſtant omnes impete preſſo,
Hauſturæ ſonitum, ſeu quem latratibus horrens
Aura feret, ſeu quem venantia cornua mittent.
Tum ſubito effuſæ celerant veſtigia, qua dat
Sylva locum. Sequitur falſi terroris imago
Longa, nec auditi ceſſant ſimulachra pericli.
Haud aliter toto fugiunt vaga Numina mundo.
Nil certum miſeris. Superant monteſque lacuſque,
Planaque, nec furvis ſatis eſt ſibi noctis in antris.
Eſt regio, incertus patria qua flumina Nilus
Dividit, & ſeptum ſuccedit in æquora rivis.

Si

Si qua fides, illic mortalia corpora primum
Aſpexere diem, retinens cum terra ſupremæ
Aetheris informes animavit Apolline glebas.
Hæc furto placuit tellus: hic feſſa Deorum
Agmina ſub Pharia latuêre crepidine ripæ.
Huc quoque Sylvanos, huc & nemora alta tenentes
Egit cura Deas, Paneſque auxêre tumultum.
Haud procul, ignara fati, ſecura bidentes
Gramina carpebant, queis ruſtica fiſtula ſignum
Lene dabat: placidis ſuberant magalia ſeptis,
Plenaque ludentes poſcebant ubera nati.
Has videt, incerto luſtrat dum ſingula viſu
Iuppiter: &, Felix, inquit, pecus. Ergo Tonantem
Fata premunt, nullumque timet grex iſte Typhoëum?
Ite procul radii, ſemperque inviſa poteſtas;
Pax humiles ſi tanta fovet. Sic dixit, & albo
Vellere criſpatus dimiſſos induit artus,
Curvaque celata ſinuavit cornua fronti,
Qua cœlum & terras ſolitus, qua dira movere
Tartara; ſeu pacem, ſeu bella indigna juberet.
Nec mora, mentitis aries balatibus ibat,
Permiſtuſque gregi; (mirere Typhoëa captum)
Et fallebat oves. Fraudis laudavit Apollo
Ingenium, & ſimiles ſeſe curvabat in aſtus,
Sed timuit terras, corvique horrentibus alis
Plauſit in alta viam, nec præpetis inſcius alæ,
Ter ſuperos circum, facili dedit omnia gyro.
Proh pudor! aſpiciunt, paſſimque exempla ſequuntur
Cælicolæ. Variis tecti Memphitica monſtris
Arva tenent, metuuntq; ſibi; Dum ſpondet inanes
Interea ſupplex non exauditus ad aras
Vota, & fruſtratis fumant cultoribus ignes.

Interim Archombroto & Arſidæ, in Timocleæ hortis, nondum inſalubris veſpera per diverſos ſermones agebatur; & occaſione Poliarchi, de iis ſermo erat qui indole & virtutibus præſtant, quam hæ raræ in mortalibus gemmæ, quam ſæpe contemptæ ab ingeniis quæ ad ſervitutem facta, liberis tamen ut plurimum imperant. Dum iſta loquuntur, abſtulit Arſidam cura virtutis, & præſentium faſtidium rerum, ut cum impetu doceret, ſine ſcelere & periculo, contumelioſe haberi non poſſe eximios viros; ſed & genus inhumanitatis noxioſiſſimum eſſe, non illos extollere, & præmiis ſolicitare de publico. Nunc (inquit) perverſam rationem fortuna inſtituit, ut in multis gentibus prope ſit ad egregii animi indicium arceri à regiis, aut in illis jacere. Adeo timida aut barbara fœlicium vitia amant exarmare virtutem; quaſi ea potiores futuri ſint, ſi egenam aut neglectam ſuperbi calcaverint. Archombrotus, ſeu ſapientiam Arſidæ eliciebat ad imbuendum animum, ſeu agebat Regum cauſam, ſe quidem, quod ad Poliarchi caſum erat, abominari dixit tam protervam fortunæ licentiam; Cæterum, nihil mirum, tot curis totque ſumptibus Reges exhauſtos, præterire aliquando non vulgaria ingenia. Nam nec compendio fore, ſi egregios viros oporteret oneri cæteris eſſe, & naturæ omnes dotes publico auro ſignari. Sæpe etiam illas mentes quas tantopere miramur, inutiles Regibus naſci, nec aptari ad negociorum uſum; Vt quidam fructus ſunt ad videndi voluptatem; quos ſi velis ad guſtum transferre, famem ingrato aut noxio ſucco fallant. Cunctabatur Arſidas reſpondere; contentus levi riſu aſpernari hanc defen-

ſionem.

ſionem peſſimi fati; donec conſtitit ex Archombroti vultu (nam in eum erat intentus) velle ſe refutari. Curas autem objicis Regum? inquit; quaſi non præcipua eſſe debeat, ſecum viros habere, quos non adeo crebros ætas hæc protulit, ut damnes neſcio cujus lucernam in frequenti foro unum ſaltem quærentis. At ſumptum Reſpublica non ferret. O ſolicitæ prudentiæ mentes! Ergo parce aucupium procurari, ſtabula tanquam in Sybaritano exercitu ſaltatoriis equis non fervere, aut non reparari jacturam, ſi de venaticis canibus unum aper perculerit: Hæc, inquam, non ad uſum aut voluptatem Principum magis, quam in ſpecimen majeſtatis, omitti, nefas ducunt. Tantum auri profundi, tot viliſſimos homines de ærario vivere placet. Sed demum eſt grave haberi magnorum animorum delectum. hic parſimonia in memoriam redit. hic ærarium deficit, imo hercule bona mens, Archombrote. Fac enim ipſum Regem non amare eorum conſortia. Num in theſauris ſola reponimus, quæ ingenerato affectu grata ſunt nobis, & non præterea quæ precio ſuo merent? Sed nec anguſte habitant Reges, ut, ſi ejuſmodi virorum colloquia faſtidiunt, aut verentur, non poſſint tanquam abſentem & reconditam penum habere. Nec de multitudine queraris, Archombrote. Quamlibet curioſo delectu, tamen paucos efficias. Quoſnam ergo, ſubjicit Archombrotus, in illam refers claſſem? Tum ille; Si latius, & extra Poliarchi hunc caſum, rem totam expendimus; iſthinc primum ex eminentioribus diſciplinis aut artificiis nulla exegerim. Domitandis alius equis, alius pugilatu ſit nobilis, Pingendo, aut canendo, ſibi nomen

men hi fecerint;Ille ædium moliendarum celebretur peritia, aut derivandis in ſimulachra fontium aquis; vel ſi qua ars alia ſuo aut ſeculi genio valet: Statim emantur, etiam quanti ſeipſos indicarint, ſi vilius forte non poterit. Ipſa ſtipendiorum magnificentia commendabit artificem,& gloriam poſſidentis. Sed nobiles volo; & ut monui, quales paucos invenias. Iam, quæ altiora ſunt, belli & pacis artes, quid ceſſamus licitari? id eſt, homines fortitudine aut literis notos. Neque meram temeritatem in armis, Muſaſve vulgares, ad hæc præmia arceſſo; Sed illos quidem duces, qui militarem impetum ratione compoſitum habent, aut fortuna propitium; eoſq; præcipue quos fama amavit, bellicis utique rebus vera momenta vaniſſimo numine ſæpiſſime addens. Eruditorum vero præcipui adeo eminent, ut niſi imperitos non lateant raræ hæ faces, & ſæpe in Orbe ſuis Muſis pauciores. Quidam in illis publicæ prudentiæ ſunt apti, ſed quia hoc Deorum beneficio uti neſcit reſpublica, privatis in curis conſeneſcentes, non uſu, non negotiis lævigantur. Cęteri, qui ſolis libris nati ſunt, quid tamé apud præſentes & poſteros valeant, cum ex ira vel favore dividunt mortalibus famam, cum ſuos amatores præjudiciis ſectiſque imbuunt, ſi quis neſcire vult, dignus eſt malo omine experiri.

Ita ſumus comparati, Archombrote, ut quemque aliquod ſtudium trahat. In illa autem re quam probamus, aut colimus, eos qui excellunt miramur. Finge ergo artificiis, literis, armiſque præcipuos (nam ea ferme ſunt quæ mortalium animos tangunt) velut in uno cœlo ſtellas, convenisse ad Principum ullum. Quis deinde toto Orbe de regia illa ſermo? quis eam

eam ignorabit? aut quia illic habet ſuum Deum, cum horrore tanquam ſacrarium non colet? Principi ipſi, quanta operis merces? ut excedet mortalium ſortem? ut vivus, & ſoſpes, multo certius quam per odores, & aquilam erumpentem ex funere, ſe ſentiet conſecratum? Triumphabit in omnium plauſu; Hæc fercula, hæc opima gentium ſpolia erunt, quorum ad ſe veluti flores in ſertum collegerit.

Optabile votum, retulit Archombrotus, ſi ad illud ſpem facerent negotiorum turbæ, & diverſa eorum ſtudia qui Regum amici ſunt. Etiam illi præſtantes de quibus loqueris, non omnes utique ſunt venales, multique præterea eorum, ut oportet, optaſve, gratioſi in aulis verſantur; Vt cæteros quos ejuſmodi fœlicitas præterit ſit æquius de fortuna quam Regibus queri. Tum Arſidas; Neque poſſe credidi, Archombrote, hujus noſtræ contemplationis venuſtatem ad effectum abſoluta fœlicitate traduci. Sed ut cætera ſapientia juvat, licet in agendis rebus minus exacta ſit, quam cum ſequeſtri animo concipitur: Sic in hac parte plurimum erit, qua res & fortuna patietur, non negligere tantæ utilitatis compendium; ut ſi omnes illi non poſſint, at plurimi beneficiis cogantur ad Regiam. Nam quod Regum palatia, ſummæ indolis viris deſtitui negas, non in totum à te abeo; ſed audi me, Archombrote. Eſt medius ordo, & velut equeſtris, ingeniorum quidem ſagacium, & commodorum rebus humanis, non tamen in primam quam celebramus magnitudinem patentium. Eorum hominum, ut ſic dicam, major annona eſt; neque hos nego ad Aulas ſæpe accedere, & cum provecti

provecti ſunt, ita ſplendeſcere aſcititiis radiis dignitatis, ut exactæ naturæ opera eſſe credantur; velut obſcuriores gemmæ interdum ab artificio, & circumpoſito auro lucem accipiunt optimis parem. Sedulum eſſe, nihil temere loqui, aſſueſcere labori, & imagine ſapientiæ parere, tegere anguſtiores partes ingenii. Hæc neque ſummum hominem deſiderant, & ſola interdum ſunt quæ in laudatis Proceribus ſuſpicias. Vt vel abeſſe vitia pro virtute ſit; vel non invidioſus prudentiæ rivus in Oceani famam ſe diffundat; dum exercitationem ac uſum quo iſti in civilibus rebus pollent, pro natura & magnitudine ingenii plerique accipiunt. Et hos quidem à ſua laude non arceo. Magnum eſt, in eam eſſe ſortem productum, & præterea inſtitutione creviſſe. Sed non illi ſunt, Archombrote, de quibus diſceptamus.

Præter hos ergo (ut ajebas) adhuc ſcio nonnunquam primæ illius ſummæque notæ ingenia venire ad Principes, adhiberique negotiis. Quippe & Poliarchus vivebat in regia, & te, egregie Iuvenis, inter hæc naturæ ornamenta non dubito numerare. Habet & Meleander Cleobulum, habet Eurymedem: Nihil illis ſublimius. Sed non ideo palatia Regum pro juſtis aut fœlicibus habeo, quod de brevi eximiorum virorum numero pauciſſimos nonnunquam excipiant. Multo plures retuleris, aut ſpretos, aut, quod pejus eſt, violatos, ut his queſtibus meis æquitas ſua conſtet. Culpa autem interdum eſt Regum, cum moneri non volunt, timentve virtutem; interdum illorum qui Regibus adſunt, ſi natura barbaros fecit, aut incurioſos fœlicitas, aut fortuna ſuperbos. Accedit, quod Procerum multi decedere aliquid

quid

quid ſibi credunt, cum quis extra ſe ſuoſve de Regia plenior abit. Sic neglecta virtutis familia, diſpenſant animum Principis, interdum neſcientis per ſuam clientelam. Longe aliud facturi, ſi candide dominum amarent, imo mediusfidius, ſi ſeipſos ſapienter. Nam quid illuſtrius, quam publico ſumptu homines ad ornatum ſeculi editos in clientes ſibi parare; dubitaturos certe an Regi plus debeant, an illis per quos ad hæc bona producti ſunt? Ridere mehercule ſoleo illorum cæcitatem qui non curant à literis eam laudem impetrare, quæ eorum voluptatibus opibuſque ſuperſtes ſit, & quam niſi avide ambientibus concedi non oportet. Nam ut eruditi non placent qui precio conducuntur, ut extollant immerentes; ita æquiſſimos puto qui non dignantur ſuis præconiis faſtidioſam ſuperbamque virtutem, aut denique ignaram quantum ſibi litterarum favore præſtetur.

Quod ſi ejuſmodi apum mella non placent; ſaltem non ſunt excitandi aculei injuria vel contemptu. *Vnus* enim ſive literarum ſive militiæ peritus, quam ſæpe privatam injuriam publice ultus eſt, quam ſæpe unus vicit, unus partes inclinavit? Ejuſmodi capitibus ſolent populi plures inſtar hoſtiarum mactari. Abſit omen; nec & Sicilia ſentiat Poliarchum eſſe iratum. Ille enim aderat ultro Regi; ut eo offenſa ſit gravior, quod non modo non quærere, ſed nec ferre potuimus hanc virtutem. Et quidem neſcio, ſanioribus Optimatum, ac præcipue advenienti hodie, ut ferunt, Ibburrani, qua ſe ratione Meleander excuſet. Ille enim quia externus eſt, dignitatis præterea ſuæ & familiaritatis jure, liberius hunc caſum audebit

apud

apud Regem accuſare. Quamquam ea proba-bantur Archombroto, tamen Arſidam in hos prolixius ſermones delapſum dolebat, libentius ab eo accepturus quibus moribus Siculi viverent, & quæ ſtudia maxime vigerent in Regia. Nam & memor à Poliarcho præcipua nomina audiſſe, quæ tunc ſuis virtutibus aut vitiis inſignia eſſent, de illorum nonnullis ardebat percunctari. Cum igitur Ibburranem Arſidas nominaviſſet, occaſione arrepta, Quis autem ille vir, inquit, & quæ illum virtutes vobis commendant? Tum Arſidas: Ille quidem in Lydia natus eſt, ait, & ſola amicitia nobis junctus, quam Meleandri humanitas curioſe ſancivit; Cæterum dignus quem omnium gentium vota optent in civem. Ex vetuſta nobilitate Lydorum eſt; & inter negotia eductus, lætum animum, rebuſque maturum, diſciplinis ac ſolertia implevit; cumq; accederet opulentiæ vis, omnes honeſtatura dignitates, cœpit juvenis fungi muneribus quæ ſunt in Deorum cultu eximia. Paulo tardius tamen quam ſperaverant amici ad purpuram venit, quam multorum opinio illi cum lanugine deſtinaverat. Sed ad gloriam fuit, prius dignitatem mereri, quam habere. Inde tribunalia, legationes, provincias obivit; ne quære quo genio? par illi ubique æquitatis & clementiæ famà. Et quamquam ſplendido cultu, atque in gentes profuſo, patrimonium vexabat, ea fuit integritas, ut non modo à peculatu abeſſet, nec venderet judicia, (à quibus vitiis abeſſe nunc magnum putatur) ſed nec oblatis Regum muneribus, quæ cæteri ambiunt, libertatem donaret. Illi animus ſimul hilaris & ſeverus, prout in virtutes offendit aut vitia. Muſas autem,

quia

quia eum amaverunt, adeo in ſumma fortuna non deſpicit, ut ſæpe eas admittat in ſecretum, referatque deinde amœniſſimo ingenio quæ illæ dixerunt. Itaque ad eum tanquam Apollinem coëunt quos alta & innocens laurus ſupervexit vilibus mortalitatis curis. Nequid vero ipſi Numina negarent, ſanguine proximos iiſdem moribus in ſuavitatem charitatis ſic junxêre, ut & totam familiam templum putes; & non ſine præſagio majores ſuæ ſtirpis ſymbolum apes feciſſe; ex quibus pro merito atque temporibus, nec aculeos nec ſuavitatem deſideres. Cæterum toto hoc triduo apud Lycogenem fuit, de pacis conditionibus acturus: Re perfecta hodie à Rege expectatur.

Colloquendi ſuavitas in aliquantum noctis ſermones extraxerat; jamque cœna Matronæ officiis cumulata vocaverat convivas; & illi inter epulas tanquam proſperis rebus (nam Poliarchum fidebant innoxie avehi poſſe) curas lenire inceperant. Sed adhuc circumferebatur mulſum, cum ruſticorum hominum turba ad ædium fores periculoſiſſima immanitate detonuit. Rogabat oſtiarius furioſos jubenteſque intromitti, ut paterentur rem dominæ nunciari. At illi faſtidioſo nutu ſe cum imperio venire reſpondent. Simul his fores in terram aſſulatim arietant, irrumpuntque vecordes. Tela quoque, quæ ſingulorum conditio caſuſve obtulerat, ſuperbe ſuſtulerunt. Nam juſta arma nemini erant. Vbi vero in triclinium intravère, Timoclea quidem ſubito metu contabuit; Archombrotus autem & Arſidas ſe de toro præcipitant, ſuggeſtoſque à famulis enſes impigre ſtringunt, ſi peterentur ea rabie, non facili aut inulto exitu perituri. Publici

blici vero motus origo hæc erat. Mulier ex vicino oppido, eo die in Timocleæ domo verſata, cum vidiſſet ignotum ſuis oculis Gelanorum, percunctata quis eſſet, audiverat Poliarchi ſervum eſſe. Feſtus Cereri dies erat, & ex viciniss mapalibus multi agreſtes in oppidulum, quod Phthintia dicebatur, convenerant. Illuc cum rediiſſet mulier, acceſſiſſetq; in circulum, ocioſe compoſitis temere retulit ſervum ſe vidiſſe Poliarchi. Statim audientium unus; Quid ſi, inquit, & ipſe Poliarchus clam illic aſſervatur? Aderat alius audacibus conſiliis præceps, qui rei tam ſeriæ quæſtionem amitti non debere cum ſupercilio dixit. Toti oppido crimen fore, ſi in ejus finibus Poliarchus latuiſſet. Iamque in multos eadem opinio pervaſerat, cum attollente ſe fama, & ſubinde majora jactante, jam non quaſi rem dubiam aut quærendam agitantes, certo ferebant, receptatricem Poliarchi eſſe Timocleam: illinc ad publicum judicium eſſe trahendum. Vana eſſe quæ de ejus obitu ante audiverant. Quo indicio id crederent, quem authorem haberent, non curabant ſciebantve. Et ni Dii obſtitiſſent, non erraverat furioſorum conjectura. Adeo ſæpe temeritas, & fortuna, fœlicius judicat, quam inter momenta prudentiæ incerta laboranſque ſolertia.

Incaluerat multitudo, forumque tumultuaria concione impleverat, pro duce pervicaciſſimum ſequutura. Cumque unus inclamaret, nihil eſſe cunctandum, proſiliunt univerſi, & rapta quæ quiſq; potuit arma ferentes, effringunt Timocleæ limina, creduntque in Poliarchum incidiſſe. Quippe eorum nemini notus, dicebatur eſſe juvenis, juſta ſtatura, vultu amœno; & hæc omnia in Archombrotum cadebant;

debant; quem & veſtis peregrina propiori ſuſpicione damnabat. Nam Poliarcho, homini extero, eam convenire crediderant. His capti indiciis plauſum fecerunt; & ni vivum tenere voluiſſent, ipſa multitudine obrutus alienæ invidiæ pœnas luiſſet. Cumque vultu & ferro ſe ad pugnam compararet; tum ille quem cæteri agreſtes ducem habebant, propius menſæ admotus, quæ ſibi & convivis media erat; Nunc, inquit, ſecundo ſceleſtus es, Poliarche; qui antea Regis iracundiam meritus, ferrum etiam in nos ſtringis publica mandata obeuntes. Pone ocius telum, vinculiſque te dede. Timocleæ eadem pœna erit, quæ te tamdiu incolumem auſa præſtare. Poſt hæc unius verba cæterorum clamor increbuit, ſævo confuſoque impetu feſtinari jubentium. Archombrotus, quamquam Græce ſciebat, tamen in ruſticæ voce nihil aliud perceperat, niſi ad vincula ſe depoſci. Mirari non vacavit, aut quid deliquiſſet rogare in præſenti periculo. Tantum juvenili fervore elatus, decrevit inter eorum cædes mori. Sed Arſidas in Sicilia natus, gnaruſque ſermonis quo ruſtici utebantur, continuit irruentem; &, Siſte manum, Archombrote, ſiſte, inquit; Quid impari, nec neceſſaria pugna, fruſtra inter iſtos fortitudinem conſumis? Ergo te vincent indigni quos ſuperes, & vel mortem vel victoriam maculabis ignobilitate certaminis? Neque in te adornantur hæ minæ. Poliarchum ſiquidem quærunt. In illum deinde converſus, qui ſubito imperio ferox turbam ducebat; nihil tumultu bene agi admonuit. Cur illa multitudo prius iraſcebatur, quam ſe, vel Regem ſpretum ſciret? Adjecit præterea blandimenta; nec ſe ſcilicet

cet dubitare, quin ex illius cui loquebatur nutu cuncta penderent. Si ei placeret ſaltem brevem quietem imperare, parituros univerſos. Delinitus ruſtici animus inſuetis ſibi honoribus fuit, ſilentiumque lictori quam duci ſimilior indixit.

Deſinebat in fremitus ſævientium murmur; cum interrogavit Arſidas quæ cauſa tantum vulgus in arma exciviſſet; reſponditque ille anteſignanus, ad Poliarchum comprehendendum ſe veniſſe. Tum vero Arſidas ſanctiſſime dejerare, non adeſſe Poliarchum; nec, quod ſciret, luce frui. Componerent animos, pia quidem, ſed cæca & præcipiti devotione ad obſequium Regis actos. An neminem inter illos noviſſe Poliarchum? frontem, os, oculos hoſpitis quem male vinculis deſtinabant, omnino divertere. Modeſtiſſimi agreſtium ſibilis exceperunt hanc vocem; cæteris iracundia rediit, & diripiendum Regis hoſtem conclamaverunt. Ægre tandem reddita pace, cum Arſidas diu ſignificaſſet ſe iterum velle audiri, in eundem intuens ducem; Vide, inquit, ne flagitii author ſis. Hunc externum nefas eſt violari. Quod ſi adeo ſedet, injuria immerentis probare veſtram fidem; ſane in veſtram cuſtodiam concedat, ea lege ne manicas, ne compedes detis. Vbi illuxerit, perducatur ad Regiam. De cauſa qui periti ſunt cognoſcent, neque fugiet pœnas, ſi meruit. Timoclea cum cuſtodibus quantum prohibendæ fugæ ſat erit, hic ſervetur, donec conſtiterit eſſe nocentem. Tu, qui potes, à cætera in hanc domum violentia abſtine oppidanos. Hoc & fidei in Regem, & prudentiæ erit. Deliberantibus illis, jam nec tractabilis Archombrotus Arſidæ erat, negabatque

batque deditionem ſibi placere. An ſe enim ruſticis & furentibus pariturum? aut quæ ſæva multitudinis fides, in qua, cum fervet, cuilibet impune peccare eſt? Sed ad genua advoluta Timoclea, elatum animum multo gemitu frangebat; Neque perplexa ratione Arſidas diſputabat, hanc unam ſalutis viam eſſe, ut ad Regem ſe duci pateretur. Nam cur mori placeret? aut quod ſolatium cladis eſſet, incondito tumultu (quod Dii nefas averterent) indigne pereunti?

His parumper utrinque jactatis, ille æſtus, ac veluti procellæ vis, ponere cœpit. Nam & Archombrotus monenti Arſidę paruit; & mitigata plebs erat, quod non tantum non contempta, ſed & viciſſe videbatur. Tum vero proſequuta concordiam efficaciſſima benignitate Timoclea, totos utres juſſit in medium proferri, prodigique veterrimum vinum, multo quoque epityro agreſtes excipiens. Illi ſe in excubias partiti, obtinebant ſtationes. In Archombroti cubiculo, circa acquieſcentis lectum, octo in comportatum ſtramen jacebant: totidem in limine cellæ in quam Timoclea ſucceſſerat. Cæteri in triclinio, aut veſtibulo ædium, ducebant pervigilio ſimillimam noctem; niſi cum temulentis ſomnus irreperet, quo plerumque jacebant captivis ſuis faciles, ſi fallere aut nocere voluiſſent. Sed ſi fugiſſet Archombrotus, id in Timocleæ caput erat, omnibus Poliarchum evaſiſſe credituris.

Cæterum extra illorum curam Arſidas erat, quem neque Poliarchum, neque ædium dominum eſſe conſtabat. Is communicato cum Timoclea conſilio, in cellam ad quietem proceſſit, unde aditus ad Poliarchum ferebat. Inde munitis

munitis cubiculi clauſtris, in ſubjectam ſpecum deſcendit, veſtes quas Poliarcho mutando matrona paraverat ferens. Is ut ſolum Arſidam vidit, interrogare non ſine præſagio mali cœpit, cur Archombrotus, cur Timoclea non adeſſet. Et ille furorem ruſticorum, periculumq; Archombroti narravit, ad omnia verba horrenti, donec eum comperit eſſe incolumem. Tum vero circumpoſito ſibi ornatu quem mittebat Timoclea, multum Arſidam oravit, ut ad Argenidem primo mane properaret; inde ad ſpecum cum virginis mandatis, ubi illa juſſiſſet, fide eadem & diligentia rediturus.

Cum haud modicam noctis partem poſuiſſent in illis ſermonibus, redit in thalamum Arſidas, momentaneam quietem petiturus. Sed marcidæ voces, & ſtertentium rauca ebrietas, interpellavere ſomnum; ut denique abjecta ſoporis ſpe, riſu irato malediceret ludicris militibus; excitatiſque eorum præcipuis, ad regiam ſe ire moneret; Ipſi, ubi placeret, cum Archombroto ſequerentur. Iter erat duodecim millium, quo ſtrenue confecto Aulam intravit, cum vix pauci ex Argenidis familia evigilaſſent. Illa noctem turbulentis cogitationibus non ſine Seleniſſæ horrore exegerat; quæ memor furoris pridiani, & ad omnem inquieti corporis motum pavens, ſurgebat ſubinde de ſtrato, & quis miſeræ ſtatus, quis impetus eſſet, anxia contemplatione quærebat. Adhuc in illis erat officiis, cum Arſidas miniſtros excitavit, rogavitque ad Seleniſſam intromitti. Rem ipſi ad ancillas detulerunt; & una, cui licebat, reſerato Argenidis thalamo, in quo Seleniſſæ ſtratum erat, adeſſe Arſidam, & matro-

næ

næ colloqui velle dixit. Ipſum diei tempus nondum ſalutationibus maturum (cum præterea ſciret, charum inprimis Arſidam fuiſſe Poliarcho) facile perſuaſit de rebus quæ tantopere turbabant aliquid nunciaturum adveniſſe. Sed ſi triſtia afferebat, nefas erat ſcire Argenidem. Itaque Arſidam in proximum conclave matrona duci jubet, eoque proceſſit, vix ſatis interiori tunica circumducta, & ubi ſoli fuerunt, prior ſic orſa eſt. Scio venire te de Poliarcho dicturum. Age modo; vivimus, Arſida, an cum illo periimus? Non tulit Arſidas diutius anum ambigere: & vero Poliarchum incolumem eſſe; ab eo ſe ad Argenidem advenire. Turbata gaudio Seleniſſa præcipitem Arſidam in Argenidis thalamum trahit; cumque ſe apud humilem thorum reclinaſſet in genua, nihil circuitu uſa eſt, (neque enim dandi gaudii feſtinatio ſinebat) ſed, Vivit, ô domina, inquit, valetque Poliarchus. Sponſor tuæ ſalutis Arſidas adeſt. Argenis conſumptis lachrymis pene exanguis, & tunc forte cum advenit Seleniſſa, doloris quoque oblita, languerat; cum repentina conſolatione icta periculoſius celeritate gaudii, quam antea dolore oppreſſa eſt. Vbi vero reſpiravit, dicere Arſidam jubens, reſedit in thoro, avideque in eum intuita, cum audiret Poliarchum ſalutem illi dicere, effugiſſe inimicorum manus, & tutiſſimo ſecreto latere, ita exiliit, ut tamen nondum excuſſo metu ſubinde cogeret jurare Arſidam, vera eſſe quæ afferret. Ille, venturum quoque Poliarchum affirmabat, ſi ipſa juberet: barba capilloque alieno notos vultus condidiſſe; veſtem quoque indutum quæ imæ ſortis hominem deceret. Nec omiſit de ruſticorum vi dicere,

qui pridianum convivium turbaverant; ut fuɼere, ut mitigari cœpiſſent, ut amœniſſimum juvenem, & maxima in Poliarchum fide, pro ipſo Poliarcho ducturi eſſent ad Regiam. Hæc non ſemel narrari Argenidi ſatis erat: quæ tandem ire Arſidam ad Meleandrum jubet, & de agreſtium adventu nunciare; ne venienti Archombroto quicquam durum indignumve accideret: His curatis ad ſe redire; Interim quid agere, quo ire, Poliarchum præſtaret, ſecum agitaturam.

Vix à ſecretò Argenidis dimiſſus Arſidas erat, cum urbem inconditi illi ex agris homines intravêre, medium Archombrotum late ſtipantes: Et militibus qui in ſtatione erant, quid vellent afferrentve rogantibus, Poliarchum à ſe captum, ad Regem adduci retulerunt. Simul his intra mœnia recepti ad arcem venêre; à quis objectis clauſtris excluſi, cum ſciſcitaretur Eurymedes, qui eſſent, quemve quærerent, eodem errore dixerunt, ad Regem ſe venire tradituros Poliarchum. Hoc audito ſimul lætus Eurymedes, quod viveret Poliarchus, ſimulque de amici periculo anxius, petiit ſibi Poliarchum monſtrari. Illi totis manibus Archombrotum indicaverunt. At Præfectus in ignoto ſibi vultu non hærens, negavit eum eſſe quem dicerent. Iamque ſuſpecti erant, & arma ponere jubebantur, verente Eurymede ne ſubornati à Lycogene venirent. Sed in Archombrotum præcipue intuens; Quæ hæc autem eſt fabula, inquit, ô juvenis, aut cur te Poliarchum eſſe aſſimulas? Tum ille; Se vero neque unquam ſimulaſſe, neque ſponte hoc perductum comitatu proceſſiſſe ad Regiam. Sibi errorem ruſticorum fraudi eſſe non debe-

re.

ra. Dum inter hos ſermones ſunt,interim aderat Arſidas, & imperante Meleandro omnes produxit in atrium. Ibi Cleobulus regiorum conſiliorum Præfectus, Regis nomine ita locutus eſt jam gnaris ſe erraſſe; ut Principem præſtitæ fidei memorem abunde promitteret: Servarent ad omnia animum, atque manus, quæ præterquam Diis & Regi nihil debebant. Deinde Archombrotum, ut erat imperatum, duxit ad Regem. Quem ille poſtquam idoneo geſtu cultuque propitiavit, ita exorſus eſt; Abſit omen (Rex) quod tuos oculos primum ſubeo. Summum votorum fuit ad tuam regiam pervenire. Hoc conſilio & patriam reliqui; & Siciliam, tanquam terrarum omnium te rectore fœliciſſimam, ſequutus ſum. Cæterum quamquam in conſpectum tuum prodire his authoribus noluiſſem; non hæc tamen ſine Deorum mente contigiſſe crediderim. Quantum intelligo, Rex, nemo tuis rebus Poliarcho addictior fuit, nemo bellica laude præſtantior. Cur non glorier viſum eſſe me dignum, qui ejus vicem ſubirem? Certe ut de fortitudine concedam; ita præſtabo, ne in te colendo diligentior fuerit. Nec contumax iſta de Poliarcho eſt mentio. Accuſatum quidem ſcio: ſed adhuc indemnatam memoriam fas eſt apud te laudare, & tueri. Quod ſi armis meis & manibus uti placebit, intelliges viliorem mihi vitam imperiis tuis eſſe.

Hæc & ſimilia diſſerente Archombroto, Meleander avidiſſimo vultu in eum, hærebat. Iuventus, & ſpecies oris, tum luminum vigor, neque triſtis aut inepta modeſtia, conciliabant dicentem. Vtque deſiit loqui, Rex primum gratias egit, quod ad ſe divertiſſet; expertu-

rum omnibus officiis, nullos ſibi chariores, quam qui ab externis regionibus virtutem, non debitam natamve Siciliæ, ultro afferrent: Simul porrectam dexteram Iuveni tradit, quam ille ſubjecta manu excipiens, quaque licuit pronus, oſculo preſſit. Receptus eſt deinde in amplexum (nam Rex ſumma de eo augurabatur) ſed de genere & patria poſtquam rogatus eſt, nihil aliud retulit, quam ſe natum in Africa: eoque intentius erecto Meleandri ſtudio, haud quicquam ulterius potuit ab obſtinato extorqueri. Saltem cum ambitioſius rogaretur, unde illi cum Poliarcho neceſſitudo; gentiles, an cognati; an duntaxat eos amicitia junxiſſet? omnia, præter Timocleæ furtum, nihil diſſimulata oratione expoſuit.

Cum deinde de violentia agreſtium inter jocos ſermo eſſet, Rex ipſe conjecit, præter vultum & ætatem Archombroti, peregrinum quoque cultum errori ſuffeciſſe; viſumque inexpertis hominibus quia Poliarchus erat externus, eum uti externa veſte ſolere. Atqui, refert Archombrotus, non committam amplius patrii habitus vitio plecti. Addam tunicæ pallium, & tranſibo in mores eorum quibus hic imbuendum animum trado. Tum Rex; Imo expecta donec magis placeamus, & conſuetudo inſolentiam noſtri cultus apud te mitigarit. Nunc quidem tibi novi videmur; places tibi plenus veteri conſuetudine, necdum ex animo imagine populi tui deleta. Sed poſtquam impleverit mentem noſter aſpectus, miraberis te diverſum, & ferre non poteris. Equidem memini, & cum juvenis tranſirem in Africam, riſiſſe me diſpares à nobis amictus; cumque deinde illos uſu probaſſem, rediſſemque

que in Siciliam, non minori aſpernatum faſtidio patrias veſtes, donec has rurſus mihi patientia vivendi conciliavit. Adeo nihil eſt injuſtius, quam damnare quæ ipſi non facimus, aut vidimus; ſi præſertim totæ gentes in illa conſenſerint. Cum enim ipſo tempore iis placemur, apparet, non vitio ſuo, ſed ignoratione noſtra, diſplicuiſſe primum viſa; Et præterea cogitandum eſt, congruentes ſuis ſedibus amictus atque mores ſingulas gentes habere, quos & tibi inſinuabit genius regionis, ſi illum juſtæ moræ experientia conceperis. Nihil te ergo, præter virtutem, aut vitium, magnopere moveat in tua gente vel extera. Velim tamen tuos ad mores atque uſus, mi hoſpes, hic omnia tibi procedere.

Dum hæc loquitur Meleander, & ſenili ambitione philoſophatur, interim Arſidas haud ægre ad Argenidem delapſus eſt; laudavitq; Archombrotum, qui primo cum Rege congreſſus, Poliarchi mentionem cum honore intulerat. Sed cum avidiſſime à virgine & alumna hæc hoſpitis audiretur conſtantia, ſubitus per thalamum rumor fuit, correptum Poliarchum in vinculis eſſe, & ad regem deduci. Nec territa Argenis, ſcilicet rata de Archombroto imprudentibus eſſe ſermonem, ſuſtulit cum aliquo riſu vultum, & errorem deponerent juſſit; qui ad Regem erat adductus, alium à Poliarcho eſſe. Excepit ſermonem virginum una, dixitque, longe aliud quam quod ipſa crederet, jam afferri. Scire omnes, externum juvenem, quem ruſtici homines produxerant, non eſſe Poliarchum, jam vero certiori rumore conſtare, Poliarchum è ſpecu in qua mutatis veſtibus latebat, ab aliis agreſtibus erutum,

trahi ad Regem. Qui id nunciarent præmiſſos, ad aulam perveniſſe. Hoc fulmine attonita Argenis, tamen vix horridius, quam aut Arſidas, aut Seleniſſa, contremuit. Et Seleniſſa quidem ſilentium tenebat. Sed Arſidas ad aurem Argenidis demiſſus; Vicit, inquit, noſtras artes fortunæ malignitas. Actum eſt, Domina; niſi palam audebis Poliarchum defendere. Poſtquam ſpecum audivi, cultuſque mutatos, non dubito quin vera calamitas nuncietur. Et illa velut ultimis & laceſſentibus malis robuſtior facta; Cum, inquit, referretur de obitu Poliarchi, Arſida, res non minus ſolatio videbatur quam ſpe carere. Solis luctibus tantos luctus proſequi tunc licebat. Nunc cum vivere poſſit, & periturus timeatur, nunquam digna pœna defungar, niſi vel diligentia mea vivat, vel ego in illius malis conſumar. Ibo ad patrem; Silentium pro crimine eſſet. Sciat tandem, quid debeat Poliarcho. Solatio erit, ſi nos perditos dii volunt, nihil omiſiſſe virtutis ad ruinam eluctandam. Seleniſſa audaci conſilio perterrita, verebatur Regis iram, ſi, quæ tam diu ipſa ſiluerat, Argenide profitente cognoſceret. Sed nec diſſuadendi locus, nec ratio erat. Omnia fortunæ credi oportuit. Iam enim ad Meleandrum Argenis corripuerat gradum, paucæque ex comitatu primum, ut in re improviſa, mox & ipſa ſequuta eſt.

Rex tunc forte erat in hortis, & ipſe de Poliarcho ſolicitus, quem conſtans fama erat eſſe in vinculis. Miſerrimus ſenex, & nunquam quietus à fortuna, quid diceret, faceretve? Omnia adverſa, omnia in novos dolores compoſita. Prope biduum erat, ex quo tanquam mortuum ſic apud ſe defleverat, ut perfunctus vide-

videretur officio, & culpam abluiſſe. Nunc de integro quæſtionem fata reduxerant, mallet-ne peccare in juvenem, an coëuntem Siciliæ pacem in tutiſſima æquitate reſcindere. Iamq; qui acerbius oderant Poliarchum, frequentes convenerant, dicebantque eo juvene vivo nihil in Sicilia firmum fore. Aderat Archombrotus, Regiſque vix minus quam Poliarchi miſertus, expectabat donec erumpentibus hominum ſtudiis, poſſet amicos Poliarchi dignoſcere. Paulo ante advenerat Ibburranes; & cum Dunalbio paris dignitatis Antiſtite, qui tunc erat in aula, cogitabat de patrocinio Poliarchi: Cum certatim decedentibus cunctis ſubita Argenis ad Regem procedit, ita dolorem adgubernante prudentia, ne, priuſquam res poſceret, ſuam cauſam vellet orare. Securitatem faciebat, deſtinatus niſi vinceret interitus: oculiſque in hoſtes Poliarchi circumlatis, acrius ipſa æmulatione accenſa eſt. Nemo illic mediocriter Poliarcho vel infeſtus, vel propitius erat.

Ecce autem, dum omnes velut imperato ſilentio in incertos exitus animum intendunt, Eurymedes ſuſpenſis ſupervenit, Heraleontem manu tenens. Hunc lapſæ mentis error notiſſimum aulæ effecerat. Et hic, inquit, nobis eſt Poliarchus. Hic ab agreſtibus de fuga retractus eſt. Tum Heraleon in genua ſupplex procubuit, veniam paſſis manibus petens. Rex jam hilarior, ecquid peccaviſſet rogavit. Nihil, inquit, niſi quod ſum Poliarchus. Omnibus in riſum effuſis, Rex ab Eurymede petiit, hæc ſerio an joco agerentur. Et Eurymedes; Cum pro limine arcis ſtarem, illic, ut imperaveras, Poliarchum, ſi traderetur, excepturus, video

ruſticorum magnam turbam Heraleonti circunfuſam. Is qui inter illos videbatur potiſſimus, multum ſuæ fidei imputabat, quod diligenter Poliarchum vinxiſſent. Erat autem Poliarchus, Heraleon. Suppreſſo ego riſu, quæſivi qua fœlicitate incidiſſent in prædam. Qui ex noſtris hominibus primi, inquit, hoc mane ad opus exière, mirati quod iſte per invios campos ageret equum, niteretur que in impeditum montem, primum monere errantem, mox ſequi ſuſpectum, inſtituerunt. Quippe tanquam omnes vitaret, ut in quemque inciderat, avertebat equi veſtigia; quem per tot anfractus cum ſpiritus defeciſſet, ipſe jam pedes ſpecum in proximo nactus, pręceps in eum ſe abdidit. Iam ad ſpectaculum coieramus multi, & facto agmine in ſpeluncam concurrimus; Clamantem horrentemque cum educeremus, quis eſſet, curve lateret, rogatus, ultro ſe Poliarchum eſſe profeſſus eſt. Veſtis erat indigna Poliarcho; ſed facile credidimus cultu mutato aufugiſſe. Neque mora, vinximus reluctantem, & ad Regem, ut vides, reduximus. Cum ſic ruſticus peroraſſet, laudavi fidiſſimos homines, & ad ſuos agros demiſi. Hunc autem (Rex) tibi en ſiſto: quod videbitur, in illius caput conſtitue.

Hæc loquente Eurymede, etiam triſtiſſimis aliquem riſum is caſus expreſſerat. Quippe Heraleontem ſciebant affectæ mentis vitio eo prolapſum, ut vulgo ſe eſſe Poliarchum jactaret. Solus erat qui fabulam ignoraret Archombrotus, quem à proximis ſciſcitantem quid negotii eſſet, Meleander ad ſe vocat, & de Heraleonte hæc memorat. Quo magis hunc mirere, Archombrote, cætera ad hunc modum

non

non deſipit. Rem familiarem ſobrie curat, negociorum meminit; in agendo, in colloquendo non ineptus, niſi ad Poliarchum ſermo flectat. Tunc quaſi œſtro perculſum amentia ſua rapit: Se Poliarchum vocari, laudes quæ illi nomini dantur, ſuas eſſe, & in alium iniquiſſima ratione transferri. Plus ſex menſes ſunt, ex quo illi mens laborat. ſub hac larva forſitan & accenſis in Poliarchum ignibus ſe quæri putavit, aufugitque perterritus: & imperiti homines, neque vultu, neque inſania æſtimata, pro eo quem ſe eſſe ajebat indignum mulctaverunt. Sed ipſum ſi lubet audiamus. Dic vero, Poliarche, quæ te res adegit ad fugam? At Heraleon; Quid te autem, Rex, ut fugere me cogeres? Ex notis ignotiſq. nemo fuit qui conſilium latendi non laudaret. Sub hac veſte, quam ſquallidam mihi impoſui, credidi fugam bene texiſſe. O ut nunquam fuiſſem Poliarchus!

Avertit ſe riſurus Meleander, qui ſubita deinde naturæ humanæ miſeratione commotus eſt, quam præter fortunæ injurias, nec ſufficiens tot cladibus corpus, adhuc præcipua ſui parte tot mala exercerent. Aderat Regis medicus, quem Philippum appellabant. Is parum rogatus, intemperiem cerebri faſtidioſe deſcripſit, quæ veluti ſummam mentis intactam relinqueret, partemque duntaxat compleret amentia; quod Heraleonti accidiſſe multi ſtupebant. Sunt, inquit, in ejuſmodi hominibus laxa cerebri clauſtra, ſuaque tenuitate nimis apta recipiendis imaginibus rerum quas vocamus phantaſias. Has in rara illa ſubſtantia, & ſua levitate quocunque impellatur obnoxia, ſemel impreſſas, ideo delere eſt arduum,

quia ut plurimum aliqua ſuavitate placent, & præterea veluti intingunt animum, non aliter quam per vehementius ſuccedentes diverſarum rerum ſpecies in alios colores abiturum. Vix eſt igitur ut illa ingenia unquam vacent; ſemper immodice ex irruentium cogitationum impetu aut ægra aut hilaria. Quod ſi in aliquem potiſſimum affectum iſti homines cœperint inclinare, hunc aſſiduum habebunt in animo, hunc præſentem mentis oculis dulci ſtudio alent, ſeu ille ſuperbia erit, ſeu habendi cupiditas, aut impatientia ultionis, aut quicquid aliud turbidæ cupiditates nobis objiciunt. Ita ſponte inclinati, ſi vis aliqua vehementior in eam partem ingruit, facile perturbantur, ut quod diu eſſe voluerunt tandem eſſe exiſtiment; nec jam illæ in domito & aſſueto animo imagines, rem ut optabilem, ſed ut veram & præſentem figurent. Vis autem hæc vehemens, vel ex creſcenti habitu eſt, & indies gravius premente; vel ex ſubito impetu, qui ingens & improviſus occurrat, impleatq; tanquam turbine laceſſita ingenia. At cur, inquis, ſic mentes affectæ in totum ejuſmodi tempeſtate non pereunt? Faciunt vero ſæpiſſime; Sed & interdum ſola illius rei contemplatio quæ in animo nimia fuit, peccat. Nam ut membra jam ſponte imbecillia, haud raro profluentium humorum vim ſic in ſe derivant, ut ex morbo nihil ſuperſit, quod ſynceras partes afflet; Sic iſte Heraleon, & ſi quos non injucundæ amentiæ ſocios habet, conſumpto in cupiditatum una ingenii vitio, quo aliquid nimis velle cogebantur, pacatius, & propemodum ſine præjudicio, res alias intuentur, intelligunt, denique humano more vivunt. Ut

ple-

pleriſque mirum ſit, quod haud inſaniam reliqua prudentia, aut hanc illa non perdat. Adderes, ſubjungit Meleander, vix mortalium ulli peperciſſe hoc genus inſaniæ. Quotuſquiſq; aliquid ſibi non fingit periculoſius ſtultiuſque, quam ſe eſſe Poliarchum? Hic Deos non eſſe, hic omnia eſſe Deos, aut nihil voluptate precioſius, aut inulta numinibus facinora eſſe. Pauci denique Heraleontem non ſuperant; niſi quod rectius, aut magis ad genium vulgi furunt: eo quoque lachrymis digniores, quod excutere dementiam nolunt; iſte non poteſt.

Inter hæc jacebat ſupplex Heraleon, ab averſo Rege ratus de ſupplicio ſuo agi: Nec defuêre qui revocarent Meleandrum ad jucundum ſpectaculum tam vana metuentis, ſcenamque ornabant; hi tanquam orarent, ut remitteret pœnam; alii proclamantes ad vindictam. Sed exhorruit Meleander ad Poliarchi memoriam, crudelis ſibi viſus, ſi ejus nomini quem periiſſe ducebat, ſuum crimen adhuc ſuperbæ fabulæ contumacia illuderet. Ergo ſolutum metu abire Heraleontem juſſit; cauſatus, ſat nugarum rebus ſeriis obſtrepuiſſe. Nam & nunciabatur adventare Lycogenes; quem ipſe quo vultu exciperet, quibus verbis affaretur, nonnihil cunctatus, tandem in cubiculum ſeceſſit, manuque ad proximam ſellam nixus, cœpit ex compoſito Argenidi loqui. Quippe Lycogenes pauciſſimis familiarium comitatus, iiſque, quo fiduciam ſimularet, exermibus, intraverat Magellam; non conſcientia ſua, ſed Regis ingenio, & ſuorum ſtudiis qui circa Regem erant, ſuperbe ſecurus. Vehi quoque curſoriis equis voluerat ad longioris pompæ ſive moleſtiam declinandam, ſive intempeſtivam invidiam.

Quidam ex amicis Regiis, interque eos Timonides, à Meleandro juſſi tanquam ſponte ei obviam ire, ab limine arcis ad conclave in quo Rex erat, tumentem deduxere.

Intrat ille, haud vulgari vir ſpecie, quam ingens fiducia augebat; viſoque cum Argenide Meleandro in terram de more ſe demiſit. Paulum inde progreſſus, iterata veneratione cunctantes proſequitur. Nec tum quidem Meleander ullo nutu venientem excepit, obliquos in Argenidem vultus tanquam ſermonis cauſa tenens. Sed ut propior Lycogenes intra pauca veſtigia fuit, tum Rex ſubito porrectiſſima fronte in illum aſpiciens, petenti genua dexteram dedit; addidit, expectum veniſſe, & cætera quæ in humanitatis pignus omitti non ſolent. At vero Lycogenes inter officioſæ demiſſionis verba nihil artis omiſit, quo altorum ſpirituum retinens, nec vilis eſſet Regi, & factioſorum animis, qui multi tunc aderant, fidem faceret adhuc ſe duce contumaciam belli poſſe reſurgere. Excuſavit breviter neceſſitatem, ut dicebat, armorum, ad quam à ſalutis ſuæ inſidiatoribus eſſet adductus. Se vero nec fœdera, nec publicam fidem, expectaturum fuiſſe, niſi ab iiſdem hoſtibus apud Regem tutus eſſet. Meleander non modo abolenda odia retulit, ſed & odiorum mentionem. Poſtero die, in fano Palladis, Deos teſtes reconciliationis eſſe futuros. In varios deinde ſermones digreſſi ſunt, utroque potiſſimum lætitiam, & quæ eſt pervicaciſſima ars aularum, amorem fingente.

Eurymedes, jubente Meleandro, Lycogeni ſuorumque præcipuis prandium eo die inſtruxerat; quoſdam præterea vocaverat melio-

rum

rum partium Optimates, in quibus & Dunalbius fuit, qui quamquam exteræ gentis homo nulli Siculorum charitate in Regem cedebat. Erat ille in Deorum miniſterio præcipuus, ex Sacerdotibus qui purpura veſtiuntur; tantamque dignitatem ornaverat ingentibus animi bonis. Strenuus, & par negotiis; Invenire amicitias & colere optimus; nudis inter ſynceros affectibus. In tanta fœlicitate naturæ eminebat eruditionis amœnitas, omniumque Muſarum conſortium, quarum nullam factæ illæ ad uſum & negocia virtutes excluſerant. Nec id impune fuit; Sæpe, ut ſolet, ulciſcente fortuna in egregio viro virtutis amorem, & ſtudium litterarum. Nam & avunculum olim Regem ſacrorum habuerat, quem ſuos pro merito ſubvecturum, tam ſubito mimo febris eripuit, ut triumphales lucernæ rogi flammas ſpectaverint. Ab hac ſpe dejectus novoque periculo legatus ad exteros miſſus, pene temporum invidiam ſubiit, quia gens illa ſubitis motibus cœpit ardere, ut difficillimum eſſet in turbulenta tempeſtate aut diviſis placere, aut ab armatis & ad ſua intentis conſilia exigere quæ ſani dediſſent. Fortiſſime tamen ad littus enatavit. Tuncque forte in Sicilia erat, cum iſthæc agerentur; amicitia & conſilio utiliſſimus Regi; Et in ejus amicis eminebat Nicopompus, quem & Eurymedes ad idem provocavit convivium.

Cum inter veſcendum multa hilariter referrentur, & occaſione mulſi de apibus mentio eſſet, juvenis quidam Lycogenis nepos, Anaximander nomine, ſive patruo placiturus, à quo ſciebat regiam poteſtatem oppugnari; ſive jactaturus Philoſophiam ſuam, negavit verum

verum eſſe quod de apibus referunt habere illas Regem: Sed hoc vanæ & facilis antiquitatis eſſe commentum, quæ & canere cygnos credidit, & formidinis opinione Leones oneravit qui in Gallos cantantes incidiſſent. Addebat, his pleraque ſimilia eſſe, quæ majorum inexplorata authoritas pro veris tradidit famæ. Cæterum omnia animantia ductu naturæ non Regem, aut alieni ſuperbiam imperii, ſed libertatem ſequi. Cum hæc ille dixiſſet, mox à convivis cœpit vulgare agitari argumentum; Ecquod inter homines eſſet æquiſſimum imperii genus. Nec dubitavit Anaximander id præferre quo Populus, aut vero Optimates potiuntur. Cur enim ex unius hominis libidine omnia pendeant; quem, ſi in vitia deflectit, nullus metus aut pudor cohibeat; qui ſævitia, qui exemplo, altiſſima reipublicæ vulnera imponat; qui ſic denique patria civibuſque utatur, tanquam ſui unius cauſa hæc omnia natura produxerit? Quanto vero alacrius ſymbola in ærarium conferuntur à populo, cum illa deinde pecunia ſic plurium conſilio atque fide collocatur, ut hanc quiſque de privatis adhuc ſuam jure exiſtimet; quam ubi ex unius Principis nutu in gratioſos ac ſæpe indignos improvida & crudeli liberalitate effunditur? Quid quod ad reipublicæ uſum ſe plures aptabunt, ingenia excolent, militiam aut eloquentiam ſtudioſius perſequentur, denique ſuis civibus ſe probabunt; ubi eorum ſuffragio ſcient eſſe parata virtuti præmia, ſummaſque reipublicæ dignitates patere merentibus; quam cum illas unius domus ac liminis ambitioſa anguſtia ita diſpenſat, ut vix unquam ex merito, vel publicæ famæ judicio, probis viris aut laborio-

ſis

ſis contingant? Num præterea uni Regi tantum ſolertiæ, tantum animi ſupereſſe, ut poſſit æquari tot Optimatum ingeniis, qui in liberis urbibus ad publica conſilia ſolent acciri? Illos quidem & idonea ætate, & claris virtutibus diligi; tum virtutis æmulatione, & dedecoris metu, utiliſſima quæque reipublicæ ſentire ac facere. Sæpe autem obſtrepere adulationem Regibus, ſæpe indolem monitoribus non parere, ac illorum præterea mentes quamvis egregias atque rectas, eo ipſo corrumpi, quod, utcunque præclare ſe geſſerint, nihil eſt ſublimius quo in præmium rapiantur; nec ſi peccent, ullum tribunal cui reddant rationem. Nihil deniq; ajebat ſuavius libertate, aut quod magis cum natura conveniat. Hac autem populos frui qui legibus ſuis vivunt, qui magiſtratus facere ac premere poſſunt. Nec vero cum ipſe hæc dicat, ſe oblitum aut quis ipſe ſit, aut ubi terrarum, Scire ſe, ſub Rege eſſe Siciliam; & id cuique genus imperii chariſſimum eſſe debere ſub quo eſt genitus. Verum ut quibus imbecilla valetudo eſt, corpuſcula quidem ſua amare ac tueri eſt neceſſe; ſed & illis præterea licet aliorum contemplari fœlicitatem qui firmiori habitu abſunt à morbis; Ita ſe regiam dignitatem colere, cui erat naſcendi conditione obnoxius; & populorum tamen libertatem ſuſpicere, qui ſui potentes ſunt. Neque præterea ſe Meleandro injuriam facere; cujus virtutibus ſi ſimiles utique eſſent cæteri reges, nihil ſe Regibus divinius, aut Regno inter homines utilius crediturum.

Hæc audacter ingerentem Nicopompus non tulit. Vir erat litterarum à puero amans: Sed qui ſolis in libris hærere contempſerat. Adole-

ſcens reliquerat magiſtros; ut in Regum ac Principum aulis, tanquam in vera & liberali ſchola, tirocinium poneret publicæ lucis. Ita pari ubique Muſarum & negotiorum ſtudio crevit; genere quoque ac moribus ad ejuſmodi cum vitam ferentibus; & multis Principum charus, ac inprimis Meleandro: cujus tunc & cæterorum Regum cauſam acturus; Quid faceres, Anaximander, inquit, in populari imperio, qui hic tantam loquendi ac ſentiendi libertatem uſurpas? Non mehercule tam impune ſub populo liceret regnum laudare quam nunc Plebis aut Procerum poteſtatem extuliſti; Vt vel inde intelligas, hic veriſſimam eſſe, illic fucatam libertatem. Nam quod ad naturam provocas, quæ libertatis amorem animantibus ingenerat; una perſuaſeris omne genus imperii abdicandum. Neque enim ſub Republica minus quam ſub Regno, leges ſunt, magiſtratuſque, quibus obtemperes. Quæ omnia eodem modo aut conveniunt, aut abhorrent à naturæ libertate. Si contineri ſua ſponte intra fines juſtitiæ poſſet genus humanum, tunc impari omnium pietate non ſupervacua modo, ſed injuſta eſſent imperia, quæ cives jam ſponte æquiſſimos ad inutilem ſervitutem adigerent. Sed cum ex vitiis mortalium hæc felicitas ſperari non poſſit, ea maxime forma regiminis ad naturam accedit, quæ homines vetat extra leges naturæ ipſius virtutiſque exerrare. Vt non interſit pluresne an pauci imperent, ſed in utro regimine ſanctius cives agant. Luſiſti præterea in permiſcenda Populi & Optimatum poteſtate, quæ utique diverſiſſima eſt. Tu vero ad fucum & libertatis pompam, Populum nominaſti; ad utilitatis

vero

vero ſpeciem, retuliſti Optimatum ſolertiam. Atqui ſi reſpublicas intelligis in quibus ſummum Populo jus eſt; quid prudentia illic Procerum poſſit? Cum ſæpe ad imperitos, atque ignavos, Populi levitas deferat faſces; cum factionibus, invidia, impetu, rapiantur vulgi ſtudia; & plerumque fuerit ingens virtutis ſpecimen, ab imperita multitudine male mulctari? Sin illuc te refers, ubi Proceres omnia poſſunt; pudet iſtiuſmodi ſenatui regnum, Anaximander, poſthabere, & multiplicato numero dominorum, augere ſerviendi vtilitatem. Nam pro unico Rege tot heros obtrudis, quot illic homines ſenatum conſtituunt. At ſcilicet maturius inter multos, quam Rege ab uno, publica expendentur negocia. Quaſi prudentum conſiliis Reges uti non ſoleant; & iſte quem laudas Optimatum ſenatus ſæpe tranſverſus non agatur, dum quiſque proprii commodi ſtudio laborat, vel amore in ſuos, vel in pares invidia. Sed enim majoribus præmiis excitata juventutis induſtria (inquis) ad ſtudia & labores propelletur; florebitque illuſtribus reſpublica ingeniis; regna vero tanquam ſtudiis & virtutibus adverſa marcebunt. Quæ autem reſpublica? An illa popularis? In qua ad ſeditiones, ad furorem, ad captandi populi atque fallendi conſilia, aptare ſe ſolent improbæ ac factioſæ mentes, adulatione, obſequio, ſuavitate orandi; in qua denique vix eſt, ut eximia ingenia, & ambitu accenſa, niſi ad publicam perniciem emineant? Sub Optimatibus vero, quid ſpei laborioſis illis hominibus quæ amplior ſub Rege non pateat? Intra certas (ut noſti) familias atque ſtirpes includunt hi Proceres reipublicæ munera atque potentiam; ut generi,

generi, non virtuti ſerventur dignitates, niſi forte quædam obſcuræ, & quæ te à ſupercilio nobilitatis non eximant. Et hæc præterea munera ad quæ licet pervenire, an putas in alios dividi quam in iſtorum potentum clientelas? Ne fœlicius quam ſub Rege eloquentiam illic, aut virtutis alia ſtudia; ſed gratiam, ſed amicitias, ſed privata obſequia, valere exiſtimes. Pone vero, tam regnum, quam rempublicam, Principum vitiis tanquam affecta valetudine laborare; utribi faciliora expectes ad publicam ſanitatem remedia? Nimirum & Regem & ipſius vitia mors ſaltem de medio tollet, poteruntque à ſucceſſoris indole ſperari mitiora. At labem corrupti ſenatus non uniuſcujuſque mors eluit; ſed afflicti ſemel mores in deteriora ſemper labuntur, donec publicam ſalutem ſuo caſu obruerint.

Sic diſſerente Nicopompo, timuit Lycogenes invidiam, quod ab ſuo nepote oppugnaretur jus regium. Nam & hoc inutile ſuis cœptis facinus erat, qui non delere ſed habere ſibi regnum optaret. Aliud commodius viſum; quandoquidem ille ſermo inciderat, arguere gentium ritum quæ uni ſe ſtirpi in hereditatem permiſerant, cæteraſque extollere poſt ſingulorum obitum Regum in comitia & ſuffragia euntes. Et hoc quidem Lycogeni placebat argumentum; tum quod ſceptro Meleandri imminens id poſſe ſe conſequi tumultuaria populi electione ſperabat; tum quod illic erat Dunalbius, ſibi protinus ut credebat aſſenſurus; quia in illo Antiſtitum collegio ſummos ad gradus non hereditate, ſed ſuffragiis itur. Sic igitur exorſus turbavit Nicopompum; Dies abeat, inquit, priuſquam, Nicopompe, quæ in

utramque

utramq; partem dici poſſunt, enumeres. Nam quotuſquiſque Philoſophorum non invenit quæ pro Regibus vel Republica diceret? Et tecum quidem ſentio, unius imperio rem communem melius geri. Illud magis in perplexo eſt, an adigi populum præſtet ad unius familiæ ſervitutem, an jus illi relinquere ex omnibus civibus optimum deligendi. Siquidem in ea populi libertate, qui regio ſanguine naſcuntur, impenſius rectis artibus ſe dederent, certi non ante in ſceptra majorum quam in virtutes venire ſe poſſe propter quas illi majores regnaverunt. Etiam populo gratias quiſque Regum haberent, memorque ſe ab eo ſubvectum, moderatius uteretur credita poteſtate. Nunc vero quaſi nata mancipia, ſi ſubimus imperium, ne reſpicimur quidem; ſin detrectamus, pro flagitio habetur. Cum deinde in infantem, in puerum, in imbecillis animi hominem ſummam rerum fatorum ludibrium transfert; quid hac luctuoſa ſucceſſione acerbius? Non expectat mehercule civium improbitas donec ille Rex adoleverit; ſed dum ſimplex & inutilis ætas ſuperbe deſpicitur, eæ clades publice eveniunt, quas deinde vix multorum fœlicitas annorum ſarciverit. Tunc utique omnes regnant, populum omnes deſpoliant; ut nec ſaltem à ſolis calcatus Regibus contumeliæ ſolatium habeat ipſam peccantium dignitatem. Quod ſi gubernatori navis utcunque præſtanti, filium rudem in ſucceſſionem non ſufficimus; ne quos ille ſervavit iſte evertat; Nec Philoſophiæ ſcholam proximus extincto præceptori, ſed ſapientia ſimillimus excipit: Cur regnandi unam hanc artem præceptorum pleniſſimam, & ex cujus erratis omnium per-

nicies pendet, pueris tradimus; qui ſi hereditatis jure habent ut regnent, nobis jure eodem ut pereamus relictum eſt? Huic quidem inſtituto ignoſco, ſi putamus populos atque urbes gratia Regum ipſorum conditas eſſe. Perdant enim illi quod ſuum eſt, ferantque populi illam ſortem quam numina dederunt. Sin fatemur hanc tuendis gentibus dignitatem eſſe repertam; miror majores non caviſſe, ne ex illa pejor interdum calamitas eſſet, quam quæ ejus beneficio prævertitur. Sed hæc tibi, Dunalbi, relinquo exequenda; Tu ſanctior nobis author comprobabis eligendorum Principum morem, quem & vos in ſacris comitiis juſtiſſimo ritu ſervatis.

Dunalbius in publice obloquendo ſemper religioſior, eo tamen devenerat, ut aſſentiri Lycogeni, vel in eum diſſerere cogeretur. Præterea omnium oculos,& maxime Nicopompi, in ſe videbat eſſe intentos. Modeſte igitur abnuens ſibi placere quæ Lycogenes attulerat, tandem omnium pertinaci ſilentio, ſic eum ad dicendum invitantium, in hanc ſententiam loquutus eſt. Scio te, Lycogenes, hæc philoſophandi magis cauſa dixiſſe, quam quod revera ſic ſentias; Niſi id forte tuæ in nos pietati dediſti, ut quia ſuffragiis Regem ſacrorum renunciamus, author ſis eum ritum ubique ſanciendi. Sed ne ſceptri & ſacerdotii jura confundas; vide quam diverſa utriuſque ſit ratio. Nobis quidem cum lex vetuſtiſſimæ ſanctitatis matrimonia abſtulerit, quomodo infulas relinquemus liberis noſtris quos tollimus nullos? Multa præterea in ſacris ſunt, quæ ſacerdotes per ſe peragere, non mandare aliis debent. Si igitur in pueros hoc munus ſucceſſio-

nis

nis jure devolverent, quo aræ, quo templa, quo divûm illi cultus, qui profanis nec numini initiatis committi non poſſunt? Ita quoque admonemur, non divitiis incumbere aut cæteris mortalium curis; ſed pro domo, pro familia, pro poſteris cœlum habere: neque illa noſtra eſſe, ſed Numinum, quæ à nobis duntaxat procurata ad heredem non tranſeunt. Sed & uni familiæ ſi hæ ſummi ſacerdotii infulæ donentur, quamdiu putas illam cogitaturam ſe hanc Numinibus magnitudinem debere, neque ſibi ſed Diis regnare? Vel Reges ac populos tantæ cognationis ſupercilium eſſe laturos, qui nulli nunc ſtirpi, ac pene nec homini, ſed officii ſanctitati, ſe ipſos ſine æmulatione aut vilitatis ſuſpicione ſubjiciunt? At in civilibus imperiis, quæ opulentia viribuſque conſiſtunt, quæ populo quietem præſtare, & contumaciam frangere impiorum armatis legibus debent, multa ſunt quæ ſucceſſionis utilitatem concilient, quorum præcipuum forte eſt ambitus Optimatum exarmandus, ne in Regni ſpem audeant ipſum Regem violare.

Finge enim, in nobilibus & inquietis gentibus, quas cernimus hereditario contineri imperio, hunc quem laudas electionis morem vigere: quid facturos Optimates exiſtimas, nunc quoque vix Regem patientes? Iam hæc illis accederet ſui fiducia, poſſe ſe quoque regno potiri; jam deſpectus in Regem, qui & ex illorum ordine fuiſſet, nec majores liberos relicturus. Aſt ubi fortuna regnandi ſtirpe in una conſenuit, Regum præteritorum reverentia adeo vivit in poſteris, ut vel cunæ puerorum in purpuram natorum tacita confeſſione ſortis noſtræ nos tangant, nec iis parere indignemur,

quos priuſquam lucem ſubeant ſcimus naſci ut imperent. Nec dubium, grandius quiddam inſinuari illis ingeniis quæ ad regnandum à puero inſtituuntur; ſive natura hoc facit, ſive diſciplinæ rectitudo; aut potius Deûm cura. Certe enim conſuetudine honorum qui ipſis habentur obſtupeſcit ſuperbiæ guſtus ac veluti acies; aliturque imperandi fortis illa ſecuritas; quæ ut contemni vix poteſt, ita nec in odium venire, quia plerumque accedit comis animus, & cum Optimatibus familiaritas, nulla præteritæ humilitatis verecundia erubeſcens. Altiora deinde aſſueſcunt cogitare, regnoque tanquam liberorum ſuorum patrimonio cum fide incumbere. Qui vero ſuffragiis in hunc verticem rerum humanarum attollitur, nondum primæ immemor ſortis eſt, in quam recidere ſui heredes poſſunt. Itaque à publicorum munerum ſedulitate propiori cura ſubducitur; ut filio vel próximo cognatorum eos conciliet quorum eſt regnum dare, aut familiam ſaltem tot opibus expleat, ne deinde ullus ignoret fuiſſe ex ea qui regnarit. Sic publica ornamenta, publicæ opes, quacunque ratione in privatam degeruntur familiam; & quæ ſplendori, quæ utilitati communi vota majorum deſtinaverant, triſtiſſimo errore in neſcio quos lares profunduntur, eoſque laborant in lucem vindicare. Nec ejuſmodi Reges ſuis modo peccatis Rempublicam lædunt; ſed & Optimatum erroribus, quos perniciosa indulgentia ideo ſibi deviciunt, ut purpuram cognatis ſuis ſervent, aut largiri immodice non vetentur; aut denique ne futurum lædant Regem, (nam quis ille de tot Optimatibus, incertum eſt) injurias in deceſſoris

ceſſoris familiam vindicaturum. Iactes nunc licet electionis prudentiam, quæ novas identidem ſtirpes obtrudit malo publico ſaginandas. Ipſi Aquilii diverſo è genere lecti, quam ſæpe Majeſtatis ſuæ vires his proditas euris fregerunt? Inter hos ille, cujus ſanctiones aureas dicunt, ut filio regnum pararet, quo precio ſuffragatores emit? Quo deinde ſceptri incommodo, cum ſolvendo non eſſet, publica iis vectigalia conceſſit, quæ primum pignoris nomine occupata mox iſti imbecillitate vel errore regnantum in hereditatem verterunt? Multa præterea ſunt, ut ſcitis, ſive opera, ſive conſilia, quæ non ſtatim ac concepta ſunt, reipublicæ proſunt, ſed expectant maturitatem ſuam, & inſtar frugiferarum arborum legitimo deniq; tempore edunt baccas. Ex his longioris ſpei conſiliis plerumq; ſolida regnorum ſalus conſiſtit. Sperni tamen, aut omitti ſæpiſſime ſolent ab Rege qui non patrio, ſed comitiorum jure obtinet ſceptrum. Quia illis operibus inchoandis labor eſt ut plurimum ſumptuoſus; eòque ſuis authoribus ingratior, quod non viriditatis, nedum meſſis, ea ipſis voluptas eſt, quæ poſteris Regibus olim continget. Qui autem erunt hi Reges? liberi, amici, familiares mei? Imo forte ex ignotis, aut inviſis. His ego ſecuritatis, lætitiæ, opulentiæ, fundaméta ſtabiliam, magnis curis, & jactura ærarii, quod nunc melius in meos effuderim? Fac me velle; at hi ipſi ſucceſſores forte invidia ſua inutile meum munus efficient; & opera in ſpem longioris utilitatis inchoata, vel negligent, vel evertent; quoniam mihi meiſq; temporibus erit in decus ea inſtituiſſe; ipſis autem, ut altoribus tantum, & ſapientiæ noſtræ cuſto-

cuſtodibus, inglorius ſumptus accedet. Hæc neque vano timore, neque tamen præter rerumpublicarum perniciem, ejuſmodi Regum animos ſolent ab ingentibus cœptis avertere.

Minori tamen utcunque Reipublicæ incommodo regnare electi Reges poſſunt, quam eligi; Nam in vividis gentibus, ſubtilique ex ſerto ambitu ferventibus, num quieta fore ſperes comitia? num largitionum armorumve immunia, ubi multi opibus, genere, animis pares, neque cedere invicem poterunt, neque omnes regnare? Quid deinde cum in duos candidatos ſtudia dividuntur, amboque in regnum ſe aſſerunt, ut neſcias uter vitio ſit creatus? quantæ hæ turbæ? quam ſæpe longiſſimo bello cruentæ? Vt ſileam quod populus Regem facere jure aſſuetus, ſæpe quoque eum audet amovere injuria. Ne vetera nunc curem; cerne Aquilium. Duo regna totidem comitiis non pridem adeptus, paulo poſt eorundem hominum pœnitentia excidit ſceptris. Rite inauguratum negavere. Ita ferro, cladibus, vaſtitate terrarum repetendæ res fuerunt, hinc in Peranhylæum alterum ex regnis ambientem, hinc in Dereſicum jam alteri incumbentem, qui pro dapibus quas in menſam Aquilii ipſum ferre oportuit, fere ſuſtulit & penum & menſam. Hæc vero nonne ſumma diſcrimina exiſtimes, iiſque pejora quibus interdum noſtrorum pueritia Regum funeſta eſt? Nam non nego vel regnantum infantiam, vel tenue ingenium, ineptumque negotiis, ſæpe publicis rebus nocere. (quid enim ſic ad hominum commoda exactum ut undequaque ſit utile?) Sed hæc ipſa multo mitiori tempe-

ſtate

ſtate in nos volvuntur, quam quæ procellæ ex comitiorum freto exæſtuant.

At nec putes optimum quemque, aut maxime ad regnandum idoneum, per hæc comitia venturum ad purpuram. Quam multę ſunt factiones! Vt ſæpe qui ſtirpe & potentia præcipuus eſt, animi bonis deficitur; tanquam verentibus fatis, ne ſi ſummam fortunam ac mentem dent homini, Deum faciant ex mortali? Non igitur digniſſimus utique erit quem Principem comitia dicent, ſed aut potentiſſimus, aut fœliciſſimus; quorum utrumque ab arte regnandi abeſſe multum poteſt. Ille viribus ſuis ſuffragia aut terrebit aut emet? ille ignavia favorem apud eos inveniet qui ſperabunt ſub tali Principe ipſi regnare. Nam ſi denique eligentium ſtudia atque vota ſic integra fingis, ut in eo quem deſtinant Regem, ſolam virtutem reſpiciant, ſolerterque inveniant; ſi præterea candidatorum modeſtiam & aſſenſum populorum hunc facis, ut præbeant obnoxias cervices ſic ad ſceptrum provecto; Addas innocentiam novi regis inter recentis fortunæ blandimenta, adeo memorem ſui futuram ut nunquam conniveat; Tunc ego ad hanc fœlicitatem proclamabo, Diiſque chariſſimas gentes credam quibus illa contigerit. Sed hæc bona ſperari non poſſunt. Reclamant vitia hominum & toties experimenta in contrarium verſa; Vt injuria accuſetur nationum ſapientia quæ dedidêre ſe uni ſtirpi, ex qua tranquilliora ſint & magis illuſtria apud ſe imperia.

Iratiſſimus Lycogenes erat, deſtitutam à Dunalbio eſſe ſpem ſuam; quod tamen ne convivæ adverterent, aliquot jocis, quos elegantiſſimos

ſimos habebat, rei ſeriæ gravitatem mutavit adjuvante Eurymede, cui apud ſe tot periculoſæ Philoſophiæ argumenta jactari non placebat. Maxime de Peranhylæo, & Derefico, inter convivas ſermo fuit; quorum in Aquilium audaciam Dunalbius modo notaverat: Et hos quidem diſſitarum tumultus gentium, plerique narrare amabant vel audire. Sed Arſidas inter hæc, jam provecto convivio facile elapſus, ad Argenidem ivit, breviterque narravit quam contumax Lycogenes eſſet in Reges. At illa de temporum injuria breviter queſta, codicillos ei tradidit perferendos Poliarcho, quibus ſua mandata commiſerat. Cumque plurimum navem, & iter, & ſecretum, & quicquid ad fugientis ſecuritatem erat, commendaviſſet; Tibi denique, Arſida, inquit, qui tantum hominem ſuis inimicis ſubduces, primum præmium Dii, conſciuſque virtutis animus perſolvet, tum Poliarchus aliquando fœlicior; &, ſi cætera abfuerint, à me ſaltem tuæ benevolentiæ fructum expecta. Ille hilarior Argenidis verbis factus, & cum Archombroto deinde quæ videbantur loquutus, prona jam veſpera ad Timocleæ prædium venit, cui agreſtes comperto errore tunc forte pridianos tumultus excuſabant. Illa ſæpius cogitans ſe in leges peccaviſſe, quam ſcrutatoribus abfuiſſe fortunam, comiter omnes habebat; ſi quid in poſterum opus eſſet, animos ſibi parans. Arſidas eoſdem benigne affatus eſt, omnibuſque dilapſis, prima nocte ad Poliarchum deſcendit. Is mora & ægritudine æger, ut venientem conſpexit; Quid, ait, vobis placet me viventem ſepeliri? Eripe me ab hac nocte (Arſida) & vel hoſtibus permitte. Certum eſt non diutius ferre

re hunc ſitum. Ille gnarus quanti gaudii chartam afferret, nihil ad omnes queſtus; ſed litteras Argenidis profert, gemmamq; & manum jubet inſpicere. Confeſtim Poliarchus exultatione pleniſſimus, Vt valet, Arſida? ut meminit noſtri? Neque nomen adjecit; nam & Timoclea audiebat loquentes; Sed lino deducto, deflexit aliquantum ne legentis affectus vultuſque notarentur. Perlecta epiſtola, ſecretum Arſidam ad ſe trahere cœpit, illumque conſulere, ſatiſne fidere veſti ignotæ & aſcito capillamento poſſet, ſicque ad Argenidem ire; an tutiora ſequi præſtaret, & ad navigium Meſſanam proficiſci. Et hunc ſtatim navigare Arſidæ quidem placebat; ſed cunctanter obſtabat Poliarchus avidus videndi Argenidem, & verecunde pro amore ſuo pugnans: Quod ubi Arſidas ſenſit, exoneraturus pudorem amatoris, mutata ſententia author maxime fuit ad Argenidem eundi. Quid enim facilius quam poſtera die templũ quod omnibus patebat, intrare? Argenidem de more ſtaturam ad aras, quibus oſculũ ponere nec miſerrimi ſupplices vetantur. Obfirmato Poliarchi conſilio, Timocleam advocant, monentque ſub diem Poliarcho eundum ad navem, quæ in Italiam eum ferat. (nam ad aulam proficiſcendi conſilium premebant.) Adjecit Poliarchus; nunquam hoſpitii gratiam apud ſe vanam fore; Vitam & quæcunque per eam homines habent, ſemper illi debiturum. Matrona inter preces atque vota lachrymis manans, jam non ut hoſpiti tantum, ſed propemodum tanquam alumno, omnis curæ, omnis ſolicitudinis affectum impendebat. Multum erat ad amorem beneficium dediſſe, verebaturque ne jam

F ſuum

ſuum Poliarchum inclementior fortuna exciperet. Et tunc quidem flens acquieturum reliquit.

Nocte vero inter vota, & metus, anxie ducta, rediit in ſpecum cum Arſida, attulitque fruſta panis mero intincta; & ad Græci moris jentaculum adegit adhuc de ſomno faſtidientes. Emiſit deinde paulo ante auroram cum Gelanoro Poliarchum. Et Gelanorus quidem cum Arſidæ ad uxorem litteris Meſſanam profectus eſt. Nam Meſſanæ Arſidas habitabat, urbem ſibi à Meleandro creditam regens. Litterarum ſenſus erat, ut conjux inſtructum navigium haberet in portu, quo ipſe propediem in Italiam uteretur. Sibi neceſſariam Rhegium viam eſſe; hominem, qui has literas ferebat, diligenter apud ſe ſervaret. Se Meſſanæ intra quatriduum fore. Poſtquam ille diſceſſit, jam ſolus Poliarchus Arſidam ſequebatur lente in equo præeuntem. Pedes erat, vilis amictus; & ſcipione non neceſſario utebatur; manibus quoque, ne candore proderentur, diluta fuligine, in ſufflavum colorem mutatis.

Pervenerunt in urbem, cum recluſo jam Palladis fano Deæ copiam fecíſſet æditúus, necdum frequens populus commodiora ad ſpectandum occupaviſſet. Poliarchus quam licebat proxime reſedit ab ara; Arſidas ad Argenidem ivit, docuitque quam religioſus cultor in templo illam maneret. Obſtupuit Virgo, ſimul periculo Poliarchi & oblatæ lætitiæ ſenſu perculſa; ſignisque diligenter quæſitis, quibus mutatum agnoſceret, Res, inquit, periculi plena erit, Arſida, ſi Rege atque Lycogene mox ad templum ituris, Poliarchus veſtium furto duntaxat & capillorum celabitur. Ex tot viris qui

Prin-

Principes circumſtabunt, neminem putas ſenſurum hanc fraudem? Maxime cum mutuis ſuſpicionibus erecti, qui Regi, quique Lycogeni ſtudent, vultus omnes, & quicquid inſidias tegere poteſt, ſolertiſſima ratione explorent. Venire juberem huc ad arcem; ſed larvam qui in ſtatione ſunt milites forte excuterent. Pergam potius ad Parentem, moneboque, ex quo me voluit Palladi miniſtrare, nunquam nundinarum hunc diem imæ plebi ad vota negatum: Cum autem ſanciendæ mox paci ad ſacra cum Lycogene ſuccedet, templum ſtipatoribus & comitibus plenum, nec capturum populi turbam, nec ſupplicium vilioribus poſſe patere. Si igitur placet, (ne quid de conſuetudine hodie pereat) me ſtatim ad aras proceſſuram, ut qui de plebe volent ritu ſolito luſtrentur; Vulgi cultu finito ipſum melius publica ſacra procuraturum. Ita metu ſoluta videbo Poliarchum, commodiuſque in incurioſo populo noſtra conſilia latebunt. Probante induſtriam Arſida, & ut maturaret monente, puella ad Regem digreditur: Neque is minus ſententiam laudavit, idonea fraude deceptus; Et illa accelerata pompa (vix dum enim horam diei ſecundam religioſi homines Palladi nunciaverant) inter ſtipatores, miniſtraſque, ad templum producta eſt.

Is autem ſacrorum ordo erat, ex quo Argenis ſacerdotio fungebatur. Siculi nundinas ad fori conventus, & mercatum, celebrabant. Tunc Regum edicta vulgari, tunc in ſontes edicta conſtitui. Tempus hoc rebus, ſi quæ ſacræ, ſi quæ publici ritus, datum. Confluebant in proximas urbes ex vicinis mapalibus atque vicis, qui vel ruſticis opibus abundabant, vel

egebant urbanis. Hæc dies conſtituta Palladis ſacris erat, quo frequentior populus videret Argenidem: Quæ quacunque per Siciliæ diverſa procederet, habebat in comitatu vates & ſacerdotum chorum: majores hoſtiæ, & cætera victimarum genera ſequebantur. Cum lucebat nonus dies, ſi quod Minervæ templum in proximo erat, illuc deferebatur ſimulachrum, cui honores haberi conſueverant: Sin minus, ex commodiſſima æde evocabatur qui Deus Deave habitabat, ut, quia duo numina unum templum non capit, ſuo diſceſſu commodaret Palladi fiduciariam ſedem. Fores laurea redimitæ augebantur lucernis atque vittis. Signum quod ad aram colebatur, acre erat, & Deæ ſua arma decentis. Strictum ſupercilium hinc acie oculorum, hinc caſſide ad mediam frontem producta pulcherrime horrebat. Vultus, qui virginis, ſed implacidæ, eſſent. Haſtam ex auro, errantibus per metalli fulgorem radiis, quati à Dea, ſæpe vulgus aſſeruit. Ægidem quoque in parma omnibus coloribus qui ſerpentum ſquammas mutant, pictor expreſſerat. Veſtigium veluti ſtantis ad pugnam, lævo pede ſic porrecto, ut totum ſimulachrum nonnihil obliquaret in latus. Serpentis quoque ſpecie Erichthonius erat ad pedes, ſpiris extremam haſtam cingens. Cæterum lectas victimas, vittiſq; & cætero ritu, præterquam mola, mactatas, producebant ad veſtibulum templi. (nam intus mitti ſanguinem erat nefas.) Poſtquam victimis jam ſubjecta aqua erat, ſuperveniebat Argenis, cultu eximia qui Principem & Sacerdotem decebat. Miri operis ſtolam erat induta, quæ per intextas imagines aſſurgens, Palladem faciebat de cerebro Iovis naſci,

naſci, & in lite cum Neptuno inventa olea triumphare. Hanc à tergo per multa volumina diffuſam, ne veſtigia verteret, ſex virgines ſuſpendebant. Crines Argenidis religabat purpurea faſcia, ramis oleæ impedita. Ex eadem arbore ſummo capiti coronam poſuerant. Sic ornata, & poſtquam ad victimas acceſſerat, impoſito velo caput operta, concipiebat ſolemnes ſacrificio preces, molaque devota animalia conſpergens, muliebri ictu in earum frontem reclinabat argenteam clavam. Vero mox ferro excipiebant victimas præcincti Sacerdotes; juguliſque ſuffoſſis, fata & Deos in extis credebant deprendere. Tum ingreſſa templum Argenis, thuribulo argenteo præferebat ſolitos Diis vapores, & ad aram admota, demptam ſuo capiti coronam ad armati ſigni pedes ſuppliciter collocabat. Thura tunc, & odores, novo igne refecti; qui dum ex acerra diſſipantur, cantu à proximis virginibus orto, quiſquis ex populo ſciebat, hoc carmen modulabatur.

O pars, ſed potior, tui parentis,
O Tritonia, nulla cui Dearum
Maternas teneræ blanditias tulit;
O virgo ſtudiis nata virilibus,
Sacris ipſa tuis ades.
At vos Sicelidum chorus,
Forti plaudite Virgini,
Cantus addite plauſibus.
Tu belli decus, axibus ſeveris
Lethum, vim, gemitum, arma, fata, ducis.
Stat dextra jaculum; Gorgonis aſpera
Monſtris terribilis læva, dat hoſtibus
Facto vivere marmore.
Tu pacis Dea, pinguibuſque campos

Exornas oleis : & ipſa ſtamen
Monſtras, ipſa colum ducere candidis
Qua te virginibus cunque vocaverint
Caſti thuris odoribus.
Tritonis cupit unda te paludis,
Urbs Diis hoſpita te vocabit Argos,
Et Pandionius qui colit arcibus.
Sed tu Trinacriæ pronior inſula,
Huc vultus melius refer.
Adſis Sicaniæ benigna genti,
Servatoſque diu tuere Reges.
Nobis, Diva, ſemel cum bona veneris,
Optamus meritas ſæpius & novas
Læti reddere gratias.
At vos Sicelidum chorus
Forti plaudite Virgini,
Cantus addite plauſibus.

Sequebantur omnium vota, quibus palam incolumitas petebatur Principibus : addebant innoxios cœli hauſtus, nec fallentem agricolas humum. Occultis precibus privata familiæ commoda quiſque optabat. Tunc vero ad dexterum latus aræ, in altiori ſede Argenis quieſcens, vittatum manu ramum tenebat, quem undis luſtralibus rorantem modico victimæ cruore aſperſerant, credebantque efficacis eſſe tutelæ, ſi fronti orique eſſet impoſitus. Stabat in armis circa Virginem ſatellitum duplex ordo, ad eam ituris ſemitam aperiens, quæ vix binos capere poſſet, ne tumultu & imperitorum rixis aut ara aut Argenis pulſaretur. Sic admiſſi, ad illius pedes prolabebantur, abibantque breviter ramo tacti. Nulli de plebe excluſi; pluresque Argenis quam Pallas acciebat ad ſacrum.

Quo igitur die Arſidas Poliarchum adduxit,

xit, parata erant ſacra in veteri templo, quod Magellani habebant Palladi nuncupatum. Et Argenis maturius, tanquam dimittendo populo priuſquam cum Lycogene Meleander adeſſet, re vera ut extra periculum Poliarchum aſpiceret, deſcendit ex arce. Cumque pro foribus templi tactas victimas reliquiſſet inter decollantium manus, & in Deæ limine thuribulum ſumſiſſet; jam tunc quidem inquieto animi tumultu completa, pervenit ad locum, in quo, Arſida docente, ſciebat ſedere Poliarchum. Hunc vero poſtquam vidit, in ignobili veſte, & genis alienis, miſerabilia in ſe lumina figentem; adeo ira & pietate accenſa eſt, ut pene ſacri ratio amenti excideret. Vtcunque tamen perrexit ad aram, ibique in Deæ ſignum intuens, interim dum cæteri ſolemne carmen celebrant, arcanos gemitus effudit. Teſtabatur cæleſtium fidem. Innocentiam ſuam, candorem, pietatem, tacita exprobratione ingerebat ſcientibus. Nunc ſi ſe adjutam vellent, auxilio eſſe tempus. *Si hæc mortalia curant reguntve*, cur non virtutibus precium erat? cur nec à ſe, nec à Poliarcho violati ſæviebant? Scire illos quam non fœdo amore, virginique pudendo, in tanto viro hæſiſſet. Si per jura naturæ licuiſſet, optaturum hunc fratrem fuiſſe. Adeſte ſaltem fugienti, inquit, &, ſi quid durum in utrumque pararis, illo incolumi omnia in meum caput citate. Ab his precibus, quamquam veriſſimo affectu flagrabant, ſubito cogitationum æſtu averſa eſt, & nunc ſui, nunc ſponſi miſerebatur. tum in Lycogenem inexpiabilis odii rabies. & quoties occurrebat nec inſontem patrem eſſe, qui tam facilis in Poliarchi annuiſſet perniciem, ab hac mente refu-

giens, quæ periclitabatur pietatem violare, redibat ad Deos, ſtupenſque, & inter mutos dolores attonita, plus illos ſuis malis quam votis exorabat. Fletum tamen in poteſtate habuit, pudore intempeſtivos in publico luctus vetante; forte etiam quia erat calamitatis major moles, quam ut iret in lachrymas.

Neque tunc minus ægritudinis aut tumultus in Poliarcho erat. Relinquendæ dulciſſimæ ſedes; aufugiendum veluti perduelli. Quam non generi, quam non animo conveniebat hæc fortuna! Iam quæ oblectamenta fuerant, lacerabant diductum doloribus pectus. Omnes Argenidis virtutes, omnes dotes, redibant in mentem; etiam quæcunque exigua eſſe crediderat, tunc auguſtiori ſpecie, quia erant amittenda, cogitationem implebant. Inter tot mala nihil moleſtius viſum, quam quod Argenidi doloris cauſa eſſet; Nec levior metus repugnantem animum lente ſubibat, ne ſacramenta amicitiæ inter ipſum & virginem concepta tempore & abſentia delerentur; eſſetque aliquid quod Argenidi charum deberet odiſſe. Simul in iram verſus, cogitabat Siciliam armis repetere. Simul Argenidem in patre aut patria lædere verebatur, & iracundia dolori confuſa, per varios affectus nunc ſtupebat, nũc errabat.

Inter hos animi motus, decantata ter carmina publicæ voci finem fecerunt; conſeditque Argenis non procul ab ara, ſacrum ramum venientibus protendens. Seleniſſa, virginumque delectæ, à tergo ſedentis conſtiterant. Eurymedes, atque Eriſthenes, longe diverſum par, erant ad latera: Ab illis milites ad teſtudinem templi porrexerant geminum ordinem, definiebantque viam proceſſuris ad virginem.

Eury-

Eurymedes cum in Argenidis vultu crebros motus notaviſſet, ſubmiſſus ad aurem, rogavit ecquid ipſi male eſſet. Vtitur colloquentis commoditate virgo, ad illum utiq; vultu converſo, quoties nimius dolor exundabat in ora. Vulgo digeſto, pene ultimus reſtabat Poliarchus, qui ad luſtralem ramum accederet. Et animus & veſtigia deerant proceſſuro: viciſſimque à frigente, & pene inutili puella, expectabatur. O amantium inſana conſilia! Tanquam fugitivum gaudium percepturi, ad hanc brevis mutique congreſſus audaciam devenerant; jamque piget irritati doloris, ſimulque periculi, multo acrius devoturos ſuam ſortem, niſi ſic dolere licuiſſet. Demum miſer, nec jam fruſtra innixus ſcipioni, promovit ad Argenidem gradus, acciditque ad genua: & tanquam vota conciperet, Vale, inquit, caſtiſſima Sacerdos; memineris Palladem tuam abire ſemper tuam, ô virgo; ſed, ſi patieris, non ſine patrio fulmine redituram. Intellexit miſerrima virgo; nec aliquid auſa referre, tamen mœſtis oculis in eum breviter fixis efficacius omni voce loquuta eſt. Sed ab illius pedibus abire non ſuſtinebat Poliarchus; ſive illum oblivio ſui ceperat in tantæ calamitatis caligine; ſive ſentiebat poplites erraturos: Cœperatque vereri Seleniſſa, ne ille intempeſtiva mora fabulam proderet; Cum Eurymedes hominem ratus ad Argenidis pedes ignara ruſticitate conſiſtere, virga quam dextra tenebat grandem ictum procumbentis lateri non ſine riſu inflixit, juſſitque abſcedere. Poliarchus inter paucos Eurymedi charus erat, & hanc injuriam non ab odio ullo, ſed veſtibus ſuis factam ſciebat à neſciente quem cæderet; conſurrexitque

propere,ſuo quoque judicio merito caſtigatus. At non Argenis tam compoſito animo ictum aſpexerat, ægre pudore prohibita, ne Eurymedem ab oculis juberet abire; Mox diſcedentem Poliarchum qua licuit oculis ſequuta, opportune Arſidam in limine templi videt, ut conjici potuit, viam fugienti præeuntem. Quippe ille gratulatus ſuo Regi, quod à bello quies eſſet, ſimulaverat neceſſitatem ſibi oblatam trajiciendi in Italiam ad ſocerum. Impetrata Regis pace, templum Palladis petit, cernitq; venientem ab ara Poliarchum, tum paululum cum eo ſecedens, monet per infrequentem portam abire ab oppido; viam quæ Meſſanam tendit tenere, donec ſecundo milliari in dumetis quæ occurrunt lateret: ſe, poſtquam loquutus Argenidi eſſet, confeſtim aſſequuturum.

Interim Meleander ad Argenidem miſit, qui popularis ſacri ſolemnia juberet maturari. Tempus enim in multum diei procedere: dandum ſibi & Lycogeni templum eſſe. Illa apud ſe non erat, ſtimuliſque quos credebat conſtantia ſua domitos, jam ſenſim concedebat. Regi tamen renunciari juſſit, peracta quæ pertinebant ad populum. Deſtinata ſacrificia, cum placeret, obire illum poſſe. Ingens pompa, & pro decore Meleandri, atque Lycogenis, in Regiæ veſtibulo ſtabat, manebatque ad templum prodituros. Ipſe Lycogenes in Meleandri thalamo erat, ſpecie officii, varios, ac plerumque non ſerios, cum Rege ſermones inſtituens. Vbi maturum fuit, Meleander in regio cultu, pallioque purpureo, manu tenens inſigne majeſtatis, ad ſtipatores proceſſit. Proximus antecedebat Lycogenes, cujus latus de Regis imperio regebat Archombrotus. Ante hos

hos ibant quorum magiſtratus eminebat aut gratia. Ingens egregiæ juventutis numerus inchoaverat pompam. Ne populum quidem ſatis viatores arcebant, ſpectandi avidum, maximeque quà prohibebatur ruentem. Præter regium aſſuetumque imperio nomen, ipſa ſenectus, vultuſque leniſſimi animi index, & ſuo faſtigio digna majeſtas, omnes in Meleandrum converterat. Neque tantum quibus incorrupta in eum fides erat, hoc conſpectu movebantur; ſed etiam ex inimicis illi quos erraſſe potius diceres quam peccaſſe; ut is dies haud pœnitendus Regi proceſſerit, in quo hos dolor, illos pudor inceſſit, quod ad hæc fœdera adigeretur. Ergo Lycogeni Rex jurabit? Ergo ad neceſſitatem fœderum cum cive deſcendet? Et hæc publice, hæc tanquam legitima, populum teſtem habere? Quid amplius externum Principem, parem æmulum, juſto bello eſſe facturum? Quibus autem altior ſenſus, aut ſpe vel metu ſagacior erat, ulterius cogitationem mittebant; neque vero colendum illum diem, tanquam pacem relaturum: ſæviora reſtare; nec futurum ſtabile quod coactus Rex cum cive pepigiſſet. Nam Principes, quod à ſe injuria extortum eſt, alia injuria ſæpe repetere. Aut itaque Regem, ubi licebit, illius facinoris vindicem fore, aut ceſſantem iri à Lycogene oppreſſum. Forte ſenex, in aula educatus, interroganti ſodali quid unquam humanius vidiſſet Regis vultu, ita reſpondit ut vox ad Regem perveniret; Humaniorem dicerem, commilito, niſi ſibi crudelis illa humanitate eſſet. Cum hanc vocem Meleander acceptiſſet, à fidiſſimo homine miſſam, jam antea perturbatus, & in eos ſermones cogitatione hærens,

hærens, quos de ſucceſſione Regum, heſterno apud Eurymedem convivio, audiverat à Lycogene eſſe jactatos: ſic offendit in ſaxum quod aliquantulum eminebat, ut in terram manus affligeret. Subitus ſpectantium clamor terrorem late dedit. Proximi ad ſublevandum Principem concurrerunt. Qui longius ſtabant, ipſa ignoratione pavidius concitabantur; donec conſtitit fortuitum & levem lapſum eſſe. Ipſe excuſavit riſu caſum: Multum enim ſe telluri debere, quæ Principem venerata, cum exurgere non poſſet, eum deduxit ad oſcula. Hanc, ut ſuam, libenter ſe amplecti. Triſte tamen aut lætum ſingulis omen fuit, ut quiſque Lycogeni vel Regi ſtudebat. Nam quid eo portendi, quod ſtratus Rex ad Lycogenis pedes erat? quod procubuerat tanquam victima, ipſe ad ſacrificandum paratus? quam levi momento, quam ſubito fuiſſe everſum?

Dum hæc cogitant, jam in aream primi pervenerant, in qua hoſtiæ erant redimitæ vittis inſignibus, præcinctique miniſtri expectabant, donec Argenis legitimis verbis ad munera Deos vocaret. At illa magis magiſque ſupervenienti dolore incitata, in ſecreto templi loco, cæteris paulum juſſis abſcedere, ita ſecum loquebatur. Quid tu autem, calamitoſa Argenis? quid tu, præſtantiſſimo viro malorũ omnium cauſa? quid vidiſti; aut in quæ ſupplicia duras? Poliarchum abire: triumphare Lycogenẽ? Pati hoc põtes? ô regia virgo, ô ſceptro deſtinata! Si te Principem meminiſti, cur non Poliarchum hic aſſeris? ſi ſponſam, quid ille ſolus fugit? Ecce autem, reſtabat ad fata ut pro Feciali eſſes tuo parenti atque Lycogeni firmantibus pacem; pacem, ô Dii, quam ſanxerunt Poliarchi diſcri-

diſcrimine. Tu deinde qua fronte, non dicam in Poliarchum inſpicies, ſed loqueris cum abſente, ſed audebis meminiſſe virtutum, vultuſque, atq; verba ad animum ſecreta cogitatione arceſſere? At pietas in parentem; at publica regni ſalus hoc jubet. Quæ autem in patrem impietas ſi inauſpicatum ſcelus refugero? aut quid mihi cum regno, ſi mori decrevi? Sed nec timiditate ſemper regnorum ſalus conſtat. Forſitan audacia mea corrigam quæ pater manſuetudine peccavit. Sed quid ages? diſcrimen nunc appetit, obruetque imparatam. En genitor, en Lycogenes adeſt. Poſcor ad ſacra. Si ſceleratæ paci abnuo miniſtrare, quæ verba mihi erunt, quæ publice ad patrem argumenta?

Sic dicebat; nec jam mœſta, ſed concepto furore auguſtior, graves oculos huc & illuc ferebat; cum ſubiêre hæc ultima verba abeuntis Poliarchi, meminiſſet Palladem ſuam abeſſe & cum fulmine poſſe redire. Certe, inquit, abiit mea Pallas; quid fruſtra hic morer? profanæ ſunt preces; deſtitutum numine templum. Nihil conſultius quam ut vaticinari me ſimulem, vetarique à Dea ultra his ſacris incumbere. Sic effugiam facinus hujus pacis conciliandæ, & ingentibus deinde conſiliis liberius vacabo. Cum illud placuiſſet, ut erat fœliciſſimi ingenii, & tunc maxime concitati, cœpit orationem parare, qualem fatidici habent. Vultus atque oculos, ubi furori indulſiſſet quem ſuggerebat diſceſſus Poliarchi, ſciebat ſuo ardore mendacium optime adumbraturos. In his cogitationibus hærentem adiêre, qui monerent eam dicandis victimis expectari. Adeſſe enim Regem, & ſilentium per præconem imperatum. Hilarior Virgo erat, poſtquam

quam conſilium animo ſederat, cui acquieſceret. Ergo ſe ituram reſpondit; animumque ſimul & greſſus ad deſtinatam fabulam comparavit. Iamque hinc Rex, inde Lycogenes, mediam hoſtiam habebant. Circumfuſi Optimates diverſiſſimas mentes ſub uno componebant ſilentio. Populus cuneos undequaque ſtipaverat; & deſtinatum ſacris ambitum ægre oppoſiti milites tuebantur. Sed pro monſtro fuit Argenis, ubi primum à templo egreſſa, variantibus oculis, comiſque per horrorem jactatis, ſua veſtigia turbavit. Furentis ſpecies erat, quæ motus Deorum, nondum animo bene conceptos, prima ægritudine eluctaretur. Meleander in primis obriguit: Qui caſus, quæ Furiæ, quiſve Deorum filiam ſic urgeret. Ea autem aliquanto ſeverius rotatis luminibus orationem exorſa eſt, non in carmina quidem conditam (nec tam ſubito licebat) ſed tamen ab humana conſuetudine in divinos ſermones vergentem, ut hanc facile fuerit Nicopompo, non multis immutatis, in verſus ſic cogere.

Cur fugis ô, ſedeſque tuas ſanctiſſima linquis?
En mea Pallas abit; video currumq; volantem,
Averſamque Deam. Proh dira audacia nobis!
Exilio damnata fugit. Quid thurea flammis
Dona feram, caſique greges altaria tingent?
Me mage Diva rape, & volueri per nubila tractu
Siſte ferens, quocunq; tibi placet ire ſub aſtris.
Arma tamen quatis arma minax: procul Ægidis auro
Haſta, incuſſa ſonat: redeunt per inane tumultus;
Sævaque proſciſſo dirum rubet orbita cælo.
Parce iſtis, ô Diva, minis. Neu vindice ferro

Bella

Bella para, patrios neu corripe nubibus ignes.
Heu Furia! quo fata cadent? Quid ponere templa
Iuvit, & auratis attollere limina ſaxis,
Si placet hoc audere nefas; ſi bella movemus
Cælitibus, Numenque ſuis prohibemus ab aris?

Poſtquam his ſimilia vaticinantis vultu profudit, mutata in ejulatus, maxime implevit ſpeciem divino tumultu correptæ. Et in illam quidem omnium oculos ſtupor defixerat: Sed præcipua Meleandri cura erat, revolventis quæ in oraculi modum edita erant; Iuſſam Palladem exulare, abeuntem Deam minari, denique piaculum eſſe commiſſum. Hæc quo minus capiebat, eo frigidior animum metus inceſſerat. At Argenis, velut effuſa vi ſpiritus qui infra præcordia ad vaticinium ſævierat, omiſſis infulis, quas ademit de capite, ſupplex acceſſit ad Patrem, rogavitque ut ſibi abſtinere ab iis ſacris liceret. Pudere enim ſe furoris inaſſueti; nec conſpectum populi tam ſubito ferre. Hærebat Rex tot ominibus æger, & præter cætera metuens, ne Lycogeni in ſuſpicionem veniret, quaſi hæc monſtra turbandis fœderibus ipſe ex compoſito finxiſſet. Virgo autem inter ſilentium patris elapſa, deducentibus eam aſſuetis cuſtodiæ ſuæ militibus, conceſſit ad regiam. Arſidaſq; tanquam officii cauſa ſequutus, acceptis ad Poliarchum mandatis, ſtatim arce digreſſus eſt.

Fremitus interim, & mox liberius murmur in territa plebe. Alii pacem ajebant præſentiſſimo Numine improbatam; alii ad venturas Siciliæ clades referebant prodigium. Pergere quidam ad ſacra miniſtros jubebant, & quicquid id erat expiare; Sententiam ferebant

prom-

promptiſſime, qui minime conſulebantur; Sed maxime eminebat vox Fecialem vocantium. Nam ut Siculis Græcos mores ſua origo tradiderat; ſic vicinia Italiæ inſinuaverat multos ritus; in quibus & Fecialium tota religio. Igitur Meleander, ſedaturus pugnantium vota, Nihil intereſt, inquit, Palladiſne an Iovis auſpiciis firmentur, de quibus bona fide inter viros convenit. Ades Fecialis Siculorum, & legitimos fœderum ritus obi. Fecialis in veſte prætexta longum carmen recitavit, quo Diræ in fœdifragos continebantur. Cæſa inde hoſtia fuit, cujus exta Rex ſimul & Lycogenes tenuerunt. Ab hoc ſacro intraverunt in templum; aramque & pulvinar tangentes, rurſus fidem obligarunt numinibus. His peractis, ſe ad regiam pompa convertit. Sed nec plauſus populi ſequebatur; nec gratulantibus amicis ſynceri vultus erant. Rex tamen, ut oportuit, animi dolore fraudato, & ad hilaritatis indicia verſus, eo die publicum convivium iniit, ludoſque proximo die inſpexit; in quibus poëta ſoccis egit, retulitque facetos de populo jocos. Regia enim & tragica edi illo tempore non placebat. Per multos hoſce dies, utriuſque amici, à Rege & Lycogene moniti, non modo abſtinuêre rixa; ſed & frequentibus mutuiſque epulis, ſecuritatis & lætitiæ larvam auxerunt. Nam & Argenis, quæ ſimulatione morbi jacuerat, in publicum prodit, poſtquam Arſidas literis ſignificavit, ſe, ſuumque vectorem, incolumes Italiam tenuiſſe.

IOAN-

IOANNIS BARCLAII ARGENIS.

LIBER II.

POliarchum ex Sicilia exegiſſe, viſa Lycogeni ingens de Meleandro victoria: Quippe acer juvenis, maturuſque conſilio, ſui genii magnitudine regias partes extulerat, & faciliora factioſis ſcelera erant hoc extincto, vel ſaltem abſente. Mortis enim ipſius opinio diu non conſtitit; ſed ſive res ſuſpecta tantum fuit, ſive à conſciis edita, non obſcure Arſidas jactabatur illi cum navigio ſalutem obtuliſſe. Et hæc prima Lycogenis in Regem criminatio; cum per homines ſubornatos in populum ſpargeret, Meleandro fluxam fidem fuiſſe & Rege indignam. Quippe illius juſſu legatos à Poliarcho cæſos, & reum clam exemptum ſupplicio; jamque ſecurum in Italia, forte ad paria facinora, præſtari. Hæc modeſte Lycogenes, & tantum apud eos quibus inviſus Meleander: Sed clientes licentius infamiam Regis urgebant. Novis enim motibus materia quærebatur; Nec deerant qui hæc tumultuandi initia ad Meleandrum deferrent. Ille conſulto in priſtinæ lenitatis ſpecie perſeverabat; ut quæ incuriæ imago res antea ejus afflixerat, jam imponeret inimicis. Accendebat ejus animum, præter facinora Lycogenis, periculumque fortunarum, virilis in Argenide conſtantia: Apud quam cum quereretur; quod ſacrificium deſtituiſſet, feciſſetque ſuſpicioni locum quæſitæ rationis

qua

qua fœdera turbarentur; Si quid hic (retulit ipſa) peccatum eſt, juſtius erit de Numinibus te queri. Stimulos ego nec recuſare, Domine, potui, nec tenere. Cæterum plures ſunt qui mirentur te iniiſſe pacem, quam me Deoſque ab ea refugiſſe. Ignoſce libertati, quam mihi bonitas tua facit: Forte melius eſſet inter ſtrenua opera ſemel perire, quam tot injuriarum patientes regnare precario. Rex indole ſupra muliebrem erecta permotus, diu penſatæ ſeveritatis conſilium exequi ſtatuit; Cui rei conducebat Epeircten, ſive bello, ſive fugæ, aptiſſimam ſedem, incolere; in quam pridem quæ utrique fortunæ conveniebant diſſimulata ratione convexerat.

Epeircte in Panormitanorum finibus mons eſt, aliquot millium ambitum amplexus. Imæ radices abſciſſis præruptiſque rupibus attolluntur; Mox ubi per inacceſſas cautes mons in modicum tumorem excrevit, paulatim faciliora latera acclinat, donec ad verticem pervenias haud modica planicie æquatum: in qua & tumulus commode eminet, tanquam à natura productus in arcem. Illud jugum munitionibus Reges firmaverant: Reliquus montis vertex juſto oppido, ſparſiſque præterea & amœnis ædificiis incolebatur. Quo latere ad mare mons pertinet, capax omnis navigii portus ſeſe inter ſaxa inſinuaverat, laxo aditu, aqua præalta, & propter montis amplexum à procellis ſecura. Huic portui oppidum tam opportune imminebat, ut iis invitis à quibus obtinebatur, nec ſubire naves poſſent, neque arcta ſemita teneri, quæ à mari ducebat ad jugum. Qua vero interiora inſulæ mons ſpectat, duobus duntaxat callibus aſcendi tunc

poterat,

poterat, iiſque pari modo impeditis. Ingens quoque levamen Epeircten colentibus, quod quacunque intermittunt ædificia, uberrimi pecoribus paſtus naſcuntur. Et ut hunc ſitum beneficium Deorum putarent, effecerat copia fontium, & innoxius aër, in quo nulla veneno infeſta animalia vivebant. In limine callis qui ſurgebat à portu, Cereris ſignum, cum ſpicea corona, & ſerpentum volucri jugo, religionem offerebat intrantibus, ne inſalutato numine progrederentur, vel ſaxum negligerent, quod rudibus litteris Deam loqui in hunc modum faciebat.

Si mihi, quæ curvo Nereus vehit æquora cinctu,
Omnis humus fruges, atque omnis mitia debet
Iura locus, vetitique foro nemoralia ritu
Pabula Chaoniis miſeros decerpere ramis:
His ſaltem ô cunctæ meritis concedite gentes,
Sicanio ſim tuta ſolo. Reverentia noſtri
Adſit, & has nullus ſurgat populator ad oras.
Namque mihi hæ ſedes; hæc fatis debita tellus.
Hæc placet. Exerti tantum ferat arma coloni
Pingue ſolum, & duro tantum de vomere vulnus.
Haud injuſta precor. Si quis tamen impia contra
Signa feret; me me ille gravem, me ſentiet hoſtem.
Ipſa faces, ipſa arma feram, cognataque junget
Mecum omnis Natura manus. Saturnia proles
De Iove ſum mater; fraternos cærula nutus
Vnda timet, nigroque gener capit omnia mundo.

Meleander multo ante aſſueverat illuc divertere, quaſi pulchritudinem loci ſequutus; venationum quoque ſimulato amore, quas vicina regio ferebat. Fidiſſimi militum in præ-

dio erant: & , ne, ſi cœptis fortuna abfuiſſet, etiam intercideret fuga, vario prætextu, regiarum triremium partem ad ſtationem applicuit. Captatis quoque temporibus, quicquid olim cumulaverant Reges, in eam arcem delatum eſt. Vis magna gemmarum: coraliorum multiplices rami, quos ex vicino mari petierant. Exoticam purpuram per aliquot ſæcula coactam pinguis murex ſuo fulgori ſervaverat. Vaſa aurea atque argentea; quorum pauca recenti artificio nitebant: rudia plura impenſius in vetuſtatis reverentiam colebantur. Signatæ pecuniæ ingens modus non erat, per liberalitatem Principis exhauſto ærario, quam denique futuri conjectura minuerat.

Rex uni Argenidi conſilia aperuit; ſibi regiæ dignitatis ultionem in animo eſſe: Si ſimul Lycogenes, & factioſorum præcipui, varia negociorum ſpecie cogi poſſent ad regiam, (jam enim in diverſa ſeceſſerant) omnibus ſe judices & ſupplicia daturum. Huic rei Epeircten eſſe idoneam, unde & vicina regio teneretur, & in poteſtate maria eſſent. Forſitan, inquit, violenta conſilia reliquos frangent, qui meæ clementiæ fiducia peccant. Sin reſurgent ſævius bella, conſiliumque eventus deſtituet; relinquam ingratiſſimum ſolum, tecumque divitias triremibus imponens navigabo in Africam. Neque enim illic deſunt qui fugientem excipiant: Et aut ego tantus natu, aut tu in annis ejuſmodi clade indignis, fortunam placabimus. Si ea calamitas incidet, ſolam Epeircten commendabo Eurymedi: Hanc cum delecta manu ad extremum propugnet. Interim nobis (gnata) pœnas dabit Sicilia, gravibus inter ipſos conjuratos odiis lacerata; vulguſque

guſque errore diſcuſſo, quid illi ſint, & quid fuerimus, triſtiſſima æſtimatione penſabit. Quippe nec in dividendis facinoris præmiis unquam convenient, nec Lycogeni omnes accedent. Multi enim me percelli, non everti, deſiderant. Sic inter ſe commiſſi, pars ad nos reſpicient: & reditus noſter forte illorum beneficium erit, quorum ſcelere pulſi fugerimus. Tu interim, Argenis, in arcem concede; Vereor enim ne bellum improviſo aut accipi aut inferri oporteat. Vnum vide, ne in tuam familiaritatem ignotæ fidei mulieres admittas. Satis eſt, mea gnata, proditione virorum non lædi.

Ad hæc Argenis gratulata fortiſſimum conſilium Patri; & hortata novo bello experiri fortunam, adjecit, ſe hactenus cum fide curaſſe, ne ignoti ingenii mulieribus ſua familiaritas pateret. Sed poſtquam digreſſi ſunt, cogitare acriter cœpit, à qua muliere timendum Rex monſtraſſet: quæve ſecum omnino viveret ipſi inviſa. Statimque conſuluit Seleniſſam, ignara, illam eſſe quæ Timocleam Regi ſuſpectam occultiſſima fraude effecerat. Et tunc quidem callidiſſima anus, quamquam læta ſuas artes procedere, perfidioſe apud Argenidem ſimulavit mirari ſe quis ad has curas impuliſſet Meleandrum. Cauſa autem cur arcanis conſiliis Timocleam petiiſſet, hæc erat. Argenidem illius officiis in Poliarchum ſenſerat eſſe captam, verebaturq; ne jucundiſſima novitate matrona veteres amicitias anteiret. Ergo invidiæ curis gravis, ad familiaria in aulis flagitia & odia ſe convertit. Nihil tamen aperte in Timocleam loquuta eſt. Ars enim & cauſa perierat, ſi deprehenderet Argenis frau-

dis

dis ingenium. Sciebatque præterea, ſe mulieri graviorem hoſtem fore ſi eam odiſſe non ſciretur. Varia itaque ingerebat, quibus conſultiſſimum eſſe probaret ut Argenis beneficium in eam aut omitteret, aut differret. Viſne, inquiebat, ſcire Timocleam hæc præmia eſſe occultati Poliarchi? viſne ſecretæ inter te & illum fidei pignora in plures emanare? Solertius mecaſtor feceris, ſi tanquam tuopte ingenio illi mediocriter favebis; ut dari, non referri beneficium credat. Sit vero ſuæ domi. Non careret ſuſpicione, illa tuæ familiæ acceſſio. Finge enim (quod & Superi faxint) nunquam in vulgus periculoſe emanaturum, ab ipſa Poliarchum eſſe ſervatum: At quid iſte hoſpes Archombrotus? Scit quantum de eo ſit merita; & præmia tam ſubito ſcilicet à te ſolvi non ſentiet?

His, & pluribus, ſibi verius quam alumnæ cavebat Seleniſſa; rata actum de gratiæ quo eminebat faſtigio, ſi præter ſe alia eſſet cui nihil sileretur. Sed tam commode, tantoque circuitu peccabat, ut videretur unam Argenidem curare: Aſſiduum & exitiabile Principibus malum; apud quos gratioſi prætextu juvandi aut monendi, fatiant invidiam, & interdum æmulos laudibus attollunt; ut maligna deinde inferentibus ſit pronior fides. Ergo & Seleniſſa ſuſpiciones ſecreto ornaverat, quæ in Timocleam Regi allapſæ ſunt; Hanc olim faviſſe Lycogeni, & adhuc incertam fide eſſe; tamen ab incauta Argenide amari. Rurſuſque apud Argenidem ejuſdem matronæ laudes, & merita, miſcebat imagine periculi quod in ea ſubvehenda timendum videbatur. Et quoniam partim vera monebat, effectum eſt, ut vix melius

ab

ab Argenide Timocleæ eſſet; niſi quod interdum, ut ſolebat, venienti, familiarius ſe præbebat, augebatq; recedentem aliquot donis, liberalitatis occaſione utique ſemper apte quæſita.

Inter hos dies Argenis, ut erat imperatum, comitante Ibburrane, qui tunc forte negotiorum cauſa in regia erat, Epeircten profecta eſt. Nec multo poſt Meleander, cum in idem oppidum ſe conferret, ingens vitæ periculum adivit, ſive ſuorum fraude, ſive fatorum conſilio, gratiam & favorem Archombroto quærentium. Lacus erat paſſuum non plus mille in ambitu; placidis quidem & facilibus ripis, ſed aqua deinde præalta, & inſtabili fundo. Ad illum Regis auriga declinavit tanquam via magis aprica ducturus. Frequentia curruum qui illic quotidie agebantur, multis orbitis notabilis, ne quid timeretur effecerat; cum ecce Regis equi ſeu ſponte conſternati, ſeu culicum paluſtrium ſtimulis acti, aut denique proditione ductoris, quaſſatis alte jubis, & periculoſe arrecti, viam in lacum præcipitant; omnibus quidem qui in comitatu erant pavidiſſima vociferatione certantibus: ſed pauci ferebant auxilium; ſive intempeſtivo metu ſibi cavebant, ſive ſubiti atrocitas periculi vires torpentibus eripuit. Inter illos qui ruentem per devia currum cum fido ſequebantur, nemo Archombroti celeritatem æquavit. Nunc aurigam ille monere ut acrius equis obſiſteret; nunc Regem ut ab curru in aquas deſiliret nondum hominis menſuram æquantes. Ferebatur interim currus, primaſque jam rotas altior aqua ſuppreſſerat. Tum vero Archombrotus virile facinus auſus, quia impeditus fluctibus equus tardius eum vehebat, ſe in lacum pedes miſit. Ad vicinum

num

num deinde currum præcipitans, volentem Meleandrum arrepta pone veſte tam mature detraxit, ut eodem fermemomento lacus ſubita voragine deſidens, totos cum vehiculo equos abſorpſerit. Archombrotum Regis pondus in ſe è curru collabentis afflixerat; tum ex pingui argilla lubricum fundum, & ipſius aquæ inſtabilis moles quæ perveniebat ad humeros. Nec minus Rex laborabat ſua veſtigia obfirmare. Ita luctantibus ſimillimi inter ſe invicem hærebant: cum jam prope cedentes incumbentibus undis celerrimi amicorum eripiunt.

Vbi ad ripam Meleander pervenit; tanti quod evaſerat periculi horridior imago tum ſuo tum ſuorum animo inſedit. Illud præcipue horrorem augebat, quod imperitus natandi certiſſime periiſſet, niſi Archombrotus contempta ſalute veluti in ſe avertiſſet periculum; quem ubi & natandi rudem eſſe compertum eſt, cœpere utique omnes impenſius mirari, hunc in Regis diſcrimine adeo vilem ſibi fuiſſe, juvenem, externum, non beneficio, non lege obligatum; cum tot, proh pudor! gentiles & obnoxii ceſſaſſent. Præcipue Regem, ut debuit, hoc beneficium permovit. Cupide illum amplexus erubeſcentem ad ſuas laudes tenebat; & jam antea tanta indole ad amandum compulſus, gaudebat, hoc caſu poteſtatem eſſe factam eum ſibi intima nec invidioſa familiaritate jungendi. Interim Regis auriga elapſus fluctibus vultu horren·· ad ripam tendebat, cum Eriſthenes diu ante verbis in eum bacchatus gladium ſtrinxit, & tanquam Regis periculum vindicaturus, improviſo omnibus ictu excipit infelicem. Confoſ-

ſus

ſus ille ruit in aquas, magno quidem juventutis quæ aderat plauſu. At non illa conſultioribus placuerunt. Si non enim hæc aurigæ culpa contigerant, cur miſer tam cruente mulctabatur? Sin noxam meruerat, cur non habita quæſtione, non editis conſciis, facili morte eripiebatur ſuppliciis? An unus denique Eriſthenes Regem amabat, tam properæ ultionis miniſter? Lapſi inde animi, ut auriga crederetur factione Lycogenis emptus Regis vitam hoc facinore petiiſſe; & quoniam ſceleri fata obſtiterant, ne conjurationem prodere cogeretur, ab Eriſthene Lycogenis amico eſſe ſublatum. Sed Eriſthenis potentia, nondumque maturum ad ultionem tempus, quamvis invitum Meleandrum, ad diſſimulandum coëgit; vultu quidem ſic placido, ut nec ſe Eriſthenes ſenſerit eſſe ſuſpectum.

Vbi Epeircten perventum eſt, frequens Optimatibus oppidum fuit, de Regis ſalute gratantium, Meleandro tegente quid animi ſibi eſſet, & ad omnem hilaritatem ſe cogente. Erant in primis Lycogeni amici, Oloodemus, & Eriſthenes, per hunc ad ingentis potentiæ gradum ſubvecti. Nam Eriſtheni ſumma ærarii Meleander crediderat; certus ſe has vires hoſti conferre; ſed ita tempora, & quam inveterat ſimulatio, ferebant. Oloodemus, quicquid ad Pachynum promontorium jacet, regendum acceperat. Hi facinus inter ſe partiti, diverſa p[illegible]trabant; & cum Lycogene Oloodemus corrumpendæ Siciliæ à Regia aberat; Eriſthenes muneris ſui ſpecie incumbebat Regis conſiliis. In his tribus ſummam hoſtilium virium eſſe conſtabat. Rex quamquam conſilii

G jam

jam certus, tamen quid Cleobulo ſententiæ eſſet ſcire expetiit. Eurymedis quoque conſilio plurimum utebatur; Et Archombroti ſumma gratia erat. His tribus ſecreto convocatis Meleander Argenidem ſecum habens, ita primum locutus eſt, ut non oſtenderet ſuum ſenſum, ne præjudicio illo periret libertas ſentire timentium Regi contraria, aut ſe fruſtra diſſuadere credentium. In quo rerum articulo Sicilia eſſet oſtendit; importuniorem illam pacem priſtino bello; Hæc ſe pridem auguratum Epeircten, in qua tunc arce erant, munìiſſe; ſcire ſe, ex paucis capitibus momenta tam atrocis ſeditionis pendere. Iam rogare quid authores ſibi eſſent. Nemo in tantis rebus audebat loqui prior, donec in ætatis reverentiam, expertæque prudentiæ, Rex Cleobolum dicere juſſit. Et ille, Strenue, inquit, agendum eſt, ô Rex; aut expectandum tanquam velatis capitibus maturum exitium. Mediocris virtus pro vitio tibi erit. Nec aut famam, aut Deos, ſi te de iſtis hoſtibus ulciſceris, lædere puta. Nam & primus Lycogenes peccavit in fœdera; & ipſius ſupplicio qui te contemnunt, vel odêre, mutabuntur. Scimus ſollicitatas urbes; deſcriptos milites pene ſub ſignis eſſe. Quid moraris? An donec nihil amplius in Sicilia ſyncerum ſit? Timeſne turbare adhuc præcoces illorum apparatus, aut religioſe expectas, donec ferrum jubearis recipere? Eriſthenem hic habes; Lycogenem, & Oloodemum, tanquam ad conſilium in re ſubito oblata, accerſe. Si venient; confeſtim Majeſtatis damnatos conficias. Sin abnuent; hos tu vero contumaces, nec dum omnia inſtructos, juſto celerique bello perſequere. His Cleobuli verbis adjecit Eurymedes,
ſpon-

ſpondere ſe, peditum ſex millia, equieteſque quingentos, in fide & poteſtate fore. In prætorianis partim hos eſſe, partim in Epeirctes præſidio. Alios Panormi, & in arce Epipolis diſtributos. Tantillam veteranorum manum tironibus poſſe præſtare, quoſcunque delegiſſet Lycogenes. Et ubi regia vexilla fulſiſſent, haud dubie multos ſe melioribus partibus applicituros.

Inter hæc, Archombrotus, illata armorum mentione hilarior, ratuſque, locum eſſe aliquid pro Poliarcho audendi: Ego, inquit, & externus, & juvenis, de ſumma rerum non diſputo. Sed ſi bellum vobis placet, cur auxilia veſtra reſpuitis? cur ante diſcrimen frangitis vires? Poliarchum Lycogenis invidia pulſum, adhuc hodie nemo eſt militum qui non optet reſtitui. Præterquam quod bellicis artibus valet, timendumque eſt hoſtibus nomen, ſcitote, illius reditu conſpectuque, tanquam ſalutis auſpicio, promptiores ad omnia exercitus fore. Equidem quærendum cenſeo, excuſataque temporum neceſſitate, quæ illum hinc abegit, ad novam lauream invitandum.

Hæc fidenter pro Poliarcho orantem Argenis intuebatur, eo potiſſimum læta, quod Rex illum avide audiebat. Itaque ne quis tam liquida & prolixa omnia turbaret, ipſa adjecit, in eadem qua Poliarchus cauſa, Arſidam eſſe, quem omnes ferunt, inquit, Italia moras trahere, tanquam ſolum exilii cauſa vertiſſet. Nec aliud ipſi crimen, quam abvexiſſe Poliarchum. De Arſidæ fide, ô Rex, non dubitas; & fortaſſe de nobis illo facinore, quam de Poliarcho plus meruit. Quod ſi tamen deliquit, hunc donari mihi peto; licet quamdiu Poliar-

chus in damnatis aut inviſis fuerit, non poſſit abſolvi. Argenide in defenſionem Arſidæ, quia cum ſalute Poliarchi cohærebat, erecta, omnes in virginis gratiam eadem cum ambitu ſenſerunt.

Tum Rex; Diis, inquit, res noſtras curæ eſſe, vel ideò intellexi, quod mirabili animorum conſenſu, quæ apud me conſtitueram, eadem ut facerem ſuaſiſtis. Sit igitur auſpicibus Diis ratum in Lycogenem bellum; ſi abſque tumultu capi, & perduellionum ſupplicio tolli non poterit. Poliarchum autem, & Arſidam, pridem meo ſuffragio abſolvi. Reſtat quærere, qua ratione utrumq; reconciliemus domum. Omnibus viſum, notæ fidei aliquem cum muneribus ad Poliarchum mitti debere, eumque orari ut cum primum cœptæ erunt in Lycogenem turbæ, remigret in Inſulam. Sic conſtitutis rebus conſilium Rex dimiſit, omnibus, quæ ſciebant, ſenſerantve, diligenter premere juſſis. Sed Argenis de amantium more ſemper immodice exultans, aut mœſta, objecta præter ſpem lætitia aperte fruebatur; Ignaruſque rei pater; Accipio, filia, inquit, omen: Ex quo in hæc mala incidimus, nunc te primum hilarem & porrectæ frontis cerno.

Veſpera appetebat, & in hortum regium Archombrotus, ut plerumque ſolebat, intravit. Illic cum ſolus inter arborum ſpatia erraret, in noctis memoriam incidit, qua Timocleæ hoſpitio cum Poliarcho erat uſus. Inter cætera ſubiit animum, frontis vòciſque mutatio quæ illic Poliarchum de Argenide interrogatum confudit; Id enim Archombrotus in amoris indicium cum traxiſſet, deinde exciderat ſupervenientium rerum mole, eo facilius,

quod

quod non amorem mutuum, ſed juvenilem in Poliarcho inſaniam eſſe conjecerat. Tunc vero diligentius omnia revolvebat: bis ad Argenidis nomen Poliarchum obſtupuiſſe: bis de virginis ætate & moribus rogatum, reſpondiſſe ſtrictim tantum, & ut ſcires incompoſiti ad hoc nomen animi eſſe. In illius rei memoria hærenti ſuccurrit, Argenidem, dum Arſidam apud patrem tueretur, interſeria verba & preces totam arſiſſe. Facinus autem Arſidæ ad rem Poliarchi pertinebat. His utrinq; penſatis, ſecretæ inter illos neceſſitudinis facta eſt Archombroto ſuſpicio. Occurrerunt ilicet cogitanti, virtutes Poliarchi, & quicquid hunc ad ſpem tantam ſubvehere potuerat, aut ſolicitare Argenidem. Certe quod illius genus lateret, aliquid eximium poſſe ſubeſſe. Neque enim, inquiebat, ſolus ſum; cujus genus, aut fortunæ, ex illa quam ſubii diſſimulationis larva æſtimari non debeant. Sed dum Argenidis ſpeciem, fortunamque, ad animum revocat ſuum, fœlicemque hoc amore Poliarchum tacita gratulatione ingeminat, ea ipſa laudare incipit & mirari, quæ antea intactus aſpexerat. Nam quid Argenide venuſtius eſſe? cui unquam ad tantum habitum, tantoſque parentes, tot virtutes acceſſiſſe? Si non generis prærogativa eſſet, ſed ex Siciliæ virginibus delectus haberetur, neminem ante Argenidem ad regnum aſciſcendam. Sapientiam, modeſtiam, verba, ſuo ſexui præſtare; ſpeciem ſupra mortalem eſſe. Poſt hæc ad ſe redibat Archombrotus, nec indignam tanta ſpe nobilitatem ſuam, haud dubium novis ignibus alimentum, reputabat. Et id primo non quaſi amaturus; ſed tantum veluti ocioſa, nec imparia tamen vota. Capi

inde paulatim, & oblectatione jam anxia ad earum rerum imagines teneri: ignarus, ſi victor & liber eſſe vellet, fortitudine opus eſſe in hæc ipſa amandi initia. Quantum charior fiebat Argenis, tantum de amicitia decedebat, quæ illum Poliarcho conjunxerat, primum invidia, mox æmulationis malo graſſante. Ita æger, & ad animi captivitatem adactus, horto digreditur, quem paulo ante fœlix ſolutuſque intraverat. Acceſſio mali fuit, quod ad ſolatium in ea tempeſtate ſolitudinem quærens, ſolus cœnavit. Nam cum tacitus ſecretuſque non aliud quam amorem audiret, paulatim illis curis ſe permiſit, quæ intra pauciſſimos dies efflictim amantem nondum expertis malis urſerunt.

Dum hæc apud Regem aguntur, non ſolutiori cura cum ſuis Lycogenes meditatum facinus adornat. Is ad præcipua oppida non uno prætextu divertens, magiſtratus exhibito convivio hilariores monebat, ne publicam libertatem ſinerent prodi. Peſſimis conſiliis infeſtari Siciliam; meminiſſent, ſe in regno, non ſub tyrannide eſſe: nec in Regem quicquam addebat, niſi ita perplexe ut id poſſet vel Meleandro excuſare. Cum his verbis incitatos videbat, quaſi familiarius agens, imperfectum aliquid inter ſuſpiria, vel publice, vel præcipuis in aurem, loquebatur; ut pia ſolicitudine plura timere videretur, quam quæ auderet evulgare. Inde non pauci in eum ut patriæ columen aſpicere, curaque ſubtriſti Meleandrum faſtidire; Cum præſertim jactaretur in populo, nunc contemptis popularibus ad publica negocia acciri peregrinos, nunc tributa & portoria augeri: cædes denique imminere à

Principe

Principe ſuperioribus bellis infeſto. Præter has artes, ſacrificuli pretio empti haud parum valuêre. Ominibus & auſpiciis ementitiis omnia in religionem vertebant. Seu publice, ſeu privatim mactata hoſtia erat, effictis prodigiis ſpectantes terrebantur; nunc caput deeſſe jecinori; nunc turbato ordine fibras emicare extra ſedem; ſemperque nova fata inſtare, & meliora præteritis: Nihil autem quod tunc fieret Diis placere. Contigerunt præter has larvas non falſa aut fucata prodigia, quibus affirmabantur proximæ clades. Nam & de cœlo lapidatum eſt; & alicubi gemini ſoles micuerant. Sed pauca hæc monſtra fictis innumeris fidem fecerunt, ut homines omnia temere crederent, timerentque. quem miſerorum ſtatum quidam Poëta, & ipſe publicæ inſaniæ non expers, deſcripſit.

Parcite Cœlicolæ; Quid demere vincula rebus
Heu placet, & miſeras monſtris evértere terras.
Nunc cœlo informis facies, nunc aëra fœdi
Incaſtant Manes. Livent per inane Cometæ,
Et nec friget hiems, vector nec floribus halat
Phryxæus, poſuitque ſuos canis aſtifer ignes.
Qualiter ignoto cum Sol novus aëre gyrum
Per modo naſcentis cunabula duceret Orbis,
Expers ſæpe viæ, ſæpe alti pondere currus
Erravit dubius, totumque immiſcuit annum.
Cernis anhelanti quam nigra volumina tollat
Aetna jugo? cernis quanta vehat æquora mole
Auſter, & in noſtras ſpumantia degerat oras?
Ceu quondam Auſonio cum diſſociata receſſit
Littore, frangentes exhorruit Inſula nimbos.
Magna quidem portenta Deûm; tamen omnia ſupra
Sævit corde pavor. Vates ſibi quiſque malorum

Et clades, & tela videt, pœnaſque futuri
Præcipit. O ſive hæc nobis inſania crevit,
Seu Superi juſſere nefas: quid longa moramur
Supplicia? Arma, viri! Sævo cadat hoſtia cælo
Quæ meruit. Liceat luſtralia mittere tela,
Et ſatiare Deos, & morte repoſcere vitam.

Inter hæc ad Regem eſt relatum, intercedere Hyperephaniis cum Lycogene arcana conſilia; verebanturque nonnulli, ne eorum uſurus viribus propediem à patriis ſacris abiret. Forte cum talia jactarentur, Archombrotus cum Ibburrane erat, cui jam aliquo uſu, commendatione maxime Regis, cœperat familiaris eſſe. Ambo in regia porticu ſpatiabantur, novuſq; in Siculis rebus Archombrotus, cum aliquoties Hyperephanios audiſſet nominari, rogavit quod diſcrimen inter illos cæteroſque Siciliæ incolas eſſet; cur nomina, cur ſtudia, vireſque diverſæ? Tum Ibburranes docendi juvenis ſtudio paulum in ſe ſeductus ſic incepit. Hyperephaniis ex ſuæ ſuperſtitionis genio nomen hoc fecimus. Eorum factio regnantibus gravis, quodam Vſinulca auctore hoc ſæculo eſt exorta. Ille Deorum cultu neglecto, qualis in Sicilia ſemper viguit, auſus eſt novas religiones afferre, pacemque ſolicitare animorum, qui ſuperbia, vel nimia ſimplicitate, diripi poſſent. Quibuſdam igitur ambitioſum fuit à ſenſu majorum eo duce diſcedere; Alios eloquentia fefellit, cui pietatis ſpecies erat intexta. Acceſſit impetus novitatis, tanto furore excæcans animos, ut barbara Vſinulcæ commenta invenerint laudatores, non ex vaſtis & ultimis terris, ſed (quod mireris) ex alumnis Siciliæ: quamquam nihil portentis deterius quibus ſuam ille ſcholam fœdavit: ut vel referre me

pudeat contumelioſam numinibus veſaniam. Negat, ullum mortalium, ulli ſceleri operam dare, niſi qui illi perpetrando ab adigentibus Diis damnatus eſt. Vtcunque vero in vitia pugnes, in te ſis innocens, commodus hominibus, in Deos liberalis, ejuſmodi pietate effici non vult, ut amicior Diis vivas. Non hæc enim omnia eſſe illam virtutem, quæ acceptos immortalibus homines facit, ſed illius tantummodo ſigna virtutis. Præterea non eſſe in delictis diſcrimina, ſed in hominibus qui delinquunt; Siquidem à Diis exoſos, vel oleris furto mereri quicquid Furiæ apud Poëtas faciunt. Cæteros vero non parricidio, non inceſtu, libare amicitiam qua cum Numinibus ſunt conjuncti. Ita ab uno ſcelerum cœno hos intactos, illos amiſſo decore excedere. Velut in aquas ſi quid anſerini generis mergas, inde inviolata ſiccitate eduxeris; cum cæteræ aves, aquis iiſdem, & minori ſæpe mora, tenorem & uſum pennarum corrumpant. Parco cæteram Vſinulcæ amentiam memorare. Nec habuiſſent hæc monſtra longi ævi diſcipulos, niſi incidiſſent in Regum pueritiam, quibus temporibus ut plurimum turbulentis fœda omnia nec arceri nec corrigi poſſunt. Auxit hunc morbum factionum atrocitas, & quidem Optimates odio eorum qui ſub pueris Principibus rerum potiebantur, præbuêre ſe tumultuantibus Hyperephaniis duces. Tum vero luctuoſiſſimo ſydere percurrerunt domeſtica arma Siciliam; & ad Hyperephanios defecerunt quotquot ſeditionum licentiam amabant; in ipſos auſi Reges ſigna attollere. Nihil illorum furori relictum eſt. Calcare aras Deorum, evertere templa, fœdare oppida incendiis, &

civili ſanguine ſuam furiis conſecrare novitatem. Poſt tot annos adhuc veluti truncas urbes exciſis Numinum tholis aſpicias, in quibus ſævierunt. In illis tumultibus tanto divortio à cæteris receſſère Siculis, ut, tanquam aliam patriam aliumque populum facerent, ne ictis quidem fœderibus redierint bona fide in communionem reliquæ gentis; diſcordique ingenio acti ſemper arma aut minentur aut timeant.

Ita affectis animis, quid Regibus putes liberi in eos imperii eſſe? Vrbes, milites, portus, tantumque non totas inſederunt provincias, ex quibus cum ſupercilio conſulunt quid juvari à ſe Regem aut ſperni expediat. Cui ſi bellis occupato, aut inter alia laboranti negocia, operam ſuam promittunt: tanquam digni quibus gratiæ habeantur, fidem hanc jactant; obliti, à bonis civibus tunc ejuſmodi ſponſionem non exigi; nec fore ut toties eam repeterent, ſi ſemel tuta eſſet. Sed ſociorum utique magis quam civium more auxilia præſtant, Regiſque aut ſequuntur aut averſantur conſilia. Sic Deorum Principumque arbitros agunt; quid utriſque ipſi debeant, non ex patrio ritu, ſed ex ſuis ingeniis metiti. Quantas clades hic morbus minetur Siciliæ, vel nullo profitente agnoveris. Nam ut pervicaciſſima ſunt odia, quæ ex diverſarum religionum litibus fervent; jure timendum eſt, ne aliquando Hyperephanii, quod ſuis conſequi viribus non poſſunt, excidio patriæ quærant, peregrinis gentibus, æmuliſque, non magis ad bellum quam ad prædam, & veluti Siciliæ poſſeſſionem, accitis. Quod ſi iſta meliores Dii avertent, at jam quanta ſunt quæ videmus quæque ſentimus?

Si filii iraſcuntur parentibus, ſi Regi Optimates; continuo in hanc ſectam, veluti ad certiſſimæ manumiſſionis genus, fucata profeſſione ſecedunt: non ignari, quod ſibi præcipue noceant. ſed tanti eſt ſuo errore æmulos macerare. Quid de Veſtalibus dicam? Quid de myſtis Deorum? Vbi illos caſtitatis ſuæ tædet, impune maledicunt religionibus, & inceſtarum mercede nuptiarum ſe Hyperephaniis dedunt. His exemplis, illaque diſſerendi & vivendi licentia, labefactatur vulgus; ut primum qui Dii aut qua ratione colendi ſint dubitet; mox rudi aut impio faſtu nihil ſacrum habeat, nihil de Superis certum; Sic Numinum rebus indicta eſt iſto facinore calamitas, ſimulque in publicam pacem ſerpit, & ægræ Siciliæ carpit vires; quæ nunquam in priſtinum robur exurget, niſi prius Hyperephaniis ad ſaniora adactis vulnus hoc duxerit cicatricem.

Tum Archombrotus; Quid ergo Siculi ceſſant, ait, una mole obruere incendium? Quidve gravantur juſto ferro hanc tabem noxioſiſſima contagione ſerpentem excindere? Equidem vel ego externus manus meas & ferrum ad hoc promitto; Neque me unquam gratioribus victimis operaturum credam, quam ſi eorum ſanguinem Diis dabo, vel meum adactis vulneribus ipſi libabunt. Hæc te Meleandro dicere, Ibburranes, & ad hæc bella eum urgere, æquum fuit.

Hic Ibburranes; Laudo impetum tuum, inquit, egregio fervore ſuccenſum. Sed ſunt tamen qui non ſine argumento contraria ſentiant; quia rerum ſucceſſu compertum eſt, ut quædam animalia aluntur veneno, ita hanc ſectam invaleſcere publicis malis, interque bel-

la & clades ſaginari. Alias igitur artes, eaſque mitiores quæſivêre, quibus maculam Sicilia eluat; credideruntque Regum prudentia, abſq; ferro & ſanguine, morbi ſævitiem ponere poſſe. Si quid vero ipſe ſentiam quæris; neque cum illis pacem neque bellum ſimpliciter volo. Nam ſi quietem poſſunt pati, non hos puto ullis motibus ſolicitandos. Sin in Regem remque publicam ſeditioſis conſiliis ſponte inſurgent, ferendos non arbitror; ſed vi armiſq; premendam veſaniam ſuperbe furentium. Pia tunc arma, tunc omni laude digna in eos ſeveritas. Totis regni viribus enitendum ne impune auferant abominandi in Reges exempli audaciam. Et eo quidem celerius vindicandum eſt facinus, quo ipſi ferocius ſolent graſſari in cunctantes: noſtramque patientiam pro imbecillitate contemptim accipere. Neque enim hæc ſecta, ferendo, parendove, (ut ſolent meliores diſciplinæ) quærit ſibi incrementa; ſed jurgio, rixa, tumultu, ſua facinora aſſuevit aſſerere. Ferro igitur, & pluſquam æmula ferocitate, cenſeo in eos eſſe agendum quoties ſuis injuriis Regem ac Patriam laceſſent. At ſi ſeditionibus, ſi rebellio abſtinebunt, patienturque mitius ſe haberi, tunc ego cum illis pacem malim. Iam enim in plures ſerpſit labes quàm ut ſinguli inter reos ſcribi poſſint, & citari à lictore. Ac præterea juventute abundat Sicilia, quam nunc levitas, nunc egeſtas, nunc ipſa armorum cupido ſic verſat, ut non jure aut pudore æſtimato factioſis det nomina, & in militiam coëat quantumvis Superis mortalibuſque averſam. Ita multi, dum armis certatur, accedunt ſpe prædæ ad iſtos Hyperephanios, qui eos in pace devorent: & Reges

bello

bello illato plures de novo reos faciunt quã de veteribus extinguunt. Præterea veluti fila per ſe tenuia ac ſoluta facile rumpas: at ſi ea inter ſe violento implicas nexu, quo fortius premis, eo validius ſtipantur, coëuntque denique in funem cui frangendo nunquam ſuffeceris: Sic iſti per ſe forte negligentiores ſuarum partium, ubi intentatos jugulis vident enſes, qui coactam, id eſt, ut exiſtimant, pudendam pœnitentiam extorqueant, interdum furioſo & quem ægre exolveris nexu conjurant. Itaque pace, ocio, regni fœlicitate (ſi ipſi importunis tumultibus ad arma Regem non cogent) debellandi ſunt; quo tempore nihil ex publicis latrociniis habent quod incertis & ſeditioſis auxiliatoribus largiantur; neque incitati adverſantium fervore, plurimum quoque de ſuo remittunt. Ex ipſorum deinde præcipuis multi ad Regem reſpiciunt; ex cujus amicitia in illo ſereno omnia pendent. Is autem ſi non tam odio quam contemptu proſequetur eorum diſciplinam, efficacius omni bello nobilium animos ad pœnitentiam cogét; Qui ſi malo pudore prohibebuntur ſuam ſectam ejurare, ſaltem liberis ſuis conſulent, magiſtriſque eos tradent per quos erudiantur ex veteri more, vivantque in Regia gratioſi. Nam qui cœlo, argumentis, veterumque præceptis, unam pertinaciam anteponunt, adhærentque Vſinulcæ; vincentur, mihi crede, hoc honorum aditu, & ſpe regiorum munerum cauſe præcluſa, præſertim ſi non hæ pœnæ legibus publice latis in eos conſtituantur, (nam id ipſum ſatis iratis eſſet ad queſtus, conjurationemque & contumacia arma) ſed lento quodam uſu, Principiſque ingenio, nequaquam in eos dividentis

dentis reipublicæ munera, quæ conferri aliis poſſunt, neq ferentis ut extra licentiam quam leges faciunt exerrent. Cætera ſit in eos manſuetus; & interdum familiaribus verbis dignus ipſis videatur cui placeant. Multi enim inter illos, Archombrote, non ſuo, ſed ſectæ & inſtitutionis vitio peccant; abſque hac eſſet, recta indole, pareſq; majoribus futuri. Hos, cum licet, corrigi mehercule præſtat, quam everti, aut ad inſaniora adigi neceſſitate. Iſta vero utcumque lenta remedia, paulatim Hyperephaniis nervos exſcindent: & qui ſpecie altioris ſapientiæ coaluerunt, tandem ſegni nec irritata vetuſtate, philoſophia quoque excuſſa atque contempta, quæ exoriens tanti ſupercilii fuit, non ægre ſolventur. Sed hæc ſunt ſolidioris pacis conſilia; quam ô huic regioni numina reſtituant, nec Hyperephanios patiantur auxilium Lycogeni ferre. Hunc certe, quidquid fama jactetur, ad eorum religiones acceſſurum non arbitror, nec, ut illi factioni commendetur, id eſt, vix Siculorum quadrageſimæ parti, cæterorum odia contracturum. Cum hæc Ibburranes dixiſſet, Archombrotum ad cœnam vocavit, monuitque familiariter, ut & ipſe Hyperephaniis perbenigne uteretur. Nam plus illos (ut res Siciliæ erant) corrigi blanditiis, exemploque, & ſobria diſſertatione, quam profeſſo, ſemperque mutuo faſtidio, poſſe.

Iamque maturis apud Lycogenem rebus dicta facinori dies erat, medio vere, ad decimum menſis, qui Thargelion vocabatur. Eriſthenes haud procul Epeircte prædium habebat, & ſaltum in eo, quem intactæ diu feræ impleverant. Is deſtinata inſidiis die illuc cum Argenide Meleandrum ad convivium vocare ſuſceperat; ſi

pro-

procederet fraus, Meleandrum atque Argenidem, tanquam ſignis tabuliſque ſpectandis in ædium penetralia cum paucis deductos, adorturus, emiſſuruſque per poſticum celerrime tradendos Lycogeni. Si reſtitiſſet Meleander, aut ad auxilium pertinacius provocaſſet, eum interimi placuerat: Satis eſſe ſi potirentur Argenide. Quod ſi Meleandrum eo die omina, aut valetudo, intra Epeircten tenuiſſet; tunc Lycogenes ad eum opprimendum cum ſubito exercitu adeſſet. Hunc enim illo die Syracuſis eſſe volebant; & ad eum ſuæ factionis homines, tanquam Procerum urbiumque nomine, coire cum tumultu, ducemque dicere publicæ cauſæ in Regem. Supervenire debebat Oloodemus, cum manu ad hoc ipſum ante collecta, rei novitatem ſuffragio aſſerturus & viribus. Deſcitura ab Rege pleraque arbitrabantur, tum prioris belli exemplo, tum Præfectorum & Magiſtratuum fraude, quorum multos ſibi ſubvexerant, denique ſponte animis ad ſeditionem ſpectantibus.

In hunc modum inſtitutis utrimque conſiliis, Lycogenem Meleander, & hic illum occupare decreverat. Sed Argenis duplici ſolicitudine icta, cum & Poliarcho & regno ſtuderet, eximiæ diligentiæ erat in iis urgendis quæ apud Regem amici cenſuerant. Comparanda Poliarcho erant dona; Arſidas revocandus; &, qui hæc curaret, fidum hominem res poſcebat. Nemo, extra unum Archombrotum, deprehendebat privatas in virgine curas. Sed illum amori aſſidue ſævienti pene jam imparem, & in Argenidis pro Poliarcho ſtudia haud vulgari æmulatione quærentem, vix fallebant illa conſilia. Super omnia ſeipſum accuſabat, quod

reducendi

reducendi Poliarchi author regi fuiſſet; adeo ut interdum ſumeret impetum adeundi ſecreto Meleandrum, & contraria ſentiendi: Sed pudore coërcitus, ſimulque reveritus Argenidis iram, tam pervicaci conſilio abſtinuit. Accidit forte, ut ad Meleandrum iret, ſuper Arſidæ reditu cum filia colloquentem. Et tunc quidem ab recenti beneficio commendati apud Regem Poliarchi gratior Argenidi erat. Ergo ut ſuæ cauſæ patronum hilariter intuita; eum quoque ſolito familiarius ſalutavit: ignarumq; cur hæc ad ſe blanditiæ eſſent, ita affecit, ut ſubita confuſus lætitia, ubi primum licuit, ad colligendas vires in cubiculum rediret. Illic nimio nec ſecuro gaudio multum animi incertus, ita denique ſibi loquutus eſt: Te autem eſſe fœlicem? Te amori litaviſſe? Quid enim? Non frontem Virginis vidiſti? non oculos? cum veniſti, non tota exiliit? Infœlix! nimis inepte meam ſpem indulgeo. Nunquã Dii tanta præmia tam faciles concedunt. Vulgares nuptias nulla tempeſtas, nulli caſus illuſtrant. Eximiis vero amoribus fortuna intercedit, ut ipſo labore ſint precioſi quærentibus. O fallar; nec illa ſalutatione, illo Argenidis vultu, quo tantopere mihi nunc placeo, exitum ipſa portenderit! Hei mihi! quod vix cogitare ſuſtineo, num hæc benevolentiæ ſigna Poliarchum petebant; & ideo blandior fuit, quod eum apud Regem ſententia mea juvi? An orantis ſpecies fuit qua patrocinium rurſus meum pro illo depoſceret? Non eſt tanti, non per Argenidem, ullus amor. Nec volo Argenidis in me benevolentiam debere Poliarcho, nec mihi Poliarchum debebit Argenis. Egone alienæ fœlicitatis miniſter in eam cladem pugnabo? Ego vilis abjectique

animi pene ad ſervilia officia amabor; & Argenidem alteri tradam? Erras tamen, Archombrote, ſi vi agendum putas. Precibus, patientia, obſequio, impetrabilis amor eſt. Servire, an imperare Argenidi paras? Aut quam hæc inverecunda eſſet oratio; Nolo ut ames Poliarchum? Vix auſterus aliquis pater ſic juberet. Quæ ametur indigna eſt, vel præſtantiſſimum amabit. Virtute, gloria, fama in Poliarchum certandum eſt. Et tua quoque intereſt hic eum revocari. Semper enim de abſentibus tenerius & quadam miſeratione ſentimus; Præſens autem ut placere Argenidi poterit, ſic aut rixa aut faſtidio eſſe ingratus. Explorabis cur ametur, aggredieriſque eadem virtute virgini te probare. Quicquid aget, effectu ſuperabis: & ſi cætera fœliciter non cedent, ferro dejicietur. Facilis erit ad jurgia pugnamque occaſio. Vt ſit vero fortiſſimus, tamen fortior amor eſt qui meam manum reget. Interim dum de reditu ipſius agimus, facilis ad colloquium erit Argenis. Me audire, mihi credere aſſueſcet. Sæpe autem ubi adolevit benevolentia, longe ad alias cauſas valet, quam propter quas eſſe incepit.

Cum Archombrotus in hanc ſententiam coëgiſſet reluctantem animum, ad Meleandrum redit; ibiq; ad novæ indignationis mœrorem præſentiori cauſa deductus eſt. Perſuaſerat enim Regi Cleobulus, ut, quæ munera ferrentur Poliarcho, tanquam ab Argenide eſſent. Ipſa exors eſt facinoris, inquit, quod eum è Sicilia expulit. Regni autem ſecundum te curę ad illam pertinent. Sciet præterea ſub ejus precibus tuas latere: & qui fortaſſe durior nobis eſſet, certe non litigabit cum virgine. Meleander

leander mirifice probata ſententia; Age, inquit, reſtat, & munus & hominem qui ferat deligere. Timonides ſtrenuus juvenis erat, fideique in Poliarchum notę; quem mox, Argenide ſuggerente, huic furtivæ legationi Rex deſtinat. Hoc ita conſtituto, jam, quod munus mitteretur, inter ſe penſabant. Forte mercator ex Syria Indicas & Arabicas merces, plerunque inutilem vanis gentibus luxum, advexerat. Inter cætera erat armilla ex ſerico texto, quod totum varii generis lapilli ſic implebant, per ſuos colores diſtributi, ut aliquot ferarum aut fugam figurarent aut iram, quas hic telis venatores ſequebantur, hic excipiebant venabulis. Precium gemmis, & operi, ingens; quippe quod talentis quinquaginta indicabatur. Multi Siculorum hanc viderant; plures audierant celebratam non ignobilis Poëtæ opera, quem ſuo fulgore ad hos verſus rapuerat.

Dicite ſurgenti confinia littora Phœbo;
Quam nitidus veſtris hic Deus exit aquis?
Cum tingit virides hilari fulgore ſmaragdos;
Aut facit, ô adamas, te ſibi luce parem;
Pallentemve onychem, varium vel jaſpida miſcet,
Vel cui purpureo nomen ab igne venit;
Cæruleaſque notas & flammis implet, & auro,
Ceu variat puras comptior Iris aquas.
Hæ tamen haud uno cuncta ſub littore gemmæ
Naſcuntur: Nam cui gloria tanta ſolo?
His nitet immenſus Ganges, his flavus Hydaſpes;
Eſt & Erythræi lucida concha ſali.
Vna omnes armilla tenet; par omnibus una;
Omnis in hac oriens lucida texta coit.
Di ſuperi! pretium nitida formamque coronæ!
Quam volet amplecti tanta corona manum?

Vt natat in ſolidis lux alternata lapillis!
Oraque venantum quam bene gemma facit!
Dives en hic cervus, quem ditia tela fatigant;
Et leo, quem pretio cerno tumere ſuo.
Lemnius? an nondum Telchines naufraga ſaxa
Artifici gemmas ſic poſuêre manu?
Digna quidem Iovis hæc vibrare armilla lacerto,
Cum quatit imbrifera luce coruſcus humum.
Ipſa licet dives, placata hoc munere Iuno,
Poneret offenſi jurgia ſæva thori.
At te ſeu veri, ſeu famæ gloria tangit,
O quiſquis tanta brachia dote coles;
Vince animo cenſum; ne hæc optima ſaxa putentur,
Tuque genus Pyrrhæ vilior eſſe lapis.

Eam armillam Poliarcho munus fore idoneum, Argenis atque Cleobulus cum Meleandro cenſuerunt; quippe quo ſe ſua mole non proderet. Furto enim rem agi. Arma, aut equos, ſi mitterentur, conſpectum hoſtium non poſſe defugere. Præterea hoc ornamentum in pleriſque regionibus non fœminarum magis eſſe quam virorum. Aptiſſimum itaque quod fœmina viro donaret. Rex antea, cum illam mercator obtuliſſet, quia majores curæ inſtabant, pene vilem habuerat; Apud Eriſthenem tamen erat, utique præfectum ærario, juſſumq; inſpicere ex artificum fide an in rem Principis emptio eſſet. Tunc vero, ne quiſquam miraretur confeſtim hanc emi, Rex talos popoſcit, & cum Argenide ludens, ac ſponte inferior; quaſi victoriæ præmium armillam ſtatuiſſent, Eriſthenem accerſit, imperatq; quam poſſit rectiſſime eam Argenidi conciliare. Eriſtheni ſive ſua ſedulitas, ſive fortuna nondum Melean-

Meleandro propitia, jam ſuſpicionem fecerat legationem ad Poliarchum parari. Credidêre à ſua conjuge ortum ſuſpicandi initium, quæ cum Argenide & Seleniſſa frequens, ſæpe obliquos de Arſida ſermones injecerat; callida mulier, & ex viri ingenio ornata. Sed poſtquam Rex armillam, tali ærarii tempore, emi præcepit, adeo illi aucta ſuſpicio eſt, ut illico ad Lycogenem ſcriberet, vereri ſe ne Poliarchi gratia hoc munere repeteretur. Is autem ad omnis flagitii atrocitatem celer, hortante etiam Oloodemo (nam is forte tunc aderat) in hunc maxime ſenſum reſcripſit; Nihil conſultius quam ut armillam, quandoquidem apud Eriſthenem erat, veneno imbuerent. Si eam Poliarchus accepiſſet, haud dubie lacerto circundaturum, & tabem per geſtantis calorem in vitalia pervaſuram. Sin Rex eam dediſſet Argenidi, rem tempore poſſe ſciri. Nam venenum non ad tactum ſtatim nocere; Admonituros autem ipſos prætextu aliquo de peſte quæ latebat, laturoſque ingentis fidei nomen, ſubſtituto in crimen mercatore. Toxicum domi Eriſthenis erat, quod noxioſiſſimum miſcuerat tollendis inimicis. Ephyræi, ſeu miſcendis veneno poculis, ſeu ſagittis imbuendis præcipui, dum illuc colonias vehunt, conduntque Syracuſas, hanc olim turpiſſimæ calliditatis artem quibuſdam Siculorum tradiderant. Et Meleander ea peſte tentatus, hactenus ſuorum cura evaſerat, cibum Regis, & veſtes, ambitioſa cura ſervantium. Tanta autem veneno acerbitas, ut non modo guſtatum ſæviret, ſed ex diutino contactu inſinuaret virus in cutem quam calor laxaviſſet. Eriſthenes veneficio perpetrando nullum adhibuit, ſed ipſe

in

in dilutum toxicum interiorem armillæ partem miſit, byſſino utique texto mollem, quia jungenda brachio erat; cumque crederet vim ſuccorum ſatis infuſam, eam in pyxide defert ad Regem; qui tanti ſceleris ignarus; omnibuſque præter Argenidem ſemotis, vocatum ſecreto Timonidem monet eam fidem exhibere qua dignus cenſebatur. Oſtendit deinde cui miniſterio ſit delectus, & litteras tradit ad Arſidam, ſua manu ita ſcriptas. Timonidem quem vides, Arſida, ad te miſi. Ei ſic auſcultare te volo, ut me loqui exiſtimes; quidquid dixerit, egeritve, ratum habebo. Scias tamen, quo celerius cum hoſpite adveneris, eo te futurum gratiorem. Vale. Tum Argenis ex compoſito de receſſu fluxæ veſtis pyxidem profert; &, Hanc, inquit, armillam, Timonides, ad Poliarchum defer. Eam meo nomine accipiat; una illi has literas dabis, alteraſque ad Arſidam. Tradit deinde codicillos, non quos Meleandro oſtenderat: frigidos enim, nec amicitiæ ſuæ cum Poliarcho pares obtulerat Patri; & inter obſignandum haud ægre mutaverat, aliis quos ex mutua neceſſitudine ſcripſerat præparatis. Quia autem Timonidis in Italiam iter ignorari non poterat, ne augeretur diſſimulatione ſuſpicio, ſpargere apud ſuos Rege authore cœpit, ſe Italiam Africamque viſurum vacationem impetraſſe à regia. Iuvenis erat, & commodum accidit, quod pridem tranſmarinæ peregrinationis ſtudio ictus, æqualibus ſuis ea vota jactaverat.

Sed Eriſtheni ad inſidias invigilanti, pleraque nota, & ſuſpecta omnia erant. Hunc igitur ad Poliarchum ire conjiciens, quo verum erueret, in fraudem commentus eſt. In ipſius clienti-

clientibus juvenis erat, quia nuper agros reliquerat, nondum notus in regia. Callidum autem & ad ea quæ præciperentur impigrum eſſe cognoverat. Huic imperat abeuntem Timonidem concitato equo perſequi: Simulare deinde à Rege ſe miſſum, qui etiam atque etiam moneret, ne in Sicilia cuiquam mortalium indicium faceret de armilla. Dum loqueris autem, inquit, diligenter audientis vultum obſerva. Si annuerit, aut viſus ſit dubitare, tanquam mandato ſatis functus, ab illo protinus abi. Sin quid velis ignarus ſit, ut facile deprehendes; quî ipſe vocetur, tanquam dubius ſciſcitare. Vbi Timonidem dixerit, pete ignoſcat errori; alium nempe te quærere; Et inde, ſi potes, ſic diſcede ne ſciat quam viam inſtiteris. Sin quia ignotus es, hærebit, & qui ſis exquiret; ex Seleniſſæ cognatis te ſimula recens tranſmiſſum ad regiam; Nomen quod primum occurrit tibi impone. Ille gnaviter mandata exequutus, nec à ſolertia, nec à fortuna aberravit. Namque Timonides ubi audivit de armilla, quod rem ſecretiſſimam ſciret, hominem ſuſpectum non habuit: Ire igitur juſſit, & Regi renunciare eſſe omnia in ſecuro. Satis ſibi hæc arcana eſſe mandata.

Sic eluſo Timonide, cum jam de conſilio Regis conſtaret, Eriſthenes omnia confeſtim perſcribit Lycogeni, ne ſive Timonidem capi inſidiis, ſive quid aliud vellet, tempore excluderetur. Diu incerto Lycogeni, cum Regem jam non ſegnem, ſed ex adverſo ſtruentem conſilia, timidius ſperneret, tandem novo facinore viſum eſt opus, quo inclinaret in Regem maleficii à ſe patrati invidiam. Quod igitur nemo unquam putaſſet, ipſum ſolicitare ad fœdera

Poliar-

Poliarchum, eique ſcribere hoc exemplo inſtituit. Lycogenes ſalutem Poliarcho. Quam tu in amicorum hoſtiumve delectu erraveris, hic dies aperiet. Me tanquam inimicum inſectatus, Meleandro utinam non plus æquo tribuiſſes. Sed omitto præterita. Nam neque jam te accuſari humanum eſt; neque in eo ſtatu ſum, ut anxie me excuſem. Malo te ex beneficiis meis ſcire, quam verbis, uter noſtrûm in priſtinis odiis peccaverit. Meleander ex tuo exilio te infenſum, & vindicem, cum timeret, ad nefarias artes confugit, factuſque de Rege veneficus, armillam infamibus illitam ſuccis, tanquam pœnitentiæ ſuæ confeſſionem, mercedemque injuriæ, tibi miſit. Hanc tu cave geſtaveris. Mortem enim circumegeris brachio, non armillam. Mihi quidem ante experimentum fidem eſſe non curo. Si igitur vel damnatus eſt ſervus, vel humaniori conſilio jumentum aut canem vis perire, nudæ illius cuti hoc munus compone. Niſi intra quatriduum morietur, ego qui vivam indignus ſum. Si ſapis, illum ipſum peſtiferi doni latorem, illum Timonidem coges, ut mortem induat quam tibi non inſcius porriget. Ego has inſidias, quas ægre detexi, te reſcire ex me potiſſimum volui; ne tantæ indolis vir tam turpi exitu cadas; aut omnino ſub invidia mea pereas. Nam quis ex hoſtibus, non te potius jactet à me quam à Meleandro eſſe ſublatum? De cætero, ut voles, gratias ages. Si infeſtus eſſe pergis; eſt quod publice te ulciſcar. Arma, conſilia, vires in expedito ſunt. Deos cœptorum auſpices habeo. Sin tibi detecta Meleandri perfidia meliorem mentem dabit, voleſque conjunctis mecum viribus vindicare injuriam; ſpondeo nec te fratris

tris, & quoniam hæc mea ætas eſt, nec patris gratiam me vivo deſideraturum.

Tantæ audaciæ codicillos, expertæ fidei ſervo cum his mandatis dedit, ut diſpenſato itinere ad Poliarchum perveniret octiduo poſtquam eodem Timonidem adventaſſe conſtaret. Neque rem eſſe difficilem. Meſſanæ vel Rhegii, in portu aut urbe, tanquam aliud agentem, de adventu Timonidis poſſe habere quæſtionem. Hæc autem improbæ ſolertiæ ratio erat, ut octo toti dies intereſſent, quibus noxium textum geſtare Poliarchus, eoque interimi poſſet. Nam ſi extincto ſupervenirent hæ literæ, quantæ invidiæ in Meleandrum forent? Sin forte Poliarchus tamdiu armilla abſtinuiſſet, tum multum Lycogeni debiturum de periculo in poſterum monenti, tum in Meleandrum acriter exarſurum, quem tanti indicii fallax ſcena damnaret. Etiam Regem audebat contumelioſe appellare; quia hæ literæ Poliarcho reddi vix poterant ante id tempus in quod à conjuratis erat conſtituta defectio.

At Meleander dimiſſo Timonide totus in eo erat, ut cum Lycogene Oloodemum ad ſe pelliceret; utrumque igitur literis advocat. Lycogenes nondum maturis ad ſecedendum rebus, parere conſtituit, & aliquos paucos dies eſſe cum Rege. Sed Oloodemus accepta Regis epiſtola, non prius ad Regiam quam ad Lycogenem contendit. Ibi communicatis conſiliis ſuſpectum illud fuit, quod utrumque Meleander accerſeret. Si quid atrox parabat, liberius in ambos quam in alterum eſſe auſurum. Nihil ſecurius, quam ut Lycogenes ſimulatione valetudinis abſentiam excuſaret, & Oloodemus explorandis conſiliis iret ad Regiam. Is ergo à

Lyco-

Lycogene profectus cum intraſſet Epeircten, Meleandro protinus ſalutato ea veſpera ad cœnam admiſſus eſt. Dedit quoque literas Regi excuſationem Lycogenis ferentes: Illi enim ſonticum morbum eſſe, nec aëris patientem. Rex haud dubius morbum fingi, tamen eadem qua petebatur ſimulatione non pauca de genere invaletudinis quæſivit. Soluto deinde convivio, Cleobulum, Eurymedem, & Archombrotum accerſit, rogatque quid Lycogene faciendum, qui venire contempſiſſet; quid etiam Oloodemo & Eriſthene, qui pari fiducia, qua ille imperium ſpreviſſet, adeſſe nocentes ſuſtinerent. Archombrotus & Eurymedes nihildum movendum putabant; ſed Lycogenem adhuc alia fraude tentādum. Illo libero fruſtra in cæteros fore ſævitiam. At Cleobolus; Ego vero arbitror, inquit, nihil de præda quam tenemus amittendum. Putatis Lycogenem, niſi concepti ſceleris conſcius eſſet, tam vano ægritudinis mendacio Regi fuiſſe illuſurum? Dii dent meliora. Sed quantum conjectura & fidorum hominum nunciis aſſequor, & mox iſti furtim abſcedent, & nos illum cum armis aſpiciemus. Videte quid ſentiam. Rex hominem rurſus accerſat. Tergiverſationem non verebor pro defectione accipere. Oloodemum interim & Eriſthenem per homines fidos ſic ſervari intererit, ne teneri ſe ſentiant. Vbi compertum fuerit, non venturum Lycogenem, lege in eos agendum eſt. Multum Lycogenis viribus decedet, ſi tantarum opum, & clientelarum, duces peribunt. Hanc præterea ſeveritatem, in multorum animis reverentia adverſus Principem, timorque ſupplicii, utiliſſima mutatione ſequetur. Viſus eſt optime dixiſſe

Cleobulus; Et ex illa ſententia, Rex poſtridie ad Lycogenem ſcripſit; additoque ad blanditias imperio, ad ſe venire imperavit. Ille magis ac magis ſuſpicionibus plenus; non modo non paruit; ſed & per nuncios monere Oloodemum & Eriſthenem cœpit, ut ab aula recederent. Benevolentiam Regis inſidioſam eſſe. Ac præterea aperta jam vi opus. Quippe ſtatutum bello tempus appetere. Neuter ſprevit conjecturam Lycogenis. Sed neque Cleobuli diligentiam fefellêre; ad quem duo de Eriſthenis familia diu ante pecunia promiſſiſque ſolicitati multa de domini rebus per internuncios ſæpe retulerant. Illis tunc authoribus ſcivit, præparatos ſub Epeircten eſſe equos quibus noctu Eriſthenes uteretur. Lætus Rex quod eorum furtiva diſceſſio futura in criminis partem eſſet, imperavit Archombroto, ut ſub ipſo deprehenſos facinore vi ad ſe retraheret. Et ille haud remoratus imperium, ſedulo quæ in rem erant, maxime ex Eurymedis mente, inſtruxit. Sat conſtabat, cum paucis erupturos, ne tumultus proderet fugam. Non plures itaq; Archombrotus decem militibus aſſumpſit; iiſque Hiſpanis, ne linguæ commercio, aut contagione factionis, cum Proceribus hærerent in quos tunc armabantur. Singuli extra arcem, ut Archombrotus conſtituit, ſine ſuſpicione elapſi ſunt. Ipſe deinde ſequutus eſt, accinctoſque paulum à via ſub veteri & opportuno tecto continuit, qua neceſſarius à Regia diſceſſuris tranſitus erat. Diu in ſtatione non hæſerat, cum Oloodemum atque Eriſthenem per lunam agnoſcit, tribus omnino ſervulis comitatos; celeriterque & demiſſis capitibus euntes. Iis ergo cum ſua militum decu-

ria obviam venit, &, Quo te, inquit, Oloodeme? quo te Eriſthenes? Sontium per Iovem eſt iſta molitio. Cur noctu? cur ſimul? cur inſcio Rege abitis? Vnde iſta circa vos à ſervis, ab amicis ſolitudo? Obſtupuêre deprehenſi. Ille vero correptos & ſubito malo horrentes reduxit. Treſviris inde permiſſi ſunt qui noxios ſervarent in carcere. Fugæ erant manifeſta veſtigia: Equi haud procul cum agaſonibus parati; & urbano ſub amictu veſtis ad viam expedita.

Summa omnium inde turbatio fuit; & poſtera luce cum id renunciatum Ibburrani & Dunalbio eſſet (qui tunc forte ad Apollinis templum non procul Panormi profecti, ob Antenorium fani Antiſtitem ſuaviſſimæ conſuetudinis virum illic diutius morabantur) citatis haud mora quadrigis ad Regem revecti ſunt; qui amplexus venientes; poſtquam rem ordine enarravit, Si me Dii amant, inquit, in ambobus his exempla facere volo. Nunquam me ſaltem iſti inultum deſpexerint. Neque me impiorum contumacia movet, ſparſis ſchediis minari audentium. Ecce enim quantæ audaciæ chartam Cubiculariorum unus, in limine meo hoc mane offendit. Accepta charta Dunalbius, & Rege ad alios divertente, horum verſuum lectione cum Ibburrane inhorruit.

Redde viros. quid ſæva paras; & fraude tyrannus
Imbelli, haud ullo devictos Marte fatigas?
Hoſne duces, hæc Sicaniæ decora inclyta terræ
Ferre ſitum, & fœdo ſqualentem carcere noctem?
Redde viros. Non Sidoniæ reverentia pallæ,
Non quæ ſceptra manu, non quæ ſtant vincula fronte,
Obſtiterint. Ruimus cæci, & te vindice ferro

Gens excita petit. Cuperent decernere montes,
Teque haurire ſolum. Sed noſtræ debitus iræ
Talis eris, qualis ſub crimine decolor ipſo,
Ignotuſque ſuis, Tyrii pro vertice montis
Horruit iratus Pentheus concurrere thyrſos.
Diverſumque trahi pectus, vulſoſque per artus,
Ire animam, & ſparſum campis ſpirare cadaver.
Et tua quod noſtris nondum penetralia flammis
In cineres collapſa ruunt; nec crede remiſſos
Irarum pavitare faces; Sed parcimus illis
Quos Rex ſæve tenes. Hi ſunt tua fata, nec ultra
Quam ſpirant lux te alma manet. Meleagria
non plus
Mater in ambuſto ſervabat ſtipite natum.
Hos ſerva (ſi cura tui) ceu pignora vitæ,
Incolumeſque velis. Vel ſi meliora monentem
Di te audire ſinunt, genti tam juſta petenti
Redde duces, tantoque exora munere pacem.

In his motibus regia erat; cum Timonidem aliæ in itinere turbæ verſarent. Viæ ratio, & fortuna, hæc fuit. A Rege dimiſſus triduum in ſuo prædio invitus conſumpſit omnium cauſa quæ haruſpex minori ſpatio procurare non potuit. Inde Meſſanam ad Arſidæ conjugem venit. Inſana tempeſtas tunc maria exercebat, aquis ac ventis ſub veris initium ſponte ſurgẽtibus. Quatriduo nemo ex portu ſolvere auſus. Interim quaſſabantur navigia, undis mutuo cogentibus alliſa; vel ejecta in arenam procumbebant. Timonides quod integerrimum ex ea peſte ſuperfuit confeſtim inſtaurari præcepit, agitque à littore, needum ſatis conſtanti maris pace. Præter ſuos nullum in navi vectorem recipi paſſus; jam tenebat medium freti; cum occurrit recentis naufragii nefaſtum navigantibus ſpectaculum. Navis erat receptis

obruta

obruta fluctibus, ex qua tamen eminebat adhuc malus, quia non everſa, ſed depreſſa, deſederat. Et quod omnium atrociſſimum fuit, ſtabat in antemnarum amplexibus nauta, ſuperſtes naufragio, pallida & emorienti facie, niſi quod vento adurebatur: Ille manu nutuque (fluctus enim intercipiebant fragore ſuo vocem) orabat eripi morti; & omnium miſericordiam non ægre elicuit. Aliquot igitur nautæ deſcenderunt in ſcapham. Cumque ille ſe de malo deorſum duxiſſet, prope rigentem excipiunt, adducuntque Timonidi. Tum vero laxatis ſpiritibus, quos antea nimius timor intenderat, ſemianimis ſuper conſtratum navis ſe diu explicuit; donec vini odore excitatus, juſſuſque à Timonide dicere, quis eſſet, quove euntem tetigiſſet hæc fortuna; Rhegium, inquit, patriam habeo; cenſum ex nautica arte. Nunc in Galliam curſus erat; quo egregium virum deferendum ſuſceperam. Mare videbam non à tempeſtatibus tutum. Cœlum enim modico vento, ſed incerto agebatur; & triſtior aër horrebat. Itaque à portu ſolvere non volebam. Sed cum ſæpius juſſus proceſſiſſem in altum, primum auræ inter ſe pugnantes nos alternis rapuerunt in averſos & contrarios curſus: deſtituerunt deinde ſimul omnes eluſum navigium; Ego in tam ſubita pace acrius, ut oportuit, timens, comites cœpi hortari ut remis eluctarentur pigritiam maris. Quippe illi ſereno proximum malum eſſe. In Siciliam igitur, quam vicinam fors dederat, ratem appellerent. At ille qui navigium conduxerat, negat ſibi placere Siciliam; ſtringitque demum enſem, reciſurus manus illius qui in eam primus partem remum egiſſet. Inter has cuncta-

H 3 tiones

tiones dies abſumptus eſt, & mox luna igneis cornibus ventum excivit. Tum vero non per gradus, ut ſolet, tempeſtas intumuit; Sed direptus ſubito aër ita miſcuit maria, ut jam à principio mihi artem eriperet. Verſabantur incerti quid exigeret ventus, mediam navem adverſis complexus turbinibus. In his malis cum exacta nox eſſet, dieſque afferret triſtiora, capillos deponimus nihil profutura religione. Ecce enim improviſo exitio hæſimus deprehenſi in brevibus; Cumulaverat arenam vis procellæ, proramque tenebat. Iam tabulata ſolvebantur; & nos utcunque remis & contis tendebamus in puppim, cum ille cui operam locaveram, cum ſuo liberto, duobuſque qui proximi erant nautis, in ſcapham deſcendit, & fune præciſo haud dubio naufragio ſe permiſit. Raptos per turbinem non licuit oculis ſequi. Obſtabant medii fluctus, quibus par ſcapha diu eſſe non potuit; nec pereuntibus nobis vacabat alienos caſus dolere. Feſſa quippe carina aperuit undis viam, quæ victis compagibus properabant intrare. Numinum pietatem! ut voces horruêre! quam feralis pereuntium clamor, cum deſcendentem navem mare contexit! Evado ego in arborem. Evado heu miſer! mortem ſcilicet tantiſper dilaturus, donec merſa carina in latus procumberet, & malus ſequeretur. Sed ſupra ſpem Dii faverunt: areniſque circumvallantibus adeo veluti fundata ſtetit ratis, ut me incolumem illa arbor præſtiterit; quæ nunc non ſine utilitate extra aquas eminet, admonitura navigantes ut mature ab iſtis brevibus deflectant. Biduum jam eſt ex quo triſti amplexu lacertos ad antemnam continui, deſperatione potiſſimum & frigo-

frigore exanguis. Nam nec ſomni,nec cibi memineram. Cum autem Deorum placata vis veſtram opem monſtravit,tantum non laxata brachia mittebam in mare.

Hæc loquentem omnes audiebant cum lachrymis:Sed Timonidem altior cura ſubiit, ne ad Poliarchum pertineret calamitas.Nam quis vector toties à naufrago illo laudatus? Ab Italia veniebat,fugiebat Siciliam; utrumque conveniebat Poliarcho. Nautam igitur ſociorum fata deflentem, ut nataſſent, ut cautium eminentiora amplexos ſævi fluctus avulſiſſent, turbatus interpellat; Et quod, inquit, viro nomen quem vehebas? Civis Rhegii erat, an hoſpes? Ille ſe nihil præterea ſcire reſpondit,quam quod Arſidas Siculus, cui opima Rhegii prædia erant, conduxerat navem, & proficiſcentem amicum ad portum produxerat. Obriguit Timonides, & velato capite, quo liberius poſſet ingemere, deſcendit in ſecretam partem navigii, juſſis remigibus quamquam proſperum ventum omnibus viribus juvare. Haud multo poſt Rhegium applicuit, nautamque ſervatum ſequi ſe jubet,& ad Arſidam contendit. Ille tunc forte media luce in ſcimpodio cubabat, variis cogitationibus miſcens animum proximi luctus ignarum. Sed cum de amici adventu admonitus, proſiluiſſet ad amplexum, læta verba & hoſpitalia ingerentem Timonides ſuſpirio proſequutus; Quid, inquit, Poliarcho factum, mi Arſida? Nos miſeros! an & ego te ipſo plura ſcio? Inter hæc dicta nautam admovit; quo viſo Arſidas ſubito metu præſagia cladis hauſit; & jam Timonide quoque pallidior: Onus, inquit, ô nauta, quod tibi tradideram,rite alicubi expoſuiſti? Nam deſtinata

Gallia tantillo tempore teneri non potuit. At ille; Solum me naufragio ſuperſtitem vides, Navem, ſocios, vectores, omnia, ſæva tempeſtas tulit. His auditis Arſidas multo gemitu planctuque turbatus, intra tectum mœrentes recepit. Nec vacabat pene exangui de ordine mali quærere; ſed cum Timonide in cubiculo ſecretus, acerbiſſimum funus, & fata iniqua, terraſque indignas Poliarcho, aliaque in calido & furenti luctu conſueta, ingeminabat. Cumq; poſt multum lachrymarum Timonides rogaret, ecquo illa Poliarchi profectio? aut unde exitiale navigandi conſilium? retulit Arſidas, Rhegium ob Siciliæ viciniam ſuſpectum fuiſſe Poliarcho. Nam nec poterat (inquit) latere iſthic Lycogenem: & quam facile ab adverſo littore mitterentur ſicarii. Galliam ergo petere ſtatuit, patriam, ut arbitror, ſuam; illinc ad nos celeriter revehendus. Sed fatorum ſcilicet invidia fuit, ne hominum genus ſe tam vicino immortalibus viro diutius jactaret.

At Timonides de Meleandri in Poliarchum animo inter ſingultus agens, literas Arſidæ tradit, armillamque oſtendit de pyxide evolutam, inutile Argenidis munus. Sed artificium gemmaſque mirari, per dolorem non licebat. Eaque veſpera luctibus data, ambo conſtituunt ad Meleandrum redire, ne aut ille de Poliarcho aliquid ſperaret, aut ipſi neceſſariis temporibus Regis abeſſent. Suſpicabantur jam armis infeſtam eſſe Siciliam. Circumegêre itaque curſus, ut in Epeirctes potiſſimum portu terram ſubirent. Varia, ut ſub vere, & irrequieta flamina erant; ſeptimuſque demum dies Epeircten aperuit. Sed quo propius admovebantur littori, eo crudelior miſeros luctus agebat. Recedere

cedere terras amaſſent modo omni remigio quæſitas. Nam quo ore tantum facinus nunciaturi erant? aut quis deinde pro ominoſis non eos habiturus? Præcipue Arſidam non unus, aut Timonidi notus dolor, conficiebat; Nec tam illum Meleander movebat, quam Argenis; Poſſetne videre morientem, &, quod eſt crudelius, illam triſti oratione occidere? Quo ſupercilio exprobraturam, quod à Timoclea inter hoſtes fœliciter ſervatum, ipſe ad naufragium dimiſerat? Cur ire, aut curſolum, paſſus eſſet tam enixe commendatum? Hæc & ſimilia revolventi minimum erat quod fidei & operæ præmia ſibi perierant; Verebatur virginis iram, ex illius oculis accepturus, an vivere deberet. Nec ipſa poterat aut eludi diſſimulatione, aut mora mulceri. Num enim quod Meleandrum ſcire intererat non ſtatim ad Argenidem perveniret? Ac ut ſilere ipſe vellet, nec Regi triſtem caſum nunciare: at quid Timonides, tam ſilentii quam ſermonis per nimium dolorem impatiens? quid utriuſq; familiares, feſtinaturi tantæ cladis novitate ſibi percunctatores parare?

Inter hanc cogitationum caliginem, navis crepidini portus applicita, turbatos reddit Siciliæ. Primum omnium amicis ſervuliſque præcipiunt, ne quid in publicum efferant, priuſquam ipſi Regem adierint. Superato mox calle qui in oppidum ducit evadunt in atrium Regis; & illic (ô mixturam fatorum mirabilem!) neminem prius quam Gelanorum aſpiciunt, duobus Siculis medium, & temere læto vultu ſpatiantem. Prior Arſidas vidit; & ad idem ſpectaculum Timonidem veſte prehenſum rapiens, aliquamdiu impotens vocis, ma-

nu protenſa anhelavit. Mox reddita voce, An monſtris deludimur? inquit; aut quæ iſta rerum omnium mira confuſio? An non illic eſt Gelanorus libertus Poliarchi, quem & naufragii fuiſſe comitem conſtat? quis hunc Mercurius reddidit miſcuitque viventibus? Horrebat Timonides: Nec reſponſo Arſidæ dato ad Gelanorum cucurrit; qui & ipſe viſis amicis ultro obviam properabat. Sed hi muti ſtupenteſque nihil niſi hominem contuebantur. Tandemque cum gemitu Arſidas, Salvum te video Gelanore? an umbra es; tibique & naufrago domino ſaltem inanem tumulum quæris? Gelanorus deponere juſſit hos metus: Vivere ſervatum à fluctibus peiratiſque Poliarchum. Ab eo ſe miſſum ad Regem, Epeircten proxima die veniſſe. Avide illi rem omnem quærere cœperant; qui caſus egiſſent, quæ ſalus, aut fides, perdita nave in mari irato. Sed Meleander narrationem prævertit, qui è feneſtra conſpectos præcepit advocari, alterius ſcilicet prodigii ſuſpenſus ambagibus, quas per eos ſolvi poſſe ſperabat.

Nam ut navis qua Poliarchus Rhegio Galliam petebat fracta in vadis eſt, cœpitque undarum pondere diduci, ipſe cum Gelanoro nautiſque duobus in ſcaphulam ſe recepit; Nec vento obluctabantur; niſi quod diſpenſatis remorum ictibus negabant fluctibus latus ſcaphæ. Ita proximum promontorium circumvecti, extra conſpectum navigii fuerunt ex cujus ruina profugerant: Inde mitius urgentibus ventis, cum adhuc per multa ſpacia erraxent, alliſa eſt cautibus ſcapha, quas undæ humiles celabant, vectoreſque deſtituit. Exiliêre igitur in medium pontum, ſolidis ſed impari-

bus

bus ſaxis ita excepti, ut fluctus nemini infra poplitem eſſent, nec ullus ad umbilicum tingeretur. Longe littora; nulla navis in conſpectu, & magnitudo cladis etiam vota damnaverat. Placebat Poliarcho exire ferro miſerias. Gelanorus rapidos vortices in exitium malebat, & nautæ, non vitæ ſpe, ſed horrore interitus, ajebant in illis rupibus expectandum naturæ fortunæve imperium. Sic de fato deliberantibus viſa navis eſt è longinquo jactari fluctibus; & ad ſe paulatim accedere. Peiraticus lembus erat, qui habilis, & in tempeſtates comparatus, pertulerat maris ſævitiam: & jam remittentibus ventis, incipiebat ad gubernaculi inflexiones regi. Sciebat gubernator, ſaxa latere in ea regione, quorum viciniam jam prodebat crebrior ſpuma, & fremitus in brevibus ſemper immanior. Detorquebat ergo navigium, cum ſimul naufragæ ſcaphæ aliquot tabulas videt, quæ paulo ante vexerant Poliarchum, & ſupplices paſſis manibus apparent è proximis ſaxis invocantes prætervehentium opem. Dubitavêre peiratæ an excipiendi eſſent. Nam quod precium auxilii: aut quid prædæ ex naufragis erat? Humanitatem vero in illis pectoribus deleverat artis ſuæ crudelitas. Quia tamen plerumq; vectores commeatuum precioſiſſima ſuis veſtibus recondunt, placuit ire ad prædam, expedieruntque ſubito ſcapham, minus acri jam pelago: Ac ne in ſaxa inciderent, lenta remigia agebant, ſubinde ſcrutati quam alto æquore veherentur. Admoniti quoque ſunt ſupplices, ut, quam proxime fieri poſſet, ad ſcapham per ſaxa ſolidaſque arenas accederent. Tandem remi fuêre pro ponte, quibus porrectis proximam rupem ſuæ ſca-

phæ

phæ peiratæ commiſerunt. Sed obſtupuêre ad Poliarchi & Gelanori vultus; ſimulque corporum, ſimul veſtium pulchritudine capti, multa de prædæ fœlicitate inter ſe muſſarunt.

Vbi autem è ſcapha in lembum recepti ſunt, tunc non diſſimulata perfidia velut captivis catenas injicere audent, ad hoc monſtrum ſtupente Poliarcho; qui ſtricto mox enſe, Quid vos autem viri? (inquit) quæ odia? quæve rixæ? aut quid tam ſubito offendimus, modo digni quos per veſtra pericula fluctibus eriperetis? Neque ſegnius Gelanorus manu ferrum tenebat, vinculaque repulerat. Sed cum nihil Poliarchi ſermonibus fracti, ſævius tumultuarentur, enſeſque expedirent, non diſtulit Poliarchus armis uti, & catenas ſibi indere conantem ita multavit, ut in ima viſcera ferro deſcenderet. Huic cum alium addidiſſet compari fato; victor quoque unius Gelanorus ſeſe patrono applicuit. Tum juncto, ne circumvenirentur, tergo, utrimque hoſtibus frontem objiciunt. Fractis etiam remis, qui forte jacebant in navi, raptas palmulas, inſtar clypeorum circumegêre capitibus. Nautæ vero quos cum Poliarcho captos catenis peiratæ onerabant, tanto erecti exemplo, & ipſi contis arreptis auſi ſunt repugnare. Captivi etiam aliquot erant loris conſtricti præter eos qui catenis alligabantur remigio; Illi læti hoc certamen intuebantur; Videbatque oculos miſerorum Poliarchus ſibi propitios. Neque ratus inutile auxilium, lora aliquorum diſcidit ferro, provocavitque ad ingenuam in ſceleratos pugnam. Et hi certatim ſociorum vincula ſolverunt, ut jam pene hoſtium numerus æquaretur. Tredecim omnino peiratæ fuerant. Ex iis

ceci-

eeciderant ſub Poliarcho duo: unum Gelonorus abſtulerat. Nautæ vero, atque ſervitia à Poliarcho liberata, in ſe quinque averterant. Ita res cum aliis quinque Poliarcho & Gelanoro fuit. Sed nec inulti cadebant. Iam enim alterum nautarum Poliarchi in mare compulerant. Et unus clavam ſpinis ferreis horrentem in cervicem Poliarchi ſimulans deſtinare, ſubita fraude, adegit ad latus. Niſi lorica obſtitiſſet, quam magnos Argenidi luctus hæc clava faciebat! Sic quoque multis quidem, ſed non altis vulneribus intravit. Accenditur violentius Poliarchus, nec cunctanter ſuo hoſti clava extorta cerebrum miſcet; magna atque intrepida voce Gelanorum ad victoriam hortatus; qui & ipſe jam in duorum ſanguine victor haud ſegniter perculſus inſtabat.

Timidi, qui adhuc ex clade ſupererant, ſeſe in aliam receperunt certaminis partem, qua ſcilicet liberati vinculis captivi dimicabant. Sed & illis ſucceſſu partium geminata ferocia erat. Incluſi prædones hinc ab ipſis, inde à Poliarcho & Gelanoro, ita mulctari cœperunt, ut ægre inhibuerit Poliarchus quin omnes cæderentur. Eos enim capi malebat, maturiſque ſuppliciis ſervari. Tres igitur ad genua provolutos in vincula conjici juſſit. Et inter gratulationem miſerorum, qui eo duce de latronum poteſtate exierāt, ſuaviſſima conſolatione perfuſus eſt, quod publicę ſaluti videbatur operatus. Certatim ingerebant, hunc tutelarem, hunc vindicem Deum eſſe; ſupra mortale robur afflixiſſe perduelles; deniq; unum dignum ad quem toto ex orbe vota miſerorum confugerent. Sed in una omnium lætitia vox diſſona erat. Qui enim ſolis loris conſtricti fuerant,

rant, jamque ſentiebant libertatem, ſibi & patrono ſine exceptione gratulabantur. At remiges plenum beneficium volentes, ſolvi petebant, dimittique in ſtatum à quo per ſervitutem exciderant.

Poliarchus ne pœnitendum beneficium daret, quis illius navis dominus, quis gubernator, unde peiratæ, omnia ordine exegit. Proclamat de remigibus unus: Miſerere quiſquis es, Heros. Hanc ego meo cenſu ratem compegi; hanc & dominus & gubernator regebam, frequenti inter Africam Hiſpaniamque commercio. Forte ad oſtia Bætis appuleram; depoſitoque onere, Ibericas merces parabam; cum iſti latrones, vectorum nomine, mihi cladem impoſuêre. Ne numerus ſuſpicionem faceret, bini ad me aut ſinguli venerunt. Neque eundem portum fingebant ſe petere. Hi Adrumetum nominabant. Clupeam illi, aut Vticam. De mercede conveniebat. Rudis ego impiæ fraudis omnes excepi; qui quo ſolertius fallerent, tanquam inter ſe ignoti egerunt, quamdiu in portu hæſimus, aut à vicino littore erat auxilium. Aſt ubi procul terris ventus impulit ratem, ſoporque in cœlo ſecuro nautarum pluribus irrepſit, ſubito impetu irruunt in nos; me de gubernaculo deturbant: ſemiſopitos alios portant ad tranſtra, nexibuſque devinciunt; & peiratico ſcelere jam pro vectoribus domini ſuo auſpicio ferri cœpêre. Nam nec deerat rei nauticæ inter eos peritus: & pro ſarcinis catenas attulerant, quibus omnium crura impedierunt. Hinc in minora, ut occurrebant, navigia, ſæpe graſſati comparavêre arma, captivos, opes. Nec in mari modo ſceleſti; exſcenſiones varias in agros fece-

fecerunt, & bene prædatos ad nova ſcelera littoraque agebat hæc navis. Nuper quidem, cum plerique eorum triduo abfuiſſent, rediêre ex Mauritania ad navem, opibus graves, &, quantum ex eorum ſermonibus conjeci, expilato per fraudem theſauro, quem Regina Mauritaniæ habebat chariſſimum.

His auditis, Poliarchus è prædonibus unum, quem habebat in vinculis, rogavit, verane eſſent quæ ex nauta audierat. Ille omnia ſilentio confitebatur. Sed de ultimo facinore intentius urgebat Poliarchus; Num de Reginæ Mauritaniæ theſauris prædam egiſſent; quæ illis via ad facinus; & qua parte navigii recondidiſſent furtum. Ille, gemmarum famam ſibi cauſam audacis conſilii fuiſſe, reſpondit. Nocte concubia ſeptem ex ipſis armatos conſtitiſſe in platea; ut ex proximis compitis, tanquam illic à Regina appoſiti, arcerent tranſeuntes, dum alii duo ferrum, quo feneſtræ ſpiſſiſſimo jungebantur, harpagine arreptum per ſecretas machinas flectunt. Ita, inquit, aditus nobis factus. Voto potiti ante lucem ad mare receſſimus. duratque inviolata hactenus præda; quia ab eo littore primum fuga, ac deinde tempeſtas nos tenuit. & ne tanta hæreditas rixam faceret, placebat expectare donec in tranquillo divideretur. Subivit igitur navis conſtratum Poliarchus latrone præeunte; arcaque recluſa, ingentes & plerumque muliebres ex Mauritania opes inſpexit.

Tum vero tanquam ad nova conſilia vocatus à fortuna, ſe collegit. Profectionem in Galliam Dii turbare ac differre videbantur. Per tempeſtatem curſu exciderat; nactus erat aſſuetam Africanis littoribus navem; nec fuiſ-

ſet

ſet humanum, recuperatas opes non ſtatim Reginæ nunciare. Et forſitan (ſecretus inquiebat) gloriam meam Cælites curant. Quicquid ſpei privato habitu in Sicilia exorſus ſum, nolunt me perſequi meæ gentis fortitudine atque armis; Ne generi, ne opibus, ne exercitui, ſed mihi debeant quicquid fœlicitatis contigerit. Sequar illa auſpicia. Ex Africa facillime res Siculas accipiam, meaſque nunciabo Argenidi.

Vbi hoc placuit, ita prædoni loquutus eſt; Equidem & Reginæ ſuas reddi divitias æquiſſimum puto, & vos quoque (nefarii) dedi ad pœnam. Navigatio in Mauritaniam flectenda eſt, ne vindicta pereat atrocis audaciæ, aut forſitan aliquot illic inſontes veſtri facinoris infamia laborent. Neque mora, dominum navis, per quem de prædonibus cuncta cognoverat, eximi vinculis jubet, clavoque ſuccedere. Cæteros, qui erant in tranſtris, ſolvi prohibuit. Nam & remigibus egebat per quos in Africam veheretur, & tot ignotos, ac fortaſſe vinculis ſuis dignos, nolebat poſſe in ſe peccare. Itaque diligenter quæſitas tranſtrorum & compedum claves, cuſtodire Gelanorum imperavit. Et ne tamen nihil illi in ſua lætarentur victoria; Agedum, remiges, inquit, in fœlicitatis articulo ſtatis. Date modo Mauritaniæ oram; ita me amet Dieſpiter, omnes ire liberos jubebo. Quid grave eſt, ſi in redemptionis precium, brevem ſed mihi neceſſariam vecturam repoſco? Si non fallit gubernator, bidui in Mauritaniam curſus eſt. Illa mihi navigandi, vobis captivitatis afferet finem.

Compoſiti in tantam ſpem remiges, ita juſtos remorum ordines inſtaurant, tanquam non

non Africam, ſed ſuam domum, ſuas neceſſitudines quiſque repeteret. Sed negabat gubernator genium pelagi ferre, ut cadavera in navi portarentur. Iraſci maris Deos, & ſæpe viventibus periculi cauſam fuiſſe ejuſmodi pietatem in mortuos: Tres porro jacebant in lembi conſtrato à prædonibus inter pugnam perempti. Non auſus eſt Poliarchus intempeſtiva humanitate repugnare omini navigantium. Igitur inferis Diis religioſe excuſavit quod inſepultos abjiceret; Vbi primum Africam dediſſent, ſe umbras in littore erectis tumulis collecturum. Facta igitur poteſtate, cadavera cæſorum corripiunt; At ne fruſtra quid periret, ſcrutari cœperunt, ſi quid in veſtibus pretioſum lateret. Duorum ſpolia intra paucos nummos fuerunt: Tertius, tanquam delicatior, ambientibus inſtitis tibias & crura velaverat; quas cum unus nautarum detraheret, tabellæ cecidêre, illic ut apparebat ad ſecretum repoſitæ. Cumque juſſiſſet Poliarchus eos codicillos ſibi tradi, linumque ſolviſſet, veluti ad monſtrum exhorruit, deſtinatas ad ſe literas, & à Lycogene quidem eſſe. Scribere ad Poliarchum Lycogenem? Ceram ad ſe per tot prodigia eſſe delatam? Cunctabatur oculis ſuis credere repetentibus hoc epiſtolæ initium: Lycogenes ſalutem Poliarcho. Statim erigi cadaver imperavit, & curioſus inſpector diligentiam Gelanori adhibuit, ſi quo lineamento poſſent vultus nondum morte recenti confuſos agnoſcere. Sed ignobilem nuncium, & de ſervitio Lycogenis unum, facile fuit ab utroque ignorari. Vbi vero diligenter undiquaque inſpectum eſt, num & alias literas aliave prodigia haberet, exoneravêre cadavere navem;
amicum

amicum an inſidiatorem crederent adhuc incerti. Erat is autem quem Lycogenes ad Poliarchum miſerat. Dum Timonides in prædio ſuo hæret, occupaverat iter, interceptuſque à prædonibus, tunc in pugna ceciderat, tanquam dubitante fortuna utrum tantæ improbitatis literæ Poliarcho tradi deberent.

Poliarchus totius ſcenæ ignarus ſeſe ad lembi malum applicuit; Vultu deinde & animo perturbatus, ad omnia verba exhorruit. Veneficii accuſabatur Meleander; delator Lycogenes erat. A Meleandro ſe ad mortem audiebat depoſci; Lycogenes amicitiam ſpondebat. Quæ autem illa armilla; aut quo miſſus ad ſe Timonides? Non ſe literas legere, aut ſatis vigilare, arbitrabatur. Vbi mora deinde reſtituit mentem, & iterato totam ceram evolvit; Aliquid magnum, inquit, agitur, Gelanore. Nunquam Lycogenem magis timui, quam ex quo meæ ſalutis curam agit. Si vixiſſet qui epiſtolam ferebat, forſitan illi excidiſſent indicia, quæ viam nobis facerent in tanta caligine. Nunc quid cogitem, aut quibus argumentis ad verum perveniam, eſt incertum. Secum deinde agitabat, an credibile eſſet, voluiſſe Meleandrum amicitiæ ſpecie innocentem violare. Magis conveniebat moribus Lycogenis de Rege mentiri, quam Regi tam infanda ſolertia. Hæc & ſimilia animo verſanti abiit dies; & nox per inſana commenta animum deduxit. Varia agitanti conſultiſſimum viſum, ſi Gelanorum in Siciliam mitteret, nullis ad Regem litteris, ſed cum hac ipſa Lycogenis epiſtola, quam redderet Meleandro. Non liquidius poſſe verum deprehendi. Quippe ſive in vero crimine, ſive in falſo, doliturum maxime Regi

vel

vel de infamia inutilis fruſtratique facinoris, vel de injuſta ſuſpicione. Ex illius & proximorum vultu, ac vocibus, Gelanorum intelligere poſſe, de hoc Lycogenis indicio quid credendum. Nec Lycogenem eo facto dubitabat offendere; cui, etiamſi Meleander hoſtis eſſe mereretur, tamen amicus fieri nollet. Adjuvabat ea conſilia ingens cupiditas ſcribendi Argenidi; ad quam literas, niſi Gelanoro, aut Arſidæ, non credebat.

Iam non modo erat Africa in conſpectu: ſed & Lixa, tunc Mauritaniæ caput, pulcherrimo ſitu ab cogitationum ſolitudine nonnihil Poliarchum deduxerat. Fluvius, quem & Lixam appellant, non repugnanti pelago miſcebatur. ut in utriuſque undæ confinio, non fremitus diſcrimen faceret, non ſpuma, ſed color. Arbores quęcunque fluviis gaudent, ab utraque parte alvei, cum cætera riparum imagine in aquis ludebant. Vrbs ingens, & mercatorum commercio gravis, ubi paululum eſſes à mari provectus, uno duntaxat ſtadio receſſerat à flumine. In urbem ab littore euntibus dexter erat omnium qui ſunt in Africa pulcherrimus collis, & in eo Reginæ ſuburbanum, quam dicebant Dominæ villam. Illuc amabat Regina divertere, curis feſſa, & ad negotiorum tumultum poſt alternam ſolitudinem reditura hilarior. Et tunc forte in ea verſabatur. Quod ut ex obviis lintribus percunctanti Poliarcho relatum eſt, in proxima ora jubet anchoram jaci; Et ne remiges quicquam ſe abſente turbarent, aut etiam à portu diſcederent; quærit ex Afris, nemone cuſtos portus, aut cui magiſtratus delegaſſent fluminis curam. Præſto lictores adfuêre, & neſcio quis redemptor portorii: cui

ſic

ſic Poliarchus; Hujus lembi cuſtodiam tibi trado, quem Africæ intereſt ſalvum eſſe; dum fero ad Reginam neceſſaria quæ ex me intelligat. Simul his prædones educens detracta pedibus vincula jubet addi cervicibus, unumque licium ad omnium vincula pertinens ponit in manus gubernatori navis, præmittitque verſus collem.

Ipſe cum Gelanoro ſequebatur, loci formam curioſis oculis luſtrans, quem recens maris horror faciebat gratiorem. Non anxia arte quæſitus erat decor. Plura naturæ debebantur, cujus facilitas, atque ingenium, omnes artificum labores prævertit. Ruſticus ad villam aſcenſus (nec lævigari Regina paſſa erat) obliquum colli latus ſic dederat, ut circumvenire montem potius videretur, quam in illum eniti. Lævam itineris tegebant denſi frutices, crebrarumq; ſtirpium inæquali viriditate lætiſſimi. Tumuli illic leves, creſcente molliter campo, donec oblongum, & ſpiſſis opacum arboribus ſupercilium montis ſubito tumore conſurgeret. A dextra convalles viſebantur, vinetis hortiſque excultæ; & in collium radicibus, qui dimidiatum orbem ducebant, uberrima paſtu prata ſe eadem viriditatis hilaritate porrexerant. Sub ipſo montis jugo ſublimis & ſponte extenſa planicies erat, in qua villam condiderant. Ad fores cum veniſſes, oblectabat oculos alia loci forma, proſpectuſque in remota liberior. Quippe ante veſtibulum patebat hominum curruumq; area capax, paucis, ſed ingentibus diſtincta arboribus; ad quarum umbram ſedilia, & lapideas menſas, milites cuſtodeſque extulerant. At ut editus locus erat, errores fluvii in valle monſtrabat; montes quoque ex adverſo

verſo Magnatum prædiis diſtinctos. Viſebatur à dextro latere pars potiſſima urbis, per ſuos colliculos & templorum faſtigia elatæ. Si oculos longius mitteres, mons Atlas inculta hyeme, & ſterilibus ſaxis, per multos vertices in nubibus fractus, delectabat animum mutatione conſpectus, & propinquam fœlicitatem blandius commendabat aſperitatis imagine. Domus pro Regina non ingens. Sed debebat artifici, quod venti, quicunque perflarent, admiſſi, omnem æſtum temperabant; & triclinia lumen accipere poterant non obnoxium radiis ſolis. Hortus deinde modicus, & porrectus in longum, Muſis quidem erat dignus, & omnibus Diis quos cepit ſtirpium colendarum humanitas. A domo in illum porticus ducebat, in qua ſolebat Regina convivari, aliquot ſignis & picturis exculta. Iam vero ſiniſtrum horti latus claudebat montis vertex, non illi vtique tantum horto, ſed domui, ſaltuique, perpetuo contiguus dorſo, & duntaxat parietis interjectu coërcitus. Hanc partem fons amœnus decorabat, è marmorei elephantis proboſcide in teſſellati operis alveum decurrens. At dextra ad proſpectum vacua erat, exiguo muro in hoc tantum erecto, ut lapſus in abruptum caveretur, & in eum innixi fruerentur vivarii ſubjecti ſpectaculo. Nam mediocre ſtagnum coërcebant latericii aggeres: Piſces in eo variæ ſenectutis, quos ab horto Regina amabat, præcipitato in aquam pane, inter ſe concitare ad certamen. Porta ex hoc ducebat in exiguum ſaltum, quem facti manu calles, virgultiſque liberi, ſecabant. Cervi in ea, & capræ, & cætera animalia in Africam importata; quæ ea pars terrarum gignere neſcit: inciſique Numi-

Numidico marmore iſti verſus, qui lucum Dianæ conſecrabant.

Alma ſoror Phœbi, quæ nunc per confraga curſu
Præcipitas, volueri mandas nunc vulnera ferro,
Seu damam fortuna dedit, ſeu fortius ira
Intumet, & noſtri fugiunt tua tela leones:
Numen Io nemorum: ſi te comiteſque pudicas
Caſta domus caſtaque juvant pia jugera ſylva,
Exaudi, mitiſque tuos agnoſce, nec uſquam
Hic, Dea, ſylvicolis ſit fœda licentia Faunis.
Hos tibi ſacramus lucos, hæc ſurget honori
Sylva intacta tuo. Tu noſtris annue donis.
Et cum ſpumiferos junctis in retia campis
Impellemus apros, & cum tibi ſacra feremus,
Non occulta veni; Vel ſi invidioſa precamur,
Huc ades ô quo more licet, curſuſque tuorum
Sæpe canum & ſacris aures latratibus ure.
Hic Dryadum committe choros, & Oreade multa
Cinge latus. Nunc vos nemorum, nunc fontis in umbra
Ludite, nunc magni quæ ſubter viſcera montis
Antra per agreſtes exudant frigida tophos.
Illic ſic calidas exolvet fibula veſtes.
Non erit Ogygius ſecretis arbiter undis,
Cornua cui fingas; Non quem tibi vulnere parvo
Terra necet, campis tumidus ſe tollet Orion.
Nec pharetram vultuſque tuos venator habebit
Iuppiter, atq; aliam cœlo dabit improbus urſam,
Hunc modo tu ſaltum Delo, Dictynna, ſonanti
Annumerare velis, Lyciaque nivalibus arvis.
Nec magis Eurota, nec ſis magis incola Pindi.
Tum quæcunque ſuos Nympharum exegerit annos,

In for-

In formas abitura novas: cum frondea ſiet
Arbor, & erectis attollet brachia ramis,
Seu quercus ſeu laurus erit; fac, Delia, noſtras
Augeat hæc ſylvas. Eriſichthonis impia clades
Hinc procul, & lucus nunquam ſciet iſte ſecurim.

Longum eſſet ſingula memorare; ut natura inæqualitate locorum luſerit, ut exiguo ſpatio retulerit omnes formas quibus totæ regiones variantur; ut ſylvam ex aureis malis, rhododaphne, lauro, pinu, ſubere, pene totam, non mutarit innoxia hyems; & antra hic ſponte, hic manu aperta dederint fontes aut opacum ſubeuntibus frigus. Sed fons præcipue notabilis erat, de induſtria ſic ornatus, ut quæ artificii erant, ſponte producta viderentur. Quippe in arcum mons effoſſus modicam planiciem dabat, exiguis lapidibus quaſi temere ſtratam. At utrimq; lateribus ſaxa ingentia, tanquam rupes ita natas, admoverant. Ubi is labor duodecim pedes in altum excreverat, ſemitam fecerant qua locus circumiri facile poſſet: Tum vero ſuper hanc molem in gyrum arbores ita ſeverunt, ut inflexorum ſtipitum cacumina in ſubjectam aream verterentur. Hæc ubi in procerum adolevêre, ſpeciem referebant jam jam cadentium ſtirpium, & ſuo pondere radices extra terram trahentium. Inter illius ruinæ innoxias minas, peribat ſub frondibus calor ſolis; & laterum aggere primum, mox curvatis in hunc modum arboribus, denique increſcentis collis mole, tegebatur ſimplex Reginæ hilaritas, quæ fontem illic per aliquot fiſtulas cadentem ſæpe inter ſuas virgines læto ocio celebrabat. Viris, præterquam magiſtratuum præcipuis, nefas domum intrare. Pauci

cuſtodes

cuſtodes in veſtibulo erant: A quibus juſſus ſiſtere gradum cum ſuis captivis Poliarchus, quis aut unde veniret, militari licentia rogatur. Ille negavit, quæ afferebat, nunciari niſi Reginæ poſſe. Res ad Præfectum cuſtodum delata eſt, qui & ipſe loquutus Poliarcho, Reginæ ſignificat, externum juvenem eſſe, habitu vultuque egregium, qui captivos aliquot trahens, ad colloquium quærebat admitti. Regina in eo ſeceſſu tunc hærebat, non ad vacui animi voluptatem; ſed ut in ſolitudine mœrori liberius vacaret. Lachrymarum cauſa erat, violatus à prædonibus locus, quo cum gemmis cætera quæque arcana congeſſerat. Neque gemmæ, aut direpta alia quæ vulgo jactabantur, illam movebant. Vna ciſtula, nec ea quidem opulenta, quam ſimul latrones abſtulerant, illos gemitus, & pene fati conſilium, ciebat. Hanc vita chariorem habuerat; illic filii fortunas ſciebat ineſſe; nec de Diis mitius querebatur, quam ſi eum extuliſſet. Cum ergo nunciatum de Poliarcho eſſet, haud libenter accepit, adveniſſe quem vultu compoſito deberet audire. Hunc tamen per Micipſam Regio Præfectum cubiculo adduci imperavit; ipſa inter aſtantes reſedit matronas in ſuggeſtu eburneo, quem argentei leones depreſſis onere jubis ferebant.

Is vero ut in conſpectu fuit, illam ad abſentis filii memoriam vocans (nam & juvenis, & formoſiſſimus erat) ſubito ſui favore incogitantem permulſit. Mox liberali ſalutatione perfunctus; Etſi (Regina) parum, inquit, animum tuum tangunt, quæ peſſimi nuper fures à tuo abvexêre ſacrario, tamen juſtiſſimæ Principi gratiſſimum duxi, ſi tantum facinus impu-

impune non auferrent. In eos, Diis ducentibus, medio ponto offendi. Plures in certamine perierunt. Tres adduxi ſuperſtites. Sunt ecce in limine, & fatum à tuo arbitrio expectant. Fidum autem hominem, ô Regina, mecum allega. Huic quæ à te abſtulêre reſtituam, adhuc, ut ab ipſis audio, illibata. Ea juſſi in proxima ripa apud navem aſſervari. Regina, ad tanta & tam ſubita gaudia, muliebri ingenio impatiens, de ſede exiliit, & ignoti manum amplexa; O auſpicatiſſime quotquot ſunt mortalium, aut potius, modo hæc vera ſunt, Diis noſtris jungende; Duc protinus, inquit, ad navem. Ipſa furtum, ipſa prædam recognoſcam. Neq; avidam voca. Arculam modo unam reſtitue. Cætera te condono. Sic effata miranti Poliarcho viam præit. Nec jungẽdo currui, nec attollendæ lecticæ ſpatium fuit. Sicut erat in cultu privato, urgere cœpit gradus, ſibi uni de re tanta creditura. Matronæ puellæque, illius aſſuetæ obſequio, nihil mutato veſtitu, pedibus ibant. Fugę ſpeciem celeritatis tumultus impoſuit. Cum vero Poliarchus pro foribus prædones oſtenderet Reginæ; Sine quæſo, inquit illa, priuſquam alios damno, ſcire an me fortuna abſolverit. Nemo in regia fuit, qui non properantem ſequeretur. Ignari plerumq; quæ res ageretur ſtupebant, & aliis ſtuporis cauſa erant. Statim in urbem rumor pervaſit; ſed incertus, ideoque audacior: Nunc, Reginæ filium adventaſſe; nunc, ejus cadaver navi delatum. Veriora alii referebant, ad recuperatum theſaurum Reginam deſcendere. Ergo omnes ad amnem properabant, parata, ſeu plaudendum ſeu aggemendum, turba.

Regina ut ad ripam pervenit, ponte ex tabulatis

bulatis facto in lembum ſublata eſt. Ac ut primum reſerata à Poliarcho ingens arca inviolatam prædam explicuit, jam lætioribus lachrymis madens, ciſtulamque, quam quærebat, complexa, ſe denuo vivere, Reginam rurſus eſſe proclamabat; Nec quicquam juſtius quam ut Poliarcho divini honores haberentur. Abnuebat Poliarchus riſu modeſto, & laudantem compeſcebat. Iamque lecticæ, ut potuerunt, Reginam ſequutæ, ſtabant in ripa, carpenta etiam fœminas ſubvectura; & ipſa ad tantæ lætitiæ auſpicia auguſtam villam rata, in urbem reditum edixit. Innitebatur Poliarcho (qui maximus apud Reginas gradus) illoque ducente in lecticam ſe recepit; quam mox octo pænulati ſuſtulerunt in collum. Poliarchus deinde præparatum equum conſcendit; quem ipſi ex regiis ſtabulis admoverant, non ex more gentis nudum, ſed cum iis ornamentis quibus Reges aſſueverant in bello aut venatu. Toto deinde itinere Regina, ſubmotis lecticæ plagulis, cum ipſo loquuta eſt; denſis per viam Afrorum agminibus, & in eum præcipue intentis. Poſtquam ad aulam perventum eſt, Magnates, ex Reginæ præcepto, hoſpitem in deſtinata triclinia deducunt. Illic ingentis opulentiæ cultu exceptus, mox ad familiariorem corporis curam ſolus cum Gelanoro relictus eſt.

Sed ubi paululum reſpiravit à colloquentium laudantiumque tumultu, haud mora, redditus priſtinis curis, reſque Siciliæ anxie agitans conſtituit ea veſpera Gelanorum in Siciliam dimittere: (Nam nec amor, nec perplexæ à Lycogene litteræ moram ferebant.) Ipſe Clupeæ, maritimo Africæ oppido, dum nuncius ab Argenide rediret, ſe tenere. Dum

ergo

ergo Argenidi ſcribit, acciri nautam jubet, cujus remigio appulerat; Quo ad ſe introducto, Navigium tuum, inquit, non modo tibi reddo; ſed præterea quicquid vi prædonum detractum eſt omne reſtituam; ea lege ut hunc Gelanorum in Siciliam deferas, inde huc rurſus in Africam quo volet portu ſiſtas. Cum redieritis, in promptu merces erit. Nunc neceſſaria ad viam duntaxat repræſento. Ex remigibus, captiviſque, quos noſti, quotque opus eſt, delige. Hos faxo laboris ne pigeat. Inter cæteros talentum dividam: ne illis reditus in patriam mendicitate deformis ſit. Nauta dominum & patronum appellando, de munerum magnitudine ſtupebat, operamque pollicitus ad parandum in illam noctem lembum dimiſſus eſt. Et remiges tam fœlicia nunciantem, primo impetu gaudii inter amplexus, non ſine diſcrimine diripuerunt.

Veſpera appetebat, cum à Regina Optimates ad Poliarchum intrant, nullo humanitatis genere hoſpiti defuturi. Is ab illis, inter ſermonum ambages, hæc fere de Reginæ rebus accepit; Eam Hyanisben appellari; Iubæ fratri ante annos viginti tres in ſceptrum ſucceſſiſſe; Priuſquam regnaret, nuptam Syphaci fuiſſe, viro poſt Reges inter Mauros præcipuo; qui eodem tempore quo Rex Iuba morbo extinctus prægnantem reliquerat. Reginam paulo poſt virilis ſexus prolem eſſe enixam, & Hyempſalem appellaſſe; qui faventibus Diis anteiverit indole civium vota: Sed jam quærenda apud exteros gloria, cultu privato, & præterquam uni Reginæ incertum in quas terras abiiſſe. Hæc Mauri referentes, & ipſi viciſſim, quis eſſet Poliarchus, unde, aut quo viam ha-

beret, obliqua ſubtilitate quærebant. Sed ille perplexos ſciſcitatores, pari arte, quaſi non ſentiens, eludebat. Invitatus deinde ad regiam cœnam, haud modicum tempus conſumpſit cum Regina: non multum abſimili omnium in ſe cultu, quam ſi in purpura veniſſet. Perfecto convivio, cum tanquam poſtridie profecturus, juſſiſſet valere Hyanisben, rediſſetque in thalamum, prꝗſto fuêre qui opulentioribus ferculis menſam integerent. Gemmæ erant, hæ torquibus, hæ armillis inauribuſve compoſitę, magna vis unionum, & præter unicam arculam plura quam à peiratis extorſerat. Hæc Regina, ſive meriti precium, ſive pignus hoſpitii, donabat Poliarcho. Sed ipſe neque vendere beneficium aſſuetus, neque emi muneribus, multum laudata Reginæ comitate, negavit tantillæ operæ deberi invidioſa præmia; ſed neque hæc armatum decere: Referrent tot dona ad Reginam, ſimulque excuſationem, & gratias. Ne tamen pervicacis ſuperbiæ haberetur, annulum, quo ſmaragdus includebatur, ſibi deſumpſit, digitoque inſinuans, eum ſe cum manu ſervaturum ſpopondit; Ita enim donantem meruiſſe. Ferruminatus annulus erat, & in lapide Atlantem expreſſerant ſuſpecto Perſeo negantem hoſpitium: Simul Perſeus videbatur Pegaſo inſidens, & ad Atlantis ora ſic Meduſam revelans, ut averteret ipſe vultum, ne & intra viſcera ſaxum reciperet. Sed Atlantis habitus erat indignantis ſe mutari: Rigebant in ſylvarum primordia comæ creſcentes: & in vultu figura ſerpebat qualis nec jam hominis & nondum montis eſſet.

Aderat interim nauta, monebatque ventum operam dare. Si veniret Gelanorus, Afri-

cam

eam paucis horis longe relinqui poſſe. Hunc itaque Poliarchus arcanis præceptis celeriter onerat, quæ Meleandro ferret, quæ nunciaret Argenidi: Seleniſſa, Archombrotus, cæterique amicorum, quid ſcire deberent. Etiam quid de ſupellectili ſua Rex conſtituiſſet; an illa publicata, & qui ſectores fuiſſent, cuncta ſolerter perdiſceret. Illinc enim quid in ſe Meleandro animi eſſet, poſſe intelligi. Poſtquam in Sicilia mandatis eſſet functus, Clupeam, ubi eum opperiri decreverat, diligentiſſima navigatione repeteret.

Profecto Gelanoro, Mauriſque dimiſſis, ſe ipſe ad quietem defeſſus comparabat. Sed poſteaquam in thorum ſeceſſit, remiſeruntque ſe ſpiritus quos tenuerat variarum rerum imago, tunc vulnera quæ lateri peirata inflixerat, non modo neglecta, ſed negotiis & contentione animi incitata, ſubito horrore atque æſtu exardere in febrim cœperunt. Ille caſus diſtulit præparatum in poſterum diem iter, terruitque Reginam, haud ſecus quam ſi ipſi filius in morbo jacuiſſet. Nam præter beneficium quod à Poliarcho ingens acceperat, indolis ſpecimen, & incompoſitum nihil in verbis; præterea generis opinio, & impetus neſcio quid præſagientis animi, eam ad veræ benevolentiæ affectus compulerat. Ægrum itaque primo mane viſit, adhibuitque medicos ſuos. Et ſequuti Regiam Optimates, anxios vultus ad mœſtitiam figuraverunt.

Horum omnium ignarus Gelanorus navigabat in Siciliam proſperis ventis. Sed quamquam commodiſſima tẽpeſtas Epeirćten nautis dabat, ultro ab ea ſtatione abſtinuit, appulitque ad ignobilem portum; eo conſilio, ne

ne quis nautas qui eum vexerant, noſſe,aut de Poliarcho interrogare poſſet. Ipſe ad templum Apollinis ivit, quod non procul à littore verſus Panormum erat, Sacerdotis quam ſui Dei fama nobilius. Sacerdos Antenorius vocabatur, in placidiſſima ſenectute vacuus curis & ad arbitrium fœlix. Nam cum juvenis primos honores facile cœpiſſet, & ſumma ei omnia deſtinaret amicorum opinio; plurimorum caſibus monitus quam miſerum eſſet inter ambitioſa vota pendere, reſpexerat ad animi libertatem; & ſeceſſurus ad ingenium ſuum, elegerat Phœbi templum, in quo ſeneſceret. Quippe illi numini amabat operari, & invocatum ſæpe receperat: adeo comparatus in caſus, ſeu ipſe ſeu amici laborarent, ut omnium victor conſtantiſſima hilaritate diſcederet. Aderat litterarum copia ingens; acre acumen, & celere; quæ omnia vitæ integritas honeſtabat in jucundiſſimo ſene. Cæterum amabat Poliarchum, audebatque laudare nondum publice reſtitutum. Nec ignarus Gelanorus candidiſſimum eſſe, à via ad illum deflexit, invenitque cubantem in ſui templi veſtibulo, (erat enim pedibus æger) &, ut ſolebat, cum familiaribus inter liberos ſapientiſſime ridentem.

Adhuc in primis hærentes blanditiis novo gaudio interpellavit Nicopompus. Amiciſſimus Antenorio erat; & curis tumultuque aulæ plenus, quærebat inter ſuaviſſimi ſenis colloquia turbatæ reipublicæ tantiſper oblivíſci. Eo viſo, Antenorius urbane quæſivit, ad Phœbum, an ad ſe divertiſſet; Ad utrumque, refert ille: Sed quis iſte Numinis conſultor? Ades ergo Gelanore? & ô Numina faxint ut nec

procul

procul ſit Poliarchus. Quamquam præter Antenorium & Nicopompum nemo jam aderat (cæteri enim Antenorio jubente diſceſſerant;) tamen Gelanoro non viſum conſilia caſuſque patroni ulli mortalium priuſquam Argenidi concredere. Eum ergo in Italia eſſe finxit, ſeque ab eo ad Regem ex Bajono portu dimiſſum.

Dum hæc ita loquuntur, ecce tibi cumulante fortuna illius diei lætitiam, Hieroleander veluti ad condictum alio itinere ad templum pervenit. Erat ille ab epiſtolis Argenidis, ſummus & ipſe virtutibus, inter paucos imbutus literis, nec patruo præter fortunam minor, qui ſacerdotis purpuram ex virtute geſtaverat. Is ſæpe Antenorii cauſa commeabat in id templum; & tunc exorando Apollini ab Argenide erat miſſus: Sed ut conſpicatus eſt Gelanorum, ſeque primum repetitis ſatiavit amplexibus: leviſſimæ rei momento, nec cogitans, illi aditum fecit ad ea exploranda quorum cauſa in Siciliam advenerat, obiiſſe Aldinam oculis ex dolore turgentibus querens. Sive excuſationem ſic parabat, quod eam omnino habuiſſet, ſive quod infœliciter cuſtodiviſſet. Audito Aldinæ nomine; ictus aliquantum Gelanorus, in Hieroleandrum reſpexit. Fuerat illa venuſtiſſima catellarum; quæ Poliarcho impenſe placuerat. Poliarcho ex Sicilia excedente, eam Hieroleander Argenidis juſſu quæſierat, alueratque ſolicite; ipſa Argenide non auſa ſuccedere in id munus, ne aut aliquid de ſpoliis Poliarchi crudeliter habere videretur, aut contraria ſuſpicione abſentis domini gratia canem amare. Ea tunc ex partu deceſſerat. magno quidem ſed occulto dolore Argenidis.

At Hieroleander catulæ blanditiis aſſuetus impatientius mortem hanc tulerat; adeo ut in ejus gratiam illa celebris eſſe in aula inciperet: maxime multorum Poëtarum carminibus, qui eum demerituri, omnes fides, omnes Parnaſſi frondes, canino funeri adhibuerant. Tunc vero de illius interitu fieri mentionem (quamquam vivam maluiſſet) ſentiebat Gelanorus ſuis rebus conducere; quia ab eo exordio poterat quæri quod Poliarchus præceperat; cui nempe ipſius opes & veluti ſpolia ceſſiſſent. Sed poſtquam intellexit, innoxiæ domui curatores à Rege adhibitos, qui eam domino ſuo ſervarent; ſolamque Aldinam ab Hieroleandro captam quo delicatius haberetur; viſa ſunt omnia ex voto procedere. Nam quod Aldina ſaltem in Argenidis domo vixerat, rite conjecit id datum memoriæ Poliarchi. Cumque audiſſet, ne dolore quidem intactam in ejus interitu fuiſſe Argenidem, ſatis quid hanc charitatem & dolorem faceret gnarus, Nicopompo aures præbuit dum epitaphium recitaret, quod & ipſe Hieroleandri laudibus plenum demortuæ catellæ his verſibus fecerat.

Occidit. Exequias pulchra celebrate catellæ;
Occidit ante ſuum pulchra catella diem.
Ipſe facem mœſto canis Erigoneius imbre
Condat, & attonitis terreat aſtra ſonis.
Plangere ſcit; meminitque ſua lachrymabile murmur
Erigones, patrios cum ſtetit ante rogos.
Dura Venus, quam non pariens Aldina gemendo
Flexit, & Aldinæ ſic parientis herus!
An quia Phœbeis nemo eſt acceptior aris,
Invidiam Veneris, Solis alumne, luis?

Aldi-

Aldinamque tuam (jus in te haud majus habebat)
Vitrici rapuit diva ſevera manu?
Plangite ſub tenero vulſæ certamine chartæ,
Quas aufert domino blanda catella ſuo.
Et toties parvo repetita cubilia curſu,
Dum quærit vetitas illa fugitque fores.
Plangite nunc mutæ ſedes, nunc ſtrata, ſocique,
Et quicquid viduum functa catella facit.
Vos ſolæ gaudete nives. Nil vellere veſtro
Candidius, poſt hæc funera, portat humus.

Gelanorus commendatis de more verſiculis, ne, quæ de domini ſupellectili, ipſaque Aldina, acceperat, animum tangere, & majori omine implere viderentur, ad alia ſermonem deflectit; ac, Gaudeo, inquit, (amici) eo loci eſſe res Siculas, ut de catella ſic dolere aut ſcribere vacet. Et hinc, ocium vobis à priſtinis bellis & civili inſania eſſe, conjicio. Imo, refert Nicopompus, hæ ſunt velut induciæ, quibus publicos dolores interdum fraudamus; ut impoſita à fatis onera ſubeamus fortiores. Tum vero Gelanorus rogare prolixius; An duraret Lycogeni fides; aut interverſa pace novis ſceleribus recruduiſſet ſeditio. Referebant protinus illi, perplexa omnia eſſe; Eriſthenem & Oloodemum teneri vinculis; armari Lycogenem, & in mutuum exitium diſſidere cives à Principe. Tum Nicopompus, ſive incitatior fervore ætatis, ſive quia frequentior malorum conſpectus in Regia indignantem impleverat; non modo fortunam, ſed & Regem atque Lycogenem pluribus accuſare adorſus eſt. Quamdiu, inquit, pro ratione impetum habebimus? nec ex noſtris parentumve ſucceſſibus metiemur conſilia? Quanto ſatius fuerat (apud ami-

eos prolixius loquor) Regem in ſuos majores inſpicere, & malo cavere ex eorum ſive conſiliis ſive erroribus; quam accepto vulnere in medicina laborare? Iſti autem perduelles in eum erecti, quem ſeditioni titulum, quodve nomen, jam, non antea, paribus turbis infame, invenient? Iactent licet, nunc iri aſſertum labantem rerum ſtatum; nunc ſe Deorum cultus Regibus velle monſtrare. Non agnoſcunt irreligioſiſſima arma Dii toties neglecti, non utilitatem patria, multa ſtrage deformis; Quacunque ſpecie facinus tueri & ornare molientur; diu eſt quod eandem alii rebelles maculaverunt. Neſcio quo grandi tumultu Dii animum meum implent: Abominari inquieta ingenia, pugnare in noxios, & vindictam occupare. Et ne hoc facinus ſupra meas vires putetis, eadem numina mihi arma litterarum præbuêre, à quibus immiſſa vulnera, ſi modus & veritas adſint, non viribus arceri, non deleri ſæculis poſſunt. Credam tandem impetui illi, ducamque libera manu ſtylum; quid Rex offenderit deſcribam, & quam anchoram pene naufrago porrigat priorum ſæculorum hiſtoria. Tum factioſis eripiam larvam, ne eos populus ignoret: quid ſperare, quid timere videantur; qua ſe recipere ad virtutem, qua contumaces obrui poſſint. Non deinde tacebo apud populum ſuæ crudelitatis ineptiam; non, ſi ſuades, mi Antenori.

Imo, ſubjicit vates, (ſimulque celeri motu multoties nutans arriſit) ſi me audis, compeſces hoc œſtrum. In quem uſum aut quibus hæc ſcripſeris? Regem ſcilicet hoc pacto monebis? Saltem ſi ſecretus hoc faceres. Nunc vero quam egregia ratio conſulendi, ut publice

quod

quod illum peccaſſe credideris exſcribas; & ſi quid plus quam populus in ejus vita notaveris, invidiæ jam in illum nimiæ aliquid addas? Quid acerbius Lycogenes inſtituat? Imo quia amicus es, plus fidei invenies, ſupraque hoſtes nocebis. At factioſorum ſcilicet vitia, quæ tegere laborant, perſona detracta produces; Ex priorum ſucceſſu temporum ibis in eorum conſilia, exitumque præſagies. Nempe, ut ad omnia quæ facies timeant; & qui Deos non curant, qui ſpe, ſcelere, armis turbati ſunt, ad tuam Philoſophiam componantur. Parce vero labori, Nicopompe. Diu eſt quod illud ſapientiæ genus eviluit. Non ignorant ſe errare, nec moniti emendationem promittunt. Sed & finge, te adeo efficacis prudentiæ documenta ſcripturum, ut poſſint legentium furorem mitigare; velut quidam morbi ſunt qui per tibicines curantur; quotuſquiſque vacabit lectioni? Soli te legent qui perpetuo livore procaces, in eo eloquentiam ſtatuunt, ſi Principes viros iniquiori oratione perſtrinxeris. Vel humiles forte in ſcholis, ab negociorum uſu ſemoti, & gerendæ reipublicæ præcepta tantum in libris aſſueti contemplari. Hiſne tu ſcribes? apud hos ſumma laudis tibi erit, Nicopompe? Taceo libertatis periculum quam uſurpas. Etiam qui vere moneri ſe ſentient, te oderint tanquam ſuæ infamiæ authorem.

Subſtitit Nicopompus ad Antenorii hæc præcepta; &, Iuſtiſſimos metus faceres, inquit, diviniſſime vatum, ſi maledicentiam haberem in animo, aut tumore intempeſtivæ cenſuræ jam vulgarem plebeiamque vanitatem inflarem. Cui non ſit in oculis adhuc recens Poëtæ impietas: cum Principem contumelioſiſſimo

mo ſcelere laceſſivit, cum facinoris pretium crucem tulit; famamque, quam flagitio quærebat, invenit ſupplicio? Cæteros omitto, quibus levius peccantibus, aut ineptam ſapientiam afferentibus, ſatis pœnę eſt ex prudentum faſtidio. Longe ab illis conſilii mei ratio, mi Antenori. An neſcis qua arte ægris pueris medicamina concilientur? Vbi medicum cum poculo vident, faſtidiunt valetudinem quæ tanti emenda eſt. Sed qui ætatem illam curant, vel mitibus ſuccis vim domant acerbi ſaporis, vel præmiis invitant ad ſalutem; deceptiſque pulchritudine poculi oculis, non videre, non ſcire patiuntur, quid hauriendum ſit. Ita ego non ſubito & aſpero queſtu, veluti reos, citabo ad tribunal, illos qui rempublicam turbant. Par odio non eſſem. Sed inſcios circumducam per ſuaviſſimas ambages, ut etiam eos delectet ſub alienis nominibus accuſari. Erectus his verbis Antenorius, ſimulque Hieroleander, cupere ſe dixerunt, audire lepidiſſimi commenti rationem. Tum ille: Grandem fabulam hiſtoriæ inſtar ornabo. In ea miros exitus circumvolvam; arma, conjugia, cruorem, lætitiam, inſperatis miſcebo ſucceſſibus. Oblectabit legentes inſita mortalibus vanitas; eoque ſtudioſiores inveniam, quod non quaſi docentem, ſeverumque, in manus accipient. Paſcam animos contemplatione diverſa, & veluti pictura locorum. Tum periculorum imagine excitabo miſericordiam, metus, horrorem; ſuſpenſos deinde ſublevabo, ſerenuſque diluam tempeſtates. Quos libebit, fatis eripiam, fatis dabo. Novi noſtrorum ingenia: Quia nugari me credent, omnes habebo. Amabunt tanquam theatri aut arenæ ſpectaculum. Ita inſi-

nuato

nuato amore potionis,addam ſalubres herbas. Vitia effingam, virtuteſque;& præmia utriſque convenient.Dum legent,dum tanquam alienis iraſcentur; aut favebunt, occurrent ſibi ipſis, agnoſcentq; objecto ſpeculo ſpeciem ac meritum ſuæ famæ. Forte pudebit eas partes diutius agere in ſcena hujus vitæ, quas ſibi cognoſcent ex merito contigiſſe in fabula: Et ne traductos ſe querantur, neminis imago ſimpliciter extabit. Diſſimulandis illis multa inveniam, quæ notatis convenire non poterunt. Nihil enim non ſub religione hiſtorię ſcribenti libertas hæc erit. Sic vitia, non homines lædentur; nec cuiquam licebit indignari, niſi qui vexata flagitia in ſe turpi confeſſione recipiat. Præterea & imaginaria paſſim nomina excitabo; tanquam ad ſuſtinendas vitiorum virtutumq; perſonas; ut tam erret qui omnia, quam qui nihil in illa ſcriptione exiget ad rerum geſtarum veritatem.

Excitavit Antenorium ſcribendi novum genus; alacerque utramque perfricuit manum; &, Da, inquit, hunc ſodes reipublicæ laborem, Nicopompe. Si te, ſi ſeculum reſpicis, prorſus hoc debes: Feret multam ætatem ille liber, & gloriæ plenum authorem deducet ad poſteros, Vtilitas autem eximia, artes malorum excutere, & in eas armare probitatem. Excepit Nicopompus; Et das beneficium, Antiſtes, quod impetum meum probas. Faciam te authore. Dum res eſt recens, dum animus calet, per tormenta poeſi ſimillima concitatum laxabo ingenium; fabulam pangam. Neque te, Gelanore, neque Poliarchum omiſerim. Sic effatus, ne periret is calor, quem Dii ejus animo ad ſcribendum ſubjiciebant, cum in diverſorium ſeceſſiſſet,

ceſſiſſet, vix paſſus cœnæ moram, tabellas petiit; jamque tunc cœpit variæ utilitatis fabulam exarare.

Non hæc erant injucunda Gelanoro. Quid enim niſi eximium de Poliarcho ſcriberet Nicopompus, olim ipſi amicus, & in Lycogenem gravis? Poſtera die, cum egregie Hieroleander litaſſet, Nicopompum diutius cum Antenorio hæſurum reliquit in templo; Ipſe Gelanoro comite Epeirćten profectus eſt. Cumque hilaris nunciaſſet Argenidi Apollinem pulcherrimis extis læta omnia portendere; addidit, libertum Poliarchi in veſtibulo templi obviam ſibi factum, jamque in urbe eſſe; ignarus quantos animo virginis motus hoc nuncio cieret. Illa proſperis victimis Deos adventum Gelanori comprobaſſe haud tarde conjiciens, trepido gaudio dubitare ſubito cœpit; An ſine Poliarcho veniſſet Gelanorus; an potius ille lateret, viam furtim ad colloquium affectans. Saltem ſe cogitabat à Gelanoro audituram, ubi is eſſet, ut valeret, quid aut ſe facere juberet, aut ipſe moliretur. Nihil minus Gelanorus conveniendæ Virginis avidus erat: Sed cum caſu incidiſſet in Eurymedem, nec diſſimulare potuiſſet quin ad Regem eſſet miſſus, confeſtim ad ipſum perductus, vultuque, ut oportuit, nec fracto, nec ſuperbo, hæc pauca loquutus eſt. Poliarchus ſalvere te maxime jubet, ô Rex; & has literas, à Lycogene ſibi ſcriptas, ad te potiſſimum mittit, ne eum aut neſcire, aut credere putes, quæ de tuis in eum conſiliis referuntur. Simul his epiſtolam tradit; qua diligenter perlecta, Rex novitate infamię motus cum accerſito Cleobulo atq; Eurymede literas communicat: Neque illi aliud referebant, quam rem altam ple-

plenamque periculi eſſe. Nihil unquam plexius viſum; cũ nec ipſe Gelanorus, precibus ac deinde propemodum minis tentatus, quicquam afferret (neque poterat) quo Lycogenis deprehenderentur inſidiæ. Inter occiſi ſpolia, ut res erat, ajebat hos repertos codicillos; neque aliquid præterea aut ſe, aut Poliarchum ſcire. Et Rex ad illum; Neque ipſe, Gelanore, quicquam in hac caligine video. Armillam ad Poliarchum meo juſſu miſit Argenis: & delegatus ad ferendam Timonides. Sed de veneno nec ſcio; nec de armilla quî ſciverit Lycogenes, poſſum conjicere. Tu rem apud te contine, ne quis ſciat quid ad me detuleris. Diis & mihi curæ erit, ut arcana hoſtium ſcelera eruantur. Percunctanti deinde ubi Poliarchum & Timonidem reliquiſſet; negabat Gelanorus aut Timonidem aut armillam ad Poliarchum perveniſſe quem ab Rhegio profectum, in pelagi varios ſinus illico tempeſtas compulerat.

Dimiſſus deinde à Regis colloquio, ad Seleniſſam ivit; & ubi commodum fuit, Argenidi literas tradens cætera quoq; aperuit quæ Poliarchus mandaverat; in Africa eum eſſe; illicque hæſurum, donec ipſa ſtatuiſſet, quid potiſſimum res utriuſque exigerent. Si opus armis ſit, jam non unum ſe, aut privatum, in Siciliam eſſe venturum. aut ſi quid commodius virgini ſuccurriſſet, ne parceret quæ videbantur præcipere; fœderumque memoriam nulla interim pateretur abſentia deleri. Pignus autem amoris nõ minimum fore, ſi nunciet num ipſe à Lycogene fideliter moneatur. Mota Argenis ad metus Poliarchi & immeriti contumeliam patris, ſancte confirmat, nullum tale facinus profectum à parente: & pene

pec-

peccare Poliarchum, quod poſſet ſuſpicari, ſi quid ejuſmodi moliri Rex vellet, ſe ad ea exploranda, aut ei nuncianda, tardiorem Lycogene fore. Vbi vero Gelanorus de Poliarchi periculo egit; ut perdita rate, inter brevia inveniſſet ſalutem, ut propius quam in naufragio inter opem prædonum periiſſet; illa tantam periculi ſpeciem non ferens, ſimulque reticere Gelanorum, ſimul loqui imperans, ad omnia verba pavebat, quaſi non abſens, aut exacta pericula audiret.

Iamque anxio Rege, armillamque, & Lycogenem, & venenum in oculis mentis habente, biduum quæſtioni res fuerat; cum Arſidas atque Timonides in aulam perveniunt, de Poliarchi naufragio quæ credebant nuntiaturi. Ergo & rati extinctum cum Poliarcho Gelanorum, ad viventis conſpectum expaverant; & ſubito à Rege accerſiti ſunt, ut, ſi quid ad has Lycogenis literas haberent, audirentur. Aderat & Argenis, & cum Cleobulo Eurymedes. Illi dicere exorſi quid egiſſent, ante omnia pyxidem protulêre, in eaque armillam, tot monſtrorum materiem: Ajebant divertiſſe ab Arſida Poliarchum, priuſquam adveniret Timonides; & idoneis argumentis eluſi (inquiunt) jam ut naufragum defleveramus; cum Gelanorus ſpem hic nobis reſtituens, non vivere modo patronum, ſed valere aſſeruit. Poſt hæc, literas Lycogenis ad Poliarchum iis Rex tradit: ad quas illi cum ſtuperent, Cleobulus altiori genio omnia agitans; Videamus autem, ait, an ſyncera armilla ſit, ſatiſque mendacium refutet innoxio texto; an medicamine infecta criminationi argumentum præbuerit. Dum hanc tractant, dum nexus evolvunt,

pro-

protinus notant, in byſſo, ad quem gemmæ filis argenteis hærebant, diſparem colori reliquo tabem exiguis maculis paſſim vireſcere. Qua conſpecta; Quid iſtud eſt, inquit Cleobulus, niſi venenum quod Lycogenes ſignificat? Sed videamus cujus crimine hoc munus funeſtum ſit. Nunquam mihi conjicienti fides ſit, ô Rex, niſi ad Lycogenem ſocioſque id facinus pertinet. Nam & Eriſthenes, quem reum in carcere habes, tuo ærario Præfectus, apud ſe armillam hanc habuit. Et quidni exiſtimes, vel ſolertia ſua, vel proditione tuorum, hos ſciviſſe, id munus Poliarcho deſtinari, armillaque corrupta, huic vitam, aut denique tibi famam, invidiſſe nefarios? Sed Deorum auſpicio bene cuncta ceſſerunt: Impii ſuo ſcelere obruentur. Oloodemum, & Eriſthenem, quos perire maxime intereſt, occultis quidem criminibus ſontes habes; Sed aperto ſcelere, & apud populum valituro, hactenus argui poſſe non contingit. Hos id facinoris ſi admiſiſſe conſtet, nemo erit cujus ſuffragio non damnentur. Rex Cleobulum quæ ſolerter conjecerat excutere jubet, & de reis habere quæſtionem. Ille omnia ab Eurymede utilius perfici poſſe cauſatus, quid agendum ſit breviter docet.

Nec detrectatus Eurymedes Regis imperium, ad cuſtodiam pervenit, in qua ſervabatur Eriſthenes; & jam à limine (ut Cleobulus recte monſtraverat) ſimulatis luctibus ardens; Tandem, inquit, de Poliarcho triumphaſti, Eriſthenes. Periit armillæ contactu, quam lethalibus ſuccis imbueras. Num tu vero, quod Oloodemus facit, ultro in gloriam duces quod operam facinori tanto præbueris? Ad hæc

Eriſthe-

Eriſthenes tanquam ſubito fluctu perculſus, quid loqueretur non habuit. Audiebat, extinctum Poliarchum, à quo ejus ſpes nequaquam divertebat. Iam vero conſcientia pulſabatur ad crimen objectum. Et quid præterea diſſimularet, ſi Oloodemus (ita enim finxerat Eurymedes) jam confeſſus veneficium erat? Nec prolixiori conſilio aut recomponendo animo tempus dabatur. Ergo, ut in perditis rebus, reſtare putavit ne languide cunctaretur; aut, fruſtra negato facinore, videretur cenſuiſſe pudendum quod nollet confiteri. Vrgenti itaque Eurymedi, Bene eſt, retulit. De me quod placebit fata deliberent. Satis eſt gaudii quod poſt Poliarchum Siciliæ hoſtem vixi. Tum ſolerter Eurymedes, tanquam de re nota agens, ſeſe penetrabat in eorum conſilia. Ad extremum, Lycogenis perfidiam objecit; qui literis ad Poliarchum, in ſui flagitii infamiam ſubſtituebat innoxium Regem; Et Eriſthene fallaciam levi riſu confitente, Eurymedes ad Regem ab eo digreditur; nec ſine horrore quid ille ſit faſſus oſtendit; Reſtare, ut Oloodemus pari indicio ſe damnet.

Tam fœliciter perveſtigato facinore exultans Meleander, laudatum Eurymedem ad Oloodemum mittit. Sed ille præſentiori ingenio, averſatus veneficii nomen, tanquam de inaudito facinore, cum interrogaretur, ipſe plura quærebat: Cumque Eriſthenes jam flagitium confeſſus diceretur, ratus hanc eſſe fallaciam, nec ſe credere reſpondit turpiſſimum crimen in Eriſthenem cadere; nec ſi maxime caderet, ſe conſcium eſſe. Ad extremum, expugnavit pertinaciam Eurymedes prudenti conſilio: Oloodemum in arcano loco ſiſtit, unde Eri-

ſthenes

ſthenes poſſet audiri: quorum ipſe anteactos ſermones repetere cœpit. Et Eriſthenes, tanquam in pignus conſtantiæ, nec ſuum abnuebat, nec ſociorum crimen, donec adeo Oloodemi patientiam vicit, ut repènte exclamaret; O te vel ſimplicem, Eriſthenes; vel tuorum proditorem! Stragulis deinde rejectis, communem ſuorum perniciem appellavit, & ſolum exitu dignum, quem pluribus comparaviſſet. Sero intellexit Eriſthenes ſe ab Eurymede eſſe deluſum; neque Oloodemum communis flagitii indicium feciſſe. Verbis ergo quæ tempus dolorque ferebant errorem excuſare parabat Oloodemo. Sed ut ſatis explorata res, adhibitique idonei teſtes, in diverſum abſtracti conduntur in carcerem, & poſtridie ad publicum judicium trahuntur: ne ſi quæſtio populo teſte non habita eſſet, clientelis, & factionibus deinde reorum, tanquã parum legitima invidioſe traduceretur. Sed quamquam Epeirctanis civibus Rex fidebat; tamen ad reorum cuſtodiam, Prætoriani cum armis in foro locati ſunt. Et ex ejuſmodi loco dicenda cauſa erat, unde facile ſi tumultus exarſiſſet, recipi in arcem poſſent, & carceri reddi. Populus in forum per præconem evocatus effuſe convenerat; & ille qui orare in publicis judiciis regias cauſas ſolebat, in hunc ſenſum loquutus eſt. Scire populum quanta ipſius charitate Rex flagret: nec Regem viciſſim dubitare, quin ſit illi chariſſimus. Itaque Eriſthenem & Oloodemum, multorum in ſe ſcelerum reos, quamquam poterat ſuo jure damnare, tamen diſtuliſſe ad publicos judices; ut optimorum civium ſtudiis potiſſimum vindicetur. Audiret populus pro ſe dicentes, & ipſis Iudicibus ſua

voce

voce præiret quid de illis ſtatuendum. Triginta tum Iudices de rebus capitalibus quærebant: ad quos Eriſthene & Oloodemo productis, accuſator multa eorum in Regem facinora, fidem ſæpe fruſtratam, habita cum inimicis conſilia, ſtrictim explicuit. Acerbior oratio fuit, de veneno, & parata in Regem infamia. Cumque verba, cum teſtes, cum litteras protuliſſet, adeo Epeirctanum populum movit, ut nihil expectato judicio à pleriſque lapidatio urgeretur. Sed deprecatus eſt actor impetum vulgi, donec Iudices in ſuffragia iviſſent. Plurimum intereſſe ut reipublicæ dicerent. Plus illos oratione ſua & perculſæ conſcientiæ notis, quam accuſantis voce laboraturos. Duplicem quoque aquam, ſi peterent, eis ad defenſionem à Rege concedi. Simul his, reos provocat ad dicendum. Sed illi (ut conjecerat) cauſæ inopia marcebant. Nec flecti crimen poterat, nec populus conciliari. Timide ergo pauca; & illa plus in Regem, quam pro ſe loquuti ſunt. Dimiſere tunc Iudices in urnam ſuffragia; qua publice effuſa, fabæ omnes atro colore noxios damnaverunt.

Rapti ſtatim in carcerem, ut veneficii convictos idoneo ſupplicio cicuta conficeret. Illic triſti & ultima libertate exercuêre jus, quod ita pereuntibus leges indulſerant. Diras igitur dicere Regi; ultorem ciere Lycogenem; venerari Deos Manes ut hoſtes ad pejora ſervati hunc exitum ſibi invideant. Inter hæc anancæum poculum aderat; quod prior Oloodemus de carnificis manu rapiens; Age, inquit, propinemus Meleandro. Nos quidem eximus miſerias, prius hunc noſtro fato oppreſſuri, quam viventes voluiſſe exiſtimat. His dictis

non

non cunctanter totum hauſit. Denuo impletum cum Eriſtheni porrigeretur; ſupercilium ille duxit, & circumſpiciens, Ecquis, ait, amicos meos monebit Meleandro quid debeant? Epoto veneno, ambo à carnifice monentur, ut quo facilius virus conciperetur venis, minorique cruciatu occûmberent, quantum carceris ſpatia ſinebant, ambulationem urgerent; donec tibiis gravibus ſentirent jam ab imo calorem excedere. Cum paruiſſent, frigentibus mox pedibus procumbunt in lectum. Illic veneni nebulis imitantibus ſomnum, languebant ſine ſenſu; donec coxis jam exanimatis, tanquam ſtimulo icti, prodidêre lethalem vim ipſa intrantem vitalia; nec multo poſt extincti ſunt. Vulgati mox verſus celeritate Poëtarum; quorum alii vili audacia plus juſto laceſſebant perculſos; alii, tanquam adhuc pœnitentia in integro eſſet, extinctos monebant, & de obitu jam exacto ſero vaticinabantur. Minus hæc carmina diſplicuerunt, quæ prolixius ambitionem quam ipſos reos notabant.

Debita funeſtis cecidit tibi victima fatis,
Ambitio; Nunc pone minas; ſatiataque tanto
Sanguine, Sicaniis pacem concede colonis.
Heu quoties victrix noſtri de cladibus Orbis
Vmbrarum impleſti ſedes; dum vertere regna
Dulce tibi, & ſævas terris indicere pugnas!
Prima tuos ducunt perjuria fœda maniplos,
Contemtuſque Deûm, metaſque in limite nullo
Spes votis poſitura ſuis. Tunc impia captis
Mentibus illapſa verſant incendia Diræ.
Non ſceptro jurata fides, non fama piumque
Obſtat; Eunt ſontes, perque ipſa pericula cæci
In pejora ruunt. O Dii! tot fervere Martem
Cædibus, & ſævis fumare mapalia flammis,
Inſon-

Inſonteſque perire animas, ſexumque minorem
(Turpe nefas belli) dominos perferre nocentes!
Quid tantis petitur furiis, exolvere juſto
Colla jugo, & ſteriles patria calcare ruinas,
Inſanaſque metu trepide tranſmittere noctes?
Nam ſceleri qua tuta quies? Mala pramia veſtra
Vt primum tetigêre manus; ultricia ſontes
Fata vocant, ſubitiſque dies intercidit umbris.

At Rex gnarus quam gravis immineret Lycogenes; quo die de damnatis ſumebatur ſupplicium, Eurymedem dimiſit cum modico equitatu, qui eum ſubito furto tentaret. Quippe Lycogenes poſt Eriſthenem & Oloodemum captos nondum in bellum exarſerat; multo quidem armatorum præſidio ſalutem tutatus; ſed reconciliationis ſpem ſubinde ſubjiciens; ut vel ſimulatione fœderum captivos extorqueret à Rege, vel quaſi implacabilem tyrannum differret maledictis. At ut efficacius crederetur bona fide pacem optare, Dunalbium literis monuit ut ab acerbis conſiliis Regem averteret; abſolveret ille captivos, & quicquid ſuſpicionis aut odii erat, tranquillitati publicæ daret. Dunalbius, his ſe litteris fidem habere dum ſimulat, videturque quæ erant mandata procurare apud Regem, ſua ipſius fraude Lycogenem luſit. Quippe ille fallendi ſpe, & amicos à vinculis recipiendi, tam lente cunctabatur, ut interim Regi liceret ſuis rebus conſulere. Tunc vero cum ad eum comprehendendum Rex miſit, non defuerunt ex conjuratis quidam, qui adventum Eurymedis occuparent, nunciantes de amicorum pernicie, ipſiuſque periculo. Cœnæ tunc tempus erat, & convivium militaribus viris frequens. Ad quos

quos ita Lycogenes; Ne fruſtra conveniſſe vos putetis, Commilitones; ſepulchralem hanc cœnam Eriſtheni & Oloodemo edidimus. Meleandri crudelitate perempti ſunt; & niſi quid opis in vobis eſt, eadem tempeſtate corripior. En tyranni ſatellites, pene pro foribus, quibus mea pernicies mandata eſt. Quæ ſors inde vos maneat, quæ optimos cives, neminem reor ambigere. Cum Principum cædes ea audacia faciat, an modeſtius de cæteris decretu-rum conjicias? Non vos ad ſalutem meam ſollicito, Commilitones, niſi cum veſtra crediti eſſe conjunctam. Simul his de ſtrato exiliit; Cæteri projectis quoque menſis ad arma diſcurrerunt. Omnis domus ſedulitate tot militum, ſibi ſimul ducique timentium, fervebat. Miſſi quidam qui ex vicinis locis ampliorem manum accirent. Multi, duce Menocrito, lecti, qui obviam irent Eurymedi; poſitiſque in commoda valle inſidiis, incautum, & itinere feſſum exciperent. Sed confuſa dimicatio fuit; quia priuſquam deliteſceret ad inſidias miles, Eurymedes venit & ipſe imparatus ad certamen. Viriliter tamen utrimque pugnatum eſt: frendente præcipue Eurymede, capi admonitum Lycogenem non poſſe. Cæterum quamquam & in hoſtico & viribus impar; (nam Lycogenes ſtrepitu pugnantium ad ſe illatos ſuos omnes promovit in aciem) confeſſa tamen fuga non dilabi ſuſtinuit: Et ſenſim recedentem non ſequutus eſt Lycogenis miles: Seu fraudem ab hoſte, ſeu jam miſtum tenebris cœlum pertimuit.

Periêre non multi nocturno diſcrimine: Sed viciſſe videbatur Lycogenes, qui ſuorum impetu lætus, amicos undique accerſit: præ-

parata

parata concurrentibus arma diſtribuit; unoque exemplo ſcribit civitatum conciliis, ut ſe publicæ authorem libertatis velint adjutum. Nec tarde deficiebant ab optimo Rege illi ipſi qui ſub ejus manſuetudine creverant: Documentum, mortalibus, quantumvis egregiam in Rege virtutem, niſi fortitudinis opinio accedat, poſſe contemni: nec fidelius ullos Principes amari à Populis, quam qui timeri meruerint. Triſte mortalibus ſpectaculum exhibebat Sicilia. Pulſa religio, jura neglecta. Inſidæ euntibus viæ; domus, vicique paſſim, rapinis, furore, incendio afflicti; Sola denique caſtra in ſqualentibus campis fulgentia. Nec populus primo furore ſentiebat, graviora ſe pati ſub grege tyrannorum, quam quæ tanquam à Meleandro illata vindicari voluerat; proditor ſui, & proditionis merces. Multos tamen ille fluctus non abſtulit. Quatuor præter Epeirčten urbes reverentia majeſtatis continuit; Meſſanam, Panormum, Catanam, & in umbilico inſulæ Ennam.

Iamque Lycogenes jura regni & inſignia uſurpans, ſoli nomini parcebat. Solium, cum accumberet menſæ; veſtis purpurea in caſtris, & ubique ſica ad latus. Blandus immodice aut ſeverus, ut teneret terreretve contumaces. Nec ſegnior ad res ſuas Meleander, ſubitis delectibus multum militum effecit. Epeircte commeatu & munimentis inſtructiſſima, in arcem belli delecta eſt. Ex regiis triremibus quotquot in officio manſerant, in illum portum deductæ. Ipſe & propria indole, & tunc anxiis rebus, erat in Deorum curam intentior. Et quoniam rebellionis nefas inſtar morbi pervagabatur Siciliam, tanquam plus fati atque amentiæ

quam

quam ſceleris eſſet, publice clavum fixit. Ita ſperabat poſſe componi mentes quas furor rapuerat. Etiam, ne in ſuos milites labes inſerperet, placuit luſtrari exercitum. Ivit ergo ad caſtrorum principia, (nam ſub Epeirctes radicibus milites tendebant) & inde cum Tribunis ducibuſque, & Deorum ſimulacris, proceſſit ad campum in quo facturus Sacerdos inſtruebat altaria. Omnis in armis & ſub ſignis exercitus, ſibi ad rem divinam coronas texuerat. Haſtæ quoque, & jacula, circumactis frondibus induebantur. Interim hoſtiæ omni cultu mactatæ, taurus, hircus, & aries, inter legitimas preces ter à miniſtris alte præcinctis circumactæ exercitui, ad aras ſiſtuntur. Tum rex & in orbem ipſe ſe egit, Deos appellaturus; Adeſſent melioribus partibus, & ſi qui hactenus non faviſſent, rite propitiati ad ſe tranſirent. Incolumis eſſet exercitus. Vires, animus, conſilium, hoſti exciderent. Quod ſi ope, ſalute, victoria juviſſent, tum ſe Iovi Servatori, Martique, & Minervæ, & Cœlipotentibus Diis, quotquot bellum aut pacem curant, templum de adverſariorum manubiis extructurum. Annuos etiam ludos fore, in quorum præmiis hęc in Siciliam Deorum beneficia cęlarentur. Inter hæc vota hoſtiæ cadunt; fibriſque ſpirantibus aruſpex admotus eſt. Is cum integerrimum jecur, ſed craſſioribus membranis pertinaciter obductum, inſpiceret; exta quidem eſſe bona aſſeruit, & iis magnam fœlicitatem portendi, ſed lentam, & quæ labore conſtaret. Poſt hæc, milites geſtu inani, & haſtis ex arte aliquoties quaſſatis, tanquam ad hoſtem præſentem ſucclamantes, edidêre ſimulachrum coëuntis certaminis, & innoxie velitati in caſtra redierunt.

Sed Meleander quod ſuperfuit lucis, haud multum diſpari curæ dedit. Quidam enim ex Aſſyria hoſpes, ſpecie quærendæ in diverſis gentibus ſapientiæ errabat, revera ut ſuam jactaret. Is tunc in Sicilia erat: & in Mathematicorum cœlo verſatus, vendebat ſuæ artis ludibria; ſi quis ex ſyderibus quæ naſcenti affuerant, volebat de fortuna, quæ viventi, quæ morituro debebatur, vaniſſima credulitate cognoſcere. Nondum erat capitale in ipſos Principes quærere ex ejuſmodi ſyderum fide. Cum is ergo laudaret vix parem Diis ſcientiam; & de ſucceſſu apud multos mentiretur; quoties fœlicitatem aut mala non fruſtra promiſiſſet, quam multi nec riſiſſent impune hæc fata, nec fruſtra timuiſſent; accidit ut ad Archombrotum fama illius pervaderet; Ad quem accitus, cum prolixe eandem cœleſtis influxus vim commendaret; juvenem amantemque ſic perpulit, ut de cupiditatum ſuarum exitu eam artem interrogari vellet. Chaldæus, quicquid ſydera portenderent, ſe cum fide renunciaturum promiſit. Sed cur privatæ duntaxat fortunæ mortales ſolicitant (inquit) hanc venturi ſcientiam? Quidni & imperat Meleander, inſpecto cœlorum ordine deprehendi, ſuiſne an hoſtium fatis pugnetur? Movit ea oratio Archombrotum; per quem & Rex in ſpem plus quam oraculi Chaldæum accivit. Is mercedis ſpe plenus; jamque melius ſibi quam Regi ex ea negociatione auguratus, venit ad Reginam; Rogatuſque, quá diſciplina, quove numine, oculos poſſet in futurarum rerum caliginem mittere; ſic incepit. Non ille nos ſpiritus ad vaticinium, ô Rex, agit, quem fatidici de hiatibus terræ eliciunt ad turbanda divinitatis ſtimulis

mulis ingenia. Sed neque de more illorum, confuſis dubiiſque oraculis ſciſcitantes fruſtramur. Vnam cœli vim, unos ſyderum curſus ſcrutari, noſtræ genti eſt ſtudium. Primi deprehendimus metas Solis; primi liquidas, nec veſtigiis notabiles, cœleſtium facum vias, nominibus menſuriſque diſtinximus; contemplatione libera in ſudo aëre, & nebulis non infeſto. Aſſyriis enim raro pruinæ, aut ſqualentes nubibus venti, cœlum eripiunt. Dum in ea contemplatione hæremus, experimento nobis compertum eſt, hæc humana ad aſtrorum motus regi; nec alias eſſe Parcas quæ naſcentibus fata diſponant. Quippe ex eorum inter ſe commercio ſi univerſa tellus accipit vices, & ad ubertatem aut frugum internecionem adigitur; ſi annos, ſi ſæcula, vis illa definit: quid miremur, ſingula mortalium corpuſcula inde vitam, cupiditates, læta, & triſtia, ſortiri? Liceat modo ſcire momentum quo te peperit mater. Effingam ego in tabula cœli imaginem, & quotquot ſyderibus facimus domos; Ea in illis conſtituam quas cum naſcereris obtinuerunt. Iupiter, Solque, & Venus, optimi planetarum, deterrimuſq; cum Marte Saturnus: Mercuriuſq; & Luna, varii ex ſorte locorum quos inſidunt. Cujus illorum regnum fuerit cum in Orbem intraſti, quo gradu, quo aſpectu, illum cæteri temperarint, vel urſerint. Illic ego, ne dubita, quicquid de te decretum eſt, legam.

Fiducia orantis, & promiſſi magnitudo tetigerat Meleandrum. Majeſtas præterea artis, & tanquam ex abdito formulæ audientibus ignotæ, venerationem addiderant. Sed dum omnes laudibus fremunt, Nicopompus (nam tunc forte inter pauciſſimos aderat) intentus

in Chaldæum, riſu ſevero: Euge mi homo, inquit; occupaſti Deorum imperium. Scribe ſpei timoriſq; improbas leges, & ſi qui hic decipi amant, impone lubentibus. Impetus Meleandri, cæterorumque, ad hæc verba ſubſtiterat. Avide ergo quærere omnes, quid diceret ſentiretve Nicopompus, ipſumne Chaldæum, an artem illius inceſſeret maledictis. Præcipue Meleander ſciſcitari, cur hoſpiti inclementer diceret. At ille; Quidni hunc veteratorem jurgio premam, (ô Rex) qui in te ſibi plus juris facit, quam ea ipſa quæ mendacio præfert ſydera habeant? Quicquid enim mentiri voluerit, labefactabitur aſſidua expectatione ſucceſſus animi tui quies, quam aſtrorum nulli motus potuiſſent convellere. Sic in te hic tyrannus ſub inſontis cœli invidia regnabit, ac, ceu Iovem ſe faciat, multum ſibi cenſebit te debere, ſi fœlicia fata exorabili ore præſagiet. Quid denique ab eo credis audire? Ego abſque mathematico ullo cœlo quicquid facturus ſit dicam. Vbi ingentem chartam (non ſine ſuo riſu, ſi ſapit) multis lineis punctiſque vexaverit, tandem exitus mites & fortuna tua dignos graviſſima voce promittet. Id enim ad gratiam & lucellum eſſe non dubitat. Sed inter hæc, ad imitationem non mercenarii oris, ſupercilium ducet, perplexe cunctabitur, nunc in te, nunc in aſtra reſpiciet; addet denique formidoloſum quiddam; ambiguum tamen, & quod in varios eventus facile trahas. Hæc laboris tanti ſumma; hæc reſponſa ille vendet; quæ gratis nunc refero. Sed ceſſo hominem adoriri, quando hanc pugnam tum ſilentium tuum, Rex, tum ipſius in me obtutus efflagitat?

Ais, ex aſtrorum poſitura, Mathematice, ex ordine,

ordine, ex vi qua influunt ſubeuntibus lucem infantibus, vitæ atq; interitus rationem diſponi; Sed fateris ea vertigine rapi cœlum, ut parvo momento ſyderum ſtatus mutetur. Si igitur celeritas quantam ægre cogitatione conceperis cœleſtia corpora avehit; ex ſtatione porro diverſa, minæ eorum aut promiſſa inflectuntur; cui hominum ſua fata certo retuleris, cum incertum ſit quo ſyderum temperamento productus ſit? Niſi credis hanc eſſe obſtetricibus curam, ut continuo ſolaria conſulant, notent diſtricte diei articulum, & naſcenti ſuas ſtellas tanquam patrimonium ſervent. Quoties matrum pericula curam hanc circumſtantibus adimunt? quoties nemo eſt quem ſuperſtitio illa tangat? Finge tamen eſſe continuo qui id curent: At ſi diu naſcitur puer; ſi, ut ſæpe fit, manum exertam, aut capitis partem, reliquum corpus non ſequitur; quænam aſtrorum collocatio fatalis illi erit? An quæ aſtitit exeunti capiti; an quæ denique productum afflavit? Præterea cum frequenter exerrent ſolaria, & pleræque machinarum quæ horas deſignant, ex ſiccitate aut humiditate aëris amittant tenorem; unde habebis verum illud fuiſſe & ex menſura cœli tempus, quod in ortu infantium homines curioſi, aut amici, notaverint?

Finge tamen in eo non errari; deprehendas utique ſtellas quo ſitu, quo vigore fuerint, cum illi in quos inquiris naſcerentur: At unde tantum ſyderibus in corpora noſtra, imo in mentes, imperium? Ex iis ſcilicet expectabo fœlicitatem, ex iis vitæ genus, & mortis arbitrium? Num ergo qui prœlium ſubeunt, ſimulque extinguuntur, omnes ſub eodem cœli ordine

præcipuam dicerem, niſi ſupra hæc nomina peccaret. Peſſimæ ſuperſtitionis ingenium eſt. Quo libertas enim mortalium, ſi à præſcripto ſyderum non poſſunt recedere? Curem ego valetudinem, me honores ſolicitent; vitia abjicere cogitem, animum ad virtutes appellere: ſi naſcenti dictum eſt quid me eſſe oporteat? Iacturam humanæ libertatis deploro? Etiam Deorum munus perit. Amplius thura non perdo. Deos nec timeo, nec ambio; ſi non poſſunt, aut nolunt, quod de me ſtatutum, inflectere. At pro naſcituris liberis ſcilicet orabimus, ut propitia aſtra habeant. Dicam quod ego in Mergania vidi. Quendam hæc ſuperſtitio afflaverat, ut nec uxoris cubiculum intraret, niſi exploratis antea aſtris. Si aut cauda Draconis implicabat ſydera, aut ea Scorpius in cinctu brachiorum corrumpebat; vel omnino quid monſtri minabatur in cœlis, ſolus oppido dormiebat. Quid quæris? nati ſunt ei liberi aliquot, & omnes inſani.

Dum Meleander, cæterique, infelicem Mergani curam rident; Chaldæus, quanquam inſperatiſſima accuſatione turbatus, collegit animum, ſimiliſque eam rixam contemnenti; Nihil detrahi Diis dixit, quorum juſſu hæc ipſa vis quam prædicabat ineſſet ſyderibus; quique adeo non ſe abdicarunt poteſtate, ut res ſuperſint innumeræ quibus ſe vel propitios vel vindices prodant. Non denique adeo Mathematicos delirare, ut omnibus qui cum Rege nati ſunt deberi regnum putent. Ad venturi præſagia multarum quoque rerum præter aſtra habendam rationem; in quibus præcipua ſunt, ſeculi genius, ſtirpiſque conditio. Cæterum ſi quis neget aliquid cœlum in hominibus poſſe,

dignum eſſe cum ceritis piari; Cum omnibus conſtet, aërem ex cœli conditione vel turbatum vel placidum, ſe ipſum inſinuare in mortalium corpora, ex quorum deinde afflatu incluſi animi inſpiratos affectus accipiunt. Ita modeſtiora loquentem interfatus Nicopompus; Nec omnia, inquit, Mathematice, negamus ſyderibus. Incitari hominem ad ſegniciem, laboremve; callidam indolem, aut ingenuæ ſimplicitatis nanciſci; eſſe hilarem, aut ad iracundam ſolitudinem declinare; in vitia denique, aut virtutes, aliquo pondere & impetu ferri; Hæc non nego ex cœli in iſta terrena imperio eſſe. Itaque non multum repugnem; ſi conjicias, eos qui ex mitibus aſtris hauſerunt lenitatem, victuros fortuna ab iis diſpari quos gravia & turbulenta ſydera in fervidiora ſtudia agunt: vel, quibus placidum cœlum hilaritatem infuderit, gratiori conſuetudine placituros, quam homines acceptum Saturnum acri & moleſta ſolitudine contemplantes. Ejuſmodi non certæ quidem artis, ſed egregiæ prudentiæ præcepta non carpo. Alia ſunt quæ me tibi committunt; & hæc præcipue quatuor. Primum quod ſydera, contra quam ſentis, impellere credo, non cogere, ad rectas cupiditates aut impias. Tum ex ſyderum vel cupiditatum contemplatione prænunciari certo non poſſe, quid hominem in vita maneat, vel quem finem Dii ſtatuerint. Tertio, non ſatis intelligi quæ aſtra hos infantibus affectus ingenerent. Res denique liberas, res fortuitas, huic neceſſitati ſyderum vel inepte vel impie dari.

De iis ubertim dicerem: Sed video te fatigatum (Rex) ad Cleobulum reſpicere; à quo fateor, utiliora ſuper bello, quam à me, vel

Mathe-

Mathematico, accipies. Imo, inquit Rex; ſed ſtrictim de his edilsere. Tum ille; Non nos cogi ſyderibus, vel hinc conſtat, quod haud pauci impetum ab iis concitatum ratione domitamus; & nulla re magis noſtrum genus à belluis diſcrepat, quam hoc libertatis privilegio, quæ ſolicitari ſubjectis & flagrantibus motibus, ſed ad vitia aut virtutem adigi invita non poteſt. Hinc in Philoſophorum ſcholis nihil vulgarius, quam ſapientis animum, expertem ſervitutis, ipſis quoque imperare ſyderibus: Hinc & quotidiana eorum prçconia, qui ſciunt moderari iracundiæ, amori, cæteriſque torrentibus, quibus hæc aſtra in animos noſtros inundant. Quorum omnino nihil eſſet niſi accepta aſtrorum imperia mens noſtra faſtidire aut recuſare poſſet. Præterea ut Sol omnia quæ luce eadem & iiſdem radiis corripit, non iiſdem affectibus damnat (nam fovebit alia ſemina, alia enecabit: urentur exiliores herbæ, & defendet alias craſſior ſuccus:) Ita cum tot infantium qui naſcuntur velut ager diverſiſſimis modis præparatus ſit, ex varia parentum indole, valetudine, habitu; una illa vis, quæ è cœlo in plures ſimul manabit, non poterit idem in omnes. Si conſentientem ſibi infantis indolem inveniet, in ea regnabit; ſi repugnantem, vix aliud quam corriget; Adeo ut de infantis moribus vitaque dicturus, non inſpicere modo cœlum debeas, ſed parentes, ſed fortunam, quæ gravidæ matri fuit, ſed diverſa alia, & plerumque tibi ignota. Et ex his quidem ſecundæ quam poſuimus quæſtionis ratio ipſa ſe aperit; ex aſtris ſcilicet non ſtatui certò poſſe, quid acturi paſſurive mortales ſint. Nam cum moderari poſſimus ingeneratis affectibus,

quidni & ea declinare quæ illi affectus peperiſſent ſi fuiſſemus obnoxii? Cumque ex variis cauſis nunc levius, nunc gravius naſcentis hominis animo incidat illa prementis cœli conditio, cur uno effectu in omnes valiturum exiſtimes quod non in omnes eadem poteſtate invaluit?

Addebam, nec deprehendi ſatis poſſe, quænam ſit connexio vel averſio ſyderum, quæ infantibus ſemina venturarum cupiditatum ingenerat. Vos eam ſpectatis, quæ ſuperſtat naſcenti. Quidni & illam quæ fuit cum animaretur fœtus in utero? quidni cæteras ſub quibus tenerum corpus, & adhuc anima ſui ignara, in alvo materna inſtruebatur ad vivendi patientiam? Equidem ex eorum ſyderum conditione, non minus quam ex ipſis natalibus, pendere infantem exiſtimem.

Quod ultimum aſſerui, res liberas, aut fortuitas, huic ſyderum poteſtati ſine ſacrilegio non addici, urgerem vehementius; niſi timerem prolixitatis meæ odio tibi Regem conciliare. Dicam tamen & vos id velle, & ſine ſcelere aut amentia velle non poſſe. Quid liberius quam uxorem ducere; hoc vel illud vitæ genus inſiſtere? Aut quid magis fortuitum, quam ut homo pereat ferro, aquis ſolvatur, inimicitias ſuſcipiat, certo vitæ anno ægrotet; principibus charus, dignitate vel contumelia inſignis ſit? De his tamen reſpondere, Mathematici, ſoletis: hic audacia, hic præda eſt veſtra. Nuper furtum à ſervo erat factum; fugerat ille, & à domino quærebatur. Nihil magis fortuitum, quam ut caperetur, aut abiret incolumis. Contigit ergo ut ſoſpes evaderet; & continuo de veſtris unus myſtis, ratus de præteritis augur,

retulit

retulit nobis, inultum latronem aufugiſſe, quia interceſſerat Luna Mercurio, ſcilicet furum patrono, eumque contexerat. Ægre mihi perſuaſit ſe ſerio hanc fabulam nobis afferre. Non in Deum ergo cura, non in domini diligentia, aut furis ipſius ſolertia fuit, ut ille caperetur, aut tuto lateret: ſed hoc totum ex aſtrorum imperio factum: à quibus ſi hæc humana ſic aguntur, fruſtra negotiis quiſque noſtris operam curamve impendimus. Fient enim vel ceſſantibus nobis quæ ipſa præſcripſere; & quæcunque vetuerint, nulla noſtra induſtria procedent. Vt cætera vero prætercam, quibus iſta refellatur quam Diis naturæque infertis injuria; Quæro, Chaldæe, utrum illa vis, quæ fœlicem naſcenti puta infanti vitam portendit, aut violentæ mortis caſum in trigeſimum forte, aut amplius, vitæ annum conſtituit; utrum inquam illa vis quæ hos caſus illamque motura fortunam eſt, duret in cœlo, & deſtinatum tempus expectet, quo terris illabens, cogat in neceſſarios effectus neceſſaria inſtrumenta; An vero inſeratur ipſi infanti, ut veluti fota, & paulatim coaleſcens, juſſo tempore erumpat, impleatque quod aſtra mandaverint. Si dicis in cœlo perſtare, manifeſto es imprudens. Nam cum fortuna infantis conſtet (ut vultis) ex modo quo aſtra, dum is naſceretur, inter ſe erant nexa: poſtquam eum modum in cœlo deleverit eorundem ſyderum curſus, aliumque effecerit, forte priori contrarium; qua in arca, vel penu cœleſti, recondetur prior illa vis, quæ poſt multos demum annos exerenda eſt, & in ſcenam mittenda? Sin putatis adhærere ipſi infanti hoc fatum, quod in virum deinde valeat; adhuc pejus nugamini. Scilicet-

licet in naufragio cauſa eſt, cur venti ſe tollant, cur ſui oblitus gubernator infigat vadis proram; aut colonus cauſa eſt belli quod eum pauperat; vel mitioris cœli quo fruges abundant! & quos excidentium terrarum labes abſorbet, ſolidos illos naturæ ſinus frangunt fati ſui violentia, ut deſtinato à ſyderibus obitu defungantur! Plura in pernicioſiſſimam amentiam non dico, quæ Deos homineſque una captivitate damnat; quæ ratione deſtituta, vaniſque ſucceſſibus ſæpe eluſa, tamen inanes, ac interdum ſceleratas ſpes ſubjicit conſultorum animis; aut inutili metu ſuſpendit incautos.

Iactant tamen quædam ſuorum oracula, quibus eventus reſponderit. Ex iis conciliare fidem, tanquam non ſpernendæ arti volunt. Primum quidem, ſi quæ talia extiterunt, nego neceſſitate fatorum contigiſſe, aſtriſve cogentibus. Facilius crediderim aliquod eſſe numen quod in vindictam impiæ credulitatis nonnunquam repræſentet mortalibus ea ipſa quæ ſibi non à Diis ſed ſyderibus metuerunt. Deinde ut inſomnia, quamquam ſine arte vel duce oberrantia, tamen interdum fortuitas rerum venturarum ſpecies referunt: Et cæcus ſi vim lapidum ſpargit, aliquando imprudens tangit metam; Sic dum multum & paſſim, Chaldæe, mentimini, nihil mirum ſi nonnunquam fortuna veſtram audaciam commendat: & miramini vos vera dixiſſe. Etiam pauca reſponſa quę vulgo celebrantur, vanitatem artis proſcribunt. Nam quod luculentius ſignum, non ſolere vobiſcum veritatem, quam inſtar prodigii jactari, ſi in illam interdum veſter ludus incurrerit? Sed nec tantum tribuo famæ, ut quod de vaticiniis veſtris memorat utique credam.

Prodi-

Prodigia cum narrantur excipi ſolent favore mirantium; & quamquam non ad verum exacta ſint, poſtquam ſemel Scriptorem invenerunt, pluribus placent, veneratione creſcunt, vetuſtate commendantur. In hunc modum fabulas veſtras invaluiſſe exiſtimem; Niſi dicas impiæ arti acceſſiſſe nefandorum geniorum commercia. Hi enim tranſacta inter homines, ſecretaque accurate explorant, & ſagaciter de futuro conjiciunt. Veſtros ergo Chaldæos, ſi in pudendam eorum familiaritatem acciti fuerunt, nihil mirum, ſuggerentibus ipſis atque monſtrantibus quæ ſupra mortalium ingenium erant, interdum claruiſſe. Nimis moror. Si quæ Siciliæ ventura ſunt noſti; quidni, Mathematice, & tua ipſius fata perſpicias? Cur neſciſti me tibi hodie gravem fore? Cur non in experimentum artis monuiſti adeſſe qui te turbaret? Denique ſi potes explorare, an Rex de hoſtibus triumphaturus ſit; illud primum explora, an ſit tibi crediturus. Tibi autem tantus Rex crediturus ſummis in rebus, eaque ex arte, quæ vel ſi de levibus ac quotidianis prædicere audet, inani eventu in omnium riſus ſolet incurrere? Nam ſerenos aut nubilos dies, vim imbrium, turbines, ventos, diſpenſari generi humano ex aſtrorum inter ſe commercio vos quoque proclamatis, & nos partim agnoſcimus. Adeo tamen frequenter erratis, cum ex inſpectione ſyderum aut ſolem promittitis, aut pluvias; ut in proverbium abierit veſtra illa ludendi fingendique licentia. Tu ipſe cœlum explora: ſequere Lunæ curſus; bella vel fœdera cæleſtium ignium confer in tabulas. Inde, ſi potes, deſtina ſudos dies, fœdos oſtende. Si non erras, ſi te eventus non arguet, ego

me

me tuæ arti quam laceſſo dedi ad pœnam non recuſo. Neque tamen in aërem, in nubes, in ſerenum, minus ſydera poſſe dices, quam in corpora fortunaſque mortalium. Cum tu igitur illa ignores, cur te iſta exiſtimemus prænoſcere? Scies nempe ex aſtris quo ceſſura ſint bella, & quæ ſors Siculas mentes actura ſit; neſcies autem quando hortulo tuo imbrem, quando pecori ſolem eadem aſtra annuerint? Imo fatendum ex hac ignoratione tempeſtatum, vel quid velint ac jubeant ſydera vos neſcire; vel eſſe præterea vim aliam quam neſcitis, quæ ut lubet hæc ſyderum decreta atque imperia antiquet.

Quod ſi de publicis regiiſque negotiis adeo facilis tibi notitia; privatam rem tuam cur eadem ſcientia non protinus auges? cur prævifis rerum eventibus moleſta omnia non declinas, fœlicitatem non ſequeris? Cum in Phrygia eſſem, erat anus quæſtuoſa divinationibus. Accidit ut in opulenti civis domo intercideret furto paropſis precioſa. Is cui ſupellex credebatur, amico comite ad hanc vatem cum nummis pergebat, jam furem ſe tenere, jam recipere paropſidem, ſpe oppido vana præcipiens. Mane erat; & cum iſti adventarent, primum anus fores ſolvebat, quę tunc forte injecto ſterquilinio altiſſime ſordebant. Neſcio quis vicinus per illam furtim injuriam illuſerat mulierculæ. Subſtitit ergo irata; &, Si ſcirem quis ganeo, inquit, ad hanc inſolentiam tenebris uſus ſit, regererem, per Apollinem, regererem in os impurum quidquid meis liminibus ſordium dedit. His auditis qui conſultum veniebat inſpexit in ſocium, &, Quid pecuniam, inquit, profundimus? Scilicet anus ſciet quis nos præ-

do

do vexaverit, quæ rerum ſuarum ignara, & ſtercore pene in os ingeſto, adhuc neſcit cui iraſci oporteat? Nec ſegnius quam venerat, diſceſſit à Sibylla. Rem epigrammate vulgavit neſcio quis Poëta, quod adhuc hæret memoriæ, & quia breve eſt, ſi placet, recitabo.

O ſors, ſydera, Pythii receſſus,
Et fati bene præſciæ volucres,
Vos ſævis anus en verenda rugis,
Vos illo vocat efferata cultu,
Quo Lunam quatit Æmonis rubentem.
Quid Rex cogitet, aut Dei minentur,
Quid ſub pectore deliteſcat omni,
Novit ſcilicet, indicatque nummo.
Unum dicite quod miſella neſcit;
Ecquis ſtercore limen omne pavit?
Quæ nunc auguria, ô potens Apollo,
Quæ lux, quæ via, ducet ad nocentem?
Fruſtra ſollicitas, Sibylla, divos,
Sortes, ſydera, Pythios receſſus,
Et fati bene præſcias volucres.
Nam Phœbus pater, ô verenda Phœbas,
Hæc oracula naribus reliquit.

Plura dicturum Nicopompum Rex Cleobulo innixus deſtituit. Reliqui inter jocos ſequuti ſunt. Sed Cleobulus Regem monebat, quanquam vanum hoſpitem, tamen periculoſum, non per injuriam dimitti debere. Facile eſſe ut læſus pernicioſa aſtra fingat; Non ægre ſuperſtitionibus militem laboraturum. Ergo jam mœſtum vocant, aguntque promiſſæ operæ gratias. Sed ne ea uterentur, obſtare tunc tempora. Neque enim videri ex Regis majeſtate, ut tanquam victoriæ incertus anxie ad ſui natalis fata reſpiciat. Tamen oblatæ benevolentiæ præmium fore. Nec morari: medium

dium præſtigiatori talentum, redimendæ quam timebant injuriæ, mittunt. Inde ad graviora converſi ſunt: novis ſubinde nunciis de Lycogenis apparatu haud læta ferentibus. Nam in exercitu Regis non amplius decem millia juſtæ armaturæ pedites erant. Duo millia numerus equitum impleverat. Funditores & ſagittarii ter mille & quingenti dicebantur. Triginta falcati currus erant. Decem naves cataphractæ: aliorum navigiorum ad bellicos uſus numerus duplex. Hyperephanii nullo publico conſilio defecerunt; ſed ut cujuſque ferebant ſtudia, hi cum Rege, alii apud hoſtem militavêre. Sed in Lycogenem rerum hominumque majorem vim tempeſtas contulerat. Recenſitos haud procul Syracuſis ſub Præfectis diſtribuit. Triginta peditum millia, equitumque ſex, nomina dederant. Et ne omen deeſſet, qui primus deſcriptus eſt, Nicon appellabatur; quod ſuperſtitio vulgi, quaſi rem fortuitam, in auſpicium accepit. Certus erat Lycogenes, non ſe diutius imperaturum quam illi inſanirent. Dum res ergo fervebat, totius exercitus mole in Regem contendit. Rex contra promovit ad ignobilem rivum, qui humo per torrentes direpta ſub altioribus ripis fluebat. Infidum circa ſolum faciebat perceptus venis humor, & aqua quæ extra alveum non pridem ſtagnaverat. Eo obice ſuſtinere Lycogenem vel pauciores potuiſſent; Et ſtrenue ille aderat; conatumque circuire iniquitatem loci, quacunque tranſitum parabat, objecti à Rege milites prohibebant. At ille ne interim non tempore uteretur, Anaximandrum ex ſorore nepotem, & fratrem Oloodemi Menocritum, qui Ennam, qui Catanam obſiderent, cum aliquot

cohor-

cohortibus miſit. Ex ſuis autem caſtris, & regiis, multi aſſidua velitatione collati variam in dies fortunam ad ſuos referebant. Nihil tamen ſummæ rerum decedebat inter illa privatorum certamina.

Quis puret in tam horridis motibus, & ſub ipſo diſcriminis ictu, aliarum rerum affectus durare potuiſſe? Atqui vehementius Archombrotum atque Argenidem curæ ſecretæ, quam quæ palam videbantur, premebant. Illa in Poliarchi virtutibus tota, conficiebat macie corpus, animi viribus inter ſolitarios fletus conſumptis; prædicabatque confeſtim revocandum veterem Lycogenis hoſtem, & aſſuetum de eo triumphare. At diverſa agitabant Archombrotum. Inquietatus miſerrima ſpei incertæ dulcedine, nunc bellum devovebat, quod inter caſtrenſia non promoveret de amore profitendo conſilia; nunc gaudebat prodendæ fortitudinis copiam factam; & utraque de cauſa in hoſtem concitabatur. Sæpe tamen ſeipſe incuſabat, quod ſolus adeſſet tanto Meleandri Argenidiſque diſcrimini. Debuiſſe ſcilicet comparari exercitum, & magnitudine beneficii, ſimul amorem, ſimul natalium decus oſtendi. Et hercule nihil horum neglexiſſet. Sed res temporis multi erat, hunc Siciliæ ſtatum nunciare in patriam, cogi inde milites, traduci exercitum: Præceps vero imminebat à Lycogene periculum, neque tam lenta expectaturum auxilia. Neque levior de Poliarcho cura erat, quem ubique ſauciæ menti per inſanam æmulationem oblatum diſſimulato odio ita elevabat apud Regem, ut videretur ſibi ipſi nil agere. Ergo in contumaciam trahebat, quod ille, cum mitteret Lycogenis epiſtolam,

lam, nihil litterarum ad Regem dediſſet. Sui, Regiſque fuiſſe oblitum, in illa ſive negligentia ſive ſuperbia; Nec facturum ex majeſtate Regem, ſi ſcriberet prior. Sic malignis & quotidianis verborum inſidiis paulatim aſſueſcebant Regis aures; eo facilius quod nihil eſſe Archombroto diſſidii cum Poliarcho ſuſpicabatur. Gelanorum quoque non latuit aliud Archombroto animi eſſe quam quod Poliarchus diſcedens reliquerat. Sed quod videret in aula gratioſum, facile id ſupercilium in fortunam retulerat, quæ priores neceſſitudines tanquam præſenti faſtigio indignas, aut graves, ſæpe timet agnoſcere. Interim patroni familiam (hanc enim à curatoribus Rege jubente receperat) ſic admonitu Argenidis inſtruxit, ut omnes propediem eum conjicerent eſſe venturum.

Cæterum properabat redire in Africam, diuque otioſa dilatione fruſtratus eſt. Tandem ex Archombroti ſermonibus inſtitutus Rex, indonatum, ac nec ſaltem blandius habitum, jubet renunciare Poliarcho; Regem ſe, non veneficum eſſe; Oloodemi & Eriſthenis exitium peregiſſe ſuam cauſam. Nec ſe facilius invenire cur ad ſe non ſcripſerit Poliarchus, quam cur ſcripſerit ad Poliarchum Lycogenes. Gelanorus inexpectata acerbitate motus, vix tenuit iram. Memor tamen Regi ſe loqui, nec plus ſibi in expedito eſſe verba, quam illi ultionem, haud aliud retulit, quam non modo ſcripturum Poliarchum, ſed impigre adfuturum; ut, ſi quid erraverat, diſcuti poſſet. His verbis Meleandrum, jam ſponte omnia metuentem, in diverſas cogitationes diripiens, reliquit; nunciavitque Argenidi, quam inclementer Rex

dixiſſet

dixiſſet Poliarcho. At illa, vix lacrymis temperans; Nihil Dii reliquum fecerunt, Gelanore, quo mihi & Poliarcho noceretur. Diviſi, ideoque miſerrimi, alter alterius dolore conficimur. Accedit ab Lycogene de regno mihi periculum, quoniam ei chara ſum, ipſi quoque triſtiſſimum. Quid proderit eum ſuperflua ægritudine onerari, ut & patris in ſe mei iram intelligat? quem ut opinor non mala mens, ſed calamitas mutavit. Si me fas eſt aliquid exorare; da mihi, illique, Gelanore, ut ipſe hoc neſciat. Ego curabo ut delicti pœnitentiam agat pater, ametque Poliarchum. Et ſilentii præmium erit quicquid tua conditio poteſt agnoſcere. Fruſtra autem ſperaveris, ſi de iſta re patrono indicium feceris, clam me futurum. Vt ſpondeat tutum fore ſecretum; at ſi illum mihi fata reddiderint, expugnabo taciturnitatis fidem, ſciamque quam multum feſelleris. Apud eum quid valeam, nemo melius teipſo intelligit. Confirmante Gelanoro, ſe Argenidi pariturum, ipſa litteras ad Poliarchum tradit. Iis vehementer petebat, ut quam ociſſime in Siciliam trajiceret. Si vinci Lycogenem fatum erat, ab eo potiſſimum vinceretur. Sin Dii parabant triſtiora, tegeret fugientes. Cumulatum deinde muneribus dimittit ad navem.

Iam ſecundus menſis erat, ex quo Ennam fatigabat obſidio; Defecerant alimenta, nec ſpes erat à Rege auxilii. Igitur conſumptis omnibus præter fidem, legatos ad Lycogenem de deditione mittunt. Exhilaratus ille, quod victoriæ ſimulque clementiæ exemplum hinc quæreret; Nihil ſe optare reſpondit, niſi ut fœlices eſſe vellent. Ad hoc tantum vim adhibuiſſe. Redirent ad Siciliæ corpus, cujus in-

Melean-

Meleandrum conſenſui imprudentes obſtiterant. Sed multi petière ut tuto liceret ad regia caſtra concedere. Quo permiſſo, plus pavoris militibus Meleandri, quam auxilii fuit; cum iſti Ennæ miſerias, & obſidentium robur, in traditæ urbis excuſationem augerent. Domita Enna licentius exultare Lycogenes, aditusque multiplici ratione tentare, quibus rivum & paludes à Rege inſeſſas ſuperaret; Diffiſusque Meleander obtineri diutius locum poſſe, prima vigilia totis caſtris ignes accendit, ne hoſtis intelligeret deſeri ſtationem; nec ſigno tuba dato, militem reducit ad campum qui Epeirctæ ſubjacebat. Inſequutus poſtera die Lycogenes triumphantes copias effudit totis campis, terribili ſpecie, militumque fiducia in barbaros clamores parum civiliter elata.

Et Rex quidem tot curis inſomnis, nunc prœlio optabat decernere; nunc ſe urbis munimento tueri; interdum tanquam perditis rebus, de fuga cogitabat in Africam. Forte fuit, ut neglecta quiete, ſolitarius in hortum prima luce concederet. Sublimis erat locus, mariſque ſubjecti proſpectu liberrimus. Agitantem quid in extremis eſſet honeſtius, nunc ſubibat non ignava pugnandi mens; nunc ſenem, & patrem, filiæ cura ad cautiora revolvebat conſilia. Victoriſne præda eſſet hæc virgo? & quæ in ſceptrum genita erat, à libertate excideret? Rurſus occurrebāt fugiendi incommoda, rurſus numinum ira, &, quod in immerita calamitate triſtiſſimum eſt, temporum exactorum fœlicitas. In hoc inquietæ mentis æſtu ſtupentes oculos mittit in pelagus. Sed nebulæ, quæ ex vicinis montibus incubuerant, altiori ſole diſcuſſæ, aperuēre paulatim faciem rerum

perculſo

perculſo horrentique mirabilem. Quippe navigiis ſtratum mare, haud procul à portu, vexillis late vibrantibus, novum bellum, novos terrores afferre videbatur. Claſſis ingens & incitata ſublimibus velis. Fulgor præterea armorum, hominumque frequentia. Cumque non multo exterius quam extra tormentorum jactum fuêre navigia, ſubito clamore nautarum demiſſæ à puppibus anchoræ totam claſſem ſtiterunt. Nec diu ſecum exegit Rex, qui homines, aut unde venirent. Sed in deteriores metus ſponte jam verſus, & aliquoties pedem terræ incutiens; Heu, inquit, ergo nec fugam mihi fata reliquerint! En à Lycogene claſſem, en obſervaturos portuum clauſtra exercitus. Sed neque hoc immerito accidit. Coget te iſte caſus, ſenex ignave, ad juſtam bellicamque virtutem; & quid ſponte facere debueris, en hoſtis admonuit. Tantillam meam claſſem contra promoveam, fortuna, navibus, copiis impar? An iis omiſſis, quod eſt ſatius, vertar in Lycogenem terreſtri certamine, & ſaltem in Sicilia mea moriar? Turbatus, nec aliud quam honeſte cadere expetens, proximos advocat. Iis monſtrat terribilem maris ſpeciem; dimittique ſpeculatorium navigium jubet, quod de ſuſpecta claſſe referret certiora. Archombrotus ad omnia pericula contumax, hanc ſibi depoſcebat non ſecuræ quæſtionis provinciam. Sed annis & virtute ferventem Rex juſſit digniora diſcrimina expectare. Inter hæc lembum vident ab claſſe adverſa aliquot remigiis ad portum promoveri; & miſſus Timonides qui venientes exciperet ſciſcitareturque quæ erant pernoſcenda, primus mitioris fortunæ auſpicium accepit, In lembo præco erat; ac ne

duriora

duriora nunciaturus crederetur, baculum atque caput oliva circumdatus. Sed quis eſſet, quidve afferret, non faſſus Timonidi, cum Regis colloquium petiiſſet, illum protinus Meleander, jam intepeſcente metu, admiſit in conſpectum. At Præco; Radirobanes Sardiniæ & Balearium Rex (inquit) hanc tibi hoſpiti Meleandro Siciliæ Regi teſſeram mittit. Si conferre volueris, invenies eſſe illam, quæ mutua fuit tuis ſuiſque parentibus. Simul dimidiatum annulum tradit; in cujus ſumma parte puſilla ex auro manus erat, quæ ſi parti alteri juncta eſſet, ſimili quoque manui, itemque porrectæ, tanquam in fœdus occurreret. Rurſus præco; Agnoſciſne, Rex, hoſpitium? ait. Et Rege fatente; quippe alteram annuli partem apud ſe ſervari; Adeſt, inquit, in æquore tuo hoſpes Radirobanes cum præcipuis imperii viribus, quas in claſſem coëgit. Et cogendi cauſa fuit, quod te malorum civium defectione premi cum fama retuliſſet, ſtatui hoc peſſimum in Reges exemplum, maxime hoſpes, ferre non potuit. Silebat Meleander, Deorum tam ſubita beneficia prope non capiens. Sed ad conſtantiæ ſpecimen erat, ne vultus mutaretur. Referes, inquit, tuo Regi, ô præco, jam me ignoſcere furori meorum; quos aliquis non inimicus Deus concitavit ad facinus, ut tanti hoſpitis beneficio & conſpectu frueremur. Subeat modo Siciliam, atque intelligat nihil nos fore in eo colendo ſegniores quam ipſe promerendo fuit.

Simul his, Præco ad curandum breviter corpus abductus eſt; interimque Meleander advocato ſuorum conſilio quærere cœpit, ipſumne oporteret ad Radirobanem ire, an fidei majora

jora pignora per purpuratos experiri. Varia illi cenſebant; tantæ fortunæ nec diffidere nec credere ſatis auſi. Nam cur Radirobanes illos ſumptus, laboreſque, alienæ utilitati daret? præſertim nec rogatus, nec hoſpitio antea uſus? Omnem nimiam gratiam ſuſpicioſam eſſe. Vix credibile, hunc potius Meleandro, quam ſibi, eam claſſem adornaſſe. Nam & (inquit Rex) meo patri, multa ut ſcitis cum Radirobanis patre diſcrimina fuêre; fœdera inde, & imago hoſpitii, verius bello laſſatis, quam odia ponentibus. Nunc quid cenſeam, auxilium an inſidias adveniſſe, adhuc incertum eſt. At Cleobulus, nihil dubitandum aſſeruit, quin Regem oporteret ad Radirobanem ire. Nam ſi ille amicus accedebat, certe auxilium venire in tempore; & nullam in ipſum humanitatem nimiam videri. Sin aut ſponte Regem odiſſet, aut faveret Lycogeni, non poſſe Meleandrum terræ marique conjurato obſiſtere; & ex Majeſtate Regis fore, ſi fidei ſimulatione deceptus potius videretur, quã expugnatus ingratiis. At unde (inquies) hic Radirobanis in Meleandrum amor? Fallor, aut Rex juvenis, &c, ut audio, in gloriæ cupiditate immodicus, hanc occaſionem rapuit, qua præter bellicam famam (Rex) nuptias filiæ tuę, tanquam ex merito, ſibi conciliet. Pugnabit itaque tanquam pro rebus ſuis; eo Siciliæ amicior, tuæque reverentior majeſtatis, quo propius ſperabit in tuam regiam adoptari.

Et Cleobulus quidem ex vero diſputabat. Quippe Argenidis fama, ſimulque Siculi regni, quod ad Virginem ſpectabat, cupiditas hanc Radirobani mentem injecerat. Naves ad expeditionem in Mauros, quam ſecreto moliebatur,

tur, inſtructas habuerat. Sed perlato Siculi belli rumore, diſtulit pauliſper Africam, & laudabiliori incepto ad Meleandrum navigavit. Sed Archombrotus (nam tunc conſultanti Meleandro aderat) ipſo nomine nuptiarum Argenidis offenſus, adeo in Radirobanem Cleobulumque excanduit, ut vix mutatio animi tegeretur in oculis. Nihil tamen repugnare, aut omnino dicere auſus eſt. Cleobuli vero ſententia à Regê laudata; miſſi confeſtim ad portum ſunt, qui regiam ſcapham inſtruerent. Tranquillis rebus Rex tuta littora in ea circumvehi amabat. Mediocris erat; nec plures capiebat octo remigibus, totidemque vectoribus. Sed aureis argenteiſque picturis notabilis, totam in ambitu undam fulgore imaginum ludebat: & haud procul à puppi puſillis ex auro litteris hi verſus erant ſcripti.

Hæc te cæruleo natam, Cythereia, ponto
Parva ratis, ſimiliſque tuæ, pulcherrima, concha,
Tutelam numenque petit; non Martia fortis
Tela pati, adverſas ſi ſors Bellona carinas
Implicet, & tremulo ſuſpendat in æquore bellũ.
Nec ſævi patiens Boreæ, cum turbidus ille
Stridet, & alternis medium ſeſe obruit undis.
Littoreis tantum apta vadis vicina ſecabit
Æquora, cum pluvium deterget cantibus Auſtrum
Cymothoë, & pectet virides in rupe capillos.
Tunc leget extremos portus ratis iſta, potentem
Tunc dominum paucis audebit credere tonſis.
At tu, ſi meritos Eryci ſervamus honores,
Ne levibus, ne, Diva, Notis permitte tyrannum.
Ipſa manu contos, parva brevia arma carinæ,

Ipſa

Ipſa tene, & placidam ſeſe criſpantibus undis
Sterne viam. Tecum Oebalii duo ſydera fratres,
Et ſoror. O magnis verſata potentia ſemper
Fluctibus, & ſemper ventoſum Regibus æquor!

Tunc vero purpureis tapetibus auxêre ſedilia; & in puppi inſtar ſolii fuit, quod caperet duos. Eurymedes ad arcis cuſtodiam relictus eſt; Arſidas parva rate præmiſſus, qui Radirobani nuntiaret advenire Meleandrum. Facile tota Epeircte ſe fama diffudit, adeſſe cum validis auxiliis Sardos hoſpiti Siciliæ opem laturos. Nec tarde credebatur. Subita ergo hilaritas, nec modo ſpes, ſed victoriæ fiducia, paulo ante dejectos mutavit. Toto foro concurrebant, manibuſque, ut quiſque advenerat, plauſis, ſibi ſalutem gratulabantur. Nec temperantior eorum qui muris ad cuſtodiam præſidebant lætitia. Cum vero Rex ad portum deſcendit, acclamationibus vulgi, tubiſque mox, & omni concentu quo tunc Martem acuębant, cœlum implentibus, ſonus in hoſtium caſtra illatus eſt. Et quoniam militaris erat clangor, Lycogenes auſus eſt credere Regis exercitum ſpe amiſſa exarſiſſe in ultimos impetus; & in ſe invehi morituros. Itaque ad proximos ita locutus fertur. Hic dies nobis laborum poſtremum eſt; modo copiam mortis iis fecerimus, quos vivere non poſſe effecimus. Ite ad milites: & ad prędam vocate prope emeritos. Dii omnes, quo gratior eſſet victoria, inſperatam maturavêre. His dictis, dum ordines inſtruit, vultuque ac voce omnibus fortitudinis author eſt; interim exploratores præmittit qui certa de adventu hoſtium referrent. Et illi toto itinere provecti, poſtquam nihil hoſtile

occurrebat, in caſtra reverſi ſunt, nunciantes, nullos quidem armatos in campis apparere; cæterum pene bacchantium tumultus audiri in mœnibus, tubiſque & tympanis perſonare totam circum regionem. Ictus ex merito Lycogenes fortunæ recedentis præſagiis, tamen in procinctu conſtituit aciem; alioſque non militari cultu, ſed tanquam ex proximis villis agreſtes, ſubornat, omina tutius exploraturos.

Iamque Arſidas Radirobani colloquutus, promota ex portu navigia quibus Meleander cum ſuis vehebatur oſtenderat. Quippe plurimi lembi Regem comitaturi, procedebant in altum; tumultuq; & ſtudio vectorum, de more ſubitæ lætitiæ ſtrepebant. Prætoria Radirobanis, regii faſtigii opulentia inſignis, ſtabat religata anchoris tribus. Ab omnibus velis inutiles & ex ſolo luxu pendentes laciniæ aura rapiente ludebant in aëre. Cornua & antemnæ fluitantibus quoque vexillis incumbentem ventum temere ſequebantur; multiplices autem à tribus malis funes, religabantur ad latera navis; ſpeciemque procul viſentibus aut ampliſſimi retis, aut detecti tentorii præbebant. Puppem Helena cum fratribus illuſtrabat trium ſyderum auro. At nautæ eo die non ſordidi, in cæruleis erant veſtibus; & vel inſtabant officio, vel antemnis ac funibus, ad artis ſuæ ſpecimen, tanquam alis ferebantur. Eadem remiges veſtis in tranſtris ornaverat. Milites armorum & ſagulorum pretioſiſſima erant induti. Rex quoq; frequenti in Liguriam commercio, didicerat ab Hetruſcis decora majeſtatis, habebatque in prora lictores, virga & faſcibus inſtructos, tanquam aquas ſubmoverent,

rent. Lignei gradus à latere navis ad mare deſcendebant cæruleis ſtrati tapetibus, in quorum ſummo excepturus Meleandrum, Radirobanes ſtabat, veſtem regiam indutus, quam ex auro & carbaſo textilis zona præcinxerat. Enſis ex ea pendebat, cælatæ vaginæ opera præcipuus. Ipſe capillitium promiſerat in humeros, paulo precioſius delibutum quam militarem decebat. Familiariſſimum habebat ex Liguria ſenem; cui commiſſus puer fuerat; & adultus non tam illius conſilia ſequebatur, quam quæ facere decreverat ſcire ſinebat. Virtiganes dicebatur. Huic tunc & Arſidæ loquens ſpectabat Siciliæ oram; ſitumque, & ignota adhuc bona, ſuperflua humanitate commendabat.

Tandem ad navem ſcapha Meleandri applicuit; qui in paratos gradus enixus eſt admoto ad fulcienda veſtigia Archombroto, donec eo uſque pervenit, ut tradere Radirobanes manum poſſet. Tum vero tanquam olim familiares coïere amplexibus; & gratias agente Meleandro, quod is ſe adjutum voluiſſet, ille beneficium modeſtiſſimis verbis augebat. Pauca deinde inter ſe colloquuti, hic ad ſalutationem Proceres Siciliæ, ille Sardiniæ, admiſit. Amicos hoſpiteſque appellabant. Mox & Radirobanes, nec rogatus, deſcendit in Meleandri ſcapham; qui ſe, in navi prior, ejus poteſtati tradiderat. Perſonabat toto littore navibuſque ſymphonia; ſimulque militum & remigum clamor, celebrantium mutuam Regum fidem; Non ferro, non aggere, non cuſtodibus tutos, ſimplici pietate atque jure hoſpitii, inter ſe jucunde verſari. O miſeram ſæpe potentiam, in qua rare fœlicitatis eſt, ad bona privatorum,

nec ſuſpecti commercii humanitatem, pervenire. Expoſitos in littore Reges rurſus amplexus, rurſus blanditiæ tenebant. Hinc Radirobanem, cum in prima arena adoraſſet Deos Siciliæ, Meleander illi exterior ad equos deduxit, qui haud procul utrumque expectabant. Inde amicis ſepti primum in urbem, deinde in arcem provecti ſunt. Purpuratis Meleandri curæ fuit, ut Sardiniæ Optimatibus illa veſpera bene eſſet. Præbuêre certatim hoſpitia, adeo omnis generis officia cumulata, ut vix belli, quod arduum inſtabat, meminiſſet hilaritas.

At non Archombroto læta hæc erant, ſibi æmulum adveniſſe cogitanti, quem à Rege & Argenide non amari nefas eſſet. Ergo dum cæteri Radirobanis amicos excipiunt; ipſe ſpecie utilioris curæ diſcedit ad mœnia, quaſi excubitores per omnes ſpeculas Regis nomine aditurus; ne vigilias ſolveret auxiliorum fiducia: Sæpe immatura gaudia aditum hoſtibus ad nocendum præbuiſſe. Atque ubi frequentiam evaſit multo ante moleſtam, cœpit in longo & vacuo aggere ſpatiari temere inclinatis cervicibus, nexiſque lacertis, & ad pectus obnoxie adductis. Nunc amens ſtupebat; nunc ſimul videbat innumera; incertus quid cogitare, aut unde dolere inciperet. Et, O Deos, inquit, ultores! Tu enim Poliarchum odiſti, tu hominis quem chariſſimum habebas reditum intervertiſti, ut æmulum graviorē acciperes. Quam male Radirobanes ſucceſſit Poliarcho? cui me hoc pectus, hi lacerti, ſed maxime amor, parem feciſſet. At Radirobani quis me impetus, quæve virtus æquaverit? Non modo ſibi nixus, ſed tota regnorum ſuorum fortuna, procedit in certamen, verius in me quam pro Meleandro aut in

Lyco-

Lycogenem. Quod ſi Argenidem amo, iſtum (ô dolor) neceſſaria ferentem auxilia non licet averſari. Tu ignavus amator neſciiſti mereri quod optabas; ille invenit quo prius beneficium afferret quam poſceret.

Sub hæc ſui incertus, & grandioribus veſtigiis ferociter obambulans, ſilentium aliquandiu tenuit; donec jurgio cum fortuna reſtituto inter acerbos riſus; En jam (inquit) tres in Argenide laboramus, tres in fœlicitatem quę duntaxat unum capit ſumus erecti: ego, Poliarchus, & Radirobanes; ut eos omittam, quos nihilo me eſſe ſaniores nondum intelligo. Miſer! non vides quotidie plures in hæc vota orituros? niſi forte aut illa amari indigna eſt, aut ſolus es oculatus. Sed cæteris amovendis tempora ſua erunt. Vide modo iſte à Radirobane fluctus ne navem evertat. Incolumi Lycogene, intempeſtiva cum illo ſunt odia. Certe præmium non auferet ante victoriam. At quot in armis vices ſunt? quanto illo momento ſe fortuna in diverſiſſimas retulit formas? Quid ſi fortitudinis oſtentator extinguetur in acie? Quid ſi Meleandro gravis erit nimii beneficii conſcientia? Curandum eſt ut hæc in Lycogenem bella mihi apud Meleandrum honori ſint, & in Radirobanem rudimentum. Fraudandus interim animi impetus, ut cum quo meditaris diſſidium placide vivas. In hanc mentem utcunque compoſitus, ſucceſſit ad vigiles, monuitque ne turbati lætitia ſtationum curam omitterent. Eadem Eurymedis cura, cadem Præfectorum omnium fuit. Sed militum caſtigata ſecuritas, tamen plerumque inter vina & coronas vigilabat.

Poſtero mane de belli ratione cum ſuorum

primoribus Reges egerunt. Radirobanis legiones erant adhuc in navibus: Nec ille ignarus ſuſpicioſum fore, ſi cuperet validiſſimas in urbem copias induci, ſublevavit his verbis pudorem Meleandri, qui id ſe vereri liberaliter diſſimulabat. In hac claſſe quę ſtat in anchoris, chariſſime hoſpes, octo millia gravis armaturæ milites advexi; funditores, & ſagittarios, ad millia quatuor. Equeſtris apud me juventus eſt; ſed pondere ſpatioque abſterritus, equos in navibus paucos impoſui. Si plures dederitis, ſeſſores à nobis invenient. Cæterum, ne Lycogeni diutius ſit impune, ſi placet, in terram exponemus exercitum. Et quoniam impeditũ rupibus littus ſolam per urbis pomœrium viam præbet, cohortes ſingulæ recipientur in mœnia. Hinc ubi per aliam portam munimentis oppidi exceſſerint, caſtra quæ in montis radicibus ponemus petituræ; rurſus aliæ, aliæque, à littore ad urbem conſcendent. Præſidium ex tuis in utraque porta erit, tam qua copiæ intrabunt, quam illa quæ receptos evolvet in campum. Meleander tanta ſolicitudine nihil eſſe opus reſpondit; Nec quicquam à militibus timendum, qui fuiſſent ſub Radirobanis diſciplina. Cuſtodes in portis ſi Radirobanes vellet conſtitui, ex ſuis ſane apponeret. Nunquam ſeſe tutiorem quam inter illius præſidia arbitraturum. Tali utrimque colloquio prolixum de humanitate certamen Regibus fuit.

Sed ut Sardi, Baleareſque, de claſſe in littus effuſi ſunt, ad ſpectandos cohortandoſque milites ambo in equis ad forum proceſſere. Radirobanes, aurea arma purpurei ſaguli ambitu non tota contexerat; nudo capite, niſi qua faſcia ambiebat. Meleander, & ipſe armatus, longe

longe conſtantiori majeſtate omnium oculos & ſtudia trahebat. Primi funditores urbem ingreſſi ſunt: Baleares hi erant, tribus quiſque fundis armati. Nulli tunc genti ejuſmodi habenarum major peritia; quam ſcilicet unam colebant à puero. Dicebantur excipere in aëre aves, & in probris numerare, ſi quem ictus fefelliſſet. Sequebantur vexilla Sardorum, qui Punico more, ex gentis vicinia, armati, læviga- tis atque ingentibus clypeis tegebantur. Gladii breviores pendebant ex balteo, quo conſumptis jaculis uterentur; Caſſides plerunque ex ære, verticibus in urſarum leonumve rictus horrentibus. Tantum exercitum ægre illa dies tranſmiſit. Archombrotus atque Timonides in Meleandri caſtris erant, qui hoſpites ab urbe in præparatum vallum deſcendentes exciperent. Novum illi aggerem excitaverunt, valloque, quod Meleandri milites præbuerunt, aucta caſtra cinxêre. Largus fuit à Rege commeatus, juſſique Siculi partim ad Sardorum cœnam ire, partim in ſuis illos tentoriis provocare ad epulas.

Longe alia facies in Lycogenis caſtris. Quippe poſtquam de Radirobanis & auxiliorum adventu certa fide relatum eſt, pleriſque metus inſaniam excuſſit. Quid in Regem eſſent auſi, tum demum intuebantur. Subjiciebat paventibus ſolicitudo, adeſſe jam Deos violatæ ultores majeſtatis: & conſternatio animi in omnibus, etiamq; vulgaribus rebus, dira omina inveniebat. Auxit hos metus alacritas Regum, quibus maxima erat virium ſuarum fiducia. Quippe puduit tanquam obſeſſos in urbe conſidere. Promoverunt itaque caſtra à radicibus montis propius hoſtem, ut, ſi prœlium

detrectaret, vel pellerent vallo, vel foſſis incingerent. Cauſa, & Imperatorum majeſtas, magna ſæpe in bellis momenta ſunt. Regia caſtra majori auſpicio venerationem invenerant, Meleandri & Radirobanis tentoriis per ſummi imperii inſignia late ſurgentibus. Hinc eorum militibus ſpes acrior ſubjiciebatur; inde hoſtes ad ſuæ militiæ ignobilitatem jam laxatis animis reſpiciebant. Sciebat quoque Lycogenes nihil optabilius ſibi quam prœlio experiri, priuſquam altius timor in ſuorum mentibus perciperetur; gaudebatque idipſum Reges velle. Adhuc enim incerta lux erat, cum, ex regiis caſtris educi ad pugnam exercitum, exploratores ad eum retulêre. Ne itaque remoraretur vir acer, in tentorii culmine coccineam tunicam committendi prœlii ſignum expoſuit. Per varia deinde caſtrorum ferebatur; nunc militibus, nunc præfectis ſpem & animum fronte, verbis, habituque ſufficiens; Quid metuerent tot victoriis clari? an Meleandrum veluti ex fuga reprehenſum; an peiraticam Sardorum inſaniam, qui non tam propitii Meleandro in Siciliam appulerant, quam ex bello prædam quærentes? Si inclinabit victoria ad nos, inquit, properabunt egregii auxiliatores Epeircten ſpoliare, & in ſuam inde claſſem relati, circunferentur ad alias fraudes. Ac etiam ut illis fides ſit integra; at num putes pro ignotis & externis ſanguinem gnaviter daturos; cum præſertim ſint à nobis in quos pugnandum eſt, nulla rixa laceſſiti? Deſtituent ſua fuga Meleandrum, ſi vos ſenſerint viros, ſi quicquid minantur experiri inceperint, denique ſi cogitabitis, in omnibus quidem bellis pericula eſſe, at raro tantæ laudis offerri materiam, ut duo
ſimul

ſimul Reges inter ſpolia aut captivos poſſint haberi.

His dictis cum milites proceſſiſſent extra vallum, caninum catulum de ritu Spartano (nam originis milites admonebat) Marti Enyalio immolavit; & eſſe litatum emptus aruſpex in manipulis ſparſit. Acies autem eo modo ordinabatur. Dextrum cornu frater Oloodemi Menocritus ducebat, partium ſtudiis & privato dolore Regi hoſtis. In lævo, quod paludibus tegebatur, tirones & mercenariorũ ſuſpectos Lycogenes locaverat, Nabide duce; ut intercepta fuga animos ad vincendum acueret. At ipſe dilecto ſuorum robore in medio erat, equo ſublimis, vultuque terribili, quem tot ſimul affectus in incerto ſceptri vel mortis incenderant. Expectabat ut hoſtis copias, ut apparebat, inſtructas admoveret; cum ex Meleandri acie viſus quidam in equo procedere, quem modico intervallo pauci milites tanquam ad præſidium ſequuti ſunt. Is confecto plus medio campo, longe à cæteris ſtetit ſolus; & vario corporis motu videbatur poſtulare colloquiũ. Miſit quoque Lycogenes haud imparem manum, unumque qui præiret, ſeu colloquendum eſſet, ſeu certandum, idoneum. Conjecerat, ex juventute Meleandri aliquem eſſe, qui ſingulari certamine prœlium partium præcepturus, parem ex hoſtibus ſuperbe flagitaret; cum ex illis quos explorandæ rei dimiſerat, unus redit; publiceque renunciat, hunc à Meleandro cum caduceo & infulis eſſe præconem. Mira expectatione acies tota diriguit; quid hoſtis armatus nuntiaret; quæ fœdera, quæ commercia jam telo erecto mutuas cædes ferentibus. At præco, poſtquam habuit qui audirent; Rex fu-

roris præteriti, inquit, gratiam facit, ſi qui defectionis pœnitentes ante veſperam in ipſius caſtra tranſiverint. Quicquid hactenus eſt delictum, nullum forum, nulla lex vindicabit. Hāc veniam ſua fide publice ſancit. His dictis, ſchedia, in quibus eadem referebantur, pleniſſima manu ſparſit, verſiſque habenis ad ſuos, qui haud procul expectabant, revertitur. Milites plus viginti illas voces acceperant, quibus ad ſuorum ordines reverſis, ſtatim fremitus per cohortes increbuit interrogantium, proximiſve narrantium, quid præco attuliſſet. Et Lycogenes cum præter ſpem hæc avide à multis audiri frenderet, diſſimulato metu; Meleandro, inquit, parendum, ô milites. Ad illum, ſed armatis, eundum eſt. & accipio omen quod ad ſua caſtra noſtros exercitus invitat. Spes eſt in iis nos hodie victores accubituros. Inter talia, ſuorum cuneos adhortanti relatum eſt, Reges eo die poteſtatem pugnæ non facere. Sed exercitus partem locaviſſe in tumulum, qui ante caſtra erat; excepturos ſi qui ab ipſo deficerent. At ille, Eliciam, inquit, ad pugnam, ſollicitatores fidei noſtræ, cogamque jam, viribus, non improba arte, decernere. Ite ſub ſuis quiſque ſignis, ite milites, Diis volentibus, & jam ſua confeſſione impares vobis opprimite.

Sed ægrius miles imperata exequebatur. Inter ſe muſſantes videbat, & in pluribus impetum fractum; utique poſtquam primus Acegoras auſus eſt deditione experiri Regis fidem. Vir egregia fama, clientibus & ſtirpe præcipuus, minus ſuo quam temporum vitio ſequebatur Lycogenem. Gnarus ergo ingentis gratiæ locum patere occupanti, cum quadraginta fere militibus & amicis aliquot erupit; emenſoque

qui

qui interjacebat campo, ad primam Meleandri ſtationem poſuit arma. Tum ad Regem deductus; Deſertoris nomen, inquit, hoc facinore non metuo, ô Rex. Abſcedo enim ab adulterina militia ad juſtum imperium; errorisque in te mei ſolatium habeo; quod tarde cum factioſis conjunctus, ad officium redeo omnium primus. Rex paucis collaudatum, monitumque, quia viam cæteris præiviſſet, præmia expectare, ad Archombrotum mittit. Mandatum huic erat, cavere ne reconciliationis nomine pejora pararentur. Igitur in campum eductos qui regiis caſtris erat obnoxius, fide interpoſita incolumes fore, inermes conſtituit. Acegoræ tamen, duobuſque præterea, in honorem generis reddita arma; iidemque haud procul à Rege adjuncti purpuratis.

Cæterum apud Lycogenem haud obſcure omnium ordinum fides nutabat. Multi per circuitus dilabebantur. Hi commilitones ſequebantur, illi trahebant. Tandem Lycogenes ex re capto conſilio, ſubitum de ceſpitibus tumulum conſcendens, edixit ut ad concionem ſaltem ſilentium afferrent. Et mox; Nam quo vos, inquit, nomine appellem? commilitones? an, quod abominor, hoſtes? Sed quocunque vos titulo cenſeri æquum eſt, ne quis infames, ne quis deſertores militiæ dicat, miſſionem facio. Solvite cingulum; abite domum, cives. Neque in mei gratiam ad bellum coiiſtis; ſed opera mea & conſilio uſuri. Iam vero remitto ſacramentum, deſino vobis incolumitatem præſtare; quia invitis beneficium facere, ſæpe pro tyrannide habetur. Vos incolumes, vos victores eſſe volueram; & jam prope eratis. Nunc turpi confeſſione ignaviæ hoſti perculſo

atque

atque irato cervices ſubjicitis. Quis Pan? quæ furia animos lymphavit? ô milites. Abſolvebat vos juſtiſſima cauſa, quos pœnitentia nunc ſponte reos facit. Miſeret me ſortis veſtræ plus, quam pudet levitatis. Ite ſane, ite inſtar victimarum; ſive Meleander ira recenti perire vos volet, ſive ad ſecuriorem vindictam ſervabit. Ego cum intactæ fidei viris rempublicam non deſeram; & Meleandri in vos perfidiam, immemor quid hodie meriti ſitis, ulciſcar. Et Diis quidem gratias habeo, quod ante certamen ſecernere à fortibus viris voluerunt lubricam veſtram fidem. Potuiſſetis in ipſo diſcrimine bonos milites permovere, quos jam abitu veſtro luſtrabitis. Abſit enim, tam male Siciliæ conſultú ſit, ut non plurimis reſtet integer animus. Hos jam vultu, hos alacritate ſecerno; videoque plus indignatione veſtri erroris, quam ejuſmodi commilitonum jactura commoveri.

De ſuggeſtu inter hæc deſcendens, poteſtatem iterum fecit ſi qui vellent abire. Tanta libertas paulo ante chariſſimi ducis plurimorum pudorem excitavit. Itaque multi illius partes obſtinavêre; maxime qui conſcii ſibi erant præter civilis defectionis fas aliquid peccaviſſe; aut quorum egeſtas pro ſupplicio metuebat inopem pacem. Interim alii paſſim excedebant manipulis; & nunc viarum anfractibus, nunc publice, & per compendia, ſigna Regis petebant. Non pauciores quindecim millibus ſui deditionem fecerunt, ſæpius aſſerente Meleandro, noluiſſe ſe tot civium morte victoriam emptam, quot ſibi ille dies reddiderat. Tanta clade perculſus Lycogenes repetit caſtra cum illis quorum fidem probaverat cæterorum defectio. At Reges incruenta fœlicitate ſic potiti,
vix

vix gratulantibus ſufficiebant; dexteram, chlamydem, equum, ipſa veſtigia, omnibus pro cujuſque ſorte tangentibus.

Redeuntes in caſtra omen etiam excepit, quod maxime vatibus placuerat. Cum enim tentorium Meleandri incommodo loco poſitum famuli in editiora transferrent, fierentq; exiguæ foſſæ ſtatuendis ſtipitibus quibus religatum tabernaculum niteretur, reperta ſunt aliquot oſſa, corporis quidem, ut videbatur, humani, cæterum longe aſſuetam hominum illius ſæculi menſuram vincentia. Nec dubium quin alicujus de gente Cyclopum reliquiæ eſſent. Continuo Augures interpretati ſunt, omnes Siciliæ vires ſubjici Meleandro; cum nihil in ea fuiſſe validius Cyclopibus memoretur, qui tabernaculo Regis ſubjecti, ſeipſos denique tradebant. Nondum intra aggerem Meleander & Radirobanes erant, cum hæc illis immenſorum corporum fruſta gratantium vatum adulatio oſtendit. Plus inde ſtuporis Radirobani quam Meleandro fuit, non tunc primum oſſa Cyclopum contemplanti. At Radirobanes, qui antea ipſam Cyclopum memoriam in fabulis habuerat, cum & oſſa contrectaret, & videret Meleandrum vix ad ſpectaculum, tanquam haud inſolens eſſet, moveri; ſciſcitari impenſius inſtitit, quæ gens illa Cyclopum, quibuſve moribus, unde orta; quomodo periiſſet? Et Meleander, qui, belli atque caſtrorum cura Eurymedi tradita, ad ſecuritatis regiam ſpeciem, variis hilariter ſermonibus vacabat, Sardis maxime circumfuſus, lætuſque de ſuæ Siciliæ monimentis interrogari, dum in caſtra procedunt, ſic orſus eſt. Cyclopum omne genus quidam ferum fuiſſe, & ſylveſtre;

veſtre; alii non Deorum modo cultores, ſed & ſanguinem, putant; Primos tenuiſſe has ſedes; ſimplicibus legibus vitam inter ſe agitaviſſe. Illud in confeſſo eſt, exceſſiſſe humani corporis menſuram. Et hinc exteris forte error; ut cum iſthuc appellerent, in immanibus corporibus impias mentes latere crederent, aut nec colloquium auſi, in ipſo terrore ſpectaculi toto remigio abirent à littore. Præter cætera, ne eorum mores damnem, facit vetus Græcorum religio; Apud quos in Iſthmo Corinthiaco ad veterem aram Cyclopibus tanquam cœleſtibus fieri mos eſt. Vnde his ortus, quæ leges, quæve facinora rudis ætas involvit, niſi quod maxime inſederunt Aetnæos & Leontinos ſpecus, quodque genitos Neptuno jactatum eſt? quem plerumque immanibus viris patrem noſtri majores fecerunt. Nec mirere, tam pauca duraviſſe ab intima vetuſtate eorum veſtigia. Quippe & priores Saturno hic regnarunt, à quo ſunt tot ætates, ut Chamaſeni, quod præcipuum oppidum condidit, dudum ruinæ exciderint. Sola de Cyclopibus ſepulchra ſuperſunt; ſed & illa plerunq; in antris, quorum ora vel voraginibus mutata, vel cumulis ruinarum celata ſunt. Sæpe tamen in illa imprudentes incidimus. Quantæ illæ cadaverum moles? quis in extinctis frontibus vigor? ac quam denique ora fabulis ſuis digna? Haud procul Syracuſis venatum exiveram, cum in campo, quem Gereatem dicunt, canis ſagax, tanquam feram indagaret, ad incognitæ ſpeluncæ ora ſe penetrat. Pertinaci latratu cum nos illuc traxiſſet, video antri intactum horrorem, ad quem veluti ſacrum exhorrui. Subiit inde animus ulterius explorandi id quod Dii obtu-

obtulerant; ſentibuſque utcunque dimotis circumſpicio à limine quicquid lux tenuis & eo tantum aditu accepta aperiebat. Locus deſederat in profundum, ducebantque in imum ſaxei gradus. Illatis igitur facibus cum exiguo comitatu ſubeo terram, frigore, & ſolitudine, grave aliquid inſpirantem. Anguſto progreſſi veſtibulo, tandem in patentiora ſucceſſimus. Pandebatur late ſpecus. Tophi ſublimes, laterumque exudantium curvatura nitebat pellucida cruſta & criſpatam gelu aquam imitante. Ingens erat in medio ſaxum, quod illic, ut ex radicibus conſtabat, natura poſuerat: Id vero terribili prodigio onerabatur. Timeo proloqui, mi hoſpes. Nam quid ſperem apud te fidē, qui hiſce oculis & manibus vix credo? Dicam tamen, ut vel mihi perſuadeam ipſe quod vidi. Iacebat ſupra ſaxum terribilis moles ad membrorum humanorum diſtincta figuram. Sola magnitudo vetabat pro cadavere id haberi. Tarde igitur acceſſimus; diuque, ſive monſtrum hoc eſſet, ſive Deorum aliquid, manus non admovebamus. Caput adhuc non inviolatos modo crines, ſed & vultus ſervabat. Ferox barba procumbebat in pectus, & à genis utrinque cum pari miſcebatur cæſarie. Quid crura? quid lacerti? quid metarum inſtar pedes? Signum probe effictum (cogitabam) ſi hoc artifex figuravit: Sin naturæ opus eſt; unde jam imbecilli, unde homunciones à magnitudine illa excidimus? Mox ſtupore, ut ſolet, dilabente, primus injecta manu, auſus ſum quid hoc eſſet experiri. Sed quodcunque ad contactum pervenit, video in pulverem reſidere. Et hinc facta cunctantibus fides, verum eſſe corpus humanum. Ac ne periret menſura,

priuſquam

priuſquam inter attrectantes ſolveretur, cadaver quam longum eſſet exigimus. Convenit inter omnes, ad viginti cubitos pervenire. Tanquam Heroi ſacrum fieri volebam, & inviolatum relinqui. Sed dum hæc cogito, ſub meorum manibus, momento in cineres defluxit. Reſtabat occiput ſolum, arcuſque coſtarum, & crura omnino paria mole quam fuiſſerant. Ea meo juſſu ſervata, chariſſime hoſpes, & pro Neptuni foribus Syracuſis appenſa miraberis. Ex Cyclopibus fuiſſe non ambigo; maxime cum ad hanc pene menſuram aut interdum agreſtes reperiant tota in antris cadavera aut oſſa inter egeſtam humum effodiant. Sed malui quibus ipſe interfui apud te memorare. Neque Siculi mei, ut forte exiſtimas, quæ modo effoderunt utcunque grandia oſſa, ad nos ideo detulêre, quod neſcirent ſæpe mihi majora diverſis caſibus fuiſſe oblata: Sed quia viſum eſt Aruſpicibus lætiſſimum monſtrum, ea in ſolo eſſe reperta quod meo tabernaculo deſtinabatur.

Inter illos ſermones ad locum pervenerunt, unde hæc foſſores eruerant. Cœnavit ea nocte apud Meleandrum Radirobanes: Adhibitique convivio fuêre præcipui utrimque amicorum. Ecce autem dum pœnitentiam tot civium qui redierant ad Regem, omnemque illius diei fortunam ſermonibus celebrant, intrat cum litteris ad Meleandrum miles. A Præfecto Catanę veniebat inuſitatæ fœlicitatis Index. Quippe Catanam Regi fidiſſimam Anaximander Lycogenis nepos obſederat. Sed cum extrema imminerent, Ætna ſubito furore exæſtuans, præter ingentem vim lapidum, & cinerum moles, tres ex liquidiſſima flamma rivos

vos evomuit; qui tanquam conducta opera in Anaximandri caſtra fluxerunt. Nocturna hæc ſtrages fuit. Iacebant homines, pecudeſque, machinæ, tentoria, arma, quicquid in curſu ignis torrens offenderat. Ea peſte trecenti milites conſumpti ſunt. Anaximander, & ipſe malo afflatus, poſtera die, amiſſis quæ ad inceptum neceſſaria erant, obſidionem laxavit; cumque lectica ad Lycogenem referretur, erupêre Catanenſes, cæſiſque quotquot repugnare auſi ſunt, ipſum quoque ceperunt. Iam Regem conſulebant, quid fieri eo vellet. Hoc nuncio ſemel iterumque audito, in tantum repente gaudium tam convivæ, quam qui miniſtrabant, effuſi ſunt, ut non voci, non plauſui temperaretur; ſecutique licentiam qui ad fores in ſtatione erant, ſerpente lætitia, tota caſtra impleverunt. Non jam ferro, non viribus opus; ipſos Deos, ipſa pro Regibus elementa pugnare. Coronæ inde paſſim Deorum ſignis datæ; congeſtique in utrumque Regem flores; & promiſcuo impetu, auſi militum multi non prætorium modo, ſed & triclinium intrare.

Sedatis deinde gaudiis, Radirobanes curioſa ſedulitate à Meleandro quæſivit; Vnde illud ab Aetna in Anaximandrum auxilium; an credibile eſſet à ſolido monte poſſe tantam vim ignium efflari; quis in viſceribus ardor, quis genius, quæ ſoli natura. Hic paucis docere Meleander, longe altiſſimum eſſe illum Sicilia tota montem, qui nativo ſulphure, receptoque in viſceribus vento exæſtuans, impatientem cuſtodiæ flammam per hiantis ruinas cacuminis attollit. Neque vero quotidianis ignibus (inquit) fervet hic apex. Sæpiſſime ater fumus eſt,

eſt,per longa volumina cœlum inficiens; favillas interdum aſpicias huic miſtas caligini. Rarius denique ſeipſo citatior turbo, proruentibus flammis, vicinam regionem fœde pervaſtat. Quippe ſpiſſiſſimus ignis à ſummo emanans cacumine, torrentibus veluti rivis deorſum exigitur, in perniciem trahens quicquid occurrerit. Tunc vero graviora quam è cœlo tonitrua; & populis terror, ne, quanta eſt Ætna, ſe ſolvat, obruatque Siciliam. Nec minore quam pro tumultu prodigio, ſaxa ingentia ex montis viſceribus hoc tormento in campos mittuntur. Adhuc fuligine plena ſunt, totoque colore indicant ab incendio ſe venire: Cinerum deinde tanta vis ab igneo jugo; ut ad multa millia impetu primum ſuo, mox vento, circumlati, obruant alte campos, & deprehenſas ſegetes enecent, ſolumve corrumpant, ad ſementem deinde inutile. Ita ſaxis, cineribus, & maxime flammis, non tantum armenta hauriuntur, vel caſæ paſtorum; Sylvam omnem hæc peſtis, quacunque inciderit, necat. Tota oppida ſic interdum periêre. Catana vix multi operis aggere ſe tutatur; urbs inter montem & mare opportunis ſedibus, ſi hæc pericula abſint. A Lycogenis militibus obſidebatur. Sed ut audis nunciari, Dii hos ignes ex Ætna, ſupplicia antea noſtra, nunc beneficium ſuum fecêre.

Poſtquam deſiit Meleander, ipſa res, conviviique alacritas, ſermones provexit in diverſa. Quicquid in Sicilia dignum quod noſſent externi, memorabatur. Fabularum inde voluptas hiſtoriam abegit. Qui canes latratibus Scyllā ambirent: quæ Charybdi proluvies, quæve ora inexpleta naufragiis. Acis inde infœlix amator

amator de calido vulnere provolvebat frigidiſſimam aquam. Fugiebat Galatea ſaxa Cyclopis, non ſine aliquo metu narrantium. Ab Elide alter amator ſubibat maria incorruptus, & Arethuſæ pernicitatem proſequebatur. Cadebat ſub Hercule Eryx, & maledicebat cæſtibus Venus. Religioſa etiam repetebant, facili in Deos inter convivia pietate; Qua Inſulæ parte erupiſſet ad connubium Pluto; quæ horridi currus ſigna; qua dimotæ ad exeuntis impetum rupes: Vbi rapta Proſerpina, ubi ſerta, ubi zona illi exciderit; in quem ceſpitem primum ſeſe Cyane fluere ſit mirata: Fruſtra uſurpare Eleuſinios aliena monumenta: nec prope Cephiſſum, ſed à Sicilia fuiſſe Diti viam, qua dotalibus umbris ſponſam inveheret. Terrores inde Cereris referebantur, & nocturna religio, quæ tædas planctuſque ſecretos initiatis credit. Primam noctis vigiliam inter illos ſermones cœna conſumſerat; quod, ex tuba ut conſtitit, imperavit Meleander ultimam menſam tolli. Sed de convivio conſurrecturos, jamque libantes Mercurio, ſubito ferox clamor, unoque per caſtra tumultu terribilis, longe alio motu complevit.

LIBER III.

CVm in caſtra jam pro militibus laxa perturbatus Lycogenes intraſſet, ferox mali inſania, & mox neceſſitatis ingenio, ultimis conſiliis aperire animum cœpit. Inclinatam rem, niſi ſtatim erigeretur, ſiſti non poſſe; Noctem ſi ſuis ad cogitandum dediſſet, forſitan tutiora ſequuturos. Quid vero ſi nec ſimplici defectio-

defectione contenti ex ſui ducis captivitate præmia apud Meleandrum quæreret? Infœlicibus inimicos omnes eſſe. Sed nec nova auxilia jam ſperari; nec aperta vi ſe Regibus parem fore. Belli furto igitur opus, dum reſtabant quibus adhuc imperaret, & recenti gaudio cuncta in Meleandri caſtris fervebant. Oppreſſurum forte incautos; & in partibus eſſe noctem, illatos tumultus geminaturam. Celere ſaltem exitium pro beneficio fore pejora metuenti. His ſecum exactis primores amicorum advocat; oſtendit hoſtium caſtra. Et quid agere jam creditis, ait, immerito ſuo victores? Gaudio marcent; & inter ſuas inſulas tanquam victimæ opprimi poſſunt. Age modo, & transfugarum noſtrorum beneficio utamur Laxaverunt ſuo adventu, tanquam bello jam confecto, quicquid nervorum erat in hoſtibus. Superveniemus ergo incautis; & quo plures ſunt, eo magis confuſo exitu ſe ipſi onerabunt. Nemo fuit cui non videretur ſolertiſſime dicere. Ad ſuos igitur quiſque digreſſi, monent ut ſufficere modo velint Diis vocantibus. Offerre victoriam contra fœlicitatis impotentes. In ſolutos, vinoque depoſitos, eſſe eundum. Iram deinde acuebant; Et vero ferendam ab iis omnem cladem quam non priores intuliſſent. Tenebræ, & dulcedo fallendi, ad alacritatem plurimum erant; multiſque magnitudine criminum à ſpe veniæ excluſis, ſtrenue aut mori aut vincere placebat.

Cum igitur provecta nox eſſet, bipertito agmine, quo latiori terrore hoſtem obruerent, iter ingreſſi ſunt. Via erat per patentes facilis campos, & ad ipſa hoſtium ducebat prætoria. Per eam Lycogeni placuit ire. Anguſta alia, ſed

ſed propior, dumis plurimum tegebatur. Hanc iniit cum parte copiarum Menocritus, lentiſſime progredi juſſus, nec aliquid ante movere quam prœliantem cum ſtatione Lycogenem ex tumultu cognoſceret: Tunc & ipſi multo clamore in vallum niterentur; quippe dilapſis in Lycogenem illarum ſtationum militibus, nudum latus ſubito occupaturi, vel averſuri ſaltem ab eo aliquam belli partem. Plus duodecim armatorum millibus hoc bivio in Meleandrum ibant, haud impar ad ſpem victoriæ exercitus; maxime in neceſſaria fortitudine ferocior. Et ſilentio quidem ivêre, donec in vigiles ſubito curſu irruerent. Tum vero quicquid ad horrorem valet impigre cumulaverunt. Tubas & tympana ex compoſito plura quam pro uſu portaverant. Acceſſit inconditus clamor ſe mutuo ad victoriam invitátium.

Iamque pellebantur ſtationes; cum qui proximi in tabernaculis erant ſubito metu attoniti ſurgunt ad arma. Sed accenſo per tentoria tumultu, maxime à ſomno aut vino venientes, ſe ipſi incondite premebant: Territi, ſemiermes, ſine imperio aut conſilio palantes: Quæ tam ſubita clades? Quis in caſtris graſſaretur? An externa hæc peſtis, an domeſticum proditionis nefas? Multi arma, fugam plures meditabantur. Neque ſatis ad ſigna poterant convocari, miſti tumultui, & inter tenebras licentius metuentes. Convivantibus Regibus, famam mali ſimul clamor, ſimul nuntii attulêre. Nec quid certi nunciabatur, niſi ad portas caſtrorum pugnari. Radirobanes à ſuis in tentorium raptus, cingitur armis. Eadem circa Meleandrum cura erat; cui ad ſecretum vocato Archombrotus toto ore interritus; Si pateris,

ris, ô Rex, ego hac nocte tuo periculo defungar. Quid juvat tenebris te committi, & pugnæ, quæ unde ſit, aut ubi, adhuc neſcimus? Subduc tuam ſenectutẽ, ex qua tot mortalium ſalus pendet, ſive hoc prœlium eſt, ſive fortaſſe inſidiæ. Si placet, auſpicium tuum ſubibo, meaq; fortuna, ſi quid in tuum corpus paratur, excipiam. Arma tua, & chlamydem concede. Tu per portam quæ ab hoſte averſa eſt, egreſſus, cum delectis aliquot militum, ad neceſſaria pericula te ſervabis. Placuit fraus illa Meleandro, fidemque miratus per propria diſcrimina capiti regio caventis, tradit juveni ſua inſignia. Ipſe in ignotis armis ad portum cum pauciſſimis elabitur. Apice ergo & purpura inſignis Archombrotus, cum iis qui conſcii fraudis erant tabernaculo egreſſus ferebatur, qua pugnantium clamor vocabat. Præcipitatio, & quod intra caſſidem vox incluſa ſuum genium non ſervat, vetuère ne qui loquentem audiebant, intelligerent non eſſe Meleandrum. Vbi vero ruit in pugnam, omnes non tam in hoſtem quam pro Rege accenſi ad ſubſidium properavère. Lycogenes vallo reciſo occupaverat turrem; neque paucos ſuorum in eam receptos ulterius effuderat. Iamque in primis viarum anguſtiis per caſtra pugnabatur, cum ferro Archombroti tres continuis ictibus ceciderunt. Qui circa illum erant; Regem ſenem in hoc robur valuiſſe credebant, & æmulis per lætitiam viribus pugnantem ſequebantur. Eo impetu territus hoſtis pedem verſus aggerem referre cœperat; Cum ex alia caſtrorum parte auditus eſt Menocritus, & ipſe cum ſuis ingenti ululatu noctis & belli pavores ingeminans. Dubio & multiplici malo territus miles,
regi

regi ægre jam poterat; cum Radirobanes ſtrenue ad illam periculi partem converſus eſt. Occurrit ergo Menocrito, repellitque cum eo irruentes. Sed illi non periculis, non vulneribus tardati, ſola morte ſiſtebantur. Nunc in propugnantes erecti, nunc alternis tecti clypeis, & pertinaci teſtudine ſuccedentes ad aggerem. Atrox facies rerum. Hinc Archombrotus jam receptum intra caſtra Lycogenem ſuſtinebat; illinc Radirobanes arcebat Menocritũ. Vtrimque infeſta nox, incertis per tenebras quid oppugnare potiſſimum oporteret, vel tueri; donec Lycogenes in proximum tabernaculum facem emiſit, ſuis admonitis, ut paſſim caſtra incenderent. Hoſtem cum ſuis ſarcinis conflagrantem, ſibi ad victoriam lucem daturum. Contra regius miles confeſtim diruere vicina incendio tentoria, ne ulterius diffunderetur incendium. Adjuvitq; ſolicitus imber, qui impetu fuſus, malum compeſcuit. Sed & lubrica inde terra fallebat ſubinde militum pedes, neque certos ictus eſſe patiebatur. Nocte inter mutuas cædes exacta, tot corpora quæ jacebant, tantum ſanguinis fuſum, & omnia ſtrage immania, calidos furenteſque erexerunt in rabiem. Tanquam primum ad certamen coiiſſent, toto impetu implicabantur, videbaturque ſingulorum potius odiorum crudelitas, quam publicarum partium eſſe certamen.

Iamque non diutius ſuſtinebat Melcander abeſſe à ſuorum diſcrimine. Ergo ultima auſurus, juſſit Archombroto nunciari ſe eſſe in procinctu: At ille Eurymedi; Si Rex cum ſuis advenerit, inquit, laborabimus multitudine, ô Eurymedes. Caſtrorum anguſtiæ tot propugnatores non capiunt. Præſtabit ex his ipſis

quos

quos nobiſcum habemus educere, qui improviſo circuitu terga hoſtium cædant. Nam quid equitatus noſter ceſſat? quid arcus inter tentoria iſta compreſſi? Facile Eurymedes aſſentitur Archombroto; delatuſque ad Regem, quid è re præſenti ſit, monſtrat; ſimul partem copiarum per averſa caſtra deducens, cum ipſo ad includendum hoſtem convertitur.

Lycogenes intellecto periculo (jam enim ultimam ſuam aciem circumveniri audierat) tamen ab hoſtibus quos habebat à fronte, in Meleandrum averti non voluit, ne ſpecies fugæ eſſet; Sed ad Menocritum mandata dimiſit, ut quam ociſſime illuc ſuos inveheret. Cum ille pareret, Radirobanes recedentem inſequutus, partem ſecum exercitus eduxit. Multa planicies, & explicandis militibus apta erat: Illic ergo Menocritus in Meleandri & Radirobanis medio deprehenſus, & utrimque in arctum compulſus eſt; Balearicis ſagittariis & Siculo equitatu in aperta demum pugna valentibus. Hi curſu effuſo, illi contentis arcubus, prope ſimul longeque turbabant. Tunc vero Lycogenes, gnarus, ſi cum copiis deleretur Menocritus, de partibus eſſe actum, frendens, & animi impos, eo vexilla omnia ad ferendam opem egit; obliquo tamen curſu, ut & latus infeſtaret Meleandri, neque terga inſequuturo Archombroto præberet. Nec ſegnius Archombrotus laxata caſſide vultus exeruit. Et ſum, inquit, ſum Archombrotus, Commilitones. Dii bene quod Patroclo fœlicior ſub majoribus armis fefelli. Regis juſſu quos videtis cultus ſumpſi, ne fruſtra nocturna diſcrimina ſubiret. Si ſalvum hunc vultis, bis vincendus eſt Lycogenes. Iam enim in Regem contendit, non tam

quod

quod victoriam illic ſperet, quam quod hic victus eſt. Tamen à furentis & morituri impetu Regem eripite.

Poſt hæc dicta, qua direptum à Lycogene vallum erat, prorupit; & acies acclamationibus exultans, ducentem ſequuta eſt. Nihil vero illo certamine crudelius. Alternis cohortes fugiebant, & ſequebantur confuſa late ſigna: non frons, non terga aciei, non latera aut cornua erant. Surgebant acervi cadaverum, & per ipſa mortuorum vulnera vivi pugnabant. Meleander ſupra ætatem fortis inter militarem audaciam ducis oblitus videbatur. Circa illum Eurymedes & Arſidas, eximia virtute ſimul intenti ad certamen, & Regi metuentes. At Radirobanes propria ferocia, præmioque quod ſperabat accenſus, omnia audebat. Nunc hoſtium turbabat ordines, nunc vulgaribus non contentus periculis, quacunque rem perplexam aſpiceret, impavidus effundebatur. Sed non idcirco hoſtes cedebant. Rabies, & quid de Rege meriti eſſent nihil fallens conſcientia, multum ipſis commendabat nobiliorem in acie mortem. Eminebat Lycogenes notiſſimis armis, & per ſuorum ordines ferebatur, collaudans milites increpanſque prout cujuſque exigebant facinora: ſtrenueque, ſi qua lababant, hoſtium cæde reſtituens. Tandem Archombrotus, inter ipſum pugnæ ardorem, animum ſumpſit ad facinus ſupra omnia quæ in acie edebantur eximium. Vrebant juvenem & Radirobanes æmulus, & hoſtis Lycogenes. Itaque vicino Timonidi curam dedit eorum quos ducebat; Ipſe cum ſuorum aliquot avide ruit qua pugnabat Lycogenes. Et ille ſe quæri indignatus, ultro in ve-

nientes prorupit. Prior Archombrotus haſtili in pectus impreſſo cum fruſtra illius clypeum tentaviſſet, haud mora grandi ab eo bipennis ictu ſine ſucceſſu excipitur. Vterque dexteræ ſuæ iratus, teliſque abſque vulnere redeuntibus, fatali quodam æſtu efferbuit. Ac dum repetunt ictus, dum armorum aditus veſtigant, Archombrotus moræ impatiens quam proxime equum admovet, ſubitoque amplexu Lycogenem ligans, ſimul ab ipſo adſtringitur. Inter hos nexus mutuo pondere ad terram ducuntur. Eoque in lapſu, virtute & induſtria Archombroti evenit ut Lycogeni incideret. Plurimi militum uno turbine luctantes oppreſſere; hi Archombrotum, alii Lycogenem ſublevaturi. Verſabat ſe in arena Lycogenes obligatus tibiarum & lacertorum hoſtilium articulis. Sed Archombrotus, quamquam multum inter turbam & ictus anhelabat, non paſſus attolli jacentem, brevi pugione repetiit vulnera qua lorica deſinebat, donec eum conſtaret expiraviſſe.

Vbi vero extinctum Lycogenem utrique viderunt, longus clamor diſſonuſque exortus eſt, his de victoria exultantibus, illis horridum ejulatum in proximorum funerum confeſſionem tollentibus. Incumbit attonitis acrior cum ſuo milite Archombrotus, terroremque per illorum aciem late circumfert; utiq; poſtquam deciſum Lycogenis caput arrepto capillitio alte concutiens, de clade dubitare non paſſus eſt. Sat deinde quaſſatum ad Meleandri pedes projiciens: En, inquit, jam tranquillum Lycogenem, & cui fidere, ô Rex, poſſis. Pari exitio cæteri hoſtes, quotquot clementiam tuam nolent, Deorum ſeveritatem experiantur.

tur. Meleander Lycogenis caput aſſervari præcipiens, in trepidos & dilabentes invectus eſt. Iam enim totis campis non certamen, ſed ſtrages videbatur. Nemo ferebat ora victoris, aut revocantem audiebat Menocritum. Quidam montes ad fugam petiêre; alii locorum periti in proxima antra; plerique qua metus & fortuna ferebat, improvidi errabant. Nonnulli curſu exanimes procumbebant in terram, mox fœde inſequentium equorum ungulis protriti. Nullis in miſeris caſibus ruina pepercit; Radirobanes fugienti inſtans Menocrito, ex armis & galeæ apice cognitum capi præceperat. Nec ille, jam fuga prærepta, ignaviter certabat, donec capto, ſubitiſque aſtricto vinculis, non modo non in hoſtem, ſed nec in ſe ſæviendi copia fuit. Veſpera erat, priuſquam ſe ad Meleandrum omnes ex perſequendo hoſte reciperent. Et Rex, quamquam peracto jam bello, in caſtris per tot mala corruptis pernoctavit. Sed prioris noctis furiæ inquieta gaudia ſuſpenderunt, appoſitis undiquaque vigilibus, ne qua bellum reſurgeret.

Nicopompus licet de prælio erat laſſus, tamen neſcio qua hilaritate compulſus ad carmen eſt: lætitiæ impetu ad eum furorem ſponte vergente, qui rapta vatum ingenia Diis miſcet. Ergo ſive quo maturius gratularetur ſuo Regi, ſive ut ex celeritate æſtimaretur induſtria; forte etiam ut ineptos poëtas terreret, haud dubie niſi ſtatim arcerentur verboſe cruciaturos victoriam; paucis horis condidit iſtud carmen, tradiditque filio, adhuc ſcilicet prætextato, qui id Regi primo mane tanquam ſuos labores porrigeret.

Vicimus, ô magnis tandem exaudita piorum

Vota Deis. Nunc alma Salus, nunc ſacula curat
Iuppiter. Omnis iô Superûm domus, omnis honores
Ara ferat, nullaque vacent à fronte coronæ.
Viderat inſidos latè ſævire maniplos
Armipotens, Siculaſque rapi vertigine mentes.
Quamquam ſævus amat ferrum, quamquam ardua multo
Sanguine tela madent; ſemperque ad fræna tumultus,
Et furor, & fractæ vaſtis in mortibus haſtæ:
Has tamen invitus ſtrages, hæc funera vidit;
Tunc primum iratus bellis, ex quo improba cœlum
Terra Gigantea tetigit formidine pugnæ,
Et Pallenæis Superi ſudaſtis in arvis.
Ergo animis vultuque calens, & grandior ira,
Terribilem dextra pinum, lævaque frementes
Exhortatur equos. Vix Thracia liquerat arva
Phryxeoſque ſinus, & jam noſtri alta Pachyni
Torvus in aſpectu pulſabat littora curru.
Tempus erat, quo miſtæ acies, infenſaque ſigna
Certabant, Regiſne forent, hominumque, Deûmque,
Iura ſoli, an noſtris rebus regnaret in oris.
Iam partes, Meleandre, tuas, jam numine toto
Aucturus, volucri Mavors ſe nube tegebat;
Cum medio obſtupuit curſu, librataque tela
Continuit; Rapidi vix audivêre jugales.
Imperium, & prono non ſat ſtetit orbita cœlo.
Tunc ſic ore loqui. Quænam hæc ſpectacula belli?
Invideam, læterne magis? Nil Marte faventi,
Nil opus eſt. Vincent, ſed non heu munere noſtro,
Quos viciſſe velim. Virtus hæc fata peregit;
Indulſitq; ſuis. Quænam hæc ſub caſſide ſancta
Cani-

Canicies? Tune his animis annisque verendus,
Tu pugnas, Meleandre; & nondum deficit hoſtis?
Talis ſyderea quondam Saturnus ab arce,
Aſſertor ſi ſtare ſui, ſi bella ſubire
Noſſet, adhucq; recens dextra terrere periclum
Non Latio celandus erat, non aurea noſtro
Sub Iove mutatis liverent ſecla metallis.
Quinam autem (ô animos! ô noſtram æquantia ſortem
Pectora! & emiſſa plus quam mortalibus haſta!)
Quinam illi mediis victores hoſtibus ardent,
Impelluntque acies? Parili quam fulgure caſsis
Emicat, & geminos mors effera ſurgit in enſes!
Nempe ambo externum Siculis genus; ambo triumphos
Adproperant Meleandre tibi. Sardoa veretur
Hunc dominum tellus, Libycis hic venit ab oris.
Macte animis gens ambo Deûm; Vos omnia fama
Secla manent, donec veſtris ſervata lacertis
Inſula ſpumantes circum teret altior undas.
Quid reliqui, quid deinde duces? quid ſydera miles
Promeritus? Vade ô celeri Victoria greſſu,
Sudantemque tua lauro deterge laborem;
Vade lubens, meritoque para ſubvecta triumpho
Te ſimul & magnos populis oſtendere Reges.
Dixerat Armipotens: Et jam fuga devia cœtus
Fregerat hoſtiles; Diri ducis impia cervix
Iam ſumma Libyci ſtabat victoris in haſta;
Cum fragor humano major ſcidit æthera vaſtum,
Et plauſu Superûm, & furiis ululantibus hoſti.
Iſta loquebatur Phœbus mihi, & iſte tumultus
Eripuit, noſter dixit quæ cætera Phœbus.

Rex quamquam occupatus, dum mane induitur, totum carmen perlegit, cum Nicopompo jocatus, quod adhuc rudem filium ſubſtituebat in gloriam ſuam. Miſit deinde ad Radirobanem, qui referrent an jam adiri poſſet: Nec multo poſt cum procerum cœtu ad illius tentorium contendit. Ille quamquam auxilii, quod Siciliæ præſtiterat, editæque fortitudinis, plus juſto erat memor, inter hunc tamen ſuperbæ lætitiæ tumorem ægritudine macerabatur, quam ingerebat Archombroti de Lycogene victoria. Tanto invidiæ ſupplicio incubantem adivit Meleander, humaniſſime acceptum beneficium commendans, Sardiſque imputans momentum armorum. Victoria noſtra (inquit) ô hoſpes, tui operis eſt. Ego reſtitutis à te robus cum utar, ſæpius meminero hæc à te accepta quam cogitabis te dediſſe. Fruere interim bonis auxilio tuo partis, & ex lætitia populi intelligas quantum nobis præſtiteris. Radirobanes, quamquam nimium ratus vere hæc dici, publice vetat Regem ipſius verecundiam onerare. Cauſæ enim & fœlicitati Meleandri omnia deberi: Se quoque beneficium accepiſſe cui ſanctiſſimis armis miſceri licuerit.

Sic inter ſe loquentibus nuntiatur, Argenidem ad caſtra perveniſſe: Illa pridie in Epeirctes mœnibus, unde pugna poterat proſpici, non lachrymis magis pepercerat quam ſanguini miles. Decolor, & nunquam fœlicius habens, quam cum timor ſenſus extinxerat; nunc concedebat doloribus, nunc redibat in ſpem ac vires, nunciis identidem miſſis qui ſtatum pugnantium referrent. Nunquam tamen Poliarchus animo excidebat. Hunc intra ſe nunc

dejecta,

dejecta, nunc cum jurgio alloquebatur. Malim ego, chariſſime, hos fletus, hæc incertæ mentis mala te ſcire, an, ut facis, ignorare? Perires mecaſtor ad dolorũ meorum memoriam. Quod ſi audies captam, aut ex hoſtili ludibrio ſua manu, ſuo vulnere ereptam Argenidem; ô facinus! ô amor infelix! nondum ſemel morte defuncta, jam nunc iterum tuo exitu conficior. Abes autem, Poliarche? Tene, an inimicum aliquem Deorum reum agam, quod tam lentus es? Quæ oblivia? quæ te in Africa lotos à reditu arcet? Non te genius tuus quid hic rerum gereretur admonuit? Aut plus apud te odium patris, quam noſtræ familiaritatis jura poſſunt? & qui ceſſare non potes, an, proh ſcelus! gratiora pericula inveniſti? Adeſſes, Poliarche; pugnares in hoſtem, certa eſſem victoriæ: Deberet Siciliam, & me ipſam, genitor tibi; quas nunc aut perire pateris, aut ſaltem alienam gloriam eſſe. Nam ſi velles, non elementa, non caſus, non natura obſtarent redeunti. Poſt illam objurgationem, tanquam ſacrilegio confuſa quod Poliarcho iraſci eſſet auſa, in contraria animum rapiebat. Satis ſibi dolorum & curæ quod in ea acie genitor verſabatur. Si Poliarchus in idem periculum miſſus eſſet, non ſe ſuffecturam ſollicitudini. Bene, inquit, fata, conſuluiſtis, quod in tantarum rerum diſcrimine, ſaltem de Poliarcho non timeo. Donec vivet, donec erit incolumis, quid me calamitoſam exiſtimem? Aut quid tantopere formido? quaſi ille in fidem, vel Dii in illum, ut æqui ſunt, peccare unquam poſſint!

Hæc & talia inter lachrymas expendentem, quæ pauliſper peplo ſummiſſo tegebantur, nuntiata hoſtium fuga, quam & ipſa utcun-

que cernebat, in ſolatia erexit. Tunc paſſa alloquentem Seleniſſam, & gratulationem cæterarum quæ proxime conſtiterant. Populus quoque in palatium ſequutus redeuntem, ſuo more intemperanter lætabatur. Poſtera luce, cum maxima civium parte ad caſtra ſe contulit. Sed ne integra illi gaudia eſſent, crebra in populo fama effecerat, pactum ipſius cum Radirobane conjugium ita credente, ut etiam tanquam votis virgini gratis rem palam celebraret. Rex inter ſuaviſſimi amoris lachrymas venientem amplexus eſt; Et te, gnata mea, jam heredem Siciliæ teneo, inquit. Periêre qui gentium jure perverſo ad ſe regnum trahebant. In Radirobanem deinde intuens; Hic eſt, mea Argenis, inter cœleſtes Siciliæ tutelas numerandus. Deûm virtute, illiuſque, ut hodie regnemus, effectum eſt. Archombrotum præterea eximie commendans, ad minores quoque duces, & præcipue exteros, laudatione aptiſſima deſcendit. Argenis convenientibus verbis unumquemque proſequuta, viciſſim audiebat gratulantes; & à ſolius Radirobanis, quem timebat, blanditiis, ut licuit potuitque, averſa eſt.

Meleandro Epeirčten redituro ſolum obſtabat, quod perſolvenda cæſorum corporibus juſta erant. Iam enim & ſponte, & monitu vatum, diſperſus ad opus exercitus poſtremæ in mortuos pietatis officia urgebat. Hi cædere arbores, advehere alii, thoros cæteri multo gramine apparare. Sedulitate tam varia, extiterunt ſubito pyræ; & funera in quamlibet digeſta jacuerunt, maximeque vulgaria. Nam præcipuorum cadaverum multa, quo precioſius cremarentur, pietas propinquorum lecticis

& icis abvexerat. Rogos ergo militari pompa ſubornant devictorum exuviis; ut inter omnis generis tela & arma, trophæorum inſtar eſſet. Qui privatas neceſſitudines invenerunt, purgatis lympha vulneribus, unctique, aut, ut cujuſque opes erant, ornati, expectabant ignium munus. Omnium vero capitibus corona data ex apio, victoribus & mortuis quippe conveniens; Nam & tumulis eam herbam amabant inferre, & Græcia plerorumque certaminum victores coronabat hoc præmio. Fœminarum multitudo puerorumque convenerat; planctuque & jactura comarum, ultro incipiebat exequias celebrare: ut appareret non conductas lachrymas eſſe. Sive propinquos deflebant, ſive mœſtitia ſpectaculi, aut ejulantium tot exempla, non ingratum lugendi impetum vulgo admoverant.

Compoſitis cadaveribus, pullatus Meleander procedit ex caſtris. Sequebatur Regem exercitus, verſis telis, & in terram negligenter pendentibus. In hunc modum funebrem campum aliquoties ambiêre; juſſis per vices clamoribus, rurſuſque non minus atroci horridoque ſilentio. Rex denique ad maximam pyram venit, facemq; accenſam manu ſuſtinuit, donec ſocios jam arſuros miles conclamaviſſet. His tertio vocatis, vultu operto, averſuſque, ignem ſubjecit. Idem Radirobanes ad alium rogum fecit; Archombrotus ad alium. Cæteros ſubito amicorum officio flamma corripuit. Sed atrociſſimum fuit de captivis inter concitatos furenteſq; ſupplicium. Et parcebatur quidem gentilibus: Sed qui externi ſub Lycogene meruerant, producebantur vincti ad rogos, & multipliciter confoſſi funde-

bant ſanguinem, quo ignis ſpargebatur. Invocabat miles victor ad tam dira ſolatia manes ſodalium, donec Rex abominatus crudeles inferias, captivos qui ſupererant ſervari tanquam ad alia ſupplicia præcepit. Ad cadavera autem hoſtilia, ne per infeſti aëris tractus in morte etiam nocerent, publici lictores cum uncis ſunt dimiſſi, qui in proximos gurgites foveaſque inſepultos provolverent.

Mox tumultu intepeſcente, & pyrarum labentibus flammis, Meleander conſcendit in ſuggeſtum. Illic breviter, ut Regem oportebat, eos laudavit quibus ſepulturæ honorem habuerant; Victores appellabat; & in morte fœlices, qui inter ipſam virtutem defuncti, non periclitarentur ſuas laudes ullo facinore ullave fortuna corrumpere. Pulcherrima hos præmia brevis doloris ferre, Diis manibus charos, futuroſque in terris fama ſuperſtites donec ulli Siticines canerent. Converſus deinde ad circumſtantium præconia, navatæ operæ, fideique ſervatæ, gratias egit. Deos quidem, virtutemque, & conſciam recti mentem, gratæque poſteritatis memoriam, viris fortibus mercedem ſummam eſſe; Sibi tamen præterea curæ fore, ut beneficium in memorem Regem bene collocatum cognoſcerent. Luctu depoſito ſe in urbem ſequerentur lætioribus ſacris operaturi. Aderant ex compoſito familiares, qui ad hæc verba (nam & ſacerdos aquam luſtralem ſpargebat) detraherent ejus humeris funebrem veſtem, palmatamque reponerent. Alii Pæanem exorſi ſunt, ex fœlici omni gramine aut arbore decerpentes quod temporibus manuque geſtarent.

Iamque omnibus præparatis, Rex cum ſuis

Epeirctem

Epeirčten redire maturabat. Nec viſum eſt triumphare,quia de civibus victoria erat. Proximus tamen triumpho reditus fuit. Nam & milites lauro, & qui pompam procurabant, olea caput incinxerant. Antecedebat cum ſignis exercitus, & vario cantu ad ſpectaculum invocabat lætitiæ Deos. Currum, omnibus majeſtatis & victoriæ inſignibus ſpectabilem, Meleandro admoverant: Ad quem ille cum Radirobanem invitaret, longa fuit humanitatis contentio. Radirobanes hunc Argenidi locum aſſerebat convenire: Sederet cum patre princeps virgo. Ambo conſpicui populo eſſent: ambo omina plauſuſque exciperent: Illis Deos, illis fortunam pugnaviſſe. Se ſane, ſi ipſi paterentur, equum funalem inceſſurum; ſi nollent, currum proxime ſequuturum: Palam erat, à juvene ambitioſiſſimo hæc amori tribui, & ſpei nuptiarum; Cui cum non perſuaderet Meleander in currum conſcendere, aut expectare dum alius ornaretur; ipſe quoque vehi non voluit. Denique non Principum modo conſenſu, ſed & votis acclamantium militum, ſola in eum Argenis collocatur. Currum Reges in equis, & ipſis laureatis, præcedebant. Ante illos Archombrotus in candido equo ibat, læva temperans frænum, dextera opimum ſpolium geſtans, Lycogenis caput; in quod alacer populus intuebatur, gnarus illic ſummam eſſe victoriæ. Arborem armis Lycogenis indutam miles quidam præferebat: Archombroto chariſſimus. Neque procul Menocritus gravis catenis viſebatur. Prætoriani autem, militumque præcipui, tam currui quo Argenis vehebatur quam Regibus circumfuſi, ſu virginis quidem honorem, licentiam triumphalem,

phalem, ſaleſque prætextatos omiſerant; ſed nuptiales paſſim Deos, Hymenæumque, & Iunonem, & Erycinam vocabant, nunc in Argenidem, nunc in Radirobanem intenti. Ortum à Sardis hunc ludum credidère; & cum Siculi conveniſſe de nuptiis inter Reges arbitrarentur, lubentes futuri principis animum per hos jocos laceſſiſſe. At non Argenis hæc patiens audiebat, indignata victoriæ ſi eo pretio emeretur, jamque prope Radirobani inimica.

Interim populus fores ornatas impedierat lucernis atque lauro. Quiſquis majores ex cera in atriis habebat, apertis armariis ſimul genus oſtentabat, & mortuorum imagines citabat ad gaudium. Civium quoque diſtincti ordines, obviam Meleandro proceſſerunt. Primus erat puerorum, in pexa & candida veſte, chorus, rudi pæane pluſquam jubebantur clamantium. Mox quotquot in urbe, Muſicam excolebant; hi voce, illi plectro ac fidibus Regi canentes. Succedebant artificum collegia; quos ſtatim Magiſtratus ſequebantur quiſque cum inſulis dignitatis. Hi Regem longiſſima gratulatione morati, locum miniſtris Deorum permiſère, qui ultimi in honorem veniebant. Signa quidam ex iis, & inculti operis veteres Deos, coronas alii, omnes ignem præferebant, tuto, nec ſine prudentium riſu, Deorum omina ingerentes, prænuntiatumque Lycogenis exitium ab avibus, fulminibuſque, & extorum prodigiis. Inter hanc pompam Rex ad portam urbis pervenit, in cujus limine ſublimem ſtatuerant Pacis imaginē, cujus dexteræ Mars olivam inſerebat, & adulatione immatura, quaſi pacatæ res Sicilia to-

ta eſſent, ſubiecta imagini tabula Meleandrum affabatur his verſibus.

Victor ades, tecumque redux (Pater optime gentis
Sicaniæ) facto Pax cingitur aurea cultu;
Et cœlo niveis Pietas demittitur alis.
Aſpice quam facili redeunt tibi Numina curſu;
Aſpice quam ſubitas mutat Concordia terras.
Alma quies, diveſque labor, ſe numine miſto
Indulgent late campis: Hic flore comanti,
Hic culmis ſtipatur ager: Se blandius ulmus
Porrigit, & lapſæ repetunt connubia vites.
Bella procul, ſcelerumque minæ, ferrique licentia
Nunquam tuta fides. Solio ſublimis avito
Tu, Pater, & tantum lex tecum armata ſedebit.

Rex à porta proceſſit in editum Iovis fanum. Inde Menocritus in carcerem miſſus, & cum eo Anaximander, quem paulo ante Catanenſes vinctum adduxerant. (ſed ille ex vulneribus intra quatriduum, alter non multo poſt ægritudine animi deceſſit.) Fractæ quoque Lycogenis imagines; edictumque, ne ſervari privatim, aut in ſuorum deinde gentilium ſive honoribus ſive funeribus has aſpici vel ferri liceret. Peractis inde ſacris ad arcem Meleander digreditur. Feſſus erat pridiano certamine, curiſque, & mox ipſa lætitia. In cubiculum itaque ſecedit, ſumptaque leviter inter domeſticos cœna componitur ad quietem. Neque minus imitatione ſoporis, ſolitudinem quæſierunt in graviſſimis curis, Radirobanes, Archombrotus, & Argenis. Singulos ſuus dolor urebat. Radirobanes quamquam plenus temeraria ſui fiducia, graviter tamen acceperat

virtutem ſucceſſumque Archombroti; & populi voces, & vultus in eum Meleandri. Sed ut imparem contemnebat: Niſi quod omnia magnus amor formidat. Verſus igitur in contemplationem ſui, quantum auxilio, quantum viribus præſtitiſſet, ſuavi ſopore & per fœlicis prælii imaginem ludente eſt obrutus. Altius ictus erat Archombrotus; expertus nihil eſſe crudelius quam quod homines appellant ſuaviſſimum, amorem. Nec tam ſibi nocere fortunam arbitrabatur, quam ſilentium ſuum. Se enim haberi in privatis, dum genus atque opes patitur ignorari. Nihil eſſe conſultius, quam ut ſuas fortunas atque vota apudMeleandrum profiteretur. Hæc ita decernenti, occurrebant parentis mandata, adhibitique jurejurando Dii, ſe in Sicilia ſui generis indicium non eſſe facturum. An ergo ſcribere ad parentem, an ipſum illuc ire ſatius eſſet, juris jurandi gratiam petiturum? Tardum utrumque videbatur. Minus tamen ſcribendi diſplicebat conſilium. Nam ab Sicilia tamdiu abeſſe, hominis eſſe credebat non ex merito amantis Argenidem. In hac animi tempeſtate inquieto ſtrato negligenter jactatus, mentis mala tranſire ad corpus non ſatis ſentiebat.

At Argenis multiplici malo confuſa ad ſolatium adhibuerat Seleniſſam. Simul ambæ de Poliarcho & Radirobane querebantur. Cur ille abeſſet, aut heu miſeræ iſtum viderent? O gravem (mater) victoriam! inquit Argenis. Quid intereſt, Lycogenes an Radirobanes vicerit? niſi forte, quod ereptus à Lycogenis telo pater jam parricidio meo concidet. Nam ſi me Radirobani tradet, ego effugium in morte inveniam, & mei vulneris dolore conficiam

patrem

patrem ſenem. Ergo vel in prædam nata ſum; vel in ſpolium; mercedemque victoriæ? Ergo fatum mihi in exitium deſtinavit quæ præcipua dabat, regnum & formam; & ideo tantùm perveni in Poliarchi notitiam, ut ſcirem me indignam quæ tantæ virtuti conjungerer? Quid hunc autem ceſſare exiſtimas, Seleniſſa? An experimentum capturus conſtantiæ meæ, hæret alicubi diſſimulatus, & in Inſula forſitan iſta? An inſidiis æmulorum petitus eſt vir fortis, ideoque non ſuſpicioſus? Cui jam vero fidere poſſim? quem exploratorem ſuæ ſalutis, quem miſeriarum mearum nuncium mittere? Sub hæc in lachrymas lapſa audiebat Seleniſſam, majora ſolatia, quam quæ ipſa capiebat, credebatve, ingerentem: Donec reſumpto loquendi impetu; Non prima, inquit, ſum, ô Seleniſſa, quæ infœliciter amaverit. Quid fortunæ manus damus? Mors ultimum remedium erit, & quod nunquam effugiet. Poſſim cultu mutato ire ipſa, & inveſtigare Poliarchum? hei! quod non ſufficio illi audaciæ, rudis fraudum, nec fronte ad mendacium obducta; forte etiam (ſed hoc leviſſimum eſſet) inter labores expiratura. Præterea neque me ſequi poſſes, & in crimen ſubſtituereris, ſi Rege ignaro elaberer. Audi quid potiſſimum probem. Archombrotus eſt, ut intelligis, amiciſſimus Poliarcho. Cauſam abſentis pridem egit apud Regem, author maximè ut revocaretur. Facile efficiam, ut Poliarchum quærat, reddatque Siciliæ. Neſciat tamen quæ me illius videndi cauſa ſollicitet. Aliquid poterit fingi; nec carebit veri ſpecie mendacium quod ad crudelitatem exegerimus ambæ.

Laudavit

Laudavit ingenium Seleniſſa; ſive fraus illi placebat; ſive, defeſſa, ſibi & Argenidi quærebat ab eo luctu quietem in reliquas noctis horas; quibus ab inſomni Argenide conſumptis, Præfectum cubiculi vocat, & de Lycogene occiſo pauca quædam locuta, palam jubet ab Archombroto ſciſcitari, ſatiſne à vulneribus (nam levia, ſed pleraque acceperat) ea nocte valuiſſet. Meditabatur enim blanditias, gravia demerito juveni imperatura. Archombrotus, tanquam in cœlum raptus, & prope non dubius ſe amari, Præfecto reſpondit, ſi Meleander & Argenis valerent, quoniam ab eorum ſalute pendebat, ſe ſatis eſſe incolumem. O mortalium mentes, plerumque timentium gaudia ſua, & calamitates amantium! Lætus juvenis, ignaruſque conſilii quod Argenis iniverat, fatigabat ſupervacuis cogitationibus animum, & in limine virginis ſtabat, ut egredientem ſalutaret. Nec ingratus advenit; totoque itinere, dum ipſa ad Meleandrum procedit, cum eo colloquuta, nihil dum tamen de Poliarcho dixit; Nondum enim matura res erat; & ſermonibus illis ſolitudo debebatur. Ecce autem novos errores. Radirobanes, ab amore non ſanus, habebat pecunia emptos, qui de Argenide & Meleandro aſſidue referrent. Ergo adhuc in cubiculo hærenti nunciatur, Argenidem primo mane ad Archombrotum miſiſſe. Illum ſtatim adfuiſſe; & oppido quam familiariter virginem illi loquutam. Exarſit illico ſuſpicio, &, ut in litigioſa fœlicitate, non ſecus animum ad amandum, quam antea ad bellum compoſuit. Frendens cum Virtigane ſeceſſit; qua arte quove prætextu Archombrotus tolli poſſet: aut quid

indignius quam ab æmulatione ignoti privatiq; Regem tantum metuere? Mulcebat accenſum Virtiganes, elevando Archombrotum; ſuadebatque eo die aperire Meleandro (cui ad prandium promiſerat) ineundæ affinitatis conſilium. In expedito rem fore; deſpectumque Archombrotum inſaniæ pœnas ad ſatietatem daturum; cui ſi magis anxie aut publice vellet Radirobanes iraſci, nimia ſupplicii ſolatia forent, tantum Regem æmulatione uſſiſſe.

His curis amoris vacuus Meleander, majora procurabat. Belli enim non temnendæ reliquiæ erant, Syracuſæ, Lilybæum, Agrigentum, & quæ cæteræ urbes à Lycogene ſteterant. Illis ſimul opprimendis an dividi præſtaret exercitum, an in ſingulas totis viribus niti, conſulebat Cleobulum. Is nihil dubitabat de deditione oppidorum; quia nemo factioni ſupererat quem ducem dignarentur: Satis eſt, inquit, ô Rex, ſi minari perſeveres, oſtenteſque pauliſper armatum exercitum; tantum ut timor pœnitentiam civitatum acceleret; à quibus propediem videbis hic legatos. Nam præter ingenium lymphatæ, amabunt redire in naturam, quam videbatur excuſſiſſe defectio. Ne time. Bello iſto defunctus es: Sed nec illius vere cauſa in civitatibus fuit; &, ſi dehinc ſecuritatem amas, longe alii ſunt malorum fontes quos obſtruas. Meleander tot recentium malorum cruda imagine ſollicitus de futuro; Curandum eſt, inquit, ut diuturna ſit hæc regni reſtituta valetudo. Nec unquam certius, quam cicatricibus adhuc novis, deprehendemus vim telorum, & formam, quibus paulo ante ſaucii, rurſus peti poſſumus à fortuna. Quod ſi inter atrocitatem

periculi objeciſſes, quæ antea à me peccata ſunt, non tam monere quam exprobrare viſus eſſes. Nunc autem in tuto, ſi quod ſentis ediſſeres, in futurum cautio erit ne eadem peccemus, Cleobule. Ille veritus quamquam volentem Principem contumaci libertate irritare, amoliebatur omnem ab eo culpam. Temporum enim, hoſtiumque, & fatorum eſſe crimen. Et poſtquam ea modeſtia, conſiliis quæ parabat obnoxium Meleandri animum fecit; Quamdiu, inquit, lenitas in virtutibus erit, non diceris ullo vitio impuliſſe labentem in clades Siciliam. Lenitate, inquam, tua malignitas fatorum in tuas & patriæ clades abuſa eſt. Illa facilitas, illa indulgentia in Magnates, illa tua tuorumque Majorum incauta in eos profuſio, prodidit præcipuas imperii vires, aperuitque injuriis deſpectam dignitatem. Iam quidem perculſi ſunt; jam ſilebunt defeſſæ factiones. Aſt ubi reſpirarint, expecta alios fluctus, niſi ventos pluſquam Æolico utre tenueris. Pugnabunt erumpere; & quamdiu nimis poterunt illi, nunquam ſatis Reges poteritis. Nec in tyrannidem te adorno. Ipſis quoq; conſules, ô Rex, ſi efficies ut timore, aut faſtidio culpæ, paulatim inquietos mores dediſcant. Tum Meleander; Scio, inquit, ex his nubibus fervere pleraſque procellarum. Sed vires eorum hominum adultæ ſunt, & ipſo tempore ac patientia Regum jam prope legitimæ. Has itaque accidendo vel injuriam facere eredar, quia natam ante me potentiam percellam; vel nimio in conatu regias vires jam ſæpe delibatas, & quarum infirmitatem celari intereſt, inconſulto experiar. De ſucceſſu (reponit Cleobulus) melius ominare; dum ordine

& per partes evellas eam ſegetem quâ iſti luxuriant. Sed nec crede iniquam fore cauſam, & quam Dii hominesque non probent, ſi pugnabis pro regis dignitate, & Siciliam à parricidio prohibebis quo ipſa ſe furiis mactat. Quinam illi ſint, vide, unde proceſſerint; quæ illos machinæ faſtigio ſuo admoverint. Vtcunque ſe jactent; Majorum tuorum beneficio opes comparavêre; in præfecturas miſſi ſunt, regiæque amicitiæ indulgentia hoc culmen condiderunt, ex quo hodie ſive ipſi, ſive eorum poſteri certant in Reges. Tua ſunt ergo tela quibus laceſſeris: tua acies tot mucronum, cæca diſcordiæ manu in fœlicitatem ſui authoris voventium. Si merentur, ſi ferre fœlicitatem ſuam non poſſunt, ab iis duntaxat recipe quod à vobis acceperunt. Nudos medius fidius relinques, cogeſque obliviſci ſpirituum quibus nunc intumeſcunt, veſtras apud ſe mirati divitias, ſuæ vero ſortis ignari. Ac quo maturius conſulas ſceptro, vide quam multum coaleſcat illorum in vos imperium; quam publice, quam periculoſo conſenſu hæc veluti jura peccandi nunc aſſerant. Inter ſe æmuli, inimici; tamen vix libenter accipiunt à Rege ullum premi. Quiſquis ergo rebellat, cæteri adſunt vel publice vel privatis affectibus. Nunc cauſæ ſe addunt; nunc tempore utuntur jam ſatis occupato, quo alio jurgandi prætextu diſtrahant Regem. Alii tuum latus, tua caſtra non deſerunt. Sed lento & per ambages facto regiorum conſiliorum aut militum uſu, diu volunt rebellium contumaciam conferri viribus ſceptri, ne videatur indignum Regibus aut impar eſſe periculum, aſſueſcatque populus vereri hos motus & pati. Ita ſibi ipſis & exem-

exemplum faciunt, & exitum ornant, ſi iraſci in Regem contigerit. Hanc conjurationem niſi antevertis conſiliis, quantum aberis à Merganiæ fato? Regio erat ſub uno formidanda; nunc ſegnitie, vel patientia imperantium, adeo in varios Principes lapſa, ut domino tota exciderit.

Quamquam recenti memoria tenes, Rex, quid hæ poſſint factiones; permittis hic tamen, earum cunabula & ingenium percenſeri. Nam & accendi te volo, vel parari ad patientiam haud dubiæ cladis. Igitur, ſi quos amas, ſi quos attollis, præter veterum Optimatum libidinem, tanquam de eorum bonis ſit quod largiris, excedunt ab Aula, queruntur ſe contemptos; in arces, in præſidia, quæ iis credidiſti, confugiunt. Fortunas populi deflent; exanimati regni ſanguine paucas hirudines repleri; non ferendam eorum ſuperbiam qui faſcinato Principi illudunt, vetereſque & emeritas ſtirpes inexperto recentis potentiæ gaudio calcant. Frequens hæc quidem (ut noſti) diſſidendi eſt ratio, proruendique ad civilia arma. Sed & aliæ præterea cauſæ illis ingeniis faciunt defectionis audaciam. Diu ipſis largitus, ceſſes utcunque: Magiſtratus, Præfecturas, jam plenis, nec dum tamen ſatiatis negaveris: Iis arcana omnia non credas; habeas alios fideliores tibi: Non acceſſeris odiis quibus æmulos devovent; Illico indigni haberi ſe putant; frendentque, tanquam contumelia violati. Alii, ut reverentiam ſibi concilient, & quid poſſint Regem admoneant; quærunt offenſionis materiem, & gratis ineunt conſilia in publicam pacem. Cæterum quæcunque illos occaſio tollat in rixam, viribus quas vos Reges tribuiſtis ſuc-

ſuccincti,mox clientes armatoſque inveniunt, eo prolixius quod hæc ſecedendi facinora ſemper inulta ſunt, & plerumque præmia habent. Sic erecti, ſic veluti in ſuo regno collecti, opimiora ad conciliandam pacem à vobis Regibus extorquent, quam ſi ipſis obſequium & fides manſiſſet; Veſtro interim auro, veſtriſque ſtipendiis (quis ferat?) militant acies quas in vos educunt. Ærario veſtro feroces, aut rationem imperii depoſcunt à vobis, aut regnandi modum præſcribunt. Veſtri coloni ſunt, veſtri cives, qui plus quam externis tumultibus per hæc bella eruuntur. Quid deinde? Emitis pacem, (Reges:) His prodeſt peccaviſſe. Vos in regno nunquam bona fide pacato, expectatis ſoliciti ex quo cinere ſe flamma refundat, cui placeat gloria novæ litis, quæ fœderum tabulæ jam pleniſſimis libris addendæ ſint. Minimum putem, quod hæc bella, hæ paces, exterarum gentium ludibriis, evileſcunt; quodque minor quam pelago fides eſt, ſive quietem agimus, ſive tumeſcimus. Majora ſunt vulnera, quibus viſcera patriæ lancinant illi mores. Robur enim maximæ gentis, & cui, ſi hæc abſint incommoda, nulla non ceſſerint, hic aſſiduus & peſtilens ventus affligit. Pereunt urbanæ & ruſticæ opes, quaſcunq; provincias turbo afflaverit. Conſumitur impetus animorum; & prudentum, quos multos habemus, ſolertia, digna Orbi imminere, his domi pacandis tota vix ſufficit. Inſtituuntur prærerea animi juventutis ad audaciam, & contemptum majeſtatis, infandamq; dulcedinem belli civilis, in quo furor & aviditas, ſubitas pugnas & præſentia præmia habet. Ita domeſtico facinore marceſcit quicquid ad terrorem extero-

rum

rum Dii Siciliæ noſtræ tribuerant. Neque putes hæc eſſe rudimenta flagrantium animorum, qui caſtrenſi diſciplina eruditi, æſtus inter ſe conceptos, mox in peregrinum hoſtem validius effundant. Vtinam hæc ſolatia ſaltem eſſent civilis inſaniæ! Sed ne iſthic tirocinium ad fortitudinem aut militiam credas; cogita quam ſæpe plus vanitatis & minarum hi turbines habeant, quam juſti laboris in caſtris. Conveniunt illæ cohortes in arcibus, urbibuſque obnoxiis; facilem civem, aut imparatos agreſtes diripiunt. Hæc plerumque fortitudinis ſumma. Acies raræ; nulla, aut ſubita diſcrimina; quia obnoxie placantur, & ante fortunam armorum ab facinore donatos dimittitis. Sed etiam ut bella hæc durent, ut ſæviant mutuæ turbæ; at interim miles optimæ patriæ ſpoliis ſaginatur, & in bonis miſerorum civium bello quam pace delicatior, latrociniis magis quam conſtantia, robore, arte, imbuitur; Vt ad diſciplinam deinde veri & ſobrii Martis, & in externis regionibus interdum infœcundi, frangatur enervi faſtidio, doceatque diverſiſſimos eſſe labores prædatoris & militis.

Temnimur interim, ô Rex; Et, ſi quid in vicinos minaris, robori minus ſuo quam malis noſtris fiſi, tuos conatus deſpiciunt. Largitione tantilla facile credunt excitare de Siculis, qui civili ſeditione te implicent. Sic tradunt te iis debellandum, per quos tuis auſpiciis debuerunt everti. Nobiliſſimæ genti infamiam an perniciem hæc plus creent, ipſe exiſtima. Vis denique quod tui cives queri poſſunt hic audire? Componendis his fluctibus olim populus ad regiam poteſtatem reſpexit. Ne colliderent

ſideret Optimates ambitio, ne unam gentem factiones dividerent, eſſetque timendum à civibus, quod hoſtes ſolent minari; tranſtulêre in Regem purpuram, ſolium, ferrum. Quod ſi adhuc in regno vexantur reipublicæ malis, quid precii illis erit traditi ſui juris, exutique imperii? Aut illos in libertatem reſtitue, aut domeſticam præſta quietem, propter quam libertatem reliquerunt.

Meleander ad hæc verba ingenti ſuſpirio pectus concuſſit; & facilius argui morbum poſſe reſpondit, quam expelli medicina. Iam ſe Eriſthenem & Oloodemum ferro ultum. Lycogenem occubuiſſe. Si ad illud exemplum quotidie ſeveritatem res exigunt, ſibi ipſi in odium venturam poteſtatem quæ ſanguine Optimatum alenda ſit. Summa in illis indoles, (inquit) animi vigor, multæ virtutes. Scilicet extinguam aut premam hæc ſydera! Omnia autem? Sed illud inhumanum; & fortaſſe ſupra regias vires. Quænam igitur? Nempe ſuſpecta. At vero & ſolæ ſuſpicionis pœnas luere eſt indignum; & præterea ſæpe nullum eſt ante tumultus ſuſpicionis veſtigium. Impetus in vividis mentibus præceps haud raro ſimul cogitat, ſimul excit hos motus. An omnes habebo mea rigiditate averſos? Vivamne feræ inſtar in ſolitudine; an potius novis hominibus regiam implebo? Acerbius mehercule ipſo malo remedium. Deos & fata ſpero, poſtquam ſumus emoliti acerrimam tempeſtatem, pro habena reverentiam noſtri fore, expertis quid poſſimus. Saltem, Cleobule, quam mitiſſima conſilia habes, exprome.

Tum Cleobulus. Faveo tibi, ô Rex: Id eſt, Proceres quantum licet tecum excuſo. Læti in

illis

illis & ingentes ſunt animi; & hæc ipſa quæ arguimus magnæ indolis notæ ſunt, &, ſi legum habenis teneretur, rebus publicis ſalutaris: Nunc quia illam paſſi eſtis laſcivire, eorum quæ cogitat, queque audet, inclino in vos Reges invidiam. Cæterum cum virtutes ac vitia non plus ex merito æſtimentur, quam ex populari judicio; nihil mirum, ſi conſuetudo & peccantium claritas, atque ſucceſſus, nobilitaverit hanc culpam: Quam ſi premi & eripi cupis, revocanda eſt paulatim ad ſuorum natalium utilitatem. Hoc autem efficies, primum nominis vero dedecore; ut apud te perduellio, conjuratio, perfidia, nominetur: Non, ut ſolet, magnitudo animi, prudentia, ſocietas, publici boni cura. Deinde ut qui à te ſeceſſerint, ſaltem efflagitatæ veniæ humilitate frangantur; Cum nunc (miro gentibus ritu) damnare te ſoleas, publicis profeſſis codicillis hos eſſe innocentes. Nam ſi rei non fuerunt ſumptis armis, certe tu reus in quem illa ſumpſerunt. Triſte dictu. Si hæc poſtrema exceperis arma, in quibus ſimpliciter victor es; vide ſub te & patre tuo turbas. Omnes ea cautione dimiſſæ ſunt, ut terras populatas, conſcriptos milites, cætera defectionis facinora, nimia ſimulatione, & prodente captivitatem imperii, imputaretis vobis. Iuſſu hæc veſtro, aut veſtri gratia, eſſe patrata, publicis chartis ſuſtinuiſtis inſcribere.

Sed durum eſt, premere illas ſtellas. Enim nec obrui illas, ac nec regi oportet inhumana ratione. Luceant, ô Rex: dum meminerint cui Soli lumen hoc debeant, nec caliginem faciant tuo orbi. Ferre neceſſe videbatur alicujus ſanguine lui hoc crimen. Extorſit atrocitatem remedii à tua bonitate cum Oloodemo

Eriſthe-

Eriſthenes; & infelix vindex Lycogenes cæterorum animos aliquandiu ſui memoria tenebit. Quiſquis autem temporum iſtorum oblitus, in hunc ludum primus deſcendet, ocyus hominem preme, non tardis, non incerta conſultatione libratis conatibus. Ipſe tibi expeditionem deſume, ne tuorum ducum prævaricatio illam cauſam inutili mora conficiat. Si audebis, ſi non cunctaberis, multi majeſtatis reverentia capti tuum auſpicium ſequentur; qui dubitare incipient de ſuo officio, ſi & videberis deliberare an impune poſſis offendi. Tunc nitendum, ne timida remiſſione ſpirituum videaris iſtorum temporum oblitus, aut veniam petere extincti Eriſthenis. Conſentias cum impetu iſto, ut tuus eſſe potius videatur quam fortunæ. Fœdera, leges, pacta, cum armato rebelli, nec audi. Vnum ſit pœnitenti remedium, ſi ſupplicet, ſi ſupercilium ponat, ſi ſe & cauſam damnet. Lenitatis tuæ erit ſic compoſito indulgere; niſi nimis pernicioſe erraverit, aut in neceſſitatem diſtulerit pœnitentiæ larvam. Sed ignoſce ea lege, ut aliquid ipſi in mulctam decedat. Si provinciam à te habet, partem ex ea deliba quam alteri tradas; ſi arces aut ſuas, aut regias, unam ex iis futuræ fidei pignus cape. Timebunt alii ſpolia dare ad regiam gazam, qui nunc contrario voto æs, faſces, præſidia audent in precium pacis exigere. Cave autem dare hos reos precibus cognatorum, qui apud te in illos militarint. Nam vix ulla vulgarior fraus eſt, quam iſtorum Optimatum, non ſtudio, non vero affectu, ſed veluti ſordibus, ſe in adverſa dividentium caſtra. Fratres, affines, patrueles, hic pro te, ille cum factioſis ſtabit; ut victoria aut favore in utramlibet for-

tunam ſecuri ſint. Hos te maxime ſuſpectos habere æquum eſt, ô Rex; & ſi anxie pro cognatis ſuis orant, propemodum hoſtes.

De ducibus factionum hæc ſentiam. Sed quid illi abſque militum manu? Hi ſunt ſanguis, hi nervi tumultuum; Nec in eos impune ſeveritatem omiſeris. Quos igitur placidis rebus ſeu præſidiarios milites ſeu prætorianos conſcripſeris, ſi defectione oborta Præfectos forſitan ſuos in Regem ſequentur, iis infamis ſit miſſio. Cingulum ponant. Nullus pœnitentium clamor, nullæ procerum preces te moveant. Diſcant non tam Præfectos venerari quam te in illis. Quippe hos ſecum à te ali, à te pendere. Ita exercitus quos comparas, quos in pace educas, ſyncere erunt tui; nec te Magnates creditarum fiducia copiarũ deſpicient. Si qui autem concitato tumultu, nullis ſtipendiis tibi devincti, ad factionem acceſſerint, his mitiora imperari non abnuam. Simplicis defectionis rei ſunt. In eos, ſi lubet, manſuetudinis obtine famam; Modo veniam te dediſſe, non ſe ingratiis uſurpaſſe, intelligant.

Sed de ſuppliciis ſcilicet, mulctiſque jam agimus: Atqui ante vincendi ſunt; aut, quod eſt humanius, flectendi, ne aut vinci mereantur aut plecti. Duo ſunt, ô Rex, quibus Proceres in te armantur, ſolicitanturque ad ambitum. Has tu vires ſi ſolerti ratione ſubduces, te, an illos, plus juveris, nondum intelligo. Sed nunc ea non licet memorare. Video enim ad te venire Sardiniæ Regem. Reſpexit Meleander; & Radirobanes jam aulam intraverat. Ergo, quamquam invitus, dilatis arcanorum ſermonibus, proceſſit ad hoſpitem, & hilariter colloquutus ad convivii locum deduxit. Am-

pliſſima

pliſſima Regiæ ſedes erat, foribuſque laxatis populum ad ſpectandum admitti placuerat. Illo jam ævo mos erat Siculis, accumbere in conviviis, veſcique ex lectulis. Sed vetuſti ſæpe mores occulta veneratione afferunt rebus auſpicium, quas Reges publice obeunt, aut Sacerdotes procurant. In illum itaque diem Meleander majorum manſuetudinem revocavit, ut convivæ ſederent. Invitaverat Optimatum præcipuos. Ipſa Argenis aderat cum delectis matronarum; ingens æmulis procis ad odium & veſaniam incitamentum. Furebat in Radirobanem Archombrotus, impetu vix ſe premente. Nec integrior Radirobanes furtim intuebatur, ſi quid ille in Argenidem inſpiceret, aut ab ea aliquo nutu dignatus exultaret. Vterque furioſo timore plurima fingens, improviſos aſpectus, aut geſtus, in ſuam trahebat injuriam.

Peracto convivio Radirobanes amoris odiique impatiens, Meleandro ſignificavit, ſi ocium eſſet, ſe ſecreto colloqui velle. Statim Rex cum eo ſecedit in porticum; & Radirobanes: Si apud alium agerem (inquit,) ejus animum meis votis pararem, Optime hoſpes, referendo me Sardiniæ & Corſicæ eſſe Regem; Baleares inſulas meas eſſe; Occupari à meis plures portus hinc in Africa, inde in ora Liguriæ; Terras illas populo & opibus graves; Claſſem ingentem, & formidoloſam mari, quodcunque ſe ab Oceano ad nos diffundit. Adderem ſeriem Regum, quorum antiquiſſimos ferunt à Diis generatos. Sed apud te alia oratio habenda eſt. Ego hoſpes cum hoſpite quæro arctiora fœdera inire. Liceat meam fortunam miſcere cum tua; aut, ut ſimplicius loquar, nomen patris

 & au-

& auſpicium in me ſume. Tua ſint quæcunque poſſideo. Filiam tuam mihi deſponde. Nec ſcio utrum has nuptias avidius expetam, ut te ſocerum, an ut uxorem hanc habeam. Sic loquutus nullam intulit de allato auxilio mentionem; quod maxime apud ſenem valiturum ſperabat.

Meleander, præfatus à ſe omnia Radirobani deberi, Conditionem, inquit, affers, chariſſime hoſpes, non accipi modo, ſed anxie quæri digniſſimam. Nam quis Radirobanis, quis Sardiniæ affinitatem non optet? Et tu, fortiſſime juvenis, minore patrimonio, & Sicilia non tanto ſub Rege, majora, quam quæ poſtulas, ſperare potuiſti. Sed ſcis conjugia plus animorum quam corporum fœdere eſſe ſuavia. Liberæ hominum mentes ſunt, nec ullis legibus cogi poſſunt velle quod nolint. Maxime ſors Regalis, in quam gnata mea eſt edita, eam captivitatem non fert. Ego habeo à majoribus ſceptrum; illa à me expectat; liberum ipſi deinde eſſe debet in quem velit ſuæ fortunam Siciliæ transferre. Hæc non ita accipias, dulciſſime hoſpes, tanquam, quæ tu vis omnia, & præſertim hoc ipſum, non velim. Sed mirari te nolo, ſi filiæ meæ ſuas vices relinquo. Quicquid poſſum, ego polliceor. Tu apud illam fac, digna ſit à te amari. Nam nec tibi expedirent coacti hymenæi. Denique finge te filium meum eſſe; quantumcunque tu ames, quamlibet magnas dotes in ea tibi fingas, nollem mihi eſſe nurum, niſi te maritum exoptaret.

His verborum ambagibus quærebat Meleander & Radirobani placere, & habere paratas negocio tanto moras; quod filiæ mentem ab illis nuptiis ſciret averſam. Quippe antea ejus

ſenſum

ſenſum exploraverat, non dubius in hanc ſpem Radirobanem veniſſe. At ille rem urgere, ſenem ambire, dicere ſuam vitam in eo eſſe ſitam ut gener appelletur. Tanto in æſtu non verba, non mentem capiebat Meleandri, ita ſpem oblique oſtendentis, ut prudenti, & quem amor non turbaret, ſat negatum videretur. Iamque Eurymedes utrumq; monuerat ludorum tempus eſſe, quos ſubitos, & tantum ut populus in Regis victoria lætaretur, in Regiæ veſtibulo inſtruxerant. Proceſſere itaque ad orcheſtram, in qua multa ex Regiæ penetrali curatores ludorum conſpicienda locaverant; antiquiſſima ſigna præſertim, & Heroum imagines; non modo quibus artifex pedes & manus indulſerat; ſed & plurimæ ante Dædalum factæ ſolo vertice de ſui ſaxi impolitia exibant. Poſtquam Reges conſederunt, ſtatim cum Seleniſſa & miniſtrarum grege intravit Argenis, haud mediocre Radirobanis Archombrotique ſupplicium. Non igitur illi in perſonas ſatis inſpicere, non in veteres Siculorum Regum opes. Ac ne virginem quidem multum intuebantur, alterno inter ſe conſpectu agitati. Inter hæc Radirobani videbatur Argenis blandius ſæpiuſque in Archombrotum vultus advertere. Quod ut miſerrime credidit, ita ſecum loquutus eſt. Furioſum eſſe amorem non proderit. Solertia opus eſt nobis. Nam ſi Archombrotum ſuſtulero, pejus erepti memoria apud Argenidem me perdet. Num autem non & bellum eſt amor? Atqui in bello quas hoſtibus urbes munimenta eripiunt, proditio ſæpe aperuit. Tentandi ſunt muneribus quorum gratia apud Argenidem valet. Laudationes eorum aſſiduæ me chariorem ipſi efficient. Sumus omnes in-

cauti ac faciles ad ea imbuenda quæ ſæpe, & veluti non ex arte, familiares inſinuant. Iiſdem machinis nihil me præteribit arcanorum quæ hic eum illa intercedent. Perpendenti deinde, quoſnam ex familia Argenidis aggrederetur muneribus: nihil difficilius aut utilius viſum eſt quam ad Seleniſſam hoc iter habere. Quippe oris conſtantiam illi matronæ eſſe, quæ ad perfidiam vocantes terreret; ſed ſi in poteſtatem redigeretur, facilem de Argenide fore victoriam. Erat ingenioſus; præſertim cum impetus naturam acuerat. Audendum eſt, inquit; Facile erit apud anum ita loqui, ut, ſi integra eſt, meæ largitionis fraudem non capiat; ſin vendere fidem poteſt, intelligat emptorem advenisſe. Hæc gnaviter agitantem non arena, non ſcena (nam utriuſque ſpectaculum dabatur) poterat delectare; quamvis hinc in certamen producti qui Erycis artem cæſtu jactarent; inde autem Catanenſes ex ſui Andronis diſciplina ſaltarent ad tibiam. Sed in auſpicium traxit, quod largitioni intentus, non abſimilem victoriam aſpexit in theatro; in quod Argiam & Eriphylen Poëta produxerat; hanc divino monili mercantem crudele ſuffragium; illam munere victam, & conjugis fata prodentem. Inter cætera, iſtos verſus, quibus Eriphyle accepto proditionis pretio exultabat, ſic laudavit, ut confeſtim ad ſe præciperet afferri, & aliquoties tacito voto perlegeret.

Abſiſte tandem, cura. Sat ſterili Vigil
Marcore cecidit vultus. O grates, Dei,
Faviſtis omnes. Teneon', armillam manu;
Meamque teneo? Vota, cecidiſtis bene.
Nunc tuta, nunc excelſa, nunc cœlo fruor.
His ſi decora ſueverat gemmis Venus

Ornare

Ornare Marti. Tyrius has ſtupuit gener
Ardere collo conjugis. Quis hic decor?
Quis radiat ipſo non minor Phœbo dies?
Quo pergis, amens? Dî, fides, lares, amor,
In pretia depoſcuntur. Heu nimio tibi
Armilla ſtabit. Poteris infœlix tuum
Damnare bello conjugem? Bellum vetant
Saga volucres, Delphicus pater vetat.
Et omne ſacris exta quod prabet pecus.
Funeſta merces! Vidua ſi tantum potes?
Sic eſſe fœlix? melius ah pietas! malos
Omitte cultus. Trahitur in dubia vice
Inſtabile pectus; ſic ut incertam ratem
Non unus atro ventus involvit freto.
Sic nempe ſimplex! ſorte nunc dubitas frui
Quam fata prabent? Quid times vanas aves?
Ne bella fiant, reddere armillam voles?
Hac ipſa bellum faciat: hac regnum eſt mihi,
Meliuſque Thebis. Augur infœlix redit,
Inviſa pietas, menſque non credit ſibi.
Quid agimus? O ſors dura, cum timet miſer
Quod optat animus! Digna cœleſti tamen
Si vivis auro; ſacra ſi tuos decet
Armilla vultus; vindica hoc ingens tibi
Munus Deorum. Conjugi ſi ſors tuo
Es vilis, aude quod times; Sin te colit,
Opibuſque ſummas optat exaques Deas,
Tibi ipſe cupiat ſanguine hoc emptum ſuo.

Lætus Radirobanes hujus exempli augurio, poſtquam finitis ludis in aulæ interiora receſſum eſt, Argenidi in conclavi ipſo patris, eadem narravit quæ antea Regi. Orabat ut in munus placerent Sardiniæ opes: cæteraq; haud inconcinnus amator addebat, quæ utriuſque fortunam decebant. Argenis non modeſtia tantum, ſed occultiſſima ira erubuit; Non alia

retulit tamen, quam quæ Radirobanes hoc primo congreſſu expectabat: Nec eam ſcilicet Virgini curam eſſe debere, nec filiæfamilias poteſtatem. Habere interim gratias quod ille tanti faceret amicitiam patris. Radirobanes aliquantum cum ea cunctatus, ad inſidiarum ſuarum initia digreditur: Proceres, matronaſque, huc illuc toto triclinio obibat ſimul majeſtate regia, & juvenili comitate. Tandem in Seleniſſam incidit, ut optabat; & vulgaria quædam effatus, laudare deinde ipſius filium cœpit, qui in aula vivebat: quærere deinde, pluresne genuiſſet, quid ex ſtirpe reſtaret; & quæcunque mulierculæ gratiſſima erant. Et hinc ſponte ad ſe deflexus; Optimæ matris meæ multa, inquit, lineamenta in te agnoſco: Iam ſæpius dulci memoria illius amiſſæ, cum ad te reſpicerem, perculſus ſum: Et hodie efficiam ut ſcias quam multum de vultu illius tibi fata communicaverint. Supervenit loquentibus Meleander. A quo Radirobanes ſub noctem digreſſus. Seleniſſæ filium accerſit; Demades nomen erat. Cui poſtquam multæ familiaritatis ſpecie impoſuit; Vade, inquit, & hanc matris meæ imaginem ad Seleniſſam defer; ſi ſceptrum & corona abfuerint, ab ore ſuo non diſparem. Erat autem brevis imago, ætatis conditione à Seleniſſa non abhorrens. Anum enim Reginam, & rugis obſitam, referebat. Sed inſigni artificio, gemmæ, olim talentis viginti Radirobani emptæ, faciebant imagini thecam, ex qua unio prægrandis pendebat.

Seleniſſa ubi cum munere Demadem vidit, tã precioſo fulgure concuſſa, dubitavit an conſcia eſſe Argenis hujus fœlicitatis deberet. Verebatur

rebatur in ſuſpicionem venire fidei proſtitutæ; Aut ne remittere donatori juberetur hoc plus quam ſimplicis liberalitatis pignus; ſi crudum nec præparatum puellæ animum illa novitate pulſaſſet. Hæc exigens ſecum, adhucque deliberans, filium rogat pluresne adfuiſſent cum Radirobanes id ſibi perferendum tradiderat. Imo, inquit, ſevocavit me ad ſecretum, ne quis arbiter eſſet. Et tu igitur, retulit Seleniſſa, apud te, fili, rem contine. Id agitur quod ignoras. Neque mihi, ut exiſtimas, & apud te Radirobanes finxit, hoc mittitur. Sed commodius, & ubi fas erit, plura intelliges. Vnum jam memento, ut ſileas. His dictis ad Argenidem redit; Adhuc quidem illi fida; ſed jam deſierat Radirobanem odiſſe. Tum verſare animo cœpit, quanto ſuo & Argenidis periculo Poliarchus amaretur. Nam quoties reprehenſam à cœpto moriendi Argenidem? aut quem ſpondere poſſe, non illam aliquando anteverſuram furioſo impetu vitæ conſilia? Denique ſibi quemque debere conſulere. Nam quid de me (inquiebat) meritus Poliarchus? Radirobanē, poſt pauculos dies quam limina hæc attigit, utiliorem mihi ſenſi, quam illum, plus anno familiarem Argenidi. Quid ſi de ſe mentitus eſt ignotus ac externus? At iſtum prius auxilio Siciliа regem ſenſit, quam alto nuptiarum & regio voto. Si propitiam Argenidem illi effecero, quantum mihi ſperandum eſt; cum jam præmia uſurpem, quæ pene ad præſtitam operam ſatis eſſent? Abeſt denique Poliarchus; Num vivat incertum eſt; num, ſi redeat, impetratura ſit publice hunc à patre virum Argenis; an vero clam diſceſſu dedecori me quoque fruſtratura. Radirobanem autem non dimittere

poſſumus, niſi iratum; Neque parem condi- tionem (ſi iſta abiverit) neglecta fortuna mihi & Argenidi curabit reducere.

Inter hos dies (quod Cleobulus ante conjecerat) legationes paſſim ab urbibus veniebant ad Regem, ſedebantque in Deorum liminibus, ramos ſupplici lana obductos cum gemitu aut ſilentio tenentes. Multa oppida, & ex inſignioribus civium multi. Ibburrane & Dunalbio deprecatoribus uſi ſunt; quorum ea apud Regem gratia erat ut nihil negaretur petentibus. Igitur Meleander virilem in dejectos & obnoxios cives clementiam ſequutus, ſolo majeſtatis conſpectu ultus eſt pœnitentes; legatis inter armatos cuſtodes intromiſſis in curiam; in qua ipſe regio cultu ad formidinem ſupplicum ſedebat. Cumque illi de ſæculi genio quererentur, qui populi mentem avertiſſet in tumultus; Ipſe paucis incuſatos in mitiorem ſpem purpuratis relinquebat; jubebatque abſcedens ab iis arbitrium ſuum audire. Levia autem imperabantur; paucæ in mulctam penſiones, & pervicaciſſimorum exilium. Nacti igitur expectatione mitiora, amore victoris ſuas urbes impleverunt. Hyperephanii ſeorſim legationem volebant ornare, ſuas gratulationes & vota novaſque fidei ſponſiones laturam. Sed interceſſere conſilio, qui id Regi ingratum fore cognoverant. Quippe Rex cum audiſſet hoc eos cogitare; Peto, inquit, an Hyperephanii plus minuſve Siculos eſſe ſe ſentiant quam cæteros cives. Nam quid ab reliquis vota ſecernunt? Cur non Provinciarum, non urbium, ſed partium nomine me affantur? quas ô ſciant ſemper invidioſas eſſe Principibus; ſed tunc maxime, cũ videri & veluti prodire in pu-
blicum

blicum jactatione ſuarum virium volunt. Cum vero aliæ aliæq; provinciæ redirent ad reverentiam majeſtatis, legati Syracuſarum intromiſſi in Senatum, dejectis diu luminibus, ſignificaverunt eſſe quod promere non auderent niſi dicere juberentur. Sciſcitanti Cleobulo quid afferrent, ſupplices libellos obtulêre, quibus continebantur civium vota. Addiderunt, ſæpe contingere, ut vexatus malorum hominum injuriis populus ſtulte in Regem aut patriam ſuos dolores vindicet. Velut quidam ex ægritudine inſani, urgentibus morbi ſtimulis, in proximos furunt. Nec ſe priorem excuſare amentiam; ſed ſcire ex illis quæ Syracuſii deprecabantur incommodis eam incitatam fuiſſe; & plurimum ad ſanitatem mentium fore, ſi eadem in poſterum arcerentur.

Cleobulus hos libellos ſe Regi traditurum recepit, juſſitq; propediem legatos reſponſum opperiri; Tum ſoluto Optimatum ſenatu ivit ad Regem, tunc forte de ipſius Cleobuli prudentia multa ſecum volventem, qui redituras ad officium urbes haud vane conjecerat; memorque ejus monita nuper Radirobanis interventu ſuppreſſa, hunc ad illos ſermones revocavit (Syracuſiorum codicillis, quia longiori conſultatione egebant, in aliud tempus dilatis:) Ajebas, ſi memini, eſſe duo, Cleobule, quæ inſynceram in Sicilia pacem efficiant, & in Procerum manu ponant, in bello an ocio degamus. Sed dicentis orationem tunc Rex Sardiniæ intervertit, quam hic pacatius exequi potes. Quænam ergo illa duo ſunt vincula aut verius fata, quæ Siciliam Proceribus obnoxiam permittant? Ea ipſa (retulit Cleobulus) quæ, ſapientiſſime Rex, ſæpe dequeſtus es. Primum,

mum, munitionum, arcium, præſidiorum, in Sicilia numerus ingens. Mos deinde conſtituendi Rectores Provinciarum in eam legem ut non ante magiſtratu quam vita decedant.

Tot equidem arces, ſi non incommodæ eſſent, ſed duntaxat inutiles, tamen everti conſulerem. Nunc cum ad earum cuſtodiam & ſumptus, & pericula, & plerumque pernicies accedat, quid ad noſtra utique damna miſere obſtinati, illas diutius ſervamus, aut in quos denique hoſtes arbitramur valituras? In externos, an vero populares? Atqui externi iis ſatis excluduntur quas in finibus regni portubuſq; ſubſtruximus. Harum utilitatem nihil ſolicito. Satis virium illic nobis, ſatis moræ externis eſt; Qui deinde, ſi qua per obices illos perrumpent, noſtris exercitibus excipientur, oppidiſque paſſim objectis, quæ crebra nec adeo invalida habemus ut primo hoſtium impetu diripi poſſint. In vim peregrinam illa ſuffecerint. Domi autem quos timemus? Num populum, & incolas civitatum? An non potius Magnatum ambitum, inquieto utique genio ſtrictum ſemper ad audacis novitatis pericula? Raro populo tuo mens eſt in Reges conſurgere. Veſania, qua nuper intumuit, prope ſine exemplo eſt; ſed nec illa, ut expertus es, tot arcium cautione, de quibus jam diſceptamus, aut præverti potuit, aut ſaltem cohiberi; Vt inde has munitiones intelligas non tibi (Rex) aſſerere oppida in quorum ſtant cervicibus, ſed ea Præſidiariorum Præfectis tradere in certiſſimam ſervitutem; qui ſæpius cives invitos ſtare in Regem coëgerunt, quam rebelles aut dubios traxerunt ad Regem; Adeo ut quoties ſibi

ſibi poſtulant arcem credi, videatur hæc eorum tacita eſſe oratio. Trade compedes, ô Rex, quibus obnoxium arci oppidum mihi devinciam. Captivos habeam cives. Quicquid repugnes, & quantumcunque hi nolint, ſerviant imperiis meis. Sub munitionibus illis tremat circum provincia. Iſthic recipi, hinc effundi poſſint armati. Regnum denique minus in ampliori tuo mihi conſtitue.

Referes, te fidiſſimorum hominum delectu armaturum tantæ poteſtatis licentiam. Faceres quod nemo antehac Siciliæ Regum. Quod enim aut civile bellum fuit, aut ab externis illatum eſt, in quo non iſtarum arcium plurimi rectores à ſceptro defecerint? Aut quis omnino in noſtra gente motus, niſi his clauſtris erumpens, aut in illa receptus? Ne id quidem diſſimulant, qui poſt factiones ad fœdera tecum deſcendunt. Arces in ſalutis pignus efflagitant: Nempe ut iis incolumes te invito eſſe poſſint, & recrudeſcente armorum libidine rurſus in te ſecura contumacia armari. Vide quam ſit iniqua conditio. In præteritæ defectionis veniam tua ſponſione non contenti, arma, arces, milites ſibi poſcunt: Te porro in pœnitentiæ, quam ſæpe ſimulant, pignus, eam fidem verbis ſuis cogunt habere, quam detrahunt tuis. At his munitionibus è regno ſublatis, in tua ſuaque fide, ô Rex, ſtatuent ſibi præſidium, & in creditis urbibus obſequium duntaxat invenient quamdiu voles; nec invitabit ad peccandum tot aggeribus totque foſſis ſibi placens rebellandi ſecuritas.

Sed utique non damnanda eſt, dices, majorum diſciplina, à quibus aut hæ conditæ arces, aut condendarum exemplum eſt. Ne vero illa

ætas

ætas tantum ſibi, Rex, placeat. Majores noſtri res ſuas ad ſæculi quale tunc erat genium curavêre; Nobis, pro diverſitate temporum in quæ incidimus, interdum pro ſalute eſt, à mente eorum & conſiliis abire; Vt & profanæ ſuperbiæ putem ubique negligere avitam prudentiam; & abſurdum reverentiæ genus eſſe quod nos perpetuo illorum inſtitutis velit addicere. Et has igitur arces, quæ jam nobis moleſtæ ſunt, ipſi rectis, ut arbitror, conſiliis eduxêre; & nos non minori ſolertia dejiciemus. Olim enim aut nondum Sicilia in unum coierat, aut ſingulæ ſaltem Provinciæ Principes ſuos habebant, parvo duntaxat ære, vel tenui obſequii imagine, Regi obnoxios. Non mirum ſibi tunc quemq; præſidia ſtatuiſſe; quibus aut vicinos repellerent, aut, ſi à Rege vis fieret, non excuterentur à patria. Nunc omnia bello, hereditate, fœderibus, in te Dii retulerunt; ea fœlicitate, ut neminem videas, cui charius non ſit commune Siciliæ nomen, quam anguſtum provinciæ in qua eſt natus. Quid igitur memoriam priſtinorum diſcriminum limitumq; ſervamus in caſtellis, jam utilitate abolita? Ne parce locorum nominibus, ſeu illa conditor ſeu vetuſtas nobilitaverit. Ruat cum aggeribus ſuis ambitio. Pauciſſimas de tot arcibus ſerva, neceſſariis locis; unam præcipue Syracuſis, non tam quæ regere tantum populum queat, quam interdum morari inſanientem. Hæc ſat erunt tutando imperio: Sed eo quidem omine ne Procerum ſummis credantur. Tale ſit Præſidum genus, quod nec egenũ, nec opibus impotens, ſperare à te plurima debeat, & nil poſſit extorquere. Relinque illis Regibus hunc crebrarum arcium morem, qui peregrino,

regrino,ideoque invidioſo imperio, premunt diſſitas gentes; quæ nec moribus coaleſcunt, nec fidem tuta amicitia obſervant;quæque ubi reſpexêre in majorum ſuorum hiſtoriam, erubeſcunt, ſe alieno addititias ſceptro eſſe, nec domino tantum abſenti, ſed & genti in qua dominus vivit,ſervire. Sed tua Sicilia gens una eſt;unus ſanguis;eadem illi jura;gloriæ, Principis,famæ, ſyncera communio: Quamvis illam Majorum tuorum bonitas iterum in diverſa ſtudia tantum non ſparſerit, perpetuo ſingulis regionibus rectore attributo; ſub quo poſſent meminiſſe, & olim apud ſe regnatum.

Id ipſum alterum erat, quo monebam infeſtari tuam pacem, & in te Proceres accingi; hic mos, inquam, in tam longum & ſtabile imperium permittendi Provincias, quæ ut à te Rectorêm accipiunt, hunc illico venerantur, ei aſſueſcunt, tam conſtanter hunc eſſe Præfectum,quam te Regem intelligunt. Imo & propius ille civibus incumbit, propius urget affectus; contumaces aut amantes propius damnat vel colit. Maxime nobilium ſtirpes adeo ejuſmodi Provinciarum Rectoribus accedunt, ſpe, convictu, manſuetudine captæ, ut deinde vel in Regem promiſſam fidem exerceant. Hæc munera ſi paucorum annorum faceres, ô Rex: non illis coaleſceret inveterata vis; nec cives breviſſimo defuncturos imperio, præter fas amarent aut timerent. Diu eſt (inquit Rex) ex quo mecum hæc omnia exegi. Sed iis quibus veteri ritu Provincias olim attribui, quo nunc ore meum donum poſſim adimere? Quid egregie de me meriti duces? quid illi quibus hanc victoriam debeo? Auferam ſcilicet præmia à probatis, quæ adhuc dubiis aut inexper-

tis conceſſi? Facilis ratio, refert Cleobolus; Noli tanta novitate ſollicitare pœnitentiam Optimatum. Sint illis tua munera in ſecuro. Sed ut quiſque decedet, novis legibus ſucceſſorem conſtitue. Triennii ut plurimum poteſtas ſit; nec prorogatione faſcium ſpem illis facias plus nomina quam imperia eſſe mutata. Breviores magiſtratus non timebit Sicilia; & quantumvis anguſti temporis honores cupide commendabit ambitio. Tu quoque in plures liberalitatem divides, vacuis ſæpe Provinciis, in quas alios atque alios, pro meritis temporibuſque, ſufficies.

His artibus ſi eripies Purpuratis deficiendi conſilia atque vires, tibi multum debebunt. Nam & defungentur periculis, quæ eos ſub auſtero vel perfidioſo Rege poſſunt obruere; & clariſſimæ indolis torrens ab iis erroribus in juſtum alveum coactus, in conſilia quidem non minus fortia, aut militaria rapietur, ſed multo æquiora, & quæ in virtutum nullam pugnent. Reſpice ab adverſo littore diffuſam regionem, & æmulam ſæpe Siciliæ. Illa quoque caſtellorum turriumq; frequenti ſupercilio tumebat: Erant præterea Optimates tanti factione & viribus, ut, quod plerumque infœlix potentiæ genus eſt, Reges terrerent. Qui tunc in ea motus? quibus nunquam graviores concuſſère Siciliam. Dejecti nunc Reges, nunc Proceres; Donec arcibus præter unam everſis, Magnatum quoque robur multiplici regnantium arte ſuppreſſum eſt. Hi bello periêre, hi carcere; hos lictores immolaverunt publicæ paci. Dii melius, quam noſtrorum patriciorum ſanguinem ita fatis vilem eſſe. Hoc tu avertes, ſi & quietos illos, & te ſerio Regem

eſſe

eſſe volueris. Sic enim ille conjurandi mos, atque à te deficiendi, paulatim excedet ab uſu; & in pari omnium jugo nemini gravis erit juſta modeſtia. Sed quamdiu id cuiquam erit impune, in contumeliam cæteri trahent virtutis neceſſitatem: Vt vel omnes pari lege à tua majeſtate ſubigendos, vel neminem in officio futurum intelligas.

Quod ſi unquam redibunt ad tumultus, jam nunc conſule quid illis facturus ſis. In te, inquam, conſilii ſummam conſtitue; Nec in amicis expecta libertatem ad fidem, qua modo extra periculum diſputamus. Forſitan & ego molliora cenſuiſſem, niſi quod, venturi ignarus, neſcio qui ſint in quos nunc dixi. Scilicet illi prudentes, quorum conſilio in rebus dubiis uteris, non ſic auſpicantur publicas curas, ut privatam ſuæ ſalutis ſolicitudinem deponant. Itaque ubi in factioſos & armatos Proceres conſuluntur, eorum offenſam veriti ſæpe remiſſas ſententias dicunt, & propemodum tuo ſceptro indignas; Ne, ſi quid acrius ſtatuerint, illi ipſi in quos dicunt, poſtquam (ut mos eſt) in aulam reconciliati florebunt apud te, in ultionem ſervent animos, ac denique ruina immerentum exſatient. Eo metu multis tuorum Senatorum libertas eripitur, fidis quidem, ſed dum impune licet, & ſibi ante quam tibi. Hæc ipſa nec coram Collegis dicerem; nec tibi omnino, niſi inter regias tuas dotes inſigne eſſe ſcirem, & ſimillimum oblivioni ſilentium.

Dum his conſiliis ſecretus Meleander imbuitur, interim Radirobanes machinas pergit in Argenidem adornare. Iamque munere dato familiarior, avide quærebat cum Seleniſſa convenire; Et eo forte die ſic caſus conſilium adjuvit.

juvit. Miſerat ille qui nunciarent Argenidi, ſi commodum eſſet, eam velle ſe viſere. Spatiabatur in horto Argenis, cum illa virginum paucæ. Sed Seleniſſa in illius triclinio hæſerat, neſcio quibus codicillis impedita; & hanc occaſionem nacta colloquendi tam magnifico largitori (nam id ipſum anxie optabat) renunciari Radirobani jubet, vacare Argenidi; eamque, ſi ipſe veniret, confeſtim ab horto adfuturam. Geminata mox fraude, miniſtrarum fidiſſimam cum hiſce mandatis ad Argenidem ipſa mittit; adventare ad gynæceum Radirobanem; cujus colloquio ſi cuperet defungi, properaret deſcendere ab horti ſpatiis in ſubjecti ſaltus umbras, hoſpitemque incommodum ſua illic cunctatione eluderet. Interim Radirobanem Argenidis limen intrantem ipſa excepit; excuſans quod domina abeſſet, illico, ut fingebat, reditura. Cumque ſecretum fuit, iis qui ſequuti Regem erant remotius in ejus honorem aſtantibus; Tunc anus, Gaudeo, inquit, ô Rex, locum hic eſſe objurgandi liberalitatem tuam. Nimio precioſius quam ipſa natura me ad vultus chariſſimæ tuæ matris admoviſti. Et Rex, Parva hæc, inquit, exiſtima, Seleniſſa; & pignora fortunæ majoris. Ne vero tuam ſortem meamque diſſimulem, accipere majora à te poſſum, quam tradere. Tu lux mihi, tu veræ matris loco, tu aliquid conciliare mihi potes vita fœlicius. Neque à te expeto opem, niſi quam tibi tuæque alumnæ utiliſſimam putabis. Nam quid illa Archombroti amicitia tenetur? Quam indignum Siciliæ rebus, ignotum, privatumque, in illas ſpes niti? Equidem veneficio factum puto; Et mehercules ſi Virginis frater eſſem, aut pater, tormentis verum exige-

exigerem; eoque vel cæſo vel pulſo, exonerarem puellam curis inanibus. Permitte te matrem appellem. Tu mater, & medere alumnæ in deteriora conſilia vergenti, & aſſere me in cœlum; id eſt, fac ut patiatur ſe amari. Quid illi in genere meo, quid in fortunis diſplicuit? Quantum Sardiniæ, quantum Corſicæ vires poſſint, certe feci ne neſciret. Nec adeo inauſpicatus vivo, ut in totum purpuram meam dedeceam. An Deos expectat, & in Archombroto fingit numen, quæ Reges ſic faſtidit? Cæterum in me ſimul, & illam, nolo te ſine precio piam eſſe. Si receptus in optata fœdera ero, ſpondeo præfecturam Sardoi & Siculi maris (qui honos à Regibus ſecundus eſt) tranſituram in filium tuum. Si plura deſiderabis, intelliges te mihi parentis loco eſſe.

Labentem jam accepto munere anum, tantæ ſpei quæ offerebatur moles afflixit. Excæcata, nec aliquid præter Radirobanem jam videns; Nollem, inquit, hæc à te audiviſſe. Lentiorem hinc habebis diligentiam meam. Nam quæ tibi & Argenidi properabam efficere, nunc timeo ne videar empto & vili ſtudio moliri. Sed & altius quam ſuſpicaris in Argenide vulnus. Quid tu mihi de Archombroto, Rex? Erras, Optime, erras. Hæc dicens, vultuque demiſſo oculos tollens, breviter riſit. Ille avidus ſciſcitari, & jam prope mercenariam urgere. Sed negabat Seleniſſa tantillo colloquii momento rem poſſe expediri. Ac ne initia quidem, inquit, ſine creberrima tui meique oris mutatione retulerim; Et hic tui Optimates in utriuſq; vultus intenti ſunt. Præſtabit deſcendere in hortum, tanquam obviam Argenidi eamus. Ego te per errores in ſpatia ducam à
quibus

quibus hanc abeſſe conjicio. Confuſus expectatione Radirobanes tantæ rei quantam matrona videbatur afferre, illiuſq; manum tenens, ad viridarium volentem invitavit; ſimulatione coram ſuis proceribus uſus, velut ad Argenidem iret. Sed poſtquam in aviam horti partem, & vix notam Argenidi, deducti ſunt; Fallor, ait Seleniſſa, aut hic dominam maturato habebimus: Redeunti plurimum placet hæc via. Illic igitur ſuos ſiſti Radirobanes imperans, ipſe cum anu in conſitam arboribus ſemitam ſe conjecit.

Tum vero Seleniſſa ægrius loqui, & veluti in repugnantis animi rixa quærere diu verba; ſeu revera exhorruit in exuendæ fidei articulo, ſeu ſimulatæ perturbationis magnitudine proditionis beneficium apud Radirobanem commendabat: eique miranti; Quidni, inquit, expalleam quæ primum hodie diſco loqui quod nolit Argenis? Sed tanti eſt vel invitam ſanari. Et tu unicus ad hunc morbum Æſculapius, ô Rex. Vide tamen ne exitio meo fiat, quod te, & illam, hac prolatione ſecreti demereor. Exiguum deinde ſpatium fuit, cum ſic exorſa eſt. Dii tibi virilis ſexus prolem dent; ne malis Sardinia infeſta ſit, quæ Siciliam exercuerunt. Nam quod Rex Meleander tantum fœminam genuit, auſus eſt Lycogenes tempeſtatem excire quam modo placaviſti. Noli mirari quod tam altis principiis auſpicor. Iſthinc rei quam vis audire repetenda eſt ſeries. Lycogenes ſua nobilitate & Regis patientia elatus, ſibi deſtinavit Argenidis nuptias; & aſpernante Meleandro cum cive atq; impare fœdus, ille amicis & gentilibus clarus vim inferre cogitavit. Ea Regi nunciabantur. Sed is Siciliæ erat ſtatus,

tus,aut,ut verius dicam, tanta jam Regis in timida ſenectute cunctatio, ut ſubducere raptui virginem mallet, quam graſſatorem opprimere. Arx eſt in exiguo colle viginti ab Syracuſis millibus, antiquorum Regum ſedes, inſigni munimento. Præruptus eſt collis qua maria ſpectat, lævam partem aſſiduo fluctu pulſantia. Alabus fluvius ſupremo in curſu dexterum latus cingit. Omnia mœniorum & turrium altitudo firmaverat. Rex Argenidem ſuam cum virginibus matroniſque omnino viginti illic includens, voluit religionis ſpecie ſui conſilii rationem ſanciri. Ajebat, frequentibus ſomniis ſe moneri, imminere piaculum, niſi conſpectum hominum Argenis defugiſſet. Ita præterea aſtra, ita oracula urgere. Sed tam grandis ſuperſtitionis originem quis è vulgo ejuſmodi temporibus neſciret? Mihi quidem, ſub qua Argenis habuiſſet infantiam, adhuc Rex illam cuſtodiam commendavit: Et lex publice omnibus dicta; Si quis vir pedem latum in arcem extra unum Regem penetraviſſet, ſacrum hunc fore. Tum ſi qua de noſtris mulieribus meo injuſſu ex arce diſceſſiſſet, ſcaphę impoſita ſine commeatu vel gubernaculo, ageretur à littore: vni mihi cui præcipua fides, datum ut Idibus exirem. Erant enim peragenda familiæ meæ ſacra. Circa arcem juſſus miles tetendit. Tria ad præſidium millia erant; & per vices vigilabant.

Si mihi credis (Rex) non prorſus hæc erat injucunda ſolitudo; maxime inter initia, dum fatigatos urbano tumultu animos ocio illo componimus. Simplex ætas Argenidis in jocis verſabatur, quos delectæ puellarum faciles admovebant; ut & ſæpe ſolutæ mentis fœlicitatem

tem mirarer, & de temporum perverſitate ingemerem, quod Siciliæ heres vix tantillum ſpatii tuto incoleret. Sed compendium apud te faciam. Ne facias, inquit ille, ô Mater. Nam etſi nondum intelligo ad me iſta quid faciant, juvat tamen audire conſilia Meleandri, moreſque & fortunam Argenidis. Tum Seleniſſa; Ita horas diviſeramus, ne quod tædium admoneret ſuæ captivitatis Argenidem. In comptu non multa, lucum amabat quem amœnum in arce habebamus: Illic facili arcu lacertos fatigabat, provocata æmulatione ſuarum, quæ longius ſagittis progrederetur, quæ certius metam feriret. Ingens plaudentium riſus in molli exſonabat victoria. Curſus quoque præmia erant. Rurſus myſtæ omnes ſimul, omnes ad ambitum loquebantur. Amabam hæc in alumna, ſimul vires creſcenti ſuffectura, ſimul animum prohibitum ab inutili dolore præſentium rerum. Hinc digreſſa majorum monimentis implicabatur; Neque avidiorem vidi quam prolatis hiſtoriarum auctoribus. Reliquum diem inter artificia degebat, tunc etiam referendis audiendiſve fabulis incitata. Habes indolem tuæ Argenidis, ô Rex. His ſtudiis exigebat adoleſcentiam priuſquam innoxiam animi pacem curæ libaſſent.

Cæterum ex arce Syracuſas digreſſa, in Iunonis templo eram. (Memini diem; adhuc videor aris aſtare, adhuc thura injicere; ita caſus memoriam adduxit.) Eram, inquam, inter ſacra, & Argenidis coram Diis miſerebar, cum venuſtiſſimæ formæ puella teſtudinem templi intrat. Grandis erat nobilique inceſſu; Sed vultus in triſtioris fortunæ ſpecimen dejectus. Ego potiſſimum mirabar, quod unus vir in comitatu

mitatu eſſet. Is operto capite ſequebatur; ut in eum vix inſpici liceret. Subitum muſſantium murmur fuit, quæ eſſet, aut unde veniret; Nam ignota erat facies, nec veſtis uſitata Siciliæ. Gradiebatur ipſa, ſed tanta majeſtate, tamque concinna, Rex, rurſuſque ea mœſtitiæ ſpecie, ut in illius contemplatione mihi omnia vota exciderint. Illa non multum Deam morata, nec ſpeculum numini tenuit, nec ornavit munere aram; Sed aſtitit meo lateri, & mox repugnantis genibus allapſa, Plus tibi, inquit, hic dies, ô matrona, quam putas in promenda bonitate licere, vult. Si placet miſereri, & Diis exemplum præire vis, quos tam anxie oras, arcanum mihi locum concede, quo votorum ſummam edam. Ego gementem ſublevavi; & quia videbam non placere ſpectatores, templo maturius digreſſa, in ſororis illam domum, quo & ego divertebam, eodem mecum vehiculo perduco. Nacta ſecretum, primum peto in Siciliam unde adveniat. Græce enim loquebatur, ut barbaram tamen ſcires. Oſcam ego putaſſem, & magnæ Græciæ vicinia noſtræ linguæ commercio imbutam: Sed nimium ab hac gente oris pulchritudo diverterat. At illa; Vt intelligas, inquit, nihil me de genere mentiri, neque opem incommodam ferenti optare; cerne, matrona, cerne patriæ fortunæ reliquias, ſi fata in patria ſævire non deſinunt, mihi ubique terrarum ſuffecturas. His dictis gemmarum vim ex pyxide eruit, reductaque ſimul palla aliquot ad interiorem veſtem receſſus oſtendit, eadem opulentia tumentes. Privatæ mulieris divitiæ non erant. Igitur rurſus frontem, & cæteras indolis notas, levi viſu percurrens, altius contremui,

mui, & quæ eſſet dicere juſſi. Miſera, inquit, ſum, & cui in auxilii maxima parte erit à multis ignorari. Ac ne vagam exiſtimes, aut temere iſthuc allatam, en literas mulieris tibi quidem ignotæ, magnæ tamen, & quæ opinione tuæ virtutis, cui fidit, maxime meruit à te juvari. Ea eſt mater mea. Litteras ſimul tradit, quas hic vides (Rex:) Has enim ex ſecretiſſima ciſtula heri depromſi, ut te coram pellegerem. Nunc, quid ſcriptum ſit, audi. Alcæa ſalutem Seleniſſæ. Si quæris cur me ignores, & ego te noverim; ſcias hoc virtutis maximum præmium eſſe, quod latere ſuos non ſinit. Non eſſes à Siciliæ Rege ad formandos filiæ annos delecta, ſi præſtantiorem inveniſſet. Ego inter obſcuras fama gentes (nam & barbaros appellatis) famam nominis tui excipere potui, & tam meo quam patriæ vitio non merui à te cognoſci. Sed tamen miſerere. Vtcunque ſim exteræ gentis, at infœlix, at mulier, &, ſi quid hoc valet, Græcæ quoque originis ſum. Excipe hoc pignus chariſſimum, excipe unicam gnatam meam, ſi quid mihi credis, clariſſimo ſanguine ortam. Fati injurias, meique neceſſitatem conſilii, tibi illa melius expromet; quæ fœliciter calamitoſa fuerit, ſi non modo eam ſervabis, ſed & tuis moribus imbuetur. Vale.

Perlectis codicillis, quæcunque virgini mandata à parente ad me eſſent, peto audire. At illa; Patria mihi, inquit, in Gallia qua Rhodanus flumen de ingenti lacu ſe explicat. Theocrine mihi eſt nomen. Pater fuit non modo inter ſuos inſignis, ſed, ut modica interdum regna ſunt, agri etiam ſui princeps. Treutacommilcondorus vocabatur. Is decedens me quidem jam adultam, filium autem vix cunas egreſſum

egreſſum reliquit, & jam fato vicinus fratrem ſuum (Icciobates appellatur) per ſuperos quos relinquebat Deos, per inferos quos adibat, per fœdera deinde naturæ, & unius patris memoriam oravit, ut ageret noſtri curam; neu pueritiam fratris mei deſereret, neu imbecillitatem meam, aut viduam maxime matrem. Et illo inter fictas lachrymas jurante, pater meus extinctus eſt. Fœlices videbamur patrui fide. Ita patrimonium curabat; ita nos, ita matrem ſolabatur. Sed ſcelesta diligentiæ cauſa erat, ne quid illi de hereditate periret, in quam fratre meque ſublatis haud dubie veniebat. Veneno itaque (ignotum Gallicis moribus nefas) utrumque adortus eſt; ſed eventu nec digno, nec æquali. Me enim extingui ſatius erat, me objecta tabe peruri, quam te, frater dulciſſime; quem ô Dii mea clade ſervaſſint ultorem futurum perfidiæ, & patrium nomen læta ſobole reparaturum. Facinus inter extremas epulas corruptis bellariis mandatum eſt, quæ frater utique avidius, patruo admonente, atque urgente, ſumpſit. Mihi ſubitus horror objectus eſt; ſive genii mei cura hæc fuit; ſive patrui ſolicitudinem ſuſpiciebam ad hos cibos fratrem hortantis à quibus illius ætatis nimiam cupiditatem abducimus. Redii deinde ad matrem: cumque frater ſub noctem ægrotaret, timide quid ſuſpicarer explicui. Hæc antea aliis ſuſpicionibus tacta, quas heu nimis mali præſentis atrocitas afferebat, fervētibus lachrymis filium perfudit, ſubita morbi mole jam prope exanimem; & nunc una, nunc alia corporis parte captum, donec puer infelix inter medicos expiravit. Proh nefas! ſuſtinuit adeſſe morienti ille veneficus, vultu

quoque mœſtitiam adumbrans. Et ne veneni indiciis membra liverent, inclamabat, præcipitandum funus, cauſamque fingebat, ne diutius in extincti pueri aſpectu mea mater conficeretur. Neq; ipſa repugnavit, ſceleris quidem haud dubia; ſed volebat poſſe videri facinus ignorare, ne patruus in detecto parricidio inverecundior, quod in me reſtabat exequeretur audacius. Iamque unctum cadaver erat in ſagulo, foreſque ſpectabat; jam ad planctum mulieres ſignum petebant, cum me mater in ſolum conclave ducit, comiſque divulſis; Facis, ô miſera, inquit, ut neſciam quid potiſſimum gemam; Illumne quem jam flammæ corripient filium meum, illam teneram ætatem, quæ domeſticum prædonem non novit; An te magis, quem æquali, aut pejori forſitan feritate, idem latro à noſtris complexibus rapiet? Frater tuus jam exivit mortalitatis ſenſus, tu reſtas in ſupplicia. Illum denique nullæ artes revocabunt; Tu, ſi ſolers fuero, poteris forte non perdi. Conjunge conſilia, gnata mea, priuſquam nos hoſtium crudelitas invadit.

Sic lugentibus nobis, ſupervenit vir fidiſſimus Praxetas, patruo quidem meo, non illo Icciobate, ſed alio pridem defuncto genitus, at impari matre. Ille, metu turbulento, Differte lachrymas, inquit; &, dum licet, aliquod vobis invenite effugium. Imo, ô optime, retulit mater, tu potius conſule, nimia clade ſtupentibus. Si permittitis (ait ille) loqui quæ ſentio; non potes, Theocrine, niſi beneficio fugæ eſſe incolumis. Præſentarium erit exitium; nec fortaſſe in biduum vivis. Ne in vicinis quidem regionibus ſecura conſtiteris. Auro, veneno, inſidiis, peraget vir callidiſſimus

quicquid

quicquid exorſus eſt. Dum itaque fratris tui funus ardebit (nam ut ſcitis in hanc noctem apparatur;) tu veluti œſtro mota inter tenebras diſcurre licentius; tandemque frequentiæ ſubducta, ad poſticũ meæ domus te recipe. Adero ſine lumine ſolus, & in latebris, interim dum maturius conſilium inimus, te ſervabo. Tu vero, Alcæa, amiſſam filiam eſſe ſolerter aſſimula. Lachrymas ſatis dabunt filii tui interitus, iſtiuſque periculum. Imperavit mihi mater ut parerem monenti. Neq; fraudem differebam; ſed ſemel iterumque apud rogum fratris viſa, elabor inter gementium turbam; & tenebris freta ad Praxetæ domum pervenio. Ille me condidit in ſecretiſſimam partem ædium; & mater (ut audio) ex arte ſcenam implevit, undique me filiam ſuam quærens, niſi qua eſſe cognoverat. Supplicavit etiam Iceiobati ut exploratoribus late per viciniam dimiſſis ſibi me redderet. Vereri ne ob fratris interitum violenta in meam vitam conſilia inirem. Nec ille omiſit quæſtionem. Multum enim ſcire intererat an ſatis periiſſem.

Sed cum aliquot dies quæreret fruſtra, materq; vacuos rogos ut extinctæ poſuiſſet; tandem cum Praxeta conſtituit amovere me à tyranni poteſtate, dum ipſa deligat ex vicina juventute, qui pervindicandæ hereditati me uxorem accipiat. Neque ſecurius mitti me poſſe, quam quo nulla antea nobis interceſſiſſet familiaritas. Ita enim omnem patrui mei in quærendo ſolertiam poſſe eludi. Et tu ſupra cæteras meæ matri placuiſti, ô matrona. Ita concupiit auſpicari tecum hoſpitium, ut acciperes unicam gnatam, ſi aliter non vis, at certe in ſervitutem tuam. His ita decretis; quo

 tutior

tutior fallacia eſſet, mater ad Icciobatem digreditur, & ſuper meo caſu conſuli Deos petit; nec alium certiora reſponſurum quam Delphorum præſidem Deum: Se enim avitam in eum pietatem obtinere; (Nam & Phocenſium colonia ſumus, olim Maſſilia in interiorem Galliam deducti.) Si Icciobati placeret, ſe Praxetam eo miſſurum. Prolixe Icciobates conſilium probavit. Nam & ipſe mei fati incertus, Deorum miniſterio ubi eſſem aut quomodo occidiſſem intelligere cupiebat. Nec ſuſpectus Praxetas illi erat. Dona etiam ferenda Deo tradit. Praxetamque multo auro ſolicitat, ut editum oraculum nulli priuſquam ſibi enuntiet. At ille promiſſam nobis fidem non mutans, tanquam Delphos profecturus, me pro ſarcina imponit parvo navigio, quod ſecundo flumine ad mare ferebatur. Nactus inde ex Epidamno navem, quæ à Rhodani oſtiis ſolvebat in patriam; cum vectores omnes ac nautas peregrinos eſſe ſciret, faſciis in hoſpitio diductis me ſororem appellavit, impoſuitque navigio. Locavêre operam nautæ, ut nos applicarent Siciliæ. Quibus fidem ſervantibus, ecce me Seleniſſa, jam non memorem libertatis, & aliquid exigenti è patria Icciobati debituram, ſi me tuam famulam eſſe permittes. Praxetas ille mihi ex concubina patruelis, is eſt, qui ut altius fallat in ſervili veſte me ſequitur. Noſtros errores, & quæ modo ſtrictim expoſui, potes ab eo, matrona, diligentiori narratione accipere.

Cum hæc diceret, tanta modeſtia ſermonem commendabat, tam concinne leniterque mœrebat, ut in eoſdem cum illa affectus ſentirem me mutari. Et ego per Deum fidium (interpellas

terpellat Radirobanes) jamdudum expecto quid de illa ſtatueris. Si in me incidiſſet, non contentus hanc timida pietate obtegere, revulſiſſem Icciobatem à præda, cui forte nunc incubat, vinctumque, & ultimis ceremoniis mactatum, virgini immolaviſſem. Subriſit Seleniſſa, & Radirobanis pietatem laudavit. Anxia, inquit, eram. Nam neque tanta ſupplex, & quæ oris habitu, precioque tot gemmarum, ambigere non ſinebat, quin vera afferret, negligi poterat; rurſuſque Argenis obſtabat officio, cui eram addicta, & ad quam nefas erat, præter aſſuetas, ullam admittere. Igitur, Potuiſſes, inquam, Virgo; deflectere ad alias quæ utilioris in te pietatis fuiſſent; ad neminem autem cui tua calamitas plus doleat. Sed quod oras, præſtare non poſſum. In ſecreta enim arce cum filia Regis ago. Succedet officio mea ſoror; quæ, ſpondeo, res tuas ſic curabit, ac ſi ex ea nata eſſes. Confuſa videbatur; & verecundia oculos in humum traxerat: Ac, Quam bene ſecreta ea domo tegerer, inquit, ſi in ea per te liceret ſtirpi Regiæ famulari. Concutiebat animum meum tam indigna calamitas. Iubeo itaque bene ſperare; eamque cum ſuo Praxeta ſorori meæ trado, interim dum ego ad Regem, qui tunc erat Syracuſis, omnia refero. Rurſus interpellat Radirobanes. Quis autem Meleandri ſenſus fuit? Advolavit ad ſolatia adhibenda; an potius ſuam aliis pietatem mandavit? Iamdudum excrucior quod tam lente miſeram adjuviſtis. Et quidem expectabam, ut viam ad exitum mearum curarum expedires; tu in alias ſolicitudines conjicis. Sed tanti eſt oblviſci parumper ægritudinis meæ, dum miſerrimæ Theocrines caſus decipio. Tu

modo omnia, nec præcipitanter, exequere. Tum Seleniſſa: Ne me vero exiſtimes fruſtra in hos ſermones delapſam; Scies tandem quam hæc ad te pertineant. Meleander non minori indignatione quam tu modo hanc hoſpitis calamitatem accepit. Et quid, ô Seleniſſa, ſi miſeram viſo? Ne feceris, inquam, Rex; Proderet ſupplicem tua humanitas. Quis enim Optimatum, aut ſaltem matronarum, ſalutare deinde advenam non volet? Et in tanta celebritate periret arcanum quod apud nos ſic quærit. Si permittis in arcem ad Argenidem duci, commodius eas viſes. Volo, inquit, mea Seleniſſa. Tibi curæ ſit ut bene habeatur. Quod ſi à domeſticis turbis quietem Dii dabunt, faxo patruus non in illam impune peccaverit. Nunc demum mihi places (exclamat Radirobanes) nunc dignus es, Meleander, qui Argenidem genueris. Ad quæ verba anus hilarior, Vide, inquit, ut hunc animum in Theocrinem ſerves. Eget enim hodieque beneficio tuo. Sed eſt multo facilius, extra periculum miſericordem eſſe, quam cum, præter contemplationis pietatem, opera præſens exigitur. Nunc vero ſine me cætera memorare.

Poſtquam hanc dicuit adiungi Argenidi, læta regredior ad ſororem, bonitatemque Meleandri, & omnia, quæ volebamus, impetrata renuncio. Et nunc, inquam, Theocrine, mihi in ſecundam curam es. Pari cum Argenide cultu te juſſa ſum obſervare. At illa magnopere orabat, ne quid de ſe decerneretur illuſtrius, quam de cæteris, quæ in Argenidis vivebant familia. In hoc enim ordine poſſe ſe extra famam latere. Longiſſimum mihi erat, quod non eam è veſtigio ad arcem ducebam,

haud

haud dubia amaturam Argenidem oblatum à Diis egregiæ adoleſcentis conſortium. Sed inſtabat ſacrificium meæ familiæ anniverſarium, quod recte fieri me abſente non poterat. Poſtridie vero quam per ſacra licebat, Praxetam Delphos verſus dimiſimus. Nam ajebat aliqua reſcire Icciobatem poſſe, ſi nuncupatis votis perfungi neglexiſſet. Sed Deo conſulto ſe Syracuſas rediturum ad ſororem; ut inter nos fingere poſſemus quæ tyranno referret tanquam ab Apolline oracula.

Illo profecto, impoſui meo carpento Theocrinem: nec ſatiabar colloquendi dulcedine, ut itinere inter varia conſumpto, prius ad arcem pervenerim quam me ſcirem digreſſam Syracuſis. Poſtquam virginem Argenis conſpexit, aliquo ſtupore perculſa eſt, non ſemel per omnia ejus lineamenta mentem & oculos ducens. Ego coram cæteris de Theocrine modeſte locuta ſum; Virginem eſſe externam, quæ Africam petitura, ad nos naufragio perveniſſet. Secreto deinde Argenidi rem committo; quæ omnibus præter me remotis, Si mihi, inquit, ô hoſpita, ſororis ſuaviſſimum nomen concedis, ſi dignum eo nomine affectum indulges, me dehinc unicam patri meo non putabo. Vtinam velles, quid genere tuo dignum ſit comites meas ſcire! Sed hinc ſcias apud nos te regnare, quod locum ac gradum tibi arbitrio tuo conſtitues, & quæ arcana eſſe volueris, ego & Seleniſſa ſilebimus. Non ſe tenebat Radirobanes; ſed loquentem interfatus, O, inquit, fortunatam Theocrinem! Vltro ab Argenide amari, ſic audire, ſic reponere, abſque æmulo veſci ſic poſſe! Numero dicis hæc, reponit Seleniſſa, præquam ſi deinde conjun-

ctiſſimas mentes & ſtudia nulla ſimultate interpolata aſpiceres. Erras tamen quod æmulationem abfuiſſe exiſtimas. Deperibam Theocrinem;& utra plus ab ea amaretur, mihi cum Argenide contentio erat. Accendebat noſtrum amorem modeſtia ſua; Neque ulla erat in arce quam non idoneo officio demereretur. Error etiam linguæ, divertentis à genio Græciæ, augebat dicentis gratiam nævorum venuſtate. Studia illi eadem quæ Argenidi eſſe videbat, ea autem prudentia ut ſæpiſſime victa diſcederet; & ne quid calliditati lepidiſſimæ deeſſet, indignatione mox ficta incitabat vincentis lætitiam. Sed lanificii erat rudis; Non acum, non colum tractare aſſueta. Venationi in ſua gente deditas ajebat quæ ex primis ſtirpibus erant ortæ. Facillime tamen indolem cum regione exuerat. Monſtrari ſibi volebat eas artes, non indiligenter obſervans quæcunque monebatur. Nihil tamen vehementius mirabar quam cultiſſimam amœnitatem ingenii. Semper inſontes joci, aut feſtiva narratio; Vividi quoque verſus, & maſculi plus quam qui fidibus canerentur. Nam ſcribendi vitia, ſeu Græce ſeu Italice conaretur, non perinde ac loquendi illi erant.

In illis remiſſionibus eramus, cum interrupit ocium noſtrum flagitioſa proditione Lycogenes. Impatiens artis qua Rex Argenidem ſervabat, utrique exitium deſtinat. Operoſum, & fortaſſe invium facinus, ſi illud pietas imperaviſſet: Sed nihil eſt ſupra improbitatis ingenium. Igitur duorum conſcientiam tentat, qui ad omnia promiſerant ferrum, fidemque jam ad flagitia exhibuerant. His arcem oſtendit; illic prædam, ſi modo viri eſſent, eximiam

latere,

latere. Vbi Rex ad inviſendam filiam ſeceſſiſſet, noctu evadendum in mœnia. Quippe non ſatellites, non amicos, non ſervulos intra ea limina admitti. Nudum, & ſenem, etiamque conſopitum, quam facile opprimi poſſe? Sed & comprehendendam eſſe Argenidem. (Ea enim ad nuptias adacta, uſurum ſe deinde cogitabat Regis vita, ut in tanto rerum motu fortuna monſtraviſſet.) Ipſa ſceleris inſolentia excitabat latrones, ut ſe memorabili flagitio celebrarent. Sed quis, ajebant, nos in arcem recipiet? aut quis euntes non notabit? utique tam frequenti ſedulaque vigilum ſtatione, ut pene in numerato ſint aves quæ armatos prætervolant. Cum diu diſceptaſſent, tandem commodiſſima ea pars viſa, quæ cingitur mari. Nam viribus naturæ fiſum Regem eo latere omiſiſſe cuſtodiam; Poſſe appelli levem ſcapham, & undarum fremitu neceſſarios tumultus latere. Rurſus tamen cogitabant illic collem per præcipitia deſidere ſcalis omnibus altiora; ſed ſicariorum unus, cujus confeſſione poſtea de ſceleris modo reſcitum eſt; Permittite mihi negotium, inquit. Inveniam rationem quæ nos in arcem tollat. Socius tamen mihi unus non ſatis eſt. Quid enim ſi quærendus Rex in vaſta domo erit? aut ſi ultimus terror vires illi ſufficiet? Quid quod antevertenda Argenidis fuga erit, ſi intellecto periculo latebit, aut excubantem ad fores cuſtodiam petet? Non pauciores octo ſuffecerint. Hos ſi deligere mavis, ocyus nobis conjunge. Sin in tanta re nobis fidis, notos habemus, qui omnia perfecta tibi reddant. Lycogenes ſe ſuamque fortunam tradere illis profeſſus; Cras, inquit, ſe in laqueos dabit præda. Audio enim Meleandrum ad Argeni-

genidem iturum. Maturate, dum adhuc recens eſt impetus; nec ſinite conſcientiam eorum, quos ſecreto adhibebimus, nimia mora in proditionem deflectere. Ego in prædio meo ero, quod quinto ab arce milliari ad littus eſt. Vos illic communem prædam adducite.

Sic inter nefarios conſtitutam rem viſa eſt fortuna promovere. Venit enim ad arcem Meleander; Noxque imbribus fœda, & exeunte menſe illunis, interceperat quam oculorum tam aurium uſum. Solebat Rex, cum ad filiam veniret, Proceres à limine arcis dimittere, ut ad proxima militum caſtra, aut vicinorum oppidorum cultiora diverterent. Nos autem neceſſaria omnia ei exhibebamus. Hoc remiſſiſſimum tẽpus erat optimo ſeni. Quaſi relinqueret curas in foribus, ipſamque majeſtatem, inter nos veriſſima quiete ſolvebatur. Ea veſpera quæ deſtinata erat inſidiis, non modo ignarus periculi, ſed & ſorte hilarior, cum omnes cœnaviſſemus, quærere cœpit quibus ludis hybernum & madidum diem puellæ tranſegiſſent; Et ego, Fabulis, inquam, Rex, quas impendio depereunt. Imo tu (ait) hoc ſtudio iis concedere non debes, Seleniſſa, quæ eſſe jam anus & fabula incepiſti. Sed referre ſingulas volo, quo ſymbolo juverint hunc ſenatum. Cum omnes rideremus, & ille imperioſius inſtaret, auſæ ſunt quæ proxime ſtabant ſuas ineptias memorare. Inter illos ſermones Rex paulatim inſinuato ſopore ſe dimiſit, reclinisque in eundem quem cœnando preſſerat thorum ſtertere cœpit. Et quoniam expergefactus ægre ſoporem revocabat, compoſitis veſtibus opertum, appoſitoque haud procul lumine, ſine ſtrepitu omnes relinquimus.

Iamque

Iamque in cellas digreſſæ mulieres ſomnum petebant; adhuc tamen Argenidi & Theocrinæ colloquebar (lectuli enim mihi & Theocrinæ in Argenidis cubiculo erant;) Cum audimus præter morem, gravius murmur, voceſque atque veſtigia ſeſe cum feſtinatione prementia. Nec quid primo gravius ſuſpicabar, quam eſſe puellarum tumultum licentius inter ſe ludentium. Sed viciniori mox clade, virilem ſonum eſſe intelligo, atque auribus meis incognitum. Dum dubito, dum timore deprehenſa non loquor, validiſſimis ictibus cubiculi fores afflictæ ſunt. Ne mirere ſi ad illius noctis memoriam confundor: Adeo ſpectaculi atrocitas prope vitam ſubmovit. Dirum facinus! Video armatos nudo ferro intra limen prorumpere; ac quod unum licuit, graviſſime cum Argenide exclamo. At vero Theocrine (accipe rem, indignam quæ poſteritati erepta inter nos ſic pereat;) Theocrine, inquam, noſtra ſe de thoro præcipitat, nec mitius quam ſi recepto Deo fureret, invecta eſt in latrones. Dumque illi ad virginis inexpectatam audaciam, incerti quid aut vellet ipſa vel poſſet, pauliſper obſtupeſcunt, Theocrine eum adorta qui primus intraverat, non modo armati ſiſtit veſtigia, aut occupat ictum, ſed involat in enſem, ſubitoque extorquet. Eadem celeritate, ô Rex, (citius enim quam hæc loquor hoſtilibus armis potita eſt) clypeum à victo detractum ſuæ lævæ inſeruit. Circumſpiciebam ego, non periculi magis, quam auxilii novitate attonita, cum illa unius cervicem ita ferro præcîdit, ut ad me atque Argenidem cruor de efflante trunco pertingeret. Strenue deinde hunc clypeo pulſatum, hunc mucrone, hunc capulo turbat. Tum ve-

ro graſſatores, qui primum inſolentia certaminis turbati gradum retulerant, tanquam in juſto diſcrimine violentius inſurgunt; ut neque jam puderet plures in unam, & puellam decernere. Exſonabant anguſta in ſede arma quaſſata; ſimulque miſerabilis clamor mulierum (jam hæ enim ad nos concurrerant) ſpeciem captæ urbis majori quam pro loco aut numero tumultu retulerat.

Hæc narrante Seleniſſa non ſe regebat Radirobanis animus, tam prodigioſi certaminis expectatione ſuſpenſus. Sed ecce colloquentibus modum impoſuit tunc primum injucunda Radirobani Argenis. Forte redibat per illam horti ſemitam, cui antea minus conſueverat. Eaque conſpecta nihil Radirobani & Seleniſſæ inter ſe addere licuit, niſi ut poſtera die in idem horti ſpacium, paulo poſt Solem exortum, tanquam ambulantes, convenirent. Nec gaviſa Argenis eſt, Radirobane viſo: ſoli enim Seleniſſæ colloqui properabat, multo hilarior quam cum exceſſerat è cubiculo. Cum is tamen venienti obviam iſſet, non ſevere exceptus eſt; Virgine per alia gaudia minus illum tunc exoſa; Quæ etiam ut animum tegeret ſeria lætitia perturbatum, deflexit ad levia, chartamque verſibus plenam oſtendit paulo ante à Poëta non ignobili oblatam. Iis ille fœlicitatem regii luci celebraverat, in quem Argenis ſive levando æſtu, ſive ad primæ noctis pulchritudinem, ſolebat concedere. Ipſa quidem explicatam manu chartam tenebat, quam ſic porrexit Seleniſſæ, ut Radirobanem quodammodo invitaret ad iſtorum carminum lectionem.

Fortunata nimis, ſoleſque habitura ſerenos,
O quacunque tuos diffuſa vertice ramos
Pandis,

Pandis, & in ſpatiis nutas regalibus arbor!
Te neque Chaoniis vocalis ſylva columbis,
Nyſaumve nemus, ſummiſq; habitata Deorum
Ida, vel intonſi ſuperent faſtigia Pindi.
Quis parvi ingentes nemoris, quis carmine digno
Æquet opes, formamque loci, Nymphaſque Deoſque?
Populus hic, trepidiſque Alnus prope candida ramis,
Fraxineumque decus, Platanique, Ornique minantes
Syderibus, ſævoque illæſa fulmine Quercus,
Et Fagi veteres, & amicior Vlmus Iaccho.
Fronde placent varia; Non eſt color omnibus unus;.
Non parili ſe ſtirpe levant. Hic multa Cupreſſus
Tollitur in metas, graciliquе umbone ſuperbit.
Hic & Apollinea laurus, Piceaque liquentes,
Et Phrygia Pinus, & glauca dona Minervæ.
At lenta ſubtus Coryli, fœcundaque puro
Fonte arbuſta tepent. Tum floribus alma ſuperbos
Veſtit terra ſinus; quales non blanda faventis
Aura creat Zephyri, Stygio nuptura marito
Quos legat Enneis ſimplex Proſerpina campis.
Nec diros hæc ſylva lupos, nec ſentit adunca
Spumea roſtra Suis; vel formidabile murmur
Accipit, abſentes ſi qua leo devovet agnas,
Raucaque vicinum terrent jejunia campum.
Inſontes Capreas, placidoque examine Cervos,
Cerne magis pigras latus acclinare per umbras;
Vel parva trepidare fuga, ſi plauſibus aura
Infremit, aut dubios venti movêre tumultus.
Vos quoque, præſaga cantuque aliſq; volucres,
Non iſthic avido retinet circumlita viſco.

Arbor;

Arbor; Ad humentes nec fraus ſedet improba fontes,
Heu veſtros prenſura pedes. Iuvat æthere toto
Nunc tranare polos, nunc tutis ſidere terris.
Quam bene nocturno gentilia prælia cantu
Conſerit, & Thracem narrat Philomela tyrannum!
Quam bene, cum roſeos nox ultima pallet ad ignes,
Innumeras dat lucus aves, & picta ſalutat
Turba diem, tantiſque ſonant concentibus auræ!
Parva loquor. Totas Dryadum nemora iſta catervas
Incoluiſſe juvat. Procul ô procul impia cedant
Lumina; nec ſanctam lædant contagia ſylvam.
Unde tamen luco tantum decus, unde frequentes
Numinibus ſedes, ipſa vos dicite Divæ.
Scilicet huc caſtos magni quod filia Regis
Ferre gradus, parvoque ingens producere luco
Virgineos aſſueta choros; ſe læta beato
Indulſit Natura ſolo; Nymphæque decoras
Auctura comites, hos implevêre receſſus.
O Virgo, ô Princeps, Siculorum ô cura Deorum,
I, cupidas ſpecta nemora inter conſita divas;
I, gratum dignare nemus. Veſtigia campus
Signabit, raptis ſubitus quæ floribus Auſter
Impleat, & ſervent metita in cortice Nymphæ.
Nec nemus hoc tantum; Siculi te ſentiet omnis
Ora ſoli, facieſque Deos ſatis una faventes.
Tu ſi qua Libycis exæſtuat annus arenis
Ire voles, aut qua emoriens Natura pruinis
Deficit, & gelida ſitiunt ſtatione Triones,
Miteſcent ſteriles auræ, tum floribus omnis
Creſcet ager, fatoque diem meliore novabis.

Radirobanes in cubiculum deductam Argenidem,

nidem, quia adventabat veſpera, relinquit, & ad Meleandrum digreditur. Tum vero ad Seleniſſam Argenis; Iamdiu eſt, mater quod te habere ſolam quæro. Et te quoque multum exiſtimem proci illius tædio nauſeaſſe. Quid enim tamdiu tecum hæſit? Hic Seleniſſa mollius loqui, & præterquam Argenis expectabat. Se enim neſciviſſe tantæ humanitatis totque leporum hominem eſſe; Suaviſſime loquendo junxiſſe diem nocti, niſi quod identidem referebat ſe ex amore miſerrimum. Non probavit ſagax Argenis de inviſo homine præconium. Sed diligentius quæſitura; Quid autem facturus eſt? ait: aut quando ſoluturus in patriam? Mitte has ſpes, inquit anus. Niſi bello devictus non abibit. Nam & afflictim te deperit; & is furor niſi magna ruina premi non poteſt. Vtinam ſaltem adeſſet Poliarchus; utinam illius fortitudine tegeremur. Ac mecaſtor ingratitudinis famam timeo, ſi pugnandum in hunc erit cujus auxilio ſumus incolumes. Quid ſi levi ſpe indulgeremus inſanienti? Dilatione fruſtratus poteſt in Sardiniam remitti, quaſi rebus maturis revocandus. Hæc non illius, ſed tua & Regis cauſa dico. Dolebis Hymenæi tui face Siciliam adhuc civilia excutientem incendia rurſus ardere.

Argenidem ſive indoles ſua, ſive induſtria amoris, facile Seleniſſam eſſe mutatam admonuit. Sed indignatione in aliud tempus ſubmota, mollius hanc de Radirobanis amore mentionem rejecit, ſcilicet majus opus adorſa, illam anum, illam verſutiſſimi ingenii larvam alia fraude pervertere. Igitur cum aliquandiu ſilentium tenuiſſet; Mihi quoque ægre eſt, Seleniſſa, bene meritum Regem in ſpes incubuiſſe,

ſe, quibus illi indulgeri non liceat. Sed de iſtis deinde viderimus. Læta matrona, tanquam juvantibus Diis fallere incepiſſet, virginem ſolam reliquit; quæ mox in feneſtram reclinis, lacertoque mentum excipiens, cœpit furioſe dolere, arcanorum omnium ſibi conſortem timeri meruiſſe. In quam enim jam curas partiretur? quis in dolorum, quis in gaudiorum arbitrium poſſet jam recipi? Tandem riſus imitatione perſtricta, cogitavit nunquam ſine mixtura aut propitios aut triſtes Deos eſſe. Satis autem eam lucem habuiſſe fortunæ. Ferendum ſi quid grave deinde accidiſſet. Hoc ipſum pro numinum munere habendum, quod non de more, quæ ſibi contigerant, quæque inſtabant, extemplo prodidiſſet Seleniſſæ. Ea autem ſic erant. Spatianti in luco nunciaverat Arſidas Poliarchum eſſe in Vrbe, & latere in Nicopompi domo; conveneratque inter eos, ut ſub noctem per poſticum duceretur ad Regiam. Ergo puella lætitiam, quam ſola non capiebat, properans in Seleniſſam effundere, maturius domum redierat. Sed ſub ipſa loquendi exordia, defeciſſe ad Radirobanem anum expavit, ſiluitque de adventu Poliarchi; quem impetus juvenilis ad nova latendi pericula rurſus adegerat.

Cum enim rediiſſet in Africam Gelanorus, nec ut convenerat Clupeæ habuiſſet Poliarchum, ad Regiam Hyanisbes profectus, illic ex febre adhuc ægrum offenderat. Litteras ergo & mandata Argenidis ferens, afflictæ præterea Siciliæ ſtatum expoſuit, & quo in diſcrimine virgo eſſet ſub Lycogenis prope certa victoria. Nec quicquam dicere omiſit, niſi quod Argenis vetuerat, nempe iniquiorem ani-

mum

mum Meleandri. De Archombroto vero non ſiluit; Neſcio, inquit, quo ſe faſtu Archombrotus ſuſtulerit; Nos jam illi viles ſumus. Nec quid gravius, aut acerbius, quam eum amicitiæ oblitum credebat Gelanorus. Sed nihil eſt ſuſpicioſo amore ſolertius. Statim Poliarcho ſuſpicio incidit, Archombrotum Argenidis forma captum, & à ſe tanquam æmulo diffidere. Nam quid prohibet, inquit, eum aliqua exploraſſe, à me quoque amari Argenidem? Nihil agimus, Gelanore, niſi in Siciliam mature tranſmittimus. Scilicet Argenidem, dum hic ignavus ceſſo, mihi illic inter bella aliorum virtus ſervet? aut verius, ſinam alios eſſe quibus ipſa ſe debeat? Anxio animo Gelanorus hanc domini mentem accepit. Nam infeſtum Poliarcho Meleandrum metuebat, & prærepta ab Argenide erat libertas admonendi. Fidem denique utrique ſic ſervavit, ut de Meleandri everſione nil referens, ſubinde tamen oſtenderet, maxime intutum Poliarcho, provocatæ fortunæ caput objicere inter tot hoſtes, & in ipſa belli licentia. Præſtare in patriam navigare, collectiſque militibus, Siciliam, nihil jam diſſimulata majeſtate, repetere. Faciam, retulit Poliarchus; Sed ſcis pene per ipſa Siciliæ littora viam eſſe ad patriam. Ego autem ut inſalutata Argenide terram illam præteream? Pigere me exhauſti periculi diceret ipſa, niſi in novum ſuccederem. Vbi littus attigero, mihi crede, commenti alicujus ratio me ad illam commode perducet. Atqui, ait Gelanorus, prius exequar mortem, quam te in hæc pericula reducem videam; niſi ſaltem hoc impetro, te, ubi in Siciliam perveneris, nulli ſalutem niſi Arſidæ commiſſurum, priuſquam colloquaris

Argenidi. Communi deinde quod capietis conſilio te permitto.

Fidi hominis ſolicitudinem non aſpernatus Poliarchus, conditionem accepit. Sed deſtituebat animi impetum corpus, acri quartana pertinaciter concuſſum; quam etiam novorum conſiliorum magnitudo & anxietas ita auxit, ut, quæ nox ſequuta eſt remiſſius quidem inhorrens, longiori quam antea æſtu ſævierit. Neque prorſus Gelanoro ingrata mali vis erat, certiora pericula differentis. At Poliarchus medicinæ impatiens, quæ viribus per jejunia ſubductis morbum jubebat domitari; eorumque exemplis ad memoriam revocatis quos audiverat à ſe febrim depuliſſe inſolenti vini potu, idem genus remedii experiri conſtituit. Nihil mirum eſt, inquit, ſi, me ex præcepto medicorum exhauſto & moriente, febris ſimul peribit. Adhuc dum vires ſunt, malo cum ea decernere, & curari meo ductu. Ambiguum quidem in perniciem ſalutemve erit hoc facinus. Sed ſatis eſt, quod non lente repræſentabit quicquid de me fata decreverint. Nam hic ſtatus eſt rerum, ut ſit acerbius ægrotare quam extingui. Ita obfirmatam mentem, non preces, non lachrymæ Gelanori hoc diſcrimen abominantis flexerunt; non invocata Argenis, non matris amicorumque memoria. Ipſa denique Regina Hyanisbe fruſtra oravit. Ergo conſiliis ſuis relictus, cum poſt triduum febris ex conſtituto jam rediret, foco admotus tremorem membrorum frigentium excepit veterrimi vini hauſtu; quod multo violentius ſuum ignem fundebat in ſobriis venis, & mero non aſſuetis. Negavêre medici adeſſe ſe poſſe admoventi (ut ajebant) ſibi mortem. At

ſubridens

ſubridens Poliarchus, ſi illi abirent, ſaltem medicum Bacchum (uti eum ſæpe vates Pythia appellat) adfuturum reſpondit. Simul in febris rigorem pugnare multo vino pergebat, donec ſanguine calefacto, paulo alius quam qui ex morbo fervor eſt, trementia membra compoſuit. Hinc cum diu conſudaſſet, diligenter deterſus eſt. Iamque ſibi validior videbatur. Mirum dictu; Cum iterum hac ſe lucta in morbum comparaviſſet, juventus, atque fœlicitas; & quæ plurimum Medicorum incerta conſilia fortuna nobilitat, exegêre incommodam febrim. Hyanisbe, ut temeritatem remedii habuerat in doloris maximi cauſam, ita poſtquã conſpexit incolumem, nullum lætitiæ modum adhibuit, donec alia ægritudine vis gaudendi ſuppreſſa eſt. Ferre enim non poterat diſceſſum Poliarchi, præſertim cum in vultu adhuc reſtarent vixdum ſubmoti morbi veſtigia. Nam ille pauciſſimis diebus ad confirmandam valetudinem conſumptis diſceſſum pertinaciſſime ornavit. Et Regina (ut amoris in eum pene materni erat) lachrymis ominibuſque ad limen proſequuta abeuntem, nihil amplius oravit, quam ut hoſpito littore uti promitteret, ſi quis in viciniam caſus navigantem retuliſſet.

Sed poſteaquam intravit conductam à Gelanoro navem, deductuſque in altum eſt, ſolicitare remiges, ac urgere non ceſſavit, tempus quoque deſtinans, quo, ſi terram Siciliam monſtraſſent, merces eorum geminaretur. Lucelli ſpes ſegniciem abegit, votoque damnatus Poliarchus illis monſtrantibus inſulam agnovit. Tunc porro diverſiſſimarum rerum contemplatione inhorruit, Quæ mala, quæ gaudia,

illa

illa tellus haberet? Illic ſibi fœlicitatem eſſe vel exitium. Quo periculo inde evaſerat? Quid ſi iterum eadem tempeſtas inſurgeret? Mox diſcrimina omnia, ſpecieſque fortunæ terribiles, ubi Argenidem cogitatio obtulerat, lætiori audacia diluebantur. Modicus portus erat, & præterquam piſcatoriis caſis incelebris, duodecim millibus ab Epeircte. Illic applicato navigio in arenam deſcendit; humilique diverſorio, tanquam ſali jactatione æger, celari inſtituit, donec miſiſſet ad Arſidam. Cum vero ſtabularium ad quem diverterat inter cætera rogaſſet ubinam ageret Meleander; Nondum, retulit ille, diſceſſit ab Epeircte ex quo Lycogenes victus eſt. Tanquam auguſtiori ob victoriam loco, excipit civitatum Oratores, quæ certatim ad eum de pœnitentia ſua mittunt. Victus ergo eſt Lycogenes? ſubjicit Poliarchus. Omninò, inquit caupo. Dedit pœnas meritiſſima morte; caputque ab ſumma aliquandiu arce ad ſpectaculum pependit. Sed jam fertur Rex Syracuſas commigraturus, quo Sardiniæ Regem per præcipua Siciliæ ornamenta circumducat. Quærente Poliarcho unde in Siciliam adveniſſet Rex Sardiniæ; Neſcis ergo, ait ille, Sardiniæ Regem cum exercitu ſuppetias tuliſſe Meleandro; & ejus fortitudine reſtitutam pacem Siciliæ? Obticuit Poliarchus, mutata Siciliæ ſorte omnia ſibi perplexa auguratus. Adventabat poſt diſcrimen; Alii, & peregrini, juverant Meleandrum; & quo incolumis eſſet Argenis, beneficium Sardiniæ erat.

Relicto igitur caupone, O Gelanore, inquit, fac ut ſciam quis hic terrarum orbis ſit; id eſt, an ſalus adhuc mea cum hac rerum mutatione conveniat. Adhuc habebat capillamenta,

ta, quibus olim dolo Timocleæ mutaverat vultum. Horum unum Gelanoro cum ruſtica veſte tradit, jubetque ſub noctem Epeircten intrare, & monere Arſidam ſe in pelagi ora fortunæ varietate laſſatum in utramlibet ſortem ultima expectare. Dum iret Gelanorus, quidam ex vicinis oppidis in via oblati ſunt, qui & ipſi Epeircten petebant. Quamquam concinnam induerat larvam, tamen illorum conſortium fugiſſet, ne quis fraudem deprehenderet; ſed in anguſta via divertere non licebat: & illi priores ſalutaverant. Ergo neceſſaria audacia, tanquam advena ignaruſque Siciliæ, de proximo bello quærit, & victoriæ ratione. Ii omnia ambitu referebant, quo ſolemus in proſperis res noſtras apud exteros commendare. Duos potiſſimum celebrabant, Radirobanem, & Archombrotum. Nam & Archombrotum in Lycogenis capite præcidiſſe quicquid in ægra Sicilia ex morbo tumebat; Radirobani autem hoſpitalis auxilii & fortitudinis præmium fore Argenidem. Ita enim rumor tulerat; quodque iſti credebant, bona fide apud Gelanorum profitebantur. Ille, ubi potuit, ab iis diverſus, inter acerrimi doloris ſuſpiria agitabat, an res eſſet domino referenda. Verebatur ne ſub tali nuncio vita deficeret; Rurſuſque ſperabat, nondum coalita mala, ſi mature nunciarentur, illius genio & fœlicitate poſſe reſcindi. Sed ante omnia conveniendus Arſidas erat. Iamque Epeircten habebat in conſpectu, cum puerum videt maculis oneratum, loriſque venaticos duos canes ducentem. Et agnovit de Arſidæ familia eſſe. Ac utinam Dii, inquit, hujus venationis beneficio Arſidam mihi darent. Quod ſi occurreret, tamen nec ſolus

veniet,

veniet, nec temere erit coram aliis compellandus. Se itaque comparabat, ut ſi quid tale accideret, fortuna uteretur. Ecce autem commento vixdum commode inſtituto, aliæ plagæ, & alii canes, neque procul cum aliquot ex Sardiniæ Proceribus Arſidas venit. Gelanorus frontem omnium contemplatus, quia omnes ignotos ſibi vidit, viciſſimque ſperavit illos ſui incurioſos fore, ſe audacius admovit Arſidæ. Et ad te commodum ibam, inquit. Ab Rhegio hoſpes ſum; ſalutemque & quædam præterea affero quæ ad te ſocer commiſit diſcedenti. Tum ad aurem ſe ſponte demittentis obiter admotus: Sum, inquit, Gelanorus; Sed tantiſper me noſſe diſſimula dum habeas ſolum. Turbatus Arſidas occurſu inſperato, Sardos placide præire hortatus eſt; Cupere ſe pauliſper percunctari de neceſſitudinibus ſuis. Sub hac larva ſecreto., ſed breviter, cum Gelanoro loquutus eſt. Colloquii ſumma fuit, ſe, ubi incaluiſſet venatio, procul omnibus aberraturum in nemore,& ad Poliarchum iturum. Neque mora, ad Sardos lente prægreſſos contendit, quos jubente Meleandro venatu oblectabat. Ipſe autem Gelanorus, tanquam Epeircten pergeret, ubi potuit Arſidæ comitatum latere, flexit iter per notos pridem calles, & ad diverſorium redit.

Eo vero adhuc cubiculum intrante, Poliarchus moræ impatiens; Quid, inquit, fers tandem Gelanore? Adventum Arſidæ, refert ille. Venationem ineunti ſecreto loquutus ſum, & ut diei tempus eſt confeſtim adfuturum conjicio. Nihil ultra Gelanorus memorabat; Arſidam quippe, quam ſe, malebat triſtia nunciare. Sed inquieto erat vultu, neque ſatis ſubmovebat

vebat ſuſpiria. Tandem ſæpius urgenti Poliarcho, miniſque jam aſpero, quæ in via audierat refert; Pactam Radirobani eſſe Argenidem. Non doluit Poliarchus, non ſuccenſuit, horruitque ad nuncium acerbiſſimæ rei. Major erat is motus affectibus quibus nomen invenimus. Dumque jam non amplius triſtis, aut cui adhuc poſſet nocere fortuna, in æmulorum ruina decernit perire; Arſidas caſam intrat, imponitque ſtabulario, quaſi feram ſequutus,& viarum imperitia illo delapſus. Poſtquam autem ſecreti fuère, rigentemque Poliarchum conſpexit, nec exertis oculis imperantem; Heu quid adſpicio,egregie juvenis? inquit; Aut quid tantum dolere incolumi Argenide potes? At Poliarchus;Valeo, Arſida; valeo, inquit; & me vivere Radirobanes veſter cum ſua nupta faxo intelligat. Senſit Arſidas errare Poliarchum; veriuſque cuncta expediens, Meleandri & Argenidis vota longe eſſe alia monſtravit, quam quæ optabat Radirobanes, populuſve jactaverat. Ita paulatim factus Poliarcho finis erroris eſt, cœpitq; in ſpem reſtitutus placide audire de ſtatu Siciliæ diſſerentem. Cæterum jubebat Arſidas Poliarchum ſimulatione omiſſa ad Regem accedere. Fractos hoſtes memorabat,legationem ad eum Timonidis,& præter benevolentiam Meleandri, curam quoque Argenidis, & tot in ſe ſtudia veterum amicorum. Quid ille formidaret inter tanta præſidia? aut cur ſimulationi mallet, quam apertæ virtuti vir militaris confidere? Sed obſtabat Gelanorus; dominum ſubinde admonens fidei in Africa datæ, nulli ſe priusquam Arſidæ ac deinde Argenidi locuturum. Ipſe quoque Poliarchus ſe poſſe negabat incolumi dignita-

te

te prodire in publicum. Navigandum prius in patriam ad recipiendum cultum in quo vellet à Meleandro cerni. Vnam eſſe Argenidem, quam juvante Arſida optaret convenire. At ſaltem, retulit Arſidas, conſcientiam Nicopompi ſuſpectam non habebis. Nam quid fidem illius hominis prædicem? In te ornando totus eſt, & fidiſſimo affectu exultat cum laudaris. Apud eum nunc hoſpitor, nec fidelius potes quam illius laribus tegi. Haud ægre Poliarchus, nec repugnante Gelanoro, aſſenſus eſt; Igitur cum obiter quieviſſent; iter nocte concubia ingreſſi, ſub auroram Epeirčten perveniunt; admiſſique ad Nicopompum, compulerunt hoſpitem ad gratantium lachrymarum læticiam. Et Arſidas ubi provectior fuit dies ad Argenidem ivit; Sed occupatam cùm parente, & deinde cum Cleobulo, habere ſecretam ante non potuit, quam illa Radirobanem fugiens ad lucum divertit.

Vbi autem adveniſſe Poliarchum referente Arſida ſcivit, oblita tot malorum, nec æſtimato utriuſque periculo, pluſquam pro incerta & brevi fœlicitate exultavit. Sed utcunque feſtinanti expectanda veſpera erat, ut is extra diſcrimen duci poſſet ad Regiam. Ero, inquit Argenis, in illa porticu mea unde ad hortum eſt aditus. Erit una Seleniſſa, quæ tibi & Poliarcho aperiat. Vade, mi Arſida, & tempori adſis. Hinc gaudio turgens ad Seleniſſam pergebat, tanquam compari ſecretorum largitura fœlicitatis partem. Sed labefactatam fidem agnovit, Radirobanc ab ipſa commendato. Cum igitur hanc quoque eluſiſſet, facta ſpe mitigati in Radirobanem animi; nixa feneſtræ eſt quæ in hortum patebat. Tum vero duo graviſſima occur-

occurrebant, adventus Poliarchi, & Seleniſſæ perfidia. Ita mens iracundia & gaudio variata nihil ſatis conſulebat. Sed maturato opus erat, ne Seleniſſa Poliarchum deprehenderet ad conſtitutum venientem. Ea nocte ad ficta negotia anus ablegari non poterat: Nec conſultius quicquam fuit, quam Arſidæ per ſervulum nunciare, ſe picturis inſpectandis quas ſub veſperam afferri præceperat, vacare non poſſe. Veniret ad Regiam Arſidas primo mane, ſed non cum illo artifice. Facile Arſidas intellexit, interveniſſe quæ morarentur virginis cum Poliarcho colloquium; Idque palam non auſam nunciare, hoc de picturis deque artifice eſſe commentam.

Verſus ergo ad ſolandum Poliarchum, quem hæc mora conficiebat, etiam Nicopompum adhibuit. Læta ſermonum & mutabili ſerie mulcebant, nunc ſuas, nunc Argenidis virtutes non ægre audientem; aut ſi quid ludicrum Radirobani ſiniſtrumve contigerat. Sed huic officio hęrentes turbavit adventus amicorum. Quippe ea veſpera præceperat Dunalbius ſibi cœnam in Nicopompi ædibus coqui. Antenor ſuo è templo in urbem delatus, & Hieroleander, eum comitabantur: Quibus fores intrantibus, cum doleret Nicopompus à Poliarcho ſe avelli, ac ne Arſidam quidem cum tanto hoſpite perſeverare poſſe (nam & illum Dunalbius ad cœnam quærebat;) Poliarchus utrumque ſolatus eſt: Irent ſedulo, nec perfunctorie cœnarent, ne ſubolere Dunalbio poſſet aliquid eſſe arcani quod hilaritatem moraretur. Ipſe ducente Nicopompo ſubſtitit in conclavi ad triclinii latus, unde convivarum ſermones excipi poſſent. Cœnantibus varii ſermones fuêre,

ſed plerumque vulgares, & quos à familia quæ convivis ad obſequia aderat notari non obeſſet. Vbi vero ſublatis epulis ſoli fuerunt, Nicopompus mentionem Poliarchi ex compoſito injecit; ut ille in proximo latens de ſua fama rectiſſime judicaret, cum iſti de eo ſimpliciter dicerent quem abeſſe arbitrabantur. Non parcebat tantum juvenem laudare Dunalbius. Omnes ejus virtutes meminerat; &, Antenore atque Hieroleandro ſuas loquendi vices implentibus, nunc illius fortitudo, nunc comitas referebatur, tum in hilari ac juvenili animo vis matura ingenii & cætera bona propter quæ ſenectutem laudamus. Arſidas vero, quia comperat æmulationem Poliarchi in Radirobanem, ſeriem colloquendi deduxit ad civile in Lycogenem bellum, cujus initia Poliarchus proſperrima Regi pugnãdo effecerat. Inde paulatim ad Sardos & Radirobanem venit, cœpitque familiariter de ejus ineptiis ridere. Nam & ille Rex ſuperbiſſimæ erat inter ſuos conſuetudinis, multaq; paſſim exciderant quibus deprehenderetur vanum ingenium fictæq; virtutes. Dumque Dunalbius, Antenor, Nicopompus, vel faſtidio averſantur recordationem inſulſæ ſuperbiæ, vel indignari audent quod ejuſmodi auxiliatori Sicilia gratias deberet, ſubridens Hieroleander, Quid ſi, inquit, hominem hoc mane vidiſſetis? Impia adulatione elatus, carmina quædam de ſe conſcripta apud ſuos laudabat, quæ Poëta non condidiſſet, niſi aut alio quam Apollinis furore inſanus, aut utique illum cui ſcribebat ſciviſſet inſanire. Finem poëmatis deſcripſi. Ex eo de toto conjicite.

Tu ſi terribiles in prælia ſæva jugales
Exigis; Odryſios confuſo pectore Mavors

Damnat

Damnat equos, dextramque ſuam. Si terga ſubibis
Quadrupedis; cupiet ſpreto tua Cyllarus Aſtro
Imperia, & Sardis volitare ſuperbior agris.
Et cum lentato volucres aptare ſagittas
Inſtituis nervo, cedunt Phœbuſque dolenſque
Amphitryoniades. Quod in te velle putaret
Arte ſua vinci, tibi cederet ipſe Cupido.
At Maja genitus, cum tu roſea ora reſolvis,
Aſtupet, atq; omnes ſubicit jam frigidus alas.
Cedit & ingenio Pallas, formaque Lyæus,
Iura triumphatis cum ſobria dividit Indis
Pulcher, & intonſos diſtinguunt ſerta capillos.
Quid domito quod fræna mari tu claſſibus unus
Imponis, ſceptroque tuo Neptunia ſceptra
Summiſere apices? O nobis aurea rurſus
Sæcula, ſi tantum pronus tibi fulmina credat
Iuppiter, & cunctis unum ſtet numen in aris.

Omnes de ſacrilega Poëtæ ſolertia prædam his carminibus auſpicantis riſerunt. Quamquam Nicopompus, & ipſe Poëta, hanc nonnihil invidiam levabat; Quippe ita eſſe poeſeos genium, ut ad aurium voluptatem exerret extra verum, eo quidem licentius, quod, cum ſciat ſibi non credi, quicquid fingit, innocentis potius ludi, quam inverecundi mendacii res eſt. Præterea & ſæculum ita ferre, ut immodicis apud Reges laudibus jam omnes Poëtæ ſint. Nam nec ſolum Radirobanem eſſe cui hæc larva illuſerit. Ipſum quoque (oculis nutuque abſentem Meleandrum ſignificans) quam ſæpe his falli blanditiis? Denique omnes eo fato Principes viros naſci, ut aliquid ſaltem pennarum ad hunc viſcum relinquant. At Dunalbius publicæ rei ſtudio motus; Ita vero, impro-

vidi cives, inquit, dum utilitate laudandi unusquiſque Regum vitia ad amicitiam ſolicitatis, vos ſimul & illos miſerrimos fieri non ſentitis. Quanto enim incommodo veſtro imperantes ſic fingitis, ne quid eos pudeat; ſed licentiſſime aſſueſcant ſeipſos amare & mirari; utiq; poſtquam diu omnes eorum affectus adulatione & præconiis conſecraviſtis? Illos autem, quantumcumque ſibi fœlices ſiht, ego Lachrymis digniſſimos puto, niſi ſupereſſent his domeſticorum inſidiis, & ea colere ac probare ſolerter inſtituant, non quæ in ipſis alii laudét, ſed quæ ipſi in aliis. Cæteros enim adeo ſua purpura occæcavit, ut neſciant quod nemo pręter hos ignorat; qui mores, quæ ſtudia, quiſve modus, inter homines famam, aut veniam, vel denique odium ferat. Proh facinus! opulentiſſimæ venationis genus eſt explorare intimos Regum motus, quo eos natura, quo cupiditas vocet; mox in Diis, non hominibus, æſtimatis, quicquid amant aut volunt, impenſe commendare; vel ut ſimilitudine morum, atque ſermonum, iis placeas; vel ut ſolvas eorum verecundiam, & gratias tibi debeant, quod molliveris viæ ſpeciem, quam ad vitia ducentem, obſitamq; infamia, pudor prohibebat experiri. Quid miremur Principes, violéta adulationis procella inclinatos quo ſponte jam volunt, iis vocibus credere quas ſolas accipiunt? Præſertim nemine ruinam ſuſtinente ad quam tanta vis impellit. Nam illi ſapientes, quos negotiis adhibent, ſeu verentur fruſtra monere, ſeu medicamétum, quamvis infundat ſalubritatem, tamen ingratum eſſe ſciunt, his vulneribus non adhibent manum; Aut certe vitia diſtinguunt quibus ſeipſum Rex maculat, ab iis quibus

quibus perdit Rempublicam. Et contenti utcunq; mederi publicis, non reſtituunt Principi oculos, quibus ipſe ſuam ſortem & blandientium fallaciam damnet. Quis familiarium, ſapienter Reges admonuit, ſi aviditate æris infamesſunt, ſi nimio venationum ſtudio amittunt reipublicæ curam; aut cum libidinis exemplis inficiunt ſæculum, vel inconſultis amicitiis publicam invidiam concitant? Laboramus etiam virtutum nomina his cupiditatibus fœdare. Cura futuri, laborum aſſuetudo, comitas, liberalitas appellantur. Nec vitia illa tantum, ſed etiam leviora, in his adoleſcunt mendaciis. Imo cum recte quid ſapiunt, adeo fictos inveniunt & nimios plauſus, ut ſępe (credite amici) pudore, qui cæteris aberat, onerati oculi multum mihi tremuerint. Videbam neque pudere iſtos effuſiſſimæ fraudis, neq; Principes indignari quod ſibi tam procaciter illuderetur. Quantum à comœdia diſtat hic ludus; cum utrobique in os laudes, quos apud te protervo contemptu, tanquam vanos aut pueriliter captos, derides? Quod niſi majorem Regibus genium quam qui populum informat, Dii dediſſent, quotusquiſq; ex his plagis evaderet; quę vel ipſa conſuetudine placent, quia naſcentium cunas circumdant, nec eas meminerunt ſibi poni? Sed neque his periculis ſoli Reges infeſti ſunt. Plerique regiis malis in privata fortuna laboramus. Reges ſumus ſupplicibus; rurſuſque Rex nobis, in cujus eſt manu quod petimus. Hunc tentamus blanditiis, hunc illa vanitate conficimus; ultro amantem tela quibus percelli Reges ſolent. Quod eſt autem ad Radirobanem, à cujus ſuperba credulitate initium queſtibus iſtis fuit, cætera lenitate meruit

ne qua in eo peccata excuſemus. Et ô vos, Siculi, miſeros, ſi illius conjugio Argenidem damnatis.

Adeo Poliarchum hæc oratio affecit, ut vix ſibi temperaret. Optabat Dunalbium amplecti ob hoc de Radirobane augurium; deſtinabatque jam præmia quibus ſæpe ab illo ejuſmodi candoris præcepta eliceret. Omnes denique illos inſtituit commendare Argenidi, eorumque uti fide in iis quæ inſtabant. Dilapſis hoſpitibus, Nicopompus & Arſidas ad ipſum redeunt. Deductumq; ad thorum non ante deſtituunt, quam ille amicorum quieti conſulens, & cum ſolis præterea curis melius loquuturus, domitum ſopore ſe fingeret.

Noctem illam Seleniſſa & Argenis (quis mortalitatis ludibria ſatis æſtimet?) in ejuſdem calliditatis mutuo dolo ducebant; qua ſcilicet ratione, ubi dies rediiſſet, una alterius oculos fugere poſſet. Nam & Seleniſſa locum quærebat quo remota Argenide Radirobani loqueretur; & Argenis optabat amovere Seleniſſam, ne ſciret adveniſſe Poliarchum. Prior Seleniſſa, nunquam ſe peccaturam tectius rata quam in umbra libertatis, ultro de Radirobane mentionem injecit; Ajebat enixe ab eo ſe oratam, ut in iiſdem arborum ſpatiis poſtera die eſſet; Cupere illum quædam haud vulgaria cum ea communicare, & inde ad Argenidis colloquium deduci. Occupavit Argenis; Vade ubi commodum erit, mater. Sed mihi ad ea dirigenda ſpatium relinque, quæ, cum una colloquemur, &, ut ſolet, orabit, reponam. Volo itaque ut mature cum illo ſis, protractoque ſermone hominem teneas, donec omnibus cogitatis ipſa in hortum deſcendam. Nihil poſſe reperiri

periri prudentius, iterabat Seleniſſa, tacita improbitate deridens, quod ſui prodendi rationem ac tempus ipſa Argenis aptaverat. Sed & ignara erat ſe quoq; deludi,& amolitam à conſpectu non tam mitti ad Radirobanem, quam averti à Poliarcho. Mane erat, & multi ſolis æſtum ambulatione præcipiebant. Iamque illius voluptatis ſimulatione Radirobanes opperiebatur matronam in horto; vix tunc ob Argenidem magis quam Theocrinem ſolicitus. Nec ſegnior anus, cum maturius de thoro ſurrexiſſet; Pergo, inquit, ad Sardiniæ Regem. Si vera de amore ſuo retulit, diu eſt quod inambulat ſomni impatiens. At nos ævo defectæ (addebat ſubridens) pœnas illius ętatis luimus, quæ nec ſuos labores agnoſcit, nec æſtimat alienos. Hic iterum monere Argenis, ne ante diſcederet à Radirobane quam ad viridarium ipſa procederet. Malle ſe illic quam intra limina Radirobani loqui. Ea Seleniſſæ fuêre lætiſſima, credenti Argenidem hoc breviſſimum tempus petere ad receptum prioris amoris; quem ante omitti oportebat quam poſſet Radirobani placari.

Vix egreſſa limen erat, cum Argenis ad Arſidam mittit, jubetque confeſtim venire cum hoſpite. Nec diſtulit ille; & Poliarchum ſub crine adoptitio latentem, cum exiguis aliquot picturis, mercatoris ſpecie ſecum duxit. Tremebat Poliarchus; & illud animi robur, quod nulla diſcrimina, nulli hoſtes permoverant, deſtituebat cogitantem ſe ad Argenidem ire. Sanguinem etiam in illa expectatione virgo amiſerat; notaveratque intercidi à ſe verba ſi cui loquebatur. Secreta erat porticus, in quam ad cogitationem, curarumque ſolitariam li-

bertatem ſolebat ſecedere. Illuc poſtquam cum Arſida Poliarchus admiſſus eſt, manumque protenſam, tanquam numen veneraretur, ad os retulit, ſubiti utrinque ſingultus multo rubore vultus ſparſerunt. Mox direpta ille larva ſuos vultus reddidit ſibi; & cum Arſida publicæ humanitatis verbis ſalutavit Argenidem. Sed Arſidas tanquam aliud agens ſenſim ad murum receſſit; fecitque ambobus poteſtatem liberius colloquendi. Hic rurſus erepta turbulentis affectibus verba diſtulêre attonitos, donec fuſis lachrymis expedita Argenis, Video te, chariſſime? inquit; an expreſſere tuos vultus inſomnia; & imitationem lætitiæ ad Argenidem tuam ferunt? Vides, retulit ille, domina, novo nunc ſenſu mala exacta ſentientem, & tuo conſpectu admonitum quã calamitoſum fuerit tandiu abſuiſſe. Quod niſi grave eſt meminiſſe; quid ſenſus tibi fuit, quid virium, in meis periculis? Quam multum doluiſti; quam ſæpe accuſaviſti abſentiam meam? At illa; Nimis heu potes ex tuis doloribus æſtimare quam ſolicitos te abſente dies exegerim. Eo quoque miſerior, Poliarche, ſum, quod non te ſequi licet, quod ſcio te per pericula errare, denique quod ſperare alii audent me poſſe mutari. Dic iterum; Tu is es Poliarchus? tu in Siciliam rediiſti? Tu es incolumis? Præſentem te conſpicor? Ah num & maciei quam in tuo vultu cerno ego cauſa ſum, Poliarche? Sed an eadem querenda rurſus erunt? an tibi iteranda exilia? & timide ſemper amabimus? Ille errores ſuos in compendium miſit; Vt naufragus fuiſſet, ut de prædonibus victor, & in Numidiæ aula æger. At Argenis (quod potius in rem erat) paucis expoſuit Radirobanis cupiditatem.

Et-

Et quidem timere ſe, ne bene meritum hominem Meleander generum velit accipere; Quod facinus, inquit, niſi tu illi obſtas, antevertam mea cæde. Quam autem miſerum putas, ſub ictu quotidie mortis ſtare, quæ non longius abeſt quam fœdera illa quæ Sardi fortiſſime urgent? Accedit ſolitudo. Neminis ſolatium adeſt, cui curas committam. Timeo armatum Radirobanem; Patrem vereor; Ipſa (proh facinus!) Seleniſſa ad hoſtes defecit. Et jamdudum (ſubjicit Poliarchus) hanc oculis quærebam. Tibi enim hodie primum, illa abſente, loquor. Ego, ait Argenis, ſi vivo, eam miſerrimam habebo. Studet Regi Sardiniæ. Nec, cur aut quomodo mutata ſit, ſcio. Sed, ne de flagitio dubites, cum ſecretæ eſſemus, Radirobané laudavit. Parùm id erat: niſi me ut ſaltem ſimulata amicitia facilis illi eſſem ſuſtinuiſſet hortari; id eſt, ut, quaſi reciprocanti æſtu, ſenſim à te recederem. Nunc quoque ne adeſſe te ſciret, paſſa ſum ad illum hanc exire. Ambo in viridario de meis fatis agunt. Sed non impune peccaverit. Peribit ſi unquam fœlix ero. Indignatus juvenis, cum proditionis injuriam impatienter ferrent; ad periculum quoque exhorruit, quod tam potens in Argenidis familia Radirobanes eſſet; &, vel ſi ceſſaret Argenis, ultorem injuriæ ſe promiſit.

Poſt hæc anxia deliberatione verſantibus quid ſibi capiendum conſilii, ipſa incertitudine animi nihil quod occurreret placebat. Iret ad Meleandrum Poliarchus, ſe Regem prædicaret, numeraret beneficia, ſibi uxorem optaret Argenidem: Ipſa quoque Argenis ſe ſponſam Poliarchi (quod res erat) apud patrem profiteretur. Iuſtum quidem, & præſentis, ſi ſuc-

cederet, utilitatis in ea mala remedium. Sed timebat Argenis iniquiorem Poliarcho Meleandrum; quo diſſimulato, armatum Radirobanem monſtrabat. Non æquam fore cauſam Poliarchi ſe in Regium culmen ſubito aſſerentis, & illius cujus cognitæ opes erant, & qui etiamnum exercitu implebat Siciliam. Timere ſe inſidias & ſcelera, quæ amor & regni cupiditas atrocia inveniunt. Vera hæc eſſe ſentiebat Poliarchus; Addebatque, metuendam Archombroti gratiam apud Regem; quem vereor, inquit, ne & in ſpem tuarum nuptiarum erectus ſit. Cohorruit Argenis ad hanc vocem; Neque tarde per omnes Archombroti actus, perque omnia verba, redeunte memoria, in eandem ſuſpicionem delapſa eſt. Igitur conſilium adeundi tunc publice Regem tanquam præceps, & ſævum periculis, omittunt.

Diutius hæſere in alio; Vt, quando fortuna Siciliam negabat, irent in patriam Poliarchi. Vltro redire in gratiam Meleander optaret: & eluſus Radirobanes, ſi aliquid moveret, excipi poſſet armis. Nihil Seleniſſam, nihil Archombrotum nocituros. Quid mirum ſi virgo ad ſponſi domum ibat? Pro flammeo velum fore quo celaretur diſcedens: faces autem multo plures quam quinque ſub noctem ipſa aſtra abeunti præſtitura. In hanc fugam conſentiens Argenis, reluctantem animum, & damnantem hunc impetum, non bene domabat. Vellebaturque media intentio inter abeundi & manendi conſilia. Hinc cauſam, quę utiq; optima erat, reſpiciebat; hinc famam; quam non integro tantum, ſed & ſapienti pudore oportet habere propitiam. In ea ſeditione animi, tamen

tamen ſequebatur Poliarchum;non tam quod illud optimum putaret, quam ne aliquid eſſet quod ei negare videretur. Sed ipſe hoc furto non admodum lætus; quia ſciebat pervulgatum hoc eſſe remedium; & nullam amantium fabulam pene conſtare, in qua virgo cum ſponſo non fugiat; Cum præterea vim notaſſet quam Argenis fugæ laudandæ ſibi ipſa inferebat: Digni ſumus, ô Domina, inquit, qui non latronum more tenebras, atque ſilentium, quæramus in vota. Quid ſi deprehenſis non erit ſubirato patre defenſio? Quid ſi abſtrahemur nunquam redituri ad conſpectum? Fruſtra præſidium ab æquitate expectamus, niſi ipſi æquitati paramus ante præſidium. Si placet, credisque inter mala jam familiaria tres adhuc menſes durare nos poſſe; ego à patria revertar cum milite, ut non ſine dignitatis inſignibus te Regum Principumque ſpem ac ſtirpem accipiam. Quod ſi adhuc repugnabunt noſtri hoſtes, extorquebo idoneis viribus à Sicilia meam ſimul & tuam fœlicitatem. Sponde modo tamdiu te victuram. Ego ſtrenue adero, niſi mors interim obtinget; quæ ſi tam celeri fato imminet, at tanti ſaltem erit te à funebri abfuiſſe ſpectaculo. Cum hæc verba ſuſpirio finiret, obruerunt Argenidem largiſſimi fletus; Reputanſque quam is igitur procul, quam ſubito abiret, non minus ſub amore, quam antea ſub verecundia, vapulavit. Sed conſuetudine dolendi, tres facilius menſes deſtinari ad miſerias ſinebat; modo intra id temporis rediret Poliarchus, vel inermis; quem tunc ipſa ſequeretur, ſpe alia omni damnata.

Vbi in illam ſententiam conceſſum eſt, uterq;

plurima

plurima monere & hortari; Quærere etiam Poliarchus quid interim Radirobani, quid parenti, virgo diceret; Illa autem ne promiſſo tempore deſtitueret amantem, verbis & lachrymis, &, quod efficacius erat, mentione deſtinati ſi falleret interitus, monebat. Plurima, inquit, Poliarche, in te amavi; ſed præcipue fidem, & pleriſque virorum ignotam modeſtiam. Diu eſt, quod, non ſpreto quidem patris imperio, ſed omiſſo, te ſponſum appellavi. Nunc iterum opes meas, fortunam, amicitiam, qua licet tibi trado; & per utriuſque fata obteſtor, nulla vis ab hoc ſacramento me abſolvet. Nullius unquam, niſi Poliarchi erit Argenis. Si Dii ſinent ut fœlicibus hymenæis jungamur, tum plenum beneficium fatis debebimus: Sin malignior fortuna conatus everterit noſtros, ego tamen incorrupta in tumulum ſuccedam, & ſaltem animorum inter nos matrimonium erit. Poſt hæc verba rubore ſuffuſa eſt; pronuſque in gratias Poliarchus, non minora de Argenidis in ſe victoria loquutus eſt.

Timebat uterque ne forte à Radirobane rediret Seleniſſa; cui poſtquam ambo maledixerunt, ſuaſit tamen Poliarchus ne illam tot ſecretorum arbitram à ſe temere Argenis amitteret. Sin neceſſitatem divortii ſuo ſcelere faceret anus, tunc virgo meminiſſet Timocleæ, prudentiſſimæ matronæ, & illo loco dignæ à quo iſta excideret. Satis erat commendata Argenidi Timoclea, ſervatrix Poliarchi; timuitque ſubito virgo peccaſſe; tenuibus adhuc donis parum in eam liberalis. Quippe Seleniſſa effecerat, ne in gynæceum reciperetur; nec de charitate quidem, ſed de conſtitutis muneribus multa dehortando reciderat. Cum

vero

vero narraret Poliarchus benevolentiam in ſe Dunalbii, adderetque, non levius Antenorem & Hieroleandrum in ſe affectos, ſibi virgo gratulabatur, hos eximios viros eſſe, quorum tuta opera uti in arcanis liceret. Statuerunt igitur, beneficiis omnes excolere. Quamquam Dunalbius eo Sacerdotii proceſſerat, ut vix quicquam poſſet addi faſtigio, tamen ajebant, referendæ gratiæ locum nunquam Regibus deeſſe. Hieroleandro autem (inquit Argenis) magnus erit ad publicos honores aditus, ſi eum patris Epiſtolis ego præfecero. Sed Antenori quæ præmia erunt? Mittam ſæpe Apollini & Sacerdoti donaria; Et, ſi tibi videtur, Poliarche, chariſſimam Timocleam, ubi res noſtræ ſucceſſerint, magna cum dote, quam uterque ei dicemus, uxorem accipiet.

Iam tempus urgebat; viciſſimque expectabat miſſionem, neutro tam acerbum ſermonem incipiente. Ergo ſilebant triſti aſpectu; donec conatus Poliarchus bene precari, & abire, in vocis primordio defecit. Vt tamen neceſſaria fortitudine dolores finiret qui in diſcedendi confinio creſcebant, demiſſis cervicibus veneratus Argenidem, inter ſilentium abſceſſit. At Virgo ſæpe repreſſis lachrymis tandem victa, ſubito impetu ſemovit ſe à conſpectu. Amens plangebat pectus immeritum, plus mala Poliarchi quam ſua, aut ſentiens, aut ſentire ſe rata. Sic tunc confuſa in ſecretum cubiculum irrupit; & ille haud certis veſtigiis, oculiſq; vix egreſſum à porticu videbat. Arſidas quoque perturbatione cognita, & frigidus ipſe, nec dicere quicquam auſus, cum muto, nec ſatis ſui conſcio, redit ad Nicopompum, illíneque ſub veſperam ad mare cupientem deducit.

Interim motibus longe diverſis Radirobanes agebatur, differente Seleniſſa de Theocrines diſcrimine. Nam ut anum in viridarium venientem eſt amplexus: Vt pugnat, ut vincit Theocrine? ô mater. Certe in ipſius imagine anxiam noctem duxi. Nam heri iniquo numero, ſi meminiſti, pugnantem reliquimus. Sed quod præcipue me ſolicitum habet, an Argenis noſtra valet? & quid tractabilem fore exiſtimas? Tum Seleniſſa: Diis litaviſti, Rex, niſi me eloquentem faciam, imputemque meæ arti quod incepit agnoſcere Argenis ſe tibi præter meritum duram eſſe. Quid enim amplius expectes? Illam ad pœnitentiam adegi meis verbis. Mitigato in te animo huc promiſit ſe venturam. Sed dum cultui ſuo vacat, ſine nos incepta evolvere. Magnopere enim expedit ne ignores Theocrinem. Pugnabat, ut retuli, ſpoliiſque animoſa hoſtilibus circumferebat ſimul clypeum, ſimul ferrum. Diceres hanc bellis aſſuetam, illos in gynæceo adoleviſſe. Duo de prædonibus jam ſtrati, totidem reliqui erant. Nemo integer à vulneribus reſtabat. Nam & in fronte Theocrines, dum ipſa alterum petit, mucro alterius leviter ſedit. Illico emicuit ſanguis, & purpura per candidiſſimos vultus errante torvos oculos ſtrinxit; caputque & arma quaſſando cum minaciter proclamaſſet, (Adhuc timeo, Rex) aliquid ſupra mortalem fuit. Vix ſauciam videramus; jamque illam qua violata erat manum ferro dejecerat. Neque mora, averſos prædones, cum vulneribus multis invalidi fugerent, nihil noctem, nihil inſidias verita, extra triclinium ſequuta eſt.

Sed dum per tenebras & hi latent impunius, & irata

& irata exerrat Theocrine, novus clamor illius animum percuſſit. Nam altera pars latronum, cum aliquamdiu cubile Meleandri quæſiiſſent, tandem lumen ſequuti quod haud procul regio thoro in cuſtodiam vigilabat, fores effringunt, &, promiſſum Lycogeni donum, Regem vinculis adoriuntur. Excitatus tumultu Rex, ubi viros (haud aſſuetum illi domui facinus) aſpexit, & quidem armatos: quamquam ſomno & rerum inſolentia turbatus, tamen enſem qui ad pulvinum pendebat corripiens, ſimul veſtigium ad pugnam feſtinavit componere. Sed priuſquam excuſſum thoro corpus, juſto gradu conſiſteret, ira & horrore titubantem latrones circumſiſtunt. Non ſacra illa membra, non proximum Diis nomen reveriti, captivum reclinant in lectum; ferroque extorto quod tenebat, auſus unus eſt, ſimulans caſum, (ſed opinor ſacrilegæ audaciæ famam & voluptatem captans) in illius vultū capulo impingere. Iam manus inſtitis tenebantur, &, quaſi damnatum operto capite ducentes, ſuperbi querebantur, nondum ſocios qui ad comprehendendam Argenidem diverterant, adeſſe cum præda; Cum Theocrine ſucceſſu exultans, prælioque & vulnere accenſa, ad Regem pervenit; captivumque intuita, furioſo clamore graſſatores increpuit; O quotquot ſunt parricidarum deterrimi, ſubite calentem veſtrorum ſociorum ſanguine enſem, heu mea manu non digni! Sed non omnes ita peribitis. Supererunt qui ſerviliter necentur. Nec levius quam pro atrocitate minarum, cœpit in eos deſævire. In illo tumultu excidit veſtis qua caput Meleandri prædones condiderant. Hac prolapſa videt auxilium ſuum, videt parem

parem tot graſſatoribus Theocrinem,quę jam fato unius cæteros admonuerat illi ſceleri abeſſe fortunam. Mireris, Theocrinem, tot obverſantibus circa mucronibus, tot mortibus clypeo ſolo depulſis, Regis vincula non patienter aſpexiſſe. Sed, O Rex ſanctiſſime, inquit, quandiu captivum te videbo? Simul nodum inſtitarum,qui non arcte coiverat, ſolvit, & arma viriliter quærentem objectu corporis tutatur, donec gladium inveniret.

Hic Radirobanes, ægre ſervatum ſilentium denique ſolvens, O, inquit, ſimillima fabulis monſtra! Quid huic par antiquitas vidit? Vnde virgini ille ſanguis? Vnde fati charitas tanta in Regem, ut paterentur imminere exitium, quo ſanctius & fœlicitatis novæ exemplo eſſet incolumis? O Seleniſſa! Sed an vera hæc autumas? Parce per tot miracula confuſo. Tum anus; Tu ita me (ô Rex) atque ita te juvet Argenis, ut hæc non minus vera ſunt quam me vivere, quam tibi me loqui, quam denique te amare. Perge igitur, ſubjicit Radirobanes, implere me tam inſignis noctis prodigiis. Et illa; Exolutus vinculis Meleander, non ſuam ſalutem, non Theocrines pericula deſtituit. Ita valide pugnando effectum eſt,ut ex tribus qui ſupererant,unus caderet,aliuſque fugeret,& poſtremum Theocrine amplexu occuparet, cujus poſtquam lacertos in tergum reduxit, vinctum obnoxie committit Meleandro; & Serva hunc, ait; dumque redeo, ſi ſalutem tuam, Rex, amas, intra hanc ſedem te contine. Illum qui aufugit non oportet elabi. præterea explorabo de inſidiis quid ſuperſit.

Sub hæc verba limen egreſſa, redit ad thalamum Argenidis,in quo noſtræ mulieres timidiſſimo

diſſimo cœtu convenerant. Collige animum tuum. Nam quæ à me, Rex, audies, niſi eſſes conſtantiſſimus, te repente per præcipites motus abriperent. Theocrine prælio calens, oculiſque jam alia, & propemodum toto vultu nobis ignota, manu Argenidem prehendit, & pręterea ſequi me jubet. Poſtquam conſtitimus unde cæteræ loquentem non audirent; Diis gratias habeo, inquit, quod amoris mei induſtriam per non inutiles dolos in hanc veſtem & domum coëgerunt. Tibi, Domina, Patrique, ſaluti hæc fraus fuit, quos propitiis fatis prædonibus eripui. Hoc eventu æquum eſt mihi ignoſci. Nam quid amplius diſſimulem, cum iſta me prælia probaverint virum eſſe? Fefelli; Audacius quam voluiſſetis amavi; & quo minime licebat ſub muliebris ſexus favore admiſſus ſum. Sed excuſationis multum eſt, quod inter vos tamdiu verſatus, mores & ſpeciem puellæ ſic retuli, ut nulla immodeſtia ſexum arguerit: quantum autem in fœminas potuerim, ſi abfuiſſet verecundia, nunc demum in viros oſtendi. Nec quæro has vires aut continentiam laudare. Satis erit ſi apud te (Virgo) me abſolvent. Scias enim: Ego nec genere, nec fortuna regiis nuptiis impar, ab externo littore tuam famam ſequutus ſum; & quaſi admonentibus Diis, ut te viderem, fruererque moribus tuis, fœminam ſimulavi. Crudelitatem patrui, miſerias matris, omnia commentus ſum. Abſcedo nunc ægrior quam cum intravi. Nam quantillum tuarum virtutum eſt quod fama acceperam? & me tamen rapuerant.

Radirobanes atrociter his verbis vulneratus; Perii, Seleniſſa, perii, inquit. Quis hic ergo ſub palla degeneri Achilles? aut quæ Thetis fraudem

dem ornaverat? Nullus ſum. An ille eſt quem nunc amat Argenis? Ille eſt, ſubjicit anus & ne putes vulgare hoc eſſe ſecretum; id adhuc ignorat Meleander. Cæterum morari ſe diutius poſſe negabat, ne Regi ſuſpecta fortitudo ſenſim fraudem detegeret. Rediturum ſe brevi ad Regiam, ſed cultu militari, mihiq; vel Syracuſis, vel in Aula, præſto futurum quoties ab arce digrederer. Sibi nomen Poliarcho, neque vero diutius victurum, quam placeret Argenidi. Ex animo tuo perpende, Rex, quales ambæ fuerimus. Si te narratio virum movet, quid exiſtimas in re præſenti fœminas obſtupuiſſe? Pauca deinde in aurem Argenidi narravit. Credo, genus & patriam referebat; obteſtatuſque virginem ut ſecreta ea eſſent, fidem invenit. Vnum hoc enim arcanum eſt quod non auribus meis Argenis commiſerit. Arcis claves apud me de more ſervabantur: quas ille corripiens; Ite ad Meleandrum, ait: Ego, ne majores ſubſint inſidiæ, prætorianos & vigiles accerſam. Spiſſiſſimæ tunc nubes omnia aſtra eripuerant. Et dimotis ille clauſtris, cum facem teneret, ab ipſo arcis limine exclamavit, perrupiſſe ad Regem graſſatores; Properaret ad auxilium è ſtationibus miles; inſtare, adeſſe periculum; facinus prope peractum eſſe. Hæc cum vehementius aliquoties proclamaſſet, ipſe quidem longe à via declinavit per tenebras; cæterum exarſere improviſo tumultu qui arcem proxime obſervabant. Quo habitu quiſque erant, procurrunt ad præſtandam celeriter fidem; Nam & multi ſeminudi, ne componendis veſtibus tardi eſſent, propemodum ſola arma attulerunt. Iam occupaverant mœnia, jam fervebat veſtibulum atriumq; confuſis cohortibus. Cumque per

per varios ignes fruſtra hoſtis quæreretur, cœpêre vereri, ne aut larvæ improvidos luſiſſent, aut aliquo dolo de ſtationibus eſſent exciti. Præcipui vero duces,& in illis Eurymedes, cum delectis militum ad cubiculum Regis pervadit, in quo ego cum Argenide eram. Noſtra vociferatio,& in vultu Regis horror, maximeque duo cadavera quæ ante pedes jacebant, non contemnendæ rei indicia fuerunt. Circumſtetêre igitur Regem; Ac quod incolumem videbant, defunctumque periculo, manum amplexi, miſtis vocibus multa ac varia volentes, ideo nihil exequebantur. Hi quærebant qui ſicarii fuiſſent; alii qui eos refelliſſet in inermi & muliebri domo; plurimi accenſis facibus ſcrutabantur ne qua hoſtis lateret. Etiam tumultuaria quæſtio de captivo habebatur,his genas vellicantibus, aliis in pectus intentantibus ferrum. Meleander intereſſe arbitratus ne præcox vindicta de eo ſumeretur, tradit ſervandum Eurymedi.

Iamque ſecurus,& præſidio ſuorum medius ad Argenidis thalamum venit, quo & referentibus nobis audierat etiam domitos eſſe à Theocrine ſicarios. Poſtquam & illic duo cadavera conſpexêre,&plagas pluſquam ad mortem opus erat adactas, enixius rogavêre Regis amici, quinam mortalium huic fortitudini ſuffeciſſent. Vbi vero retulimus, manu puellæ patratum hoc facinus, taciti (nam admiratio verba ſuppreſſerat) circumlatis oculis victricem requirebant. Rex quoque advocari illam juſſit: &, quia monebamus duos ex latronibus fugiſſe, ipſeque meminerat unum quoque cubiculo ſuo elapſum, tota domo diſtribui exploratores juſſit, qui repertos adducerent. Sed ſive

per

per portam qua receptum præſidium erat effugerant; ſive per muros erant delapſi; Regi tandem relatum eſt, neque illos neque Theocrinem comparere. Minor cura Meleandro de prædonibus fuit; ſed Theocrinem abeſſe non ferebat; iterumque delectis qui omnia veſtigarent, Theocrines nomine tota domus exonuit. Sciebamus, ego, atque Argenis, vocantibus reſpondere non poſſe, qui beneficio noctis uſurus jam forſitan multum viæ proceſſiſſet; Primumque indicium mihi fuit amare Argenidem, quod adeo diſſimulabat quicquid utraque noveramus, ut prope me falleret.

In illis tumultibus reliquum noctis abſumptum eſt. Prima luce Cleobulus, cæteriq; quorum conſiliis Rex præcipue fidit, per curſores admoniti quid Regi contigiſſet, ſtrenue adfuerunt. quibus ad quæſtionem de captivo habendam dimiſſis, Rex ita circumſtantes affatus eſt; Quamquam in me Deoſque ingens piaculum admiſſere nefarii, detegique & vindicari ſontes debent, ego tamen non me magis ultum cupio, quam illam videre cujus virtute ſervatus ſum. Vbicunque Theocrine eſt, ego me fœlicem abnuo eſſe, quamdiu ignoro an illa ſit in tranquillo. Dii boni! Ne in latronum inſidias nimia virtute devenerit. Sic loquenti, querentique, iterum exploratores renunciant, nulla Theocrines veſtigia nec in arce, nec in proximis campis extare. Si quid duri contigiſſet, aut ſauciam, aut, nefas, interemptam potuiſſe reperiri. Hæſit aliquantum Rex, ut ex fronte conjiciebamus, in ſubitas cogitationes delapſus. Tandem verſus ad ſignum maximi Iovis, quod non procul in domeſtica ara ſtabat; Summe Iupiter, inquit, ſi ut conjicio res eſt, firma

tuo

tuo numine meam fidem. Cœleſti munere factum eſt quod ex telis impiorum elapſus ſum. O Theocrine! ſi fas eſt adhuc eo nomine te cenſeri, quod tibi inter nos induiſti. Non tu virgo mortalis, nec de numinum vulgo. Tu ſanctiſſima Pallas, tu præſes armorum, tu quæ ſoli Iovi debes quod nata es. Veneror te, Dearum fortiſſima, ne Siculos patiaris ignorare beneficium tuum. Me enim arctiſſima religione tibi devotum exemiſti inimicis; ſeu patris imperium, ſeu pietatem tuam ſequuta. O te fœlicem, mea Argenis, ſi tuas fortunas licuiſſet agnoſcere; ſciviſſeſq; Palladem tibi loqui, tibi adeſſe; quæ quo ſolertius divinitatem celaret, tibi clientis ſpecie voluit eſſe obnoxia! Quibus argumentis hoc credam, ſi poſtulas; Primum, memini vultus; & eodem numine, quo Deam vetabar deprehendere, nunc ſero immortalia ora cognoſco. Quis vigor? quod in oculis jubar? Omnia lineamenta in memoriam redeant; ſcies quod ut fingebat mortalem, ita nec Deam in totum ſuppreſſerat. Sed quis de accepto beneficio dubitet poſt certamen Pallade una dignum? Adeone ad divina opera caligemus, ut virgunculæ manu putemus tot homines fuſos, & non potius lacertis cœleſtibus gratias habeamus, qui hanc pugnam ediderunt? Nunc vero quæ præſens tegebatur, abſentia ſua ſe nobis aperuit. In cœlum abſceſſit, aut fortaſſe noſtris oculis erepta, tamen inter nos verſatur, expertura an ſimus ingrati.

Ita diſſerente Meleandro, fremitus ingens inter audientes exortus eſt. Scis, hominũ animos, ac præſertim multitudinis, facile grandibus & inſuetis rebus Deos authores facere; & ſuperſtitionem quodam impetu infundi. Glorioſum

rioſum præterea Siciliæ erat, Deos ipſos pugnaſſe pro Regibus. Itaq; orationem Regis excepit militum clamor, Minervam Tritonidem per omnia nomina invocantium, quæ illi artes ſuæ aut deditæ ſedes fecerunt. Hi ſuperſtitione animi; alii quo Regi placerent; cæteri effuſe gaudendi licentiam amantes. Vt putas inter hos errantium motus riſu furtivo mecum Argenidem luſiſſe? Nec indelectata quidem hac fabula, mirabar quod Rex tam facile Deam feciſſet. Sed non hactenus ſtetit ludibrium. Quidam miles ſive adulatione, ſive inſania motus; Quæ autem illa ſpecies, inquit, quam in ſumma arce vidi, cum ex caſtris exciti primum ſumus: Fulgebat per noctem candidiſſimus ignis, quem hærere tectis putabam, & nos cõpeſcendo incendio acciri. Mox in radios diſtingui cœpit fulgor; & hæc pompa longo ordine crevit in cœlum. Rei autem admirationem tunc quidem mihi excuſſit nunciatum, Rex, tuæ majeſtatis periculum, quam non ſine venerationis ſenſu nunc repeto. Quid ſi ille Palladis ſplendor erat, ſeſe poſt te aſſertum recipientis ad ſydera? Vix miles finierat, cum plerique eadem veſania, quod is finxerat, ſomniove conceperat, vidiſſe ſe confirmant. Ita multis authoribus fabula invaluit: & certatim conſecrationem Theocrines argumentis, veneratione, aſſenſu juverunt. Cum vero gratularentur Argenidi quod tamdiu habuiſſet domeſticum numen, illa abjectis modeſtiæ ſpecie luminibus, antevertebat riſum; donec, ſatis adorata Minerva, Rex ad conſilium ſuper atrocitate ſceleris cum delectis ſeceſſit; & ego atque Argenis de Poliarcho loquuturæ in penetrale convenimus. Dicebat Argenis, non indolis ad tempus repreſſæ,

repreſſæ, ſed veriſſimæ fuiſſe virtutis, quod is apud ſe toties modeſtiam tenuiſſet. Quid illius ingenio candidius, qui pene lenior inter mulieres fuiſſet, quam fortior inter viros? Iam beneficium memorabat quod Meleandro teſte dignum erat magnitudine deorum, & Palladis manu. Iam etiam, ſed illud verecunde, monſtrabat quantum ille amaſſet, periculoſiſſimo dolo auſus & ſexum diſſimulare, & ſe ſuppliciis, quæ deprehenſo certa erant, objicere. Fateor, ô Rex; ſublevabam virginis pudorem, ea ipſa commendando, quæ intelligebam illi eſſe gratiſſima; & quia nondum te noveram, nihil credebam præſtabilius Poliarcho.

Interim exegerat à captivo Cleobulus ſceleris authorem atque modum. Ille tormentis impar, cuncta de Lycogene confeſſus: Viam ajebat ſe ad arcem inveniſſe; qua mari alluitur: neſcio qua harpagine in murum conjecta, quæ ilicet ſaxis hæſit, præligatumque funiculum, per quem in altum ſcandi poſſet, librato pondere immota ſuſtinuit. Hic largiter à Rege eſſe peccatum, conſultiores putant. Nam cum Lycogenem ſubito opprimi oporteret; maluit ad illius villam mitti qui hominem tantum accerſerent. Seu jam eum ad arma comparatũ crediderat, ut nec capi facile poſſet; ſeu ſperabat ad omnia audacem contempto judicii periculo venturum. At ille cum clientum fortiſſimis, quos pridie in rei eventum plerumque ignaros coëgerat, venationis ſpecie longius profectus, venit ad arcem quam in Leontino agro habebat eximiam. Hinc per litteras Regi ſignificat, nec ſe tuto inter tot inimicos ad judicium ire poſſe, nec debere inauditum damnari. Non denique oportere ſubornatos in ſuam perniciem

ſicarios

ſicarios fidem habere. Interim factione & viribus adoleverat; ut, quod nimiæ lenitatis conſilium fuerat Regi, tunc neceſſarium eſſet, diſſimulare facinus, & tanquam ad innocentem reſcribere; Præcipue monente Cleobulo, ut, ſi injuriam fortiter exequi nollet, ſaltem non tam ignoſcere videretur, quam fidem accuſationi non habere. Ad hoc, conſilium fuit, ut captivus ille index, morte in carcere oblata, tanquam caſu occideret. Neque tamen Lycogenes quid meritus ipſe, aut Meleander quid ille auſus eſſet, oblitus eſt. Alter ergo in alterius poteſtatem aut fidem redire cavebant; & ſuſpicionibus odia fovebantur, bello quod deinde ſequutum eſt propemodum deteriora.

Interim Meleander damnata arcis fide quæ ſicariorum furori patuerat, non conſilio Syracuſas Argenidem abducit; non tam iratus Lycogeni, quam Palladi gratus. Adventabant quinque dierum ſolemnia, quibus ferias illius Deæ naſcentis ſolemus reſidere. His ergo expectatis, Rex ad templum progreditur, convocatoque ad concionem populo, in hunc ſenſum loquutus eſt; Scire jam eos quicquid ipſe de Palladis in ſe meritis dicere poſſet: Repetere tamen Deam in mercedem auxilii, ut quam ſæpiſſime amet de ea re loqui. Tunc in ſe atque Argenidem inſidias commemorat; ſceleris tamen authores premens; Neque in Lycogenem contumelioſa vox excidit. Palladem autem mortali ſpecie, & Theocrines nomine tectam, adfuiſſe periclitanti. Ipſam ipſam genio manuque divinam, abſtuliſſe ſucceſſum euntibus in ſe telis; & prædones tanto numine oppreſſos periiſſe. Quid autem, ô cives, erga Deam pignus erit, nos præſtiti auxilii memores eſſe, niſi,

quod

quod preciosiſſimum mihi ſervavit, Argenidem inquam meam, ego ejus cultui mancipo? Hanc igitur conſciis omnibus Diis, in publica Siculorum concione, tanquam Pontifex Sacerdotem capio; Hanc ſacris Palladis jubeo operari, templiſque præeſſe, donec Iunonis numine abducetur ad nuptias.

Poſtquam Rex dicere ceſſavit, Argenis ex compoſito ad patrem proceſſit. Circa, Augures erant. Et Rex candidam veſtem tenens, omnibus hiſtoriis diſtinctam quæ Palladis majeſtatem populo exhibent, procumbentis collo injecit. Quod ſi, inquit, Deæ eſſe non potes, niſi è patria poteſtate exiveris, ego te hactenus imperio meo ſolvo. Solæ nuptiæ à Palladis religione te eximent. Sacra omnibus nundinis peragentem noſtri cives aſpicient. Ad hæc Meleandri verba lachrymas, plauſus, vota, popularis ſuperſtitio effudit. Redeuntes deinde in Regiam tota civitas comitata, mox per ſingulas domos temulento pervigilio novitatem ſacrorum ſancivit.

Accenſus Radirobanes æmulatione ſæviſſima, interfatur; Dic autem, Seleniſſa; eouſque decipi patrem tulit Argenis? Non repugnavit infulas injicienti? Non exoneravit Regis animum abſurda pietate? Tulit deniq; ſe Palladis nomine initiari Poliarcho? Tunc anus; Equidem indignabar eo proceſſiſſe fortunæ ludibrium. Sed non impune ſtudiis alumnæ repugnaſſem; quæ profeſſo apud me affectu Poliarcho jam favebat. Ingratum prçterea fuiſſet Meleandro, ab errore revocari. Quantum enim hoc erat, habuiſſe in auxilio Deam? Præterea gnatam ſacerdotio deſtinabat, non pietatis tantum officio, ſed ut populus virginem proxi-

mam ſceptro, videre aſſueſceret, & mirari. Ita volebat favore frequentiæ eſſe ſecuram, quæ in ſolitudine prope perierat. Nec ſordida ſacra aut indigna ſceptro erant, quibus manus admoliebatur. Veſtis auro ſigniſque conſpicua; caput ornatum ut potius Deæ quam antiſtitis crederes. Satis erat, innoxio ictu libare victimas, priuſquam cæderentur; thura inde Palladi dare; moxque fluentem populum ad rami oſculum, quem ipſa tenebat, in aurata ſede excipere.

Inter hos dies Poliarchus, ut promiſerat, militari ad Aulam cultu venit. Vnus ille cum ipſo qui patruelem antea ſimulaverat. Tunc eum ſorte & nomine mutato appellabat Gelanorum, habebatque pro liberto. Primum ad Eurymedem venit, ſtatimque indole, & arcano inter præſtantes viros genio, ei conciliatus eſt. Mox per illum admiſſus ad Regem, ſignificavit, à remotiſſima regione ſe venire, inter ſuę fælicitatis titulos numeraturum ſi in tanti Principis aula liceret ad virtutem erudiri. Rex qui ſæpe Theocrinem non viderat, jam ſermone & veſtibus alium, adeo ignoravit, ut tanquam incognito & tunc primum in Siciliam appulſo loqueretur. Suſpiciebat tamen vultus; & omnia in hoſpite ſpectabilia, viam ad futuræ familiaritatis magnitudinem faciebant.

Dies erat quo redeuntibus nundinis, oportebat Argenidem ire ad templum, cum ambæ ſcivimus Poliarchum eſſe in regia. Trepidabamus ergo: illa quidem lætitiæ immodico ſenſu; ego autem horrore dubia, ne quid ipſa moribus ſuis, & monitis meis, indignum patraret. Sed rem in melius utriuſque amantis virtus explicuit. Ignoſce (Rex) ſi coram te Poliar-

chum

chum breviter laudo. Certe enim nec Argenidem oporteret à te amari, ſi impari aut degeneri amori patuiſſet; Nec deberes mihi multum, niſi te præferrem illi viro quem præter te vincere nemo poteſt. Tunc quidem hoc accepto nuncio, ſolemnium oblita Argenis, non ſacerdotii regium cultum quo cingebatur videbat, non ſalutantium cœtum, non matronas virgineſque aſſuetas obſequio. Occupata in Poliarcho, nec commode loqui poterat, nec audire; donec ego in morbum deſpiciens, familiariter rogavi, ut ſe colligeret: Et illa non antea merita ſic moneri, verecunde erubuit. Proceſſimus ergo ad templum: Iamque hoſtiæ tangebantur, cum in Argenidem intenta, rurſus video eam diriguiſſe. Nec dubia faſcinum eſſe, quo invicem miſeri amatores pereunt. circumſpexi unde hoc telum veniret. Haud procul Poliarchum aſpicio. Sed vir erat, majorque videbatur, nec facile Theocrinem agnovi; ut non mirum ſi Meleander falli potuerit. Adeo quicquid muliebre, quicquid timidum videram, cum veſte poſuerat. Supercilium gravius fuit, vultus erecti, lumenque modeſta ſed virili licentia vagum. Frontem quoque & tempora negligenti decore comis aſperſerat. Inter hæc Theocrinem animo repetebam. An illa eſt? inquiebam. ea eſt. Dii Deæque, tot lepores, tam habilis ad omnia animus: & hæ manus penſa trahebant? Ignovi itaque ad hoc ſpectaculum raptæ Argenidi: quam tamen revocatura ad præſentis ſacri officium, (nam prope ſtupebat) ſimulavi fluere pręter modum virginis pallam; eamque dum colligere videor; Memineris, domina, inquam, nec Poliarchum probaturum ut tibi hic deſis. Evigilaſſe diceres

ad hanc vocem. Concepit ergo preces quas præibat Pontifex,& Poliarcho,qui Deæ nomine colebatur, libentiſſime habuit hos honores. At ille (ô quanto plus eſt ſuo quemque quam alieno judicio eſſe fœlicem!) quærebat ſupplicare facientibus ſacra, inquieto animo in me ſubinde atque Argenidem reſpiciens.

Redimus ad regiam. Ne quçre quid tunc ego & Argenis colloquutæ. Vnicus erat de Poliarcho ſermo. Ad extremum; Quid,ô mater,peccabimus,ait Argenis,ſi meum, patriſque ſervatorem, ſanctius chariuſque habebimus, quam qui illum ignorant? O ſi ſaltem colloqui huic liceret; unaq; ſacerdotii mei vanitatem ridere! Faciam inquam (Domina) ut liceat.Mea opera ſiſtet hunc tibi. Et hoc quidem ſpondebam prolixius, ne illa (nam ſanitatis vix ſpes erat) morbum ſuum periculoſa modeſtia à ſenſu meo eriperet; neve,ſi nihil indulſiſſem,aliis artibus plura pararet. Cum ab Argenide exirem, video in veſtibulo Poliarchum cum meo filio ſpatiantem. Quippe ad me aditum ſuſpicione carentem quærebat. Ego tanquam ad filium irem, etiam hoſpitem ſalutavi; ſtrictimque admonui ut in eundem locum ſub noctem ſe referret. Quid moror? Secreto ad Argenidem adductus, ea gratia & modeſtia fuit, ut hunc crederem rurſus eſſe Theocrinem. Nihil illis colloquii (nam ſępiuſcule redibat) cui nõ intereſſem. Nullum crimen; nulla in juvene & amante temeritas; niſi quod ſemel in hanc ſententiam auſus eſt loqui; Se Regibus ortum, neque in ſtatu privato futurum diutius quã ſuus in Argenidem amor juſſiſſet; Ab ea recipi in ſponſi charitatem & fœdera optare. Vt prius in Orcum recipiatur (inquit Radirobanes.) O veſa-

nam

nam ſemiviri temeritatem! Non credebam, ait anus, ſuperfuturum virgini ad iſta ſermonem, & tanquam debitas mihi partes pro alumna parabam ſufficere: cum ipſa,ne,ut in re improviſa, cunctata quidem multum, auſa ſic loqui; Teſtes Dii, quos omnes, Poliarche, propitios tibi credo, ſi te fratrem habuiſſem, nullas in tædas conſenſuram me fuiſſe, ne quis eſſet quem ſupra te amandum jura mihi oſtenderent. Virtus tua, & libertas quam depulſis prædonibus dediſti, faciunt ne certiora fidei pignora poſſim exigere. Sint ergo conſcii Dii, & tu quoque Seleniſſa,me hactenus ad hæc pacta deſcendere,ut ſpondeam,nulli me, niſi Poliarcho, nupturam. Nec parentis in me imperio in totum detraho. Illo jubente nulli nubam; at alteri, nunquam. Expalluit Radirobanes; & faſcinum profecto valuiſſe in virginem; veneficum Poliarchum fuiſſe: Addebat & alia, quæ recens indignatio in fœlicem æmulum inveniebat. At Seleniſſa,Ego,ait,tunc confuſa;ne tamen nihil profuturo jurgio me illis committerem, Dii, inquam, aſpiret cogitationibus magnis. Audax tamen conſilium,& celere initiis. Et, ſi quid rogare vos poſſum; Quid intereſt, Poliarche, hæc potius agi ſecreto, quam profeſſo ad Meleandrum voto? Si, ut ais,& arbitror, privatæ ſortis non es; cum jam beneficium dederis, cum ab Argenide ameris, nihil cauſæ cur affinitas Regi non placeat. Tum ille: Si ignoſcis, Matrona, quod juvenilis impetus me avidum videndi Argenidem à patria abſtulit, ſine comitatu, aut cæteris meæ fortunæ indiciis;cętera facile excuſabo.Ignotus,& propemodum ſolus,vereor ut meam cauſam & opes Regi probem. Sufficere autem vita non

poſſet inter amoris mala, ſi in incerto votorum juberet à patria accire meæ ſortis & dignitatis inſignia. Itaq; me, ô virgo, ab interitu revocaſti, quem deſtinatum habebam, ſi te duram præbuiſſes. Tu vero, matrona, deſine hæc fœdera habere ſuſpecta. Nam quæ modeſtia fuit amanti, durabit adhuc ſponſo. Satis eſt me amari, ſatis eſt ſpem eſſe ſecuram. In hoc mihi votorũ nunc ſumma eſt. Nec furtivæ nuptiæ mihi placent. Iam patientior omnis moræ, tépeſtivis conſiliis ambiam Regé, donec in oculis Siciliæ mihi tua alumna ipſo jubente nubat.

Ita tunc ille; & modeſtiam quam ſermone prætulerat, moribus æquavit; ſummo pudore, quem hoſpes attulerat, etiam poſt ſecretæ fidei pignora illibato. Vivebat in aula. Servos aliquot emit. Equi, quos amabat domitare, ſtabula impleverant: ut eſſe opulentum conſtaret. Genio præterea ſtudiiſque, & quoties licebat, experimento fortitudinis, plurimorum animos tenebat; Per has artes nihil minus Regi charus quam nunc vides Archombrotum. Vnus tamen omnium conſcius Gelanorus: Cæteri familiares, utique ex Siculis collecti, dominum ignorabant. Sæpe ergo ad Argenidis familiam nihil ſuſpicioſa humanitate divertebat; ſæpe incautis omnibus, nunquam tamen niſi me duce, cum Argenide erat. Dixiſſes ſororem cum germano ſub me matre luſitare. Præcipua mihi ejus imago eſt venientis ad ſacra, quæ in ſuarum virtutum præmium immerita Pallas ferebat; Cum Antiſtita Argenis Palladem diceret, & Poliarchum cogitaret; & à numinis ſigno in eum tanquam temere obverſa, deflecteret preces; ille autem fabulæ non ignarus aut fingeret majeſtatem, aut aliquo nutu

oranti

oranti annueret. Hæc ſæpiſſime inter nos conſcium riſum ciebant, neque ſatis caſtigabam improbitatem per hos jocos errantium. Non tenuit Radirobanes iram; ſed, Si, inquit, juſta Pallas fuiſſet, hanc mimicam Deam, hanc divinos honores uſurpantem, multo pluribus laqueis ſuſpendiſſet, quam ſeipſam Arachne verberata.

Sic loquentes turbavit ab Argenide ſervus, qui dominæ verbis nunciavit Seleniſſæ ut rediret, ſecumque ſi videretur Radirobanem duceret. Vade, retulit illa, & dominæ nuncia nos confeſtim adfuturos. Cum ſervus abiiſſet; Expectaris ab Argenide, inquit, ô Rex. Neſcio quid ejus conſilium intervertit huc ad nos veniendi. Dum autem imus ad illam, patere breviter quæ ſuperſunt ediſſeri. Strictim ergo expoſuit, dum Poliarchus in ea fœlicitate eſſet, ortum in Sicilia bellum, Lycogene, poſtquam ſatis factione invaluit, acriter in Meleandrum provecto; ſtrenuum conſilio manuque Poliarchum non minus ipſo Rege exoſum hoſtibus fuiſſe; quos etiam primo certamine ita ultus eſt ut victoriam Regi tribuerit. Addidit calamitatem illius, violatis Lycogenis legatis, qui de pace acturi veniebant. Et tunc quidem pulſum eſſe Sicilia; ſed in dies ab Argenide expectari. Ille eſt, ô Rex, (ne immerito Archombrotum inſimules) qui virginem hactenus difficilem tibi fecit. Tum Radirobanes; Putas vero, Matrona, illo incolumi me fore ſecurum? Quid ſi mutabitur Argenis? quid ſi repetet prioris amicitiæ ſacramentum? Ipſum, quod jam (ut ais) me amat, deſerto Poliarcho, documento eſt me quoque, niſi aliquod mihi conſilium præoccupo, deſeri poſſe. Ne dubita

(refert anus) ubi ſemel matremfamilias Argenidem habueris, nihil eam à fide connubii deducet. Cenſeo itaque maturandos hymenæos. Si vero Poliarchum inter hæc redire contigerit, ego incautum, & omnia mihi credentem, qua jubebis in inſidias deducam. Tollendus enim erit. Nec arduum facinus, inermem ſolumque opprimere.

Radirobanes obſtupuit ad mulieris ſcelus: Probato tamen conſilio, in Argenidis porticum pervenit, in qua ipſa dimiſſo Poliarcho ambulabat vultu ſevero: utique recenti dolore incitata. Obviam tamen Radirobani perrexit, juſſitque conſidere; ipſa in ſella alia acquievit. Is vero, ſpe quam anus fecerat tumens, ſua vota, ſuum amorem virgini commendavit; omniaque addidit quæ verus effictuſque amandi impetus eadem habet. Argenis præter expectationem rigida, nihil ad ejus mentem reſpondit. Idque ille eo acerbius tulit, quo propius ſpem venerat expugnatum virginis animum eſſe. Expalluit etiam Seleniſſa; cum ſuo promiſſo fraudatus Rex inſpiceret in illam; verita quoque ne amor deceptus in apertæ indignationis verba mitteret inſanientem.

Poſtquam ille porticu exceſſit, auſa eſt anus incuſare Argenidem. Quid enim ejus animum in contraria rurſus egiſſet? Aut cur fefelliſſet ſpem quam pridie ipſa fecerat? Cur non ſaltem ageret curam patriæ, cujus intererat Radirobanem non iraſci? Sed puella, indignationis vix potens; Deſine, inquit, in pejus ominari. Diis curæ Sicilia erit; quorum numine perduelles, ut vidiſti, nuper extincti ſunt. Dubiis verbis, nec ſat certum an in ſe directis, anus

ver-

verberata contremuit. Hæ primæ flagitii furiæ erant inſidentes meritum pectus. Sed noverat ſolis ſceleribus ſua ſcelera poſſe defendi. Trepida ergo rerum ſuarum, anxie agitabat, quibus modis Radirobanem ad vim incenderet, traderetque ipſa Argenidem. Cui ne ſuſpecta interim eſſet, paulatim ſimulavit à Radirobanis patrocinio abire: & interdum imitatione doloris querebatur abeſſe Poliarchum. At non dubia Argenis ſimulationem hanc eſſe, pejus frontem ab animo diſſidentem exoſa eſt.

At Radirobanes vitia utcunque hactenus preſſa eo effrenatius ſolvere cœpit, quo diutius vires diſſimulatione collegerant. Nullum præmium par eſſe auxilio quo Meleandrum juverat arbitratus, ita agebat, tanquam hoſpitalibus armis plus juſto Siciliam & Argenidem emiſſet. Itaq; immodeſtius Regem ſupergnatæ fœderibus adibat; graviſq; inceperat omnibus Siculis eſſe. Potentiorem præcipue offenſam immodeſta ambitione contraxerat. At Meleandrum perplexæ cogitationes ſubiêre, verentem ne is amor in jurgia deſineret, feſſuſque & imparatus ſenex nova ad bella revocaretur. Filiam ergo vocat; petitque quid tantum in Radirobane ei diſpliceat. Privatorum eſt (inquit) eligere matrimonia ex amicitiæ affectu, vel morum concordia. Nobis illa ſuavitas exuenda. Regum enim fortuna eſt, ut nunc indignos & exoſos per ſanctiſſima fœdera ſibi conjungant; nunc omnium nexuum jura, omniſque ſanguinis charitatem, inhumana neceſſitas negligat. Chariſſimus eſſe ſolet, qui utilitate præcipua potentiam noſtram alit; & affinitates pulcherrimæ cenſentur, quæcunque regnum ſtabiliunt. Si plures genuiſſem, poſſes

 credere,

credere, non me hic tui habere rationem, ſed mei. Scio enim, à Regibus ſæpe filias, aut ſorores, ſpargi in eos quos fallere amicitiæ ſpecie volunt, vel ad tempus placere, nihilque deinde ſui ſanguinis pignoribus, nihil nominum quæ mutuo inierunt reverentia motos, pacem & bella ex temporum & fortunæ æſtimare ingenio. At tu mihi ſola es; in te unam affectum patris & Regis, natura & ſucceſſio conjunxit. Aut ipſa tibi conſule; aut me patiaris conſulere. Hic Argenis; Eſt, Domine, quod rationem virgo reddat, ſi quem ſibi optat in ſponſum, non ſi cui dura eſſe inſtituit, ſive ratio eſt, ſive etiam pudor, cujus eſſet vel omnes averſari. Hunc autem Radirobanem forſitan poſſem non odiſſe, ſi me potius amaret quam crederet debitam ſibi. Tam inconditam ſuperbiam non fero. Tu ipſe, optime pater, cætera cogita, quæ in homine non probas. His quoque adducta ſum, ne hoc affine, te, & Siciliam, & me denique perditam velim. Ita obſtinatam Rex dimiſit, certus ipſi, ut ſolebat, indulgere.

Radirobanes, quamquam iratus Seleniſſæ, quia promiſſa non proceſſerant, eam tamen optabat audire. Nam & ſolertem ſciebat, & poſt ſecreta alumnæ prodita ſuam eſſe. Cæterum uni ipſi Virtigani expugnatam illius conſcientiam detexerat; levabatque furorem liberrimis apud eum queſtibus, multiſque in Meleandrum, interdumque Argenidem, minis. Timeo, mi Virtiganes, inquit, ſuſpicionem fraudis, ſi toties cum Seleniſſa ago. Tu in vices meas tuto ſucceſſeris. Cum ibo ad Argenidem, facile ad anum pervenies, & hunc feres codicillum, quo queror, deſtitutam ſpem, quam habere me juſſerat, in Argenidis reci-
diſſe

diſſe ludibrium. Scribo præterea ut omnia tibi credat, ſi quæ in rem tam arduam forſitan habet. Te enim mearum rerum arbitrum, te ut in cæteris rebus, ſic in iſta conſilium præcipue mihi eſſe. Suſcepto negotio, ut primum Radirobanes Argenidem inviſit, Virtiganes clam Seleniſſæ in manus litteras dedit; quas nonnihil ſemota cum legiſſet, rediit ad Ligurem, haud ignara niſi procederent hæ nuptiæ, ſe utrimque perituram; &, Nuncia, inquit, Regi, nihil eorum deeſſe quæ promiſeram. Sed lentum amatorem iſta tempora non quærunt. Rex eſt; armatus eſt, habet claſſem; & ex raptu Dii quoque ſibi uxores invenerunt. Violenta conſilia amor excuſat, & mariti ſanctum nomen delet injurias. Nec in alumnam crudelis ſum. Cogi optat Argenis. Et hoc quidem ut fidem exolvat Poliarcho, cui promiſit nunquam ſponte conſentire in alium. Servat igitur iſtam frontis verborumque conſtantiam, ne iratos Deos habeat, quorum numinibus vocatis, Poliarcho ſe addixit. Sed me deinde jurgio premit. Nam cur, inquit, Radirobanem amare ſic memoras? Aut ſi amat, quamdiu ceſſat? Acceſſit imperium Meleandri hanc auſteritatem præſcribentis. Nam ille cum Radirobane affinitatem non vult: & invidiam repulſæ transfert in filiam. Ne erres. Tuo Regi non diu licebit eſſe forti. Clam enim milites accerſuntur: Et ubi Meleandro ſuæ vires placebunt, cum ſupercilio iſtum negliget, cui nunc affinitatem timide negat.

Multum miratus Virtiganes tantæ audaciæ verba, ad dominum, qui de more iratior à virgine abibat, rem defert. Et ille novitatem conſilii haud parum miratus, Faciamus igitur, in-

quit,

quit,ut nulla ſua culpa Argenis ejuret Poliarchum, & ei liceat nos amare. Ego per Iovem, quacunque hæc fide Seleniſſa tibi mandaverit, omnia diligentiſſima ratione curabo; nec à Meleandro ſperni me patiar. Sed ne anus nos deſerat, accuſetque conatus ad quos ipſa jam impellit; neſciat hanc mihi rationem placere: Ipſa quoque, ſi noſtrarum eſt partium, ſe cum Argenide ex improviſo capi lætabitur. Non audebat Virtiganes diſſuadere; quamquam pericula videbat, & hoſpitii violati infamiam. Ita fraude & ſcelere Seleniſſæ, vis funeſta Argenidi, &, quod miſerius erat, tanquam optanti apparabatur. Conducebat huic fraudi, habere facilem nec ſuſpicioſum Meleandrum. Rurſus ergo cohibere Radirobanes animum cœpit; Illum ſine ſatellitio ambivit, ſine armis iniit apud illum convivia; ut neque is dubitaret ſe ejus fidei deinde concredere. Exercitum quoque in Sardiniam remiſit, ne ſuſpectus nimis viribus eſſet. Familia tamen, & Procerum quos habebat comitatus, corporiſque cuſtodia, pluſquam ſexcentorum hominum erant; præter triremium quinque (tot enim ſibi ſervaverat) remiges atque nautas, quos ex omni claſſe delegerat.

Satis hoc virium ad fraudem raptumque exiſtimans, diu ſecum exigit, quo ſecurius modo prædam hanc ageret. Multa volventi talis potiſſimum dolus ſedit. Prætorium ejus navigium, cum in Epeirctes portum ſuccederet, pertinax gubernator obnoxie in ignoto ſaxo alliſerat. Ita quaſſatum eſt latus, & quicquid ſub prora, ſcopulo ictum dedit. Fluctibus tamen ereptum eſt, contis, atque remigio, funibuſque ab antecedentibus ſcaphis, & proximo littoris

aggere,

aggere, perniciter actis. Ereptum periculo, in ipſo terræ confinio fundatur anchoris, & deinde ingentium trabium, velut ponte, incurvam craticulam imitante, ſubnixum eſt. Sic utrimque effultum, in priſtinum robur componebant artifices. Neque modo placebat ſublapſa reſtitui; Sed, quæ plurimarum ædium urbiumque fortuna eſt, præſtantius volebant ex ruina reſurgere. Namq; Corinthii apud quos primæ triremes ſunt conditæ, rei nauticæ eximium uſum ad colonos pertulerant. Et hinc Corcyra ſtatim, hinc validæ maritimis copiis Syracuſæ. Pulcherrimum erat Meleandro navigium ad eam artem exactum; ex quo exemplum capere ſuos artifices Radirobanes juſſit, & triremem reparare propemodum à carina. Nec Radirobanes tantum, ſed & ſæpe Meleander, opus viſebat. Hunc ergo inſidiis ordinem ille conſtituit. Abſolutam triremem dicavit Argenidi, illius ſtatua ad proram defixa, & in puppis ambitu per varios ornatus repetita imagine. Oportune inſtabat natalis Argenidis, quem & velle ſe prædicabat renaſcenti navigio eſſe natalem; In eam igitur diem invitavit ad littus cum gnata Meleandrum; quippe locato in arena tentorio prandium utriq; daturus; quo in multum diei protracto, triremis deinde nomini Argenidis ſacra, inter tubas atque ſymphoniam, æquori permitteretur. Moxque tenebris excipientibus lucem, medicati ex ſulphure ignes, & ſub undis victuri (nova tunc erat voluptas, atque rara) ex eodem littore emicarent. Inter illud vero ſpectaculum, Siculis improviſis, & ut extra periculum plerumq; exermibus, ſtatuerat vi correptam cum patre Argenidem in proximas naves deferre. At ut

longa

longa hilaritate mentes omnium à cura & ſuſpicione averteret; noctem quoque quæ Argenidis natalem præcedebat, regio tripudio, & propemodum mimo, celebrare inſtituit. Vndecim ex primis ſuorum juvenum electi, qui ſecum larvati ſaltarent. Placebat ea ſcena referre trium Deorum fabulam, pulſo patre Saturno, naturæ hereditatem ſorte ducentium; cum ſydera Iovi ceſſerunt, horruêre maria ſub Neptuno, & triſtitia ferox Pluto ad populoſiora regna demiſſus eſt.

Hos ſplendoris regii ludos à Radirobane parari Meleander lætus accepit, illum utique diem honore præcipuo culturus. Nam & quæ Syracuſiorum cæterarumque urbium legati paulo ante petierant, inter hanc pompam, tanquam in honorem Argenidis, donare decreverat. Ea vero maxime erant; Ne redemptoribus portoriorum, aut vectigalium, liceret ab iis quicquam exigere, quos non vitio ſuo egenos, & colendæ terræ utiles eſſe, magiſtratus cenſuiſſet; Præterea ne quis ex proletariis, aut capite cenſis, imitari divitum ocium poſſet, ceſſando, faſtidiendo artificia, & unum ferrum ſic ad latus geſtando, tanquam in pace militaret: Sed quos de ſuo non vivere poſſe conſtaret, vel ſponte quod profiterentur eligerent, vel ad publica opera diſtribuerentur; Quippe illos ignava triſtique ſuperbia in pace marcentes, privata ſcelera exequi; aut quo ſuam egeſtatem publicis malis paſcant, operam ultro ad ſeditionem motuſq; civiles commodare. Illud quoque petiêre; Ne imi quæſtores exigendis à populo tributis præeſſent; & nec ipſi privatorum limina circumirent, nec miſſis lictoribus pignora caperent, divexarentque

rentque oppidanos. Ipſorum concivium eſſet hoc munus; qui ex ſuo corpore eligerent per quos ea pecunia cogeretur humanius; Hanc ſingula oppida ad Prætorem ſuum ferrent; Inde vel Præfecto Provinciæ numeraretur, vel, ſi Regi placeret, Syracuſis inferretur ærario. Si quis enim privatus detrectet, aut moretur; per ſuos hunc cives, per aſſuetos magiſtratus, notoſque lictores, præſtare ad ſolutionem adigi, quam inhumano faſtu quæſtorum, qui cum exactoribus ſuis, brevem moram egenis interdum crudeliter vendunt, meliuſque prædati nunquam eunt, quam cum in vexatis laribus, & in quibus vix tantum eſt quod tributo ſufficiat, ſibi quoque ſpolia illato terrore inveniunt. Miſertus ſuorum Rex, Cleobulo curam dedit ut leges conciperet, quæ hæc à populo incommoda arcerent. Difficilius fuit, quod iidem legati petierant, malis occurrere, quibus litium frequentia, Iudicum moræ, & advocatorum iniquitas agros urbeſq; populaverant. Ibburranes & ſuapte magnitudine & commendatione Argenidis Regi charus, converſari frequentius ſolebat in Regia. Hunc adierant Syracuſii, recipique ambierant in tantæ gratiæ clientelam. Ferret ipſe ad Regem juſtiſſima vota, preceſque Siculorum; eumque jam ſponte mitigatum, prolixius ſuo pondere ad populi commoda inclinaret. Præter cæteras virtutes, ſumma erat in Ibburrane facilitas, ſi quis opem, aut juſtam ſuffragii commendationem petebat, ut eum diceres beneficium accipere quoties dabat. Is igitur & ſæpe Syracuſanos commendaverat Regi; & tunc maxime ſuper his fori & judiciorum malis, de quibus populus querebatur, ita locutus eſt. Ne putes levia

levia hæc eſſe, Rex, quibus levari Sicilia optat: neſcio an turbæ civiles quas modo ſedaviſti furioſius ſævierint. Aut ne dubites quam ampla factione minentur hæc mala: non plures cum Lycogene coierant. Iſti, inquam, Advocati, Patroni, ſcriptores, lictoreſq; (nam Iudices, quia eos conſtituis, vereor nominare) adeo numerum ſuperant, ut pauciores ſint agricolæ, pauciores qui in mercatura vertuntur, regnumve cuſtodiunt. Vnde vero tanta illa gens vivit, niſi ex injuria populi, ex clade & ſanguine miſerorum? Eo quidem majori reipublicæ detrimento; quod ſi inter pauciores, ſed ſpectati candoris, advocationum munus eſſet, tot illa ingenia quæ noxia calliditate ſe corrumpunt, melioribus ſtudiis ornarent patriam; diſciplinas, & artes, aut proderent novas, aut inventas excolerent. Ita hæc peſtis non modo malorum eſt rea quæ infert, ſed bonorum præterea, quæ adimit. At excuſabis multitudinem comitialium hominum (permitte ſic vocari hos jurgiorum præceptores) ex litigantium numero, quibus omnia fora ægre ſufficiunt. Per pauciores enim agi tot cauſas, tot explicari negotia non poſſe. Imo vero, ex Iudicum & Patronorum numero, creſcunt lites, aut ſubſident. Adde nova tribunalia, non deerunt quibus placeat recens equuleus: Quod ſi de veteribus adimes, ita cadet pars litium; ac de morbo decedat ſi de hodierna medicina ſubtraxeris. Forenſis hujus æſtus cauſa eſt; quia Iudices (ne infrequentia cauſarum, lucello ſublato, etiam deſpectam dignitatem faciat) in ſummo jure ſemper inveniunt quos ſubmittant faſcibus ſuis: Nec tabulæ deſunt, & his quoque deterius genus, homines quidam ſcientes formularum, omniſque

omniſque ad litigandum articuli; qui vel alios inter ſe committant, vel ipſi reperta litigandi materia hujus ludi ignaros exerceant. Ex tuis provinciis una fuit expers eorum qui ſe in litibus doctos jactitant. Quietem oppida agebant; quicquid diſcordiæ inter cives exarſerat, rudis, ſed beata æquitas, compeſcebat per arbitros. Ignari ſalutis, paſſi deinde ſunt ex illis hominibus apud ſe unum vivere. Illico ortæ cauſæ; contentiones validæ; & diſſidia ætatem tulerunt. Adeo iſti in foro exerciti ſæpius lites excludunt, quam inveniunt aut placant.

Sed utcunq: numeroſi, & aliqua contagione vicina omnia turbantes; ſaltem ſi brevi ſupplicio contenti mulctatos dimitterent. Nunc æterna ſunt jurgia; ut ſi cum ſumptibus ſit moleſtiarum ratio, gravius putes ſic vincere, quam confeſtim damnari. Illud eſt potiſſimum quod exigit tuam curam. Amputa has ambages; conſtitue ſpacium ultra quod nullis litibus fas ſit ſeneſcere. Nam & modum & numerum prægreſſæ ſunt artes ac nomina, quibus miſerrimos clientes Patroni & Iudices fruſtrantur. Articulatim & lente hos diſcerpunt qui ſemel perire potuerant. Sæpe itur ad Iudices, cauſa narratur, aliquot anni abeunt, necdum conteſtatio litis, ut vocant, audita eſt. Iudicibus hic non vacat; hic omiſſo quod litem facit negocio, hærent Patroni in cauſis minoribus quæ nunc ſponte, nunc eorum ſtudio naſcuntur è prima. Hæc præludia adornant, his proclamant inauditis iter ad verum Iudicibus eſſe non poſſe. Sic dubia ex dubiis ſeruntur. Sic immani dilatione pereunt litigantes; magna, ô Rex, in inſontes inopeſque injuria. Nam qui in divitem inimicum pauper inciderit, tam longo & ſum-

& ſumptuoſo itinere conficitur; procumbitque denique laſſus, nec recuperato jure inultus, æmulo minus ſuo quam hic prolixæ æquitati iraſcitur. Ne quære cur tandiu Iudicibus placeat, & Patronis, ad ſe delatos cruciari. Nempe ex mora & tempore ſua opera æſtimatur. Sic Patronis, inquam, creſcit, ſic Iudicibus merces. Multa ſcripſiſſe, multa audiſſe, (quamquam ea præſtabat compendio fieri) acerrime vendunt; eo pejores quod quæ peccant, ipſi juſtitiæ imputant. Præterea conſuetudine videndi miſeros, & deinde faciendi, exuunt humanitatis ſenſum; aut potius miſerum eſſe non credunt, litigare. Ità duri ad queſtus, parum ſupplicibus moventur; & ab iis tantum culti, ſaltem amant longiora in ipſos exercere imperia.

Cætera quæ quotidie peccant taceo. Nam hæc omnia queſtos eſſe oportuit qui emendandi fori tibi mentem dederunt. Præſtat de remediis in eam cladem videre; quæ fortaſſe ab ejuſmodi ſanctione non incommode incipies; Vt ſiſtantur Iudicibus illi ipſi qui inter ſe diſſentiunt, ne ab ſola advocatorum fide res pendeat. Ex eorum ſimplicitate, vel aſtu, ſæpe integrius ad ingenium cauſæ diſceptatores pervenient, quam callidæ eloquentiæ fuco. Vbi cauſam adhuc nudam inſpexerint, duorum aut trium Iudicum arbitrium erit, an ad ſententiam ſat liqueat. Neque juris teneantur apicibus. Æqui bonique judicium eſto. Aliter exordiri nefas ſit, ſive in minoribus judiciis, ſive ad quæ provocatur. Sin impeditius jurgium venit, teſteſque, & inſpectionem, & leges deſiderat; tum ad quos patronos deferetur, ii Numini repetant ſacramentum quo ſemel devincti ſunt, nullam ſe cauſam, quoad ſciant, iniquam oraturos.

turos. Quos ſi hanc fidem fefelliſſe conſtiterit, aut clientem prævaricatione læſiſſe, præter infamiam genus ſupplicii excipiat, cujus timor apud paria auſuros pluſquam omnes Dii poſſint. Illud præterea utiliſſima lege cavendum eſt, ne quid à clientibus Patroni accipiant, priuſquam lis finem ſortita ſit. Qui vincetur, aut nihil, aut non multo amplius, quod & lege definies, patrono debebit; Et jam inde ab litis principio accedet tantillæ ſolutionis fidejuſſor; ne operæ merces alia lite quærenda ſit. Is vero cui ſucceſſerit, advocationis diligentiam rependat tanto auro, quantum Iudices ipſi in laboris mercedem accipiunt. Sed ſanctum ſit, ne quis, dum adhuc litigatur, intempeſtivis muneribus peccet in legem. Cauſa, ſi quis cliens dederit, cadat: accipienti patrono imperetur à foro exilium. Delatori ea ſint præmia quæ vel domeſticorum fidem ſolicitent. Faxo patroni moras oderint; & contentiores ad metam, dum ſibi ſic ſtudebunt, aliis proſint.

Parum eſt, niſi præterea edices (ſed hoc graviter, nec, ut ſolemus, terroris mox evaneſcentis imagine) ne ulla lis ultra ſex menſes apud Iudices hæreat: Niſi ſi teſtes extra provinciam arceſſendi ſunt: Tunc enim vel tempus geminari non abnuam. Non ferent hanc vocem aſſueti lentiſſima propinare remedia, & indignatione pleniſſimi negabunt tot cauſarum acervos ſemeſtri jurisdictione digeri poſſe. Ab iis igitur quæram, an in annos cumulus litium creſcat in foro; An vero de veteribus abſolvant pene ad ſcaturientium numerum. Si creſcunt: quid iis tandem fiet? quo ſatis oſtio evolvemus tot annorum incrementa? Abjiciendæ mehercule erunt, aut uno agmine non ex æquo finiendæ,

niendæ, ſed fortibus. Sin pene ad naſcentium numerum jam adultas emittunt: nihil magis exigimus; Convenimus de numero; Satis inquam ut quot annus feret lites, tot audiantur judicia. Sin objicient religioſam difficultatem veri quærendi, quæ aliquot interdum annis indigeat, nihilo erit excuſatio illa fœlicior. Nam implicatæ ſcilicet cauſæ ſunt? Vos ipſi, vos, Iudices, eas implicuiſtis. Reſpicite in majores. Celeriora quam præſcribimus judicia erant: Et tamen æquiſſimos fuiſſe non abnuas, cum ab illis conditas leges ut plurimum colamus. Labentibus ſæculis, ſpecie æqui, in reorum auxilium inventa ſunt ea quibus denique ſimplicitas legum occubuit, fruſtrationes, reſcripta, & quæ ſemel conſtitui poterant, velut religioſo ordine in varios dies dilata. Hæc vero quia Iudicibus & Patronis ad lucrum ſunt, jam neglecto reorum cõmodo tam ſancte obſervantur; quaſi judiciis cives, non hæc illis inventa ſint. Ex iſtis reſecate, quod juſti temporis menſuram exceſſerit. Nam & ſex menſium ſtudium ac diligentiam nulla cauſa effugiet; Et ſi exacto ſpatio adhuc deliberabitis; at tanti eſt à tribunali diſcedere. Nec ſcrupuloſitas nimii juris cunctationem injiciat. Ex animi veſtri ſententia quod tunc liquebit decernite. Quandoquidem & ſæpe poſt annos & luſtra, haud minus turbide vel inique ſtatuitis. Adeo non tempore, ſed diligentia, veritas conſtat.

Meleander dicentis manum corripuit; & hilari vultu; Quo te, inquit, hic æſtus, magne Antiſtes, qui abſentibus loquaris? Niſi me forte in Iudicum numerum refers; aut ſub aliena invidia me mones. Audio enim & quibus res in Aula eſt, queri lenta illic eſſe conſilia. Excu-

ſavit

ſavit Ibburranes dicendi fervorem, cura publici commodi concitatum. Sed fortaſſe Iudices (inquit) transferre in cauſarum Patronos invidiam volent. Siquidem illos eſſe, qui cunctantur, nunc directa, nunc ex obliquo mora; & animos Quæſitorum diverſiſſima ambage impediunt. Quaſi vero qui advocationis munere funguntur, ita peccare niſi ex conſenſu Iudicum poſſint! Hi rem poſtulant differri. Iſti annuunt. Vtrorum majus eſt vitium? Equidem cenſeo eſſe illorum, qui, cum poſſint hæc mala prohibere, non faciunt. Neque enim ſic tergiverſari, remque differre, & in ſuperfluis morari auderet Patronus, qui neſciret ejuſmodi artem quotidianam eſſe, & aſſenſu Iudicum ratam. Neget Prætor inducias; omnes litis articulos intra ſex menſium ſpatia includat; imparatos habeat pro convictis; jam cauſidici deſinent ab hac fraude, neque jura clientium improba dilatione confici ferent.

Si hæc tamen omnia Iudicum animos non movebunt, ſi mihi reclamabunt, ſi fidem, & labores, & diſciplinam ſuam jactantes, hac paucorum menſium brevitate ſe ultra fas premi querentur; te miſericordem eſſe non vero. Iube quicquid negotii oneratis ſuperfluet, dividant in petitos. Sunt in cauſarũ Patronis conſultiſſimi multi; Ad hos litigantium quos placebit rejiciant. Seu per ſe, ſeu per alios judicent, è republica facturos; modo præter imperatum ſpatium clientes non pendeant. Videbis illico refectas illis vires. Non committent ut lucri & poteſtatis pars in alios emanet. Plura tunc negotia ingere; ſoli iſti, modo tam delicate de laboribus feſſi, ſufficient; præſertim ſi, ut oportet, hanc legem grandi mulcta ſanciveris.

Sed

Sed quid, inquies, veteribus cauſis fiet, quæ in tribunalibus multos annos jam perennant? Certe enim his ſimul, & cæteris quæ in dies deferuntur, hic annus non ſufficit. In hanc rem illi qui judicia exercent etiam ingratiis collegas accipiant, quot purgando foro ſat erunt.; Non ultra ſex menſes poteſtas ſit. Vacua deinde ab ſitu antiquo tribunalia,non plus anno ultionem noxiorum differant,quæſtumve læſorum.

Æqua ſentire Ibburranes videbatur. Quia tamen ægra corpora nimio medicamenti conatu percelli, exitiale interdum eſt; Rex tantæ ſalutis novitatem diſtulit, donec poſſent vocari magiſtratus, & tanquam conſentientibus leges dici. Nam nec illis oportebat reverentiam ad populum perire: quod utique metuendum, ſi in tumultuaria ſanctione magis pœnæ, & vindictæ,quam futuræ utilitatis ſpecies fuiſſet. Cætera igitur quæ populus petierat, repræſentari confluentibus ad natalem Argenidis juſſit, ſolam judiciorum ordinationem promitti; Et cura concipiendi ſanctiones data Cleobulo.

Iamque non ex civitatibus modo Oratores convenerant, ſed adeo omnis generis mortales implebant Epeircten, ut Radirobanes cogitati ſceleris curis incubans, interdum vereretur ne inter tot Siculos rapi Argenis non poſſet; interdum in confuſo & incondito vulgo cogitaret Meleandri comitatum ægrius ad opem coiturum. Non operæ interim, non pecuniæ parcebatur, quo inſtitutam ſaltationem exornaret. Nam & ſibi conciliare elegantiæ famam quærebat, & offenſæ quam moliebatur atrocitatem ejuſmodi apud populum favore

favore minuere. Pridie ergo natalis Argenidis deſtinata ſpectaculo aula fuit apud Meleandrum ampliſſima. Cœna mature exhibita, illuc ex Sardis Siculiſque frequentes conveniunt. Non lictores, non armati, ad fores aditusque diſpoſiti, ſatis ſubmovebant immodicos; ut in pompæ regiæ parte eſſet ipſe tumultus, læſorumque & repellentium clamor. Ipſe Meleander ad fores proceſſit, quando cuſtodum & lictorum poteſtas non valebat; oravitque regio vultu, ne confuſum ſpectaculum ſeque offenſum vellent. Archombrotus lateri proximus erat; cui abſcedens mandavit, ut admiſſis qui ſpectare commode poſſent, cæteros ſui reverentia arceret. At ille Radirobani quaqua nocere pium exiſtimans, turbare tripudii mimum aggreſſus eſt, quem is tantopere curabat; & tanquam populi impetum non ferens, prodidit fores, ſubita multitudine obrutas, ut ſtipatis corporibus nec ipſi ſe caperent: Cumque excandeſceret Meleander, tamen à calentibus non audiebatur, donec populum ipſa libertate mitigatum ſui puduit: maxime poſtquam indignatus Rex per portam ſolio proximam viſus eſt ſeſe proripere. At Eurymedes atrocia ingerebat paulatim ſtupentibus; Archombroto tacite ſibi plaudente, quod ferretur Radirobanes eo tumultu adeo accenſus, ut projectis ornamentis juberet diripi machinas, quæ pendebant, choream demiſſuræ ab aëre.

Tandem Eurymedis opera liber à populo locus Meleandrum cum Argenide recepit; & in exordium ſcenæ, quatuor Satyri aulæo digreſſi, cum breviter & incondite ſaltaſſent, ejuſmodi Epigramma, tanquam argumentum ſpectacu-

ſpectaculi, ad Regem atque Argenidem delatum mox ſparſerunt in populo.

Quæ bene Saturno ſteterat Natura ſub uno,
Spargitur in partes, exectaque robora luget
In plures heu lapſa Deos. Hinc Iuppiter inſtat:
Germanos hinc ira tenet. Quæ pugna? quis ardor?
Sic fratres certare decet? Sic regna petuntur?
Ah potius revocate ſenem, ſceptrumque parenti
Reddite. Privatos melior concordia junget.
Sed pacem fortuna dabit; Venit illa, globoque
Fluctuat, alternans dubia veſtigia mente.
Hæc in ſyderеam mittit te Iuppiter aulam,
Et tibi cærulea dat regna Tridentifer unda;
Plutoni tenebras, & opacum Manibus orbem.
Hæ leges placuere Deis, hoc fœdere mundus
Gaudet. En ut fervent lætantum miſta Deorum
Agmina, & incertam fidibus rexere choream
Di Superi, Di cæruleo qui piſce per undas
Pone natant, & quos nigris humus abdidit umbris.
Hos inter nullæ tantarum ad gaudia rerum
Huc venere Deæ; Sive illæ lucida ſervant
Sydera, ſive alios exercent litibus Orbes.
At vos Siçaniæ paulum ſuccedite Nymphæ;
Atque exultantum choream miſcete Deorum.
Præcipue Siculis tu Virgo debita ſceptris.
Iunge Iovi dextram, pedibuſque ac carmina pulſis
Fac ſciat eſſe aliquid melius Iove. Præferat ille
Sicaniam cœlo, teque, ô Regina, Sorori.

Interim præludentibus tubis, flamma imitatione fulguris per effictarum nubium volumina ibat. Tum cœli effigies, quam ſummo tabulato admoverant, cœpit moveri, ſenſimq; delapſa eſt; & tria clauſtra aperuit, in quibus cryſtal-

cryſtallinæ ſtellæ per ſuppoſitas faces micabant, aurumque & purpuram incendebant ſuo fulgore. In trium cellarum media ſedebat Iupiter;aliæ Neptunum & Plutonem ferebant. Circa illos,tanquam miniſtrorum turba, multi Cupidines; quibus cincinni crines breviſque perſona: pendebat ab humero arcus; & dextra vibrante, duo diverſæ cuſpidis & effectus tela geſtabant. Hi cum dominis habili ſaltu in pavimentum tapetibus ſtratum delati, percurrerunt aream ſaltatione leviſſima. Iupiter interim ducente modulorum tenore ad fratres accedebat. Mox tanquam non conveniret diſceptantibus, ſimul nutu ſaltuque idoneo ferebantur in diverſa. Cum hoc iterum tertioque feciſſent, ſubito dea Fortuna comparuit, globo inſidens, quem etiam ad cantum movebat. Et regnorum inſignia, de quibus Dii certabant, in ſuccincta veſte occulens, venire illos juſſit. Illi fidibus pedes regentibus parebant. Manus ergo ad ſortem demiſere. Iupiter in eo Fortunæ ſinu fulmen invenit triſulcum ex auro, tridentem Neptunus, Pluto ad cuſpidem inferorum contabuit. Subita alia nubes, Iovi tanquam Regi Superorum, eminentiſſimos deorum cœleſtium devexit, Martem, Apollinem, Mercurium. Neque mora, fervebat in medio diſparibus fluctibus mare, quod de muſco & conchis ſcopulum habebat; unde Proteus, Triton, & Glaucus, ad ſuum Neptunum deſiluêre; cœtu interim muſico ita tremulas & patulas voces adgubernante, út ad murmur pelagi quadam imitatione deſcenderent. Vix Neptunus illos agnoverat; cum ab alia parte obſcura amœnitas (nam referebat Elyſios campos) Minoëm,Æacum, Rhada-

R manthum,

manthum, novæ luci attonitos dedit. Quorum admonitu opulentiſſimus Pluto non diutius ſui imperii vires deſpexit. Veſtis cœleſtibus Diis ex purpura maritimis cærulea erat: & Inferos ferrugo venerabili horrore incinxerat. Suus præterea cuique ornatus. Radii circum Apollinem micabant: Mars in purpura intexuerat belli imagines, & ferrum habebat in manu. Pileus, & alæ in talis, deſignabant Mercurium; caduceuſque, & ſoporis potens virga. At Triton buccinam tortilem lateri ſuſpenderat; Proteo duplex & diſſimilis vultus arguebat mutationis ingenium; Glaucuſque talem barbam promiſerat, in quali eum efficax gramen prope Anthedonem deprehendit. Minos in palla numerabat centum urbes. Veſtem Aeaci quercus implebat, atq; formicæ; hæ jam vultibus humanis erectę; aliæ nondum crura poſuerant. Rhadamanthus ſuæ Lyciæ Chimęram vivis coloribus gerebat expreſſam; utq; probaret ſe monſtris & vitiis iratum, eam Bellerophon Pegaſo à Minerva domito inſidens debellabat.

In hoc quiſque amictu convenientibus modis ſaltavit: Dii quidem cœleſtes hilarius; Proceres maris paulo agreſtius promovebantur, & deſcēdentem ab inguine piſcem interdum colligebant, rurſuſque jubebant in ſolo palpitare ad numeros. At Vmbrarum Numinibus veſtigia erant non abhorrentia à frontium rugis. Inter indignantium & iratorum ſeveras ſpecies tamen ſaltabant. Tam diſpar diverſiſſimorum Deorum diſciplina, eodem muſices concentu regebatur. Nunc ſecernębant agmina; nunc mixtura, & illa variante, implicabantur; Sæpe in orbem flexi, ſæpe aream recto curſu ſecantes. Nunc choream manibus nexam

nexam aſpiceres, nunc ſolos, nunc in paria diſtinctos, totius corporis feſtinante obſequio ad fidium præſcriptum mutari. Tandem conſumpto ſchemate omni, Radirobanes quem Iovis tegebat effigies, ad Argenidem venit. Illa ſequuta invitantem venuſta majeſtate ſe intulit in choream. Cum deinde præcipuæ matronarum virginumque ſaltaviſſent, duodecim Dii novo tripudio epilogum dedêre. Poſt hæc abſcedunt in diverſa. Ferebatur in cœlum Iuppiter, fluctibus Neptunus ſe abdidit; Pluto in campos retro non pervios, facibus viam monſtrantibus, deſcendit. Simul his, tenuiſſimus imber tota aula conſpergebat mirantes, odoratis undique ſuccis per nubium quæ illic pendebant vellera ſenſim manantibus.

Laudavêre plerique ingenium regiæ & ſumptuoſæ voluptatis; attollebant alii Radirobanis opes, alii comitatem; At ille aviditate flagitii quod parabat quietis impatiens, male exacta nocte, ſub auroram ad portum deſcendit, inſpexitque triremem, cujus in altum provehendæ ſpecie, Regem atque Argenidem trahebat ad littus. Inde in eam arenæ partem divertit, qua regium prandium ipſo jubente parabatur: Ingentia tentoria junxerant, defoſſis ſtipitibus vinculiſque firmata, & nexili ſtramento opertum ſabulum latebat. Addiderant cultus agreſtes, cæſis arborum ramis, & edera per coronas, nomenque Argenidis, & varia hominum ferarumq; ſimulachra, induente utrumque triclinii latus. Supraque lectulum ex quo pranſura Virgo erat, laureata tabula iſtos verſus ferebat.

O Dea, cui primæ ceſſiſſet ſydere formæ
Et Venus, & conjux non indignata Tonantis;

Quaeque ſua ramis galeam veſtivit olivæ;
Has paulum dignare domos, hæc frondea mitis
Sylvarum ſimulachra ſubi. Sic Delia poſtquam
Egit inauratos fraterno lumine currus,
Mox nemorum ſecreta petit; Sic Marte peracto
Pallas, ubi emeritam caſtis vocat hoſtia menſis,
Diſſimulat facilis numen Dea, ſeque precanti
Addit, & arcanis cumulat convivia donis.
Nympha veni, glaucoſque tui de littore ponti
Vre Deos. Placidis medium te tollet ab undis
Cæruleus genitor; Mox & ſuſpiria laſsus
Ducet, & ingentem poterit contemnere Tethym.

Meleander illo mane, poſteaquam Diis fecit, delectos civitatum advocans, quantum iis indulſiſſet oſtendit; figique in foro, & per oppida dimitti præcepit ea edicta, quæ Cleobulus deſcripſerat; Curam quoque de litibus, quæ confeſtim caſtigari non poterant, ſibi præcipuam fore aſſeruit. Quibus ſubito evulgatis populus & ſua & diei lætitia fervens, euntes ad Radirobanis tentoria principes ingente acclamatione ſequutus eſt. Radirobanes venientem Argenidem tanquam certiſſimam prædam aſpiciens, aliaque quam credebatur lætitia exultans, longum prandii ordinem quæſitiſſima comitate explicuit. Quatuor ad noctem horæ reſtabant, cum remotis epulis ſurgunt ad navis ſpectaculum. Tubæ paſſim ac tympana exaudiebantur in littore; & in trium malorum verticibus ex verſicolore carbaſo tæniæ pendebant, omnibus ventis commoda levitate obnoxiæ. Tabulatum nautis & militibus plenum; ac ſi triumpho vel prælio ſubveheretur. Populum non capiebat arena, non ſcaphæ, diverſiſſimo clamore frementem, quoties procedere opus tubæ monuerant.

Ex

Ex compoſito factum, ut tardiſſime navis portu emitteretur. Sed adhuc Radirobanes tenebat Meleandrum, expectatione ignium, quos non procul à littore promittebat tribus in ſcaphis, totaque circum unda. Recens inventum, quia nondum emanaverat ad multos, trahebat ſui novitate audientes. In hanc ergo ſpem ipſe reducit in tentorium ſuum Meleandrum atque Argenidem; &, quid viſuri ſint, pluribus docet; piſcium in aquis ſpecies prompturas de faucibus flammam, quam demiſſa in aquam capita non obruerent. Obſeſſas hiſce piſcibus ſcaphas iri protectum ab igneis ſimulachris, quorum conti nunquam fervidius arderent quam ſub unda. Hæc narrantem interdum vicini facinoris cura trahebat, relictoque Meleandro, Virtiganem & cæteros ex conſciis monebat, ne aut ſegni aut præcipiti opera ſuam ſpem fruſtrarentur. Centum lampades erant, toto tentorio diſpoſitæ ex quo Reges ſpectaturi conſederant. Has ſimul ſigno dato extingui convenerat, (nam ex pauciſſimis pendebant funalibus) & Argenidem atque Regem corripi, deferrique in ſcapham. Proceres Sardi ac milites, quamquam plerunque ignari conſilii, ſenſim acciti illic erant, & ſecreto juſſi obire quicquid Virtiganes mandaviſſet. Ille quamquam invitus cum duobus conſciis purpuratis creditum ſibi ſcelus curabat.

Tam propinquo exitio pene fidem ſuperat eripi potuiſſe Siciliam. Sed ſæpe divinitatis opera hæc ſunt, ut furias, in ipſo jam ſucceſſu ſecuras, ſubita ultio excipiat: ne vel unquam improbis timor, vel ſpes abſit calamitoſæ virtuti. Forte Archombrotus, cum cæteri trire-

mem in undas euntem contemplarentur, hoc ſpectaculum non dignatus haud procul ſpatiabatur in arena. Erat Sardorum linguæ non expers; quamquam in eum diem diſſimulaverat. Miles quidam ex ſatellitibus Radirobanis, à Virtigane recens digreſſus, obvium contubernalem cum vidiſſet ſine armis vagari in littore: An tibi ſoli, commilito, inquit, licet ſine lancea gladioque hodie conſpici? Cumque ille negaret, ſe ullum de armis præceptum accepiſſe, ambo occurrentibus aliis miſti nihil deinde loquuti ſunt quod Archombrotus capere poſſet. Sed miratus, quid opus, hos Sardos in pace & inter cõvivia armari, tanquam obambulans ſpeculatus eſt omnium habitum; nec quemquam in iis invenit exermem. Hi præter gladium haſtam, illi jacula habebant, multi pilis Italicis onerabantur. Paucis tamen, & tanquam ex Regiæ cuſtodiæ ſtatione, aut galea erat, aut clypeus; ne nimio apparatu proderentur inſidiæ. Suſpecta hæc erant & formidoloſo Archombroto, jam ſponte à Sardis averſo. Nec ſine numine fuit quod gravius quam pro tantillo indicio expavit. Nam hæc arma apud incurioſum aliquem militaris conſuetudo excuſaviſſet. At ipſe, ſeu quia amabat Argenidem, ſeu quod optabat Radirobanem peccaſſe; Hei mihi! inquit: An toties repudiatus amator vim parat? & Meleandrum avehere cogitant, ſcilicet Argenide non contenti? Nam cur tanto ambitu ad maris littus deducti ſunt? Cur hic noctem rogantur expectare? Subito horrore concuſſus, aptiora conjurationis indicia capturum ſe non putavit, quam ex Virtiganis fratre. Morbo pene confectus dies jam compluſculos jacebat. Nec veriſimile erat,

ſi quid

ſi quid Sardi moliebantur, hunc in oppido relictum, & in captivitatem proditum eſſe. Sudans ergo Epeirĉten conſcendit; cumque obiret Palatii partem deſtinatam hoſpitibus, commodum Radirobanis libertum aſpexit, qui cubiculi regii cuſtodiam habebat. Libachanes appellabatur. Hunc ergo diſceſſurum, & clavibus oſtium jungentem, ſubito conſilio Archombrotus interpellat; Cupere ſe quiddam in illo cubiculo, ſi liberto vacaret, inſpicere. Ille & Archombroti dignitatem reveritus, & quod de patroni ſcelere nihil ſciebat, non dubitavit reſerare cubiculum. Meminerat Archombrotus, cum bis Meleandrum ad Radirobanem comitaretur, vidiſſe ſe non longe à pulvino ſupra admotam menſam, pulcherrimi operis thecam, ex ebeno variatam & ebore; vermiculati quoq; argenti laminis in articulis & oris cælatam. Illic precioſiſſima gemmarum audierat recondi, & quicquid litterarum tutiori ſecreto indigebat. Ergo, tanquam aliud agens, contemplatur vacuam menſam, fruſtraque toto cubiculo oculis thecam veſtigat. Quod ne facere videretur, facili commento libertum deludit. Gemina ad aulæum tabula pendebat, utraque Radirobani eximia. In una, Radirobanis patri aquila, tanquam de ſyderibus labens, coronam imponebat. Alia Apollinis erat liqueſcentem jam Marſyam ulciſcentis. In iis, ac ſi veniſſet inſpecturus, avide hæſit. Nam & relictæ illic erant; nec quicquã ex penu aut ſpecie, præter thecam, cubiculum amiſerat.

Igitur augurio animi, & ſuſpicione creſcente, Archombrotus Libachanem reliquit, & ad Virtiganem tendens, non habuit qui aperiret; ut ſatis ex ſolitudine conſtaret, ægrum

ipſius fratrem abeſſe. Et hunc quidem, tanquam conſulentibus medicis petere ex ſali jactatione remedium, primo mane ad naves lectica detulerant. Timuit Archombrotus, ne religioſe omnia explorantem nox & inſidiæ prævenirent. Duos itaque Centuriones vocat ex iis qui in præſidio arcis erant. (nam cæterorum ſparſos milites quæ tam ſubito diligentia collegiſſet?) Simulanſque à Meleandro miſſum; Ite, inquit, ad milites veſtros: confeſtimque, nec tumultuarie tamen, eos ad littus educite. Manipulatim dimiſſi conveniant prope tentorium Radirobanis. Enſis iis, & haſta ſuffecerint, ne ſi gravius armati conſpiciantur, ſermonibus materiam præbeant: Prior adero in arena; & obiter, quicquid Rex juſſerit, ad vos feram. Ite vero, & diligentem operam Regi præſtate.

His ocyus ad juſſa digreſſis, redibat ad littus Archombrotus, cum non procul tentorio Radirobanis in Eurymedem incidit; vultuque turbato, Quam vereor, ait, ne in Lycogenem alium nos fortuna retulerit. Tum ſtrictim enumerat conjurationis indicia, in quæ inciderat; precioſiſſima abvecta ex privato Radirobanis inſtrumento; Virtiganis fratrem, quamquam ægrum, abiiſſe; neminem Sardorum conſpici ſine armis. Neque Eurymedes eum omnia proloqui paſſus, gaudere ſe retulit, quod Archombrotus eadem ſecum ſentiret. Iamdiu ſe illa ſuſpicione prehenſum, perculſumque ad conſpectum Sardorum, qui per cuneos non ſine conſilio circa tentorium errabant. Poſt hæc vero quæ Archombrotus detulerat, nihil ſe dubitare de ſcelere. Quis iſte Pirithous nobis? aut quis huic Theſeus rapiendi nuptias
fecit

fecit audaciam? Sed arte utendum eſt, ut ſe eripi patiatur Meleander ab hac peſte. Adeo cavet Radirobanem offendere, ut vilis ſit ſibi. Vade prior, Archombrote. Cum illum moveris magnitudine periculi, adero ſtrenue, indiciumque & terrores geminabo. Milites interim qui proxima nocte excubituri ſunt, non hinc procul in procinctu conſtituam. Forte fuit ut, cum Archombrotus pervenit ad Reges, Argenidi loqueretur Radirobanes, vacaretque Meleander; Ad quem ille demiſſe: Vultum, inquit, fingo, Rex, diſparem rebus quas affero: ſcilicet ne illi qui te circumſtant parricidæ ſentiant te moneri. Cæterum omnis hæc pompa tibi, tamquam victimæ, ornata eſt; quem una cum filia avehere, Radirobani conſtitutum intelligo. Eo conſilio promiſſa ſpectacula trahit in ſerum, donec veſpera ſe tumultui furtoque aptaverit. Cum referret in eam rem argumenta, ſupervenit Eurymedes: adeoque complevit formidine Regem, ut labantibus articulis incertus illos rogaret, ad tam ſubitum malum quid conſilii haberent. Conſtabat nihil aliud ſupereſſe, quam aut ſtatim fugere nondum maturas inſidias, aut ſe illic ſubſidio armatorum tueri. Sed omnino potior fuga erat. Neque enim tot ſubito milites cogi ſine profeſſione ſuſpicionis poterant; ut magis incipere injuriam timendo viderentur, quam repellere. Quid præterea in periculum mitteretur Meleander, quid Argenis? cum præſertim flagitii ſeries atque motus adhuc lateret; & Sardi fortaſſe aliqua ſolertia nocturnum facinus ita ordinaviſſent, ut non poſſet tumultuario certamine refelli. Placide, inquit Rex, & tanquam obambulans tentorio digrediar: Sequi Radi-

 robanem

robanem hortabor, ſimulq; Argenidem; quam tu in via, Eurymedes, mone ut cum inter noſtros fuerimus, acrem morbum ſubito fingat, Excuſabilis erit diſcedentis occaſio, & ægram tamquam ſolicitus comitabor. Sub hæc verba in Radirobanem & Argenidem inſpexit, &, Optimam veſperam perdimus, ait. Ire ſatius ad liberum cœlum, & jam ſole demiſſo intepeſcentem. Sat deinde cum ſpectaculum mox edetur iſthic ceſſabimus. Simul his, tentorii fores petebat; omneſque ſequebantur. In hac turba Meleander Radirobani loqui cœpit, ut eo remoto facilius Eurymedes Virgini inſinuaret quod ipſe mandaverat. Et illa repentinis cogitationibus concuſſa, quamquam nemo aperuerat paterni conſilii cauſam (nam dicentem Eurymedem turbavit adveniens Virtiganes) tamen haud multum à vero timidiſſima cogitatione erravit.

Interim Archombrotus, in quemcunque familiarium Regis offenderat, hortabatur non deſtituere Domini latus. Iamq; & militum decuriæ ab ipſo atque Eurymede accitæ, ſparſim in campis erant; cum Argenis ex præſcripto cadentem ſponte vultum colligit manu; ſeque ad Seleniſſam excipiens, voce demiſſa, Peſſime mihi, inquit, eſt, mater. Siſtitque illico gradum. Radirobanes ſubito caſu conterritus, in remedia aquam, merum, odores, flagitatione non perfunctoria popoſcit. Statim circa jacentem erevit immodice concurrentium globus. Et Meleander qui pauliſper præceſſerat, inter fictos terrores regreſſus eſt. At Argenis: Ecquis lecticarios provocat? ait. Nec de morbo rogata quicquam certi referebat, niſi, linquente corde, hebeſcere oculos, & caput errare. At

re. At Radirobanes nihil opus lectica proclamabat; celerius hemicyclo in vicinum poſſe tentorium referri. Sed cauſatus Meleander commodius oppidum eſſe, ſeu medicinæ ſeu quieti; ſimul urgebat qui ad lecticam decurrerent, ſimul gratias Radirobani agebat, tanquam humanitate nimia ſeſe oneranti alienis doloribus. Iſque jam non de Argenide tantum, ſed de ſui ſceleris ſucceſſu ſolicitus, negabat ſe paſſurum, ut mille totos paſſus (tot enim ad Epeircten aberant) jactaretur virgo invalida, & in hoc primo morbi impetu, nec fortaſſe duraturo, melius in proximo tentorio acquietura.

Hæc adhuc omnia veluti mutuæ neceſſitudinis charitate jactabantur, cum Virtiganes Radirobanem clam monuit, non ſic in illum diem ſitam eſſe conſilii ſui fortunam, ut redire non poſſet ſperata fœlicitas. Pateretur abire Argenidem; & ipſe eum ea peteret Epeircten; dilato promiſſorum ignium ſpectaculo, donec convaluiſſet ipſa, paterque iterata ſimplicitate rapiendam ad littus reduxiſſet. Cœperat perſuadere; Cum Radirobanis medicus, quem aliqui accerſitum procurrerant, venit. Is pollice virginis propemodum repugnantis tentato, notatis præterea oculis, ſpirandique menſura; mirari primum cœpit, moxque negare ullum ſibi ægritudinis veſtigium liquere. Ergo ad Meleandrum converſus, bona fide rogabat ut poneret metus: Leviſſimum eſſe quodcunque Argenidem turbaverat. Sed Radirobanes eti oci percuſſus conjectura, tunc denique ſenſit invaletudinem ſimulari in fugæ prætextum. Miratus quis ſuas deprehendiſſet inſidias, quis ad Meleandrum detuliſſet, ſenſim ferebatur in

rabiem;

rabiem; & ad moliendam vim ferociter intentus, quærebat oculis ſuos, dextramque ferebat ad capulum; cum Sardos pauciores quam Siculos circa ſe videt; Vt neque ſi viribus eſſet agendum, ſatis poſſet victoriam ſperare. Interim aderat & medicus Meleandri; qui ab Eurymede monitus, quid deberet ſimulare, longe alia quam quæ Radirobanis ſervus, de Argenidis valetudine dixit: gravem, & ſonticum morbum eſſe: properarent deferre ad regiam quicquid morarentur, nocere Argenidi. Ita loquentem prior medicus jurgio adortus eſt, non paſſus ſuam artem contemni: Ecquod enim mali indicium videret? quid vultus? quid labellorum color? num ſudor in frigida fronte? num à ſe diſſentiret arteria? Neque minus pervicaciter Siculus ſuas partes implebat: prorſus egregio de incertitudine medicinæ ſpectaculo, ſi tumultus, & rei quæ agebatur magnitudo, huic voluptati locum feciſſet.

Dum hi collatis verbis certant, lecticarii ſublimem Argenidem tollunt; & Radirobanes non redituram ultimo conatu proſequutus, non ſibi temperavit. Injecit lecticæ manum; & manere Argenidem jam pluſquam precabatur. Iurgium quoque inter Sardos Siculoſque proceſſerat; Ibatque Archombrotus, lecticam ſub Radirobane laborantem vi explicaturus. Sed medium Meleander ſe obtulit. Litet Sicilia illius diei fortunæ. Quantum præclari ſanguinis fuſum ibat ſeditio! Capax labes abſorbere Siciliam, & quamquam abſentem conſummare Poliarchum. Sed mitioribus fatis miniſtravit Meleandri prudentia. Adhuc ſibi tanquam hoſpiti loquentem violare erubuit Sardorum Rex; & utcunque finito tumultu,

digreſſàque

digreſſaque Argenide, ipſe quoque Meleander lectica ſublimis & agmine ſuorum vallatus in oppidum ſe recepit.

LIBER IV.

NEMO interim Sardorum audebat Radirobani loqui. Furebat violentus, & diſcorde tumultu raptum animũ ſpargebat in diverſa. Nunc pudore, nunc infœlicitate cœptorum agitabatur. Quam bene proceſſiſſent initia! Vt diu poſſeſſa cum Meleandro Argenis in tentorio hæſiſſet! Geniuſne deinde, an mortalis prodidiſſet conſilia? Subeundum ergo dedecus, nulla mercede, nullis ſceleris præmiis lenitum. Poſt aſſertam Siciliam, polluta victoriæ laude non tantum ut hoſti, ſed prædoni abeundum. Sub hæc frendens, toto littore ferebatur, adeo inutili ad cætera ſenſu, ut nec ruere noctem ſentiret. Auſus tandem Virtiganes accedere: Et quidem, quo ab inſano audiretur pacatius, primum eoſdem affectus ſimulavit. Cumque hac arte locum monendi ſibi aperuiſſet; Iam nox eſt, inquit; & hic tamen (ô Rex) moraris fortitudine tua nimis ſecurus. Circumſtant te multi; Nec opus eſt omnes ſcire quo in ſtatu ſit animus tuus. Quo autem ſuccedere nocte hac paras? Vocat in oppidum Meleander. Sed quis putet te ſecure cum illo reconciliare gratiam poſſe? Chariores tibi ſumus, quam ut nos conficias tanti tui periculi metu. Claſſis tua te melius excipiet. Abominare hanc terram, tot curarum tibi cauſam. Vbi cum paucis ſecretus in prætoria navi eris, liberius iraſceris, & quod in rem videbitur

debitur eſſe,conſtitues. Radirobanes tanquam Virtiganem non audiſſet vultu immoto, tamen ad præparatam ſcapham ſe contulit; ſive magnitudine iræ, ſive conſilio vocem premens, donec in regiam triremem delatus eſt.

Aſt ubi cum Procerum non amplius tribus in prætorio puppi proximo reſedit, evolvitque caliginem multa ſimul & confuſa animo ingerentem;primum Argenidis imaginem,quam geſtabat gemmis incluſam, de collo diripuit: Nam odio & iracundiæ, cæteræ cupiditates jam ceſſerant. Deinde ſublato ad Virtiganem vultu; Faciam, inquit, ut hic dies triſtior Meleandro quam mihi illuxerit. Pejus ab ſua Argenide quam à me divertet. Occupabo Furiarum officium: Seni quietem, & puellæ famam eripiam. Spectabo deinde ocioſus hos ludos, fruarque hoſtium malis; aut, ſi in rem meam commodum erit, bello quoque cumulabo. Ocyus ceram ſtylumque porrigite. Neque mora, litteras ſua manu in hunc modum exorſus eſt. Radirobanes Meleandro. Neſciebam cum inimicos tuos ſuſtuli, te amicis adeo eſſe indignum. Veniam ab Siculis exoro, quos abs tua ſecedentes tyrannide, armis meis domui, reddidique ſævitiæ tuæ. Cæterum ſi moleſtum tibi erat, quotidie me videre cujus manu & opibus Rex es: at humanius dimitti poteram,quam ſub inſidiatoris invidia.Cui enim non conſtare voluiſti, te graviter à me metuere, cum modo tua Argenis morbum finxit,teque ipſe ex tentorio meo turbate proripuiſti in oppidum? Ita offenſionis ſpecie delere ſperaviſti quicquid mihi debebas. Sed nemini potes imponere.Cur te enim violari voluerim;qui ne violareris, vitam meam obtuli in diſcrimen? At

At filiæ tuæ nuptias concupivi ſcilicet; & cum affinitatem non probares, hanc prædam ſtatui occupare! Ne tibi amplius tantum placeas Argenide tua. Neſcit regius Sardiniæ ſanguis ullum thalami probrum pati. Quo oculo cernerem ſuper limina caſtiſſimę domus attolli, non cæſto, non illa ſimplici vitta dignam, non cæteris virginitatis inſignibus, denique neſcio cujus Poliarchi contubernio aſſuetam? Quid te inexpectata vox ferit;& in pudendæ rei nuntio amittis ſpiritum? Ita eſt, Meleander. Nimis cautus in amicos, diſce nunc quos timere debueris. Illa quam Palladem putaſti Theocrine, tuæ domus contaminatrix fuit; Ac ut ſimplicius dicam, ſub eo nomine Poliarchus tibi illuſit. Argenide fraudem juvante, in gynæceum pro virgine, mox in templis pro Pallade eſt admiſſus. An integram exiſtimes, quæ correpta amore adoleſcentis, celavit temeratorem arcis quam mulieribus ſacraveras? quæ cum amatore diutius fuit? quæ denique patrem decepit? Omitte igitur ſuſpicionem, mea ſorte & animo indignam, quaſi, his à me deprehenſis, illius nuptias expetierim in qua nihil ſyncerum eſt. Mihi quidem cum ad vos appuli, adhuc ex hac laſcivia ignotam placuiſſe confiteor. Sed Dii Sardiniam juverunt: quod, cum poſſes hanc petenti pulchre conciliare, neglexeris. Vbi autem de ſecretą turpitudine reſcivi, adhuc faſtidium meum ſimulatione amandi ſic texi, ut contentus mihi cavere, merentem non læderem. Habe tibi filiam tuam. Habe & regnum meo auxilio reſtitutum. Sed ne ingratitudini uſquequaque ſit præmium, aut facilitatem meam traducas: nolo Sardiniæ ærarium pœnas veſtrorum furorum luere. Iam hoc nimis

quod

quod ſanguinem multorum ex meis conſumpſiſti. Nam ſileo meos labores; quos utique non vendo. At ſumptuum partem redde; quibus totis te fungi oportebat. Eos enim, ut viveres, regnareſque, feci in claſſe, militumque ſtipendiis. Trecentis talentis rem patiar æſtimari. Quanto plura pro te impenderim, ex publicis meorum Quæſtorum rationibus facile ſcias. Sed tantillum hoc repone, niſi mavis extorqueri. Hoſpitium renunciare eſſet ſuperfluum, cum prior idipſum illatione injuriæ feceris. Ex his tamen quæ detuli, cognoſces fidem meam. Te enim niſi coactus miſerum eſſe non volui; & quam diutiſſime paſſus ſum ut Argenidem amares.

Hæc ut ſcripſit, cogitati ſceleris induſtria ſuperbus, vocat ſuorum fidiſſimos, oſtenditque epiſtolam, in alienæ ægritudinis ſpe propemodum ſuæ oblitus. Horruêre ſcilicet ad ſceleris novitatem; Sed crudeliſſimo ſervitutis genere, quod intra ſe abominabantur, palam laudabant. Quærebatur deinde quis litteras ad Meleandrum ferret. Nam intuta videbatur & capitalis audacia. Sed Radirobanes in ſuos quoque ſævus; Neſciat præco, inquit, periculum ſuum. Ibit intrepidus, & meo auſpicio ſecurus. Quod ſi illum Meleander mulctabit; at mihi tanti erit hanc novam querendi jurgandique materiam vili ſanguine comparaviſſe. Igitur cum aliquandiu inter ſe contuliſſent, quidam miles, diu ante Virtigani inviſus, ad hoc deſtinatur officium; ipſo Virtigane hominem commendante. Et ille maligno inimici ſuffragio beatus, ut credebat, inſuliſque præconis ornatus, primo mane ad portum exigua lintre devectus eſt. Statim relatum eſt Meleandro

dro nuncium à Radirobane adeſſe. Ille animo æger,& de hoſpitis diſſidio ſolicitus,tunc forte ſuorum chariſſimos acciverat. Præter manſuetudinem in illo pene ad vitium prolixam, beneficium à Radirobane acceptum effecerat, ut illi paulo magis quam ſibi faveret. Incertum eſt (inquit) utrum nocere voluerit;certum autem nos ab illo tanquam inſidiatore refugiſſe. Conciliandus utcumque eſt; Et ſi cætera abeſſent, timenda certe fama. Nunquam videbitur juſte expulſus, quem neceſſariis temporibus tanquam Deorum munus ſuſceperamus. Poſt hæc verba altum ſilentium fuit. Nam pleriſque injucunda hæc erat Meleandri ſolicitudo. Inter cæteros Archombrotus, atque Eurymedes, perſtringi ſe rati, quia Regi authores fuerant, ut à Radirobane caveret, haud obſcure audebant indignari. Adeo ut impetus juvenilis in hæc verba Archombrotū abſtulerit; Sentio, ô Rex, me ſimul & Radirobanem non poſſe excuſari. Si te ad injuſtas inimicitias compuli, quid cunctaris noxæ me dedere? At ſi mea & Eurymedis ſedulitate hodie es liber, noli incertitudine animi turbare fœliciſſimum diem, & adhuc dubitare an malis Radirobanem eſſe offenſum, an captivam Argenidem apud illum teneri. Hæc libertas Archombroti gratiſſima omnibus fuit, præſertimque Argenidi, quæ in lucro numerabat, ſive jure ſive injuria à Radirobane diſſidere Siciliam. Ipſe Rex ſuos metus excuſavit Archombroto; Se tantum de populi voce ſollicitum: Curandum ne imponere Radirobanes poſſit externis ignariſque negotii. Mittam ad illum, qui me dolere ſignificent quod ad claſſem potius quam ad me ſeceſſerit; orare ut in portum redeat, nec

Siciliæ

Siciliæ tam vicinus, incertos fluctus malit. Simul largos commeatus jubebo ad illum lembis pluribus promoveri, diſtribuamque munera in amicos. Nemini deinde credar ingratus in hoſpitem quem per officia illa coluerim.

Minus diſplicuerat illa ſententia. Iamque Timonidem illic legatum Rex dixerat, cum Radirobanis præco adventare nunciatus, varia expectatione omnium animos ſuſpendit. Rex intromitti eum juſſit; cumque ille litteras traderet, ecquid hoſpes Radirobanes valeret aut faceret, blande, ut ſolebat, quæſivit: Præco, veluti erat juſſus, omnia intellecturum Meleandrum ex codicillis quos attulerat, refert, ſimulque aliquantulum in latus ſecedit. Meleander nihil quietum ſuſpicatus, ad proximum cubiculum pergit, ne præco legentis oculis motibuſque curioſe immineret. Sequitur patrem Argenis; & purpuratorum præcipui. At ille poſtquam ceram explicuit, in omnibus verbis hærens, & contumeliis excitatus, tandem ad eam partem deſcendit ubi Argenidis & Poliarchi fama proſcribebatur. Arſere illico vultus: Iterumque pallore mutati, uno cum incertis manibus horrore tremuerunt. Refectis mox viribus, ira terribili, in quos tamen, adhuc incertus, erigitur. Argenidem, Radirobanem, Poliarchum, offerebat nova rabies, & ſub primum impetum nulla prudentia conſiliove tractabilis.

Nemo audebat interrogare tam acriter æſtuantem. Sed ipſe quantum licuit ſemotis perturbationis indiciis, ad proximum conclave ſe proripit, unaque venire jubet Argenidem; cui non aliud loquutus quam ut has litteras

teras legeret, conſedit in lectulo; & illius vultibus intentus, ſuſpiranti frementique medius hæſit. Argenis lectione conterrita, non quidem tanquam ad juſtam accuſationem expavit; ſed injuriæ impatiens, flagrantibus oculis totaque oris ſpecie, proclamavit ad vindictam. Vrgebat tamen attonitam maximus dolor, ſuam cum Poliarcho familiaritatem innotuiſſe: Et, quod tamdiu eam amicitiam occultam habuiſſet, verebatur ne accuſationi eſſet juſtior ſpecies & patre difficiliori uteretur. Statimque perpendenti quomodo fides tam religioſo ſecreto periiſſet, occurrit Seleniſſæ cum Sardiniæ Rege commercium. Sed diu deliberare aut tacere non licebat. Itaque provoluta ad genua patris, interclusamque anhelitu vocem non ſine artificio laxans; Ne expectes, Domine, ut crimen objectum anxie diluam. Non enim dabo contumelioſiſſimo hoſti hoc gaudium, ut credam pudicitiæ meæ aliam rationem eſſe reddendam, quam quod hactenus tibi optimo & ſolertiſſimo parenti placui. Vnum habeo excuſandum; quod Poliarcho per ſalutem, quam tibi mihique attulerat, oranti ne ſcires quantum pro tua incolumitate præſtitiſſet, fortaſſe fidelior quam voluiſſes fui. Nunc quoniam alieno indicio factum eſt ut hominem poſſim laudare; Ille eſt, Domine, quem Theocrinem vocabamus. Mei videndi cupidus, hanc ſimulationem ſexus iniit, quo in arcem reciperetur. Sed tantæ licentiæ conſilium emendavit modeſtia. Nam ſic potius mihi quam Radirobani credas, ut virum eſſe neſcivimus, priuſquam te atque me à nocturnis prædonibus vindicaret, ea fortitudine quæ apud te divinitatis fidem invenit. Tum vero

ex ar-

ex arce abiturus, mihi atque Seleniſſæ, quis eſſet, ea lege aperuit ut illius audaciam & virtutem apud te taceremus. Regreſſus deinde ad regiam, quantum cæteris præſtiterit, tua in illum charitate probatum eſt. Quod ſi reprehendis ſilentium meum; cogita non potuiſſe mercedem breviorem concedi, quam ut paterer eum juſtis apud te honoribus carere. Sin autem ſubvereris altiora; quia virgo illius conſilia tegere ſuſtinui; provoco ad inimiciſſimum mihi caput. Seleniſſam intelligo; quæ ſola tanti arcani conſcia, rem omnem Radirobani palam fecit. Niſi ſceleſtiſſima eſſet, fureretque perfidiæ inſania, & odio mei, non polluiſſet ſilentii fidem; nec, quod teipſum celabat, detuliſſet ad exteros: Teſtem hanc tamen non verebitur appellare innocentia mea. Si metui odium tuum, & propitiam famam arcana turpitudine feſelli, ego te & pudicitiam manu mea vindicabo, reddamque ſanguinem indignum qui à te provenerit.

Inter hæc patris genua amplexa, nunc dexteram oſculabatur, nunc ea arte in ſenem reſpiciebat, ut jam facillimi patris judicio innocens eſſet. Illum tamen plurima turbabant: Neceſſariæ in Radirobanem inimicitiæ, de accuſata Argenide vulgi ſuſpicio; & quod utcunque caſta eſſet, tamen credibile erat Poliarchũ feciſſe ne ipſi Radirobanes placeret. Vrgente deinde filia ut Seleniſſa accerſeretur, ipſe per miniſtrum, qui fores ſervabat, imperavit anum vocari: Nemo Procerum ſciebat quæ res tam ſecreta ageretur: niſi quod maximum eſſe credebant, quo filiam unam Rex communicaret. Varia itaque conjiciebant, expectabantque ſoliciti. Seleniſſa nihil minus quam quod aderat

animo

animo fingens, intrat Regis cubiculum; in quo ipſa ſolitudo, vultus quoque Meleandri, & vis genii mala plerunque inſtantia occulto horrore inſinuantis, nec cogitantem turbavit. Statimque ad illam, inſolita acie Argenis accenſa. ſeu permittente patre, ſeu moram non ferente iracundia: Per ego te Radirobanem, Mater, oro: (nam quid tibi magis dulce aut verendum objiciam?) ut hic coram tuo meoque Rege dicas, quid commercii virgine indigni mihi cum Poliarcho extiterit. Nec vices tuas cura, quod hactenus quicquid eſt tacuiſti: Ego ſalutem tuam pacta ſum, modo jam libere indicium profitearis. Cohorruit anus; tenebriſque lucem miſcentibus, tamen, ut ſolertiſſima erat, animum ſubito revocavit: ut hic motus potius videretur innocentiæ eſſe ſuſpiciones abominantis, quam deprehenſi ſceleris notæ. Et, Quem prius alloquar? inquit; cum apud utrunq; perfidiæ inſimuler? aut quæ hæc tam confuſa accuſatio eſt? Nec Radirobanis mecum fœdera ſcio; Nec Poliarchi tecum, ô Domina. Quod autem ſacrilegium, ut putes ulla ſuſpicione poſſe virtutem tuam pulſari? Imo, refert Argenis, omitte hanc frontem. En Radirobanis ad Regem codicillos, quibus te arguit de Poliarcho in Theocrinem Pallademque mutato omnia effutiiſſe. Et ne neſcias; nihil eſt horum quod non patri confeſſa ſim. Sed & probris innocentiam meam aggreſſus eſt. Neſcio an te authore. Ad hoc unum vocata es. Dic libere, ita te Dii ament; dic priuſquam per tormenta verum quæratur, an maculavi familiæ meæ decus?

Non indelectatus Meleander hac ferocitate Argenidis, quæ utique in ſe dicturam non extimulaſ-

timulaſſet niſi innocentiæ fiſa; Nolo, ait, turbate hæc exigi. Sed nec feram, Seleniſſa, niſi majori fide quæ de Poliarcho noſti exponas, quam antea ſiluiſti. Victa anus conſcientiæ labe, accidenſque ad pedes Meleandri; Summa, inquit, eorum eſt quæ dicere poſſum, (Rex) nihil mea alumna ſanctius & integrius eſſe, nihilque perfidioſius Rege Sardiniæ. Si pateris me ad cubiculum redire, facile te abſolvam certiſſimis ſignis, & quibuſdam maxime litteris, quarum fides efficiet ne amplius tuam mentem ejuſmodi ſuſpiciones ſolicitent. Nec deinde miraberis cur ante te Radirobanes iſta reſciverit. Brevis eſt mora: Dum hîc inutiliter jurgamur, redire jam potui. Tanta pollicitatione ſuſpenſus Rex, propere ergo imperat ire; nec ſe in eo negocio ludificari: omnia tamen ſic agere, ne hæ lites ad ullum Procerum emanent. Neque prohibebat Argenis, verita ne moram injicere videretur, aliqua in ſe certius prolaturæ.

Sed anus ubi primum ex utriuſque oculis evaſit, inaſſuetæ celeritatis veſtigiis ad conclave ſe recepit; Adductoque oſtiolo; Nunc iterũ mei juris ſum, inquit; nunc in me decernere ipſa poſſum, nec ab aliis expectare quod merui. O infœliciſſima mulier! Ergo tamdiu vixi, ne innocens morerer! Quod autem mihi fatum mentem eripuit, ut non cogitarem proditionis mercedem nunquam eſſe ſecuram? ut à moribus meis abirem? ut leviſſimo juveni fiderem, & per plurima vitia mihi ſuſpecto? Hujus promiſſis, hujus donis, ego tot annis, tot rebus exercita, manus dedi, fidemque, & chariſſimæ alumnæ benevolentiam? Sero hæc reputas, Seleniſſa. Virtus fuiſſet animum à ſcelere

lere cohibere: Nunc quia fœliciter non peccaſti,latronum eſt pœnitentia iſta qua ejulas. Ergo me perdere Radirobanes invidioſiſſima delatione ſuſtinuit: qui in me quo offenderetur non habuit; niſi quod ut cæterarum rerum, ita nimiæ benevolentiæ faſtidium eſt! Proh nefas! quem audebo contueri? ad quem confugere? aut quis me denique feret de proditione querentem,cujus exemplum feci? Nec propero me à lucis conſpectu liberare? Nec ſaltem primis virtutibus dignum exitum quærens medium ſcelus excuſo? Quid expectem ulterius? Odit me Argenis: perfidiam excuſare non poſſum; forſitan & Rex prætextu alio explebit animum, merito meo, & filiæ queſtibus acrem. Necdum,ut intelligere potui, palam eſt quod maxime deliqui; Radirobanes meis conſiliis ad raptum incitatus. Hoc ubi emanaverit, (quid jam enim exiſtimem fore ſecretum?) quæ mora, quive Dii, ex dominorum meorum mentibus exturbent tantæ culpæ memoriam? Vt hos mitiſſimos faciam, at jubebunt abire à conſpectu. Recedam inviſa omnibus, iratam Principem timens; nec ſola, nec publice tuta. Vigilabo in atrox ſupplicium, ex meo ſcelere ſingulorum cogitationes de me æſtimans. Adhuc pejori infamia digna es, Seleniſſa, niſi illam morte antevenis.

Rapit ad hæc verba tabellas, in quibus non ſatis conſtantibus litteris hæc exarat. Meleandro & Argenidi optimis Principibus. Si eſſet aliquid ultra mortem, id mihi in ſupplicium popoſciſſem. Nunc accipite ſanguinem, non adeo ſuo crimine maculatum, ut non poſſit Diis libari: Neque ex ſupplicii atrocitate quod in me conſtituo, facinus meum potius quam pœniten-

pœnitentiam æſtimate. Hanc illo majorem credetis vos ipſi quos læſi. Sive enim urgentibus fatis, ſive veneficio aliquo attonitam, temeraviſſe me fateor ſecretum hoc ingens, de fraude & virtute Poliarchi. In tuam autem famam (chariſſima alumna) ſi addidi quidquam, aut addere potui, opto ego Deos manes mihi tam ſævos quam infida vobis fui. Credite morienti; & vitæ diutiſſime probatæ unam hanc noxiam, aut, ſi nimis eſt, huic ferro, quod vos ulciſcitur, date. Præligatam deinde epiſtolam uni ſervorum tradens, Vade, inquit, & atrienſi intimas Regis fores ſervanti meo nomine impera ut hos ſtatim codicillos ferat ad Dominum: Iuſſit Rex, eos ad ſe properanter tranſmitterem.

Dimiſſo nuncio, jam furioſius morti intenta, ſimul properabat, & hærebat, nunc inſanos fremitus auſa, nunc mollioribus ſuſpiriis laceſſens conſtantiam ſuam. Excipiebat forte omnia verba quædam ancilla, à proxima cella cui ab eo cubiculo aditus erat. Hanc neque viderat Seleniſſa, & verecundia quod ſecretis dominæ interveniſſet, non ſinebat vel loqui vel abire. Nam neque credebat deſperationis pleniſſimas voces furioſum exitum habituras; expectabatque donec domina exeunte & ipſa ſe ſecreto proriperet. At Seleniſſa haud dubia omnem deſtinatæ mortis laudem in præcipitatione eſſe, & affore ſtatim à Rege qui conantem tenerent, aperit ciſtulam in qua brevis gladius jacebat, quem olim filio primum pueritiam ingreſſo dederat pater; & ipſa deinde ſervaverat, die filii nuptiali Iunoni Lucinæ cum crepundiis ſacrandum. Ita tulerat fatum, ut paucos ante dies, detergendæ rubigini eſſet

in

in acumen renovatus. Nec aliud ferrum in muliebri cubiculo erat pectori aperiendo commodius. Illum vero ut ſuſtulit, ſimul conjugis quem amiſerat, filiique quem ignarum deſtituebat memor, tot res tamque diverſas uno mentis obtutu aſpiciens, funebri capulo oſculum dedit, illique loquuta aliquandiu opperientem mortem fruſtrata eſt; Donec ancilla, quæ timere cœperat ne hæc vera tragœdia eſſet, extorquendo ferro erupit, ſimulque exſonuêre accurrentium ex Regis præcepto veſtigia. Tunc anus prohibentium fervore incitata, & manibus adhuc liberis uſa, mucronem tam alte viſceribus impreſſit, ut labantes ſubito vires ſolverent dexteram, & pectore in humum porrecto ipſe capulus non multum emineret ex vulnere. Exclamavit ancilla, & amplexa morientem ſæviſſimo ululatu perterruit jam ſponte confuſos. Quippe dejectis foribus intraverant Archombrotus, & Eurymedes, multique eos ſequuti; urgente Meleandro, ubi primum ferales litteras accepit, ut properarent ad miſeram, cogerentque non perire. Eurymedes utcunque dimota ancilla amplexus jam rigentibus luminibus torvam; Quod hoc nefas, ô Matrona? Cur te tuoſque perditum vadis? Nihil illa, niſi quod flexa cervice ſupremos oculos verſans, ſanguinem & animam efflavit.

Omnibus ſilentium ingens, fremitus rurſus; & dimanante mox fama, atrocitas rei multos Procerum ad ſpectaculum coëgit. Mox de obſcura facinoris cauſa variæ & interdum periculoſæ conjecturæ. Rex quidem cæde audita vehementer exhorruit. At Argenidem nulla ſigna vel miſericordiæ vel odii mutave-

runt. Seu credidit de Seleniſſa ſatis ſupplicii nondum habere, ſeu potius excandeſcens animus mirabatur magnitudine pœnitentiæ ſe placari, & in confinio utriuſque affectus ſtupebat. Rurſus tamen intuebatur quicquid ſibi in morte Seleniſſa nocuerat.* Quid Sicilia? quid cum ſuis Radirobanes loqueretur? Illam anum tam inſigni de ſe vindicta multo magis quam ipſo proditionis crimine evulgaſſe hoc de Theocrine ſecretum. Præterea quando eo loci res erat, Regem ab Seleniſſa auditurum ſperaverat pactum cum Poliarcho conjugium: quod quidem arcanum nec ipſa ſuſtinebat dicere patri, & ſtrenue cogitabat defendere. Cæterum prohiberi multitudinem Rex juſſit. Sepultumque deinde cadaver eſt nulla pompa; & poſtquam cædis cauſa publice eſt comperta, neſcio quis Poëta hoc illi epitaphium fecit.

Buſta vides, ſævique, hoſpes, monumenta doloris.
Bis moritur, qua ſe eſt judice digna mori.
Non effare tamen ſeu verba gravantia manes,
Seu placida faciunt qua leve pondus humo.
Hinc tumulo pacemque nefas ſtimuloſque precari.
Dic tantum; Ut merita es, ſit, precor, umbra tibi.
Nempe Seleniſſa eſt. Dubium, furioſa magiſne
Læſerit, an læſam ſit magis ulta fidem.

Meleander tot recentibus obrutus curis; &, quid Radirobane, quid præcone, quid litteris faciendum, adhuc incertus, vocat ſuorum præcipuos; His oſtendit res ſuas in anxio ſitas eſſe. Quippe ſuam dignitatem à Radirobane incitari contumeliis; qui præterea talenta trecenta in præſtiti auxilii ſtipendium non tam petat quam

quam imperet. Armis ſe exequi debere injurias; niſi & ſuas vires domeſticis furiis Siciliа exhauſiſſet, & benefactis Radirobanis donari deberet ſaltem locus ad pœnitentiam. Furere enim ſui immemorem, & heſternas ſuſpiciones imprudenti ira firmare. Hæc cum fuſe exponeret, ſedulo tamen cavebat indicare laceſſitam ab hoſte famam Argenidis. Non quod omnia neſciret emanatura: Sed & pudorem præſentis filiæ reverebatur; & ſilentio ſuo omnes monebat, ne quis deinde tam inviſæ accuſationis mentione illum vexaret. Ne tamen ignorarent ſuper quanta re conſulerentur, ajebat Seleniſſam improba fide auſam quædam arcana ad Regem pertinentia Radirobani credere; quæ per ſe innoxia, ille flagitioſiſſima interpretatione corruperat. Allatis ab eo codicillis ſe ultimis probris differri; Seleniſſam, ſi ad Radirobanem ſpectes, fuiſſe innocentem; quæ tamen ſola morte quod peccaverat expiari poſſe crediderit. Omnes certatim cenſuêre, ut pro publico Siciliæ hoſte Radirobanem haberet. Quicquid auxilio juverat, non benevolentia aliqua factum, ſed tanquam ad inſidias conſediſſe prædonem in inſula: & voluiſſe Lycogenem tolli, ut quæcunque ille cogitaverat ipſe efficeret. De præcone perplexior quæſtio fuit; his cruci ſuffigendum decernentibus; aliis per diverſa ſupplicia truncum ad Radirobanem remittendum. Vicit tamen Cleobuli ſententia, declinandam violati præconis invidiam, quem fortaſſe interfici magno emeret hoſtis. Superbiſſimum Regem plus deſpectu quam ejuſmodi ultione iri offenſum. Quod poſtquam Rex probavit, Eurymedes vocatum ad ſe præconem (nam eum ad Meleandri con-

ſpectum reduci non placuit) ita ex præſcripto affatus eſt. Si ab Rege ſui compote veniſſes tam protervæ epiſtolæ lator, totum hunc diem homo non eſſes. Nunc ignoſcimus amentiæ Radirobanis; cui Regis verbis dices, furioſo reſponderi non poſſe. E re quoque ſua facturum, ſi Regibus ſcribere expectet donec inſanire deſierit.

Poſtquam præco diſceſſit, ſtatim præſidium militum ingens Arſidæ datum eſt, quod ad portum conſideret. Timonides claſſiarios coëgit in naves; ut, ſi Radirobanes ultra verba furere vellet, juſta acie exciperetur. Nec in Regia tantum, ſed paſſim in oppido, tanquam redintegrato bello, quies excuſſa eſt. Iamque Radirobanes timere inceperat, non modo ne inverecundiam ſuarum litterarum præco capite luiſſet, ſed ne in ſuam quoque claſſem armaretur Sicilia; Intepuerat ira; occurrebantque belli incommoda, quæ nimius antea ardor ſuppreſſerat. Totius Siciliæ viribus impar ſibi exercitus. Littus tenebatur præſidiis. Deerant in mari commeatus. Si tamen laceſſebatur, erat indecora cunctatio, maxime cum prior provocaviſſet. Dum hæc agitat, reſpicitque ad littus, videt ſcapham à portu recedere. Ea erat quæ præconem revehebat. Is adhuc plenus metu, quæ ab Eurymede acceperat refert; multum quoque exaggerata violentia loquentis, & tumultu regiæ, cujus cauſam neſciebat. Cum enim occubuiſſet Seleniſſa, murmurque & ſtrepitus ingens eſſet, Cleobulus præconi cuſtodes appoſuit, ne qua reſcire hunc caſum & interrogare obvios poſſet. Radirobanes tot rerum ſolicitudine gravis, prius abire conſtituit quam decernere cogeretur aut fugere. Nam

quid

quid immaturis conatibus in ſe verius quam in hoſtem ſæviret? Iam plus juſto indultum præcipiti iracundiæ. Reducendum potius ad Calaris littus exercitum; (ea civitas jam tum Sardiniæ princeps erat) viribuſque refectis, mox ſubita claſſe repetendam Siciliam. Sed neque confeſtim viſum abſcedere. Nam & maritimas copias ſciebat, quas in portu habebat Meleander, modicas eſſe; & tempore opus priuſquam Lilybæo & Panormo major in eum claſſis poſſet acciri. Reliquum ergo diem in ſtatione perſeverat. Sub veſperam, cum ſe benignius ventus intenderet, anchoras tolli jubet, proraſque in Sardiniam ſuam verti. Ac ne timida videretur aut furtiva diſceſſio, præcepit juſtos nautarum clamores geminari, ſive eruendis gemerent anchoris, ſive mutuæ exhortationis officio cætera armamenta componerent. Militum quoque voces, patriam appellantium adhuc abſentem, aut pelagi Deos orantium, ferebantur ad littora. Meleander pugnam inſtare exiſtimans, juſſit accingi claſſiarios ſuos, portumque & proxima littora propugnatoribus compleri. Nam provehi ad certamen ſuas naves extra portum vetuerat, ut illæ terreſtribus copiis, quibus abundabat, tegerentur; & gemino exercitu Sardi perirent. Noctis tamen vicinia perturbationem metumque adauxerat. Sed hoſtes propitiis ventis in altum ablati, primum audiri, & deinde videri deſierunt. Nam & nebulæ primam noctem denſaverant. Ne tamen is diſceſſus fingeretur, mox redituris in incautos remigibus; plerique non militum modo, ſed procerum circa portum excubavêre. In iis Nicopompus, cum nocte concubia rarior fremitus eſſet, ſilentio

vigiliaque uſus eſt, & juvantibus tenebris liberos animi motus ad carmen, ita Sardos tempeſtatibus devovit.

Ite truces, cuncti rapiant cava lintea venti,
Ite rates. Sic aura fidem, ſic æquora præſtent,
Vt veſtri meruêre duces. Simul ibit Enyo,
Stridebitque comis; facibuſque in concita miſſis
Nubila, tartareum deducet in æquora fulmen.
Ite rates. Mediis ultor Deus aſſidet undis,
Vix æquus mitiſque bonis. Sunt undique venti,
Sunt cautes; rapidis fervent noſtra æquora monſtris.
Inde repercuſſas terret latratibus undas
Scylla minax; hinc torva riget, fremituque Charybdis
Gaudet inexhauſtas aptare in pabula fauces.
O illuc vos turba vehat; vel dira revulſam
Tempeſtas medio vobis ferat æquore rupem!
Qualis erat dubiis nondum Latonia Delos
Fluctibus, aut quales nigri ſuper oſtia ponti
Cyaneas arcto nautæ timuêre profundo.
O ſceptris indigne tuis, & ſydere lævo
Edite, Sardois infælix rector habenis;
Cerne agedũ quã parva tuam diſcrimina vitam
A cupidis prohibent undis. Non arma ferocem,
Non vis ulla juvat. Timidos fortéſque ſevera
Torquet hyems; Totus fati, totuſque Deorum es.
Mox ubi diſparibus pendebit puppis in undis
Alternas ſubitura vices, & hiantia late
Æquora terrifico pandent ſua viſcera fundo,
Quam poſces miſerandus opem? quæ Numina primum
Mens inſueta petet; tunc vani prodiga voti?
Non falles Superos; nec te timor ille piabit.
Obruet unda preces ſonitu, vindexque per auras
Ventus aget. Nota tangunt pia ſydera voces.

Nondum

Nondum plane reſpirabat Meleander, veritus adhuc ne Radirobanes claſſem infeſtam alicubi incuſtoditis littoribus inſinuaret. Sed exacto vix biduo, demiſſi ſpeculatores retulerunt omnino peti Sardiniam. Tunc vero non tanquam exacto, ſed dilato ſaltem periculo, ad conſilia mentem applicuit, quibus tueri Siciliam, & hoſtem haud dubie rediturum poſſet ulciſci. Diu erat quod Eurymedes, utpote ſtrenuæ fortitudinis vir, amanſque militiæ, monuerat Regem, ſecuri imperii non aliud certius eſſe pignus, quam paratum & ſemper in caſtris exercitum; Et tunc quaſi ſui conſilii utilitatem promovente fortuna, cum Meleander ipſi & Dunalbio medius ſpatiaretur, ageretque de præſidiis per opportuna littora in Sardos dividendis, ita locutus eſt. Si feciſſes quod initio motuum in Lycogenem cenſueram, nunc aut iſte Radirobanes non te laceſſeret, aut haberes quod illi confeſtim objiceres. Sin etiam nunc ceſſas, illo depulſo alios fortuna inveniet, qui te nec ſuſpiciones diu ponere nec arma patiantur. Collige, inquam, exercitum quem hoſtes formident, qui ſit pace belloque aſſiduus. Continebit hic terror cives in fide; amicitias & hoſpitia externorum tam vetera firmabit, quam nova inveniet. Civiles enim motus, aut ambitu & conjuratione paucorum Optimatum inſerpunt; aut, quod eſt rarius, uno conſenſu furentis vulgi conſtant. Nihil vero in utrumque hunc Reipub. morbum ſalubrius aut efficacius eſt ejuſmodi armis. Sunt enim nobilium factiones in initiis, ac veluti cunis, timidæ debileſque; ut, ſi in promptu & ſub pellibus miles ſit, opprimi cum dignitate poſſit malum, & mehercule ita impetu tanquam ſi-

tienti fulgure hi fontes exhauriri, qui, ſi pateris, mox neſcient ripas. Sin vero populari tumultu præcipitata inſania (quod quia interdum ævo majorum contigit, prudentibus ſemper timendum eſt) innumeras manus armabit in Regem; nihil in hoc incendium remedii, niſi firmas legiones, & aſſuetas diſciplinæ, monſtro illi objicias; Plebs enim impetu ſolo valens, quantumcunque multiplicatis cohortibus impleat campos, par illis nunquam erit qui ſciunt furentes eludere, ſervare ordines, obſequi duci, locum caſtris & pugnæ eligere. Ita in omnem partem tutandæ regioni, & vel antevertendis vel premendis furoribus, utiliſſimus miles eſt, qui non quærendus, non formandus, ſed hoſtê inter ſtipendia expectat. Illæ copiæ & quocunque perrexeris ſecurum te præſtabunt; &, ſi populi motu, vel defectione nobilium, ex munitis civitatibus arcibuſve ulla à te receſſerit, inde recentem & adhuc dubiam proditionem confeſtim excutient.

Gentibus autem externis quanta adverſus te reverentiæ cauſa hæ ſuccinctæ & ad nutum legiones? Suam pacem ex te pendere intelligent; non inultum lædi poſſe, non deſpici; Sedere te veluti fortunæ cæterorum Regum arbitrum, in quorum cuſtodiam paria arma non fulgeant. Gentem noſtram fama celebrari compertum eſt, tanquam indole ſua pronam ſimul & utilem bello. Quanto magis, ſi ad naturam inſtitutio accedet, ſcientque tui hoſtes, non tironum apud te, ſed veteranorum eſſe delectum? Neque hoc tantum ad famam eſt. Ipſo ſucceſſu experientur qui te laceſſent, longe aliud eſſe conſcriptum nuper militem in aciem ſtatuere, aliud egregios viros, & qui annos

annos non plus ex faſtis quam ſtipendiis ſuis numerent.

Num denique ea fide, eo ardore, recens adacti ad ſacramentum pugnabunt, quo illi qui inveterato affectu, non plus militum quam familiarium inſtar, tuentur Principem aſſuetum alimenta & veluti ſpiritum dare, & cui non hoc tantum illos bellum, ſed vitæ totius fortuna conjunxerit? Haud omiſerim, ut corpora omnia, ita militiam ex ſuorum veluti artuum vigore & officiis conſtare; & ſolo experimento deprehendi num quis ad hanc diſciplinam natus ſit. Nonnullos valetudo, alios animus deficit; quæ vitia habitus corporis, & ſpecies frontis ſic obtegit, ne præter experientiam quicquam ſit quo argui poſſint. Igitur in perpetuæ militiæ tirocinio, utque ſic dicam, in pace caſtrenſi, mature, nec periculoſo tempore, ſe hæ labes aperiunt; ſtatimque de corpore exercitus eluuntur, vel correctis diſciplina vitiis, vel miſſione denique mulctatis. At in repentinis armis, cum implendæ cohortes ſunt, cum inexpertis & obviis cingulum datur, ſæpe neſcias virum an ſtatuam adornes: Vt novum exercitum id ab explorato differre exiſtimem, quod navem quæ probatis trabibus eſt compacta, ab ea quam intempeſtive exciſæ arbores & omnia non penſatis vitiis ligna componunt.

At ſumptuum ratio eſt habenda: grave, tot Centuriones, tot milites ex alienis laboribus vivere. Scilicet egregia cura timemus, ne non hoſtis, cum ſæviet, plenas domos & opulentas inveniat. Repetamus memoria vaſtitates, peculatus, exitia, quibus civiles diſcordiæ arſerunt. Quot annorum ſtipendia, quæ aluiſſent

obſtiturum his malis exercitum, paucorum menſium furor conſumpſit? Adde, vim corporibus factam; ſubjectos tectis ignes, & cætera quæ in ejuſmodi turbis impune fiunt. Vili medius fidius has injurias populus redimit, ſi perennium legionum præſidio ſe tuetur.

Dunalbius civilium rerum ſcientiſſimus erat, natura & inſtitutione factus ad gerendam rempublicam. Is igitur, ita diſſerente Eurymede, ſæpe frontem & oculos mutabat, nunc quodam aſſenſu, nunc modeſtis repugnantis animi ſignis; gaudebatque Meleander ſibi ex diverſa ſapientia licere quod utrinque optimum eſſet colligere. Cum vix ergo finiſſet Eurymedes, ita Dunalbius Rege admonente exorſus eſt: Niſi Eurymedes ex ſua fide cæteros æſtimaret, nunquam tantum tribuiſſet militibus, ut non modo in uſu eorum, ſed in ipſa caſtrorum veluti umbra, Principibus patriæque incolumitatem ſtatueret. Ego quamquam inſulis atque aris à militiæ muneribus excluſus; quia tamen hic agitur, non quid nocere arma mortalibus, ſed ecquod ipſi paci præſidium poſſint afferre, non verebor dare quid ſentiam. Tibi vero non tam repugnabo, Eurymedes, quam de iis quæ ignoro vel dubito interrogabo prudentiam tuam. Nunquam mihi placuerunt, qui in futuros morbos firmo corpori medicamenta infundunt, ſolicitantque ſopitas ægritudinis cauſas, nec tempore ullo pejus quam inter ejuſmodi luctam ſuccenſas. Quot mala, quot funera vidimus hominum, per ejuſmodi medicamina incitantium reſides & veluti oblitos nocere humores? Atqui illis pene ſimiles puto qui placidis rebus quærunt in futuras tempeſtates formidoloſa remedia, quæque ambiguo

biguo exitu poſſunt rectam Reipublicæ valetudinem tam perdere quam ſervare. In dubiis autem illis pleriſque periculi remediis, maxime armatorum frequentiam pono. Nam ſi armis milites congregabunt, ſi ſuperbia, vel furor, obſequium excutiet; longe illis pacis conſilia, longe mens ducum qui eos tumultibus arcendis coëgerant.

Turmæ, cohortes, ſub Centurionibus atque Tribunis, ſcis quam validum corpus efficiunt: Vix tamen aut poſſunt ſuas vires agnoſcere, aut in ſuperbiam quam illa contemplatio inſinuat labi, dum hoſtis ſubmovet ocium, habentque quos laceſſant aut timeant. Aſt ubi ſuis viribus pacem fecerunt, nemoque novo diſcrimine interpellat victoriæ memoriam; tunc, ceu Regi aut patriæ exprobrent operam ſuam, ſecum expendunt quantum pugnando effecerint: Vnos ſe ſuis civibus ſalutares; In ſe tranſlatum rerum arbitrium, patriæ quoque & Principis fata. Hæ non ſtatim & uno agmine cogitationes obveniunt: ſed paulatim, tempore, contubernio, uſu; Quaſi aliam à cæteris rempublicam faciant, in ſeſe coguntur: ocio deinde laſciviunt; quod quantum fortitudini adimit, tantum addit proterviæ; Mox ſi juſtis præmiis non putant ſe excoli, ſi continuo obſequiis non placantur; fervent animis, intumeſcunt, indignantur ſua arma non timeri. Quid cum à ſuis ducibus, cum à factioſis ſolicitantur; cum cupidis mentibus ingeruntur majora ſtipendia, præda, tumultus, peccandi licentia? Dii hoſtibus tam enorme exitium! Nam non putem, quod dicebas, Eurymedes, ideo Regem iis eſſe chariſſimum, quia ab ejus ærario ſtipendia habent.

bent. Multo illis potiores Præfecti: tum quod ab illis ad militiam delecti ſunt; (tanquam ideo ſtipendium non Regis, ſed eorum ſit gratia:) tum quod illos de ſuo corpore duces, & militaris potentiæ vindices amant: ſed maxime quia plerunque ſub illis licentior militia quam ſub Rege proponitur. Sed & omnibus copiis in media pace ſemper armatis, an præficies vicarium unum, an per partes jure æquali legatos miles accipiet? Si plurium munus hoc facies; non ſibi conſtabit diſciplina, contendent inter ſe æmuli duces, & per jurgia ducum infeſtus laborabit exercitus. Sin poteſtatem uni credes; quis ille cui tantum jus in te concedes? In ejus manu erit ut regnes, ut pereas. Ille vim imperii, ille nervos poteſtatis cum tenere ſe cernet, an par ſtimulis erit ſolicitantibus integritatem ſuam, & quid poſſit ſuperbe monentibus? Vtinam ſaltem huic tuo Eurymedi ſimiles ſemper ſint quibus Reges ſuas fortunas tradent! Quamquam nec illum velle exiſtimem tantæ invidiæ poteſtatem ſubire. Scis quibus olim Regibus haud abſimilis conſuetudo ſceptrum abſtulerit; qui dum Præfectis palatii caſtra committunt, ſenſim omni in cives & milites jure exuti ſunt. Iis qui prudenter condere regna aut ſtabilire ſtudent, hæc duo videntur præcipua; primum ne populus in Principem facile poſſit inſurgere; deinde ne, ſi obſequii vincula emolietur, habeat duces idoneos, qui vagam & inconditam inſaniam certiori auſpicio & militiæ vinculis firment. Vtramque cautionem intervertimus hoc ſtatæ perenniſque militiæ conſilio. Quantum enim diſtabunt à populo tot illæ cohortes, tot omnis fortunæ homines, quibus tela ultro

conce-

concedimus? Quicunque in populum cadere poſſunt motus, valebunt in iſtos; ſed eo procliuius quod irati nihil prius videbunt quàm datura fiduciam arma. Iam vero præſentiorem inquietis ſtudiis ducem nulla fortuna obtulerit, quam hunc ipſum cui juſſeris imperium eſſe in caſtris. Cui enim, tot ad defectionem urgentibus rebus, animus ad fidem ſupererit? Mens potentiæ conſcia, & regii faſtigii dulcedinem delibans, adulantium vota, cinctum fortibus viris latus, multa obtegendæ culpæ occaſio; &, ſi ſecus vota ceciderint, at excuſabilis in multitudinis peccato audacia, nec ruina partium expectata, prope ex æquo conditionis cum Rege adhuc de victoria dubitante. Fac tamen Præfectum hunc ſummum, ſeu natura ſeu virtute abominari motus, fortemque in vitia, nunquam à ſui ſtatione recedere: Quid tot ſub illo duces? Nullus ex iis tumidus, præceps, vanus? nemo fortitudinis fama, & audaciæ ingenio militibus charus? Mitte inanes ſpes. Nunquam illis cladibus deerit qui ſignum attollat.

Sed hæc ſcilicet quæ præſagio incommoda, demum timenda ſunt, ſi in iiſdem habitet caſtris omnis exercitus. Tu vero occurres tempeſtati, ſpargeſque in varias ſedes vaſtum hoc corpus; ut nec ſub uno aſpectu poſiti ſeipſos mirentur, nec furoris contagione deſæviant. Quo igitur diviſos dimittes? Nempe in arces aut oppida diſtribuentur. Vide porro utrobique quam commode. Arces quidem ut juſto præſidio obtineri conſultum eſt; ita illæ multitudinem armatorum ſæpe non capiunt; deſinuntque præterea eſſe ſecuræ, poſtquam tot oculorum tantæque frequentiæ commercio

ſunt vulgatæ. Num enim tanquam in carcere tot illic milites conditos habebis? Num ad illos amici non ibunt? Quid conjuges? quid neceſſitudines? quid lixæ & calones? At in oppida potius tanquam ad perpetua hyberna copias tuas mittes. Neſcis quippe quam male militibus cæteroque populo conveniat. Quod eſt exermibus civibus, & ad ſua opera intentis, in bello ægerrimum, id in pace continuo faſtidio ingeres, ut alienos, ut armatos ſuæ domi aſpiciant, ut militaribus motibus templa & fora ſtrepant, ipſi denique lares placidos mores mutent? Querentur omnes de onere; mentes à te diſſentient: & cum volent deficere, quantillum ſibi ad incommoda putabunt acceſſurum jam moleſtiſſima ferentibus tributum atque præſidium? Sed nec ita revulſo diviſoque exercitu conſtabit utilitas quam monſtrabat Eurymedes. Nam intra oppida nec ſervari poterit caſtrenſis diſciplina, nec tirones eo in ocio probari, & ad Martem inſtitui. Ipſi quoque veterani languore & deſidia confecti in urbibus jacebunt, & præter militare officium mollientur in curis & conſuetudine familiæ ſuæ; Aſſueti deinde extra laborem ferre ſtipendium, multo ægrius à ſua quiete avellentur ad pericula, quam ſi recentes conſcribas, & qui ſciant de Regis ærario ſe niſi in opere & militia non victuros.

Cum his Dunalbii argumentis reſpondiſſet Eurymedes; & ille viciſſim pro ſe pugnaſſet; Meleander ſic commiſſos conciliavit, ea probando quæ uterque in adverſa laudabat ſententia; Immodicos exercitus noxios eſſe. Vltra præſidia tamen quæ in neceſſariis excubant arcibus, curandam eſſe claſſem; & viginti triremibus

remibus obtinendam Siciliæ oram; quarum aliquæ ſint in mari, aliæ in præcipuis portubus expectent imperium. Ad hæc plures deligi Prætorianos oportere; partim ex egregia juventute, partim ex illis qui diu ſub ſignis fuerunt. Hoc poſſe ad octo millia conſcribi Dimidiatæ copiæ ſemper Regem comitentur, ut miles ſex menſibus domi, reliquum annum degat in caſtris. Ita enim, nec disjunctis ad validam ſeditionem vires fore; nec longa & ſupervacua in penatibus mora abituros à milite. Ipſi qui aderunt Regi, non confuſis caſtris habitent. Milleni ſeorſim vel caſtra, vel oppidi regiones ſortiantur, in quo Rex erit. Nam civibus illis qui commodis ab regia apud ſe familia & comitatu ſuperfluent, ægre eſſe non debere ſi veluti in contubernium Prætorianos excipient. Larga illis & nunquam dilata ſtipendia; rigidior quoque parendi lex. Proterviam, furta, laſciviam, graviter luant. Et ne in ocio deteriores ſint, militari labore incitentur; Nunc coram ducibus ad pręmium, haſtam aut jaculum mittendo; Nunc cum armis iter ingredi juſſi; ne expeditionem in hoſtes tanquam laborioſiora imperaturam formident. Nemo in illis Centurio, nemo Tribunus, nemo qui ordines ducat, niſi quem Rex ipſe delegerit. Bis mille ſint equites; Cæteris jacula, pila, ſariſſæ, dividantur ex militiæ uſu. Hac manu & ſubitos motus opprimi poſſe dicebant; &, ſi majores copias res deſideraret, tirones erudiri. Neque Eurymedes ſe plura cenſuiſſe aſſeruit; aut pauciora Dunalbius; Niſi quod ſub imminente à Sardinia bello, addi aliquid militum numero omnibus viſum.

Meleander hac parte curarum in Eurymedem

dem tranſlata, ad alia animum adjicit. Supra omnia de Argenide ſolicitus erat. Hæc inſons, & in qua, præter invidioſas dotes, nihil nimium eſſet, tamen cauſam tot fluctibus dederat. Vt uxorem illam haberet, auſus Lycogenes omnem perfidiam, non ſtatim, neque incruento bello perierat. Radirobanes ſucceſſerat furoribus, adhuc incerto exitu. Nec deinde defuturos putabat, quos virgo eximia & dotale ſceptrum accenderet; niſi in unum collata fœlicitas componeret cæterorum cupiditatem. Neque parum extincta Seleniſſa, & Theocrine tamdiu latens, occupabant anxiam mentem. Tandem penitus ſedit animo, filiam in matrimonium collocare. Pacandis tot motibus id reſtare remedium. Iamque non generum modo, ſed & nepotes cogitans, ipſa oblectatione incitabatur ad dulciſſimum votum. Sed quem illi fortunæ deligeret? Nemo in vicinis gentibus regii gradus erat, cujus ætas nuptiis conveniret. An autem opus eſt, inquit, invenire ad hæc fœdera ſolium & purpuram; Tanquam regna, non homines, copulentur hymenæis, aut filiæ meæ ſceptrum aliud quæram, non virum? Imo noſtri majores ſapientiſſime lege caverunt, ne qui quæve Siciliæ imperabit, ſibi nuptiis regnum adjungat quod Siculo ſceptro ſit fortius atque ſplendidius; ne relicta à Regibus patria in illius potentioris provinciam mutetur. Satis eſt ſibi Sicilia, ut Principes ſuos alat. & filiæ meæ conſuluero, ſi illam in ejuſmodi matrimonium dem, in quod ei conjux ſuus fœlicitatem debeat. Thracum eſt uxores emere. Nobilitas, indoles, virtus, ſponſo inſint; ſatis opum in mea Argenide erit.

Hæc pronius ſibi perſuadebat, diu jam in

hoc

hoc conſilium imminente affectu, ut chariſſimum Archombrotum eo matrimonio ſibi heredem aſpiceret. Nec credebat obſtituram Argenidem: ſed ſi tamen faſtidiret, patrio jure ad obſequium redigeretur. Reliquum erat de illius ſtirpe reſcire; Nam utcunque inſigni virtutibus, tamen novo homini filiam non erat daturus. Satis omnibus agitatis, conclave Argenidis petit; mediuſque inter Patrem & Regem, quo facilius quæ volebat impetraret; Scio, gnata, non minus de noſtrorum conſiliorum mora Siciliam, quam nos de illius motibus queri. Aviditas enim regnandi, & tuarum nuptiarum ſpes, Lycogenem & Radirobanem ad has quas ſenſimus furias adegit. Quæ omnia prævertere potuimus tibi mature virum legendo. Quid ceſſamus tot malorum fontem obſtruere? Mihi quidem decretum eſt, tibi ſalutem, & meæ ſenectuti columen parare. Nec dubito quod jure meo poſſum, quin & tua voluntate facturus ſim. Nonne parenti tuo permittis tibi ſponſum eligere, Argenis? Privato & publico jure mihi hoc licet: nec repugnare, modeſtiæ tuæ eſſet. Cum anxia virgo ſe deliberaturam referret; Deliberabis autem, inquit Rex, an factura ſis officium tuum? Satis morarum fuit. Iterum quæro, gnata an in poteſtate futura ſis. Ita pro imperio loquentem Argenis reverita, ſe vero futuram ficto ore profeſſa eſt. Laudavit pietatem Meleander, & oſculo dato, Scis, ait, te mihi chariſſimam. Vitam colere amplius non amo, quam ut conſulam tibi. Bene facis, quæ & patri credis & ſeni.

Poſtero die, ut forte in horto ſpatiabatur, ſevocat Archombrotum; &, O juvenis, ait, ſi te hoſtis, aut ignotus, rogarem quo ſanguine ortus

ortus ſit; curioſam quæſtionem habere poſſes ſuſpectam. Sed amicus cum tulerim diu tuum genus ignorare, & ſcire nunc expetam; quidni me putes id non mea magis cauſa quam tua præſtare? Magna ſunt, &, opinor, non tibi injucunda, de quibus tecum agerem; niſi exquirenda hæc prius natalium ratio eſſet. Tibi externo quantam fidem habuerim intelligis. Secreta imperii penes te fuerunt. Nec ætas, nec peregrinitas obſtitit, quin omnia tibi concrederem. Et hæc quidem merito tuo. Nam ut cætera omittam; meum caput aquis ereptum, quas pro me propemodum ſubiiſti, & occiſum Lycogenem non poſſum obliviſci. Poſt mutua beneficia, quid gravaris me ad tui generis notitiam admittere? quod etiam, ita me amet Dieſpiter, tui honoris & utilitatis cauſa nunc quæro. Perculêre juvenis mentem hæ preces Meleandri: Quæ cauſa, ut enixe poſtularet id ſcire, quod tamdiu celari haud ægre habuerat; aut quod beneficii genus quod ſibi ignoto conferri minus poſſet. Argenidis nuptiæ, quia ea cogitatione plenus erat, ſtatim mentis oculis oberraverunt, egregiæ fœlicitatis imagine. Rurſus illam ſpem, tanquam vanam & improbam, conatus excutere, verbiſque pluſquam animo compoſitus; Hactenus, inquit, geminaſti beneficia tua, Rex; paſſus ab eo te coli cujus genus neſcires; Nec jam ſcio quid conferat tuis rebus me impium fieri, id eſt, à parentis imperio recedere, quo mihi ſuper ſtirpe ſilentium indictum eſt. Ne me tamen pervicacis animi accuſes, qua fas erit, cuncta, ſuppreſſis regionis parentumque nominibus, evolvam. Regium mihi genus eſt, reſque pacatæ. Neque vi aut ingratiis iſthuc veni, ſed ex

parentis

parentis juſſu, tuos in mores tuaſque virtutes jubentis inſpicere.

Ita loquentem Rex novo gaudio commotus amplectitur: Et quid tibi hactenus, inquit, viſa Sicilia? quid regia mea? aut, ut animum, qualis tuus eſt, verius tangam; quid tibi ſenectus mea placuit, aut filiæ mores? Cum ille, jam propiori ſpe, hæc omnia ſe diceret adorare; Atqui (inquit Rex) non leviori pretio te mihi emptum volo. Omitto occiſum Lycogenem, meque ſervatum. Adhuc aliquid validius fuit quo animum meum caperes; Facti mores ad virtutem, conſuetudo leniſſima, & potiſſimum quod me amaſti. Non patiar à te unquam ſejungi. Si, ut memoras, & auguror, Regum ſanguis es, tibi Argenidem tanto multorum ambitu quæſitam ultro deſpondeo. Quantumcunque magnis parentibus natus ſis, non pudenda nurus erit. Supereſt, ut tuas mihi fortunas familiarius jam prodas, ſpondeaſque te nunquam meos canos deſtituturum. Tremebat nimio ictus gaudio Archombrotus, & quæ toto ſanguine quæſiiſſet ſponte oblata ſuſpiciens, incertum an Deos an Regem veneraretur, ad Meleandri pedes ſe abjecit, tenuitque reluctantis veſtigium. Cumque gratiis finem non faceret, hilarior Meleander, & illius quoque lætitiam gaudens, in ſubjecti collum incubuit. Mirum omnibus erat qui in conſpectu ſtabant, quæ hæc mutua eſſet gratulantium charitas. Archombroto autem præcepit Rex, ne eo die rem vulgaret; redienſque ad comites, & ſolito diffuſior, vario colloquio tempus modicum abſumpſit. Inde regreſſus in regiam, Archombroto jam ſibi propius hærenti; Quamdiu, inquit, te ſines ignorari, & gaudia differes noſtra?

noſtra? De hac ipſa re, ſubjicit ille, te, Domine, cogitabam compellare. Duorum menſium ſpatium peto, intra quos fœlicitatis meæ nuncius parenti eſſe poſſim, illincque digno cultu, & profeſſo genere, huc reverti. Meleandrum nomen ipſum diſceſſus offenderat; &, Non patiar, inquit, te à nobis avelli, Archombrote; niſi forte fœdera noſtra deſpicis, aut viles ſumus tibi, quia priores amavimus. Si conditiones placent, ſcribe in patriam. Nam teipſum non nunc mari fatiſque crediderim. Archombrotus tanta benevolentia ſenis admonitus quid facere deberet, & quantum amare, regiam manum oſculo ſtringens, quicquid ille juberet, nihil ſe à præſcripto receſſurum aſſeruit.

Nondum Rex Argenidem monuerat quem illi conjugem deſtinaret. Cum ergo diſceſſiſſet Archombrotus, eam ad ſe accivit, repetitiſque quæ de neceſſitate matrimonii prius edixerat, addidit, ſe generum elegiſſe, quo non poſſet præſtantior optari; Regio ortu, paribuſque virtutibus; denique eum eſſe Archombrotum, cui in omen tantorum fœderum, ſervati Regis laudem, curru in fluctibus errante, & de Lycogenis capite victoriam, fata tribuerant. Hæc non ſine ſupercilio Meleander; propiuſque vim, & imperium, quam conſilium, oratio erat. Comparaverat ſe ad ſimulationem Argenis; & quamquam indignata, ſe ignoto, ſe ingratiis promitti, tamen veluti conſilio patris accederet; Nihil, inquit, verendum hîc magis, quam ne ſubitæ nuptiæ, neminique tuorum præviſę aut creditę, in maledicentiam pateant; dicaturque Radirobanes per injuriam depulſus, quo faveres Archombroto. Tempore aliquo eſt opus, quo tanta novitas mitigetur, priuſque

priuſque Archombrotus audiatur procus eſſe, quam ſponſus. Non temnenda Meleandro videbatur hæc ratio; Veritus tamen ne turbando nuptiarum conſilio iſtas moras virgo injiceret, ita in experimentum loquutus eſt. Neque nihil ſpatii concedendum eſt famæ; neque fortunæ nimis. Ex tui animi ſententia, Argenis, quid temporis arbitraris convenire? Recuſabat illa loqui, non hoc ſuum ſed Regis arbitrium eſſe cauſata; Cumque pater ſæpius inſtaret; tandem ægrius, & quaſi ſpatium ſuæ vitæ definiens; Vt rem video eſſe, ait, duo forſitan menſes ſuffecerint. Tum Rex pene non dubius quin filia omne id tempus ſibi potius quam famæ poſtularet; tamen ne per omnia eſſet durus; Atqui promittis, inquit, ſublapſo hoc tempore nihil te nuptiarum omini repugnaturam? Facio, refert illa; Neque, ſi Dii adjuvant, te quicquam in verbis aut mea vita offenderit. Et id prolixius pollicebatur; quia interim adfuturum Poliarchum ſperabat, qui utriuſque vitam aſſereret; Quod ſi ille non veniret, finito vivendi conſilio reſpiciebat ad mortis libertatem. At lætiora Rex cogitans, illius verba acceperat, veluti ſub paterno imperio domantis affectus, qui antea ſolutam mentem inceſſerant. Blande itaque compellatam, tanquam victor & ſecurus dimiſit.

Sed illa tot malis incitata, nunquam ſe infœliciorem cogitabat quam in publica fœlicitate. Nam Lycogene victo Radirobanem nuptias ſuas, id eſt, mortem optaviſſe; Vix deceſſiſſe eam curam, & reſpirante Sicilia ſibi jam præſentiores inſtare ab Archombroto metus; qui adeo fœlici ad nocendum ſucceſſu provectus ſit, ut vel Radirobanis deſiderium faciat.

Ergo,

Ergo, inquit, ſemper meam, aut patriæ vicem dolebo? Ergo non molliori conditione cum Siciliæ miſeriis tranſigunt fata; quam ut omnium cladem meo capite redimam? Hæc pompa, hi cultus, hæc frontis decora, mactationes erunt, quibus patriæ diris voveor? An Macaria Herculis, an Agamemnonis Iphigenia ero; & tranquillitas innocenti ſanguine emenda eſt? Sed non diu me fortuna ludibrio habebit. Decumanus hic fluctus, aut tempeſtatem conſummabit, aut victam navem deducet. Teſtes Dii quam libenter nunc mortem uſurpem; niſi & te vererer, Poliarche, & Seleniſſa ſuo exitu docuiſſet id etiam in ſcelera eſſe remedium. Penſare deinde ſolicite cœpit an opperiretur adventum Poliarchi, an eum litteris maturaret. Plus uno menſe erat, ex quo ille abierat, in tertii menſis finem reditu deſtinato; & cogitabat eſſe amantis (qualem Poliarchum ſciebat) prævertere potius diem, quam totum expectare. Conſtituit tamen ſcribere, & recenti impetu verba ſe ultro ingerentia ita explicuit. Quamquam abſum, Poliarche, forte plus tamen ipſo te ſcio quid valeas. Nam ut ſis illic incolumis, certe perire hic incipis fato meo: quod mihi de vita quantillum reliquerit, ex litteris iſtis intelliges. Radirobanes, præter regium decus, & fas hoſpitii, turpiſſimum facinus auſus, quia ei placari non poteram, mei rapiendi conſilium iniit. Neſcio quæ ſpectacula commentus quæ ad littus præberentur, me illuc cum parente pertraxerat. Tantum non avehebamur, cum patefacto flagitio nos in oppidum refugimus, ille in ſuam claſſem ſeceſſit. Verſus inde ad furias, auſus eſt meam famam ſcriptis ad patrem literis violare; quaſi te liberius quam decet amave-

amaverim. Quippe noſtram familiaritatem Seleniſſa prodiderat; & hinc impio juveni fuit ad contumelias argumentum. Sed pater pro me ac vero ſtetit. Et Seleniſſa quidem ſponte ferro expiavit perfidiam. Ille autem malo omine, ſi Dii quidem boni ſunt, in Sardiniam abiit. Eo diſceſſu fœlix eram, cum me pater (Timeo loqui, ne eum odiſſe incipias. Fata ſunt quæ nos urgent: his potius indignare, Poliarche.) Pater, inquam, me jubet amare Archombrotum. Regibus ortum dixit; mores, indolem, ſpeciem, placere; ſibi hunc denique generum fore. Ego intempeſtiva pertinacia timui accendere obſtinatum. Satis fuit, prætextu alio ſpatium impetrare quo tu venire poſſis; vel ſi ceſſas, arbitrio meo liceat mori. Duo menſes probandis nuptiis dati ſunt. Intra illos armatus ſi advenis, accedam ad partes; ſin inermis, omne furtum tentabimus. Quod ſi me deſtituis, tunc cum nuptiæ ornabuntur, omnes cultus mihi patiar adhiberi; & ubi dexteram pater poſcet quam tradat Archombroto, dicam Diis manibus ſacram eſſe; ſimulque brevi ſica, quæ ſub veſte abdita erit, miſerrimum pectus ſolvam. Hæc ſi ita contingent, audi jam nunc Poliarche ultima vota; cogita tibi hæc dici ab Argenide in ſuo ſanguine volutata. Parenti meo ignoſce. Satis ſupplicii fuerit, quod illicito meæ mortis ſpectaculo vultus illius funeſtos efficiam. De Archombroto quod placebit conſtituas. At Radirobanem inultum vivere ſi ſines, redibo ab inferis te admonitura officii. Exige à perfido turpiſſimi flagitii ultionem; luat pœnas prædator, quoad potuit, famæ meæ; & ex iracundia una intelligat quantum deliquerit. Hanc vindictam, hunc laborem

bǫrem anxie mando; huic te teſtamento meo damno. Vltione perfunctus, jube in patrio tuo ſepulchro incidi meum nomen, & caſus utriuſque referri marmoribus, in quibus noſtram fidem poſteri probent, damnentque fortunam. Hujus autem Inſulæ conſpectum, mi Poliarche, defugias; niſi meos cineres amabis, & ſponſæ tuę urnam admovere pectori voles, aut etiam (quod Dii faxint) cum Manibus majorum tuorum recondere. Iſta mala, ſi potes, anteverte reditu tuo; nam diſcrimen cunctationem non recipit. Si non potes, cura mandatum morientis, & ut me ames, vive.

Obſignatis litteris, diu ſecum expendit cujus fidei legationem hanc crederet. Neminem habebat cujus conſilio uteretur; quippe Timocleam biduo ante in locum Seleniſſæ ſuffectam, in tantæ rei ſecretum admitti non maturum videbatur. Arſidam autem unum toties adhiberi his furtis non probabat; ne ille tot periculis laſſatus, Meleandrum timere inciperet: Illius præterea diſceſſus ab inſula ignorari non poterat. Nemo tamen commodior ſuppetebat; maxime quia omnium fœderum erat conſcius, quibus ſibi Poliarchum ipſe devinxerat. Ergo ad ſe vocatum ita alloquitur. Si timerem ne me quoque deſereres, Arſida, ingererem tuæ menti Seleniſſæ memoriam; quam proditionis ſtimulos ipſa morte graviores duxiſſe ideo arbitror, quia eam in remedium popoſcit. Scias enim, (quod utcunque ego & pater celamus) illam anum mea cum Poliarcho ſecreta ad Radirobanem detuliſſe; moxque conſcientiæ terrore afflictam, ſuo judicio manuque periiſſe, ut vidiſti. Sed tibi fidiſſimo viro, ſi vivemus, plus à nobis præmii erit, quam

huic

huic à proditione ſupplicii. Spectat ad finem negocium. Expecta majora à nobis quam quæ tua modeſtia poſſit concipere. Cæterum literas habeo ſumma fide & diligentia tradendas Poliarcho. Tu fidum hominem delige cui illas committamus. Sed da, ſi potes, ejuſmodi, cujus tibi in arduis fides perſpecta ſit. Haud cunctatus eſt Arſidas; &, Fideliorem, inquit, me ipſo, Domina, neminem novi. Quid tam cito das mihi miſſionem, nondum juſtam, ac nec, puto, ignominioſam, promerito? Exequar quicquid mandaveris; Neque Poliarchus, quacunque Orbis parte nunc degat, diligentiam meam fallet.

Bene læta hac pollicitatione Argenis, rogabat ecquid ficturus eſſet cauſæ navigandi ab inſula. Pars eſt Italiæ, ſubjicit Arſidas, quam Latium appellant. In eo littore Antium prominet, oppidum templo Fortunæ celebre, quod illic multæ religionis eſt. Fingam votum ad Deam; Carebit ſuſpicione hæc pietas. Vbi autem Sicilia exceſſero; quam multa longioris viæ commenta ſunt? negotia, curioſus animus, alia denique vota. Iube tantum; &, ſi potes, quo iter inſtituendum ſit mone. Si tibi certum eſt (inquit Argenis) hanc habere gratiam; moneo, mi Arſida, ut pro reliqua tua ſedulitate quantum poteſt approperes. Poliarchum habebis vel in patria ſua, vel huc ad nos venientem. Plus hodie audies ex me quam tot annis Seleniſſa. In Gallia amnis eſt, quem Ararim dicunt; Is alteri, cui Rhodanus nomen, committitur. Vtriuſque fluminis tractum qua à fontibus ad mare pertingunt, paternum Poliarchi imperium eſt; Hoc parentes jam habent, hoc ipſe deinde unicus gnatus expectat.

Vide quanto homini benefacias. Si igitur, ut conjicio, in patria eſt, ne metue errorem; Muti quoque te muri ducent ad Principem. Tu modo, quod his litteris facio, hortare ut quamprimum promiſſo ſe exolvat; redeatque non privata modo virtute, ſed viribus regni tutus. Antianam vero Fortunam (nam per hoc littus via eſt) meo nomine ſaluta; & de tuo itinere, meaque expectatione, conſule Deam. Cæterum gemmam hanc accipias, quam quoties in tuo digito videbis, meam & Gallici Principis ſalutem ex celeritate tua pendere memineris. Sub hæc verba ingentis precii annulum tradit, ſimulque ad Poliarchum codicillos. Ille audita Poliarchi dignitate hilarior, mirari tamen cœpit, quod per tot ambages, tanquam impares nuptiæ procurarentur; donec, admonente Argenide, lex Siciliæ in memoriam rediit, quæ vetabat potentiori ſceptro Siculos Reges nuptiis conjungi. Sat vero conſtabat, Meleandrum non modo ad patriarum legum reverentiam obſtinatum, ſed ſolitum hanc ipſam ſanctionem inter cæteras mire attollere. Tunc vero & Virginis ſapientiam Arſidas probavit, quæ hactenus nec Patri, nec Siculis aperuiſſet interdicta conſilia; & neceſſarium à Gallia exercitum eſſe cognovit, qui veluti in Archombrotum comparatus, hanc legem antiquaret.

Igitur & ſuapte virtute, & Seleniſſæ defectione, ad fidem incitatus, poſtera die iter, quod Dii bene verterent, exorſus eſt. Placidi venti tutum in Italiam pelagus præſtitêre. Illic mutata navi, ne Siculis notiſque remigibus in ſecreto uteretur negocio, magnæ Græciæ littora celeriter obivit; Oſciſque ſuperatis Antium venit.

venit. Vetuſtiſſimæ religionis templum in littore erat, quod Fortunæ Majores ſacraverant. Id ubi monſtrantibus accolis Arſidas conſpexit, tacitis plenus votis jam tum numen ſalutavit, procubuitq; in arenam. Procedenti deinde ad limina ædis præſto Sacerdos fuit in candida veſte, cui limbus erat ex purpura. Multam caniciem ſparſerat humeris, redimito laurea vertice; manuque baculum coronatum tenebat. Ille Arſidam, adhuc ut de via præcinctum, ubi vidit intra fanum pergentem, ita comiter affatus eſt. Sive exoraturus aliquid venis, hoſpes, ſive ab iis quæ timebas jam te noſtra Dea explicuit, afferſque animum nova beneficia promeriturum, ſubi humaniſſimi numinis vultus; illoſque vel licito ſanguine, vel ſi mavis thure propitia. Tum Arſidas: Quia iſte cultus, Pater, te Antiſtitem oſtendit; priuſquam Deam ut mihi favens ſit veneror, ne quid in religione peccem, mone, quo ritu me ablui, & quam hoſtiam dare ſacra hæc velint; an præterea in peregrino hoc habitu Fortuna ſupplices agnoſcat. Nam & Deæ facere volo; & longam cunctationem navigatio opportuna non patitur. Sacerdos illico fontem monſtravit qui in veſtibulo manabat. Eo ter oculos manuſq; ablueret; togam ſe & coronam illi interea prompturum. Victimas in Deæ atrio puras eſſe, quæ emptores expectarent, ſeu quis majoribus facere ſeu minoribus vellet. Vade, inquit Arſidas, ô Pater, & ipſe ex hoſtiis delige quas ſcis Fortunæ gratiſſimas; Simul dexteram porrigentis nummis aureis implevit. Dumque ille utilem ſibi pietatem officioſiſſime exequitur, Arſidas, hauſtis de fonte aquis, cum omnibus ſuis ablutus eſt. Valvas deinde templi, & viliora

liora donaria quæ paſſim pendebant, breviter contemplatus, hæſit in priſco marmore quod non longe à limine hos verſus ſubeuntibus templum monſtrabat.

Eſte procul ſontes, ſacroque abſiſtite templo,
Queis fixum ſtat corde nefas, aut vulnere diro
Livor edax varios ducit per viſcera morſus.
Aut quibus exhauſti non exſaturabile pectus
Crudeſcit vulgi ſpoliis; queis longa ſenectus
Viſa patrum; thalamive quies pulſata pudici.
Non juvat, heu cæci, non limina verrere vultu,
Non votiva tholo, non aris ponere vittas;
Ni primum eluitur mens fletibus. Ite profana,
Ite preces, & dona ſuus quæ polluit author.
Non fibris pecudum, vel parvi ſanguinis hauſtu
Numen eget. Solo finxit Deus omnia nutu,
Aptaque cæruleis ſinuavit corpora venis,
Quæ miſtas paſcant animas. Hæc extulit alis,
Hæc finxit graviore ſolo quæ rura domoſque
Et vaſtas colerent ſylvas; Auriſque carentem
Ipſe etiam vitam ſub cæcis condidit undis.
Quin & Idumæo ſudant quæ balſama cælo,
Cinnamaque, & ſylvis ſpirantia thura Sabæis,
Idem author rerum variis adoleſcere ſuccis
Iuſſit, & æthereos ramis infudit odores.
Quid tua, ceu largus Superis, nunc munera jactes,
Sive boves aris, calamos ſeu ſternis Eoos:
Aut plena fers ara manu? Sua thura ſuaſque
Ah veſanus opes tanti ne vendere ſummo
Quære Iovi, & parvo culpas obtendere fumo.

Iamque cum victimis Sacerdos proceſſerat, & Arſidas corona redimitus, in candida veſte ante Deæ ſignum procumbens, ferebat ſua vota, quæque præterea Argenis mandaverat. Lactens vitula, agnique gemelli, in victimas

Sacerdoti

Sacerdoti placuerant; Hæc non operoſa ſecuri procubuit; illos, ne capita convivio perirent, leviori fato culter confecit. Exta optima eſſe exclamavit Sacerdos; datiſque mox ſortibus, Fortunam quæcunque Arſidas poſtulaviſſet cuncta annuere. Sibi deinde quæ Numini immolaverant coxerunt; ſecundiſque ſub menſis, dum cæteri acrius biberent, cœpit Arſidas cum Sacerdote diſputare de fatis, & ſortibus, Fortunæque in Orbem imperio; quia eſſe Philoſophum de vario ſermone cognoverat. Et ille ubi Arſidam ſapere vidit, dignumque altiori religionum commercio; ita dicere orſus eſt. Quid ſit quod Fortunæ nomine colimus, (hoſpes) adeo vulgus ignorat, ut myſterii ſanctitatem propemodum contraria interpretatione corruperit. Fortunam appellant quicquid incertum eſt; Volunt autem eſſe incertum quicquid habet eventus humanis mentibus incognitos. Ideo lævam Deam, ideo cæcam fingunt, & plus vitii numini quod colunt imputant, quam ferrent in homine; ut nec certum ſit, ſæpius iſta Dea ab inſanis probra ferat an ſacra. Si quid peccant, ſi quid expectationem fefellit, continuo Fortuna vapulat. Exprobrant quod malos evexerit, quod difficilis bonis cavere videatur ne probe quid judicet. Nec miſeri vident, ejuſmodi Fortunam non divinum aliquid eſſe, ſed ſuperſtitioſi animi ludibrium; qui ſua ipſe commenta per ſuperfluas curas timet aut placat. Nam illud quod ſibi fingunt numen, omnia, quæ mortalibus accidunt, & fortuita appellamus, regere, & ex orantium votis diſponere, aut poteſt, aut non poteſt. Si non poteſt; quid igitur facit? aut quo hæc inutilis Dea cui in ſuo regno nullum im-

periūm? An præſidere humanis caſibus illam dicas, quæ non eoś præcipitare poſſit, non tenere, aut mutare? Niſi forte non ſatis fluere poſſent rerum hæ vices,& veluti naturæ temeritas, abſq; ocioſa hac Dea, cui præter nomen atque invidiam nihil relinquunt. Cur denique aras illi ſtatuimus? ſorteſq; in hoc templo conſulimus, prius nobis multo victimarum ſumptu devinctas? Infelix ſuperſtitio eſt, ſi illic conſumitur unde nihil metuas aut expectes. Sin putas ab ea ordinari caſus humanos, qui alioquin errarent, & ex ſupplicum pietate diſtribui; jam Fortuna certe non eſt; modo hoc nomine cum vulgo intelligas numen,quod res humanas non conſilio ſed imprudentia ſinat evolvi. Vt te paucis abſolvam; Veniſti Fortunam exoraturus; illi feciſti; denique litaviſti. An res tuas exiſtimas commodius eſſe caſuras, quam ſi Deam neglexiſſes? Si exiſtimas; ergo Fortuna temeraria non eſt; quæ novit quibus indulgeri oporteat; nec inconſulte, ſed ex merito ſævit aut favet; Id eſt, non eſt illa Fortuna quam populus facit. Sin inutilia credis hæc ſacra,cur ſupervacuo labore nihil profuturam pietatem his templis impendimus? At (inquies) non venimus eam ſortem mutaturi quæ noſtris rebus decreta eſt; Sed tantum quæ ſit ea ſors accepturi oraculo. Si ſic cenſes; certe fateris, jam Fortunam ergo ſcire quid te Dii mulctaturi ſint, quid etiam adjuturi. Cui conſequitur, nihil in Orbe temere, Diiſque improviſum aut neglectum, contingere; Quod nec convenit cum populari illa fortuna.

Vides ut Fortunam ſuſtuli, hoſpes;non illam quidem quam colo, ſed quam imperiti conſtituunt, & quæ cum ſumma illa mente convenire

venire non poteſt, quæ omnia ſuo arbitrio conſtituit, quæ naturam condidit, quæ rebus cauſas dedit, eaſque perpetuo abditiſſima ratione propagat. Neque enim ſi ignorant in tempeſtate media nautæ, quis finis fluctibus, quis exitus vento; ideo Iovi certum non eſt, ſolvi ratem an ſervari ſtatuerit. Ac nec dicas, fruſtra nos igitur ſupplicare Cœlitibus; &, ſi jam olim Numini certa ſunt omnia quæ nobis eveniant, vanam fore, id quod futurum eſt, deprecantis orationem. Abſit hæc in Deos contumelia, quos irrito aut ingrato labore nemo ſibi conciliat. Quippe Iupiter cum Orbi initium, & Naturæ leges daret, cum ſeriem rerum, cauſaſque, & eventus inter ſe connecteret, haud neſcivit quid eſſes aliquando tua in eum pietate meriturus. Non ſunt illi novæ hæ preces, quas hodie fundis, ſed jam tum cognitæ, cum de Orbe, de humano genere, de te ipſo ſtatueret. Tua igitur pietate, tuiſque virtutibus, miteſcunt decreta; quæ tunc in te ſcripſiſſet, abſque his votis foret quorum in animo tuo religionem prævidit; Eadem ratione nec ſecura credat impietas nihil ſe ſævitiæ extorquere è Diis iratis. Nam hæc tela quæ facinoroſis imminent, non paraſſet ultor Deus; niſi, quod nunc ſcelus patratur, jam tum futura turpitudine coëgiſſet ad has iras illius æquitatem.

Ea vis autem & ſcientia Iovis, quæ ventura omnia, & quicquid ignoramus, in conſpectu liquida habet, eſt hoc quod Fortunæ nomine philoſophi colimus; quia res illæ videntur noſtræ cæcitati fortuitæ; licet Deo in numerato ſint, ſua noſtraque voluntate præcognita. Vt igitur ſapientiam Iovis Palladem dicimus; ut ſerenus aut pluvius varia nomina habet; Ita

rerum illarum adminiſtrationem, quæ nobis arcanæ ſunt, & ſuſpenſos animos tenent, Fortunam appellamus. Huic templum, huic ſignum ſtatuimus, ut nos futura edoceat, molliatque rerum eventus, & in ſalutem noſtram vota admittat, quæ ſi rite à nobis funduntur, jam olim valuêre, noſque juverunt, cum Natura rerum omnium cauſarumque ſemina atque legem acciperet. Hanc te (hoſpes) Fortunam venerari, huic gratias habere æquiſſimum; Maximo, inquam, Iovi, qui conſiliorum exitus tibi hactenus incertos, extorum & ſortium ſignis, promiſit pulcherrimos. Nam ſi qua mihi fides eſt, litaſti egregie. Vade ſecurus; Vade Fortuna noſtra, id eſt, Deorum ſummo, fretus.

Prolixam philoſophiam bis nauta interpellaverat, Arſidam monens intempeſtive ceſſare remigia. Is itaque Sacerdoti & operæ & ſapientiæ gratias agens, adhuc nummos prodegit, quibus victima alia emeretur, craſtino ſacrificio ſe ſuoſque Fortunæ commendatura: & deducente ad littus Antiſtite, intravit triremem. Commodis igitur ventis Latium ſuperat; mox Etruſcum ſtringit mare, cœnoſis & inſalubribus vadis ad littora effuſum. Ligures inde erant, quorum ſinus ſulcabatur; cum haud pauca navigia, adhuc tanquam nubeculæ aut extantia procul ſaxa in conſpectum venerunt. Poſtquam propius acceſſere, monuit gubernator militarem ſpeciem ſibi videri; niſi forte piratica claſſis erat illam oram populatura. Nihil tutius quam ad terram, quamvis ignotam, navigare. Sed prærupti in littore montes obſtabant; ad quos inter brevia non poſſet ratis accedere, neque, ſi acceſſiſſes, viam,

qua

qua enitereris, per prærupta offenderes. Dum ergo dubitant nautæ, hærentque in utriuſque contemplatione periculi, jam eos emiſſæ triremes incluſerant. Non deerat Arſidæ animus ſeipſum vindicandi; Sed navigantium legem huic ſubinde timidi nautæ monſtrabant; Imminere in defenſione exitium. At demiſſis antemnis ſi dederet navem, mitioris exitus ſpem offerri. Quippe ſi à legitimi exercitus militibus capiebantur, parum damni deditos manere; ſin prædones illi erant, ſpoliis certe & facilitate eſſe placandos. Hæc nautæ remigeſque Arſidæ memorabant. Qui cum tardius deditionem annueret; ipſi ſuo auſpicio antemnas deducunt, ſublatis quoq; remis opperientes venientium arbitrium. Vbi autem adverſæ triremes obnoxiam ratem ſibi harpagine junxerunt, placide cœperunt explorare, qui homines aut unde navigarent. Omnia nautæ ſimpliciter retulerunt, ſe ex magna Græcia navigare Maſſiliam, ab externo homine conductos: Arſidamque monſtrabant. At ille interrogatus cum perplexius reſponderet, ſcilicet quibus loqueretur ignarus, ſuſpicionem hoſtilis animi fecit. Captus ergo, & in aliam navim delatus eſt, juſſique, qui eum vexerant, cum navigio ſuo ſequi. Nihil tamen ultra nocebant, idipſum humaniter excuſantes, quod eum veherent ad ſui Præfecti colloquium. Haud procul prætoria navis extra remigum operam velis tumentibus veniebat; in quam producto Arſidæ Dux militum occurrit; dataque dextra, Græcis verbis vetuit, ne quid durum expectaret: Sed ita eſt, inquit, ratio belli: Excutienda ſunt omnia: Neque occupandi tantum hoſtes, ſed plerunq; etiam ex amicis ignotiſve informamus conſilia.

Quod ſi ipſe ad tuam navem iviſſem, illic habita quæſtione, nulla per me fuiſſet, ſi quo properas, mora. Arſidas in tantæ humanitatis ſermone confidentiam cum ſumpſiſſet, qua licuit cuncta profeſſus eſt: ſe Siculum eſſe; & in Galliam ad amicum ire dixit: Sperabatque ſe confeſtim dimittendum. Sed præfectus audito Siciliæ nomine hæſit intentius; ſciſcitatuſq; quid illi in Gallia commercii eſſet: Nolim, inquit, tibi durum videri, ſi hodie tibi cœnam, hoſpes, exhibeo. In Prætorio meo dormies, quanto omnes poterimus officio cultus. Magni Regis miniſter ſum, qui cum exercitus robore haud procul inſequitur. Huic ego cras te ſiſtam. Nam amabit videre ex Sicilia venientem. Et forſitan erunt quæ ex te cognoſcat. Humaniſſimum autem Principem vidiſſe, etiam in Fortunæ beneficiis numerabis. Noverat Arſidas non conducere negocio ſuo, ut fruſtra repugnaret. Hinc enim & ſuſpectior eſſe poterat, & duriorem habere cuſtodiam. Ergo lubenti ſimillimus, omne jus ſui penes Præfectũ eſſe reſpondit. Captum hominem, & maxime innocentem, nullius conſpectum oportere defugere.

Poſt hæc utrimque verba, per varios ſermones in hilaritatis ſpeciem vultus & animos coëgerunt: hic, ne Arſidas timeret; ille, ne videretur averſari ejuſmodi captivitatem. Multa igitur audiebant invicem, rogabantque: & benevolentia quæ ſimulationis fuerat, paulatim ſyncerius vera colloquendi voluptate utrumque perſtrinxit: ſic natura mortalium inſtituta ut liberalibus ingeniis ſit facilis conciliatio. Et Arſidas quidem, licet captus, atque à ſuo curſu tardatus, tamen quod in alio feciſſet in ſe factum haud ægre ignoſcebat: pręſertim in cuſtodia

ſtodia humaniſſima non amplius unam noctem morari propemodum rogatus; Ipſe vero Præfectus homini innocenti indulgebat, ut deinde amicus poſſet dimitti. Cum igitur ambo ſederent in puppi, & aliqua de mari, ventiſque, & triremium generibus eſſent loquuti, tandem Gobryas (ita Præfectus appellabatur) blande de Siciliæ rebus & ſoli genio Arſidam percunctatur. Ille civilia ſtrictim bella recenſuit, armatum occiſumque Lycogenem, ſenectutem Meleandri, & quæcunque abſque Poliarchi mentione poterant dici. Nam ſolerter abſtinebat hoc nomine, ne de eo cogeretur apud ignotum loqui. Delectatus Gobryas non ignobili narratione, & æquiſſimo exitu belli; cum deinde Arſidas rogaret nomen Regis, cujus conſpectui ſervabatur, etiam cui regioni imperaret, & quid ſibi vellet claſſis armata: paulum in ſe cogitatione ſeductus eſt; Nam & rependere hoſpiti vicem, & ſuæ etiam gentis caſus referre geſtiebat. Itaque, licet rara ſunt, inquit, inter nos commercia, quæ nempe ſoli mercatores faciunt; de civilibus tamen malis quæ Siciliam vexavêre, pleraque audiveramus. Sed mercium nulla celerius quam veritas navigatione corrumpitur. Multa incerta, multa illis contraria quæ nunc à te accepi, nobis fama attulerat. Neque viciſſim dubito quin & ad vos noſtræ gentis diſcrimina, & veluti fata, aliquo rumore pervenerint; ſed vel audacia narrantium vel ignoratione libata. Quod niſi te vererer longiori ſermone conficere; non hæc modo quæ rogas exequerer; ſed repetitis altius rebus, mei Regis cunabula, dignam hiſtoriis materiam, exponerem. Sollicitavit Arſidam inſignis narrationis materia: &, ſi Gobryæ vacaret,

caret,

caret, hæc ſe avidiſſime accepturum reſpondit. Et Gobryas: Audies ergo rem dignam veſtrorum Græcorum ingeniis. Multa enim inter nos fortium hominum facta ſunt, haud illis imparia quibus nobilitantur gentes, quæ litteris ipſæ ſe celebrant. Sed ſola ſunt Druidum carmina, quibus rerum fortuna noſtrarum perennet: Neque illa ſeu lignis ſeu ceris impreſſa ſunt; Memoriæ juventutis commendantur; & ex cantantium ore virtutes majorum agnoſcimus. Sed ne queſtibus onerem noſtros mores; præſtat (hoſpes) quando ſic jubes, promiſſam narrationem nunc aggredi.

Regnabat apud nos Britomandes, adhuc gratum gentibus noſtris nomen; bello optimus, & artibus pacis. Interfatus Arſidas loquentem; Mihi Regem memoras prius, inquit, quam cui regioni imperaverit. Quamquam ex tuorum ſermonibus vos Gallos eſſe conjicio. Recte mones, ſubjicit Gobryas. Maximam Gallici littoris oram, quæ inter Alpes Pyrenæoſque montes mari alluitur, tenemus, Mediterranea verſus porrecti in longum: qua Rhodanus, & ſupra hunc Araris, nobiles amnes, pinguiſſimos campos interſecant, pars eſt Galliarum eximia. Lætus frugibus ager, & validiſſimo populo gravis. Obſtupuit Arſidas ad Araris & Rhodani nomina, quæ gentilia Poliarcho flumina eſſe, Argenide docente cognoverat. Sed ut illum Gobryas vidit ſuſpenſo ſupercilio hærentem; Forſitan, inquit, jam quid parem intelligis, & hæc fruſtra apud ſcientem narravero. Dic enim; Ecquid in Sicilia auditum de regiæ noſtræ rebus? Tum Arſidas; Imo, inquit, & plures in Galliis Reges eſſe accepimus; &, ſi quid de iis affertur, inſtar auræ vel nubeculæ

eſt,

eſt,quæ non ægre ignaros præterlabitur. Quippe antea pauci ultro citroq; mercatores commeabant; & hos ipſos noſtrarum ſeditionum atrocitas exegit. Segnitia autem noſtra eſt, quotquot Græcis ingeniis vivimus, ne diligentes vulgo ſimus in gentium factis quæ ad Septentrionem vergunt;niſi quando cum exercitu finibus veſtris vos egredi fama eſt,& timetur publicæ libertati. Ne dubita igitur hoc quicquid eſt ignaro & cupido memorare. Et hæc ille dicebat; non omnino Gallicarum inſcius rerum; ſed ne Gobryas, quid is ſciret neſciretve interogando, à narrandi tenore deflecteret. Iam enim auditis Rhodani Ararìſque nominibus, illam Galliarum hiſtoriam avidius, & tanquam rem ſuam agens, quærebat excipere.

Tanto igitur populo (inquit Gobryas) jure paterno Britomãdes imperabat. Cui filius erat & ipſe Britomandes appellatus; ſed poſtquam evaſit in virum, tot morbis conflictatus, ut animi vires continuus dolor abſumeret. Duxit tamen uxorem ex cognatis fœminis unam. cui ſatis haud dixerim plus ornamenti pudor muliebris dederit, an pietas, an digna fortiori ſexu prudentia. Timandra appellatur. Britomande patre elato, tanquam iiſdem fatis noſtra fœlicitas occubuiſſet, omnia in peius ſublapſa ſunt. Novo in Rege nihil paternum agnoſcebamus,præter pietatem & nomen. Erat inter Proceres potentiſſimus Commindorix, nobilitate & opibus ſupra privatum; denique qualem modo narrabas fuiſſe Lycogenem. Is ſub ſene Britomande utcunq; tanti Regis terrore coërcitus fuerat. Apud filium vero prudentiæ & fortitudinis opinione adeo omnia potuit, ut illius nomine ipſe regnaret; multum Timandra

Timandra indignante; quæ ad patrios avitoſque animos virum non ceſſabat impellere. Sed ille imbecilla lenitate ingenii, omnia uxoris conſilia mox ſubdole exploranti Commindorigi credebat. Nos à proſpera ſorte dejecti cui ſenior Britomandes regionem aſſuefecerat, ad buſtum illius, tanquam Herois, conveniebamus frequentes; ſpecie pietatis; re autem, de gentis noſtræ more, illic capturi oracula; ſi qua fors, ſi qui Dii viam monſtrarent ad Commindorigis perniciem. Hunc enim odiſſe in pietatis parte plurimis erat; Maxime poſtquam regnandi cupiditate ardens natum ex Timandra puerum (proh facinus!) nutricis opera dictus eſt confeciſſe. Cur non eodem exitu rapta Regina ſit, haud facile ſcias: An venenum, atque inſidias, ſuſpicioſa diligentia ipſa vitaverit, an ille infra curam habuerit mulieris vitam. Supra omnia Deûm cura id factum exiſtimo; qui tyrannos ſæpiſſime excæcant, ut anxia & ſuperſtitioſa ſævitia ſecuritatem quærentes, vera & certa pericula non cognoſcant, aut timeant.

Cum ſecundo Timandra ventrem ferret, miſeræ proli timens deſtinatæ prius ad mortem quam ingreſſa vitam eſſet, obſtetricem, & matronarum ſibi familiarium duas, (quarum alteram haud pridem, eadem Regina conciliante, habebam uxorem) mature ambire inſtituit. Ab his Regina flagitabat, ut ſi marem peperiſſet, alieno fœtu ſuppoſito, legitimum furto ſubducerent. Illæ quandam ex agris matremfamilias, meæ uxori notiſſimam, in conſilium allegant, quæ puerum alere poſſet; Sicambre appellatur. Ea cum viro (nam & ipſius opera neceſſaria erat) Diis omnibus devincta

rem

rem habere ſecretam, à mea uxore, dum Regina pareret, in Aulam deducta eſt. Nullæ niſi ex conſciis in cubiculum admiſſæ. Et Dii faverunt. Timandra marem enixa eſt; puellamque regiis cunis fraus muliercularum impoſuit. Quem Reginæ tunc fuiſſe ſenſum exiſtimas? Pariendi anguſtiæ erant; fœtum quem tot doloribus matres emunt pro munere ducebat eripi ſibi: & ſæpe audivi ab ipſa, nihil formidoloſius animum tetigiſſe, quam ne infantium vagitu, aut timiditate mulierum, proderentur conſilia. Quamquam tamen & curis & morbo ægerrima erat, Sicambrem, cui infantis inter tumultum aſportandi provincia erat, ſubmiſſa voce affata eſt. Per patrios Deos ſine te exorari ut mihi fidelis ſis; ne dum alios fallere ſtudeo, ipſa intervertar prole mea. Nam quemcunque volueris, hunc me pro meo oportebit agnoſcere. Ad hæc mulier; Dii, Regina, quos invocas, effecêre, ne in cujuſquam poteſtate ſit, tibi hac fraude quam times illudere. Adeo corpus infantis haud vulgari aut mutabili nota inſigne eſt. Simul obtulit nudum; oſtenditque paulo infra cervicis exitum tanquam ſpicæ figurâ ardenti purpura expreſſam. Eadem ſpecies in crure dextero rubebat. Et cauſam fœlicium macularum dederat ipſa mater; forte cum pedes in agro ſpatiaretur, ſubito timore perterrita ad turbinis ſonum, qui ingentis campi meſſem cedentibus ſpicis percurrerat. Timandra ſuaviſſimo pignori poſtquam oſculum tulit; Fuge, inquit, mi pupe, regiæ paternæ periculum. Fuge, mi Aſtioriſtes (ita enim de atavi nomine appellari te volo.) Dii faxint hos maturus ulciſcaris, qui nō ſinunt tuam infantiam inter mea ubera eſſe ſecuram. Iterum

repetito

repetito oſculo flevit; Statimque receptum infantem Sicambre obvolvit faſciis: &, poſtico ad id ante præparato, ſe ab Aula proripuit. Tum vero in humum collocata eſt illa, quam in regii ſanguinis fortunam adoptabant, puellula: & vocatus ad ſobolem agnoſcendam Britomandes, cum Commindorige intravit, ſuſtulitque alienam prolem in ſinum, affectu decepto; quam ubi commendavit nutricibus, ſolatuſque puerperam eſt, Diis gratias habiturus ad templum diſceſſit, illis quidem majori beneficio quam credebat obnoxius.

Sicambre, cui gnati fortunam Regina crediderat, mediocris ſortis mulier erat; quia neque apud illuſtres ſatis infans latuiſſet, neque tenerrimo corpori in egena familia ſatis potuiſſet ſperari ſubſidii. Illa conſcium maritum adduxerat, (Ceroviſtus nomen eſt) cui haud procul regia tradidit ſanctiſſimum pignus, & portare molliter rogavit. Huic miſericordia, & ſpei magnitudo, ſatis alumnum commendabant. Igitur diverſus ab uxore, ne quid familia ſuſpicaretur, ad prædium ſuum ivit. Agrum enim ſatis amplum colebat ad Rhodani ripas, nulli oppido contiguum; & ſanctitatem familiæ ruſtica ſimplicitate ſervaverat. Vbi domum pervenit, mentitus abjectum ſe infantem in ſylvæ vicinia ſuſtuliſſe; redeunti haud multo poſt uxori occurrit, coramque ſuis rogat, ut miſerrimis labellis velit ubera admovere, nondum ſcilicet à filio oblectato arentia. At mulier, tanquam ignara fabulæ, cuncta anxie rogabat, qui parentes infanti, quod miſero fatum, aut cur projectus eſſet vultu tam lepido, nihilque in eo à ratione humani corporis errante natura. Is nihil ſe præterea ſcire finxit,

quam

quam quod in bivio ſylvæ, ſolis paſtoribus aut venatorum ſtudiis cognito, jacuerat vel inhumana vel miſera poſitus manu. Suſcepit inter hæc Sicambre vagientem; queſtusve & lachrymas dato lacte compoſuit.

Ita cunas regius fœtus, pro claritudine quidem generis exiguas, ſed ut tempora erant, fœliciter nactus, ubi ingredi potuit atque fari, cœpit in aliam ſpeciem creſcere, quam quæ ſolet in ejuſmodi patrumfamilias domibus videri. Vivax indoles erat, nec venuſtiſſimo corpori impar; Præcipue Ceroviſtus, & Sicambre, conſcientiæ & charitatis ſtimulis cuncta in eo mirabantur; impoſitoque à Regina nomine, quod multorum Principum fuerat, appellabant Aſtioriſten. Sed Reginæ vix hæc tuto poterant nunciari; quam ut plurimum ſemel in menſe Sicambre ad conjugem meam veniens furtivi collqquii lætitia reficiebat. Nam homines ruri aſſueti ſæpius in Regia cerni timebant; à conſciis quoque matronis identidem admoniti, ut quam maxime ſuſpiciones vitarent.

Vertebatur ſeptimus annus, cum Regina tenendi filii deſiderio victa, me, quem ſuæ domui Præfectum fecerat, his verbis compellavit; Non meruiſti, Gobrya, ut tuam fidem muliebri leviorem exiſtimem. Conjugem tuam diu eſt quod ſummi arcani arbitram habeo, & ſilentio quod præſtitit meis rebus primam hanc gratiam referam, quod conſcientiæ etiam tuæ deponam meas curas, aperiamque pulcherrimum facinus, in quo tegendo mea & Galliarum ſalus ſtat. Sciſne, Gobrya, quid te jam velim? Nihilne te uxor rerum noſtrarum edocuit? Ego præterquam quod rei expectatione eram tactus, adhuc ſimplicius vultum fingebam, ut integram

integram accepti ſecreti gratiam ſibi Regina habere me crederet; & præterea ut fidem uxoris commendarem; quæ utique neque rem ad me detulerat, neque tamen in totum feſellerat conjicientem aliquid magnum agi. Tunc vero Regina non liberius modo ſed & ſuavius rem totam effata eſt; Qua audita, nihil tam grande ſuſpicatus contremui; &, paulatim per narrationis ſeriem redeunte animo, laudavi maternam pietatem, aſtumque utilem regno, cui tyrannus imminebat. At illa; Nunc tenes quo loco ſit fœlicitas mea. Tot opibus, tot honoribus culta, ſolatium quod privatæ matres habent adhuc neſcio. Servemus Diis volentibus, Gobrya, hoc ſenectuti noſtræ præſidium, hanc parricidæ Commindorigi perniciem. Tantum Superi velint, ut creſcat avo quam patri ſimilior. Intelligo nihil auſpicatius ejus moribus eſſe. Vultum quidem aliquoties vidi; dum eum ſua alumna in templis ex compoſito producit. Quam autem miſerum credis, vix conſpectum unicæ prolis tuto poſſe uſurpare; & penitus colloquia eſſe ſublata? Tu ſodes ad domum in qua alitur proficiſcere. Nam facile aliquid in viæ cauſam effinxeris. Voluptatem mihi debitam tibi credo; eam ad me pro parte perveniſſe arbitratura, ſi te mandata ſuavitate expleveris. Mihi deinde bona fide referes de indole pueri quod licebit conjicere. Forte etiam cum Sicambre aliquid comminiſceris, quo eum ſine ſuſpicione poſſim perfunctorie ſaltem amplecti.

His à Regina dictis, gratias, ut oportebat, egi, quod in tantis arcanis mea præcipue opera uti vellet. Sponte eram à Commindorige averſus; & hac tantæ factionis dulcedine facile

pericula

pericula contempſi, quæ illa ſpes, & conſcientia, afferebat. Igitur poſtero mane egredior in agros, monſtratamque à ruſticis viam tenens, ad villam pervenio; Cujus ambitum poſtquam intravi; in area, qua ruſtica armamenta cum aratris jacebant, video puerorum aliquot chorum, inter ſe ſimplici temeritate ludentium. Propius ego acceſſi; ſi illo forte cœtu itineris mei cauſam offenderem. O hoſpes! Non authore, non indice illic opus. Tot heroum ſcilicet ſtirpem ſatis efficax natura monſtravit. Alii ruſtico vel puerili metu diffugiunt, aut timide pectore toto averſi, me reflexis intuentur cervicibus. Reſtitit ille, nihil territus inaſſueti hominis vultu. Arcum habebat ætati & viribus parem; cui in terram ſtatuto innixus me opperiebatur. Firmus, & liberalis, totius corporis geſtus. Sufflava cæſaries, & ipſa negligentiæ opinione melior. Sparſa enim non cervicibus tantum, ſed per incenſam ludendi impetu frontem jacebat. Oculus inter jubentis mulcentiſque aciem; os, ſupercilium, genæ, qualia in Cupidinis ſignis aſpicimus. Ego ſubita veneratione exhorrui, & breviter Deos precatus, ut donis faverent, timui tanquam puero privatæ ſortis loqui. Sed ne ſcenam turbarem, ex equo tantum deſilui, rogavique quid parentes agerent, aut ipſe valeret. Ille patrem cum familia ruri opus facere reſpondit, matrem vero domi eſſe; eamque ſe, ſi juberem, provocaturum. Facies vero, inquam, ſuaviſſime puer, &, niſi moleſtum eſt, ego te quoque ad fores comitabor. Ducere ergo cœpit, rogatuſque per jocum in quas feras ſuo arcu uteretur; prorſus innocenti ingenio; Nondum, inquit, mihi lupos inſectari cum noſtro ſticho & ambirino,

ambirino, pater conceſſit: In annum adhuc unum diſtulit operam meam; & multum tibi debebo, quiſquis es, hoſpes, ſi numerum dierum mihi referas, qui annum conſtituunt. Iam enim aliquoties ſenſi, me, quia puer ſum, nec ſpatia temporum novi, ejuſmodi promiſſis eſſe fruſtratum. Riſu ego pleniſſimus; Fruſtra, inquam, hoc rogas. Nam nec memoria tibi ſufficiet tanto tempori obſervando quantum à me deſtinari efflagitas. Imo (refert) mihi dari calculos vellem numero dierum pares. Reponam in abdito; eximamque quotidie ſingulos, ut cum anno finiantur. Amplectebar animo puerilem ſolertiam. Veſtigia autem ex compoſito premebam; ut diutius lepidiſſima contemplatione perfruerer. Sed Sicambre, neſcio unde admonita, eſſe aliquem qui ſuo filio colloqueretur, foras exiluit; &, ut tanto depoſito timebat, vultu ſolicitudine vario ad nos delata eſt.

Vt vero me agnovit; dubia adhuc an ſcirem cujus ſtirpis puero loquerer, aut quæ omnino fortuna mihi ad ſe viam præiiſſet, me recepit ſub tecta, perplexe de cauſa itineris rogando, & quid mea conjux valeret. Sed poſtquam conſedimus, riſu inter dubia verba pendente: Multum eſt, inquam, quod de uxore mea querar, niſi in te recipis crimen, fateriſque te magiſtra eam didiciſſe quam alta taciturnitate ſimulatio obeunda ſit. Neutri quidem, quod jam pupum iſtum novi, habeo gratiam; quæ pervicaciter ſiluiſtis; ſed ipſi Reginæ: cujus juſſu vos inviſo; tecum quoque exacturus, qua commodiſſime ratione ipſa implere avidum pectus eodem ſolatio poſſit. Nam quod aliquando in templis eum videt, parum eſt ad deſiderium

matris.

matris. Vult amplecti, vult loqui, mentem denique ſaltem ſemel ſatiare propiori dulcedine. Sicambræ facile fuit excuſare ſilentium. Gratulata deinde eſt, quod Regina profitente ad hoc ſecretum perveniſſem. Denique haud unicam viam monſtrabat, qua Aſtioriſtes ad matrem duceretur: Sed omnia ſuſpicioſa erant, nec placebant ipſi authori. Diu cunctati, nihil tutius habuimus, quam ut Sicambre, utpote ſæpe apud conjugem meam viſa, in agrum qui ſub urbe mihi eſt, veniret cum puero; & Regina, in campis ſpatiata, umbram quæ in prædio meo læta eſt optare ſe diceret; moxque in ſecreto conclavi non turbatos; non ſuſpicionibus obnoxios amplexus daret Aſtioriſtæ ſuo.

Tempore igitur cum Sicambre conſtituto quo ad prædium meum veniret, rurſus cum puero jocatus ſum, varium ſpecimen futuræ mentis eliciens: Vlnis denique implicui meis tam gravi imperio (modo Dei æquo faverent) debitum Regem. Secundum hæc, à villa in proximum oppidum diſceſſi. Illic exacta nocte redeo ad regiam. Timandræ cum ſingula referrem, ſolum hoc grave erat, bidui adhuc moram promiſſæ fœlicitati interceſſuram eſſe. Quo elapſo, cum omnia proceſſiſſent, veniſſetque Sicambre cum alumno, adſuit & Regina tam exiguo quam fas erat comitatu; & paulisper in hortis ſpatiata, velle ſe in conclavi acquieſcere uxori meæ dixit. Ducitur ergo in thalamum ſecreto quod agebatur aptiſſimum, unde loquentis vox non excipi poſſet. Tum omnibus præter conſcios, tanquam Regina ſomnum peteret, dilapſis; intromittitur ex vicino cubiculo fidiſſima Sicambre, applicitumque Reginæ genibus filium tradit. Conceſſerat

Regina

Regina ut adeſſem. Sed quæ vidi, quæque audivi, nullis verbis, nulla diligentia, digne retulerim. Adeo lætitia, pietas, dolor, flendique & amandi ſuavitas, omnem modum in Regina exceſſerat. Longo ſingultu vocem, & cæterorum affectuum impetum premens, tandem in puerum invadit: & pene ad utriuſque pectoris livorem ligat amplexibus. Nec in uno habitu durans, nunc illum pauliſper ſubmovebat, quo vultum, oculoſque, & totius corporis ſtatum liberiori obtutu ſuſpiceret; nunc ſubita vi amoris repetebat brachiorum vincula, & tot bonis quæ in puero mirabatur oſculum dabat. Quaſi ſua eſſent hæc ipſa quæ cernebat in prole, jam tumidior videbatur; jam, opinor, ultorem hunc deſtinans, incipiebat Commindorigem præcipiti voto deſpicere. Rurſus amor, ipſo furto incitatus feſtinanter ſua felicitate fruebatur: ſimulque cogitatio receſſuri mox gaudii inſanientem cogebat in lamenta. Quid multis? Nemo noſtrûm tam altæ & miſerandæ pietatis ſpectaculo non lachrymas dedit. Sed intererat neſcire puerum quantus eſſet. Nam nec ſilentii fidem promittebat hæc ætas: & ſi illa immature emerſiſſent, certa erat à tyranno pernicies. Itaque inter blanditias quas gnato Timandra ingerebat, nulla verba adhibuit, quibus is ſciret, vel Reginam eam eſſe, vel matrem. Sed perculſus ſpecie exultantis gementiſque mulieris, inaſſuetis præterea oſculis fatigatus, cum denique illachrymari omnes videret, aliquantulum flevit, & neſcius cujus in amplexibus eſſet, eam tamen, veluti jubente natura brevibus ulnis cinxit. Sed illorum ſimplicitas annorum, longæ curæ aut prudentiæ exors, facile ab ea intentione ſe ſubduxit, cul-

tuſque

tuſque Reginæ, quales ante non viderat, cœpit puerili contemplatione luſtrare. Lectuli præterea, & ſtragula, tum quicquid ornatus in cubiculo erat, omnia oculis illis nova, per ſingula euntem morabantur; Vt nos quoque tam innocenti ludo in amorem & pietatem rapti, illius oculos atque geſtus dulciſſima imitatione ſequeremur.

Dum his rebus abripimur, interim hora effluxerat, neque oportebat Reginæ comitatum aliquid noſtra mora ſuſpicari. At illa non avelli ſuſtinebat à filio donec ſpe rediturae lætitiæ ſibi impoſuit, & ingenti ſuſpirio concuſſa avertit ſe à puero, eumque abduci imperavit. Spes autem ea erat. Volebat me cum comitibus aliquot, mei tamen conſilii ignaris, ad domum Sicambres pervenire, ſeu venationis ſpecie, ſeu quid aliud videretur commodius, illicque Aſtioriſtæ indolem atque formam impenſe laudare; eum denique à parentibus palam petere, quem domi alerem inter urbanas diſciplinas. Non enim eum agris videri aut ſolitudini natum. Oportebat deinde reluctatam aliquandiu cum viro Sicambrem conſentire. Poſt hæc puer adducendus in urbem tradenduſque conjugi meæ erat, tanquam ad miniſteria illam ætatem decentia. Sic illius moribus eramus præfuturi: & ille non tumultuario aut brevi conſpectu Reginam expleturus.

Sed illa, mi hoſpes, conſilia, atrocior fortuna pervertit. Vix enim ab eo colloquio triduum erat, cum Ceroviſtus ille Sicambres vir intravit noſtrum limen veſtibus ſciſſis, omnibuſque ſummi doloris indiciis funeſtus: Vtque me vidit, nihil diſſimulato planctu verberans utraque manu pectus, Dii, inquit, nos perditos,

ditos, ô Gobrya, voluêre. Aſtioriſtes noctur-nis graſſatoribus præda, an, aut ubi vivat, incertum eſt. Abvexit hunc proxima nocte armatorum violentia, qui ſpoliatis penatibus meis ſubjecêre denique ignem. Neque noſtra tantum tecta hæc peſtis conſumſit. Acta eſt præda ex vicino omni agro; Et ego illi turbini ſuperſtes, non potui veſtigia ſervare impiorum: quia celeriter trans Rhodanum aliquot ſcaphis delati ſunt. Quid vero me facere, quove conferre, nunc author es?

Hæc narrante Gobrya, penitus Arſidas, tanquam in cladis & jacturæ parte eſſet, expalluit; indignum fuiſſe facinus proclamans, ſubindeq; interrogans, an ſic puer periiſſet. Quippe majora de eo expectabat, nec à negotiis quæ tunc curabat aliena. At Gobryas; Multo, inquit, frigidior ad nuncium illud fui, quam te nunc, hoſpes, video eſſe. Segnem tamen eſſe non ſivit tumultuarii mali præcipitanda curatio. Itaque homini imperavi, ut inutilem gemitum pauliſper ſupprimeret, mihi quicquid contigerat prolixius memoraturus. Auditis omnibus, varia animo verſabam: unde prædones eſſent; conſultone incidiſſent in puerum; qua celeritate, qua manu perſequendi; denique an deferri ad Reginam hæc clades deberet. Sed hæc poſtea commodius narravero. Video enim ad cœnam tempus eſſe, quam corrumpi jam aliquoties miniſtri monuerunt. Atqui, refert Arſidas, hilarem convivam non habebis, niſi me ab hac ſolicitudine abſolvis, quo ſucceſſu dolueris, quodve Reginæ ſupplicium de prædonibus datum. Paruit Gobryas flagitanti: raptimque edocuit, nihil ſe aut Reginam ad luctum aut diligentiam reliquiſſe;

quamvis

quamvis & ſecreto gemebant, & prætextu alio quærebant in latrones. Cæterum rapto puero nihil in iis fuiſſe auxilii. Nam neque repertos qui eum abvexerant; neque ſuperfuiſſe veſtigia quibus ipſe ulterius quæreretur. Ergo Reginam hoc quoque tunc facinus aſſcripſiſſe Commindorigi; ita meritis qui per ſcelera vivunt, ut non ſuorum modo facinorum, ſed & interdum alienorum infamia laborent. Poſtea liquidius eſſe reſcitum, prædones in Allobrogum montibus, quo minore invidia in alieno ſolo quam in patria peccarent, facta manu Rhodanum tranſiviſſe; ſpoliis deinde onuſtos, poſtquam in ſuam ripam relati ſunt, diviſis manubiis agmen ſolviſſe, ne multitudine proderentur. Ita periit ſcitiſſimus puer, inquit, & propemodum in amiſſi deſiderio mater.

Adhuc confuſior Arſidas; Videor, inquit, magni ædificii apparatum ſomnio conſpexiſſe: quod poſtquam artificum manibus crevit, marmoribus & picturis inſigne, uno hominum me à ſomno excitantium plauſu perierit. Sic poſteaquam puerum ſervaviſti, poſtquam perduxiſti ad annos quibus promitteret ſe non fruſtra ſervatum, ſubito eximis nobis. Sub hæc verba, aſperius intra ſe indignatus, ridebat tacite imprudentiam Gobryæ, qui tot verbis tantam ſcenam apparaſſet, in qua nihil deinde ageretur. Nec Gobryam latuit hominem eſſe commotum. Itaque ut hoſpiti vultum reſtitueret; Si hilariter, inquit, cœnas, reducam deinde puerum, matrique ſiſtam incolumem. Mutatus ad hæc verba eſt Arſidas, qui altiori ſpe, quam Gobryas credebat, rei exitum fœlicem optaverat. Cum vero ſe ad menſam componerent, excuſavit hoſpiti Gobryas, quod in

medio lectulo accumbere juberet ex Druidis unum. Ita Gallorum religionem ferre, ut hoc hominum genus ſive in ſcenis ſive in conviviis honoratiſſima occupet. Supra hunc vatem Arſidas; infimo Gobryas loco accubuit. Cœnantibus multus ſermo de Druidis fuit: dubitante Gobrya, utrum plus Arſidas ſcire, an narrare vates vellet. Qui ubi ſe non in Gallicis modo ſacris regnare, ſed diſceptatores litium eſſe; totamque ab ſuis præceptis juventutem pendere memoravit: magnam quoque apud ſe poëſeos, tanquam diviniſſimæ artis curam eſſe, lentis & grandibus verbis monſtravit: in eo ſermone diutius hærens, ut aliquid rogaretur recitare. Quod ut Arſidas ſenſit, coëgitque volentem, retulit ille verſus, à ſe non pridem, ut ajebat, conſtructos; quibus Deorum æquitas celebrabatur, qui diu lædi ſe paſſi, tandem ex dignitate deſæviunt.

O ſontes animæ, quarum veſana laceſſunt
Facta diu Superos; lentum ne ſpernite Numen,
Ne, miſeræ, tardoque graves examine pœnas.
Sera licet ſint tela Iovi, nec protinus omne
Ad ſcelus armato turbet ſua ſydera nimbo:
At vigili ſtat mente memor; pœnaſq; merentum
Annumerat Nemeſi juſſa Themis ardua cura.
Hinc lethi innumera facies, & funere pejor
Mens ægra, atque alta divulſo in pectore dira.
Hinc nulla fluviis ripa; & victricibus undis
Spumeus in medias Triton venit altior urbes.
Quid memorem verſis exutos meſſibus agros,
Ventorum ſeu vulſit hyems, ſive agmine fœdo
Denſus aper ſtrictis effodit pabula roſtris?
Quid cum ſæva lues circum tabentibus auris
Inſpirat celeres per membra furentia mortes?
Aut pater Armipotens mediis incendia fundit
Gentibus,

Gentibus, & ſaturas reſtinguit ſanguine flãmas?
His Superũ vindicta modis (ne tarda queramur
Supplicia, & faciles violari crimine Divos)
In meritas ſævit gentes, & ſecula cunctis
Exhaurit fatis. At nos miſerabile vulgus,
Ignari qua tela ſonent, cur turbidus æther
Æſtuet, unde anni fragiles, & rara ſenectus,
Naturam, & caſſi damnamus corporis artus,
Fortunæque vices. Nihil heu Natura, nec artes
Peccavère Deûm. Sed nos cunctantia fata
Vrſimus, & cæcas peccando accendimus iras.

Cœna, ut bellum & maria ferebant, eleganter exhibita; Tempus eſt, ait Arſidas, ſcrutari omnia trans Rhodanum; & ex latebris Principem veſtrum eximere. Tum Gobryas; Strenue factum à nobis; & tunc omnia fruſtra ceſſerunt. Quatuor totos annos amiſſum deflevimus. Quinto anno neceſſarium in Allobrogas bellum fuit; quod de finibus diſceptarent, imminerentque fœlici viciniæ. Parum intereſt illius belli caſus te ſcire; præſertim quæ tumultuariis & obſcuris manibus geſſimus. Vna fuit acies juſta, qua profligati Allobroges caſtris quoque exuti ſunt. Noſter exercitus dives præda, vix captivos capiebat, vix ſpolia; torquibus armilliſque ex auro (ut mos Gallorum eſt) in illa ſtrage innumeris. Tres fuerant Allobrogum Reges prælio illo fuſi: Inter quos fama & dignitate præcipuus Aneroeſtus appellabatur: Cujus tentorium dum victores deſpoliant, quidam miles in illius veſtibulo adoleſcentulum egregiæ venuſtatis conſpicatus, cætera præda neglecta, eum habere concupiit. Is majoribus quam pro ætate ſpiritibus gæſa quaſſabat, abnuebatq; ſe vivum capi poſſe. Nec violare tenerum corpus miles ſuſtinuit; ſed ſo-

dale advocato circuivit pugnacis pueri terga. Ita vix demum lacertis occupatis, à frendentis manibus tela excuſſa ſunt. Videbantur indignæ vinculis manus, & fraus ab liberali indole timeri vix poterat. Si itaque promitteret non fugere, pollicentur, nullis ſervitutis notis aſtrictum, comiti quam captivo ſimiliorem, ſecum iturum. Is vultu tanta clade non dejecto, haud ſe Diis repugnaturum dixit, quibus ſua captivitas placuiſſet; nec ſecius fidem quam antea libertatem culturum.

Non ſine numine Deûm fuit, quod tantopere militibus puer placuit. Abvexêre jam volentem: & invidiam timentes, non à multis eum conſpici paſſi, jam non procul urbe regia aberant, cum in me inciderunt. Si qua fides, ſtupui in adoleſcentuli vultu; illoſque aviddiſſime percunctatus (nam nec mihi erant ignoti) unde hæc præda, & an venalis eſſet; Retulêre, hunc ſe inter captivos eximium, Commindorigi donum ſervare. Credo veritos ne illum mihi depoſcerem, objeciſſe Commindorigis nomen. Scis Gallorum ſagula totum corpus non tegere. Itaque dum intentius in ejus contemplatione hæreo, & Dii neſcio quid animo meo grande magis magiſque ſubjiciunt, forte flexit ille cervicem, meque momento temporis nimio gaudio imparem propemodum confecit. Nam quid loquar fœlicitate illa dignum? Prodidit, mi hoſpes, regii ſanguinis notas, illam, inquam, naturalis purpuræ ſpicam, quam in Reginæ filio, ut antea monui, fata expreſſerant. Loqui non poteram in impetu exundantis lætitiæ. Sudor quoque & ſubita veſtigiorum infirmitas, adhuc dubia & anxia vota pulſabat. Tum præſides gentis Deos tacite veneratus,

tus, ut adeſſent ſpei tantæ; Egregium mehercule munus, inquam, Commindorigi inveniſtis. Sed videte, Commilitones, num Reginæ non aptius tradi poſſit. Adhuc ætas eſt non turpis gynæceo; memorque aliquando per quos Dominæ fuerit traditus, fortaſſe deinde vos provehet. Nam & Commindorigi hunc ſi datis, tamen ad Reginam perveniet. Commindorige hanc muneris gratiam apud illam occupante, quæ jam veſtra, ſi ſapitis, erit. Milites pauca inter ſe colloquuti, agunt gratias quod eos conſilio juviſſem: cupere quoque ſe mea opera intromitti ad Reginam. At ego non id tantum in me recipio, ſed chariſſimæ prædæ timens, avidus quoque certiora cognoſcendi ex puero, eos ad cœnam voco.

Poſtquam domum pervenimus, leniter adoleſcentulum cœpi affari, & rogare quod ei nomen eſſet. At ille, ſe Scordanem in prima captivitate appellatum, in iſta ſecunda adhuc neſcire, quod ſibi domini nomen imponerent. Tu igitur, inquam, jam antea ſemel captus? Certe, ſubjicit ille. Vnde autem, mi puer? & quod tibi primum nomen? Ex ædibus patris (ait) obſcure memini me adhuc imbecillem, armatorum violentia fuiſſe direptum. Nec quid ultra memini, niſi nos ruri habitaviſſe, & me Aſtioriſtem à matre nuncupatum. Sed Rex Aneroeſtus dono eorum qui me rapuerant deinde habuit; inter cujus liberos, pene haud diſpari cultu vel gratia, pulcherrime aliquot annos egi. Voluit quoque in rudimentum militiæ, ut bellum hoc viderem; in quo, heu! & quid illo actum ſit neſcio; & ego jam alia fata, ac ut opinor viliora, exorſus ſum. Sub hæc verba dolore animi turbatus eſt. Sed ego jam certus

rus negotii, adoratis numinibus, in quæ potius quam fortunam, referebam rerum ſeriem: Nihil, inquam, ô puer, in te Dii peccavêre: neque fatis ingratus ſis, quæ te in Reginæ familiam aſſerere tot caſibus laboraverunt. Magnæ fœlicitati ſervatus es, puer.

Impotens lætitiæ eram; & nocte inter maximæ ſpei omniumque bonorum inquietas imagines ducta, militibus ſignifico me ad Reginam ire, illis aditum impetraturum. Cultum ſolito nitidiorem aſſumpſeram, coronamque habebam, tamquam ſacra Diis facturus; vultus præterea erat inter gaudii ſenſum porrectior; quæ omnia recentis victoriæ excuſabat hilaritas. Inde hoc habitu cum Reginam ſalutaſſem, paululum fallere conſtitui, nec à principio lætitiam totam dare. Igitur, Ne mirere, Domina, inquam, hanc animi inſolentem lætitiam. Dii arcana vi ſomnii ita me impulêre. Forſitan ſuperſtitioſum appellabis. Sed adeo certa fuit quæ dormientem egit imago, ut nec ſomniis illam annumerem. Ne amplius diſſimulem, vices tuas jam gaudeo. Ita tibi fœlicem hunc diem portendi monſtravit Mercurius credo, aut ſi quis eſt alius Deorum nuncius qui venturarum ſpecie rerum ſummos mortalium erudiat. Tum Regina; Quinam autem, Gobrya, hi gaudii montes? aut verius quid inſanis? Videbam (ſubjicio) ſub auroram, cum purioribus ſomniis tempus eſt, honeſtiſſimæ puerum frontis, his me verbis compellantem; Vade ad Reginam, Gobrya. Nunciabis me ad illam adventare. Tamdiu expetitum hodie ſecuriſſima ratione conſpiciet. Quis tu autem es? inquam. Nam neque vultu iſto ac genio, inter te & ullam Deorum prolem diſconvenit.

At

At ille iratior; Adeone Aſtioriſtem ignoras, ut nomenclatore opus ſit? Non noviſti Timandræ filium, Principem tuum? Illico loquentem agnovi; cumque vano conatu niterer ad amplexus, excitavit animi impetus membra, & per ingratiſſimam vigiliam puerum amiſi. Divinum fuiſſe præſagium, Domina, illinc intelliges, quod tanquam cogentibus Superis, de eventu nec ambigo. Tenebis hodie Aſtioriſtem tuum. Regina his auditis demiſit in pectus anxium vultum, rurſuſque ſe erigens, adeo nihil lætum oſtendit, ut jam pœniteret me fabulæ. Quid tu me, inquit, rapis in dolorum memoriam? Aut hæc fortuiti ſoporis delira ſpecies fuit; aut ſi quid ſimplicius Dii ſignificant, vita hodie defungar, ampleƈtarque inter manes filii umbram. Imo, Domina, inquam, niſi mea promiſſa proceſſerint, vel multato exilio, vel, quod omnium ultimum, odiſſe me velis. Ibo ad templum, agamque cum Superis ut promiſſa repræſentent.

Tanta alacritate coëgi ut ſperaret; protinuſque digreſſus, pro templo ac Diis meam domum habui, unde fœlicitatem expromerem. Milites ergo cum munere ſuo in veſtibulo regio conſtituo; per Præfectum regiæ cuſtodiæ familiarem quidem meum, cæterum rei quæ agebatur ignarum, paulo poſt introducendos ad Reginam. Ad quam interim redeo; teneoque ſilentium; ſi quid forte ipſa prior inciperet. Conſtabat eſſe commotam. Nam interdum ambulabat præter ſolitam veſtigiorum menſuram; interdum reſidentem acerrimæ cogitationes figebant; in me denique ſæpiſſime intuebatur; Cum ecce Prætorianorum dux, ut rogatus à me erat, intravit, monuitque, adoleſcen-

leſcentulum de præda venuſtiſſimum adeſſe, quem duo milites munus Reginæ adduxerant. Perturbatus Timandræ animus, nondum fata, quamquam ſeſe jam explicantia, capiebat. Nec quid majus ſuſpicata, milites juſſit admitti. At vero ubi cum munere fuerunt in conſpectu, ſuaviſſime hoſpes; ſtupore & affectu creſcente per gradus, ut correpta, ut polleſſa diriguit! Spes quam feceram vix paſſa eſt ut audiret ſuum munus commendantes: ſed ultro, periculoſo & temerario impetu, inſpexit in pueri cervicem, agnitoque natalium ſigno, ut confuſam mentem tegeret, aliquamdiu pallam in vultum duxit; quaſi oculis male eſſet. Obfirmata deinde, os retexit. Tandemque militibus poſt promiſſa & gratias dimiſſis, mihi ſecreto his verbis blandita eſt. O præſtigiator! vigilans ſcilicet ſomnia veras! & quæ vera ſciebas, quo differres gaudia mea, referebas in ſoporis vanitatem! Scis quo modo te ulciſcar? Tardiora præmia erunt; quæ, fateor, debeo tibi ſumma. Referes poſtea, qua ratione in puerũ incideris. Nunc illum accipe; & tanquam ad noſtra obſequia inſtituendum ale. Diſciplinis tenerum imbuemus, quæ ſummam ſortẽ decent. Sine ſuſpicione interim illius aſpectu & colloquiis fruar.

Poſt arcana hæc verba, mihi publice puerum tradit, quem Scordanem appellabamus. Ipſa, quo ſolutius lætaretur, in ſecretum ſecedit. Militibus autem præmia cum fide perſolvimus; regia quidem, ſed non tamen invidioſa, aut paria dono. Ecce autem in illo ſereno non temnendam vim ſubitæ tempeſtatis. Rex Aneroeſtus, miſſis ad nos præconibus, nunciabat; Si quis ſuaviſſimum puerum, ſibique inter filios numeratum, reddere vellet, tantilli capitis pretium

tium talenta centum fore. Pertimuimus ad illius importunam benignitatem. Nam qua invidia aut ſuſpicione hunc Regina ſervaret, quem tam cari ſuus patronus licitabatur? Saltem barbaræ crudelitatis videretur, & hoc gaudium ſeni, & tot bona puero invidere. An ceſſaturus denique eſſet ipſe Scordanes, ſi ad vires fugiendi adoleviſſet; aut aliis centum talenta quæſituris non ſe quoque ad furtum præbiturus? Dum hæc timemus, & nec placet cum Aneroeſto paciſci, nec honeſte retineri puer poteſt; fortuna Aneroeſto infeſta illico, nobis favit. In eum ſiquidem ſui cives inſurgunt. Subitum bellum fuit; exituque cruento in acie ceciderunt filii Aneroeſti, quos duos ſpei eximiæ habebat. Ipſum (quanquam non repertum cadaver eſt) illa ſtrage occubuiſſe crediderim. Et tum quidē qui eum dejecerant, regnum illius tyrannico ambitu ad ſe traxêre. Vix tantam Aneroeſti cladem Scordanes vivus tulit. Tanta illi pietatis, ſuæque jacturæ, ſupra ætatem cognitio erat. Tamen mora, & (quis puerum crederet?) argumentis, demulſimus. Ita redditus ſibi, nobiſque ſervatus, expectatione celerius, omnem ſui admiratione ordinem, omnem ætatem, in regia complevit. Seu equitandum, ſeu tela mittenda, ſeu ductus in pariete orbis ſagittas expectabat, ſtatim æqualibus major, tantus denique erat cui poſſent magiſtri invidere. Nec ſuperba, aut pervicax naturæ fœlicitas. Amabant omnes vinci, quia prius neminem ulla arte quam humanitate & obſequio ſuperabat. Nihil in colloquendo urbanius. Cunctis cedere, ambire univerſos, fœcundiſſimus ſalibus, quos, ne læderentur cæteri, in ſe primum experiebatur. Adoleſcebant præterea
 vires;

vires; quas durabat lucta & palo; curſu quoque & venatu, domandiſque jugalibus; multa præterea inſomnia; parco victu; & tempeſtatibus anni totius, ipſo uſu, valetudini ſuæ conciliatis. Avi denique ſui (quod ego & Regina præcipue apud nos gaudebamus) exhibebat non indolem tantum, ſed vocem & geſtus.

Haud multo plus ſedecim annis vixerat cum animum illi ac vires maturaviſſe viſa ſunt fata, ne omnes periremus. Quippe Commindorigem ex nimia copia faſtidium ceperat noſtri obſequii. Vltra bonorum patientiam ſæviebat, ſcelere diuturno audacior, expertuſque quam inulte Britomandes deſpici poſſet. Ad extremum nomen regium haud obſcure optabat, clientum ſuorum vocibus in hac ambitione frequentibus; ut dicerent, langueſcens ſub Britomande imperium à ſtrenuo homine excitandum. Plus regnum Commindorigi debiturum, quam Commindorigem regno, ſi id ei placeret auſpicari. Parum intereſſe Britomandis ad regia munia inepti, ac præterea virili prole carentis, quo nomine appelletur. Commindorigem non ſolum ex prima nobilitate, ſed præterea virum eſſe. Iamque haud procul ab exitu erant furioſa conſilia. Dicebatur tyrannus agitare, quo tutiſſime munimento Rex cum ſua Timandra teneretur; quæ ad eorum victum vectigalia relinquenda, quis utrique comitatus, quæve cuſtodia. Adeo denique deſpexerat jacentem Britomandem, ut perplexe auderet ſciſcitari, an relinquere ultro poſſet tam grave & moleſtum negotiis regium nomen. Quippe ratus, multum ſibi deceſſurum invidiæ, ſi id à volente impetraviſſet. Laceſſitus indigniſſima voce Rex, tunc quidem tenuit

tenuit iram; ſed deflere deinde apud Timandram fortunas ſuas cœpit. Illa nihil cunctandum exiſtimans, &, ſi fata obſtabant, ſaltem fortiter pereundum; Habeo, inquit, quo te ab impio hoſte vindicem, chariſſime conjux. Sed timeo ne me facilitate tua deſtituas, detectiſque apud inimicos machinis, mecum quoque te obruas. At Rex Diis ſuperis Manibuſque invocatis confirmat, ſe non tantum ſilentio, ſed etiam auctoritate acceſſurum Timandræ conſiliis. Agnoſcere miſeram mentem quantum ante peccaverit; ſed vi injuriæ cladiſque quæ inſtabat, jam fortiorem eſſe.

Timandra his verbis lætiſſima; Si fidem ſervas, ait, die craſtina vel victores dignitatem aſſeremus, vel reges moriemur. Cæterum nemini ipſa in illam noctem communicavit conſilium; niſi quod fidiſſimos aliquot admonuit, ut ad ſe ſub auroram convenirent. Mihi autem non tantum adeſſe, ſed alumnum adducere præcepit, vultu adeo extra ægritudinem ficto, ut nihil inſolens aut turbulentum conjicerem. Tunc Commindorix venationi operam dabat, tertio ab urbe milliari; ante biduum profectus in regiam domum, ubi ſaltus, & feræ ſolis Principibus ſervatæ ſunt. Prima igitur luce coimus ad regiam, ut erat imperatum. Sedecim non amplius eramus; quos ipſa ante Regem conſtituit, omnes ex numero Optimatum, & Commindorigi vel publice, vel privatim inimicos. Cumq; alumnum meum propius juſſiſſet accedere, ita ad Regem loquuta eſt. Adhuc incerta ſum, Domine, an tuo judicio crimen ſit, quod tanquam egregium facinus profeſſura advenio. Celavi te enim fœlicitatem tuam, ut ea ſecurior tibi eſſet. Nam hoſtes creſcentem

ſcentem ſuſtuliſſent, quæ matura nunc eoſdem pervertet. Ignoſce igitur quod tamdiu ſilentio meo factum eſt ut neſcires quantum Diis debeamus. Et, ut rem paucis aperiam, deſine, iſto adoleſcente vivo, te liberis orbum credere qui patrio ritu in ſceptrum ſuccedant. Nam per Deos Deaſque quotquot appellari fas à me eſt; hic eſt filius tuus; hunc ignaro tibi peperi, mentita puellam ex me natam, quam paucis menſibus quibus vixit de meo nomine Timandram appellaviſti. Simulandi cauſa fuit, ne in illum Commindorigis impietas aliqua arte ſæviret. Cæterum quamquam grave eſt præſentem laudare; dicam tamen quod non poteſt ſileri, aſſurrexiſſe eum in indolem dignam majoribus, & Deos ſua cura prolixius, quam optare auſa eſſem, meum conſilium aſſeruiſſe. Quippe naſcenti penates, ruſtici quidem, ſed fidi, contigerunt. Ita infans deliteſcere atque ali commodiſſime potuit. Creſcentem ſeu prædonum vis, ſeu potius benigniorum mens Cœlitum, deduxit ad externi Principis aulam, in qua ſine ſuſpicione aſſuevit elementis negocioſæ & exercitæ vitæ. Hinc à Diis ſpecie prædæ nobis redditus, ita conſummavit pueritiam, ita viriles annos exorſus eſt, ut utilis eſſe poſſe incipiat nunc cum tolerabilis Commindorix deſiit eſſe; qui premendus eſt, ô Rex, aut accipiendus in dominum. Quantum enim à captivitate abes? Quid aliud expectamus quam vincula? Age potius, chariſſime Conjux, ulciſcere una hora tot annorum audaciam. Quod ſi te patientiæ conſuetudine deſpicis, at regnum avitum huic ſoboli tuæ ſerva: Procerum etiam miſerere, quos hic vides. Nemo enim illorum eſt, qui, quoniam pro majeſtate tua ſtetit, non debeat aut

mortem,

mortem, aut ea contumeliam graviorem, expectare à tyranno. Noli tuam dignitatem, conjugem, prolem, & tot fidiſſimorum ſalutem nunc prodere. Nec de mea fide dubites; quaſi novandis rebus hunc falſo ſanguini regio aſcribam. En collo, en cruri extremo certiſſimas notas, tanquam fatorum ſigilla, quibus vario diſcrimine amiſſus repertuſque, me & illos qui conſcii mecum erant non fefellit. Sed prætereа ejuſmodi ſunt tempora, ut, etiamſi hęc commenta à me eſſent, debeas commoda fraude uti. Interverte tuum hoſtem, nullis facilius artibus quam hac novitate domabilem. Parta pace de hujus natalibus maturius habebis quæſtionem. Nunc ſi quod eſt eſſe non credis; at tua intereſt ut credere fingas. Verſa deinde ad filium; O mi Aſtioriſtes, inquit, (ita enim naſcentem appellavimus;) liceat nunc te tandem bona fide amplecti. Mi gnate, tot mihi lachrymarum, tot votorum materia. Da frontem, da ora ad oſculum. Nunc primum & te naſci, & me matrem eſſe exiſtimo.

Sic loquente Regina, omnes præter me obſtupuerant. Solus enim ſciebam vera eſſe quæ illa referebat. Sed nec in totum ab admiratione aberam, quod adeo improviſo mihi conſilio rem ad Regem detuliſſet. Cæterum ex omnium ore conſtabat quam hoc novum mentibus eſſet. Rapta voce, vultuumque conſtantia, in ſe mutuo intuebantur. Deinde hi Deos vocabant, alii mittebant lachrymas, aut ſublatis in altum manibus taciti mirabantur fortunæ ingenium. Ita enim Regina vixerat, ne quis fraudem ab ea metueret. Nemo altius tamen ipſo Rege, & Aſtioriſte, mutatus eſt. Rex gaudio cæteriſque affectibus amens, non loqui,

qui, non moveri. Inſpiciebat nunc in conjugem,cui longæ fidei experientia credebat;nunc in filium, & ipſum non minima perturbatione attonitum: cum enim in illius collum Regina invaderet,non auſus negare amplexus,non offerre,incertus contremuit. Sed Regina lachrymis in conjugis vultu viſis audacior; Patiaris, chariſſime conjux,inquit,hunc recipi ad genua tua; aut ſi jam te patrem ſentis, prior quoque porrige manum. At Rex; Non me adeo, fidiſſima conjux, inimici Dii agunt, ut hanc ſtirpem repudiem, virtutibus mehercule atque fama quantumcunque regio generi ingens decus allaturam. Equidem ſanctitate & prudentia tua fretus, non dubito quin ex me ſit genitus. Quod ſi tamen ipſa deciperis, ſi quod non eſt eſſe exiſtimas; nihil minus hunc filium mihi volo; ut,ſi non vincula naturæ intercedunt, ſaltem adoptione me faciat patrem. Simul in procumbentem toto pectore ſe dimiſit. Clariſſimus juvenis, & omni virtutis experimento notabilis, pridem omnium corda ſibi devinxerat. Igitur eorum qui aderant favorem nulla tantæ fœlicitatis invidia corrupit. Iam tanquam dominum intuebantur. Iam oſculum manui veſtique ferebant; etiam ſeniores revocabant ad avum Britomandem memoriam; & tum vere,tum illudente oculos pietate, plurima ex vultu illius naturam in nepotem tranſtuliſſe monſtrabant. Rex denique ab uxore quærere cœpit omnem Deorum rationem qua ſervatus filius ſibi eſſet. Sed Timandra; Minus occupatæ lætitiæ (inquit) erit illa narratio. Nunc à jugulis noſtris depellamus perniciem. Quamdiu Commindorix vivet, nec Reges eſſe nos, nec propemodum homines credam.

credam. Quo animo putas ſuperbiſſimum hominem accepturum hoc tuæ familiæ incrementum? Sed fruſtra, ſi me audis, ſævierit. Populi & militum animos ſubita nec difficili arte occupa. O ſi te ſineret valetudo ad illos procedere; ſi coram facere tantis rebus auſpicium! At ille; Poſſum ire, domina, poſſum: Et niſi aliud conſulitis, placet populum in regiæ veſtibulum ad concionem vocari. Hoc erat, inquit Regina, quod optabam. Præcipitanda ſunt omnia, priuſquam aliquid admonitus Commindorix turbet.

Præcones igitur tota urbe celeriter dimittit, qui populum ad concionem urgerent quam Rex eſſet habiturus. Omnibus illi videbantur inſanire. Nam quis crederet Regem qui tot annis publico abſtinuerat, repente prodire ad populum, ac etiam orare? Quid inſolens, quid ſubitum contigiſſet? Monſtra hæc ſingulis erant; mutuoque ignari, ut in incertis fit, rogabant docebantque. Suſtinuêre aliqui dicere, abdicaturum in ipſa concione majeſtatem, hoc ultimum munus regiæ poteſtatis uſurpare. Erecta omnium ſtudia erant, fervebantque coëuntium turbæ. Prætoriani milites, & ipſi acciti, per centurias & ſigna conſtiterant. Sublimem inter hæc locum, inſtar ſcenæ, diligentiſſime excitamus. Ad quem poſtquam Britomandes Proceribus medius eſt progreſſus, & reſedit cum Timandra in ſuggeſtu, ſibique proximum ſtatuit Aſtioriſtem; variæ in populo voces fuerunt. Hi ad Regis conſpectum lachrymabantur, quærebant alii quid ſubitæ dignitatis apud Regem externo juveni acceſſiſſet. Sæpe denique imperato ſilentio Britomandes dicere exorſus eſt: Diis gratias haberi tam à ſe quam

quam populo æquum eſſe, quod ſibi filium, regnoque heredem reddidiſſent. Hunc juvenem, quem prope ſe collocatum cernerent, Reginæ partum eſſe. Sed hoſtium metu cum natus eſt eſſe celatum, eductumque ut privatæ ſortis infantem: deinde diverſitate fatorum amiſſum ac receptum. Se illo primum die agnoviſſe eam ſtirpem, nec quicquam diſtuliſſe quin gaudium populo daret quod eſſe publicum oportebat. Ac ut gemina omnibus lætitia eſſet, ſe militibus quidem donativum promittere; oppida vero & portus triente tributorum & vectigalium levare. Fidem modo exhiberent viris dignam, adeſſentque Cœlitum cœptis, qui tam eximie Galliæ faverant. Aſtioriſtes deinde, Rege jubente, populo militibuſque loquutus eſt. Gratus antea omnibus fuerat; & tunc auſpicatiſſimæ formæ ſublimius aliquid acceſſiſſe videbatur. Is iterum donativo in craſtinum promiſſo milites ſuos fecit; Populo quem vectigalium minuendorum pollicitatio jam mulcebat (ea enim atrociter Commindorix & ſub invidia Regis intenderat) adhuc congiarium & epulum promiſit.

Tam novis & arduis rebus, ad trahendas vulgi mentes magno momento fuere Optimates; qui cum Rege & Aſtioriſte conſtiterant; hi firmiorum provinciarum rectores, alii Præfecti militiæ; propemodum autem clariſſimis ſtirpibus nati. Itaque multitudo cœlum acclamationibus implevit; miles armis concrepuit; facilique & ſubito impetu, ut vulgi ſunt ſtudia, univerſa concio conſenſit huic fortunæ. Soli Commindorigis clientes, tanquam in patroni exitio, marcebant; aut, illius freti potentia, tacite minabantur hæc omnia eo ab-

eo abſente audentibus. Sed multitudine impares erant; quæ tunc quidem extra periculum fortis, mox ſubito terrore dejecta eſt. Quippe Commindorix ſub hos motus urbem intravit, aliquid inſolens agi per ſuorum quoſdam admonitus, qui ad eum decurrerunt, ubi primum vulgatum eſt concionem à Rege provocari. Is ut in venatico habitu erat, præcipitatione & iracundia calens, poſtquam vidit populum coiiſſe, & eminere in ſolio Britomandem, nondum gnarus quid ageretur, ſed tanquam ſupercilio ſatis omnia compreſſurus, conſcendit ad Regem. Nemo eunti obſtabat, diuturna tyrannide non in odium magis, quam reverentiam & metum creſcente. Ergo per cuneos populi, jam muti timentiſque peccaſſe, ultro exceptus eſt. Manu venabulum tenebat, ferrum erat ad latus. Pauci ex domeſticis, ut feſtinatio fuerat, comitabantur, noſtris ſparis maxime armati. Iamque ad ſublimem contabulationem pervenerat, in qua Regem pauci Proceres circumſtabant; Illiuſque gradibus tumultuarie ſuperatis; Quæ, inquit, hæc inſolentia rerum eſt? aut quis Regi & reipublicæ, me abſente, per ſeditioſos conventus illuſit? Expalluerant omnes ipſa parendi timendique conſuetudine. Et parum videbatur in Rege opis eſſe. Solus Aſtioriſtes intrepidus ſtetit, proceſſitque mox obviam, & leviter manu repulſum, ponere tela juſſit, & ad Regem quem in ſolio conſpiciebat ire modeſtius. Commindorix, aliquem id contra ſe auſum, acerrima indignatione permotus eſt; celerique conſilio, ne impune hoc eſſet, contorſit in Aſtioriſtæ ora venabulum; quod ipſius declinatione vitatum, delatumque ad prætorianorum phalangem,

langem, peccavit in milite. Enſem deinde ex vagina uterque diripuit.

Memorabilius forte ſpectaculum, hoſpes, noſtra ætas non edidit; quod ut te nunc etiam oblectet, finge animo rerum ſpeciem qualis hæc erat. Quicquid ſpatii circa regiam fuit, milites populuſque (& ipſe de Gallicorum conventuum more armatus) late ſtipaverat. Scenam illam quæ Regis ſolium ferebat, accerſiti à Timandra Optimates conſcenderant. Rex altior cum conjuge ſedebat in ſuggeſtu. Nemo tamen, ubi Aſtioriſtæ & Commindorigis enſes fulſerunt, aut accendere pugnam aut prohibere ſuſtinuit. Tanquam aliquo fatali torpore omnes inhorruiſſent, undique ſilentium fuit, oculis mentibuſque in hoc unum certamen compoſitis. Ex illius enim eventu ſuam quiſque fortunam expectabat; & ceu ſuus funderetur illis enſibus ſanguis, ſic quiſque dolebant, aut vovebant. Deos etiam arbitros pugnæ plerique adeſſe cogitabant. Iudicarent illi de lite, id eſt, de Aſtioriſtæ natalibus. Si non fabuloſæ vanitatis mendacio aſſerebatur in ſceptrum, non commiſſuros Cœlites, ut per tanta ſervatus prodigia in debitæ fœlicitatis limine caderet. Ipſa quoque pugnantium ſpecies intimos effectus ciebat, & multorum animos trahebat in partes. Nam Commindorix menſuram mortalium prope exceſſerat: validiſſimi erant artus, & proceritati non impares; trux vultus, integra adhuc ætas; virium, animorum, militariſque & athleticæ artis ingens opinio. Contra in Aſtioriſte vivida quidem, ſed tenera adhuc ætas, non altius quam hoſtis ſui humeros ſtaturam promoverat: Vultus, quamquam tunc minis aſper, qui virginis eſſe

eſſe poſſet; liberale veſtigium; nec quicquam in eo timeri dignius quam amari. Et hinc miſericordia apud bonos; quod cum experto & toties victore progrederetur. Cæterum paria arma erant, enſis utrique. Nec dubitaverat Commindorix ipſo impetu juvenem proteri poſſe. Itaque ſpernenti vicinior tanquam ad facilem ruebat victoriam. Sed poſtquam adverſo mucrone depulſus eſt ictus quem alte paraverat, & Aſtioriſtæ gladium ægre à jugulo removit; tunc vero diligentius in illum cœpit inſpicere, & ut in juſto diſcrimine ſe tueri. Iamque enſis utriuſque vanos in ictus bis terque ceciderat, cum tandem Aſtioriſtes prior vulnus accepit in capite, qua in ſupremam frontem capillitium excurrit. Tum vero ſudore ac cruore formoſior impatienter excanduit. Circuire, accedere, relinquere hoſtem, artiſque & ingenii mutatione laſſare. Vrgebat nobiliſſimam mentem victoriæ decus & præmium; gnarus, illius mercedem certaminis Gallicum eſſe imperium. Sed omnium maxime pietas inſtabat; ut repertos parentes in dignitatem aſſereret. Ita hoſtem obſidenti tandem dedit ſe fortuna. Vt apud nos, de veteri more, cæſim pugnatur, deſtinaverat forte ictum in capus inimici, quem cervicis deflexio non in totum fruſtrata eſt. Incidit enim enſis in aurem, quam cum modica genæ parte dejecit in terram. Movit tyrannus cæſariem; horriduſque indignatione & minis infremuit. Furum pœnam ac dedecus ille caſus inflixerat. Manabat & plurimus ſanguis; adauxitque hoc ipſum inſaniam, quod Aſtioriſtes (tanquam hoſte contempto ſatis jocis vacaret) dati vulneris dolorem cumulavit ludibrio. Recruduit itaque pugna;

pugna; donec viſus eſt Aſtioriſtes indignari tanto tempore conſtare victoriam. Fœlix ictus, & Galliæ ſalutaris, qui Commindorigi lacertum eripuit; Quo prolapſo inſtitit victor, recluſitque adhuc mori dubitantis vitalia.

Exultavit Arſidas intellecta victoria; quaſi cadentem in arena gladiatorem ſuo plauſu ſequeretur; Neque mora; Videor, inquit, in Aſtioriſtem veſtrum inſpicere, Gobrya; qualis hoſte confecto, labore periculoque jam grandior, ſe parenti atque vobis exhibuit; ut lætitia, ut ſucceſſu, magnifice intumuit; quamdiu nudum ferrum, aſperumque hoſtili cruore, prætulit manu. Iuvat, ô Gobrya, in tam dulci cogitatione hærere. Sed quid mentis militibus populoque Commindorige cæſo fuit? Talem populum Aſtioriſtes habuit (ſubjicit Gobryas) qualem optares. Voce, plauſu, omni gratulatione efferbuit. Miles extemplo, de juſſu Britomandis, novo ſe juramento Principi obſtrinxit. Nocte deinde feſtos ignes cives coronati choreis cinxêre. Nihil aliud audiebatur in compitis, quam contumeliæ in tyrannum, aut Aſtioriſtæ præconia: quorum pars vulgaria erant, moxque caſura; aliæ quæ conſtabant numeris, quoniam canebantur, diuturniora habuimus. Noſter hic inter cæteros vates (ſimulque Druidam oculis deſignat) non abſtinuit carminibus in communi argumento: quæ, ut adhuc tanquam recenti victoria lætemur, ſi, hoſpes, jubebis, ut eſt humaniſſimus, recitabit. His auditis, Arſidas, magis ne Druidæ ingenium temnere videretur, quam quod amaret narrationem ejuſmodi interpolari carminibus, apertiſſimo vultu inſpexit in Poëtam. Nec multum abnuentem exoravit,

exoravit, ut, addito pene cantu, hos paucos verſus daret.

Nam quem de Superis colemus omnes?
Cui plus floribus intumeſcet ara?
Hic honos Superis ſit magis omnibus.
Non uno potuit Gallia numine
Exui vinclis, meritoque fœlix
Plaudere Regi.
Divorum cecidit manu tyrannus.
Hunc Tirynthius, hunc Diana telis,
Pallas monſtrifica perculit ægide;
Haſtis Bellipotens, fulmine Iuppiter.
Hunc & infeſtis petiit ſagittis
Certus Apollo.
Illi ſcilicet adfuêre Divi,
Et ſuas tibi credidêre vires,
O Heros, miſera flebile vinculum
Dum rumpis patriæ. Gallica Perſeum
Terra te ſenſit. Tibi liberata
Nupſerit uni.
O lux, ô bona, nec premenda nocte!
Sævum pene puer Giganta ſpernis.
Deſpexitque tuas ille ferox genas;
Qualis tela diu tergore reppulit,
Auſus imberbem maculoſus hoſtem
Spernere Python.
Te te delicias, ocellulumque
Naturæ juvenem! Ah pios nepotes!
Ah dono cupidis chare parentibus,
Tithonus thalamo ſeu tibi ceſſerit,
Seu vehet curru, facietque latum
Cynthia patrem.

Laudatis carminibus Arſidas vultum Gobryæ repetit. At ille; Non te ſuperflua narratione conficiam, quæ Druidum, quæ Equitum decreta in Principes; quot dierum ſupplicatio, quæ

quæ ad omnia fana populi turba, ut denique omnes in pacem (quæ in tanta Commindorigis factione ſperari vix poterat) ſponte aut metu conſenſerint. Quia nox provecta eſt, hoſpes, & te dicendo fatigavimus; paucis ad hæc tempora noſtrum Aſtioriſtem perducam, qui experimentum potentiæ ſuæ cepit, non voluptatibus aut inſuetæ dignitatis ſuperbia, ſed liberaliſſima pietate. Ceroviſtum & Sicambrem ſub quibus vixerat infans, accivit in regiam; ipſique Ceroviſto, negotiis ſcilicet aſſueto quæ patresfamilias decent, ſuę domus præfecturam attribuit. Sicambrem tradidit matri; mox æquatam matronarum præcipuis. Cum eorum filio, qui & Ceroviſtus appellatur, puer aſſueverat luſitare, & tunc renovato commercio habuit inter familiares eximium. Adhuc illuſtrioris fuit in Regis Aneroeſti memoriam pietatis. Hujus in ſe amorem meminerat; Centum illa talenta pro puero & captivo promiſſa movebant gratiſſimum pectus; gaudebatque Timandra Regis illius caſibus palam filium ingemiſcere; conſcia ex meritis ſuis ipſa quanto magis amaretur. Itaque & honorarium tumulum excitavimus Aneroeſto, bellumque tyrannis qui ejus regnum tenebant indiximus. Vtilis regno hæc Aſtioriſtæ in alumnum devotio fuit. Nam domitis hoſtibus, terræ nobis & gentes ceſſerunt olim Aneroeſto regnatæ. Ipſe Aſtioriſtes bellum hoc geſſit; intraque ſex menſes validiſſimas arces in Alpibus, & quicquid in illis gentibus roboris fuit, ſic quæſiit ſuo patri, ut nulla fidelior deinceps provincia nobis extiterit. Vbi tyrannos Aneroeſti ſpoliis incubantes partim in acie, partim ſuppliciis cecidit, ad parentes inſigni triumpho revectus eſt.

In

In ea fœlicitate triennium à Commindorigis morte regnavit ſub paternis auſpiciis. Ratum eſſe volebat Britomandes quicquid ille juſſiſſet. Hinc magiſtratus, hinc milites edicta accipere; ab eo provehi Optimates; aut, ſi merebantur, premi. In eo acquieſcebat Timandra: ſibique domi & foris videbatur fortunata. Ter illa omnino pepererat. Primum natu Commindorix per nutrices ſuſtulerat. Aſtioriſtes ſecundo editus partu, effecerat ut ſoſpes eſſet familia. Tertius labor, filia fuit, ſexennio Aſtioriſte minor. Hanc Dii volunt incolumem; ſpecie ac moribus inclyta vivit. Cyrthæam appellamus. His ſe duobus liberis Timandra oblectabat: omneſque jam ceperat elapſæ calamitatis oblivio; Cum mutandis ipſe rebus magno, ut exiſtimo, fato Aſtioriſtes incubuit. Cupiditati ſciendi quæ tellus quive homines extra Galliam eſſent; ſine cultu, ſine comitibus navigare inſtituit. Herculem Theſeumque, referebat, & ex ultimo Oriente tot Heroas, quæſiiſſe ſibi laudem ejuſmodi periculis atque vita. Addebat, in tanta poteſtate, qua Aulam regebat, ſe iniquis videri non tam aſſeruiſſe parentem in regnum, quam alia ſervitute preſſiſſe. Sed alia, ut opinor, & ſecretiora ſuberant, quæ hanc illi peregrinationem commendarent.

Convocatis ergo Proceribus, conſiliique novitatem mirantibus: his ſe parentes dixit regnumque tuendum paulisper relinquere. Nuncupaſſe olim vota remotiſſimis à Gallia Diis, quæ in eorum templis exolvere deberet. Ne vero hanc ipſius mentem triſtes acciperent, aut luctibus abeunti omen facerent. Redeiturum enim incolumem & patriorum Deorum numine,

numine, & religione eorum quos petebat. Cum vero acriter repugnaremus; & ad preces gemitus quoque & lachrymæ paſſim accederent; ille, ut, ſpe data mollioris ſententiæ, non adeo timide aut enixe rogaremus, ſponte quidem viſus eſt flecti; Sed eadem ſubito nocte ſe ab Aula proripuit. Tam arcano & periculoſo itineri unus omnino placuit comes, filius ille Cerovisti & Sicambres, quem ludorum ſerioruumque conſortem diu habuerat. Quo profecti, ubi vixerint, quid illis periculi, quidve virtutis, quamquam nuper redierint, adhuc fere incognitum. Adeo ſuos errores egregia fide tegunt. Tunc vero, ut timore, ut dolore ſtupuimus! Qui populi, qui Procerum vultus, poſtquam Aſtioriſtem abiiſſe compertum eſt! Lymphati homines ibant, viaſque ſcrutabantur & flumina; ſi qua poſſent habere, & morari diſcedentem. Sola denique nos Timandra à deſperatione prohibuit, poſt aliquot dies litteras ab incolumi filio habere profeſſa. Neque tunc modo, ſed deinceps ſe frequentes accipere referebat, ſeu vere, ſeu neceſſario ſolatio ægras mentes refectura.

Haud multo plus anno Aſtioriſtes abſuerat, cum Britomandes morbo ſolutus eſt. Omnes de juvene querebantur, qui obſcura peregrinatione deſtituiſſet regnum; Vt, cum Britomandes efferretur, pene regio funere lugubrius eſſet voces audire eum ad patriæ ſalutem vocantium. Sed interim capeſſenda negotia erant, & Timandra, vivere filium ac valere, aſſerebat, ſibique dum ille rediret, reipublicæ ſummam eſſe tradendam. Soli illi obſtabant, quorum intererat Aſtioriſtem non vivere. Ab his vulgo mortuus jactabatur: Reginamque aje-

bant

bant non ferendam, quæ virile aucuparetur imperium. Sic in partes facile itum eſt. Plurimi cum Regina ſentiebant. Alios ducebat Commindorigis patruelis. Incaluerant factiones, adeo ut jam terra marique præſidia eſſent. Claſſis præcipue curabatur; Quia à Maſſilia Timandram excutere pro victoria hoſtes ducebant; & illa in portus urbiſque tutelam nautas triremeſque contraxerat; Cum ecce in tempore Aſtioriſtes redit. Avidi ſtatim, noſtraque minores lætitia, vix Diis, vix fortunæ, vix oculis credebamus. Iuvabat contrectare venientem, aſpectumque repetere. Omnis ætas, atque ordo, ſeſe domibus oppidiſque effuderat; non ingentis belli victorem veriora gaudia excepiſſent. Neque mora, ex ſeditionis manibus tela excuſſa ſunt. Rex ab omnibus ſalutatur. Et ne cruenta eſſent regnandi auſpicia, ſe omnibus quicquid in eum diem deliquiſſent remittere edixit; eo quoque lætiſſimus, quod contractæ in armis copiæ eſſent. Hoc non temere factum ajebat, aut maligno fato in Galliam; ſed auſpices Deos hunc illi exercitum ad ea quæ deſtinaverat comparaviſſe. Corona igitur patrio more ſumpta Timandram tantiſper dum ipſe bellum gerit præficit rebus. Sibi enim in Græcia hoſtes eſſe: His ſe confeſtim perſequendis operam dare. Tum fortiſſimos militum imponit navibus, interimque dum à littore ſolvit, præcedere me jubet cum exigua parte claſſis, & ſcrutari maria, præcipue quæ intercedunt Liguriæ atque Sardiniæ. Functus officio, omnibuſque exploratis, jam lentius ago remigia, certus ipſum venientem opperiri. Ex illius conſpectu atque colloquio ſcies, hoſpes, me parce tantum Regem laudaviſſe. Sed quando à Græ-

 cis ple-

cis pleraque Siciliæ incoluntur, & ille maxime Græcas urbes obivit; dic vero num ipſe de vultu aut fama Aſtioriſtem noviſti?

Iam magis ſuæ ſpei Arſidas credens, obtutuque in terram defixus, poſtquam diu ſecum omnia exegit; Aſtioriſtem, ait, neminem novi; forte de alio nomine, ſi præterea aliquod habet, agnoſcerem. Subito Gobryas; Et vero aliud, ut ab ipſo audivi, ſibi fecit, ut ſecurior eſſet humilioris quam fingebat fortunæ ſimulatio. Poliarchum ajebat ſe illic vocitari. Comitem quoque qui nobis de nomine patris Cerovistus eſt, ſi memini, appellavit Gelanorum. Exciderunt ad hæc nomina Arſidæ vires. Quem ut Gobryas attonitum, hilarique affectu divulſum vidit; cœpit quoque expectatione lætitiæ confundi; Donec ille; Quis Deus tam propitiæ captivitatis author tibi me tradidit? Erraſſem mehercule per littora veſtra, dum Rex interim navigat; & inutili voto apud ignaros pro Aſtioriſte Poliarchum flagitaviſſem. Poliarchus eſt ille quem quæro; ea nunciaturus, quæ ſoſpes non poteſt ignorare. Et ô vos tanto Rege fortunatos! ô candidos Galliæ dies! Quos non afflabit nominis veſtri terror? quanti ambitus Regibus exteris ac gentibus erit in amicis aut hoſpitibus veſtris cenſeri? Id ipſum me beat, quod video vos cum exercitu navigare. Quamquam ſcio non pugnam, non aciem, ſed triumphi ſpeciem fore. Nam videre, non experiri hæc arma æmuli veſtri volunt. Sed propere Rege convento mihi opus eſt, cujus privatim etiam hoſpes ſum. Gobryas his auditis profuſius Arſidam veneratus, haud ambigue percunctabatur quid afferret aut à quo veniret. Sed Arſidas poſt incautum ſubiti gaudii

dii impetum prudentius ſermonem tenens, magnopere dolebat, quod, Gobrya ſolerter reticente in Siciliam vehi exercitum, ipſe ſe totius negotii gnarum eſſe temere prodidiſſet. Eluſis igitur quæſtionibus, quibus eum Gobryas deinde urgebat, cœpit multùm flagitare, ut celeri navigio ad Poliarchum mitteretur. Et Gobryas, Inhibebimus, inquit, noſtrarum navium curſum, hoſpes, non deductis tantum velis, ſed anchorarum jactu, ſi hæc maria ferunt. Ita haud dubie regia claſſis, quam ſcio non ſegniter navigare, iſta nocte ad nos perveniet. Quod ſi prima lux nobis illum non conjungit, triremem ſtatim dabo, & robuſtiſſimos remigum, qui te vehant. Interim acquieſce in hac puppi, nec ſecius quam inter familiares tuos impera. Poſt hæc verba ſtrato admotum reliquit, procidit que in vicino ipſe lecto: quamquam vix ſomnum lætitia capiebat. Et Arſidas inter cætera mirabatur, cur non monuiſſet Argenis, Poliarcho verum nomen Aſtioriſtem eſſe; quod à ſe oblivione omiſſum quoties & ipſa virgo meminerat, ut acris cupiditas facillime turbatur, etiam erraturum Arſidam, vano metu audebat ominari.

Iamque non duces tantum aut milites, ſed & remigum multi quiete levabantur. Vnus erat navis prætoriæ gubernator, cui ſuſpectum erat cœlum, montiumque natura quos à latere attollit Liguria; expertus, ſolitos eſſe, qua ſe demittunt rurſuſque eriguntur, per anguſta diviſorum cacuminum ſpatia, procellas ſubitis flatibus in mare præcipitare. Nautas itaque vigilare hortabatur, & ad omnes ſolicitus auras, jam certius expectabat triſtiora. Nox media vertebatur, cum à montibus ventus exortus

eſt; qui inter navium funes erectos ad malum, primum quidem ſibilo ludens, mox ſuſpenſum mare extulit; adductiſque nubibus abſtulit cœlum. Turbabantur ſubita feſtinatione nautarum officia, ſimul inter ſe clamore ſublato, ſimul undis fracto ſtrepitu nondum vacuas aures repetentibus. Excitatus Gobryas erat, & ex gubernatoris vultu admonebatur non vulgare eſſe periculum. Quiſque ergo monere audebat, quiſque præcipere; ut pene tumultus ignarorum nauticæ artis non minore periculo creſceret quam tempeſtatis fervor. Atri fluctus, aut eruto liventes ſabulo, inter noctis horrorem cerni non poterant; niſi cum ingenti fragore alliſi velut accenſam mutuo verbere aquam inſtar ſcintillarum mittebant in altum, rurſuſque ſorbebant. Solus ille ſpumæ attritus micabat in tenebris, qui ſæpe ominoſo impetu ſuperans objecta latera, in medio fulgebat navigio. Intuta anchorarum mora erat; quia ſpatium navibus negabant quo aliquid indulgerent incumbentibus ventis. Alius deinde timor urgebat, ne, ſi vincula deeſſent, inter ſe implicatæ triremes frangerentur. Tandem omne nautarum conſilium tempeſtas pervertit. Nam nec corrigi curſus poterat, nec ſiſti navigia. Ferri cœperunt qua ventus jubebat; aliquid ſcilicet veli relinquentes ad antemnam, quo naves per diſpares fluctus librantibus ventis ſtarent.

Nocte exacta nihilo lætior dies fuit, triſtis imbre, & circumſtantis mortis imagine. Noctem quoque ſecundam vis eadem venti obtinuit. Orta deinde luce, ardor quidem tempeſtatis intepuit, ſed non plagam agnoſcebant, non maria, numeratiſq; navibus paulo minus media parte abeſſe aut periiſſe querebantur.

Vbi

Vbi vero cura ſalutis, jam propemodum aſſertæ, paſſa eſt ad alias ſolicitudines deſcendere, loqui cœpere de periculo Poliarchi. Quando enim illum haberent, aut quo quærerent, forſitan in adverſa aut ignota littora expulſum? Vbi denique ipſi eſſent, quoſve portus intrarent, affectis navibus, ſylvaque & pice & littore tuto egentibus? Arſidas omnium immaniſſime fortunæ maledicebat, quod dejectus à tanta ſpe, neſciret undis an terra eſſent errores repetendi. Non amplius Galliam, non Rhodanum deſtinari; ſed vago, & quas maxime terras vellet ignaro pererrandos omnes ſinus, quoſcunque tempeſtas potuit aperire Poliarcho. Vnde illi Phæacia eſſet navis, quæ ſine gubernatoris opera in deſtinatos curſus ultro ſe flecteret? Numerare Argenidem dies; ad quam ſi vacuus rediret, quantum abeſſet à parricida? Quamquam enim monuerat Gobryas in Siciliam Poliarcho eſſe iter; metuebat ne de tempeſtate laſſus conſideret in portu, aut ſegnius navigaret, dum interim effluit tempus quo ſe ab Argenide expectari voluerat.

Hæc volventi, &, qui mos infelicium, pene cum Gobrya jurganti, quod ſe in curſu ad Poliarchum tenuiſſet, nunciant nautæ, inſtar nubeculæ aut caliginis procul videri; id ſe terram opinari. Quæcunque illa eſſet, eo tendere Gobryas jubet. Cum ſumma vi remigaſſent, medio pene die quidam in exiguis lembis excepti ſunt, qui finita tempeſtate maria legebant, exploraturi ſi quid ad eos naufragia tuliſſent. Per hos eſt cognitum illam Africæ plagam eſſe; cæterum arenis infidam, quas brevia huc & illuc tegebant. Non procul abeſſe Numidiam. Deſertus haud longe erat portus, nec certum

an ſatis hoſpitalis. Sed neceſſitas ſubigebat, omnia ventis & pelago arbitrari tutiora. Ad terram igitur duces ipſi fuère qui de regione indicaverant; Reliẽtique pauci cum lembo, qui ſocios, ſi qui in proximo errabant, colligerent, magno Deûm favore, omne quod à Gobryæ claſſe aberat, intra noctem receperunt. Ita, ut in malis rebus, optime erat; omnes incolumes, nulla funditus navis perierat. Incolæ præterea ſiccis piſcibus, cæteriſque quibus paupertatem ſuſtentabant alimentis, exhibebant inſolitæ humanitatis officia.

Sed nec claſſi quam ducebat Poliarchus tempeſtas pepercerat. De Sicilia, de vindicta, de nuptiis cogitantem, haud injuſte impleverat ſui fiducia. Quando in regio habitu erat, tot opibus, tanto exercitu ſublimis, cur generum aſpernaretur Meleander? Radirobanem, Archombrotum, & ſi qui præterea æmuli erant, ſeu privatis ſeu publicis armis decernere vellent, audebat deſpicere. Ad extremum legem Siciliæ, quæ potentiora matrimonia abnuebat, vel ſe ferro reciſurum credebat, vel interpretatione remoturum; Ne Sicilia nempe Gallico ſceptro diceretur accedere: ſed legibus antiquis viveret; &, ſi plures peperiſſet Argenis, eſſet ſecundæ prolis hereditas. Inter hæc ſtudia videbatur navigium non ſatis ferri ventis, aut agi remigibus. Ibat ergo per tranſtra; tonſaſque laſſabat; cum illa tempeſtas incubuit, & à curſu quem inſtituerant ſubmovit. Ipſe quamquam intrepido animo erat, tamen cum aſſilientes pertinaciter undas vidit, & veluti ſuum caput voventes, matri & ſponſæ dedit, ut mori timeret. Torpentes itaque magnitudine mali admonuit ne artem projicerent, neve ultima timerent;

timerent; nobiliora ſibi fata deberi, quam ut ea ætate undis obrueretur. Ea ſpe quamquam habuit ad officia ſtrenuos; parum tamen potuêre in acerrimos fluctus, donec claſſe compulſa ad externæ & ignotæ regionis proſpectum, ſponte mare detumuit. Tunc vero nec remigibus vires ad novum laborem ſupererant; nec debilia navium latera, & pondere tot undarum, quæ in illas arietaverant, laxa diutius navigationem ferebant. Ægerrimũ id erat Poliarcho, omnes dies qui ipſi extra Siciliam lucebant, ſibi & Argenidi capitales credenti. Vicit tamen nautarum conſenſus, timorque naufragii. Nam & ſibi propter Argenidem charus eſſe inceperat. Petere igitur proximũ littus jubet, ſi quam navibus ſtationem reperiebant.

Adhuc incerti erant qui homines aut quæ tellus; ſed amœnam plagam eſſe multæ arbores monſtrabant, modiciq; colles ad mare. Varia quoq; navigia, ad piſcationem, aut merces, paſſim ſtabant in anchoris. Præmiſerant igitur nautas in expedito lembo, ſciſcitaturos quæ pars terrarum eſſet; quibus mox ad Poliarchum referentibus, Mauritaniam eſſe, ipſe locorum ſpeciem à ſummo contemplatus tabulato; O Gelanore, inquit, noſti fluvium? noſti oppidum Lixam? noſti procul in hoc colle Dominæ-villam? Hæc illa eſt Mauritania nobis amica; illud optimæ Reginæ Hyanisbes imperium. Non nos fata in totum averſantur, quæ fractos ac neſcios impulerunt ad fœderatum littus. Sed ne ſubito claſſis adventu terreamus imprudentes; vade prior ad Reginam: qui me caſus egerint, mone; ora placidum navibus meis portum. Interim adverſo remigio naves circa hos fluctus ſiſtemus. Statim ru-

mor inter claſſiarios nautaſq; vulgatus eſt, hoſpitalem ſuo Regi eſſe terram quam cernerent; nihil ſecius quam in patriæ ſinu tam vectoribus fore quam ratibus. Haud tarde, quod vehemẽtiſſime optabant, alacres crediderunt, lætoq; celeuſmate rates impulſas, ubi deinde imperatum eſt, pariter à curſu obliquis ſuſtinuerunt remigiis. Nam ad portum, priuſquam indulſiſſet Regina, accedere non placebat.

At vero Gelanoro, ubi primum in expedita rate ſubiit flumen, inopini tumultus atrocitas illam prolixam ſecuritatem eripuit. Quippe undæ concitatis fervebant navigiis, multoque terrore totas ripas tela compleverant. Cauſa ſubiti motus fuerat viſus procul in mari cum exercitu Poliarchus. Nam hoſtilem claſſem audiverant (nec fama fallebat) in eos navigare. Illam eſſe tunc rati, formidoloſe decurrerant ad arma. Pauci adhuc milites lecti; vix aliquæ naves armatæ; (Nam haud pridem denunciatum erat venturi belli periculum.) Civium ut plurimum iſte concurſus fuit, qui tumultu inſani circumſtetêre denſis ſcaphis venientem Gelanorum; Quia præconem ab hoſte jam vicino, & ſub eo nomine exploratorem credebant. Ille quamquam perturbatus, tamen identidem repetebat, ſe amicum & fœderibus tutum, non meruiſſe aut timeri, aut diripi; Denique à Poliarcho ad Reginam nuncium advenire. Forte adfuit qui hoſpitem agnoſceret, ex eodem littore pauciſſimos ante menſes cum domino Poliarcho ſummo favore Hyanisbes digreſſum. Mutatis igitur vulgi affectibus, cœperunt de claſſe rogare quam cernebant. Ille non exercitum Africæ inimicum, ſed Poliarchum adeſſe cum ſuis copiis confirmavit.

mavit. Sic in terram egreſſus, perductuſque eſt ad Reginam; quam belli præſentis opinione attonitam, ita refecit, ut non tam cum militibus Poliarchum, quam præſides Africæ Deos adveniſſe arbitraretur. Protinus ex purpuratis miſſi, qui Poliarchum invitarent ad terram. Ipſa pluribus interrogare Gelanorum, quas imperio gentes obtineret Poliarchus, in quos arma deſtinaviſſet, quove conſilio ſub veſte privata antea ſuppreſſiſſet majeſtatem. Gelanorus quæ premenda aut referenda eſſent haud neſcius, Reginæ animum dulciſſimis allevabat ſermonibus; ut vix eum ad dominum redire pateretur de hoſpitii humanitate nunciaturum.

Quintus jam dies erat, ex quo cibum ipſa Regina vix ſumpſerat, occultis & publicis curis gravis. Namque ut Radirobanes, inverecundo in Argenidem ſcelere fœdus, Calarim rediit: penſato cœptorum dedecore, timuit ne leviorem ſuorum reverentiam deinde experiretur; haud dubius, ita vulgi, ita militum animos eſſe, ut Principes ex ſucceſſibus æſtiment. Dari enim virtuti fœlicibus, quod fortunę eſt; & fruſtratos impetus contemptu vindicari. Ne itaque ocio ſermones ſererentur, utque præterea implacidam mentem novorum motuum guſtu reficeret, in belli conſilia rurſus incubuit: ſed in Siciliam confeſtim redire non placebat. Quia, ſe illic expectari non dubius, omnia fervere paratibus augurabatur. Inveniendos potius eſſe in quos interim verteret impetum; dum & novi milites ad arma durarentur, & deinde, ex mora remittentibus Siculis curam, improviſus in Meleandrum invaderet. Nec defuit cupienti novi belli occaſio. Diu erat, quod Mauritaniam invadere meditabatur. Et hæc cauſa

fuerat claſſis ornandæ, quam deinde Argenidis & Siciliæ potiundæ injecta ſpes ad juſtiora in Lycogenem bella provexerat. Tunc vero & antiquæ movendi in Mauritaniam cauſæ redibant in animum; & ad illas præterea viſæ ſunt recentes accedere. Forte enim Mauri peiratæ, non magis externis quam popularibus graves, ex aliquot mercatoribus Sardis prædam egerant; & ipſe ex Sicilia rediens ſpoliatorum queſtus lætus accepit. Neque mora, tanquam publico Maurorum conſilio illata hæc fuiſſet injuria, ad Hyanisbem miſit, non modo qui res repeterent, ſed juberent de noxiis dari ſibi ſupplicium. Illa, neque res ſuo raptas auſpicio, neque ſontes in ſua poteſtate eſſe, reſpondit, aut illos ſe pro civibus habere. Vindicarent ſe Sardi ubicunque noxios deprehenderent: Se quoque ultioni qua poſſet acceſſuram. Radirobanes reſponſo Reginæ in deterius apud Sardos de induſtria vulgato, finxit acrius iram, Sardiniam à Mauris ſperni, & ideo neglectos eſſe queſtus quia minæ abfuerant.

Itaque tanquam ſatis violatis fœderibus, non modo ulciſci mercatores, ſed & repetere majorum ſuorum jurgia cum Mauritaniæ Regina conſtituit. Nam veteres Sardiniæ Reges ſibi deberi Mauritaniæ ſceptrum contenderant frequentibus bellis. Poſtea ſæpe has lites aut induciæ, aut nomen pacis ſuppreſſerat; quæ mox (ubi alterutri Regi placebat) veluti à ſomno receptæ, ſpecie æquitatis libidinem armorum tegebant. Tunc vero Radirobani viſum ſic exercitu uti, quem à Sicilia ferocem reduxerat. Et quod mulier in Mauritania imperabat, facilior promittebatur victoria. Vt hæc tamen armorum & violentiæ libido ad imaginem

imaginem juris accederet; adornavêre illico Fecialem, qui auſpicaretur bellum, dum ſubitis in Sardinia delectibus reparantur legiones. Et ille ubi Lixam pervenit, ad Hyanisbem intromiſſus, eam, niſi ſceptro decederet, niſi Mauritaniam Radirobani traderet, ſtrenue adfuturos cum exercitu Sardos qui jus ſuum perſequerentur, audacter pro ſui muneris inviolabili ſanctitate admonuit. Regina improviſo territa malo non tamen cunctanter reſpondit; Vile eſſe Radirobanis cœptum, quo mulierem cogitabat pervertere, forte robur non auſus in viros experiri. Annorum plurium pacem, nihil læſum, nullo in populis motu, corrumpere; in perfidiæ vicinia eſſe. Non poſſe falli Deos: Sed nec abeſſe humana præſidia; Neque unam eſſe Tomyrim, quæ ſanguinem ſitientibus ſciret dare. Ab ea digreſſus Fecialis, ubi ſtetit in littore, dextera haſtam tenens, Quod, inquit, rem Sardorum publicam Mauri violant, nec moniti emendant contumaciam; quodque Rex & Populus Sardorum Reginæ & Populo Mauro bellum juſſit; ob eam rem ego Rexque & Populus Sardiniæ, Reginæ & Populo Mauritaniæ bellum dico facioque. His ſolemniter dictis, telum emiſit in hoſtico, & receptus in navem viam ad Radirobanem relegit.

Audebant Hyanisbem proximi amicorum incuſare, quod abeſſe filium eſſet paſſa, in quem debuerant belli curæ recumbere. Se enim ideo ad contumeliam faciliores Radirobani viſos: Venire quaſi ad vacuum regnum hoſtem; illamque aciem deſpicere in qua virilis purpura non fulgeret. At illa fortunam pluſquam ſe peccaſſe referebat; quæ rerum placidiſſimum curſum inopina tempeſtate turbaſſet. Sed & filium

filium non procul abeſſe; & impigre rediturum, acceptis literis quas ad eum cogitabat. Interim milites legerentur, nec quicquam ſedulitati deeſſet, quam illa tempora quærebant. Vix biduum inde proceſſerat cum de rebus,quę inſtabant, inter proceres agitanti nunciatur alterum ex filii ſervis (duos enim omnino abvexerat) perveniſſe ad Regiam. Stupuêre ſcilicet omnes, videbaturque non impar fabularum vanitati fœlicitas; in ipſo temporis articulo adveniſſe, qui certo de Principis valetudine referret; moneretque unde eſſet arceſſendus. Servuli autem ad Reginam mittendi cauſa hæc fuerat. Archombrotus poſtquam ad nuptias Argenidis nihil deeſſe ſibi vidit præter authoritatem matris; ne ſibi moræ eſſet in lætiſſimis rebus, ad eam famulum dimiſit, cum ejuſmodi litteris, quas juvenis, & amator, & inter illos impetus tamen maternæ poteſtatis haud oblitus, ſcribere poterat. Porro mater, erat ipſa Hyaniſbe. Is vero inter ſuos Hyempſal dicebatur;Sed ex matris imperio ad Gręcos navigans, genuſque diſſimulans, conveniens illi genti nomen aſſumpſerat. In iis literis magnopere ſuæ in matrem reverentiæ imputabat. quod ex juſſu ipſius generis ſui fortunam fideliter tacuiſſet: Cæterum fœlicitatem offerri quæ ſuperaret omnia vota; Affinitatem cum opulentiſſimo Rege, poſſeſſionem Siciliæ; Virginemque in qua animi dotes tantæ hæreditati præſtarent. Orabat, ut Regi, cui tantopere ignotus placuiſſet, ſuorum natalium decus liceret aperire. Etiam ipſa ad filii hymenæos Optimatum præcipuos dimitteret, pecuniamque, & opes, quæ Mauritaniam commendarent Siculis in illius auſpicium tranſituris.

Reginæ

Reginæ non tantum non jucunda epiſtola fuit, ſed ad illius lectionem conterrita ſic expavit, ut qui aderant, nihil lætum de Principis valetudine ſuſpicati, percunctarentur à ſervo quid dignum attuliſſet eo Reginæ vultu quem cernerent. At ille Hyempſalem non modo valere, ſed & apud exteros egregie florere confirmabat. Hyanisbe quoque non dubia, ex ſua conſternatione alios timuiſſe, vultum collegit; Deûmque auxilio incolumem filium dixit brevi rediturum in patriam. Sed ubi ſecreta fuit cum famulo qui litteras attulerat; Puto, inquit, ſatis tibi à filio imperatum, ne hic ulli enuncies apud quam gentem verſetur. Tu ſodes diligenter fidem ſerva. Neminem enim meorum ſcire hoc volo. Oportet præterea ut ſtrenue redeas. Primo mane abibis hinc ad illum. Fides tua effecit, ne te præmiorum admoneam, quæ utrimque te expectant. Hæc effata ſeceſſit in gynæcei penetrale, non magis de Radirobanis injuriis quam de filii voto ſolicita. Tantamne vim negotiorum mihi ſubito eſſe objectam? Hinc Siciliæ affinitatem timeam, illinc arma Sardiniæ? Tune, chariſſime, ut Meleandri gener fias? Vt te imprudens in eam regionem miſerim, quæ te & nobiliſſimam virginem una ruina perdat? Avertant Cœlites quod meo errore merui. Quid heu ſemel, & Radirobanes mihi regnum, & Argenis filium tollit? Sic plena terroris ſumpſit ceram, in qua ejuſmodi verba poſuit. Quantum cogitationes tuæ à rerum noſtrarum fortuna abhorreant, mi gnate, hinc ſcias; quod vix ab oculis meis abſceſſerat Fecialis Sardiniæ, nobis à Radirobane denunciator belli, cum literas tuas accepi; quæ te intempeſtivo hymenæo inſtare docuerunt,

cuerunt. Fortunæ gratulor, & virtutibus tuis, per quas effectum eſt, ut adhuc de genere & opibus ignotum Melander ſua affinitate dignum exiſtimet. Sed maculabis tuam famam, ſi amori indulgens, matrem & patriam fines turbulentiſſimi Radirobanis prædam eſſe. Noli Siciliam utcunque dotalem, maternæ Africæ præferre; quam incolumem vix habebis, niſi confeſtim huc properas. Scis, quanto facilius res ſervari, quam perditæ poſſint recipi. Poſt matrem aſſertam, poſt triumphos, & fortiſſimę pietatis decora, ibis major ad fœdera, & dignior peti. Sed neque in Radirobanem ſolum, aut bellum, moras retuleris quas nuptiis illis jure materno injicio. Periiſti, mi gnate, niſi prius loqueris mihi quam ducas Argenidem: Redi confeſtim ad chariſſimam matrem. Gaudebis ædepol; & grandem pietatis mercedem eſſe intelliges hoc ipſum quod mihi parueris. Nam ut meam mentem ſcias, adeo intereſt ante conjugii ſacra à me ipſa te moneri de rebus arcanis, quæ non literis, non nunciis credi poſſunt; ut, ſi poſtvertas officio, me tibi matrem negem. Accedam ad Radirobanis partes, ne hereditate & veluti ſpoliis meis exultes, quã mœrore confeceris. Iam hoc ſatis imperatum tibi puto. Indolem novi, quam non potes ulla fortuna aut peregrinatione exuiſſe. Cæterum, ne me tuis pervicaciter votis putes averſam, nihil abnuo quin Siciliæ Regi indices te filium meum eſſe. Qui ſi te generum optat, ſi tibi cum filia Siciliam vovet; tecum idoneam mittam manum qua irruentibus Sardis obſtes. Faxo in Siciliam illico redeas, poſtquam te hic filium ſenſero, & Radirobanes hoſtem. Vale. Conſcriptam in hunc ſenſum epiſtolam ſervo

cum

cum traderet, adjecit, ut filium hortaretur, nullibi moras ducere, priuſquam perveniſſet in Africam; & hæc pie curare quæ ipſa his litteris mandabat. Servus omnia pollicitus ut decebat, tamen biduo ob tempeſtatis vim mari excluſus, vix denique à portu ſolverat, cum adeſſe Poliarchum Gelanorus nunciavit.

Tunc vero Hyanisbe non ſine Deûm numine adveniſſe vires amicas præfata, Poliarchum in arena cultu regio curat excipi. Ipſa cum Aulam intraret obvia fuit. Et exacti memoria beneficii, & præſentis operæ quam ab eo ſperabat neceſſitas, humanitatis officia geminabat. Tanquam cum filio loquuta eſt; niſi quod reverentia accedebat blanditiis. Nec deerat ille laudibus ſuis, tam ſubmiſſus in Reginam, tam concinna modeſtia ſe inferens, ut plerique ſucclamantes tanquam matrem & filium uno ad Deos voto conjungerent. Diſpoſiti in littore erant qui duces illius militeſq; exciperent. Publice omnibus hoſpitium præbebatur. Maurorum una vox erat, gentem externam nullo Mauritaniæ junctam commercio, nulla ſtipendia quærentem, adeſſe, quæ ſuo ſanguine periclitantes tutaretur. Ergo amplecti venientes, & pro ſe quiſque bene hoſpitibus precari; in liminibus quoque vina coronaſque ſtatuere; Vt mirum eſſet, Gallis adhuc ignaris quod Afri beneficium petebant, alicubi terrarum melius peregrinis quam in Gallia ſua eſſe. At Regina non morata diutius, quam dum à veſtibulo Poliarchum ad Aulam deduceret, ita loquuta eſt; Ecce te Regem, vir fortiſſime, non nunc primum cognoſcimus. Nuper ſub privato habitu cum hic eſſes, ſuſpeximus tuas dotes, quas diligenter explorantibus nulla minoris ſortis

ſimulatio

ſimulatio eripuit. Tunc quidem me mihi reddidiſti, cum animam prope meam latrones abſtuliſſent in ciſtula. Iam vero ut aſſeras tuum munus, ſive tuo ſive cœlitum conſilio huc cum armis appuliſti. Quippe improvidam, & pace nimia deceptam, Rex Sardiniæ Radirobanes bello aggreditur. Expectamus quotidie claſſem noſtris litoribus infeſtam. Nec contrahi vires tantillo momento potuerunt. Mulier ſum. Filius abeſt. Tu patrocinium ſuſcipe; & gloriæ tuæ tribue ne Reginam, & injuriis petitam, videaris deſpexiſſe. Equidem ſummam tibi rerum permitto. Tantum aliquos dies, ad præſidium morare; ut nemo de Radirobanis furore ſine mentione tuæ virtutis loqui poſſit. Quantumcunque, & quocunque feſtines, legitima erit hæc mora.

Hæc dicentem non modo majeſtas, ſed & mœſtitia, ac pene lachrymæ commendabant; Pudebatque Poliarchum extremam oranti opem tarde annuere. Sed rurſus amoris ſacramentum, & quod ſupplex etiam ac miſera erat Argenis, ſubmovebat ſtimulos præſentis pietatis; donec vehementer miratus Radirobanem ab Afris timeri, quem credebat in Sicilia eſſe, percunctatus eſt, ubi ergo terrarum is degeret. Quem poſtquam intellexit à Sicilia abſceſſiſſe, & vel eſſe in Sardinia, vel adverſus Africam navigare, acerrimo metu cohorruit, ne rapta aut tradita Argenide receſſiſſet in patriam: Nec diſtulit quæſtionem; Ecquid audiſtis, ait, illum Siculi Regis generum eſſe? Hyanisbe quæ ex Archombroti litteris certa erat innuptam eſſe Argenidem (breviter quidem mirata, quid hoc ad Poliarchum) negavit ejuſmodi quicquam factum. At ille ignarus, quis

hanc

hanc ſibi operam dediſſet; qua depulſus ratione Radirobanes quove authore eſſet; cogitavit, nihil tunc igitur cauſæ eſſe, ut tam præceps Siciliam cum exercitu peteret. Nam quid præter Radirobané urgeret Argenidem? At vero apud omnes pro flagitii infamia fore ſi desereret Hyanisbem,& velnti traderet hoſti. Mittédum ex fidis hominibus aliquem qui interim Argenidem ſolaretur, & negotii admoneret, quod neceſſarium fortuna objecerat. Quod ſi non impetu hoc bellum veniret,ſed tempore traheretur: tunc ſe pace Reginæ, relicto in Mauritania præſidio, cum copiarum parte diſceſſurum ex Africa. Neque parvum manendi incitamentum erat Radirobanes, velut fatalis hoſtis ubique objectus: Vlturum enim ſe, ſpecie vindicandi Hyanisbem, dolores quibus ille Argenidem cruciaverat. His pauliſper penſatis, Reginæ in hunc modum reſpondit. Quod ſilentio meo ſuſpenſam te habui; ne crede, Regina, me ambigua conſultatione verſaſſe an eſſes relinquenda; id eſt, an paulo nequior ipſo Radirobane eſſe poſſem. Sed me prædonis, non nunc primum apud me damnati, ſcelus monuit; ruſuſque meæ ſortis fœlicitas, quæ meos errores propitia huc advertit. Nam ſeu te, Regina, ſeu cauſam, ſeu benevolentiam in me reſpicio, tanta verecundia tibi devinctus ſum, ut negare nil liceat. Quando igitur ita res tuæ ſunt, omnia mihi pòſthabeo: Vtere regni mei viribus: ſciaſq; in te colenda nihil me tuo filio ceſſurum; neq; impune, me vivo, futurum Radirobani, quod tuam veluti orbitatem provocavit.

Adeo hæc læta vox Hyanisbæ & Proceribus fuit, ut in Cœleſtis ſuæ ædem plerique decurrerent; omni ſuffitu gratias habituri de adventu

Poliarchi.

Poliarchi. Nec religionem popularem averſata Hyaniſbe, etiam Poliarchum provocavit ad templum. Concitata juveni erat ex maritimo periculo pietas: ut nec invitus ad numinis Afri limen accederet. Vidit ergo, & amoris ſui vota illi Cœleſti commendavit; quam, ſeu Venerem, ſeu Iunonem exiſtimes, virginis ſpecie factam leo vehebat, oculis in altum erectis, pectore quoque & primis pedibus in ſublime ita verſis, ut in cœlum eniti videretur. Cœleſtem Venerem, Parcarum natu maximam, primi Aſſyrii coluêre. Hinc non longe ad Tyrios potuit commeare religio, & ab iis inter Carthaginis auſpicia Africæ tradi. Tunc quidem in honore præcipuo Mauris erat: & ſub ſigno iſtos verſus marmore inciderant, quibus non modo illa Dea, ſed & Africa celebrabatur.

Ne cœlum, ne Diva tuo ſubvecta Leone
Irrupiſſe velis. Magis hic tua limina ſerva,
Limina, quæ votis meritoq; implevimus auro.
Tu ſi Diva faves, Libycis non finibus illa
Præſtet humus, cui Sidonii de littore Ponti
Virgo tulit nomen falſo ſubvecta juvenco:
Aut molles Aſiæ tractus, qua Martia multum
Frangitur & blando laſcivit ſydere Virtus.
Aſpice quam latis jactat ſeſe Africa fatis,
Illam ingens curvis Nereus amplectitur ulnis,
Ceu cuſtos, totamq; videt. Ni faucibus obſtet
Unà Pharos, geminumque ſolo diſcriminet æquor.
Ridet cultus ager; facili ſata credita ſurgunt
Fœnore; Magnanimi celebrant deſerta Leones;
Et dites ſtrident ebora inter candida ſylvæ.
Heſperidũ hæc fulvos genuit terra aurea ramos;
Heſperidumque Atlanta patrem, qui vertice magno

Arduus in miseras cœlum deſcendere gentes
Non ſinit, aut tactis ſordeſcere ſydera terris.
Hic tepidus lavit naſcentem Pallada Triton.
Hic & fatidicus mediis in Syrtibus Ammon
Haud ſitit, & multa velat ſua cornua ſylva.
Nos pater Armipotens, nos & Iunonia ſervant
Numina, nec montes ſpernit Deus ales avitos.
Tu quoque, Cœleſtis, Genitrix tu maxima rerum,
O adſis; Libycas & qui jam dicere dotes
Certabunt, ſeu Muſa chelym, ſeu ſumet Apollo,
Te, Dea, te primam, & tecum tua munera narrent.

Nuncupatis apud Cœleſtem votis, reliquum diem belli cura abſumpſit. Quinquaginta varii generis navigia erant Poliarchum comitata. In iis ultra duodecim armatorum millia ferebantur. Pars claſſis tempeſtate debilis in arenam ſubducta; alia, pelagi fluminiſque obſervatura confinium, cum Mauritaniæ triremibus in ſtationes diviſa eſt. Trabes, remos, & cum funibus vela, omnia denique armamenta, ingens feſtinatio conferebat. Inter mare & urbem delectus caſtris locus; & additi Gallis Mauri vexilla in eodem fixêre principio; induti more gentis ferarum ingentium pelles, & elephantorum terga curvantes in uſum clypeorum: Paucos tamen hos eſſe Poliarchus dolebat. Nam vix ad tria millia ſcripti milites erant; Cives autem, caſtris inepta multitudo, intra Lixam cum armis ad mœnia aggereſque ſervandos continebantur. Neque ille dubitabat quin cum Gallicis quas advexerat copiis poſſet debellare Radirobanem. Sed ſi bello, non prælio opus erat; quid faceret in Siciliam iturus? Soluſne proficiſceretur? an ſuos milites ſe-

tes ſecum abveheret, quos Hyanisbe propemodum ſolos habebat? Huic curæ intentus, conſtituit hortari Hyanisbem, ut gentilem aciem ampliori delectu adornaret; Non quaſi Radirobanis metu, ſuive diſceſſus mentione injecta; ſed veluti transferendo in Sardiniam bello, ſi forte timidioribus mutatus conſiliis hoſtis ceſſaret.

Igitur poſtera luce, de belli ratione cum ageret, ſuaſit, ut tributum in belli apparatus Mauris omnibus imperaretur; quo Regina pluribus cohortibus, atque turmis, gereret bellum; Numidas quoque qui in vicinio erant, mercede conduceret. Vtiliſſimum conſilium (retulit Hyanisbe) & quod meæ etiam menti ſuccurrerat. Sed quis locus convocando nunc ex tota gente concilio, cujus neceſſaria eſt tributis indicendis authoritas? Stupuit Poliarchus, liberis regnis aſſuetus. Non ergo jus regium, non regionis diſcrimina, ſatis populum cogere ad tributa; niſi ipſe per homines à ſe legatos conſentiat? Scilicet nervos imperii, id eſt, ærarium, in poteſtate populi eſſe! Hunc arbitrum rerum, & ſuorum Regum Regem, uno hoc jure publice omnibus cœptis, conſiliis, viribus moderari? Certe non regnandi veras leges hoc pati; non cum ſummi imperii nomine convenire. Cœpit deinde hortari Hyanisbem ut excutere anniteretur peſſimi moris jugum, quo ſceptrorum libertatem Mauri adſtrixerant. Et tentandi an id populus pati poſſet, tunc commodiſſimum tempus eſſe, cum externo pavidi bello, crederent penſione quam Regina imperaſſet, ſe ſalutem redimere; Videberis, inquit, non novandis quidem rebus intendere vim regiam; ſed ſub diſcriminis articulo extraordina-

ria

ria quidem, ſed neceſſaria ratione id æris imperare à civibus. Quod ſi ſucceſſerit; præjudicio utique erit, ut & in cæteris periculis, nihil rogato populo, idem neceſſitatis terror ad tributa ſufficiat. Et, ut quamvis averſæ aut faſtiditæ rerum ſpecies ipſo uſu nobis conciliantur, paulatim aſſueti patientur ex uno Regis ſuffragio rem pendere; magno quidem ipſius populi cõmodo, cui ſæpe libertatis umbra illuſit.

Scio, retulit Hyanisbe, multum mihi prolique acceſſurum, ſi hanc nobis poteſtatem pararem. Sed nec unquam abſque diſcrimine ea novitas proferetur in populum, & nunc omnium minime, cum in hoſtem concitandi ſunt animi; jamque ſatis externi eſt mali, abſq; civili diſcordia. Ædepol efficacius Radirobani pugnarem, quam ille omni exercitu quem parat. Nam & Maurorum contra me ſtudia accenderem, & illi placarem. Dii præterea obſtant ne hunc morem violare aggrediar, quem omnino exiſtimo ſanctiſſimæ æquitatis pleniſſimum. Quem autem? ſubjicit Poliarchus. Ne, inquit Hyanisbe, inconſulto populo aut invito ulla tributa Rex imperet. Placetne Reginæ perſonam nunc exuam; quæque ſæpe in hanc rem audivi aut ipſa cogitavi, recenſeam; vel ut mecum ſentias, vel ut errore me liberes? Placet, inquit Poliarchus. Patrocinare illis, qui nec perdi niſi propriæ poteſtatis licentia poſſunt; nec ſervari niſi ad obſequii reverentiam adacti. Simul ſe ad audiendum compoſuit, juvenili animo indignatus id quod tantopere ſentiebat oppugnari; Neque ratus Hyanisbem tam ex animi ſententia loqui, quam ſubductæ poteſtatis pudorem ſpecie æquitatis tegere velle; quaſi ſublevaturam ſuas anguſtias, ſi ad

ſortem,

ſortem, ad quam ipſa adigebatur, alios Reges damnaret.

At illa; Principatus conditos ſcimus, ut, vi ſublata quæ omnia ad potentiores trahebat, ex naturæ & rationis imperio agantur res humanæ. Quid autem ad naturam magis putes accedere, quam ut quiſque opibus induſtria ſua partis fruatur; aut rationi civili commodius, quam ut intelligamus quid noſtrum quidve alienum apud nos ſit? Atqui de medio utrumque tollimus, ſi quæ cives ſua diligentia pepe-rêre, vindicamus ut lubet ærario; facimuſque ne ſciant quantum ex domeſticis opibus Regi, quantum ſibi jura attribuant. Qui enim id ſciant; cum non hoc ſuum, ac ne legis quidem arbitrium ſit, ſed Principis duntaxat unius; cumque tributo ſemel exacto, adhuc ipſi ſimpliciter ſuis bonis non gaudeant, quæ aliis ſcilicet Regis edictis poſſunt rurſus delibari? Miſtæ hereditatis, atque confuſæ, quot mala ſint ſi ignoras, reſpice ferventia litibus fora. Hanc communionem, hoc chaos, non amici, non fratres diu ferunt. Ipſæ deniq; uxores ſcire volunt, ſuis ex bonis quid in maritum transferant, quidque ſibi recipiant. Quis igitur diuturnam & publicam pacem ſperet, ſi quæ Rex adimit civibus facit ſua; quæ relinquit, adhuc habet cum illis communia?

At vero ubi tollendi tradendique fines ſunt, ea æquitas à natura præſcripta cuique familiæ limites ſuos, jura, officia, deſignat. Spes deinde placendi, & aliquid utrimque impetrandi, mutuam neceſſitudinem inſinuat inter Regem ac populum. Quippe populus, ne Princeps commiſſum ſibi ferrum ſummo jure ſtringere amet, ne temere ineat vel bella vel paces, ne imperitis

peritis aut levibus publica munia dividat, ſponte regiam gazam de ſuo implebit. Erunt hæc præmia, quibus Principis virtutes donabit; ſimulque præteritis beneficiis gratiam referet, & futura merebitur. Rexque viciſſim non committit ut cives ſævis aut externis moribus lædat, nihil quoque, ſi durius cum illis agetur, de ſuo conceſſuros. Hæ ſanctiſſimæ ſunt habenæ, quæ Regem populumque jungentes, utrimque ab injuriis & ſuperbia arcent luxuriaturam poteſtatem.

Sed opus eſt ſcilicet ære ad quotidianos Regiæ ſumptus; & ex magnificentia Regum de viribus & opulentia regionis exteri judicant. Quid præſidia? (inquies) quid claſſis? vix ullum profundius mare quod ingeſtas opes abſorbeat. Equidem vera hæc eſſe, experimento quoque comperimus. Sed nec ullis Regibus tam anguſte à populo legem dictam exiſtimo, quibus ad hæc regni munera atque inſignia non opes ſufficiant. Ingentia illis patrimonia, &, ſi probe curentur, ſatis dignitatem aſſertura. Portoria quoque non pauca, licitatoribus magno redempta; His pleraque præterea jura & in aliis gentibus aliiſque diverſa ſunt. Hæc gaza, hæ opes, Regi ad ſplendorem ſufficient, ſi regnare ſolus volet, nec prodigis animis quos inſane aut ſerviliter amat pene in purpuræ communionem aſciſcere. Aſt ubi tam perdendi quam rapiendi aviditas illum invaſit; ut nec aſſuetæ & legitimæ opes, ita nec ulla tributorum acerbitas tantam voraginem explebit. Subeat imperia populus, ſuam operam ſuoſque labores in ærarium conferat; at is Princeps (ut de Eriſichthonis fame pueris narramus) ſemper vacuus, & erectis in futurum votis, egebit.

Eo quo-

Eo quoque profuſior quo facilius credet rediturum ſanguinem confecto ærario. An ergo miraris abſtinere populum nihil profuturo obſequio, & negare proceribus paucis qui Regem circumſident, opes ſibi & liberis paratas; quas tamen & Regi donabunt, ubi illas jam non ex prodigæ mentis morbo, ſed efflagitantibus patriæ rebus expoſcet?

Audio quoque, in gentibus quæ patientiſſimæ tributorum ſunt, minus illo obſequio Regibus agi quam creditur: quia patrios fundos, & quicquid Regibus in domeſtica hereditate eſt, paulatim hæc facilior popularis pecuniæ ratio atque fiducia evertit. Negligi enim patrimonia illa Regum, tanquam anguſta, aut laborioſa, aut denique ad privatorum ſortem accedentia, incipiunt; mox in gratioſos homines dividi, pignori dari, veraque aut ſimulata emptione excidere. Ita Reges innocentiſſimum vivendi genus omittunt, de ſuo vectigali; aliudque inſtituunt, proximum prædæ; nec tam auctis quam mutatis opibus, tamen veluti victores ferociunt.

An denique legitima regna à ſævitia tyrannorum diſtinxeris, ſi utrobique res ſuas precario cives poſſident? miſerorumque hominum tota interdum cum ſuis laribus ſupellex, de exhauſtis domibus rapta, ſub haſta & præconibus proſtat? Nec invidiam facio vani ſpectaculi mentione, ſi vera retulêre qui in regionibus fuerunt in eam ſortem Regi obnoxiis. Quod enim viritim imperatur, ut leve ſit opulentis; at ruſticos, at colonorum tenuiores, ſæpe ſic premit, ut non penum, aut ſtratum relinquat in quo ſaltem perculſi conquieſcant. Quid hoſte victore expectarent acerbius?

Tetigit

Tetigit Poliarchum de agricolis invidioſa narratio. Itaque non paſſus plura dicere Hyaniſbem, ita orſus eſt. Nollem iſti (Regina) per quos hæc crudelium, ut memoras, tributorum fama ad te allapſa eſt, maligno compendio tradidiſſent rem obſcuram: ſed aperta rei ſerie eſſent uſi; quæ tam Reges, quam ipſum vectigalium morem abſolveret. Numquam enim Regibus eſt animus hæc edi crudelitatis exempla, quæ memoras. Si vero Quæſtores ac Iudices forte interdum atrocius quæ juſſa ſunt extorquent; aut qui viritim indicunt, quid de tributo exolvere quemque oporteat, iniqui in nonnullos extiterint; An ideo Regibus tributiſque tam ſæviter iraſcendum? etiamque ſolvendi in totum publicæ rei nervi, qui ex ejuſmodi vectigalibus conſtant? Eſto enim. Pone eos errare qui dividendis in ſingulos oneribus ſunt delecti; Adde in capiendis pignoribus præter modum ſævire lictores; Facias quoque, ſi placet, in crimine eſſe Reges ſub quibus hi mores rigebunt: At nihilo iniquior erit ipſa poteſtas Regum, jus, inquam, de quo agimus, indicendi vectigalis. Niſi forte juſtæ res non ſunt, aut leges, aut jura, niſi cum iis juſte utimur; exuuntque naturam ad virtutem eorum, aut vitium, quibus commiſſa ſunt. Quid ſi populus juſſerit tributum tibi conferri? Nihil magis legitimum, inquies. Sed in eo colligendo, ſi, ut ſæpe fit, injuſtius duriuſve cum civium aliquot agetur; an poſt hanc injuriam legitimum eſſe deſinet, quod conſenſu populi ratum fuit? Nemo verorum Regum eſt, cui inconſulto populo belli indicendi paciſve firmandæ non ſumma poteſtas ſit. At ſi temere eo jure utentur, hoſtemque intempeſtive facient, aut laceſſent;

quanto id populo damnoſius erit, quam ulla tributorum aviditas? Neque tamen, ô Regina, hanc ideo armorum poteſtatem negabis eſſe juſtiſſimam, quod eam, ut conſtat, poſſumus iniquiſſime uſurpare: Vt inde intelligas, ex ingenio aut ſcelere hominum non æſtimandam eſſe rectitudinem legum ipſarum.

Ajebas, daturos operam Principes modeſtiæ, cæteriſque officiis, ut in ſuarum virtutum præmium ferant ſponte à civibus tributa. Neſcis enim quibus maxime Regibus apud populum ſit veneratio. Quam ſæpe rectas artes deſpiciat; falſiſque virtutibus aut ſplendidis vitiis decipi amet; ut denique ejus ſtudia à ſalutę publica divertant. Imo adulandum plebeculæ erit, & ex illius libidine capeſſenda negotia, ut deſerti officii mercedem Principibus conſtituat. Frænum pretio removebit; pretio laſciviet, & peribit. Male agitur cum rebus humanis, ſi non bonis ſed plurimis placere Reges volent.

Salubriores fieri aquas putant, ubi ex puteis aſſidue hauris; quæ, ſi ceſſas, aliquo veterno emoriuntur. Haud diſparis fati vires & animi vulgi ſunt. Ipſa laboris aſſiduitate crudeſcunt, & ignaviam odêre. Ocio corrumpuntur. Num igitur utiliſſimos neges ſtimulos eſſe, qui ad diligentiam omnium virtutum fœcundiſſimam eos adigunt, & ad negligentiæ torporem non ſinunt connivere? Atqui nulli ad eam rem acriores quam hæ Regibus penſitandæ pecuniæ. Quippe ſi ſocordiæ amore, vivere parce, & negligere corporis cultum maluerint, quam labore opulentiam parare; non ideo in remiſſionem ſolvi licebit: ſed à ſui cura abeuntibus, præſto erit hic Regibus, aut verius

patriæ,

patriæ, debitus labor, quo penſionem parent haut dubie à lentis etiam aut invitis exigendam. Ita dum coguntur ad alienæ utilitatis operam, pro ſe quoque aſſueſcunt laborare. Mox illos pluſquam pro ſe aut pro Rege tenebit ipſa laboris & induſtriæ conſuetudo. Hinc artificiis cultus, hinc corporibus & animis vigor; & in pari omnium aſſiduitate, regionibus opulentia non mollis atque luxurians, ſed virilis & robuſta. Eadem opera rudis plebs atque incondita, ſparſique in agris ad paſcua aut aratra homines, domiti, labore ſenſuque ſortis ſuæ monentur, ſe obſequio, non imperio genitos eſſe; Qui, ubi non in uſu aut poteſtate Regum ſunt illa tributa ſolertiam ſolicitatura, ſæpe feroces, nec magiſtratibus tractabiles, ſtolide aut periculoſe ſuperbiunt. Nempe ingenia quæ virtutibus non impleveris, vitiis vacant; veluti ceſſante cultu ager, quem meſſibus onerare timueris, ſe inutilibus herbis ſponte exhauriet.

Finge tamen eſſe leges, quæ negligentiæ & ocio mulctam dicant, ſuoque ſatis ingenio vulgus acui ad laborem. Demus præterea, populum judicio non carere, & Principe juſtam utique opem petente ſuas impigre opes collaturum in publicum. Quid vero ſi occurrunt quæ & ſubito peragi debent, & niſi publicis ſumptibus non poſſunt expediri? Dum monetur populus, dum delecti vocantur, aliquot menſium labor eſt, & religioſum hunc ordinem non expectant negotia; effluitque inter moras rei gerendę occaſio; aut ingruit malum, quod præſentibus repuliſſes ſtipendiis. Quid dubitas, Regina, vel ex ſtatu præſenti agnoſcere quam juſte de moribus illis querar? Inſtat

hoſtis externus: Bella non auro minus, quam ferro geri ſolent. Quia tamen citius aderit hoſtis, quam populus conveniat, deerunt tibi publicæ opes, quibus alas exercitum, & ex vicinis gentibus auxilia contrahas.

At nec ſubita modo Regibus occurrunt; ſed ſæpe ſecreta, quæ & intereſt non vulgari, & inter hanc tamen quærendæ pecuniæ rationem tegi vix poſſunt. Voles invadere in hoſtem imparatum, aut, quæ olim tua rapuit, inopinato recipere: Intereſtne, ille aut omnino vicinia conſilium intelligat? In hanc rem igitur dum neceſſarias opes quæris à populo, indicisque conſilium, an proferes in publicum tuæ mentis arcana? At ſimul tuorum conatuum velut animam in ventum effuderis. Sin vero (ut oportet) habebis hanc molitionem tibi ſecretam; quid cauſæ ad populum afferes rogandi tributi? quid, ſi lentus eſt, impellendi? An præterea æmulas circum gentes, aut illos omnino, quorum intereſt te eſſe quietum, incurioſos fore vel ſegnes exiſtimas? Quos utcunque fefelliſſes conſueta, nec ſtrepitu publiciſque rumoribus notata, poteſtate exigendi tributi; hos ipſa conventus celebritas, quem ex omnibus provinciis cogis, quique ignorari non poteſt, ad ſuſpiciones, & ſui curam, erexerit.

Si vero (quod ſæpe fit) non civibus cum Rege conveniet; ſi contemptu vel odio eum lædere amabunt, illiuſque conſilia quamquam recta deſpicient: quid rebus tandem fiet? Vt ſi qui imperiti dum hoſtem ferire ſtatuunt, ſe ipſos obverſo telo tranſverberent. Ita populus ſuo & patriæ jugulo imprimet vulnera Regi inviſo deſtinata; negatis ſtipendiis, quæ reipublicæ tempus efflagitat.

Quid

Quid denique regiam poteſtatem, quam omnium potiſſimam vel ipſi fatentur qui nolunt experiri, ea debiliorem ſtatuimus qua alicubi Optimates potiuntur? Certe enim in gentibus in quibus Senatui ſumma poteſtas eſt, non conſuli, non rogari populus ſolet, velitne ac jubeat rempublicam ſuo ære eſſe adjutam. Decernunt ipſi Patres, ſanciunt, imperant; & populum nolunt ad tantæ poteſtatis guſtum attolli; quæ, ſi recte ſentimus, prope ſumma in civilium rerum momentis eſt. Cur autem id illis juris ſit, & ad Reges non pertingat? Si, inquam, legum condendarum Regibus jus eſt, non minus quam in ejuſmodi republica Optimatum concilio; ſi non in cives anguſtius mortis ac vitæ arbitrium; ſi par denunciandi belli, aut fœderum iciendorum authoritas, (quæ apud homines graviſſima cenſentur:) cur tantum una hæc impar indicendi tributi poteſtas ſit? Quæ leges? quis populus ita juſſit? unde origo diſcriminis? aut cur Reges agnoſcant populi faſces, quos Optimates premunt?

Poterunt tamen avidi aut negligentes æris Principes peccare in populum. Certe enim, & in cæteris etiam rebus, quas non ideo juri eorum detrahimus. Vbi candidus ille, ubi innocens enſis, quem in immeritum vulnus non poſſit geſtantis temeritas urgere? At regionem exhaurient contracto undique auro. Rara hæc (ſi continget) & brevis injuria; Cum ſub Regibus ſolis ſint qui in ærario extruere inutiles cumulos amant; adeoque à Principum genio id vitium diſſentiat, ut vix duos ſerie junctos adhuc infecerit. Sub his vero qui ſunt in exigendo largiendoq; immodici, quamquam iniquiſſima libidine plurimos lædunt, hoc ſaltem

publicarum injuriarum lenimen eſt, quod, ut Oceanus exceptas fluminum aquas, nebulis imbribuſque reddit terræ; ita illi per Proceres quibus indulgent, ſubinde remittunt in vulgus quicquid exſuxerant. Quamquam porro ad publicam pacem eſt, ne civium in ſe fidem Princeps immodicis vectigalibus laceſſat; tamen, ſi calculum ponis, rarius gentes ſeditionibus arſiſſe reperies, quibus ad tributa ferenda ſatis eſt Regum nutus, quam quæ ſe ipſas ad illam patientiam non comparaverunt. Adeo ſæpius in publicam peccat pacem vulgi ſagina, & quædam imago nimiæ libertatis, quam vel duriorum Principum læva ſeveritas.

Pudebat Hyanisbem fateri ſe tam ſubito eſſe mutatam. Quippe haud ægre perſuaſerat Poliarchus jura illa Regibus deberi. Ergo molliori ſermone & perfunctorie quæ audiverat refutando, paulatim in eandem ſententiam conceſſit; & hortante Poliarcho ſtatim occultam iniit viam parandæ poteſtatis. Præcipuos ſuæ Lixæ Magiſtratus juſſit acciri, breviterque memorato bellorum quæ inſtabant diſcrimine, petiit ut ſibi confeſtim talenta centum magna ex civium ære conficerent. Illico paruère; ſatis periculi imagine ad omne obſequium compulſi; & fœliciſſimæ celeritatis fuit, quod intra biduum comportata pecunia tanto exemplo reliqua oppida impulit ad ejuſdem officii curam. Liberalitatis etiam & munerum cauſa ob natalem Hianisbes geminabatur, qui opportune tunc incidit. Is dies, quamquam tanto in motu, omni remiſſione cultus fuit qua pacis ocia celebramus. Comeſſabundi in urbe & caſtris ſeque & pocula coronaverant; adeo ut ſub noctem Gelanorus, cui credita erant caſtra,

ſtra, Poliarcho nunciaret, eam licentiam ſiſti non poſſe. Ille ad vallum properavit, haud ignarus in bellis nullum fortunæ tempus dandum, quo ipſa ſubitis caſibus utique gaudens, poſſit improvidos merenteſque percellere. Sed pleriſque jam domitis mero ſomnus irrepſerat. Iacebant inter vina; aut accipiendo inepti imperio cantabant; Nec Mauri quidem tantum, ſed & Gallorum vulgus. Poliarchus Gelanoro, cæteriſque qui compotes ſui erant, caſtra atque vigilias, & ebriorum hanc turbam, impenſe commendavit; Vtque erat feſtiſſimi ingenii, cum in urbem rediiſſet, libens verſus aſpexit, quibus unus ſuorum Druidarum in temulentos ſic luſit.

Venit iò numen! feſto Deus ecce tumultu,
Ecce Deus. Læti Bacchum advexêre furores
Pampineo inſignem curru, quem tigride multa
Axis agit, cœli ſpoliis armatus Eoi.
Æra ſonent campis, omnique à fronte corymbus
Nutet, & attonitam rumpant cava tympana noctem.
Venit iò numen. Nimius quatit omnia Bacchus.
Hic trepidi poſtes pulſataque tecta recedunt;
Hic hedera, hic picto ſaliunt monſtra ebria cœlo,
Et quicquid timidis Mincidas induit aliis.
Non magis Odryſias cum mox Trieterica matres
Impulit, aut Tyriam ſtimularunt Orgia Dircem,
Arva fremunt, ſpumat multo cratere vocatum
Numen, & imbelles ardent concurrere thyrſi.
Non tamen hic cædes, fata aut Pentheia, Bacchus

Attulit, erranti truncum vel falce Lycurgum;
Sed trepidos greſſus, blandoque papavera ſomno.
Forſitan & timidas ignota audacia mentes
Implet, & expulſæ mirantur cedere curæ.
Ecce jacent nullo perfuſa ſanguine turba,
Victoremque ſuum perflant; ſecura malorum
Fortunæque cohors. O captis numen amicum
Gentibus, & tanto fœlix inſania lucro,
Ni brevis, & primos expiratura ſub ortus!

Sed nec remiges, militeſque, tota claſſe minor lætitia, ac deinde ſopor, invaſerat; adeo ut ægre deinde proprio periculo, & pene vulneribus, ponerent ſomnum. Ipſa enim illa nocte adventans Radirobanes, ferociter à mari in capacem fluvium egit navigia, ſtrenueque oppreſſis qui pauci ad cuſtodiam vigilabant, totum littus ripamque obtinuit. Præſidiarii relictis navibus ad caſtra confugiunt, aut, amentes terrore, ad portas civitatis tam tunc ſibi quam hoſtibus clauſas. Alii triremes in altum impulêre, qua hoſtem abeſſe ſilentium monſtrabat. Radirobanes ſuorum plurimis confeſtim expoſitis, imparem quoque dato terrori civitatem fore exiſtimans, milites diſtribuit, qui in littore conſiſterent, quique ſcalis niterentur per mœnia. At non Gallis, & Afris, qui in terra conſederant, formido eadem, aut fortuna, quæ claſſiariis fuit. Gelanorus audito tumultu in littore, jubet paſſim excitari dormientes. Multis ſomnus mentem reddiderat, aliiſque periculum. Ipſe diſpoſitis per vallum cuſtodiis & Micipſæ commendatis, (dux ille Maurorum militum erat,) cum parte ſuorum, hoſtem jam veluti victoria ſecurum aggreſſus eſt. Radirobanes poſteaquam intellexit adhuc eſſe qui ſua defenderent, haud neſcius locorum iniqui-

iniquitatem ignaris & advenis intempeſta nocte timendam, revocari ſuos juſſit; ſatis egiſſe viſus quod æquore victor, ſtatuere primo impetu poſſet in arenam tentoria. Facilem quoque in craſtinum victoriam augurabatur, ignarus cum Poliarcho decernendum, & Gallicis turmis. Contentus etiam Gelanorus, à caſtris & urbe prohibuiſſe hoſtem, non perrupit ad eorum ſtationes; prælioque nocturno, præſertim abſente & inconſulto Rege, abſtinuit.

Prima deinde luce Poliarchus, qui apud ſe non erat ex cladis nocturnæ dedecore, ſuos, ac Mauros, ad concionem vocat. Ibi queſtus militare flagitium eſſe admiſſum ab iis qui ſervaverant maria, adeſſe exermes juſſit quotquot ex Gallis à claſſe aufugerant, eoſque in fortuitam ſeriem digeſtos decimi cujuſque expiari ſupplicio. Eadem Reginæ ſeveritas in ſuos Mauros erat. Sed cum jam numerari dicerentur ad pœnam; illa pro Gallis, ipſe pro Mauris, oravit. Ita leviori infamia, & in delictis militum aſſueta, (nam inultum facinus non eſſe intererat) quibuſdam aliquid ſanguinis de lacerto miſſum eſt: foſſam alii ſeminudi ducere juſſi: alii pari cultu ſtare in foro, ſui ſpectaculum civibus præbituri. Et quamquam id tempus egebat militibus, relicti ſunt tamen eo die ad delectus, ut cæteros animadverſionis timor acueret.

Iamque ipſe Poliarchus coccinea inſignis chlamyde eminebat in Numida equo, nudumque verticem huc illuc oſtentans, ſui reverentia & ſpe vincendi omnes ordines implebat. Relictis deinde qui regiam, qui mœnia, qui clauſtra portarum tuerentur, ad caſtra cum cæteris proceſſit; militibus ex imperio Gelanori jam

in ordines paſſim euntibus. Quippe & leviter armati juſtæ pugnæ initia utrimque libaverant, & Radirobanes totam aciem inſtruebat; longe animo vultuque commotior, ex quo à captivis audiverat illic unum ex Gallicis Regibus eſſe: & Poliarchum appellari. (Nam eo nomine ille cenſeri volebat quo apud exteros ſe celebraverat in tenuiori fortuna.) Statim Radirobani occurrit, ita juvenem vocari cujus amore capta Argenis ſua fœdera deſpexerat. Sed an is ipſe eſſet, haut immerito ambigebat, quia & multis idem nomen poterat convenire; nec de eo Seleniſſa ut de Rege meminerat. Ac ut maxime Rex eſſet; unde tunc ille in Africa? quis Deus hoc æmulorum par compoſuiſſet ad certamen? aut quod rixarum ingenium, ut idem occupato Argenidis animo intervertiſſet ſuas ſpes in Sicilia, & nunc veluti ex compacto adverſaturus conſiliis ſuis in Mauritaniam veniſſet?

Sed imminens prœlium dilatam tot cogitationum ſeriem vertit in iram. Planicies modica erat à loco quem caſtris Radirobanes inſederat, ad vallum Poliarchi. Hæc ad pugnam deſtinata, armis undique & ſignis fulgebat. Vterque Rex dexterum cornu ſuorum tuebatur. Lævum Sardorum regebat Virtiganes; & honori Maurorum Poliarchus dederat, ut in lævo ſenex Micipſa, magni in illa gente nominis, imperaret; Huic tamen additus Gelanorus; ut vigore ætatis ſufficeret ad ea quæ ætas in Micipſa detraxerat. Annotatum eſt ad victoriæ ingentem fiduciam, Gallorum Maurorumque pauciſſimos in procinctu nuncupaſſe teſtamentum. Adeo non vincere modo, ſed & frui victoria ſperabant. Vbi ſigna cecinêre, ini-

tium

tium pugnæ à ſagittariis fuit. Sed fervidius quam ex Imperatorum præceptis campo decurſo, totæ acies ad pugnam coierunt. Sic ademptum ſpacium ſagittis fundiſque eſt. Vix locus ad haſtas phalangibus; vix ſatis vertebantur equi in turmis. Ita omnibus primo ardore concitatis, nemo tamen aut vires Poliarchi aut animum æquabat; quamvis & Radirobanes æmulatione terribilis memorabilem pugnam ederet, & multi ſuis ducibus digni laudarentur vel ſua vel hoſtium morte. Luebant plerique inſontes paucorum inſaniam, &, quod triſtiſſimum bellorum nefas eſt, non ex offenſa, vel odio, ſed partitione fortunæ habebant quibus vitam eriperent.

Iam ſanguinis multum erat, cum fatis adhuc plurium necem properantibus viſi ſunt Dii intercedere. Quippe ea nubium caligo condidit diem, ut veluti ad intempeſtivam noctem plerique horreſcerent. Fulminum deinde ſtrepitus, & decurrentium fulgurum minæ, ad religionem metumque furorem in alternis cædibus bacchantium convertit. Sed adhuc implicitos, dubitanteſque Diis parere, acti in veſaniam elephanti diviſerunt; quos Hyanisbe juſſerat cum frontalibus criſtiſque & turribus promoveri in aciem. Plerique eorum nuper in venatione capti, & adhuc propemodum rudes, nondum libertatis & ferociæ erant obliti. Adhuc vero Europæ incognitæ erant hæ ſpecies. Immenſum & informe animal; pene omnibus membris una mole confuſis. Merſum caput inter humeros, nec à globo multum diſpar, niſi qua proboſcis in terram deſcendit, fœde promiſſa à naribus, & ſi color abſit inſtar longi & tumidi anguis, nervorum circulis

ita articulatim nexa, ut contrahi, laxarique, flecti etiam poſſit, & eſſe pro manu. Patulæ aures utrumque tempus tegunt. Oculi exiguo orbe ſub tumida fronte reconditi. Ebur, quo pretioſiſſimi ſunt, longe ex ore eminet, pene inſtar lituorum, niſi quod debiliori parte inflectitur.

Ad hanc formam non obſtupuerant modo Sardi in quos beſtiæ agebantur; ſed & Galli ſua illa auxilia haud intrepidi videbant. Poſtquam vero ſubitis tenebris cœlum inhorruit, elephanti tam pavere faciles quam iraſci, tumultuque inſolito qui edebatur in nubibus attoniti, jam cœperant difficiliores eſſe regentibus; cum ingens, & pene in oculos fulgur impactum, adeo eorum valentiſſimum turbavit, ut repente verteretur in rabiem, immemorque diſciplinæ, ſeſe in curſum qua impetus erat effunderet. Prorumpunt & cæteri disjectis rectoribus, eumque ſequuntur. Mox acrius concepta amentia, omiſſoque gubernatorum imperio, jam non alteri modo parti, ſed omnibus hoſtes eſſe videbantur; decurrebantque per aciem inter arma & tumultum ferventes rabie; & quia exitum per tot cuneos non videbant, tanquam maculis induti quærebant libertatem. Plerique Gallorum ordines laxavêre: Neque Sardis militia conſtantior fuit, utique poſtquam obvii furentium beſtiarum oppreſſi veſtigiis jacuêre; quidam etiam proboſcidum nexu ligati, projectique ſublimes in aërem. Moles illarum, & novitas, & horribile virium experimentum turbatis militibus mentem eripuit. Adveniſſe Deûm iram, vel facta tunc primum ad dirimendam aciem monſtra, audebant conjicere. Multis vidiſſe furentes belluas ſatis erat ad fugam.

gam. Longius remotos terror ſociorum in veſaniam abſtulit. Equi maxime conſternati, nec ferentes odoris inſolentiam, dominos plerumque indignantes per loca præcipitiis intuta aut hoſtibus egerunt.

Tantam aciem à tredecim belluis (nam omnino tot erant) fuſam eſſe, fortunæ ludibrium fuit: quo probatum eſt, non plus corporum vires in prœliis valere, quam affectus animorum; nec multitudinem magis ferro quam timore eſſe domabilem. Timebat Poliarchus inſidias; ſuoſque palantes, ſi qua ingruiſſet nova vis, tarde coituros videbat. Idem Sardi timuêre. Ergo ducum tribunorumque admonitu paſſim ſecerni cœperunt quos è diverſa acie unus terror miſcuerat. Multos enim in adverſa agmina tam alte ſive ſua, ſive equorum fuga provexerat, ut redeuntibus periculum eſſet, ne deprehenſi cæderentur ab hoſtibus. Sed ut plebeiorum memoria fatorum perierit; in paucis Radirobanis fortuna memorabilis fuit. Equo ille vehebatur, cætera quidem ad bellum aptiſſimo, ſed indocili ad conceptos pavores, quos ut raros ita habebat furori ſimillimos. Tunc vero cum elephanti debellatas timore copias fuderunt, totius agminis equis uno metu frementibus, exarſit in amentiæ ſpeciem; nec qua jubebat dominus, ſed tenax, lupatiſque quibus regebatur frænis potentior, ſeſe alte penetravit in hoſtium turmas. Interim recedebant verſus urbem alæ equitum admonente Poliarcho, ut illuc potiſſimum iter intenderent. Elapſi inter tumultum à Radirobane erant, quotquot ex ſuis circa ipſum pugnaverant, credebantque in ea mentium caligine eum una rediiſſe. Solus igitur & longe à Sardis diviſus,

diviſus, ferociam animi conſternatione acerrima mutavit. An fugere incaſſum conaretur tot telis circumſeptus? an potius captivitate redimeret vitam? aut quia capto luitionis ſpes vix erat, ſpiritum temeraria & impari pugna projiceret? Reſpiciebat ad ſuorum vexilla: procul illa receſſerant. Retro viam paulatim capeſſeret? at obſtabant à tergo conferti. Dum dubitat, dum furioſis votis fortunæ maledicit, interim periculum creverat, jamque ad portas civitatis erat agmen in quo latebat; & ſolum reſtabat ad ſalutem, ut ſe unum ſimularet de Poliarchi militibus eſſe. Multum ad fraudem juvit, quod initio prælii, ut impunius ducem & militem agere poſſet, omiſerat regia inſignia, purpureum ſagulum, caſſidemque vittatam, & ea cuidam Megaloſtheni tradiderat. Ita cum trecentis Poliarchi equitibus intravit inimicæ civitatis munimenta, hactenus quidem fraude idonea. Sed quo deinde ſuccederet? Militibus omnibus hoſpitia aut tentoria ſua erant. Si alicui manipulo ſe adderet, non lateret in paucis, qui plures, & armis occultus, fefellerat. Sin omnium conſortia fugiebat, quid erat aliud quam ſolitudine ſuſpicioſa ſe prodere?

Quamdiu igitur paucæ hæ turmæ circa forum ſteterunt, (illuc enim convenerant, accepturæ ducum imperia) haut ægre multitudinis beneficio tutus fuit. Sed non multo poſt à Poliarcho nuncius venit qui juberet illa equitum agmina quæ urbem intraverant, ad hoſpitia ſua divertere, & Reginæ intra urbem ea nocte præſidio eſſe. Hanc vocem Radirobanes pene exanimis accepit. Sparſim enim equites turmas laxabant, quiſque occupabat notas domos. Hoſpites, caloneſque, expediebant officia.

Ipſe,

Ipſe, tanquam domum quæreret, unus circuibat omnes vicos, neſcius quos potiſſimum fugeret, niſi quod obvii quique formidoloſiſſimi erant. Omnibus inviſus, &, ſi caperetur, ſolo redemptionis ſuæ pretio forte ſervandus, magis magiſque auctam cum ira formidinem vix tenebat: aliquoties impetu ſumpto, ut hoſtem confeſſus, & aut moriturus ſtrenue, aut ſalutem in præmium audaciæ laturus, prorumperet per portæ cuſtodiam. Vna quippe tantum erat in illo tumultu, quæ curribus & equis pateret, magnis quoque copiis obſervata. Nemo in via accedebat propius frænum, aut intuebatur in euntem, quem non tanquam in ſe intentum novo horrore refugeret.

Cum pererrata urbe non modicum tempus conſumpſiſſet in illo timendi ſupplicio, nec differri amplius poſſet aliquod conſilium; occurrerunt agaſones cum equis dominorum, quos ad aquam ducebant. Eos Radirobanes ſequi inſtituit, ſi qua eorum ductu poſſet ad flumen pervenire. Vrbis autem ſitus hic erat. Altero à munimentis ſtadio fluebat amnis, ea parte qua itur ad mare; qua & hoſtes caſtra locaverant. At quo latere urbs erat Sardis maxime averſa, ad ipſa mœnia pertingebat lacus ingens, ſex ut minimum ſtadia latus; duodecim in longum protenſus. Nec erat præter hunc lacum quo equi lavarentur aut biberent. Illic autem nullum ab hoſte periculum; civitate per tot aquas, niſi navigiis, non pervia. Exiguam ergo portam, quæ ad crepidinem lacus patebat, aliquot militum ſtatione firmaverant; aperiebantque bis de die, animalibus adaquandis, & ad cæteros civium uſus. Ad illam tunc calones proceſſere; Quibus Radirobanes

miſtus

miſtus poſtquam ſpatia undarum vidit tam ingenti campo porrecta, vix ſpem enatandi eſſe ratus, tamen veluti ultimo horrore vires collegit; & ſic per vota (ut deinde ſuis narravit) Neptunum affatus eſt. O potentiſſime illorum Deorum qui eadem cum hominibus elementa incolunt, cujus dona ſunt fluvii, fontes, lacuſque; has undas quas ſalutis incertus nunc ineo mitiga, ô bone. Ferant me; & in deſtinatas ripas placide agant. Illi præterea equo (nam & illi generi præes, equumque excuſſiſti à verberata humo) iſti inquam qui mihi deſtituto pro cymba & vectore eſt, ſuffice vires, ut quem impetu ſuo hoſtibus tradidit, eodem eripiat. Tum ego de Afrorum manubiis expreſſam in ære tui beneficij meique periculi memoriam in Calaritano littore conſtituam; qua tibi fanum & nemus mei Patres ſacraverunt. His votis tacite obligatus, primum libavit aquas, in vadi commoditatem leniter deſidentes; Equum deinde potu refectum paulo egit ulterius, fruſtra admonentibus qui cum eo erant in lacu vaſtam in proximo altitudinem latere. Ille autem contemplatus ad quam breviſſime ripam ſinus undarum ferrent, utrimque calcaribus impulit equum; qui juba ferociter concuſſa dedit ſe protinus in undas, ſoloque eminens vertice incumbentem Dominum ferre cœpit qua juſſus eſt. Exclamant ex crepidine & primis undis Mauri, errorem aut caſum arbitrati, & monent qua commodius parte habenas reflectat. Sed paulatim procedebat in altum, omnibus qui id videbant, ut in miro & ſubito caſu, diverſa de eo jactantibus, nec dubitantibus quin periret. Iamque illum non vivere, ſed cadaver deferri fluctibus credebant;
utique

utique poſtquam longe receſſerat, & tantum ex colore adhuc aliquid ſupra aquam eminere noſcitabatur.

At Radirobanem, ut timorem late circumſtans periculum, ita ſpem dabat validiſſimus equus; quem voce motiſque interdum habenis revocabat ad virium memoriam. Præſtabant & facilem curſum aquæ in neutram partem obnoxiæ; Nam nec aliquo fluebant, & tunc ſolito placidiores erant, ceſſantibus ventis. Cæpit tamen ægrius equus emoliri aquas ſpiritu, videbaturque deficere; cum in mediis fluctibus arena ſublimis, neque cedens veſtigio, natandi neceſſitatem opportune intermiſit. Stetit ergo difflandis feſſus aquis; totoque pectore altior, tanquam laborem miraretur, ſe anhelitu levabat. Sed Rex veritus ne exerciti nimio motu nervi poſt quietem rigerent; breves inducias ad reſpirandum fecit, adhucque calidas ſuffragines motis calcaribus egit in lacum. Suffecit animoſo equo concitum corpus, undiſque & intentione natandi differentibus mortẽ, ad ſupremam ripam vixit. Tunc liquente ſpiritu vix moratus dum Dominus ſine lapſu deſcenderet, ſe in arena explicuit. At Radirobanes ad exhauſti magnitudinem periculi horrens; quod in civitatẽ hoſtium intraſſet, quod per immenſum inde lacum, & pene graviora ipſa morte pericula, effugiſſet captivitatem; novo metu excitabatur; timebatq. aut terra aut lacu venturos, qui vincula, vel, ſi recuſaret, mortem darent. Longe enim ab ea lacus ripa ſuorum caſtra erant. Sed ſolatio fuit quod prima nox ingruebat ſemper ad latebras fugamque ſecurior.

Interim Poliarchus, diviſis militibus qui in urbe pernoctarent, aut eſſent intra vallum, ipſe

ipſe breviter Hyanisbæ colloquutus, non manſit in Regia; ſed in caſtris ſibi prætorium juſſit ſtatui, ad omnes fortunæ articulos intentus, ſi qui commode in hoſtem ſe præberent. Nec ceſſaſſet inter tenebras, niſi illum Sardorum conſternatio Regem quærentium retraxiſſet ad cavendi ambigendique conſilia; quia incertum erat, quæ cauſa tot in illorum caſtris voces attolleret, tot faces immenſis circum campis accenderet. Namque Sardorum duces ad Regis tentorium collecti, cum mutuo interrogaſſent, num rediiſſet, num divertiſſet in caſtrorum aliam partem; quis denique pugnanti adfuiſſet; quis texiſſet recedentem ab acie; poſtquam quiſque diverſa dicebat, omnes uno impetu ad triſtiora converſi ſunt. Cæſum captumve crediderunt. Nec aberant à rixa: Quos cum Rege fuiſſe, quos ſervaſſe, quos ſaltem vera de eo poſſe renunciare oporteret; Sed maxime militum vulgus, ſive cura & amiſſi Principis deſiderio, ſive inſania correpti, non expectato ducum imperio, quorum reverentia ex Rege pendebat, ſolverunt diſciplinam. Hi avios petivêre campos, ſi Princeps erraſſet, compellatum reducturi; Plures accenſis facibus cruentum prælio campum ſcrutabantur, in cadaverum ora proni, illicque timentes quod quærebant invenire. Ita Sardorum vocibus, igne, procurſu, undique arva fervebant. Speculabatur omnia de caſtrorum aggere Poliarchus; &, ſeu nocturna hæc bacchantium militum religio eſſet, ſeu ullius alterius Dei furor, aut ars denique militaris in ſe parata; in omnia ſolertiam, excubias, vota compoſuit.

Cæterum in illo officio atque tumultu occupatis ſubito nuntiatur, Radirobanem in tentorium

torium rediiſſe. Quippe ille ad ultimam lacus ripam expoſitus, antequam noctis caligo uſum oculorum eripuiſſet, ſtrenue ſpeculatus eſt quo itinere pervenire poſſet ad ſuos. Tum paluſtrem ripam ſequutus eſt, ut ſi qui inſtarent fugienti, inter arundines lateret. Ita lacum circumivit; & deinde extra viarum frequentiam, per foſſas, aut mœnitos ſepibus campos, ad ſuum vallum contendit. Hoc ipſum formidoloſum ei fuit, quod ſparſi cum lampadibus milites clamoribus cœlum impleverant; neſciuſque ſe diligentia illa quæri, omnium anxie faces & vultus fugiebat. Tandem in tentorium pervenit; Monitæque cohortes omittere ominoſam jamque ſuperfluam de ipſo quæſtionem, pari licentia in lætitiam effuſæ, omnes ad Regis fores venerunt; Quo viſo cum diu plauſiſſent, ad ſtationes, aut contubernia, ægre receſſum eſt. Interim Virtiganes, Sardorumque præcipui, ad Radirobanis genua accidentes, cum fletu rogabant, quæ fortuna, quodve conſilium, eum à ſuis tam diu avertiſſet. Ille prolixe diſcrimen memorabat, ſtupentibus cunctis, timoremque ambitioſe promentibus. Dumque certatim omnes aut gratias Diis agunt, aut Regi tanquam fortunæ fatorumque victori adulantur, quidam Poëta, Virtigani familiaris, extemplo in eum caſum verſibus ſic luſit, ut diceret Radirobanem ſuis Sardis eſſe pro Sole; qui eo abſente emarcuiſſent, & ex reſtituti ſpiritu vultuque penderent.

Ergo auſa fœdare diem, noſtrumque tenebris
Sic nubes miſcere polum? Quæſivimus omni
Æthere pallentis nutantia lumina Solis:
Ille aberat: proh fata Deûm! ſeu texit opaco
Hunc Soror occurſu, cœli ſeu calle latenti
Fatidicas

Fatidicas pronus Cyrrha deſcendit ad umbras.
Tunc vero quantis arſerunt pectora curis?
Excidimus miſeri nobis. Ah cedite gentes
Parrhaſiis natæ fœta inter robora ſylvis.
Scilicet exangui fugientem horrore ſequuti
Titanem, Occiduas propius pulſavimus oras
Planctibus, æternis ceu gens damnata tenebris.
Ni redis, ô hominum præſes, jam frana remittat
Juſtus honos legum, peccentque impune tenebræ.
Quid ſine te gens tota hominum? quo funere damnas
Diſceſſu nos Phœbe tuo? Reſolubilis aër
Obruet informem ſpiſſatis nubibus orbem:
Et ſeſe in gelidas ſolvet natura pruinas.
Parcite, mortales, lacbrymis, nec perdite planctus,
Purpureum redit ecce jubar, capitiſque coruſci
Fulget apex. Cernis radios, aſſuetaque ſceptro
Brachia, & igniferas pharetra lucente ſagittas?
Salve cura Deûm, & noſtros ne deſere cœtus.
Nec facies. Sint noctivaga nemora alta Sororis;
At tu urbes hominesque habeas. Tibi cura benignum
Ferre diem, & cunctas ſolio componere terras.

Poſtera luce invicem adverſariorum vires expertis lentiora fuêre conſilia, uno Poliarcho adhuc prælium cogitante; Hinc enim arma placebant, Radirobanis odio, &deſiderio petendæ Siciliæ. Sed Reginæ precibus dedit, ne eo die quietum hoſtem laceſſeret. Mirum fuit de exitu belli tam acriter Hyaniſbem cœpiſſe diffidere: & ipſam Radirobanis temeritatem ſolicitudine fuiſſe mutatam. Quippe animus utriuſque ex immanitate ſacrorum ad quæ confugerunt

fugerunt emicuit. Nam Regina deligi ingenuum puerum juſſit, qui Saturno immolaretur. Piaculi conſuetudo à Tyriis erat orta; qui crudelitatem moris infandi in Africa Carthaginenſibus ſuis colonis tradiderant. Externamque & barbaram devotionem in Deos territa Hyaniſbe uſurpabat; quia miſeri aut anxii mortales terribilia & incognita remedia arcanam vim habere exiſtimant. Apparabatur funeſti ſacri ratio, infulaſque victima accipiebat: Nec Sacerdos deerat ſceleratæ pietati. Cum hoc vero Poliarcho nunciatum eſt, ſtatim turbatus exiliit; & ad Hyaniſbem properans: Si hoc, inquit, fœdæ ſævitiæ auxilium, Regina, in hoſtes tibi placet, patiaris me abire. Nunquam enim vires meas illi ſuperſtitioni miſcebo; nec committam ut mei milites numinis fortitudinem videantur induiſſe, quodcunque eſt quod tam turpiter placari amat. Nolo, inquam, extorquere à Diis pudendo pretio victoriam, qui non de illis ſunt quos debemus colere, vel averſantur hanc deceptæ mortalitatis infamiam. Proinde aut hunc ex vinculis puerum, aut me ex finibus tuis mitte. Quamquam Hyaniſbe verebatur Saturnum, erat tamen præſentior Poliarchus. Ademptæ ſunt puero vittæ; juvitq; hoc ipſum populi mentes, quod Poliarchus nō ſolicitabat extrema remedia. Num enim tantus dux belli incerta ignoraret; aut, niſi in proclivi ſentiret eſſe victoriam, hanc unius pueri ſanguine dedignaretur à fatis comparare?

Eodem tempore, quaſi ſuperſtitionibus conveniſſet utraque caſtra corrumpere, quidam ſenex inter Sardos illuſtris, (Sitalces appellabatur) olim ſtrenuus manu, tunc conſilio ſpectabilis, venit ad Radirobanem, qui forte cum

ſuorum delectis varia ſuper bello agitabat; obtulitque ſuum caput, quo à Diis manibus paciſceretur victoriam. Nec intereſt, inquit, quod privatus ſum. Satis erit ſi me Rex meus devovebis, ut ſalutem publicam ſuſtineam, procuremque. Poſtquam ero legitimo ritu morti ſacratus; laceſſam hodie cum modica turma bellum, in quo terrorem ac diras mecum in hoſtem ferens, cædar à neſcientibus me in exitium ſuum perire. Nonnihil cunctatus Radirobanes ad lætitiam oblatæ, ut ſperabat, victoriæ; gnaruſque hanc ſui capitis devovendi vim ab Italicis vatibus efficacem cenſeri, effuſe Sitalcem laudavit; Et, Quoniam, ait, nobis tuo interitu victoriam trades, nec poteris ſentire præmia quæ mereris, at ſcias tuæ ſtirpi apud me immotam gratiam manere; ut nemo Sardorum vivere malit, quam familiam ſuam ad gloriam evehere quam in tua mirabitur. Age ſtrenue; & breviſſimi fati curſu redime famam, quam nulla mors extinguat. Vocavêre ergo Pontificem, qui devotionis ſacramentum more Hetruſco perageret; Subitoque Sitalces prætexta indutus, velato capite, ſuper abjectum conſtitit telum, tangenſque ſubjecta manu mentum, ſequutus eſt omnia verba Pontificis, quibus adverſas Gallorum Maurorumque legiones ſecum Diis Manibus & Telluri devoveret. His paratis, Tempus eſt, inquit, adhuc recenti religione, ut terrorem, fugam, interitum, in hoſtes devolvam. Date levis armaturæ aliquos, qui excurſionis ſpecie mecum tendant ad hoſtium vallum. Exciemus ad prælium vel eos ſaltem qui pro cuſtodia caſtrorum ſtabunt; noſtriſque per fraudem refugientibus, ego pertinacia extorquebo mortem ab hoſtibus.

hoſtibus. Et meo ſanguine damnabuntur funeribus; poteriſque execratos cum lubebit ad ſatietatem debellare.

Pleriſque Sardorum quam mira tam certa videbatur Sitalcis oratio. Statim ſagittariorum aliquot turmæ homini datæ, per quos hoſtem provocaret ad certamen. Sed Sitalci ſervus erat, diu liberaliter habitus, & charitate domini plus quam patriæ flagrans. Is herum inſanire in tam properæ mortis voto exiſtimans, poſtquam diſſuadere non potuit, clam ad Poliarchi caſtra converſus eſt; deductuſque ad illum; Venio, inquit, patriæ meæ proditor; & ab illa ſalutem, à te autem tuiſque perniciem averſurus. Nec grandius præmium efflagito, quam ut illius vitam ſervetis cujus mors vobis in exitium deſtinata eſt. Raptim deinde expoſuit furiale Sitalcis conſilium. Quo audito Poliarchus non tam exhorruit ad religionis infernæ vim (neque enim credebat ex unius deſperati, aut furentis, voluntaria morte totas acies profligari) quam terrorem præverti concupiit in ſuis facile illapſurum ſuperſtitionis ingenio. Itaque indicem, ſi vera afferret, ſperare præmia imperavit; & indutum Gallicis armis, vinculiſque tamen cohibitum, ſagittariis addidit, qui in procinctu intra caſtra conſtiterunt, ut ſi, quod ſervus monuerat, levis armatura à Sardorum vallo procederet, ingruentes refellerent. Iis autem præceptum eſt, ut terrore minisque plus quam vulneribus certarent, ne in Sitalcem, quem inviolatum præſtari volebat, temere peccaretur. Servo autem ſua & domini libertas decreta eſt, ſi mature pugnantem commonſtraret. Vix ea Poliarchus edixerat, cum velitatio à Sardis coorta eſt Sitalcem ducen-

ducentibus. Illico erupêre à Poliarcho præparati; & ex adverſo Sardi haud multum cunctati miſſilibus, ſimulatione fugæ deſerunt Sitalcem, avidum perire, & mortis ſpe majora humanis viribus audentem. Sed ſervus inclamabat illum eſſe quem ſervari Poliarchus præceperat. Ergo in medium turmæ furentem excipiunt; & armis contecti perferunt ictus, exarmantque circumventum. Inde abnuentem ſe dedere, & ſolicitantem contumeliis iram hoſtium, tamen trahunt ad caſtra: quo conſpecto, Poliarchus, Melius, inquit, apud nos quam apud Deos manes cœnaveris. Nec ingere maledicta; quaſi crudeles ſimus qui coëgimus te vivere. Vbi enim de hujus belli exitu diſceptaverint fata, in nobis mora non erit ſi tunc quoque perſequi mortem volueris. Sed nolo apud Vmbras glorieris, quaſi in tui mercedem noſtra omnium fata Dii prodegerint.

Vno deinde captivorum accito, ea lege illum ad ſuos dimiſit, ut Radirobani nunciaret, bene habere in Gallicis caſtris Sitalcem: Igitur curam de amici valetudine omitteret; Victurum hunc ſaltem ad exitum belli. Nam & Tellurem, & inferos Deos, recuſaſſe victoriæ precium quam dare non poterant. His à captivo nunciatis, accendit Radirobanem cœpti infœlicitas, ſimulque inſultatio exprobrantis ſuperſtitionem Poliarchi. Necdum certus an Poliarchus ille eſſet quem amabat Argenis, animi tamen odiique augurio ſuſpicionem fovente, verũ exprimere ſtatuit perplexa epiſtola; quam Poliarchus ut vanam obſcuramque negligeret, ſi forte cum Argenide nulla fœdera inivcrat; ſin autem erat ille quem Seleniſſa prodiderat, ſtatim hiſtoriam agnoſceret, daturus haud

dubia

dubia iracundiæ & æmulationis indicia. Neque mora, & uni viciſſim ex Gallis, quos habebat captivos, litteras ad Poliarchum tradit; quas detulit ille ignarus conviciorum quibus contumelioſiſſima cera legentis oculos implevit. Non enim Argenidi, non Hyanisbæ Radirobanes pepercerat. ajebatque, ſe mirari, quod Theocrine poſt contubernium juvenculę Principis hæreret Hyanisbæ. Vt puellam fefelliſſet, ſic ab anu juſto Cupidinis telo eſſe deceptum. Sed ſe vindicem adeſſe Siciliæ, cui reciſam ſimulatæ Palladis cervicem vovebat. Ita turgidus Poliarchus, nec jam magis Hyanisbæ quam ſibi geſturus hoc in Radirobanem bellum, codicillos quidem preſſit, cæterum tam commoto ea veſpera vultu fuit, ut conſtaret nihil parvum agitari. Præter conviciorum fœditatem adhuc animus turbabatur ad nomina Theocrines & Palladis: quærebatque apud ſe quis hæc Radirobani ſecreta retexiſſet; donec, memor Argenidem ultimo quod inter eos fuerat colloquio eſſe queſtam de perfidia Seleniſſæ; ipſe rem omnem inde emanaſſe conjiciens, cœpit frendens, unaque iracundia Radirobanem atque anum complexus, ſibi de utroque ſupplicium deſtinare.

Vt vero illuxit, ferro, non verbis refutaturus injurias, exercitum in ordines juſſit ire; præmonita Hyanisbe ne cui inter pugnam portæ urbis paterent. Nec ſe quidem de victoria dubitare; ſed, ſi qui ſuorum fugiſſent ex acie, nolle ſe intra munimenta hos recipi. Nunquam alacrior militibus viſus; convenientibus verbis unumquemque affatus eſt. Gallis adjutæ Hyanisbes quæ ipſos decora manerent referebat; Mauros tyranni odio ſacra patria everſuri age-

hoſtium cornua imperans, & à tergo incautos adoriri; Simul Gallicæ Africanæque linguæ peritos miſerat, qui tanquam Poliarcho jubente proclamarent inclinare ad Sardos victoriam, profugerent Galli Maurique. Lixam ad receptum patere. Ea vox non paucos initio perculit; riſu deinde excepta eſt; & pari vociferatione à multis relatum eſt, ut fugerent Sardi. Nihil medii inter utramque aciem erat; obſtabant corporibus corpora; telum telo frangebatur. In tam arctis ordinibus, aut cadere aut vincere unicuique ſupererat. Hortantium quoque clamor, queſtibus ſauciorum & fragore armorum permixtus, terribili ſono in urbem ferebatur. Galli præſtabant equitibus. Sardi, & Ligures, phalange non cedebant. Sed Ducum præcipuum opus fuit. Hinc Poliarchus præter ingenium ſævus, non planctus, non vota audiebat deprecantium mortem; ſive aures belli ardor occluſerat, ſive in Radirobanem ira: qui ex alia parte perruptos vi ordines ſolus ſæpiſſime intrabat tanquam oblitus erroris quo inter hoſtes provectus ingratiis Lixam pervenerat. Ita Sardi ſub Poliarcho laborabant, cedebantque circa Radirobanem Galli ac Numidæ. Sed grandior ira Poliarchum torquebat, nec vulgari ſanguine reſtinguenda. Vnum erat Radirobanis pectus quod maledicti in Argenidem & Hyaniſbem conſcium ſuo vulnere expleret ſævientem. Per ſuos igitur hoſtiumque manipulos, quærere hoſtem cœpit dignitati & iræ ſuæ parem, multum quoque inclamitans, ut, ſi auderet, ſi vir eſſet, proprio diſcrimine totius belli fortunam provocatus exciperet. Vicit acrem & confuſum præliantium cadentiumq; tumultum vox ſæpe repetita aliiſq; mã-

data; & ad Radirobanem haud quietiora cogitantem allapſa eſt; quem hoc unum puduit, quod prior non vocaſſet. Ocyus cætera reliquit certamina, omnibuſque ſubmotis properavit in æmulum. Non leones Africa illa, non ſerpentes tanto furore incitatos aſpexerat. Brevi tamen colloquio ſuſtinuerunt avidas manus; Priorque Poliarchus; Ades, inquit, ô latro; da pœnas turpiſſimæ noxæ. Non mihi hodie elaberis, non ſi plenius quam Achillem inviolabili Styge tua mater te intinxit. Tibi, Domina, ſacrum hoc fero, ſi tam turpem hoſtiam forte accipies. Et Radirobanes; Prodis tandem de gynæceo, molliſſime amator? Sed præteritæ vitæ probra mors inter arma celaverit. Ne dubita, tanquam vir eſſes, jugulum dare.

Neuter vacavit alternis contumeliis prolixius reſpondere. Ira, quæ addere vires ſolet, jam nimia, impotenſque, pene debilitaverat manus. Coierunt tamen pectoribus, equis, telis; non mollius quam ſi alliſas rupibus rupes turbo conferret. Sed ictibus fortuna tunc abfuit; & equi, quamquam illo concurſu læſi, ad cæteram pugnam non fuerunt inutiles. Circumactis ergo habenis; uterque jaculum alte amento quaſſatum vibravit; quod invicem parma excuſſum eſt. Supererat unicuique miſſile alterum: Id ne fruſtra periret, diu armorum aditus oculis manibuſque metiti ſunt. Tandem Radirobani nihil certius viſum quam equum hoſtilem confodere; quod ne impune eſſet, equum illius viciſſim Poliarchus ferit in capite: mox ambo veriti lapſum, aut beſtiarum jam in morte inſanientium fugam, velut pari conſenſu in terram deſiliunt, raptiſque bipennibus, quæ pendebant ex equis, ad certamen præcipitant.

cipitant. Sed ſuorum pietate diviſi ſunt. Quippe media Gallorum agmina atque Sardorum, intervenêre furentibus. Hæc vero auxilia cum uterque averſaretur, ægre tandem, nec antea quam ſæpius juſſus, receſſit è medio miles, Regibuſque arenam reſtituit; qui adhuc integri, omiſſis bipennibus, læva clypeum tenuêre, dextera haſtam; quam ab hoſte venientem Poliarchus eludens, certiori ictu Radirobanem tetigit, vulnuſque haud modicum fecit in latere. Strinxêre inde ferrum; ſæpe ita conſerti, ut ſolo capulo ora aut pectora liceret verberare. Nulla pars corporis, nulli armorum nexus intentati ſupererant. Horror omnes, & deinde miſericordia permovit, tantorum ſpirituum Principes incolumi exercitu perire. Rurſus igitur agmina coierunt, diviſeruntque pugnaces; quod uterque in dedecus ſuum accipiens, proximos cum ira & imperio rogavit, ecquid victum ſe crederent, quem ſic tegere, ſic à pugna properarent eripere?

Sic militibus ducibuſque diſcuſſis, redeunt ambo ad poſtremum diſcrimen; animis quidem invictis; ſed multi ſanguinis jactura vires abſtulerat; anheliſque corporibus jam nec certi nec validi erant ictus. Plus animi tamen & ſanguinis Poliarcho reſtabat. Memor deinde cauſæ quæ odium fecerat, nec dubius niſi vinceret perituram dolore Argenidem, altius ſuſtulit ferrum, eoque in Radirobanis jugulum oblique intravit inter galeæ loricæque commiſſuram. Ille ſe mori intelligens, feſtinanſque ad vindictam, curſum in Poliarchum præcipitat, affligitque ſui corporis mole incautum; ſic ut in terram ambo deciderent. Statim militum ululatu cœlum inhorruit, his unum, his

alium occidiſſe, pleriſque utrumque expiraſſe credentibus. Et quia ſub premente Radirobane Poliarchus ceciderat, pejori omine mens Gallorum Maurorumq; vertebatur; ut nec defuerint qui ad Hyanisbem decurrerent triſtia de eo nunciaturi. Inundavêre in campum confertiſſima turba Gallorum atque Sardorum. Nulla Præfectis reverentia; nihil vexilla ordineſque tunc poterant. Suum cuique videbatur ad Reges decurrere, eoſque ſeu occidiſſent, ſeu viverent, ab arena eripere. Adeo ut tumultuoſa auxilia Poliarchum pene obruerint. Sed jam ille paulatim ſe expedierat ab hoſtis complexibus, & ultimo ſingultu explicitum ferro adhuc tentabat. Hunc vero ut vivere, & erigi, Galli ſimul Maurique conſpiciunt, ingenti feroces gaudio provehuntur in Sardorum promptiores, Radirobanis cadaver tegentium, ipſumque Poliarchum infeſtantium telis. Sed diſcrimen breviſſimum fuit. Nam & victoriæ lætitia Poliarchum refecerat, & Galli impigram opem ferebant. Senſim igitur Sardi ceſſerunt, aliquid quoque ſuæ virtuti imputantes quod tanta in clade à fuga temperabant. Illis igitur late ſubmotis, hoſtili potitus corpore, ſpoliiſque opimis, Poliarchus ſyncere victor fuit.

LIBER V.

EO modo intra pauciſſimos dies profligatum eſt bellum, longiori mole attriturum mutuas opes, niſi in cupidos Principes incidiſſet, & qui privati ſui fati rem omnium publicam fecerunt. Cedentibus Sardis minus infeſtus in caſtra reditus fuit, quod nec effuſe fugerunt,

fugerunt, & conſcius vulnerum Poliarchus properavit in urbem redire. Interim tamē, dum medici ſubito remedio ſanguinem ſiſtunt, de proxima arbore exſcindi ramum jubet, quem aptatum tropheo, armiſq; Radirobanis indutum, reclinavit in humerum ſuum. Sic ornatus conſcendit in currum, quem equi candidi trahebant: pulcherrimoq; ſpectaculo, circumfuſus militibus, opima ſpolia geſtans, ad Martis delubrum provectus eſt. Nulla enim in Africa erat Feretrii Iovis religio. Populus omnes vias impleverat, ut per ſubitam pompam licuit ornatus, frondibuſque quaſcunque ſors obtulerat nunc onerans manus, nunc vias qua triumphus pergeret ſternens. Tunc in victorem laudes, tunc mutua de Africæ ſalute gratatio. Hyaniſbe in veſtibulo templi opperiebatur Poliarchum: cui de curru deſcendenti in hunc modum locuta eſt; Priuſquam hæc ſpolia propitio Marti ſiſtis, Magne Rex, ſine me ea tibi dicere quæ tu mox Diis. Tua virtute ſoſpites ſumus. Reddidiſti liberos cœli hauſtus; unicuique de populo ſuos agros, neceſſitudines, lares; Mihi vero purpuram, mihi abſentem filium aſſeruiſti. Exige à nobis quicquid voles, beneficio tuo minus erit. O fata! Quid quod video vulneratum; & audio non ſine diſcrimine viciſſe? Victima ipſe fuiſti, cujus ſanguis mihi propitiaret victoriam? En igitur Radirobanem modo formidoloſum Africæ, jam ingeſtum humeris tuis armorum ſuorum ſpecie; &, quo propius diſcrimen fuimus, nunc gratiori horrore noſtros oculos perfundentem. Veni ad Deorum templa, Heros, quos olim augebis: Et, ſive his ſpoliis ad noſtros tholos affixis tuam virtutem luminibus Afrorum conſecras; ſive tantum

monimentum Diis Gallicis in patriam tranſmittis; ſcias nihil obſtare quo minus aras tibi ſtatuam, diemque, & flaminem, niſi quod te inter mortales agere quam diutiſſime exopto. Hæc oratio ingenti populi plauſu excepta eſt; inter quem Poliarchus, cum quæ ſuam modeſtiam decebant Reginæ reſpondiſſet, ad Gradivi fores venit. Adhuc cruentum de prælio religio erat ad aram accedere, Deove libare. Satis fuit ſacerdoti trophæum tradidiſſe, numenque compellare à limine, acciperet libens, & paria ſæpe munera ſibi dari annueret. Dum ſic orat, ſenſim vulneribus cœpit vinci. Iam pleraque enim frigebant & dilata curatione tumuerant. Adhuc tamen, ne Reginam & milites terreret, in diſſimulatione duravit; nihil aliud profatus, quam aliquantulum quietis feſſa labore membra repoſcere.

Ibat ergo ad Regiam, comitante Hyanisbe, & militum multis in eo adhuc quo pugnaverant habitu latus utriuſque ſtipantibus. Sed nondum veſtibulum ſubibant, cum à Sardis adeſſe legatos nunciatum eſt. Quippe Sardi, nec vivum à ſe Regem eſſe protectum, nec mortuo ſaltem habitum honorem, ut in majorum tumulis condi poſſet, impatienter dolebant. Timor inde inter illos vulgatus eſt, ne captivo cadaveri hoſtis illuderet. Igitur in ipſo tumultu, quatuor Optimates magis ſuo quam communi conſilio, re tamen cum præcipuorum aliquot breviter penſata, ſumpſere legationis infulas, & omnium Sardorum nomine Lixam venerunt. Hos vero, Regina annuente, Poliarchus venire & dicere ſtatim juſſit in ipſo regiæ veſtibulo; quaſi contemnendam legationem non ſerio, aut per ocium, in cultu dignitatis

gnitatis, ſed tumultuarie in via auditurus. Vnus erat legatorum cui cæteri communem orationem mandaverant. Is convenientiſſimo ſermone Poliarchum monebat, ut clementer fortuna uteretur; neu contemneret tanquam victos Sardiniæ Deos; aut etiam ſuos duriori in hoſtem occiſum lege offenderet. Veniſſe ſe repetituros Regis corpus. Ignobilia etiam eſſe odia quæ ultra mortem procedunt; nec diſparis laudis fore & vitam extorſiſſe pugnanti, & jam victo indulgere. Meminiſſet Radirobanem Regii ordinis reverentia ſaltem à tumulo non arcendum. Si Theſeum imitaretur, ne inſepultos hoſtis manes pateretur errare: Sin eſſet Achilles, contra auro vile non fore genti Sardorum Principis ſui corpus. Ad extremum addidit preces, & inter viriles gemitus peroravit. Poliarchus contemptim ad eorum monita reſpondit, ſe eundem genium Deoſque eoſdem in conſilio habiturum ad regendam victoriam, quos ad comparandam habuiſſet. Cæterum iis qui mori ſcelere meruiſſent, ne quietam quidem mortem eſſe debere. Niſi forte & Dii, quos illi toties appellabant, defunctorum umbris parcunt. Horrere omnium memoriam ad Radirobanis flagitium, qui captato tempore ſanctiſſima cum Hyaniſbe fœdera violaviſſet. Denique (inquit) ſcitote mei juris non eſſe quod petitis. Reginæ arbitrium eſt, ſævire an miſereri malit. Huic enim pugnavimus; hujus cum cætera victoria Radirobanes veſter eſt. His auditis, legati, jam cœpto diffidentes, vertebantur ad Reginam. At illa abnuebat uſurpare licentiam quam Poliarchus ſuo ſanguine fecerat. Diu ergo altercati uter ferret ſententiam, ſeipſos & legatos ſuſpenderunt.

Sed in Poliarcho vulnerum dolor moram non ferebat: ſciebatq; præterea, præſentibus maxime nec diu libratis beneficiis candidæ liberalitatis genium ineſſe. Itaque urgenti Reginæ, ut ipſe aut abſolveret legatos, aut in alium diem differret; Intelligo, inquit, ô Domina, quid ſenſus tibi ſit. Nam ſi pro acceptis injuriis ulciſci cadaver velles, ipſa palam imputares hanc ſeveritatem tibi. Nunc præterquam quod es miſericors, vis liberalitatis authorem me videri quam promis in Sardos. Tollant ſane, ſi ſic jubes, inutile cadaver impii Regis, flammiſque non ſenſurum imponant, quæ viventem melius excepiſſent. Certe, inquit Hyanisbe; & intelligant, nullas hic eſſe Thebas; & Poliarchum viciſſe, non Creontem: Cum autem ſepulto epigramma facient, meminerint inter illius victorias, hanc civitatem bis ab ipſo intratam.

Hæc modico riſu locuta à legatis avertitur; quibus ex Poliarchi imperio redditum corpus eſt, ut erat, armatura ſpoliatum. Ipſe tandem perfunctus publicis curis, nec amplius ingredi valens, inter ſuorum manus pervenit in thalamum: vixq; moratus dum lorica laxaretur in ſtratum ſe conjecit. Quamquam medicos ſecum advexerat, memor tamen in Hyanisbæ aula celebres eſſe, ſibique, cum à peiratis læſus illic ægrotaviſſet, perſpectos, voluit eos quoque advocari. Admoti igitur duo Galli totidemque ex Mauris, expectatione profundius læſum, mutuo inter ſe errore muſſabant. Præcipui periculi vulnus erat in latus deſidens: & explorantibus, dubium, an receptum in vitalia eſſet; ſub hæc percunctanti Reginæ quid ſentirent, clam referunt, eſſe in incerto Regis ſalutem. Illa prudenti diſſimulatione rem tegi

mandavit, ne qui motus in ſuis aut hoſtium caſtris exiſterent. Tum ampliſſima pollicitatione medicos adhortata, ne quid fidei aut artis omitterent, ipſa, dum nudantur, dum explorantur vulnera, adeſſe ac videre ſuſtinuit. Multum cruoris effluxerat; (nam & ſtatim ac in thorum procubuit, ex omnibus vulneribus proruperat vis ſanguinis) lentoque nec æquali venarum pulſu, manus ſæpe tentata peritos terrebat. Medicis itaque operam certatim promentibus, unus illorum, Afer, Themiſon nomine, oris propemodum temnendi, ſtaturæque breviſſimæ; cæterum arte ſua & eventu conſiliorum conſpicuus; Nihil agimus, inquit. Aliam mortem Regi timeo, quam quæ iſtis vulnerum meatibus ſeſe inſinuet. Neque enim putemus, quicquid ſanguinis ferro tactum eſt, & loco dimotum, ab corpore effluxiſſe. Sed & omnis cruor in venis nimio motu extra temperiem cum ſua fæce efferbuit: Coibit igitur adhuc calidus, turbatuſque, in opacam ſaniem, & occupatis coſtis ſpirandi libertatem, & mox vitam, ni cavemus, eripiet. Quid, inquies, remedii? Non aliud quam ut regiam in lacerto venam ſolvamus. Ita laxato ſanguini turbatio adimetur quæ in tabem ſe cogeret. Omnes ad hanc vocem horrebant. Nam qua manu, quave audacia, exhauſto corpori, vitæque vix in tantillo ſanguine hærenti, adhuc aliquid eriperent? Vicit tamen medici aſſeveratio, eum non aliter vivere poſſe. Delibavêre itaque venam, triſtiſſima expectatione multorum. Singula deinde vulnera propriis remediis foverunt; quietique relictum vetuêre ullo tumultu ullove negocio in eam noctem ſolicitari. Neque tamen Hyanisbæ perſuaſum eſt

ut abi-

ut abiret. Haud procul à thoro in hemicyclo acquieſcens, accedebat identidem ad jacentem, nunc verita ne is defeciſſet, & anxie legens anhelitum, nunc ſervorum ſedulitatem prævertens, & omnia officia exhibens vix ſcienti à quo tam prolixe juvaretur.

Vix demum Hyanisbe, urgentibus ſuis, & deficiente jam nocte, ſeceſſit in thalamum ſuum. Necdum multum ſomni ceperat, cum Principum concurſu excitatur, ſimul geſtantium gratulari, ſimul quid in re nova fieri ipſa vellet quærentium. Quippe cum in Sardorum caſtris tota nocte aliquid tumultus auditum eſſet, primo mane nec eorum viſebantur in flumine naves, nec quicquam circa vallum aut cuſtodiæ erat, aut omnino frequentiæ. Miſſi deinde à Micipſa qui ſolitudinem explorarent, retulerunt Sardos abiiſſe; & precioſiora contentos avehere, nō pauca reliquiſſe victoribus. Liquidiori ſimul luce extrema profugientium claſſis conſpecta eſt. Amiſſo enim Rege, expers conſilii cum cæteris purpuratis Virtiganes, non deſperaverat modo victoriam, (nam cui vincerent, vel cujus auſpicio; nihil unum aut velle aut timere jam adacti?) ſed & ferociam hoſtium illo aggere ſiſti poſſe diffiderat. Præterea civilibus malis exercenda Sardinia armatos revocabat. Duo enim poſt Radirobanem erant qui ſceptrum depoſcerent, ex duobus Radirobanis patruis geniti: quorum unus Harſicora, ex juniori natus, ſed ſenior, ſuæ ætatis rationem volebat haberi: alter Cornius dicebatur, nec ſuum naſcendi ordinem, ſed parentis referebat. Tot malorum præſagia, cum præterea militem ſpes & alacritas defeciſſet, ducibus perſuaſerunt, ut ſine claſſico ſpargi per

caſtra

caſtra imperium juberent colligendi ſubito vaſa, & Afris inſciis ſolvendi ex littore.

Hanc fœlicitatem nunciaturi Reginæ, plurimi Optimatum convenerant. Qua audita; Vtinam, inquit, hac lætitia frui poſſit qui eam nobis peperit! Vtinam, Poliarche, non ſim de te impenſius dolitura, quam de hoſtium clade nunc gaudeo. Simul intra Poliarchi limen proceſſit, pauciſſimis matronarum & procerum comitata. Languebat ille, vigiliæ & ſopori medius, inter omnes ægritudinis ſummæ notas. Gemitum tamen, queſtuumve ſolatium, nulli dolores expreſſerant. Eadem majeſtatis conſtantia quæ valenti adfuerat, pene pereuntem comitabatur. Vox quidem debilior erat; nec quæ accipi, niſi à proximis, poſſet: cumque Reginam vidit; Numquid, Domina, ab hoſte turbatum eſt? Sive ſoſpitem Dii me facient, brevi ulciſcar contumaces; ſive umbra tantum ero, adhuc terrorem injiciam. Interim permitte rem tuo Micipſæ, &, ſi placet, Gelanoro. Hæc verba, quamquam tenuiſſimo ſono exilia, eo affectu urgebat, ut in vultu videretur vividioris coloris aliquid arſiſſe. At Hyanisbe; Nihil opus, inquit, ô Rex, aliis armis. Nam quis tuæ victoriæ ſuccedere dignus ſit? Tu rem heri conſummaſti, omnium viribus in uno Radirobane exciſis. Aufugerunt perduelles turpi noctis auxilio, ſociis inſepultis, caſtrorum integro aggere, & præda, quam avehere celeritas vetuit, diripientibus relicta. Poliarchus ad has voces erectior videbatur, percurréte totum corpus ſenſu ſucceſſus. Ergo lætitiam vulgi inhiberi non voluit, ad templa, ad littora, ad convivia properantis; quamquam adhuc de ipſo timeretur, juberetque Hyanisbe differri

publicam.

publicam lætitiam, donec illam ſua valetudine auxiſſet. Totam Lixam vana ambitio exhauſit caſtra hoſtilia intrandi, & de ſummo littore devovendi abeuntes. De ſpoliis deinde rixari; ut vix Diis Regibuſque ſervarentur primitiæ.

Cum vero attrectanda fuerunt vulnera Poliarchi, novandaque remedia, Principes amicorum, circumſtetêre lectum, à medicorum vultu miſerrime pendentes. Aderat medicus qui pridie ſanguinem mitti juſſerat. Is faſciam quæ circa graviſſimum vulnerum erat reſolvit. Nondum enim medicina trifariam erat ſecta: ſed iidem de morbo ſententiam dicebant, diluebantque remedia, & manus ægris membris aut ſauciis admovebant. Tunc vero viſum inſtar prodigii, jam ſaniem in pus ematuruiſſe. O Deorum munus! exclamat Themiſon: Reddite quicquid debetis cœlo, ſi qui pro ſalute Regis voviſtis. Nunquam ego ad hunc diem tam certa ac ſubita ſalutis indicia vidi. Abeſt febris; non modo vulnera non ardent, ſed tanquam in mitigatis tempore plagis pars ſyncera quicquid emortuum eſt ſegregat reſolvitque. Omnes, tanquam ex adyto oraculum eſſet, illas voces acceperunt. Amentes gaudio hi lachrymas mittebant, hi proximos amplectebantur. Deciderunt & in pavimentum multi, Apollini, & Æſculapio, & Hygiæ commendantes inceptum beneficium. Nemo tamen Reginæ animum æquabat. Cœleſti Punicæ hecatombem vovit, & ludos; cœpitque bona fide tunc primum percipere victoriæ voluptatem. Publice quoq; tridui vacationem hilarior pietas fecit. Poëma Nicopompi quod Soteria dixit, quamquam multo poſt conditum (quippe rem ſero in Sicilia abſens reſcivit) tamen operæ pre-

ræ precium hic referri; quia, tanquam adfuiſſet, ſubitam celebrat præſentemque læticiam.

Vivet iô. Quid ſe, velut acceptura merentem,
Auguſto vacui ſtipant jam limite cæli
Aſtra; vel Elyſii ſperant hæc gaudia manes?
Vivet, & humanas multum dignabitur oras
Sceptrigerûm egregius Regum, qui cæde tyranni
Gallica Sardois celebravit robora faſtu.
Qua Stygiis limes niveus diſcriminat arvis
Inſontes animas, nullique adeunda vireſcunt
Supplicio nemorum latè convexa piorum,
Belligeri errabant manes, quos inclyta virtus
Exemit pœnis, & tuta ad flumina Lethes
Rixarum oblitos ſerò concordia junxit.
Dumque per adverſi regnum illatabile Ditis
Pœnarum infundas ſpecies, igneſque, rotaſque,
Securi aſpiciunt, motoque è vertice Diras
Impia terrifico quatientes ſibila nutu:
Ecce recens Stygias turba adventabat ad oras
Sanguineo informis cultu, nondumque remiſſis
Enſibus, & ſæva crudelis imagine pugnæ.
Mirantur ſummo Elyſiæ de margine ſylvæ
Magnanimi Heroës numerumque habitumque virorum,
Telaque, & ereptis immania vulnera membris;
Qualia non rubris Simois lavat horridus undis,
Dum Phrygias acies, adverſaq; ſigna Pelaſgum
Hinc ferus Æacides, majorque hinc ſubmovet Hector,
Tunc ita muſſantes: Quid vaſta in vulnera ferrum?
Quæ tanta valuêre manus? Non ſæcula noſtra
Has tulerant vires. Sic ô mortalia creſcant
Robora: nec ſummo timeat Deus omnis Olympo!
Talibus intentos dictis mox grandior umbra
In ſe ſe advertit, Stygiis quam cymba laborans

Vix dederat ripis: Necdum caligine torvos
Mutarat vultus functi novus incola mundi.
Quin etiam amiſſi ſuperant inſignia regni,
Murice picta chlamys: nec adhuc direpta comarum
Vincula: Et erepto fulgebat dextera ferro.
Sed multo informes ſqualēt in ſanguine vultus,
Pectoraque: & ſciſſas fallunt ſpiramina fauces.
Haud mora, correptum, qua ſtat fera judicis urna,
Nil veritus traxit lictor. Ceſſere reorum
Vulgares animæ: vertitque huc ardua Minos
Lumina. Terrificos ſequitur reverentia vultus,
Et quanquam aſſuetas movit formidine ſedes.
Ille autem juſſus (nec detrectare poteſtas)
Pandere quæ vita ſeries, quo funere raptus,
Quid meritos portet ſuprema ad Tartara manes,
Incepit nondum dejectus, & improba movit
Ora, memor regni. Triſtes ſiluêre cavernæ,
Atque audituras volvit Styx mollius undas.
Si qua Radirobanis nomē fortuna ſub umbras
Attulerat; (certe hoſtiles huc ſæpe catervas
Egi, & rumpentes laſſavi ſtamina Parcas)
Ille ego Sardoâ modo formidabilis Aulâ
Advento. Me gens certis Balearica fundis,
Me Ligures timuêre. Sed ô quid inutile jactem
Robur, & armatis inſignia caſtra maniplis,
Si nulla extincto ſupereſt reverentia ſceptro,
Et virtus hic ſola valet? Quid me urget Enyo?
Horrentes differ ſtimulos. En ſponte profabor.
Heu nimium fuſus regnis, meque inter amicæ
Fortunæ obſequia, & primævi ſanguinis annos,
Mortalem oblitus, non fas aut jura colebam,
Non ſuperos. Deus ipſe mihi, frangique voluntas
Neſcia: Tū merita nuſquam mens conſcia famæ:
Nec fidi comites, viliſque ad ſingula plauſus.

Quid

Quid memorem Siculo meditatos littore raptus,
Quid Libycas acies? & nullo in limite vota?
Cum ſubito mihi ſæva dies, inimicaque fata,
Vltoreſque Dei! Simul his ſuſpiria duxit:
Et ſiluit. Sed plura ferox tunc poſcere Minos;
Quæ ſæva fortuna necis (proh triſte ſuperbis
Supplicium) & quantis victor ſe tollat in armis.
Ille, inquit, quo ſe jactavit Gallia Rege:
Cui non fama prior, cui non certaverit ætas
Vlla Patrum: non me ille tamen, non mortis inulta
Dejecit fatis. Senſit quoque mutua ferro
Vulnera, & hi raptum tarde emiſere lacerti.
Nunc jacet exanguis victor, lucemque ſupremo
(Sic reor) obtutu quærit. Proh numen! & iſta
Num prior antra ſubit? Dixit liventia circum
Ora ferens, caſi manes ceu quæreret hoſtis.
Finis erat: juſtiſque ratæ ſortitibus urnæ
Tantaleum ad laticē & refugi mala pabula rami
Damnatum anguicomæ raptim abvexêre Sorores.
Spargitur Elyſiis velox tunc rumor in arvis;
Te Poliarche mori. Torvus ſic dixerat hoſtis!
Sic metuunt, ſperantque pii. comitemque ducemque
Te cupiunt, ſpondentque ſolo meliora relicto.
Quis prior alloquio; quis inanem tangere dextram;
Quis monſtrare vias, lucoſque, animaſque potentum
Heroum, cupidas verſat gravis ambitus Vmbras?
Hæc dabit herba thoros: iſta ſua tempora lauro
Cinget, & his feſſos melius fons abluet artus.
Sic fremit (Hyblæis ſi Regem abvexerit error
Vallibus, & reducem præmiſſis nunciet alis
Turba minor) lætum per limina cerea vulgus,

Angu-

Anguſtantque fores; parvaſque citantia vires
Agmina, ſtridenti properant ſe credere cœlo.
Ecce autem cæci rediens per nubila mundi
Caſtor adeſt. Tunc forte poli ſtatione relicta
Mutabat cum fratre vices. Et lucidus aſtro
Se fundebat apex, & habebant tēpora flammas:
Purpuraque ex humeris, & vultu Martis imago.
Haud mora, decepti ſic te deſcendere Manes,
Sic Poliarche putant; longe ſimul obvia pandunt
Agmina: Ledæi propior cum Numinis arſit
Vultus, & errantes ſe collegêre catervæ.
Mirantem cinxêre tamen, miſtiſque rogarunt
Vocibus: (interea preſſis ſuſpenſus habenis
Conſtitit, atque omnes reſpexit (yllaras umbras:)
Dic age (nam ſuperis vidiſti hæc prælia campis)
Quo Regis ſtant fata loco, quem Gallia nobis
Mœſta dabit, noſtroſque ſubit quo limite campos?
Subſtitit incertus primum: mox ſydere toto
Riſit, ut irato ſi pelleret æquore Caſtor
Nubila & in lætas deſcenderet igne carinas.
Audite, ô Manes, veſtriſque haud debita lucis
Gaudia fruſtrato faciles nunc ponite voto.
Ponite. Nec diſpar Superos ſpes nempe fefellit.
Vidi ego pugnantis vultuſque, animoſque, piumq;
Robur, & extremo nutantem in ſanguine vitam.
Vidi ego quærentes Superos, qua parte juberet
Ætheris hanc puris animā concreſcere flammis
Iuppiter: Eoo mallet cælove cadenti
Credere, perpetuæ nitidam vel jungeret Vrſæ.
Cum Pater omnipotens; Non hoc ſub tempore, dixit,
Hunc noſtro egregium juvenem dare munus Olympo
Decretum eſt. Reſtant terris quæ maxima victor
Bella gerat. Nondū hūc omnis locus, omnis Enyo,
Omnia luſtrandi ſenſere piacula mundi.

Aſpice

Aſpice quæ ſpecies membris: ut Martia fortis
Bella decet, placidaq; tamen non aſper oliva eſt.
O decus! O proles nulli aſpernanda Deorum:
Atque utinam conceſſa mihi! Placata dediſſes
Tu mihi tu veniam conjux, huicq; ubera parvo:
Candida nec ſparſo micuiſſet ſemita lacte.
Non hæc non uni debentur gaudia ſæclo:
Ille diu florens, juveniſque, diuque ſeneſcet.
Longius indulgent Parcæ: Dabit ille nepotes,
Æternam terris ſobolem, quæ limite fœlix
Inſurgat patrio, ſeniumque his exuat aſtris.
I, gnate, accelera; læto cui germina ſucco,
Pæoniaque artes, morbique & vulnera parent!
I precor: Arcanos plagis infunde liquores,
Qui ſuperant mortẽ, qui ſaucia numina curant,
Sive meus Mavors, Phrygio ſeu pulvere læſa
It Venus, & ſtrictum Tydeidæ exhorret ad enſem.
Quin & Pergameo paullum ſe tollat ab angue
Filius, ac Mauros tecum illuſtrare penates
Approperet ſolers. Timeat nec fulmina rurſus,
Invidiamque meam: Nunc ô nunc annuo vinci
Fata libens, tanto quocunque immitia Regi.
Sic fatus genitor, Regiſque ante ora jacentis
Iam ſtabat medico circum præcinctus amictu
Phœbus, & occulta purgarat vulnera lympha.
Nunc parcente manu plagarum anguſtat hiatus,
Nunc ſociat gnato plantaſque, artuſque, ma-
nuſque,
Et multum ambroſiæ venis ceſſantibus addit.
Protinus exhauſto redeunt in pectore vires.
Pallor abit. Senſit Superos nova vita faventes.
Quare agite, ô ſancti Manes, celebrate Camœnis,
Abſentem Elyſiis. Teneat ſeu ſydera virtus,
Sive habeat terras, ſeu veſtris incolat umbris,
Semper chara piis, plauſusq; & vota meretur.
Finierat Caſtor. Læto fremuére tumultu

Secura Vmbrarum ſedes; uneque favore
Et maria, & tellus, & ovans reſpōdit Olympus.

In hunc modum proceſſerunt aliquot dies, nullius tempeſtatis novitate notabiles, (nam & Poſiarchus expectatione celerius vires recipiebat) donec literæ quas Arſidæ commiſerat Argenis, rurſus turbulentæ fortunæ ludos inſtauraverunt.

Nam, ut Gobryas, Arſidaſque, exegêre in inopi littore noctem, quo poſt tempeſtatem ſucceſſerant, cœperunt collatis ſententiis penſare, quo ire, aut quid facere, præſtaret. Claſſem militeſq; habebant; hanc quaſſatam, egentemque auxilii; integros illos, & deſiderio ſui Regis flagrantes. Materies illis locis deerat, vaſto ſolo, nec arborum patienti. Vtcunque tamen refectis ratibus, aquam ex fonte, qui, rarum in Africa decus, haud inde procul fluebat, comportant. Sparti quoque copia erat ſterilibus in terris, magno ad armamenta auxilio. Iamque adverſi venti ceciderant. Sed quas terras aut quæ maria peterent, ignari quo tempeſtas egiſſet Poliarchum? Incertos animos explicuit tandem Arſidas; qui Gobryam his verbis ſecreto compellavit. Nimia ſilentii fides nunc criminis inſtar eſſet, ô Gobrya; ſi aut tu Regis tui conſilia ſic apud me taceres, aut ego legationis meæ ſummam à te averterem, ut communi conſilio non poſſemus nobis ipſis dominiſque conſulere. Quid autem intereſt, quod jam invicem ſcimus ſuperſtitioſo inanique ſilentio diſſimulare? Age, Gobrya, nonne in Siciliam navigat iſta claſſis? Tum Gobryas illa libertate erectus; Tu vero, Arſida, inquit, nonne ab Argenide ad Poliarchum venis? Vtroque fatente, arctoque complexu ſanciente novam fidem, ſimplicius

plicius inter ſe ad reliquæ conſultationis ordinem ſeceſſerunt. Monebat Gobryas pauciſſimos ex ducibus eſſe quibus Poliarchus hoc petendæ Siciliæ prodidiſſet conſilium; cæteros falli longioris expeditionis ſpecie. Cæterum ſibi maxime uni omnia Regem familiariſſime monſtraviſſe; Promiſſas Argenidis nuptias hoc exercitu vindicãdas, tam adverſus neſcio quas Siciliæ leges Gallicam affinitatem prohibentes, quam in Regem Sardiniæ intempeſtivum & gravem Virgini procum. Tunc Arſidas, diſceſſiſſe ex Sicilia quidem Sardos, ſed atrociori fluctu inundari ſalutem Poliarchi atque Argenidis. Eſſe enim neſcio quem Archombrotum, cui filiam Meleander deſpondiſſet. Solis Gallorum armis poſſe hoc nefas præverti. Properet in Siciliam Gobryas cum copiis illis. Id ſolatium Argenidi fore, ut ſecurior majora expectet auxilia; aut ſi neceſſitas non patietur moram, cum eadem claſſe profugiat. Sed & Poliarchum anticipata diligentia aut illic jam eſſe, aut ſtatim adfuturum. Quod ſi, inquit, aderis prior, finges curſum deſtinatum in Græciam; miſſoque præcone, flagitabis à Meleandro, ut in anchoris liceat ſtare, donec ſocios quos tempeſtas divulſit in unam claſſem exceperis. Dabo autem ad Argenidem literas; ſed quas ipſe ſcilicet reddas. Colloquendi rationem res, locuſque, & tua induſtria aperiet. Huic ſi obſequeris, ſcis quanto apud Regem tibi honori futurum ſit. Hic Gobryas; Amplector tuam fidem, ſolertiamque, mi Arſida. Sed cur nobis in patriam te comitem non præbes? Poſſes utcunque meum adventum conciliare Meleandro; & hercule me ad Argenidem duceres. Imo, inquit Arſidas, ſi tibi videbitur, mihi

triremem

triremem relinques. Hac ego pererrabo Africæ littora, ut ſi qua Rex veſter tempeſtate ejectus eſt, litteræ mihi commiſſæ non pereant; & ipſe præterea me referente intelligat quo loco in Sicilia res ejus reliquerim.

Poſtquam ita convenit, Arſidas accepta triremi, quæ velox & maris oras legentibus commodo erat, deſtinatam navigationem exorſus eſt. Gobryas autem cum navigiis quindecim, in quibus præter nautas claſſiarii bis mille & ducenti merebant, in Siciliam curſum inſtituit. Nec diſtulerunt operam venti; non quidem à puppe propitii, ſed ita diſpenſati ab Occidente, ut & ab Africa Siciliam, & ab Sicilia Africam petentium obliqua vela impellerent. Quippe eodem tempore Archombrotum fata vehere properabant in Africam, cum egregia hominum manu, navibuſque omni ad bellum commeatu, quantum ſivit feſtinatio, inſtructis. Is enim literas matris per ſervum mature acceperat, quibus illa monebat in exitium Africæ Radirobanem armari; nuptiaſque jure materno differebat, donec in Africam tranſmiſiſſet, conſociaſſetque cum ipſa conſilia. Quamquam gemino motu pene mens Archombroto ſubmota eſt, indignatione in Sardos, & dilatarum nuptiarum dolore; tamen tota Africa amori cedebat, ardentiuſque agitabat cur matri placeret tamdiu ſe torqueri, quam quibus auxiliis hoſtem à patria arceret. Quid Meleander deinde cogitaret, quidve Argenis? quoties ingrata mora res perdidit, & indignata eſt non ſtatim admitti fœlicitas? Sic turgens, duramq; ſæpius matrem tacitis intra ſe queſtibus accuſans, breve mitigando animo tempus ſumpſit. Inde prima dolendi furendique nube conſumpta,

ſumpta, conatus in Radirobanem vertere quicquid ira ſuggeſſerat, ad Meleandrum ivit; illique his verbis locutus eſt. Vtinam meum genus (Rex) profeſſus ante eſſem, cum me Siciliæ gravem & incommodum eſſe aliena injuria non cogebat. Nunc ſimul & indicium generis mei facio, & aſſerendæ dignitati efflagito veſtra auxilia. Hyanisbe Mauritaniæ Regina mater mea eſt. Ea literis ſignificavit imminere formidoloſum ſibi & Mauritaniæ hoſtem. Quamquam in regni diſcrimine moveri debeo, plus tamen abominor ipſum matris periculum. Ira præterea geminat mali author. Ille ſcilicet Radirobanes, ille latro, quem in tuum & Argenidis caput graſſantem hinc fata depulerunt, rurſus muliebrem prædam petit. Nec ab eo timerem Mauritaniæ meæ; niſi quod imparatam aggreditur. Ibo igitur; &, ſi in generum placeo, ſuccinctus tuis viribus; Addamque Radirobanem Lycogenis fatis. Et Sardinia Mauritaniæ ſerviet, Mauritania vero Siciliæ. Nam cur ante hoc bellum nuptias faciamus, in quibus inſtantia arma, & incerti eventus, ſyncera gaudia eſſe non ſiverint? Si vincemus, pulcher erit hymenæus pompa triumphi: Sin aliter fata ſtatuunt, nolo paucorum dierum maritum Argenidi eſſe.

His auditis, non pauciora quam quæ Archombrotum agitaverant moverunt Meleandrum: Simul audire quod Archombrotus erat Hyanisbes filius; ſimul in Radirobanem peti auxilium; ſimul nuptiis filiæ, quas tantopere urgebat, injici moram. Tot cogitationum velut agmine plenus, in gaudium mœroremque anceps erat. Archombrotum tamen inprimis amplexus eſt, audito Mauritaniæ nomine chariorem.

riorem. Dives regio, & olim hoſpita Meleandro, commendabat tantarum opum juvenem, jam antea indolis virtute chariſſimum. Deinde in inſignem pietatem referebat, quod ille aſſerendæ parenti nuptias poſthaberet; ignarus hanc in fervido juvene, & adacto matris imperiis, non ſpontaneam eſſe virtutem. Radirobanem verò acerrimum ſibi hoſtem ſciebat; & in lucro ducebat cum eo potius apud Mauros quam in Sicilia ſuâ decernere. Regni quoq; periculum quod Archombrotum ſpectabat, & ipſius Archombroti gratia ejuſmodi beneficio occupanda, facile impulerunt animum ad armorum conſilia. Ergo in bellum ſocietate promiſſâ, jam illum, ut Reginæ filium magnificentius cultum, nihil amplius diſſimulabat ſe generum optare. Gratulatus quoque filiæ eſt, quod nuptura clariſſimo Principi eſſet. Quæ omnia ſic Argenis accipiebat, ut fati ſibi exitium maturantis præſagia; uno tamen hoc læta quod inducias ei dabat expeditio Archombroti in Africam. O turbida mortalium conſilia! Iam occulte Radirobani Argenis favebat: illi placebat hoc in Africam bello: hujus impetum commendabat Numinibus: non tam ut vinceret, quam aut ne vinceretur, aut in mutua clade occumberet.

Vbi vero vulgatum eſt, Argenidis cum Archombroto nuptias ſolo bello differri quod in Mauritania inſtabat, haud mora omnium Ordinum primos ad ejus limina ambitio adegit. Arma certatim, equos, navigia ornabant. Nemo erat in patricia juventute qui non offerret operam: ſumptuque ad bellum, & maturandæ profectionis acri hortatu, novo Principi ſe probaret. Ea Argenidi triſtiſſima erant; ad

quam

quam multi præterea veniebant gratulatum quod Mauritaniam ſuo ſceptro conjungeret; etiam laudibus efferentes Archombrotum, eique propitios Deos, & brevem in Siciliam reditum, incommodiſſima humanitate optantes. Nec Poëtæ defuerunt tam publico argumento. Quorum unus opera Timocleæ, jam olim ſibi familiaris, ad Argenidem pervenit, & muneris ſui ignarus porrexit hos verſus indignanti.

Inſtat Hymen, totiſque parat connubia votis;
Inſtat Hymen: Sed tu cupidum ſuccendere caſtas
Nunc prohibes Gradive faces. O dure, tuiſque
Sævior Odryſiis, ſic noſtra in gaudia pugnas;
Et ſancto gemitum feris internectis amori?
Quid queror invidiam Superûm? Sunt iſta faventis
Signa Deæ, Paphias fumant cui thura per aras.
Illa coronatis genialem auctura triumphis
Lætitiam, differt avidas paulum improba flammas,
Extimulatque mora; Ceu parvæ aſpergine lymphæ
Grandior exurgit læſuſque iraſcitur ignis.
Nunc age Threicios molire per ardua currus,
Armipotens, Libycaq; petens diſcrimina pugnæ;
Hunc Regem, ceu tu Superos fortiſſimus inter,
Sic hominum primum, magna tege numine dextra.
Vos quoque (Sicania thalamos dum mater in Aula
Apparat, & ſimiles miratur Cypria vultus)
Ite leves pueri: bellum vocat: ite per auras;
Et vos arma decent, nec fruſtra tenditis arcum:
Ite Cupidinei cœtus. Sed parcite telis,
Inque feros veſter potius ſtet vitricus hoſtes.

Victores Libyca poſtquam remeabitis ora,
Gratior hic veſtras vacuabit pugna pharetras.

Et Archombrotum quidem ab amandi dolendique anxiis curis nonnihil revocabat hæc præſens armorum intentio. Nunc ille laudare, nunc acuere ſuorum ſtudia: videre in armis præludentes vero diſcrimini: inſtituere qui commeatibus, qui telis, qui navigiis providerent. Auxilii enim non vis modo, ſed gratia, celeritate conſtabat: ut ſentiret Hyaniſbe, & intelligeret Argenis, quam ſtrenuus eſſet. Intra pauciſſimos dies, parata in anchoris ſtetit claſſis triginta triremium. Minora navigia viginti, ad armamenta, & varios uſus, comitabantur.

Meleander fidum hominem, & negociorum uſu exercitum, addere Archombroto haud imperite cogitavit, tanquam ad Hyaniſben legatum. Ita enim reſciſcere poſſe, quicquid non hoſtis modo, ſed ipſa cum filio Hyaniſbe molitetur. Vices rerum, & experientia regnandi, multam ſolertiam capaci animo impreſſerant. Nullam tamen ſuorum negociorum partem cautius exigebat quam delectum eorum quibus ad exteros Reges aut populos legationem concrederet, reputans illos venarum inſtar eſſe; quæ pro ſuo habitu occultam ſalutis aut morbi vim ex diverſo tractu terrarum inſpirarent in patriam. Erat expertus, cum illi ſe prius quam dominum fidemque reſpiciunt, rem patriæ, dignitatem, conſilia, aut ſilendo, aut annuendo prodi. Cum autem turbulenti impetu animi, aut imperitia ſuperba laborant, hinc quidem aſperius obloquendo, illinc vero renunciando, deteriora ſæpe turbas concitare, quæ ſuperfluæ initio, ex mutua contentione, & ſubinde creſcentibus cauſis, in neceſſarios motus

tus exæſtuent. Pone denique (ajebat) eos eſſe æquabiles; At niſi ingenii vigor accedit, & conſcius fraudum quæ in illos parabuntur; non modo non conſilia gentium deprehendent ad quas legati ſunt; ſed ſimulatione & quodam obſequio capti, dominos quoque ſuos, nihil verum aut exactum referentes, peſſima ſimplicitate decipient. Præter hæc, curabat Meleander ut genio Regis aut populi quem adiri oportebat, commodiſſimus eſſet orator; haut ignarus conſortia morum ad familiaritatis ſuavitatem plurimum procedere, & ægre mortales cavere ab iis quos amant. Inter has artes magis anxie penſabat, quos ſic dimitteret ad Reges exploratum, quam quibus præcipuas imperii vires in ſua Sicilia traderet. Nec aut amicitias, aut familiarium commendationem ſequutus, etiam ſolebat iraſci, ſi quis auderet ſic dubio pendentique neceſſarios ſuos aut affines objicere.

Tunc vero impenſius deliberabat, ecquem ſibi quam Archombroto futuro Principi fideliorem eligeret. Biduum tacita conſultatio extraxit; & denique ſedit rem mandare Timonidi; cui ad ſe vocato ita loquutus eſt. Si eſſes edocendus quam curam, quamque fidem legati nomen velit, non ego te impari onere opprimerem. Volo te in Africam cum Archombroto proficiſci, & meo nomine ſalutare Hyaniſbem: apud eam deinde hærere, donec à me ſucceſſorem accipies. Quæ illi Reginæ de bello, de filio, de affinitate nuncies, te hodie Cleobulus docebit. Vnum ipſe admoneo, ne cujuſquam gratiam meæ anteferas. Quid illic agatur; quid velint, aut poſſint; ne peperceris referre. Nec time ne hæc fides tibi periculoſa ſit, ſi quid ſcribas quod hi nolint quos lædere nolles. Diu eſt

enim quod ſilere perdidici. Timonides non lætior fuit accepta dignitate, quam de ſcopulis qui in eo curſu latebant ſolicitus: Sciebat (nam Arſidæ & Nicopompo erat familiariſſimus) Archombrotum Argenidi non placere. An hanc autem obiret provinciam gratus utrique? Quod ſi alterutri in odium veniret, credebat manſuram offenſæ memoriam multo altius in læſo, quam gratiæ in illo quem juviſſet. Sic igitur Regi: Nec dubito de ſilentii tui fide, Rex: nec arbitror commiſſuram Hyaniſbem, aut Mauros, ut quidquam nunciem quod tegi oporteat. Sed fortuna varia eſt, ſed tempus, ſed homines: denique eſtis Reges. Si quid tale occurret, non tantum in tua, ſed & Cleobuli manu, fata utique mea erunt: ad quem (utpote Præfectum ſecretorum) legatos deſtinare litteras ſuas jubes. Et de tanti hominis fide anxius non ſum: Sed quid ſi alteri hanc litterarum præfecturam mandabis? quid ſi vicariis ſuis ipſe? Vt non hæc fiant! at hoc ipſum nimis ſupplicii mihi erit, poſſe contingere. Tum Rex; Non injuſti (inquit) hi metus: Verum ſi qua ejuſmodi erunt, ſcriptis mihi ipſi literis omnia ſecure commiſeris. At Timonides: Scilicet inſolentiam ad te ſcribendi omnes ſuſpectam non habebunt! Aut non invidioſum mihi apud Cleobulum, ſi, tanquam damnata ejus fide, ſuo muneri & integritati ſic detraho!

Perplexus ad hæc verba Meleander cœpit ſolus ſpatiari, ratus quæ Timonides tanquam pro ſe attulerat, ad Regum ipſorum ſalutem pertinere. Tunc vero poteſtatem Præfecti ſecretorum animo volvens, non ſine horrore cogitabat quantum ille acceptis legatorum litteris poſſet. Tanquam arbitrum rerum, nihil

hunc magis, quam quod placet, Principi referre. In hac vero libertate, quas cum exteris amicitias, ſi velit, non obruat; aut injurias atque fraudes præcorruptus non mulceat? Quod ſi perfidiam, quæ argui poſſit, prudenti ſcelere vitabit; at ipſa negotia narrando torquere, verbiſque premere, aut elevare omnia poterit; tanquam hoc quoque orator mandaviſſet. Ita ſimul & eadem & diverſiſſima erunt, quæ illi Præfecto legatus, & Regi ille tradet. Parvo momento deflecti aut intendi negocia poſſunt: & ex ſupercilio aut remiſſione dicentis, ſubitam efformamus, & maxime efficacem, in mentibus imaginem rerum quas primum audimus. Tantæ quoque potentiæ viros clam vicini Principes ſolent vel muneribus aggredi, vel, quod valentiſſimum ambiendi genus eſt, arcana familiaritate, pæne tanquam æquales, ſic colere, ut vix intelligant ſe ſolicitari ad turpiſſimam ſervitutem. Si igitur his machinis aut omnino conceſſerint, aut debilitatam ſaltem fidem non opponent illius Principis conſiliis quem illicito fœdere ſic amabunt, idque apud exteros legatus perſentiſcet; quæ Regis commonendi ſit ratio? Huic ſcilicet quem accuſat litteras mittet! hunc jubebit ſua crimina ferre ad Regem! hunc ſeipſum acerrima accuſatione proſcribere! Nempe hoc infrequens, dices: Nec deeſſe alios Optimates; per quos ſcilicet tunc legatus ferat ad Regem proditionis indicium. Imo vero ardua erit tantæ accuſationis provincia (in qua ſcilicet aut actoré aut reum perire neceſſe eſt;) ſi illam hominibus credideris, qui, ut ſint ſecretiſſimi ac pene ut taceant, adhuc nimis loquuntur; ac non potius codicillis inſontibus, mutis, ſui expertibus, quos Rex

unus & legat & premat. Quid ſi præterea tectiora aut minora ſcelera erunt, aut de quibus ipſe legatus addubitet? An invidioſiſſima delatione violanda tunc fama Præfecti ſecretorum, delectis hominibus qui hunc apud Regem inſimulent? Nulla pax rebus, nulla dignitati ſecuritas. Et ſæpe legatus tantis inimicitiis poſthabebit officium. Sed ut ejuſmodi Præfecto fides & probitas inſit; at ſaltem, quod ſæpe fit, ſi in gerendis rebus diſſentiet legatus ab illius ſententia, & quid ipſe cenſeat referre Regi volet; qui hoc fiet, ſi per hunc ſolum ſenſus ſuos Regi oſtendit? Non enim in ſe pugnabit iſte Præfectus: non ſe deſeret, non fovebit adverſa, legatum odiſſe pronior, quam ſenſus illius Principi commendare.

Meleander, cum hæc omnia ejus animo nec cogitans ſubjeciſſet Timonides, agitare ſimul cœpit de remediis in illa diſcrimina. Erat quidem tanta virtus Cleobuli, ut in eo non hærere ſuſpicio; Sed ordinare non tantum in præſens, verum ipſis nepotibus rempublicam Reges debent; & ineptiſſimi in unius hominis virtutem cultus & admirationis eſt, publicum munus ſi quo ille fungitur multiplici liberaque poteſtate attollere; quaſi fatale ſit ut ea ſemper dignitas cadat in probos; cum potius armatura ſit viribus ſuis temeritatem eorum qui ambitu vel errore in eam ſuccedent. Secum ergo conſtituit anxie legatis præcipere, ut, quoties iſti Præfecto ſcribent, ad Regem etiam deſtinent codicillos; non prolixos illos quidem, nec graves negociis; niſi occurrant quæ non interpoſita alterius fide nunciare præſtiterit. Hac arte, nec laboraturum Regem brevium litterarum, & plerunque non ſeriarum, lectione; ignarum-

que

que Præfectum quid illic ſcriptum ſit, bona utique fide quæ ipſi legatus mandaverit, quæque ſenſerit, relaturum. Sed & hunc quoque præter legati invidiam accuſari improvidum poſſe, non ſuſpecta illius ad Regem litterarum frequentia. Ea autem ſic demum proceſſura, ſi Rex tanquam ſalutis aliquod pignus, acceptas epiſtolas continuo leget, & cæterorum omnium oculis ſancte ſubducat. Ita enim & legatis in ſecuro futuram libertatem; & neminem reſciturum ſeria an quotidiana perſcripſerint; quo Regi magis in integro diſſimulandi conſulendique poteſtas ſit.

Sed inſtituenda hæc ſenſim, & propemodum non ſentiente Cleobulo; & auſpicandi pulcherrimam rationem offerri hoc diſceſſu Archombroti; quaſi daret ſuo in eum amori, ut de ipſius valetudine juberet Timonidem deſtinatis ad ſe litteris nunciare. Clam igitur Timonidi imperat, ut, ſi quæ eſſent ſoli Regi perferenda, uni ſibi concrederet; &, ne ſuſpicioſæ litteræ eſſent, ſi rarius & veluti extra ordinem mitterentur, ſcriberet non Cleobulo quam ſibi frequentius. His præceptis ornatum dimiſit; cumque paulo poſt adeſſet Cleobulus, rurſus juveni imperavit, quam ſæpiſſime ſcribere, nec Cleobulo modo ſed ſibi, de valetudine ſucceſſuque Archombroti; Paria facturus ut quiſque ab eo legatus mitteretur ad exteros; donec mos ipſo legatorum ambitu convaluiſſet, amantium hoc per litteras majoris dignitatis cum Rege conſortium.

Omnibus ad navigationem maturis, cum Archombrotus ſalutaret Argenidem, diſceſſumque excuſaret; illud quoque miſerrimam virginem torſit, quod is necdum ſentiret ſe de-

ſpici; & ipſa ſui amoris opinione inimicum auxiſſet tot opibus, tot ſtudiis Siculorum. Faſtidioſe ergo reſpondit, probare ſe quod ad matrem rediret. Nemini enim melius quam domi ſuæ eſſe. Tetigit Archombrotum non perplexa verborum acerbitas; quam dicentis ſpecies & auſteritas augebat. Sed nec queſtus, nec jurgia, tempus aut locus ferebant. Potius, veluti non ſenſiſſet ſe ad exilium invitari, reſpondit, ſanctiorem patriam, & cui plus deberet, illam videri, quæ Dominæ, quam quæ ſibi, primam lucem infuderat. Dum hæc loquitur, intervenit Meleander. Quo conſpecto remiſit Argenis de rigore verborum, refecitq; invita Archombrotum. Qui poſtquam litavit in arena, cum omni exercitu ſubiit mare. Satis loquutus Proceribus qui in eadem triremi vehebantur, feceſſit tanquam acquieturus, & animum laceſſentibus curis aperuit. Nam Argenidis ſermo turbulentiſſime in mentem redierat. Quid vero excitaſſet hanc in virgine crudelitatem? Pene ridicule admonuiſſe quietis domeſticæ, an erat improperantis quod omnino abibat, an ſimpliciter ſua fœdera aſpernantis? Sub hæc reputans quicquid antea ab Argenide aut mite aut ſeverum acceperat, vix regebat moleſtiſſimam metuendi ſperandique diſcordiam. Quod præterea Aruſpex in littore ſignificaverat, numina navigationi annuere; ô dolor! an ſic intelligendum, ut Dii interdicerent reditum, proſperis ſed veluti fatalibus ventis diſceſſum urgentes? Hæc & ſimilia dolendi argumenta congerentem, urebat maxime Poliarchi memoria; de quo, præter antiquas ſuſpiciones quæ jam æmulationi ſuffecerant, quicquid erat à Seleniſſa retectum fama gliſcente cognoverat.

Inter

Inter ejuſmodi cogitationes acerbitate pleniſſimas ſuſpenſo juveni, ſuiſque doloribus nimia contemplatione indulgenti, dabat utique fiduciam Meleander, amore in ipſum præcipuus, & nuptiarum conciliator. Sed quid ſuarum rerum diſplicebat Argenidi? aut potius qui puellæ tantopere alius placebat? Ille nempe Poliarchus; Quem, ô inquit, ſi mihi fata obvium dabunt, quanto lubentius quam ipſum Radirobanem, hac manu, hoc ferro, de amore atque vita dejiciam! Et vere meretur odio meo oppetere, tot malorum mihi author ac virgini; quam niſi carminibus teneret; ego tam claro ſanguine, tam opulento regno, tot amoris indiciis, ac etiam (fas ſit tacite cogitare) non ignobili fortitudinis exemplo, flexiſſem. Sed illum ſua obſcuritate tutum unde quæram, aut quo perſequar? Niſi eſſet hac ſpe minor quam improbe concipit, non tamdiu abeſſet, aut ubique ſecretus fugeret conſcientiam Meleandri. Hei mihi! ſed & ſi occurret patebitque iræ meæ; & ea forſitan quam meditor ultione jam dubiam virginis mentem pejus à me averterim? Imo certus ſum vitam illius mihi obſtare; An item ſit obſtitura mors, viderint Dii. Certe nec de mortuo quicquam ſperare ipſa poterit; & ſciet utique fortiſſimum fuiſſe qui vicerit.

Sic apud ſe digerebat Archombrotus maleſana conſilia, interdumque dolebat, quod Poliarcho olim amico ſic iraſci cogeretur. Nondum vero ab illius oculis Siciliam venti removerant, cum Gobryas haut procul Syracuſis anchoras jecit; miſſoque ad terram præcone ubi Rex degeret quæſivit: Cumque audiſſet, imminentem pelago arcem, quæ Epeircte dicebatur,

tur, ab illo tunc incoli, ipſe unica triremi Syracuſas conceſſit, tanquam commeatuum cauſa. Miſit inde delectos, qui Regi ſignificarent, Gallorum magnam claſſem, in Græciam indeque in Aſiam navigantium, tempeſtatibus ſparſam per æquor fuiſſe. Hujus partem in Siculo mari expectare ſocios, ſi forte ab errore illuc quoque agerentur. Petere ipſum ducem, ut liceat colloqui Regi. Nam Principis tanti conſpectum pro maximo tempeſtatis precio ſibi fore, quæ hæc littora dediſſet. Meleander, ut humanitate præcipuus erat, quamvis ambigeret quid Gallorum tanta claſſis in Græciam vellet, tamen ad colloquium invitatus non renuit. Venit igitur Gobryas cum amicis ſervuliſque omnino viginti; Cui Epeirčten intranti obviam miſſus Eurymedes, ad ſe hoſpitem deduxit; &, humaniſſimum expertus, haud perfunctorie commendavit Meleandro. Poſtera die deductus ille ad regiam, ſui expectationem, quantam Eurymedes fecerat, facile implevit: Niſi quod ſentiebat Meleander, cum quæreret cui cœpto hanc Gallia claſſem ornaſſet, non ſyncere aut ſimpliciter reſponderi. Itaque exploratorem veritus eſſe, honorarios cuſtodes clam tribuit; qui incautum, nec ratum ſe timeri, ſolerter obſervarent.

Sed Gobryam altior cura verſabat, qua arte, quove ductore, ſecreto colloqueretur Argenidi. Memor tandem purpuram, quæ nullibi precioſius fulgorem quam in Gallia admittit, in navibus ſuis eſſe, ei à Poliarcho præparatam hanc afferri ad ſe jubet, tanquam in hoſpitii gratiam regiæ virgini donum. At illa jamdudum non minoribus curis concuſſa, ſecum vehementer quærebat, an ſperare auderet has naves

ves à Poliarcho præmiſſas majorem comparante exercitum? Sed parumper huic ſolatio innixa, rurſus conſuetudine lugendi ad deteriora revoluta eſt; ut & ludibrio ſibi eſſet hac tantilla jucunditate ſpei quam hauſerat. Sed quid Arſidas morabatur? cur non procedebant promiſſa Poliarchi? In ipſo, an fortuna, tarditatis cauſa erat? Exierant deſtinati menſes ad reditum. Ipſa vivebat non illius auxilio, ſed infœlicitate Archombroti, quem in Africam bella vocaverant. Heu in meos luctus fortis, & ſapiens, & dignus amari, Poliarche! cur ego te vidi; cur etiam una placui quam multiplici morte conficeres? Ego ſi te neſciiſſem, hoc quidem ipſo vixiſſem miſera; ſed ſaltem non ſenſiſſem. Non deerant toto orbe quas amares fœlicius. Do virtutum tuarum immeritas pœnas, quarum unaquæque me diviſam, nec fortaſſe contemptam, ad interitum adigit. Heu mihi! quid ſi & ipſe non leviora jam quereris? quid ſi dolore quem ſentis, & illo quem in me ſuſpicaris, obrutus jaces? timeſque præcipue ne tibi potius irata quam fortunæ, in culpam fatorum te tranſcribam? Sponſi fœlices quibus vel celeriter ſucceſſit; vel qui Deorum contumaciam & dolos exuerunt ſubita morte!

Sic forte querenti cum jam aliquot dies in aula Gobryas traxiſſet, nunciavit Eurymedes, hoſpitem Gallum ei donum afferre purpuram in Gallia tinctam. Non recuſavit virgo munus aſpicere; hoc ipſum ad commoditatem colloquii à Gobrya ſubornatum, & majora, quam quæ credebat Eurymedes afferri, pene jam ſentiens. Cum ergo intraſſet Gobryas, explicuiſſetque invidioſam vel Tyriis muricibus mercem, non Argenis ſatis quæ monſtrabantur

cernere,

cernere, non aut loqui compoſite, aut loquentibus ſe præbere. Adeo omnes ſenſus rapuerat trepida expectatio aliquid de Poliarcho audiendi. Parum aberat quin prior interrogaret ignotum. Sed Gobryas illi admotus, cum muneri inſpectando intentiſſimos omnes vidit; voce ſubmiſſa; Vt, inquit, hoc donum author precioſius faciat; miſit ille ad quem Arſidam legaviſti. Exciderant ad hoc verbum Argenidi vires; ut ex trepido ſilentio intelligeret Gobryas altiſſime tactam eſſe. Itaque alia quædam publice loquuta, velut muneris gratias haberet, ſecreto Gobryæ dixit; Quæſo te, hoſpes, hac veſpera domi ſies. Arceſſam te, ubi ſublapſa frequentia ſolitudinem faciet. Sub hæc Gobryas diſceſſit. & ipſa laudare impenſe inter mulieres cœpit oblati velleris nitorem; precium deinde augere, & ſic loqui Timocleę; Hoc donum ſimplicis liberalitatis credi vix poteſt. Facile hoſpitem cenſeam Regi aliqua de cauſa ſupplicaturum, & hoc munere ſibi ſuffragium meum parare voluiſſe. Nam & oravit, ut ſe, ubi ocium eſſet, liberiori colloquio dignarer. Volo hodie hac cura defungi: Vt ſi quid impetrabile in votis eſt, operam promittam; Sin latent graviora, ne ſupplicem vana ſpe extraham; & non imparia ſuæ purpuræ dona remittam diſceſſuro. Haud multo poſt in hortum ſeceſſit; qui forte Meleandro ad venationem profecto infrequens erat. Itaque ipſo viridarii ſecreto admonita, Timocleæ imperavit, unum ex corporis cuſtodibus mittere ad Gobryam, qui eum ad hortum produceret. Ille Argenidi ſibique non defuit. Cui vulgaria aliqua percunctanti cum publice reſpondiſſet, paulatim veluti lapſo ad varia ſermone, magiſque intenſo

ſecerni-

ſecerni à reliquis cœperunt, ſolique ambulare. Tum Gobryas: O domina, inquit, non Sicilia tantum & Gallia tua, ſed quantumcunque in orbe regnorum eſt, digna; Ignoſce Regi meo quod me priorem vides. Cauſam moræ ingratiſſima tempeſtas facit, quæ cum claſſe venientem depulit à curſu. Nos quoque ejecti in Africam fuimus: Ego, inquam, & Arſidas, qui pridie tempeſtatis in me inciderat. Et is quidem per Libyæ oras tuum Poliarchum veſtigat, legationem obiturus quam mandaſti: Iſthuc vero navigavi, ſive Rex jam adeſſet, acceſſurus exercitui quem maximum ducit, ſive adhuc expectaretur, tibi interim traditurus tantillam hanc claſſem. Etenim tuum nutum ſimpliciter manemus. Vtere noſtro ſanguine qua placebit. Scio te ſolam eſſe, in qua veriſſime Rex meus aut deſpici poſſit aut coli.

Sic loquutus, litteras Arſidæ porrigit; in quibus fere eadem quæ ipſe memoraverat continebantur. Quibus lectis, ut amor nunquam quietus eſt; Quid ergo credemus (inquit Argenis) Regi veſtro eſſe factum? Si pepercisset illi tempeſtas, an credis diligentiorem alium futurum, ex quo de ejus adventu cognoſcerem? Hic Gobryas, quamquam & ipſe non intactus eo metu, tamen multa congeſſit, quibus naufragii ſuſpicionem averteret. Nam nec, inquit, cum una aut altera navi maria ſulcat. Naves longæ, & triremes ultra quinquaginta ſunt quæ illum comitantur. Etiamſi prætoriam navim (quod Dii non ſiverint) tempeſtas ſolviſſet, an tot nautæ, tot milites, non manus & humeros præberent, quibus chariſſimus Rex proximo navigio imponeretur? Sed nec credendum eſt, aut totam Regis claſſem obrutam undis;

undis; aut qui cladi ſuperfuiſſent non jam nobis funebria nunciaturos. Nimio citius quæ obſunt, quam quæ optamus, amat fama ignobili gaudio nobis ingerere. Ne injuſto denique metu crudeles nobis ſimus; reſpice has triremes quas duco. Iiſdem cum Rege fluctibus jactatæ ſunt. Nullam tamen ex iis tempeſtas expugnavit. Vel itaque Regem in remotiores delatum oras exiſtimo; vel corruptis vi ventorum armamentis jacturam reparare. Neque enim ſoli navigationi, ſed & bello exercitum adornat. Intra paucos hos dies videbis, Regina, ferventem Siciliæ oram fortiſſimis viris; qui omni ſtudio exprobrabunt hoſtibus tuis, ſi quos hic habes, quod virtutem apud ſe genitam indiligentius coluerunt quam nos externi. Erecta conſolatione tam magnifica virgo, adhuc tamen de Poliarcho anxia erat. Ardebat præterea Gobryam prolixius percunctari tam de illis quæ ſciebat, quam de ignotis. Dum enim de Poliarcho loqueretur, ſeria ac levia virtute amoris delectabant. Sed nec tempus ſinebat, jam veſpera obſcurum, nec familiarium curioſitas inter ſe quærentium, quid tantum cum Gallo loqueretur. Rurſus igitur ſuam opem promittenti: Ego, inquit, quid ex re veſtri Regis ſit, maturius expendam. Tu cum Eurymede ſis frequens; cui ipſa commendabo amicitiam tuam. Finge autem idoneas cauſas non recedendi à littore; hiſque ego favebo apud patrem. Facile quoque inibo rationem, qua ſæpius ad colloquium meum & ſine ſuſpicione pervenias.

Hoc dimiſſo, cum quæreret Timoclea, ecquid ille voluiſſet; Nihil magnum, inquit Argenis: niſi forte nondum explicuit animum

ſuum,

ſuum, & primo congreſſu noluit gravis eſſe. Laudavit benignitatem hoſpitii; oravitque ut ſuarum navium una, cui ſupellectilis pretioſiſſima inſunt, in hunc portum recipiatur, non iſthic plus biduo hæſura: intra quod tempus quædam tempeſtate corrupta refici poſſint. Ad hoc ſe operam meam apud Regem expetere. Sub hæc verba in cubiculum virgo regreditur: accerſitumque ad ſe Eurymedem jubet agere hoſpitis curam: quoque ſolertius falleret; Eſt, inquit, ut illi xenia paremus, ſaltem iis quæ obtulit nec pretio nec venuſtate cedentia. Hæc dum quærimus, vide ne ad diſceſſum ſe comparet. Satis erit brevem ad moram vel dilata venatio, vel promiſſum ſpectaculum. Iterum moneo, cave, Eurymedes, ne improviſus hinc abeat. Ita inſtitutum ubi dimiſit, & quietis ſpecie nox dedit ad curas libertatem, tunc reputare exitus omnes cœpit; tunc ex re conſilium capere, fortiuſque quam antea & Reginæ more dolere. Poliarchum, ſi vivebat, eſſe venturum, jam ipſa Gobryæ claſſis, jam Arſidæ literæ certiſſima ratione monſtrabant. Quærenda igitur remedia, quibus illi vivam quoque ſe ſervaret. Sin ille perierat, ſe demum non victuram. Sed qua ratione, quove prætextu, Gobryæ claſſis aſſideret Siculo littori? neceſſarium tamen hoc erat ad ea quæ cogitabat ſubſidium. Sic enim decreverat; Si prius rediret Archombrotus, quam de Poliarcho quicquam certi eſſet allatum, clam fugere ad has naves; & vel inde petere Galliam, vel, coacta Siculorum factione, abſtinere à nuptiis ad quas pater adigeret. Haud incommode tandem ita rem commenta eſt. Primo mane ad Meleandrum ivit; & Siciliæ ſolitudinem queſta, vereri ſe dixit, ne
Radiro-

Radirobanes, ubi Archombrotum audiſſet cum præcipuis Inſulæ viribus eſſe in Africam, rurſum raptui imminens aut ipſe veniret, aut militum in ſe partem ad improviſum bellum emitteret. Nihil ergo ſecurius, quam Gallos aliquo propitio numine ad ſe advectos mercede conducere, qui littorum cuſtodiam agerent; ut, ſi bellum ingrueret, peregrini jactura ſanguinis Sicilia defungeretur periculo. Negocium unius menſis fore; intra quem poſſint de Archombroto & Radirobane referri certiora. Et Gallos nondum (ut audiverat) ex tempeſtate ad navigationem inſtructos, non ægre tantilli temporis moram addito precio audituros: qui præterea nec tam pauci ſunt (inquit) ut juvare non poſſint; nec eo numero, ut metui à Siculis debeant, ſi auxilium in perfidiam mutent. Cum patrem his verbis permoviſſet, ſecreto deinde Cleobulum & poſtea Eurymedem vocat. Vrget ſuos de Radirobane metus. Gallorum præſidia oſtendit, quorum opera haud magno precio emi poſſet. Cumque illi in contrarium diſputarent; nam nec ignotis bene credi, nec viros Inſulæ deeſſe: liberius Argenis; Si hoc, inquit, Siciliæ non tribuitur, at meo timori tribui volo. Regem in meam ſententiam jam perpuli. Mihi non probabitur, qui eum in aliam partem conſiliis ſuis flectet. Hæc imperioſius urgentem, neuter auſus eſt importuna irritare prudentia. Regi quoque ambitioſe authores fuerunt, præſertim cum Argenis adeſſet, ut Gobryas ad littoris cuſtodiam invitaretur. Et ille; Quandoquidem ita cenſetis, inquit, tu homini colloqueris, Eurymedes. Sciſcitare an hic moram pati poſſit. De mercede deinde viderimus. Eurymedes mandato

dato defunctus, Gobryam non difficilem habuit, haut ignarum id commentum ab Argenide eſſe. Operam igitur ſuæ claſſis in menſem promittit, ſola mercedis mentione offenſus. Nam quo magis probaretur, liberale præſidium & in amicitiæ teſſeram offerebat.

In hoc ſtatu res Siciliæ erant, dum Arſidas omnibus Africæ partibus triremem applicat, & quacunque ſe brevia terris inſinuant, ſcapha provectus interrogat agreſtes, ſi qua de illis littoribus via eſſet claſſis externa, aut ullos omnino mortales ad eos tempeſtas rejeciſſet. Iamque irrito labore defeſſus languebat, æſtum præcipue non ferens, quem Auſter inſpirabat ab arenis mediterraneis allapſus; cum opportuniſſime factum ut Mauritaniæ fines contingeret, ſuccederetque ad littus, in quo non grandis portus, & inde ſtadiis octo modicum oppidum incolebatur. Forte fuit, ut tunc in portu ſpatiaretur illius regionis Præfectus, inter paucos fortitudine & prudentia inſignis. Ille Arſidam videns, quem vultus habituſque peregrinum hominem eſſe monſtrabat, blandiſſime acceſſit; &, tam magiſtratus ſui quam humanitatis officio, de patria & negociis rogavit. Cumque Arſidas, quo multa & varia memorandi neceſſitatem effugeret, quia Gallica triremi vehebatur, ſe ſimpliciter Gallum eſſe dixiſſet, ſtatim Maurus inſiluit in amplexum: &, Satis eſt, hoſpes, audiviſſe Galliæ nomen, inquit. Omnia vobis debemus. Procede ſodes in urbem hanc: & quacunque te navigatio vocabit, primum apud nos à jactatione ſali refectus, novis commeatibus triremem onera. Stupebat Arſidas ad inſperatæ benignitatis prodigium in externa gente atque incognita.

Subire

Subire igitur terram comites jubet: Præfectoque dexterior, & ab omnibus cultus, proximi oppidi viam exorſus eſt. Veritus deinde ne procedentibus colloquiis proderetur non à Gallia venire; videreturque humanitatis officia aliis debita, aut parata, quæſiiſſe mendacio; paucis recenſuit, eſſe quidem ſe Siculum; ſed quia Gallicis remigibus utebatur, quærebatque præterea Galliæ Regem, ſe Gallis, cum de gente rogaretur, annumeraſſe. Nempe, ſubjicit Præfectus, illum quæris, abſque quo in ſervitutem externam omnes Mauri conceſſiſſemus? Monſtra hæc Arſidæ erant, omnium quæ illic Poliarchus geſſerat ignaro. Ergo, ne aut ipſe diutius, aut Præfectus erraret, haud perplexe rogavit quid novi accidiſſet; quodve beneficium à Gallia proceſſiſſet ad Mauros. Se enim vi ventorum in ultima Africa propulſum, & diu jam errantem, hæc neſcire. Tum Præfectus aggerere omnia cupide cœpit; qua inſolentia Radirobanes bellum moviſſet; & ut veluti ad condictum, Diis ferentibus, cum exercitu adveniſſet Rex Galliæ. Quæ deinde belli fortuna, quam varii ſub breviſſimo tempore caſus. Sed ambitioſe morabatur in Radirobane occiſo; ut pugna acris fuiſſet; ut anceps aliquandiu fortuna; & victor haud perfunctorie vulneratus. Aſt ubi narrandi ſerie Radirobanem Gallici Regis manu perculſum in terram deduxit; non tenuit diutius lætitiam Arſidas; ſed vultu ſic diffuſo ut conſtaret lætitiam non fingi; Cæſus ergo eſt Radirobanes? ille Sardiniæ Rex? ille nuper à Sicilia reverſus? & quidem à Gallico Rege? cui, ne fruſtra exultem, quod nomen, mi hoſpes, eſt? Tum Maurus; Geminum illi nomen eſt, inquit: quo errore & diu lapſus ſum,

ſum, & vidi alios errare. Modo enim Poliarchus, modo Aſtioriſtes à ſuis appellatur. Aſſertus eſt hoc ſermone Arſidas in certiſſimi gaudii ſenſum; adeo ut Mauros & qui eum deducebant pene in eandem affectuum ſuavitatem adigeret. Non curarum meminerat, non laboris. Tantum, quaſi Diis loqueretur, rogabat quæ fata, quæ ſortes, inimiciſſimos Reges compuliſſent in Africam; aut quod numen ſic ordinaviſſet, ut ſanguis Siculis odiis debitus tanquam Africanæ utilitati penderetur. Ad ſe deinde ex hac contemplatione regreſſus, quærebat quo ſe ab illa victoria Poliarchus recepiſſet. At Iuba (ita Maurus vocabatur) retulit; adhuc vi vulnerum ægrum, jacere in Mauritaniæ regia urbe. Illinc omnino expedito equiti quatuor dierum viam eſſe.

Inter hos ſermones in urbem pervenerant; & Arſidæ peritos viarum expoſcenti, quibus duceretur ad Regiam, (nam recruduerant venti, & timebat ne repetita injuria tempeſtas pene repertum Poliarchum eriperet) Iuba negavit itineris copiam ſe facturum, priuſquam exta Hoſpitali Iovi ſacrata ſimul proſecuiſſent. Æſtus erat; & in horti umbraculis deductus Arſidas ſuper appoſitos thoros epulas expectabat; gratiſſimis Iubæ ſermonibus, de bello, & Poliarchi victoria, moram ſubinde fallentibus; cum tandem opulento convivio menſæ convivas ad ſe convertunt. Et ſubitum luxum miratus Arſidas, nihil tamen altiori intentione ſpectabat, quam inter promulſidaria eſſe varii generis poma, ita glacie circumvenienti inſerta, ut aliorum pars emineret extra hoc frigus, alia prorſus condita tamen ſub lucentis aquæ cruſta nativo colore cernerentur.

Quid

Quid potiſſimum crederet ambigebat, novitate illa concuſſus. Certe enim hæc poma recentia erant: rurſuſque ſub illorum menſium ſyderibus aqua frigore non coibat. Tum, ne ficta imagine luderetur, primum manum glaciei admovet, quæ ut juſto rigore digitos uſſit, ut non poſſet dubitari quin aqua hęc eſſet, & veriſſimo quidem gelu concreta; mox & poma dentibus tentat. & hæc quoque nativo ſapore mitia erant; niſi quod ad nimium algorem obſtupeſcebat guſtus. Delectatus admiratione hoſpitis Iuba, invitabat ad cibos admiratione nimia cunctantem. Sed Arſidas cum riſu quæſivit, qua ille ex Scythia cum Africæ arboribus miſta hanc guſtationem prompſiſſet. Tum Iuba; Vt magis mireris, inquit, cum in hortum intraſti, hæc poma adhuc ex arboribus pendebant, &, quæ modo eſt glacies, ex fontibus unda manabat. Geminato ſtupore Arſidas hæſit, exquiſiitque ab Iuba, quo carmine, quove in antro, tam ſubito natura ſe mutaret. Et ille; Nova eſt, inquit, apud nos hæc ratio revocandi arte hyemem ſub medio ſole; quam exequar poſtquam mulſum guſtaveris. Aderat puer Ægyptius cum mulſo, quod in calice præferebat & ipſo ex glacie facto: quo exhauſto cum in terram à puero collideretur, doleretque Arſidas fragile quidem, ſed in æſtatem pretioſum vas perire; Noli indignari (inquit Iuba.) In ſingulas potiones uſus ejuſmodi ſcyphorum eſt. Iterato eundem in menſa conſpici vile eſſet. Nihil amplius guſtabat Arſidas, avidus cognoſcendi qua arte ad naturæ veritatem ſic perveniretur; cum allata ſunt variarum formarum ex ære prototypa. Orbium, poculorum, paropſidum, omnis denique convivalis inſtrumenti ſpecies erant.

Tum

Tum Iuba; Hæc ſunt clauſtra, quæ aquis infuſis glaciem concipiunt. Quippe unumquodque operculo ſuo ſic tegitur, ut oræ invicem cohæreant, excepta foraminis anguſtia, per quam aqua liquitur in interiora; quo modo ex ſtanno vel plumbo fuſilis ſupellex conflatur. Alveolo deinde ligneo illa deponimus, cujus fundum ſale primum nigro illo, parumque contuſo, & mox nive contegitur; quæ nobis ſemper ad manum eſt, fulta ſtraminibus, & in umbra antrorum toto anno inviolata. Supra ipſa deinde prototypa, in alveolum ſic demiſſa, pari modo nix quoque aliquoties cumulatur, ſale toties interjecto. Ita hæc aqua illo in ære ad glaciem præparata, accipit undique circumjectæ nivis frigus; quam ſal acri miſtura vetat liqueſcere; in locis præcipue umbroſis, qualia vini aut olei apothecis effodimus. Trium circiter horarum ſpatio coit aqua, &, ſi quæ poma inſeruimus, qualia nunc miraris, hærent ſepta in glacie. Æſtu deinde languentibus grata eſt hæc vis nimii frigoris; quam & ipſa novitas commendat. Nuper enim neſcio cujus non inepta luxuries hoc ſolatium invenit.

Oblectatus narratione Arſidas, licentius marcenti ſtomacho ingerebat hæc poma, quibus corrupta frigore aqua rigorem inſinuaverat; ſimul avide novis ſemper ex glacie calicibus bibebat, ſummo frigore ſitim, ut ſolet, acuente. Quamquam interdum Iuba monebat, periculoſam intemperiem eſſe, niſi parce utentibus. Sed cum de prandio ſurrexiſſent, & Arſidas calidæ uſum multo joco traduceret, paulatim omnes nervos receptæ hyemis malignitate ita laxari ſenſit, ut egeſtas hinc inde epulas

pene

pene anima ſequeretur. Iuba non miſericordia tantum motus; ſed & metu, ne huic ſponte mortem crederetur propinaſſe, nulli ſedulitati parcebat: Solari Arſidam, medicoſque urgere; & nunc ſuos, nunc illius miniſtros verbis convenientibus affari. Vt vero in deterius fama attollitur, Arſidam fato propinquum haud tarde vulgatum eſt. Dum trepidant comites, ſervulique; quidam illius mercenarius ex Eubœorum colonia, qui in Oſcis Neapolim condiderant, tempus locumque furto nactus, haud modicam prædam egit. Sacculus erat ex carbaſo quem ſub veſte reconditum idonea cura Arſidas ſervabat. Illic pretioſum aliquid ineſſe Græculus diu ante conjecerat. Dumque veſtes laxantur ægrotanti, & ſui ignaro, ipſe familiaris officii ſimulatione acceſſit, detraxitque non ſentienti ſarcinam, &, cæteris pietate & metu occupatis, ſeſe domo proripuit.

Vbi autem primo impetu mali ſedato Arſidas loqui potuit, à Medicis quæſivit, quid de periculo ſuo, quid de itinere ſentirent. Medici proſpera eſſe ſigna ad valetudinem reſpondent: Sed ventriculum & cæteros nervos, qui, intemperie frigoris afflicti, febrim toti ſanguini aſperſerant, aliqua quiete recomponendos eſſe. Optime actum iri ſi non ultra quatriduum morbus profectionem differret. Ille cum Diis queſtus tali in tempore moram offerri, ad Iubam convertitur: &, Litteras, inquit, quas ad Regem Poliarchum habeo, nefas eſſet hîc ſiſti meo caſu. Si dabis qui viæ duces ſint, has ſtatim per nuncium ex meis tranſmittam ad Regiam. Hîc deinde acquieſcam patientius, donec ire per morbum licebit. Laudavit Iuba conſilium; addiditque, præſto eſſe qui, quemcumque

cumque Arſidas deſtinaſſet, ad Regiam comitarentur. Tum Arſidas faſciculum quærere, cui erant litteræ Argenidis commiſſæ. Prorſus is erat qui domeſtica mercenarii fraude perierat; quem ut à veſte divulſum obſtupuit, & vidiſſe omnes negarunt, ſtatim vires furioſa indignatio ſuffecit. Prohibentibus medicis exiliit de lecto, interminatuſque eſt domeſticis ſuis mortẽ, ni propere redderetur chariſſimum pignus. Vrgebat inſanus quæſtionem, Deoſque appellabat & homines; nec ſine ſuſpicione circumſpiciebat in Mauros, qui primum ægrotanti adfuerant. Spoliatam deinde intuens veſtem, & nunc illam, nunc ora dilanians, quærebat quis familiarium propius ægrotantem acceſſiſſet. Sed omnes adfuerant, & tali in ſtatu in pietate poſuerant tangere collabentem. Tum demum eadem doloris acerbitas, quæ languentis robur intenderat, conſumptis viribus, pejus invalidum dejecit. Ægre ſuffitu, & violentis odoribus reddita vox eſt: qua ut primum uti licuit; Si me, inquit, fortuna deſtituit, morbo & ſuorum audacia violatum; at non ego me deſeram, non Principes meos. Date ceram & ſtylum. Hodie ad Regem ſcribam. Intra biduum, etiam vitæ periculo, utcumque lectica viam exordiar. Protinus Phorbantem vocate; hunc volo cum meis hodie litteris proficiſci. O fortuna! Is ipſe Phorbas erat, qui cum furto aufugerat. Ergo & in navi & per urbem miſſi qui quærerent; tandem renunciant, fruſtra operam à ſe conſumptam. Statim Arſidæ ſuſpicio. ſceleris incidit: quam tamen diſſimulans, ad forum, ad portum, redire præcipit, qui non profutura diligentia abſentem veſtigarent. Nec ſegnius advocat Iubam; ſub-

motiſque

motiſque cæteris; Fallor, inquit, aut perfidia mercenarii mei hanc ægritudinem mihi facit. Cur enim lateret; præſertim me ægro, & vitæ ambiguo; niſi prædam ſcelere nactus, non me tantum ſed & Africam fugeret? Si amatis Poliarchum, vindicate injuriam quam latro huic intulit. Dimitte ad proximos portus qui nuncient ne ullus temere peregrinus in navibus recipiatur. Sed quam occultiſſime poteſt procuranda hæc quæſtio; ne, ſi reſciſcat exploratores in littore eſſe, alia fraude noſtram ſolertiam eludat. Ego apud meos hodie diſſimulabo me quicquam durius de eo ſuſpicari; ut fallamus flagitii conſortes, ſi quos forte apud nos reliquit. Iuba rem curæ ſibi fore aſſeruit; ſtatimque per homines fidos vicinorum portuum magiſtratibus quæ videbantur ſcripſit.

Sed hæc Phorbas ante conjecerat, meriti ſui conſcientia acuente metuendi ſolertiam. Is perpetrato ſcelere adhuc ignarus quid eſſet in furto, latebras ad recognoſcendam prædam quæſivit; ſcilicet ſi nihil inveniret perfidia & periculo dignum, omnia ad Arſidam relaturus; quaſi hæc ægro, nec patienti, ad tutiorem detraxiſſet cuſtodiam. Ecce autem exſolutus faſciculus catenulam primum dedit ex gemmis, quæ nexili auro ligatæ, per æqualia ſpatia tumebant; Tres deinde annulos cum grandibus gemmis, modico lino diviſos, ne attritu venuſtas artificii periret. Pauci in fundo reſederant nummi ex auro. Quæ omnia Arſidas, ad incerta fortunę, corpori ſuo applicita ſervabat. Præter hæc, tabellæ inerant, longe Arſidæ pretioſiores reliquo cenſu; illæ quæ itineri dederant cauſam, ab Argenide ad Poliarchū. Phorbas omnibus diligenter inſpectis, ſuæ quidem

audaciæ

audaciæ gratulabatur gemmas & aurum. Sed hæ eum litteræ turbabant. Ad Poliarchum videbat eſſe miſſas. Vnde tamen, aut à quo, non noverat; & verebatur, ne plus illæ turbarum, plus in eum exploratorum cierent, quam aurum aut gemmæ. Ire ad portus non placebat, vix dubius hos in ſe obſideri. Interiora Africæ, nec fidem in hominibus promittebant, nec exitum, quod quærebat, habebant in Europam. Tandem ſceleris & neceſſitatis ingenium ad novi facinoris pericula incertum coëgit: Iret ultro ad regiam; Poliarcho eas litteras daret; & in ipſo ſcelere præmia ſummæ fidei ambiret. Poſtquam igitur fallendi rationem, omnemque mendacii contextum polivit, in proximum oppidum profectus, illicq; percunctatus quæ via ad regiam duceret, celerrima ſibi & illi quem viæ ducem aſſumpſerat jumenta conquiſiit. Tertio die, urbem ex montis cacumine inſpexit: Tum equo & ductore dimiſſo, ipſe ſolus pervenit ad cuſtodes; vultuque pallenti, (quippe quam ex compoſito exterminaverat curſu) ſe ad Regem Poliarchum feſtinare, ambitioſe iteravit. Illico deductus ad arcem eſt. Et tunc quidem minus vacabat Poliarcho, poſt longam forte inſomniam acquieſcenti. Sed Phorbas ad Gelanorum deductus, cum ſupercilio monſtrabat, ſe magna, & quorum procuratio celeritate conſtabat, nunciaturum adveniſſe. Quis eſſet, dicere juſſus; Regi, inquit, melius dixero. A Sicilia ad eum advenio. Litteras fero; & heu vereor ne hac ipſa mora quam facitis, corrumpatur negocium, cui delectus, pene in curſu ſpiritum amiſi.

Siciliæ nomen audiſſe, illinc quoque afferri litteras, & nuncium aliquid ingens trepidatio-

ne præferre, viſæ ſunt Gelanoro cauſæ idoneæ dormientem Poliarchum compellandi. Sedatior tamen acceſſit ad ſtragula; ne terrorem, à ſomno excitatis, & adhuc ſui incertis, periculoſum, primæ Regis vigiliæ infunderet. Tuſſi igitur & modico veſtigiorum ſtrepitu pulſatum ita affatus eſt. Adſunt, Rex, à Sicilia litteræ, & nuncius neſcio quid feſtinat. Nihil cunctatus Poliarchus reſedit in lectulo, & nuncium adduci præcepit. Intrat ergo immani fiducia cubiculum Phorbas, quod ſecundum Deos potiſſimum timere debuerat; ornatamque fabulam, non plus verbis quam geſtu & fronte, in hunc modum exorſus eſt. Ego, inquit, ex Arſidæ amicis ſum, ô Rex. Is ad te Sicilia proficiſcens, inde ſecum me advexit. Cum te diu quæſiiſſet, tandem ad victoriæ tuæ famam curſum huc tenuit. Nec jam procul eramus littoribus, cum noſtrum navigium peiratæ tribus lembis circumſiſtunt. Arma pauci habebamus; placuitque compluribus ante pugnam deditio. Ita proditus Arſidas cum familia & ſarcinis in eorum poteſtatem conceſſit. Sed cum, direptis omnibus, novæ prædæ ſtudio flagitarent, princeps eorum ſtrictam in Arſidæ ora ſicam intentans; Video, inquit, ex cultu & ſupellectili te hominem magnarum opum eſſe. Itaque niſi præter hæc quæ cepimus tria talenta præſentia numeras; ego ex his catenis (nam illi catenas jam dederant) jugulo ſoluto in mare te provolvam. Et Arſidas; Vnde mihi præſentia hæc talenta, cui nec libertatem reliquiſtis? Imo, ſubjicit prædo, cum de tua navigatione percunctarer, te ad Mauritaniæ Regiam ire profeſſus es. Certe non te oportet illic eſſe ignotum. Quemcunque tuorum volueris, ea lege vinculis

lis eximam, ut, niſi intra hoc triduum ſit in iſto littore cum penſione quam poſcimus, certiſſime pereas. Nec fraudem mediteris: aut in nos vindices provoca. In ſtatione ſumus unde liber proſpectus eſt. Non mari; non terra, inſidias locus capit. Si is quem miſeris præter ſe ullum adduxerit, capite lues. Quin ſi interim naves in nos fortuna propulerit, fortunæ pœnas dabis. Cum ſic impia & barbara voce dixiſſet, dejectus Arſidas, ſemel atq; iterum nos omnes intuitus, tandem me propius juſſit accedere; &, Vide, inquit, mi Phorba, quantum fidei tuæ credam. Ex diligentia tua nunc pendeo. Vade ad Regem Poliarchum: quo loco ſint meæ fortunæ ſignifica. Non ille talentis tribus parcet in re mea capitali. Et ne ambigere poſſit, quin vera pericula nuncies, has litteras accipe. (ſimulque de intimo ſinu extraxit.) Scriptæ ad illum ſunt. Quis ſcripſerit, tua ſcire non intereſt. Ferendas tibi trado, non tantum ut pignus ſint fidei tuæ; ſed magis ne pereant, ſi me iſti peiratæ immerentem conficient. Ita dimiſſus, ad te, Rex, altero ad meridiem die pervenio: tantundem ad reditum ſupereſt, ſi vis Arſidam vivum aſpicere.

Inter hæc dicta, litteras Argenidis Poliarcho tradiderat, quaſi miſſas ab Arſida; quas integro lino ſinceras ut tentavit, ſimulque ſolitum Argenidis ad ſe ſignum conſpexit in cera, læto horrore infremuit. Simul tamen in periculo Arſidæ commotus, dum ſolvit epiſtolam; O quicunque mortalis es, inquit, cui Arſidæ fata commiſſa ſunt; ſi ſtrenuus eris, & eum mihi reddes, crede non te talenta prædonibus tria, ſed tibi ipſi ingentes divitias portare. Adeo memorem beneficii me dices. Tu, Gelanore,

propera huic aurum quantum ſatis eſt dare. Iam promptum eſſe oportuit. Vade, ne difficiliores ex mora prædones ſint. Sed ô, an incolumi Arſida in hos poſſe iri exiſtimas; & nefarios de ſuis lembis ad cruces deferri? Abominatus Phorbas meritum crucis omen, manum utramque vehementer intendit, ſtrictiſq; oculis, Cave, inquit, cave ô Rex, in hanc mentem te dederis. Lembi prædonibus veloces ſunt. Inſederunt plagam apertam. Truncum mehercule Arſidam vobis diſpergerent, fugaque inulta deſpicerent infœlices inſidias.

Iam Poliarchus ſolutas tabellas legebat. Vera erat Argenidis manus. Sed omnino lamentabilis oratio. Facinus vindictamque videbat Seleniſſæ; ſimulque Radirobanis impiam mentem, qui nefas non habuerat pudiciſſimæ virgini probra ingerere. Sed hunc quoq; jam non vivere, & quidem à ſe victum, ſolatio erat. At quid in Archombrotum remedii, urgente hymenæum Meleandro, & bimeſtri ſalute vix donata Argenidi? Cum deinde in ultimam ceram oculos flexit, ubi ſolet dies exaratæ epiſtolæ aſcribi; jam tempus quo aut ipſum redire, aut mori Argenidem oportuerat, effluxiſſe intellexit. Nunc igitur ſe damnare: nunc iraſci tempeſtati; nunc Africam devovere, in qua ſervanda putabat ſe periſſe. Sed omnia in Archombrotum vota, omnia odia recidebant. Ego me, inquit, ego ad tuam perniciem me ſervabo, atrociſſime æmulorum. Sequar fatum Argenidis, ſed perfunctus tuæ mortis ſolatio. Defuncti quoque pugnabimus. Pacem nec experiar nec concedam. Dum ejuſmodi æſtu pectus concutitur, cœpit invitus dubitare, an Argenidi fides ad promiſſæ mortis conſtantiam duraſſet.

dura[illegible] Quam enim naturale, ut vitam amemus? quam grata vis quæ ſicam in noſtra viſcera euntem moratur? Denique, Poliarche, (cogitabat,) finge oblatas nuptias, finge durum illi patrem, & deſtinatam illuxiſſe miſeriis tuis diem; an velles hanc periſſe?

Tanto turbine multo ægrius quam vulneribus afflictus, acciri Phorbantem jubet; cui aurum interim numerabatur; increpatque navigationem lentiſſimam, quod ſecundum poſt menſem demum Arſidas adeſſet. At ille errores cum fide memoravit; ut Cumis neceſſaria mora fuiſſet, ut in Gobryam incidiſſent, ut ab Italia venti impegiſſent claſſem in Africam. Lætus, qua eſſe tunc licebat, Poliarchus de Gobrya audivit; & quid illo factum eſſet percunctatus eſt: Neſcio, inquit Phorbas; niſi quod ſubaudiebam illum in Siciliam navigare. Aliquid ſpei miſerrimo amatori ſubjecerunt hæc verba. Sed Phorbas; Perdimus Arſidam, ô Rex, tam lenta cunctatione. Patiaris graſſatoribus hunc eripi, multo tibi certiora quam quæ poſſim memoraturum. Pietatem mercenarii collaudavit Poliarchus; quartumq; addi talentum præcepit; Forſitan quippe fore ex uſu, abſolutis latronibus non inanem Arſidam eſſe. Equum præterea notiſſimæ celeritatis attribuit; in quem Phorbas inſcendens Mauritaniam prætergredi feſtinavit, & ſe remotis littoribus cum præda ſubducere.

At vero Poliarchus, quamquam ex vulneribus vixdum ingredi valens, non differendum in Siciliam iter eſſe conſtituit. Acquieſcere enim in navi ſe poſſe; & neceſſaria ad curationem accipere. Id quidem Gelanoro non placebat: ſed nec fruſtra repugnare ſuſtinuit. Erat tamen

Arſidas expectandus, quem in tertium diem Phorbas promiſerat. Ergo præcipiti domino, & parari diſceſſum jubenti, diligenter parebat Gelanorus. Rectores triremium, claſſiarios atque nautas ad officia vocabant. Commeatus portabantur, ſolumque profectioni ſatis inſtructæ ſignum jam deerat. Nec poterat inhibere Hyaniſbe feſtinationem hoſpitis adhuc cruda vulnera miſſuri in diſcrimen; quæ tam ſubita conſilia eſſent, aut quid illi contigiſſet turbulenta profectione dignum, nec apud ſe conjiciens, & verita nimis anxia & indecenti cura exquirere. Is per ægritudinem animi excuſſa quiete, nunc Argenidi timens, nunc in Archombrotum odio æſtuans, ea nocte adhuc imbecillem valetudinem turbavit. Supprimere tamen morbum tentabat valentibus verbis, ne ſuorum conſenſu vetaretur per immaturæ navigationis pericula vitæ ſuæ illudere.

Cæterum vix biduum à Phorbantis diſceſſu proceſſerat, cum Gelanoro regium cubiculum forte egreſſo Arſidas occurrit, adhuc quidem ex morbo, ſed multo plus indignatione & mœſticia mutatus. Scilicet celerius quam expectaverant medici receptis viribus, poſtridie quam in eum Phorbas peccavit, auſus eſt ſe in lecticam conjicere. Reliquis diebus non dubitavit equo vehi, amiſſarum litterarum dolore, non ſe, non iter, laboremve reſpiciens. Quo prædonem perſequeretur? quibus verbis ſe excuſaret Poliarcho? aut qua fronte rediret ad dominam? Ita anxius regiam intravit; & qua Poliarchus habitabat deductus eſt. Gelanorus inſperato conſpectum lætiſſimo vultu excipiens; Nolo, inquit, alius Regi nunciet te veniſſe. Ibo, & illum hoc gaudio implebo. Sed Arſidas Ge-

lanoro

lanoro fortunam excuſaturus; Mane, ait, Gelanore. Eſt quod prius meæ cladis acerbitatem intelligas. Ille ratus de captivitate, prædonumque avaritia, qualem Phorbas narraverat, eum queri: Scimus hæc omnia, inquit, & præterea mox commodius dixeris Regi. Inter hæc verba Arſidæ elapſus eſt, præcipitatione gaudii nihil moratus revocantem. Obſtupuit Poliarchus, Phorbantis diligentiam æſtimans, qui tam ſtrenue Arſidam exemiſſet prædonibus; juſſumque accedere, & ſibi tunc primum ut Regi loquuturum amplexu occupans, non eſt paſſus venerabundum procumbere. Sed hic diu uterque erravit, dum Poliarchus quæ Phorbas de latronibus finxerat, pergit loqui; & ille de ipſo Phorbantis facinore Poliarchum dicere putat; miratus quæ tam propera fama hanc jacturam literarum ad eum detuliſſet. Dii bene, ô Arſida, (inquit Rex) quod te poſt tempeſtates, poſt latrociniorum mala, habemus incolumem. Tua clades, ex quo accepi, mihi plus doluit quam forſitan tibi. Tum Arſidas; Et hoc in ea maxime acerbum mihi, Rex, fuit, quod te ſcirem graviſſime illam laturum. Sed ignoſce tuo Arſidæ. Infelicitate mea, non ſcelere læſus es. Nec ſubirem tuos vultus, aut auderem experiri quid de me tua ira decretura ſit, niſi ſcirem quam ſapienter intelligas non in cujuſque poteſtate domeſticorum mentes eſſe aut fortunæ injurias. Tum Poliarchus: Quæ autem irarum hæc in te cauſa, mi Arſida? An quod maris pericula me propter ſubiiſti? quod te peiratæ, quod tempeſtas diripuit? Vbi vero noſter Phorbas? in quo ornando teſtari me decet quam ſis mihi eximius. Illudi ſe à Poliarcho Arſidas credens: Vtinam vero adeſſet

ille Phorbas! Innocentiam meam ſua pœna aſſereret. Sed unde tibi (ó Rex) Phorbantis hoc nomen? Quia, inquit Poliarchus, obliviſci non poſſum hominis tanta fide tuas res meaſque accurantis. Vtinam hunc vidiſſes, Arſida, nullas moras apud me ferentem, ne noxiæ tibi eſſent. Dum reſpirat, dum aurum numeratur, dum mihi flagitanti tuos caſus in compendium confert; inquietudine animi ſuſpenſus, jam viam ad te omni voto geſtuque videbatur præcipere. Quonam autem evaſere peiratæ? Credis ſi in eos naves dimittam, poſſe eorum curſum intercipi? Quos vero mihi peiratas, ſubjicit Arſidas, aut quam Phorbantis fidem memoras? Quem ſi ego, quem ſi tu! O Numina! ut libenter in diem non differrem quod debeo! Illum Phorbantem dico, inquit Rex, per quem nuperrime iſtas Dominæ meæ literas captivus miſiſti. Quid autem nunc videris fidiſſimum amicorum ignorare? Arſidas iis literis viſis, turbatiſſimo affectu, necdum ad læticiam apto, expalluit; diuque hoc ſolum repetiit; Literas habes? & à Phorbante habes? Quæ hæc monſtra, quæve inſomnia, ó Rex? Tum recepto ſpiritu; Prope, inquit, illi ignoſco, qui in totum noluit me perire. Sed ubi is eſt? Hominem non vidi, retulit Poliarchus, ex quo quatuor à me talenta prædonibus ferenda accepit, qui te tenebant. Tum Arſidas: Imo nemo captivum me habuit. O ſolertiſſimum caput! ô Autolyci parem! Ergo perfidiæ laudem & præmia invenit? & poſt me expilatum, non te etiam fruſtra tentavit? Ordine deinde cuncta recenſuit; Vt ipſe apud Iubam ægrotaſſet, ut ſpoliatus à Phorbante veniret excuſatum quod literæ Argenidis periiſſent. Huic

contra retulit Poliarchus,non ſine mutuo riſu, tragœdiæ ordinem quam Phorbas intulerat: cui ſaltem, inquit, ignoſco, quod hanc epiſtolam tot talentis permutavit.

Sed negotii moles, quod tunc maxime vertebatur, non eſt paſſa ſermonem utriuſque in Phorbantis facinore diutius verſari. Itaque ſemotum Arſidam cum de Argenidis valetudine Poliarchus rogaſſet: An tu exiſtimas, inquit, adhuc vivere miſerrimam virginem, & quam invitus miſeram facio? Quid auxilii, quid conſilii habes? quo ſatis interitu Archombrotus peribit? Solverem ab Africa vel hodie, Arſida. Sed hac nocte recruduerunt vulnera; ut non poſſim maritimam jactationem ferre. Interim dum vires recipio, validiſſimam meorum militum partem tibi & Gelanoro tradam. Conſuletis Dominæ veſtræ; ſi modo fortuna expectavit auxilium. Strenue ego adero; & vel morte vel victoria quietem inveniam. Referebat Arſidas tam quæ Argenis abeunti mandaverat: quam quæ omnino à diſceſſu Poliarchi contigerant: Maxime loquebatur de inſtitutis à Radirobane ludis, quorum fraude captivitas parabatur Argenidi. Neque parvam in his ſermonibus partem habebat Seleniſſa; ut peccaſſet, utq; in ſe ſtatuiſſet ultimas pœnas: Tum Archombroti gratia apud Regem, & in virgine ambienda blanditiæ. Tertius colloquendo aderat Gelanorus. Nam hunc omnis arbitrum vitæ nihil ſuarum rerum Poliarchus ſinebat ignorare.

Dum igitur illi ſua & Siciliæ fata diſponunt, præcipuumque omnium Archombroti exitium habent; Micipſa ab Hyaniſbe miſſus ad Poliarchum venit; nunciatque Reginæ fi-

lium patrio tandem littori claſſem applicuiſſe. Huic, ubi in Regiam aſcenderit, nihil prævorſurum officio ad Poliarchum veniendi. Simul exultantium tumultus cœpêre in regia audiri. Populus pars veſtibulum implebat, pars ad portum ferebatur. Coibant Optimates ad Reginam, ambiebantq; mitti ad Principem. Etenim Archombrotus, lembo præmiſſo qui eum adventare ſignificaret, mox ſtrenue ſequutus jam erat in littore. Naves eum comitatæ hæ ad portũ, qui oſtio fluminis dexter erat, ſtatutæ ſunt, hæ per adverſum flumen ventis ac remis agebantur; militibus qui ſe ad bellum venire crediderant, interdum querentibus quod nemo obſtaret. Ipſe Archombrotus, ut primum in arenam exiluit, Deos patrios, telluremque, & auras quas naſcens traxerat, veneratus, circum deinde oculos tulit in populum, plauſuque & acclamatione fervẽtibus prolixe reſpondit vultu hilari, & facilitate oris nihil deſtruente majeſtatem. Ad præcipuos inde converſus, excipiebat oſcula dextræ data, recognoſcebatque antiquas neceſſitudines; & verba, utique tempore & ſerie ambientium paſſim arctata, ut plurimum eadem diſpenſabat in varios. Diu in eodem veſtigio hæſit, numero ſalutantium urgente. Toto deinde itinere proximos de Regina, de patriæ rebus, & Radirobanis injuriis rogabat. Strictim omnia referebantur, ſed à variis, nec quid unum narrantibus. Hoc unum ingerebatur, defunctam periculo Africam; Gallos fuiſſe præſidio; Radirobanem occubuiſſe.

At vero Hyanisbe alios prius ſe filio frui impatiens, quamquam & mater & Regina, omiſit majeſtatem, exceſſitque cubiculo, & prætex-

tu videndi quam alacer circum filium populus eſſet, quamque ipſe inſignes (ita enim referebatur) milites duceſque haberet, ad atrium proceſſit, indeque qua ſe primæ palatii fores demittebant in oppidum. Et hanc procul conſpicatus Archombrotus deſcendit ex equo, majoribuſque veſtigiis & alacritatis genio citatis, medium iter confecit. Ac ut primum pervenit ad matrem, ſtolamque extremam oſculis ſtrinxit, flens illa gaudio non diſtulit coram populo blanditias quæ ſecreto debebantur. Tum illius dexteram tenens; Laudo pietatem, ô fili, quod tanto apparatu ad tuendam parentem veniſti. Sed ne ſolus ſis cui maternum affectum debeam, Rex Galliæ effecit; cujus victoria ſumus incolumes. Ille à Mauritania tua exitium depulit; ille matrem tibi ſervavit, quæ nunc in Sardinia ſerviret: Ipſe tyrannus male tentatam Africam ſanguine perfudit. Omitto, illi Regi adhuc aliquid amplius nos debere; quod & ipſe, & præter me omnes ignorant. Veni, fili, neque ante Diis patriis luſtrari propera, quam illum ſalutaveris adhuc ex vulneribus jacentem quæ hoc ſceptrum tibi aſſeruerunt. Archombrotus tot beneficiorum magnitudine perculſus, ſubita Gallici Regis charitate flagrabat; ſæpe tamen excuſans quod externis Principibus lentior fuiſſet in parentis patriæque diſcrimine.

Iamque ad Poliarchum præmiſſi, nunciaverant, ſi ipſi vacaret, Reginam cum filio adfuturam. Is, niſi morbo prohiberetur, ſe occupaturum officium reſpondet. Simul ex Optimatum ſuorum præcipuis duos ad Reginam & filium legat. Avidiſſime expectabat Principem videre quem Maurorum vocibus, & ipſi-

ipſius Hyanisbes confeſſione, in rariſſimis eſſe acceperat. Sed Hyempſalem appellabant; vero ſcilicet nomine, paſſimque uſitato. Clam enim Archombroti nomen aſſumpſerat, diſſimulando generi, cum ſecretus cultuque privato in Siciliam iret. Circa Poliarchum Proceres Galli quam maximo cultu erant. Proximus Arſidas colloquebatur. Sed poſteaquam Regina intravit, Archombrotum manu tenens, ſubito veluti monſtro perculſa eſt. Nam ut primum Poliarchus Archombrotum aſpexit, viciſſimque ab illo eſt cognitus, (ô fatum!) quæ procella, quodve fulmen, celerius deſtinatos curſus exequitur? quam tunc rabies, & indignatio, & avidus ſanguinis furor, mutatis utriuſque animis, vultus quoque corrupit? Ceu Meduſam aſpexiſſent ſteterunt immoti; mox trucibus oculis, necdum tamen omnia impetui indulgentibus, à fronte ad veſtigia contemplationem deduxêre. Stupebant fremebantque attoniti. Quæ hæc enim Deorum ludibria? Vt ſe mutuo colerent coivîſſe acerbiſſimos hoſtes, nec ingratiis in alterno vulnere immorituros? Repeteretne Poliarchus ab Archombroto Argenidem ſuam, quam vel nuptam vel extinctam credebat? Quicquid ſanguinis pro Hyanisbe pugnans non fuderat, an tunc in illius calamitatem miſceret ſanguini Archombroti, & indignam utroque orbaret ſolatio? Sed multo acrius fortunæ Diiſque omnibus iraſcebatur Archombrotus; indignatus illi hoſti ſe patriam atque matrem debere. Erubeſcebat ad pietatis & odii coëuntes affectus. Nam nec poterat niſi hominum ingratiſſimus, urgere fatale cum Poliarcho diſſidium, nec illo fœlice vivere. Senſim in utroque

exupera-

exuperabat inſania; nec aliud præter reverentiam Hyanisbes obſtabat quin polluerent ſanctitatem hoſpitii, & vel nudis manibus nimis lenta arma præverterent. Nec minus Arſidas viſo Archombroto vires amiſerat; trepidanſque; Perimus, Gelanore: Niſi ſe medium aliquis genius immittat, ſine ſcelere & ſanguine non abibit hic dies. Is ergo Hyanisbes filius erat? nemo ſcivit? nemo nefaſtos occurſus prævertit? O fœlix Sicilia, quæ furores quos fecit ſaltem non aſpiciet!

Hyanisbe inexpectato filii hoſpitiſque horrore perterrita, & ignara quid potiſſimum ſuſpicaretur; priuſquam intractabili veſania furor erumperet, dividere male coactum par inſtituit; de morbo deinde atque remediis quæſitura. Ergo primum Poliarcho; Ignoſce, chariſſime hoſpes, quod te intempeſtive de quiete exegimus. Cura valetudinem, ſine qua nec olim ſalvi eſſe potuimus, & modo non volumus. Imus ad Deos oratum, ut hic dies tibi nobiſque fœlix illuxerit. Converſa deinde ad filium adhuc in Poliarchi vultu cunctantem, voce ſubmiſſa, de cubiculo exire ſecum præcepit. Sequebatur ille imperium: Nec aliud Poliarchus adjecit quam ſe Deos quos adibat Regina ei propitios optare. At non ad templa Hyanisbe proceſſit. Major tumultus animum agebat quam qui durare poſſet in votorum ſolemnibus. Cæterum hæc Principum inexpectata averſio, ingenti conſternatione regiam primum, mox & urbem, & milites, implevit. Pavidi quæ hæc odia eſſent quærebant, aut fingebant. Optimates, qui Poliarcho aſtiterant, ſequuti violentiam Regis offenſi, quamquam ignari cur Archombrotus hoſtis eſſe meruiſſet,

jam arma inter ſe, pugnamque & cædes, loquebantur. Vbique in oppido factionibus laborabant paulo ante conjunctiſſimæ mentes, Galli, Maurique, & qui Siculi cum Archombroto advenerant. In tanto tumultu diſſidere facilius plurimis erat, quam deliberare cui ſe parti addicerent. Etenim præter Gallos, qui omnes pro ſuo Rege ſteterunt, vix aliquis fuit qui non diu ambigeret. Nam Mauris in Poliarchum ſtare, quem ſalutis ſuæ authorem paulo ante cecinerant, videbatur inhumanum. Siculorum quoque multi eundem eximie amabant. Tamen in tanto favore juxta ſeditionem ubique motus increverat.

Regina in tot curas una diſtracta, nunc tumultum exarmare, nunc filium, nunc Poliarchum mulcere eſt adorta. Et filio quidem primum, ubi ſoli fuerunt, ita loquuta eſt. Mi Hyempſal; expectabam reditu tuo tanquam inter duos filios triumphare. Sed utrumque intempeſtivus furor in meam perniciem, &, ni cavemus, in Galliæ & Mauritaniæ ſtragem, concitat. Qui hi motus fuēre? qui oculi quibus aſpexiſti Poliarchum? Me miſeram! quam pene nefas vidi? Sed non quæro odii cauſas, non uter æquius inimicitiis arſerit. Te nunc tantum per patrios Deos; &, ſi tibi viles ſunt, quia hos nobis Poliarchus ſervavit, per Siculos illos quos cum abires ab Inſula veneratus es; perque Argenidem tuam oro, des ſpatium iracundiæ tuæ, donec matrem audiveris. Non peto nunc odia poni, ſed differri, mi fili: Ego de reconciliandis animis veſtris videro. Tu, ſi hoc abnuis, at conſule ſaltem, qua ratione poſſis fama incolumi obruere beneficiorum memoriam quæ huic debemus.

Hæc

Hæc confuſo cum majeſtate metu ſimul imperans & trepida, loquebatur; cum illi relatum eſt, Poliarchum parare diſceſſum ab Regia. Is enim poſtquam æmuli conſpectu ſaucius cœpit odiſſe illam domum, ne ſuſpicione quidem vacavit, noxæ fore ſi in hoſtis poteſtate perſeveraret, ſi ipſi, ſi illius matri ſe crederet. Accendebant jam ſponte turbatum Procerum voces, urgentium metus, & ſedulitate monendi fingentium pietatem. Protinus ergo jubet Tribunis militum edici; ut ad regiæ fores militum partem ſiſtant, ſibi diſcedenti præſidium; confeſtim alii ex urbe educantur; & caſtris locum eligant non longe à navibus: In iis ſe inter ſuos pernoctaturum. Ne tamen aut nimia præcipitatione peccaret, aut Reginam læderet adhuc immeritam, cubiculi Præfectum cum ejuſmodi mandatis ad eam deſtinat; Habere ſe hoſpitii gratias, charitatiſque in ſuorum vulnerum diſcrimine perſpectæ. Recentibus filii amplexibus occupatam nolle ad ſalutationem provocare. Neceſſariis rebus ſuis ſe ab Regia quidem diſcedere: Sed priuſquam ſolvat à littore, beneficiorum gratiam præſenti habiturum, ſi illa patietur. Hyanisbe his auditis graviſſime concuſſa eſt. Exibat à laribus ſuis optime meritus hoſpes, ſibique præterea virtutum commendatione chariſſimus; & exibat quidem, ô facinus! aut hoſtis, aut tanquam ab hoſtibus. Quid faciat? quem prius alloquatur? utrum; ſi neceſſe ſit, æmulorum poſſit prius non amare? Sed tamen filius poterat credi ſeu viribus ſeu pudore ſibi facilior. Ad eum igitur verſa; Spondes, inquit, ô fili, dum mox redeo, quietem hic agere? Sponde; per jura materna te obteſtor; quæ ſi reſpuis,

nec hereditatem meam debebis agnoſcere. Cum ille promiſiſſet; ipſa propere ad Poliarchum ivit, jam limen cubiculi egreſſum, & equi quo veheretur frænum capientem in manum. Quamquam enim invalidus, tamen vehi lectica noluerat, ne Archombroto ſpeciem daret ſimulatione valetudinis certamen detrectantis. Hunc vultu Hyanisbe aſpiciens qualem habere ſolet calamitoſa innocentia, pænulam quoque diſcedentis corripuit; &, Per, inquit, tua in nos beneficia rogo, ut, priuſquam fidem meam diſceſſu tuo damnes, in ſecretum admittas tibi pauca prolocuturam. Puduit Poliarchum tantæ ſupplici id negare; rediitque in arcanam cubiculi partem. Quæ poſtquam arbitris vacavit, Regina lachrymas præmittens; Dii ſunt teſtes, ait, me nec fraude, nec conſilio malo objeciſſe oculis tuis illum propter quem me miſeram averſaris. Vtinam eum adhuc ignorares, utinam abeſſet, mihi forte plus mali ſuo adventu allaturus, quam Radirobanes unquam molitus eſt. Si in mea poteſtate illius animus eſſet; frangerem eum tibi, Rex, tam alte quam tibi ſubjectam me aſpicis. Inter hæc verba, immemor majeſtatis, ſe demiſerat ad repugnantis pedes, crebroque ſuſpirio nutans verba perdiderat. Poliarchus haud ſecius quam matrem veneratus illam ſuſtulit ab humo; queſtus non minorem ſibi injuriam fieri à Regina ſupplicatione tam abjecta, quam ea erat, qua ejus filius ipſi illuſerat. Tum Regina; Quæ ergo contumelia eſt qua te ille laceſſivit; aut quibus in terris in hæc malorum ſemina vos antea fata junxerunt? Poſſum hoc à te audire, hoſpes? Is enim dicere negat. An tu quoque obſtinato ſilentio me perdes: & neſciam

neſciam quo me fulmine Iupiter ſubvertit? Ne abſiſte, ne, obteſtor, meis penatibus, donec conſtiterit illud malum carere remediis. Pleraque tempore mulcentur;& odia,quæ ſilentio fovemus, profeſſa ſæpiſsime expirant. Quod ſi te & filium meum una domus non capit, ille recedet. An times vitam tuam mihi committere? Imple Gallico præſidio regiam. Præter tuos nefas erit armatum hic conſpici. Nam ſi perſtas, ſi miſeram relinquis, ejiciam domo mecaſtor & filium. Cur, te ad naves aut caſtra ſedente,regiam occupet periculo tuo emptam? Ergo pugnam depoſcitis? & tu quidem non jam viribus corporis nixus quæ pro mea ſalute exhauſtæ ſunt; ſed odio, & forſitan jubentibus fatis; quæ ſi in alterum veſtrûm peccabunt, ſequar ego morientem, & ſuperſtiti furias meæ mortis relinquam.

Adjecit deinde novos fletus, & familiariter pænulam,quam ille diſceſſurus geſtabat,de collo diripuit, tum cunctationem dubitantis pro aſſenſu callide uſurpans, gratias beneficii egit quod nondum acceperat. Vicit igitur Poliarchum tam vehemens & pertinax flentis oratio. Ego, inquit,ô Regina,diſceſſum,quem tantopere abominaris, imputabam humanitati. Scis non ſemper in poteſtate inimicorum eſſe impetus quibus odia fervent; quique potiſsimum mutuo aſpectu concitantur. Cogitavi itaque hanc arcem relinquere, ne aut ego aut filius tuus faceremus quod dolere tibi poſſet: Si tamen ita cenſes, bidui moram hic patiar, ut deinde me potius negotia adduxiſſe videantur, quam inimicitiarum atrocitas: Ea lege ne interim ille me, aut hunc ego conſpiciam. Cultum autem, quem hactenus tibi habui, cave, Regina,

na, putes his jurgiis eſſe libatum. Neque enim vel tu efficies ut eum amem, vel ille ut averſer genium tuum. Atqui, refert Hyanisbe, Deos ſpero, intra id biduum, compoſitis animis, exituram malignitatem ſortis, quæcunque vos in diſſidia cæcavit. Sub hæc, Gallorum proximos ipſa advocat; ſubridenſque, Plus, inquit, mihi Rex veſter curæ, quam omnibus vobis (Proceres) fuit. Affecta valetudine, nec dũ cicatricibus ductis, non prohibebatis itineris laborem experiri. Ego auté evici ne ſic perire velit. Extemplo mutata militibus imperia ſunt; & urbem tam inquietis modo rumoribus laborantem nova hilaritas compoſuit. Quippe omnia in majus fama tollente, jam plena reconciliatio rediiſſe Principibus, jam ira deſiiſſe in certiora amoris pignora vulgabatur. Ita facile Gallis Mauriſque convenit, qui inviti diſſenſerant: Memorque promiſſi Hyanisbe, edixit, ne quis in aulam cum armis præter Gallos intraret.

In hunc modum prima acie mali eluſa; Regina ad maturiora remedia ſe convertit. Sed ea reperire aut aptare non poterat, quamdiu ignorabat quæ illos cauſæ inter ſe committerent. Dumque dubitat unde certius hæc haberet, dedit ſe opportune occaſio. Timonides Meleandri ad eam legatus, quo ſui Regis dignitatem tueretur, Archombroto in urbem procedente hæſerat apud naves; per ſe deinde, non miſto comitatu ſecundusve alteri, Reginam aditurus. Sed illi mature de hoc tumultu relatum eſt. Nam & quidam ex Siculis comitati Archombrotum, huic properaverant nunciare; Poliarchum, quem diu in Sicilia viderant, Gallorum Regem eſſe: hunc apud Hyanisbem ægrotare ex vulneribus; & ad conſpectum Archombroti

chombroti mutuo odio fuiſſe ſuccenſum. Adjecerunt, Arſidam adeſſe Poliarcho. Mira hæc omnia viſa Timonidi. Erat Poliarcho in primis amicus: & olim ad eum à Meleandro legatus cum armilla quam Eriſthenes veneno corruperat. Hunc ergo adeſſe, & purpura quidem inſignem, lætiſſimus audivit. Sed unde Arſidas adveniſſet, haud immerito mirabatur. Facilius de Archombroti diſſidio rem conjecit: ab Argenidis amore eſſe hanc iram. Senſim enim in Sicilia tanti arcani fama eruperat: Vt nec cuiquam jam dubium eſſet quid Radirobanes peccaſſet in Argenidem, aut cur Seleniſſa periiſſet. De ſeipſo deinde ſolicitus, cogitabat utri parti præſtaret accedere. Nam ſi ſpecie officii ſui in medio perſeveraret, omnibus fore ingratum, nec inultæ, quicunque illorum viciſſet, ſolertiæ. Ad Poliarchum trahebat amicitia vetus, & Argenidis in eum animus: Revocabat ad Archombrotum Meleandri memoria, & habita ſibi fides quam nefas ducebat violare. Adhuc ſui incertus præmiſit qui Reginæ nunciarent ſe venire. Saltem enim explorare confeſtim rem debebat, & exactam Meleandro præſcribere. Fluctuanti Reginæ ſpes ſubito facta eſt, per hunc legatum poſſe cauſam reſciri tam periculoſi odii. Et propere illi loquuta, poſtquam de Meleandro quæ decebat rogavit; deflere Poliarchi & filii diſſidium cœpit; Illudque potiſſimum, quod neſciret tanti odii initia, ideoque nec medendi rationem. Nihil cauſæ videbatur Timonidi, cur tegeret non ſecretam aut pudendam diſcordiam. Paucis ergo monſtravit, Poliarchum tenuioris fortunæ ſpecie diu in Sicilia fuiſſe; & amore captum Argenidis ſperaſſe nuptias quæ deinde paratæ ſunt

Archom-

Archombroto. Nihil itaque mirum ſi æmuli, & imminentes tanto utique voto, acerbe & pro materia rixabantur. Rediit Hyanisbæ animus ad hæc verba; ut vix coram Timonide læticiam teneret. Cumque ille dubitaret an incolumi Archombroti gratia poſſet ſalutare Poliarchum, ipſa ultro ut iret admonuit; In ſe enim recipere id, & gratum filio ſuo fore.

Poſtquam Timonides diſceſſit, parumper Regina cogitavit quo ordine rem maximam exequeretur; certa, ex ſe pendere tantæ litis fortunam & exitum. Magnifice intumuerat, audebatque fortunam deſpicere. In memoriam quoque redierat, Poliarchum, ab ipſa invitatum ut in Sardos ferret Africæ opem, vultu commoto rogaviſſe, an Argenis Radirobani nupſiſſet. Hinc & amare Poliarchum credebat, & vera Timonidem retuliſſe. Cæterum ſic apud ſe conſtituit: Si tractabiles juvenum animi eſſent, hos in Siciliam dilato morbi remedio mittendos; Maxime quod in Meleandri conſenſu pars ſanitatis eſſet. Sin hæc odia ſine clade durare non poterant, confeſtim certiſſima pace exarmandum ſævientium furorem. Redit ergo ad filium jam paulo imperioſior, & quaſi docente Poliarcho de inimicitiis comperiſſet. Non mihi placet, inquit, ſilentium tuum: maxime cum nec pudenda aut te indigna ſint quæ retices; & hæc eadem ab æmulo tuo reſcire potuerim. Amatis Argenidem; Magnum vulnus juvenibus, & odii ambitioſa materies. Virgo, ut audio, quam in Diis non eſt qui aliqua dote non auxerit. Sicilia eſt in hereditate; Et, quod acribus animis præcipuum eſt, neuter à certamine excidere

ſuſtinet.

ſuſtinet. Ignoſco nobilibus ſtimulis; Diiſque ſimul gratias habeo quod non eſt ſupra medicinam iſte morbus. Ego, quod creditis neminem Deorum poſſe efficere, utique hoc negocium ſic peragam, ut ſimul odia ponatis, ametiſque Argenidem, & ſit ipſa utrique propria. Scis, mi fili, ſuſtinuiſſe me Argenidis nuptias, quibus inſtabas, donec ad me rediiſſes. Obſequutus es imperio. Intelliges non me fruſtra hæc juſſiſſe. Sed ſunt quædam de quibus te percunčter, ſi ſperarē modo poſſum ex amatore & æmulo vera audire. Quid moræ eſt votis tuis Poliarchus? Siquidem nunciabas, modo annuerem, omnia ad hæc nuptiarum fœdera tibi procedere. Dic, gnate mi; Nam & tua intereſt, ut hoc intelligam. Perplexus Archombrotus quæſtionem hanc audivit; quia pudebat confiteri, Poliarchum placere Argenidi. Nihil igitur officere nuptiis ſuis Poliarchum reſpondit. Sed ſe iraſci æmulationi illius, qui quoad poterat ſimplicem Argenidis animum moleſtis & inutilibus fabulis impleret. Tum ſubdole Regina; Quid ſi autem his artibus mentem virginis avertet? an ne ſic quidem obſtabit hymenæo? At concitatior juvenis; Cogeretur mehercule puella à parente; cui non minus quam mihi probantur hæ nuptiæ. Exilium deinde Poliarchi à Sicilia memorat, bellumque in Lycogenem & victoriam ſuam. Sed quamquam toto narrationis contextu ſibi favebat, non latuit Hyanisbem, illum quidem Meleandro, ſed Poliarchum Argenidi eſſe præcipuum.

Multo igitur quam ante hilarior, cum filio cænavit. Satis enim in eam noctem quæſitum videbatur. Poſtera die ad Poliarchum

redit,

redit, non inſtructa verbis modo, ſed & conſilii ſerie, quam nox & mora ſuggeſſerant. Poſtquam blandius compellavit, juſſitque extra ſermonum ſuorum arbitrium qui aſtabant conſiſtere; Mirabar, ô hoſpes, quid tu ac filius meus eſſetis irati; Sed audio id amoris utique magni & excuſabilis ingenium eſſe, unamque Argenidem facere veſtram litem. Si ita eſt, ego me vobis ſalutarem profiteor. Sola ſum, cui ad utriuſque morbum medela ſufficiat. Quid in re placida tot queſtibus, tot jurgiis opus? Adhuc res in integro eſt; fœdera imperfecta, innupta Argenis. Ego te lætum, & ſine pugnæ diſcrimine victorem; ego te filio pacatum (quid horres, abnuiſque?) efficiam. Nec mirere qui procedere poſſit pollicitatio tam immanis. Prædem hanc manum accipe, nihil me præter id quod futurum eſt dixiſſe. Confuſus tot ambagibus Poliarchus, & prope ſe deludi exiſtimans, omittere Reginam aut orationem obſcuram, aut hos omnino de Argenide ſermones rogavit. At illa; Adhuc majori monſtro te ſuſpendam, ſuaviſſime hoſpes; Volo enim mihi Argenidem debeas, neque hanc tamen filio meo eripiam. Sed ita fatum eſt, ut ſubito apertoque remedio curari non poſſitis. Simul vobis in Siciliam eundum eſt; & literæ quas vobis committam reddendæ Meleandro. Illico finientur diſſidia, & uterque de amore deſinet queri. Inſanire Hyanisbem Poliarchus credebat, cum ſuos illa Penates arulamque deinde afferri imperavit. Quæ poſtquam menſæ impoſita prunis concrepuit, nebulaque ſuffituum obtexit, breves Deos, his diris Regina ſe obſtrinxit. Audite, præſentes genii, Præſtitum vigiles formæ; qui apud nos nati, hanc domum & patriam ſervatis;

ſervatis; Si quicquam Regi Poliarcho mentita ſum, aut niſi ei conſilio meo incolumitatem, quietem, gaudium fero? Deſtituite hanc domum præſidio; vel ea integra, mihi & filio malum & perniciem date. Poliarchus ad religionem obſtupuit; Reginæque reſpondit, ſe Diis iiſdem, quos ipſa appellaverat, innocentiæ teſtibus uti poſſe. Nam priuſquam Archombrotus pedem in Siciliam penetraret, ſibi Argenidis affinitatem fuiſſe promiſſam. Res illum bene compoſitas intempeſtivis deſideriis turbaſſe; &, quia virgo mutari faſtidiebat, ſolicitaſſe ad tyrannidem Meleandrum; ut liberam & Principem virginem durus pater mittere vellet in coacti matrimonii ſervitutem. His & ſimilibus verbis paulatim repetentem animos, qui qualicunque pace deceſſerant, continuit Regina: Neque enim ſe veniſſe ut iræ tumorem ſubjiceret; ſed ut reconciliatione, quam certam afferebat, cum ipſis frueretur. Quantulum autem eſt quod peto, amiciſſime hoſpes? nimirum ne ante ad capitalem rixam deſcendas, quam videris perfunctum Meleandrum lectione epiſtolæ, quam ego perſcribam. Pollicere mihi modo hanc à jurgio armiſque continentiam, ô Rex. Ego tantundem de filii mei patientia & fide recipio, & aſſero tibi. Vobis deinde per me licet, armis & odiis cuncta miſcere.

His auditis, illum diem ad deliberandum Poliarchus popoſcit: moxque Regina iiſdem pollicitationibus filium adorta eſt; cui & ipſi ea eſſe deliramenta videbantur. Sed petere & promittere perſeverantem, duriſſimum erat pertinaci iracundia repellere. Et viſum utrique eſt, nihil eam nimium flagitare. Moræ ſiquidem pretium erat, ſi illius ad Meleandrum literis

teris ſine armis & ſanguine exitum inveniret contentio. Sin in vanum promiſſa reciderent; adeo ejus venia pugnare licebat, ut nec jure ei poſſet iraſci qui per alterius cædem viciſſet. Itaque aſſentientibus illis in hunc modum fœdera perſcripſit; ut neuter præteritas exequeretur injurias; neuter ſuos concitaret ad pugnam, donec ſimul vidiſſent Meleandrum. Irent in Siciliam, quamprimum vulnera Poliarchi navigandi poteſtatem facerent; neuterque dolo malo in induciarum leges peccaret. His ita compoſitis, deinde Hyanisbæ difficillimum fuit, à juvenibus impetrare ut ſibi colloqui ſuſtinerent; Quod, inquit, potiſſimum urgeo; ut civium militumque jurgia tollantur, quæ fortaſſe vel vobis invitis paulatim exardeſcent, niſi publico pignore temporariam hanc pacem firmetis. Quid deinde gravamini vos fidere, quibus adeo certa ſum interceſſurum fidiſſimæ charitatis ſacramentum, ut, ſi eo me voto fata fraudaverint, non repugnem vel hoc odio quod nunc inter vos eſt vindicari meorum promiſſorum vanitatem? Nec contenta authoritate & gratia ſua Poliarchum filiumque tentare; Gelanorum & Arſidam, quos apud Poliarchum potentiſſimos eſſe videbat, precibus & donis aggreſſa eſt: item eorum præcipuos, quibus familiarius utebatur Archombrotus. Impetrato inter eos colloquio; quid ambo loquerentur, quiſve inciperet, vana & anxia penſitatione libratum eſt, & coram Hyanisbe (nam Poliarcho filium adduxit) ſe intra præſcriptas formulas tenuerunt. Nec ſæpius coire ferebant; Quamquam amicitiæ genius qui eos in Timocleæ domo primum afflaverat, jam hoſtilibus animis ſe rurſus quærebat inſinuare;

fatiſque

ſatiſque mutuo ipſi iraſcebantur, quæ hanc odiorum neceſſitatem feciſſent. Sed in mitiora lapſos conſilia, revocabat identidem imago aſſidua Argenidis, pudorque ne priores viderentur reconciliationem optaviſſe.

Per eoſdem forte dies incommodum accidit, quod unum ex vulneribus Poliarchi inter majora & periculoſiora neglectum, adeo magnis doloribus incenſum eſt, ut adhuc imbecillibus membris febrim refunderet. Nec ipſi quam Archombroto ægrius erat navigationem differri. Nam in induciis erat ne altero abſente alius in Siciliam iter præciperet. Ergo impatientes moræ, & ſaltem ſcribere cupientes; ne literæ inſidiis occuparentur, ex fidiſſimis aliquos eo legare conſtituunt. Et Archombrotus quidem Meleandro atque Argenidi ſcripſit, nulla in Poliarchum contumelia: ſed tantum excuſans quod tardius rediret, tum ex matris imperio, tum ne fœdo timore invaletudinem æmuli Regis videretur in occaſionem habuiſſe rei gerendæ. Ferendis epiſtolis quidam Bocchus notæ in Archombrotum fidei delectus eſt. At vero Poliarchus diu ſecum exegit, an & ſcriberet Meleandro. Sed obſequutus eſt ſuadenti Arſidæ, ſcripſitque; ne ſaltem Argenidis patrem videretur negligere. Magis quæſitum eſt an Arſidas cum iis literis in Siciliam rediret. Verebatur ſuſpiciones Regis, & in tanto favore Archombroti cæca & ex tranſverſo pericula. Sed ſi redibat, hactenus tempeſtas excuſabat hunc cũ Poliarcho congreſſum: ſin cum eo perſeverabat, poterat deprehendi furtiva legatio. Ergo eum placuit proficiſci: Et huic quoque Timonides, amicitia & factione junctiſſimus, literas ſuas ad Regem & Cleobulum credidit;

didit; ſic publicæ rei memor ut & ſuam prudentiſſime curaret.

Interim ex Sardinia afferebatur, flagrare omnia civili incendio, Harſicora, & Cornio, Radirobanis nepotibus regnum quod ambiebant atroci bello perdentibus. Statim Archombroto ſpes facta eſt, gentem factionibus diviſam, & adhuc arma Africæ horrentem, ſi celerem hoſtem haberet, opprimi poſſe. Ne ergo collectæ ex Sicilia vires perirent, ſecunduſve Poliarchi triumphis apud ſuos Mauros eſſet, (quandoquidem tunc vacabat, morbuſque Poliarchi differebat Siciliam) exercitum quem in Africam vexerat, adjunctis Maurorum auxiliis, illuc egit. Matri tamen & Poliarcho pollicitus, ſive vinceret, ſive adverſis uteretur numinibus, non uno plus menſe abſuturum ſponte ab Africa. Dimiſſum his legibus excipit præſentiſſimus Deûm favor, pene ſupra quam voluiſſet. Adeo enim fuit victoria in proclivi, ut præter audendi invadendique conſilia, & unius pugnę laborem, vix fortitudinis experimentum fortuna reliquerit. Primum vacuos portus nactus, præſidio illic relicto explicuit milites; mox & inſedit verticem montis unde illa inſalubris ſed ſegetibus fœcunda Sardinia proſpici poſſet; probavitque nomina quæ veteres à ſoleæ aut veſtigii forma indiderant, Sandaliotin aut Ichnuſam appellantes. Iam duobus prœliis Sardi inter ſe ſuper regno vires contulerãt; & cruenta certamina abſumpſerant fortiſſimos Optimatum ac militum. Sic miſeri patriam exhaurientes Archombroto pugnavêre; Cujus copiis in monte conſpectis, miſerunt qui de hoſtium genere ac numero referrent. Nam nec longe in ſubjecta planicie, bina illa patruelium caſtra conſti-

conſtiterant. Cumque audiſſent Mauros adeſſe ac Siculos, mare quoque claſſe eximia poſſeſſum, omiſere conſilium quod ad ſalutem unum ſupererat, civilia odia ponendi, conjunctiſque viribus eundi in hoſtem externum, & adhuc ignarum regionis. Alter quoque eorum Harſicora, jam proxima fractus acie, deſperanſque victoriam, ut regnum æmulo ſaltem eriperet, deditionem ſuorum fecit Archombroto. Adeo Penatum & patriæ charitas civilibus odiis concedit; ut patriam everti, ſibique alienum jugum accedere ſæpe homines malint, quam alicui populari concedere: tanquam parendi vilitas augeſcat, ſi te notis ſubmiſeris, & ſublevetur peregrinitate dominorum. At Cornius nobiliori impetu virtutem ultimam collegit; ſuoſque eduxit ad prœlium; & provectus in æmulum qui ad Archombrotum defecerat, illi vitam quidem eripuit; ſed nec ipſe ſupervixit, numero Maurorum obrutus; qui patruelium ſanguinem funeſto ambitionis exitu miſcuêre. Præcipua quoque hoc prælio Archombroti fortitudo Sardos perterruit; quibus tandem aut oppreſſis, aut fuga dilapſis, ipſe uſus fortunæ impetu, ad præcipuas arces admovit exercitum. Vix aliquot velitationibus interceſſere victi. Præcipuus labor fuit ad Calarim, effuſo incondite populo ad certamen: Sed intra mœnia compulſi, mutatis poſtero die animis de deditione legatos miſerunt. Virtiganem mors opportuna ſubduxerat, ne tot mala intueretur. Pauci externos dominos non ferentes, ſe ad Cunicularias inſulas recepêre, anguſto in freto quod à Sardinia Corſicâ dirimit. Inde tranſmiſerunt in Corſicâ; qua etiam ſequente victoriâ, adverſæ Liguriæ montibus latuerunt.

Cæterum haud obſcura inter Sardos fama erat, contigiſſe ira Deûm hanc Regibus & patriæ cladem; ob violatam à Radirobane religionem templi, quod ſanctiſſimum habebant, decem à Calari millibus, Iovi cœleſti nuncupatum. Multa fuerant ex auro argentoque ad aram donaria: & ipſius numinis breve ſignum ſolido auro priſci Reges ſacraverant. Quæ omnia Radirobanes in Africam trajecturus inani mutui nomine in ſumptum belli diripiens, ipſos quoque ſacerdotes contumelioſe repulerat; jam tum quidem multorum triſti præſagio, quod mox omni in Sardos calamitate aſſertum eſt. Nihil enim illo templo ducebant divinius; & Sacerdotes inclytæ famæ, pro præſentibus pene numinibus populo erant. Is rumor de ſacrilegio Radirobanis, & templi ſanctitate, ut à multis jactabatur, ad Archombrotum pervenit; qui, ſeu tactus cura numinum, ſeu Sardorum animos prona in ſuos Deos veneratione capaturus, templum inviſit. Ipſe ſitus, & locorum ſacer horror, ſuaviſſimi terroris pietatem ſubjecit incogitanti. Aſperæ erant rupes in radicibus collis, quas anguſtus limes ſecabat. His ſuperatis, brevia late virgulta placebant, alto ſilentio, & inculta ſimplicitate. Mox ingens porticus viſebatur, ita lumen ſuperne accipiens, ut nec tota caligo abſcederet. Subeunti porticum Archombroto, obvii hi verſus fuerunt, quos ligneæ tabulæ impoſitos ſic intrantibus Sacerdotes objecerant, ut vix omitti poſſent.

Non iſthic aurata domus, luxuque fluentes
Sunt epulæ, ſpondave ſopor pretioſus eburna,
Aut in carbaſeo Tyrius velamine murex.
Non gemma vibrante nitor, non perſona cantu
Limina,

Limina, non prono famulantum examina collo,
Atque avidas quicquid trahit in certamina
gentes.
Sed nemora, & nuda rupes, neglectaque ſqualent
Confraga: Sunt epulæ viles, juſſaque quietis
Hora brevis: Duro velantur corpora texto:
Et labor in pretio, & vitam mors longa fatigat.
At neque crudeles Diræ, vilique flagello
Sævit cura ferox; falſo non abditus ore
Ipſe ſua inſanus furit in præcordia livor.
Alma quies parviſque habitat concordia tectis,
Et ſemper niveo veri de pectore riſus.
Ipſa ſuæ meminit ſtirpis, ſeſeque Deiſque
Mens fruitur fœlix, & novit in aſtra reverti.

His perlectis Archombrotus porticum intravit, ad cujus latera pauperes duæ aræ habebant lignea ſigna; illud quidem Prudentiæ, quæ ſerpentes geſtabat cauda reducta vitantes magici carminis imperium: aliud Fortitudinis, manu utraque prægrandem geſtantis columnam. Iam ex templi myſtis duo, admoniti Archombrotum adventare, ad eum decurrerant. Ex quibus percunctatus de his aris, audivit Fortitudinis quidem atque Prudentiæ ſimulachra poſita eſſe, ut, qui in eorum familiam volunt aſciſci, intelligant, inconſultos impetus non placere numinibus, ſed animos ſic ad robuſtam prudentiam exactos, ut ſententiam non temere capeſſant aut ponant. Signa autem eſſe ex ligno, ut egeſtatem (qua ſpontanea amant perfrui) humilitas non precioſiorum deorum portendat. Archombrotus in eos intuitus, quia vilis corporum cultus non degenerabat à tam grandi Philoſophia, notavit macie quoque confectos vultus eſſe, & tanquam aſſuetos cœleſtibus motibus oculos non

bene durare in pompæ regiæ conſpectu. Hos ergo religioſius veneratus, poſtquam porticum emenſi ſunt, rogavit, quis ipſis deorum aut hominum præſcripſiſſet hanc vitam : unuſque ſubridens ; Fœlicitatis, inquit, cupiditas; quam vos quoque ſed diverſiſſimo veſtigatis itinere. Vos opes quærendo, nos fugiendo, experimur quæ ſint ſecuriores divitiæ ; Mentes quoque & corpora labore multiplici laſſamus : vos quidem ut ad ſumma humanarum rerum faſtigia perveniatis ; nos vero ne quid tale cupiamus. Ita Dii nobis humilitatem, vobis curas, utriſque laborem dederunt.

Hæc leniſſimi Sacerdotis libertas ita placuit Archombroto, ut illius genium domus jam intentiori affectu ſuſpiceret. Interim & cæteri myſtæ coiverant, à quibus deductus ad templum eſt, ſtatutuſque ad concipienda vota ; haud longe à cœleſtis Iovis ara; quam ſolam iis vatibus licebat auro ſericoque excolere. Sed & illa ornamenta Radirobanes detraxerat. Quod ut à proximis Archombrotus intellexit; Curabo vero, inquit, ut injuria quam ſacrilegio proximam hæc ara accepit deleatur ab oculis veſtris, & ſummi Iovis memoria. Simulachrum ex auro majoris ponderis quam antea fuit faciendum locabo. Cætera quæ ad numinis cultum ſunt, eadem indulgentia jubebo cumulari. At illi, Deos gratiam habituros, retulerunt; Se quidem nihil auro vel divitiis moveri ; niſi quo vulgus ad aræ majeſtatem ſuſpenſum ſumma omnia de Diis conjiciat. In cæteris, præoptare intra ſuæ domus ſepta facillimæ egeſtatis ſecuritatem. Scire ſe quoque ex ejuſmodi divitiis quæ à templis diripi poſſunt ſæpiſſime concitari aviditatem impiorum. Nec Radirobanem

banem peccaturum fuiſſe, niſi incauta majorum in Deos liberalitas, avaritiæ ſuæ irritandæ veluti inſidias ſtruxiſſet. Præſtare his rebus fana ornari, quæ aut ægre de ſuo loco detrahas, aut inutilia violando effeceris, quam pondere invidioſi metalli, quod multos ſuo precio invitat ad opulenti facinoris audaciam. Hinc iiſdem ducentibus, hortos primum, mox & cellas eorum, nec ambitioſa triclinia aſpexit. Anguſta ſupellex, vilia ſtrata erant. Omnia tamen ſic ad mundiciem facta, ut ſcirés fortes animos aſpernari luxuriem, non marcida vilique rerum ſuarum incuria jacere.

Contemplatus omnia Archombrotus, gaudenſque difficillimæ virtutis non laborioſo aut ingrato conſpectu, unum ex illis, magnę ſenem majeſtatis, omnem ejuſmodi vitæ ordinem, omnes leges, atque modum, jubet exprome re. At ille; Quid lucri ſit nobis, ex eorum abdicatione quæ mortales precioſiſſima habent, parco nunc dicere, ô Rex. Nam & magis quærere videris, quid agamus in iſto receſſu, quam cur in eum convenerimus; & præterea non verbis humanis ſolet oſtendi hujus aſperitatis utilitas. Dii ſunt ſoli qui arcano ſermone iis quibus viſum eſt hanc novam oculiſque & ſenſibus cæterorum ereptam fœlicitatem commendant. Dicam tamen noſtrorum ſtudiorum eſſe finem, ea mereri quæ ſuis amicis numina indulgent. Huic cœpto commodiſſimum putamus, in vitia, & immodicas cupiditates, aſsidua pugna decernere. Itaque quanto ambitu cæteri ad imperandum nituntur, nos refugimus à faſtu, & facilitati parendi animos aptamus. Vni ex noſtris facimus annuum in nos imperium, non emptis aut turbulentis ſuf-

 fragiis.

fragiis. Grave munus eſt illi quem ab ocio communi ſevocat ejuſmodi præfectura: & ſola ſpe redeundi anno emenſo in ordinem, ſuccedit ad exigui navigii clavum. Tanta autem religione obſequimur, ut hunc putes deſpexiſſe in animos noſtros, nobiſque imperaſſe quod ſponte malebamus. Præcipua tamen eſt cautio, (ut homines ſumus) ſi aut durius imperitet, aut nos ſegni vel rebelli conſilio abeamus à reverentia; ne foris hæc jurgia prodeant. Actum erit de pace quam quærimus, ſi ad externos arbitros aut judices deficiemus. Secundum hoc parendi inſtitutum, præcipua nobis eſt in ſocios compareſque amoris integritas. Invicem excuſamus, ac patimur, ſi quid animorum habitus forte pugnant, geniique diverſitas faſtidit. Nobiſque iraſcimur, cum quid in ſocio laudare aut ferre non poſſumus. Veſtitus, ut intueris, vilis; menſa frugalis, quietis tempora interſtincta vigiliis. Ita domito corpori imperamus; nec (quæ maxima hominibus cura) metuimus vices periclitantis dignitatis, aut voluptatum fugitivos & mutabiles vultus, quarum commoda ſponte neſcimus. Sed quamquam minimo contenti, tamen quæſito labore fatigamur, compertis ocii malis, quo vires non fruſtra humano datæ generi ſolvuntur, & fit ſenſim deſiderium vitiorum. Itaque quicquid temporis à Numinis cultu eſt vacuum, deſtinatis quiſque officiis colimus. Qui plus ingenio & animi luce valent, in contemplationes ſublimium rerum diſtribuuntur, quas deinde ſubjiciant oculis, & veluti ex alto deducant, ad uſum mortalium: Cæteri, quam quiſque natura artem admovet, ſequuntur; ut & ſufficiamus nobis, & alios juvemus. Neque extollendis hæc nobis, ſed purgandis

gandis apud te recenſui, ne te offendat noſtræ vitæ inſolentia. Scio enim, & quoſdam nova omnia ad rerumpublicarum ſecuritatem nimis univerſa ſententia damnare: & paucos annos eſſe, ex quo labentem in Deos pietatem hoc crudo vitæ robore ſuſtinere tentavimus.

Iam Archombrotum longior ſermo, & juvenilis impatientia ad alia adverterat. Itaque veluti cætera auditurus, eundem myſtam jubet poſtridie Calarim ad ſe venire. Ipſe ad remiſſiora inter ſuos convertitur; qui ex illius vultu pendebant, laudari an traduci præſtaret hos rigidæ virtutis conditores. Vbi tamen ad publicas curas nocturnum ocium fuit, ſummæ utilitatis res illi viſa, ejuſmodi exemplis imbui populum, & vocari ad Deorum reverentiam. Cum igitur illi myſtæ poſtero mane ex imperio ad ſe venerunt; quatuor ex ipſorum familia ſibi dari præcepit, qui Africam illis ſacris initiarent. Confeſtim ex ſenioribus duo, totidem de juvenibus dati. Ac ne Afri contemptu aut odio Sardorum, qui hoſtes modo fuerant, eam faſtidioſius diſciplinam reciperent, delecti ſunt omnes externi: Ligures duo, totidemque ex Gallis. Nam ex variis gentibus in eam domum multi conceſſerant.

Omnibus ad reditum comparatis, Archombrotus, cum commodioribus locis impoſuiſſet præſidia, per præconem in concione proclamat, ſe matri Hyaniſbę quæſiiſſe Sardiniam. Id Deos annuiſſe, ne utrique amplius genti diſcordia Regum in perniciem eſſet. Iure quoque majorum debitam ſuæ ſtirpi Sardiniam tandem fata reddidiſſe. Inde Sardis Proceribus ſecum aſſumptis, iiſque pręcipue qui Reges ſanguine contingebant, tam opportunis uſus eſt

ventis, ut triceſimo, ex quo abierat die, novi regni inſulas fronti matris circumdaret. At vero Poliarchus & id fatum incubuiſſe Sardiniæ gaudebat; & hoc ductu Archombroti contigiſſe cruciabatur; adhuc ignarus quantum ſibi illa victoria eſſet effectum. Forte inter milites Gallos qui ſpectaturi reditum Archombroti ſe cum vulgo ſtipaverunt in arena, quidam avidius hæſit in amictu oculis ſuis inſueto, quem ſeveri illi myſtæ à templo Sardiniæ in Africam traducti induerant. Propius ergo acceſſit, ſocioque Gallicis libere verbis in eas veſtes jocatus eſt. Converterunt illico vultum ad patria verba myſtæ iidem, utpote Galli, in quos joci deſtinabantur: & hoc etiam mirati, in tam longinqua parte terrarum ſtatim repertos eſſe homines qui Gallice ſcirent. Alter eorum præcipue, jam provectæ ætatis vir, cum de veſte (ea circa totum caput fluebat) ora prompſiſſet, militemque in ſe ludentem aliquoties tanquam intelligens eſſet intuitus, facile aſtantibus Gallis ſuſpicionẽ fecit haud alienæ aut remotæ à Gallia regionis. Nam & color conveniebat, & oculorum decens vigor; nec corporis ſeſe venuſte inferentis gentilem habitum pietatis ſimplicitas in totum deleverat. Et hunc quidem magna præter cæteros cura obſervare miles cœpit, qui temere ludibundus acceſſerat; quia ſtatim ictæ memoriæ viſa eſt illius viri ſpecies, tanquam olim nota, recurrere. Hunc igitur poſtquam in urbem eſt ſequutus, ut conjecturam ſuam aſſereret, jam in hoſpitium intrantem Gallice ſalutavit; Nec alter humanitatis & linguæ commercium abnuens, eum ſalvere quoque juſſit.

Sic tunc quidem diſceſſum eſt. Sed inquieta deinde ſolicitudo tota nocte militem habuit, interdum

interdum objurgantem curam ſuperfluam, ſatiſque mirantem quid ſcilicet ſua tantum intereſſet vatem hunc noſſe. Die vix orto repetit Myſtarum hoſpitium; & colloqui iis petit. Sed jam illi ſimulatione ſolitariæ pietatis impetraverant ab urbe ſeceſſum in proximum fanum, quod arcano luco devium erat; revera Gallorum conſpectum vitaturi, quos in Africa improviſos habuerant. Accendit militem hæc ipſa abſentia; præcipitatoque itinere eos ante deprehendit quam ad templum pervenirent. Tum vero cum eos ſalutaſſet; quaſi hoc iter aliorum negociorum cauſa eſſet exorſus; Multum, inquit, debeo fortunæ, ô Iovis Sacerdotes, quæ mihi ſic vicinum ad nemus procedenti vos obtulit: amplius quoque debebo, ſi, quod ominor, ſperoque, populares mei eſtis. Pœnitebat ſenem myſtam quod ſubito & improviſo errore ſe pridie Gallico ſermone prodiderat. At ne inficiando faceret altioris rei ſuſpicionem, irritaretque curioſam militis mentem, & brevi colloquio fortaſſe explebilem; ſe quidem Gallum eſſe reſpondit, ſed apud exteros à prima adoleſcentia vixiſſe.

Ita initiato ſermone, cum ultro citroque perplexæ quæſtiones fuiſſent, magis magiſque fixus in dicentis ore miles exhorrebat ad pridem notos vultus, & à quibus ſæpiſſime juſtiſſima veneratione pependerat. Præter oris argumentum, tenor vocis certam ad fidem cogebat ultro credere cupientem. Poſtquam vero & notiſſima cicatrix læva in manu apparuit, (hanc enim conſpecturus, quaſi in amicitiæ teſſeram, myſta repugnante amplexus eſt,) victus ingenti ſuſpirio exclamat; Vbi vero tamdiu latuiſti, optime Regum? Non omnes tui

cives

cives peccaveramus, quos heu miſeros deſtituiſti. Quis vero iſte amictus? quæ à comitibus ſolitudo? quam omnia faſtigio tuo indigna? Simul repugnantis genua tenens, flere ubertim cœpit. Ille inſanire militem clamitans, riſuſque & indignationis ſpecie mutatus ad ſocios ſuos faſtidioſe convertitur. Sed & illos iſte militis ſermo turbaverat, in ſententia perſeverantis; Hunc Regem ſuum eſſe, hunc Aneroeſtum appellari: non ſe abſceſſurum à latere; Deorumque beneficio uſurum, qui tot annis fruſtra optatum ſic denique reddidiſſent. Tum ſenex inter jurgia, fictumque ſtuporem, ſe paulatim ad aurem militis admovit; &, O miles, ſi tempore, inquit, memoria tua vel oculi labaſcunt, aut aliqua oris ſimilitudine captus erras, modeſtiæ erit hos pacatius ludos movere. Sin Rex tuus ſum; hoc primum civis officium exigo à te, ut ſileas; & ſi lubet me ſequaris donec ſoli colloquamur. Tarda erat hæc cautio. Etenim quamvis miles parebat; quidam tamen ex Gallis, & Afris, qui in comitatu erant, novitate erecti amanteſque rem tantam primi dare in populum, illico in urbem dilabuntur. Cohortes duæ erant in Poliarchi caſtris ex illarum Alpium gente, cui Rex Aneroeſtus imperitaverat. Illi ſparſam ſubito famam amplexi, ſub æſtum novitatis nunc ſtupore, nunc temeritate reciprocante, tota protinus caſtra, mox & urbem; eo rumore implent.

Poliarchus cum Hyaniſbe erat, refectis ſcilicet viribus certum diem navigationi in Siciliam conſtituens. Hac conſultatione occupatum Gelanorus dubio inter credentem & aſpernantem vultu adortus; Neſcio, inquit, quid de Rege Aneroeſto inaudio; Hunc adve-

ctum

ctum à Sardinia cum cætera præda; & quamquam in veſte abhorrenti à cultu regio, tamen à populari milite agnitum eſſe. Excitatus Poliarchus repentino impetu animi in ſpe nimia caligantis, reſpondit, ſi vera res eſſet, hos ſe pro parentibus habiturum qui Aneroeſtum reddidiſſent, oppido vita ipſius charius munus; iiſque ſe debiturum, qui viciſſent Sardiniam, non modo quod amici, ſed propemodum Dii merentur. Hæc verba Regina avidiſſime excepit, pro maximo Deorum munere ducens, ſi tot nominibus devinctus Poliarcho ſuus Archombrotus, viciſſim ducente fortuna feciſſet quod juvaret Poliarchum. Porrectiori igitur vultu, & quaſi ſponte gaudentem ſimulatura, quid accidiſſet rogat; aut quis ille vir per tot vota ſeu quæri ſeu reperiri dignus. Omnia Poliarchus compendio amplexus; In prima pueritia ſe à prædonibus captum docet, ductumque ad Regiam Aneroeſti, qui multos Alpium ſinus tenebat. Illic ita eductum, optimi Regis cura. quid in ea fortuna & ætate ſenſerit ſorte regia indignum. Hinc ſe adhuc parentibus ignotum, belli caſu & fœliciſſima captivitate eſſe receptum. Prius vero quam aſſereretur in ſuæ ſtirpis decus, & à patre agnitus eſſet, Aneroeſtum ſeditione populari cum duobus quos habebat liberis, ut ferebatur, cecidiſſe in prœlio. Sed liberorum quidem corpora inter cæſorũ cumulos eſſe reperta; Aneroeſtum nuſquam inventum; quem ſi ſtragi clementior fortuna ſubductum in illum diem ſervaſſet, ſibi tunc demum propitios Deos, vitamque ſine exceptione fœlicem contigiſſe. Sed temere tantillis indiciis ſumma hæc gaudia præcipi; Militem decipi poſſe; aut Deorum hunc

vatem

vatem forſitan ambitioſam fabulam ſimilitudini vultus, ſi qua illi cum Aneroeſto extitit, aptaviſſe. Omnia impigre excutienda. Plurimos ſecum eſſe ex illius Regis domeſticis; inter eos, quemdam Creſtora, amicorum Aneroeſti præcipuum. Se ipſum, quando valetudo hæc erat, tanquam ſalutandi numinis cauſa iturum ad fanum in quod ille ſacerdos receſſerat.

Hyaniſbe ſpei favens quam ratam optabat, bene de Diis ac fortuna Poliarchum credere imperat; comitemque ad templum ſe promittit. Haud mora, accerſitus eſt Creſtor, olim Aneroeſti familiariſſimus, juſſuſque præcedere, & ſenſim omnia explorare, dum Poliarchus cum Regina ad viam ſe comparat. Major erat ſpes, quam ut Creſtor eam caperet. Sic propior contemnenti, revocatuſque ad lugubrem memoriam chariſſimi Regis, tanquam inutilem provinciam exorſus, cum pauciſſimis comitibus lucum intrat; nec longe à templi veſtibulo myſtas illos adhuc cum Gallo milite, qui rem prior deprehenderat, loquentes conſpexit. Tunc veluti militis affatum peteret, ſparſos per omnia oculos injecit in Aneroeſtum; Percurrit illico tota præcordia (ut in magnis & ſubitis ſolet) exultantis ſanguinis acerrima tempeſtas; Mox vero de geſtu, ac voce, & cicatricibus, poſtquam Regem haud dubie agnovit, exſolutis gaudio nervis, ſe ad proximam arborem excepit; cum nec loqui jam poſſet, nec moveri. Sed nec Aneroeſtus ad illius adventum minus contremuit. Veteris amici conſpectus blandiſſimo dolore incautum percuſſit. Simul timor eum invaſit, ne à ſuis agnitus ſuaviſſimæ ſolitudini eximeretur.

Aderat interim Poliarchus, præmiſſum ſcilicet Creſtorem impatienter ſequutus, templumque ſubibat cum Regina; cum oblitus ſui Creſtor, relictis ſtatim myſtis ad eum decurrit. Iamque ſatis quid afferret perplexo anheloque gaudio oſtendens; Habemus, inquit, Aneroeſtum, habemus Regem veterem meum, tuum alumnum. Ipſe eſt, ipſe, ne dubita. Pergiſne ad illum, Rex? an protinus tibi hunc ſiſto? Nihil moratus Poliarchus, qua Creſtor monſtrabat ſe contulit. Sed Aneroeſtus ſe interim arctam in ſemitam, qua devius maxime lucus erat, conjicere moliebatur; eum diem latere ſi poſſet, per deſerta, & gentes ignotas, alia templa deoſque alios petiturus; Invitabatque militem, ut, ſi ſibi tanquam Regi morigerus eſſet, aut comitaretur fugientem, aut hoc furtum ſuo ſilentio ſanctum haberet. Miles quidem repugnabat; adhucque in ea rixa erant, cum acceſſit Poliarchus, nihil pene jam dubitans, quin vere Aneroeſtus eſſet. Vt tamen ad illum pervenit, quia ingens multitudo coiverat, & turbatiſſimus ſenex non ferebat hunc tumultum, aliam veniendi cauſam commentus eſt. Lætor, inquit, Gallicam pietatem exteris quoque gentibus eſſe illuſtrem. Ego Deos, Antiſtes, tua opera exoratos mihi volo, ut ad ea quæ animus deſtinat propitii adſint. Veni ſodes ad templum hoc, quæ vota vel ſacra magis è re mea exiſtimes commodius monſtraturus. Exanguis illico Aneroeſtus ſequebatur trahentem. Nam Poliarchus ejus lævam corripuerat. Anguſtum erat fanum, armatique ad fores cohibebant avidiſſimum vulgus. Hyaniſbe cum ſuorum præcipuis jam ſtabat in teſtudine; quo poſtquam & Poliarchus cum Aneroeſto

neroeſto receptus eſt, eoſque ſequuti ad quadraginta circiter viri, ſtatim de imperio Poliarchi clauſum eſt limen. Eo acrior vulgi militumque expectatio increvit. Populus ab urbe decurrerat, vix in caſtris ſervabantur ſtationes. Sic ambitum omnem templi confertiſſima corona circumdedit. Sive tamen reverentia Regum, qui intus conſederant, ſive perplexæ rei ſubita magnitudo, adeo circumſtantium voces licentiamque continuit, ut ad ea quæ intus agebantur, ſatis quies & libertas ſupereſſet Principibus.

Iamque rem ordiri Poliarchus altiori ſermone parabat, cum Micipſa ab Archombroto ad Hyaniſbem venit. Is quippe hominum tumultu excitus, nec jam procul à luco, optabat tantæ quæſtioni adeſſe, ſi Poliarchus pateretur. Mora in Poliarcho non fuit. Nam & ipſe quicquid erat hoc gaudii ex illius habebat victoria. Dilata igitur quæſtione opperuère adventum Archombroti. Quo inter ſepta admiſſo, ita ad Aneroeſtum Poliarchus; Quod nomen tibi eſſe, vir optime, parentes voluerunt? aut quæ cauſa à Galliis in Sardiniam commigrandi? Ita effuſiori principio utentem, ſponte Aneroeſtus ad deſtinatam quæſtionem coëgit. Nam & conſtantiam motu primo excuſſam receperat; & non Creſtore tantum, aut milite, ſed aliis illic multis videbat argui ſuos vultus, ſi ſilere aut negare obſtinaviſſet. Qui ſis, inquit, haud dum ſcio; niſi quod ex purpura intelligo Regem eſſe: & lingua eſt qualis in Gallia genitis ſolet. Amicum te eſſe exiſtimem; quod videam te amicis quondam meis hic uti. Nam & Creſtora, & Simplidam agnoſco, familiares utique meos. Igitur, ut amicum, liceat per

Deos

Deos exorare, ut abire me ſinas quo deſtino. Sed ſi forte me odiſti; quid vis ultra ſupplicii? Regnum amiſi, nec repero: ſponte exul, ne vel inimicis officiam. Placet egere, &, num velim ignorari, ipſi ſciunt per quos hodie repertus ſum. En me priſtinæ ſortis oblitum; adhuc ingere graviora; præter Deûm iram nihil eſt quod recuſem. Sin prætere a non putas, aut non tibi expedit, eſſe me Aneroeſtum: ne time. Sinas modo ad ſolitudines abire. Vbi nemo ad verum coëgerit, Aneroeſtus non ero.

Hæc modeſto ſed grandi ſupercilio dicentem, nemo immotus audierat; maxime ubi Creſtor, manu illius ſublata prodidit cicatricem, quam ex vulnere ſuperfuiſſe Regi Aneroeſto populares meminerant. Ipſe quoque Poliarchus repetebat oculis vultus ſibi puero toties viſos. Etiam aures, quamquam diu deſuetæ, redibant ad familiarem olim ſonum, & pietatis tenerrimo ſenſu trepidum pectus lababat. Nondum tamen ſe confeſſus, exegit ab Aneroeſto, cur patria exceſſiſſet, cur latere, cur ſquallere ſic vellet. Tum ille; Nimis heu ſciunt mei, quorum & aliquot iſthic aſpicio, quo me turbine fortuna everterit. Furore malorum civium ad arma excitus ſum. Auſi illi aciem in me educere; & filii mei (nam duos habebam, tunc primum florem adoleſcentiæ ingreſſos) dum incautius pugnant, ambo pro patre & in oculis patris occubuêre. Perire & ego tunc poteram, ſi fatum fuiſſet. Sed opinor mens Deûm in fugam me compulit. In proximo ſaltu delitui. Hinc converſus ad externa auxilia perpetuo montium dorſo ad Ligures ſum delapſus. Illic enim validiſſimę gentes mihi omnis fortunæ ſocietatem promiſerant. Per has regnum

gnum repetere animus fuit. Cùm deſcendiſſem ad proximum mare, petiturus illam eximiam à Iano conditam urbem, ignotus in obvium intravi navigium. Sed nos venti in Sardiniam rapuêre; dumque nautæ in anchoris morantur, templi fama unde nuper advectus ſum me ad exorandum Iovem traxit. Illic vero & locorum ſpeciem admiratus, & ſacerdotum vitam; deponere omnes curas conſtitui, jactatuſque humanis tot cladibus, tandem Deos experiri. Nam cur patriam amarem tot meorum ſanguine perfuſam; rurſuſque non hoſtium magis quam ſociorum cruore mihi parandam? Cui ſceptrum deinde relinquerem? quid dulce in vacua domo? Duos omnino genueram; tertium olim fortuna tradiderat, non infra liberorum charitatem acceptum; quem de avi nomine Scordanem vocaveram. Mi pupe, ſi ſaltem ſupereſſes, ego te ad ſanguinis jura adoptione promotum Regem facerem. Tu aleam belli, tu caſus, tu labores lenires. Sed ille diu ante & omen & initium tot malorum, dum Gallos qui Rhodanum incolunt bello laceſſimus, prçda hoſtibus fuit, & amiſsi memoria non deinde mihi diem moleſtiarum exortem reliquit.

Sic dolenter hos caſus referenti, non amplius poterat Poliarchus ſolatia differre: ſed collectis diu lachrymis ſubito madens, ſe in illius collum projecit; paulumque cunctatus ne vox ſuſpiriis enervis abiret à majeſtate; O optime pater, inquit, ſeu te mavis dominum vocem, ſi tibi Scordanem habere tanti eſt, en illum tibi reddo; tu eo fruere, tu redi ad vitam. Ego Scordanes ſum. In hanc vocem fixis uterque ſed inutilibus oculis dulciſsimo errore elanguit. Par cæterorum admiratio erat alto ſilentio

lentio

lentio marcentium; ut nil loqui aut quærere vacaret. Hærebant omnium animi, paratos, ac veluti exertos affectus, quacunque Poliarchi & Aneroeſti colloquia juſſiſſent, impenſuri. Denique Aneroeſtus: Vt Scordanes ſis? ô Rex! Vt Scordanes, inquam, meus? Vt vivas, ut imperes, ut teneas Aneroeſtum? Dii boni! ſed quo pignore affirmatis veſtrum hoc munus? At Poliarchus; Vides præterea, inquit, tuum Deorumque illorum ultorem, quos in te pellendo improbi cives violaverunt. Oppetiêre nefarii, aut acie, aut lictorum ſecuribus. Illis ego prædam eripui; tuoque regno potitus ſum; quod nunc tibi incolumi, pater, reſtituo. Quibus viribus, quæris, tantum in hoſtes potuerim? Britomandis filius bellum hoc geſſi. Nunc & paternum imperium (Dii enim meum nuper parentem ſibi ſociaverunt) tibi trado. Tibi ego, tibi, Pater, ſecundus ſim. Tibi obſequi glorioſius erit, quam cæteris imperare.

Novo ille gaudio refectus, ſæpiuſque ad Deos votis & luminibus rediens, amplexus eſt Poliarchum. Iamque & Hyaniſbe acceſſerat, & Archombrotus Aneroeſto reperto Deos faventes, ſuamque victoriam, gratulabatur: Nec abnuebat Poliarchus tantum ſibi hoc caſu præſtitiſſe Archombrotum; quantum is ipſi, Radirobanis morte. Creſtor ac Simplidas, cæterique, ut licuit, Aneroeſto admoti, non oſculis, non alloquio explebantur. Supra omnia jactante ſuam operam milite, gaudioque & ſpe præmii feroce, qui Regem prior agnoverat. Sic diviſus in multos vix tandem ad Poliarchum Aneroeſtus redit. Ambo mediam Hyaniſbem excipiunt. Archombrotus, proximus matri, præibat. Ita templo digreſſi, per militum & populi

puli cuneos viam ægre moliti ſunt. Adeo dum officio omnes certant, dum cernere aſpicique concupiunt, nulla viarum libertas ſatis explicat ab urbe caſtriſque proruentes. Nam & illi in quorum rem nihil erat ſeu Aneroeſtus, ſeu Gallia, tamen ſive adulaturi lætiſſimis principibus, ſive ſponte in immodicam hilaritatem proni à ſalutatione plauſuque non ceſſabant.

Vbi in regiam venerunt; affuêre ex Poliarchi imperio, qui regio indumento Aneroeſti paupertatem mutarent. Sed ille nunc tenere ſuam veſtem, nunc purpuram manu repellere; Mirantique & multum obteſtanti Poliarcho, ut mœſtitiæ inſignia poneret, negavit ita de ſe meritos eſſe Deos, ut ab illorum familia abiret. Bene ceſſiſſe, quod is regno ſuo potiebatur, quem omnibus votis heredem optaſſet. De cætero, rurſus nolle impacatis negociorum fluctibus exerceri. Ne ſibi pretioſiſſimam paupertatem eriperent; aut crederent rebus ſuorum inutilem eſſe; qui familiarius ad acceſſus Deorum promotus, eos amicis conciliaret. Multa hæc & ſeria optimi ſenis ad vitam obſcuram pertinacia, confeſtim variis ſermonibus præbuit cauſam; dum illi conſtantiam laudant; hi vero mirantur quid ad Deorum cultus faciat tantus rigor in moribus. Nam nec deerat argumentis Poliarchus, quibus Aneroeſti hæc auſtera incuſaret conſilia, revocaretque cunctantem ad aſſuetas Regibus curas. Aneroeſtus omnium voces (plures enim eadem ſuadebant) excipiebat patientiſſimo ſilentio; adeo ut crederent multi hæc ad animum pervenire gaudentem expugnari. Ita diu cunctatus, ſive ut omnia quæ ingerebantur una oratione everteret, ſive ut interim dato ſpatio ornaret defenſionem,

mere-

mereretur que audiri pari omnium pace; vultu tandem modeſte ſublato in hunc modum exorſus eſt.

Summam aliquam eſſe mentem, quæ omnia condiderit, ipſa lex Solis nunquam errantis ab orbita, tum Lunæ & cæterorum ſyderum ordo totiuſque naturæ ingenium, ſatis hominibus perſuadet, quos nec ſapientiæ ſuæ ſuperba opinio, nec brutis animantibus pejor negligentia cæcavit. Putes autem, ſanctum hoc Numen, à quo tot ſunt eximia, Deum, inquam, qui, omnium origo virtutum, fas rectumque mortalium animis ingenerata ratione præſcripſit, iis vitiis delectari quibus paſſim naturam corrupimus? Non poteſt hanc quam cernimus legem naturæ dediſſe niſi juſtiſſimus author; Iuſtus autem ille non erit, ſi feret abire impune tot ſcelera. Vbi igitur amor recti, & ambitus ineundæ cum Diis amicitiæ, ſimulque cœleſtis iræ timor, tetigit animum; nihil illi antiquius eſſe debet, quam recedere à vitiorum periculis jam tot mortalium exitio infamibus. Ea vero pericula partim nobis inſita habemus, partim ab aliis in nos incurrunt: Et in hæc omnia efficaci remedio iſtam ſolitariæ ſeveritatis religionem invenimus. Primum enim cupiditates immodicæ, quibus ipſi nobis ſumus infeſti, ſic in hoc genere vitæ fracto impetu exarmantur, ac ſi feris manſueſcere edoctis dentes quoque & unguium aciem ſubtraxeris; ut neque deinde, ſi in naturam redierint, facile poſſint habere quo ſæviant. Nam deſiderium voluptatum contrario ſeveritatis uſu ſuam pertinaciam apud nos dediſcit; &, ſi veluti ex cinere illa flamma reſurget, nihil tamen in egena ac veluti agreſti domo effecerit, in qua deſunt

ſuper-

ſuperfluæ inſtrumenta luxuriæ. Aviditatem quoque fruſtratur ſimpliciſſima paupertas; & ad ſuperbiæ ſtimulos erubeſcit ſqualida vita, & ſe ipſam deſpiciens. Sic illa, ſic cætera mentium mala, ut eſt ira, invidia, timor, audacia, in hoc ſancto rigidoque ſecreto, tanquam deſtituta alimentis incendia, expirant; Præſertim ubi mens vitiorum jugo excuſſo ſibi ipſa ſe reddidit; timidæque cupiditates, & aſſuetæ parere, priuſquam aliquid velle auſint aut nolle, conſulunt rationem. Eo modo, qui nobis acerbiſſimi ſumus hoſtes, reciſo aut correcto effrænis naturæ impetu, ad ſanam utilemque virtutem adigimur.

Venio ad hæc tela quæ in nos ex aliorum hominum contagione comparantur; ſæva illa, & nimium certa; ſiquidem plures exiſtimem exemplo quam ingenio peccare. Quia morum conſortio placere amicis cupimus; rarumque eſt diu vivere cum improbis, nec de vitiis primum mollius ſentire, mox illis & infici. Superbiam, aliorum ambitus accendit; contentionem ad opes, cæterorum aviditas. Fraudibus appetitus, animum antea forte inſontem, ne inultus ſis, ad fraudes applicabis; & ex hoſtium in te odio diſces odiſſe. Cum præterea multi in virilis gloriæ titulis ponant ipſam peccandi audaciam, timidoſque, & gerendis rebus ineptos, eos exiſtiment qui Diis obſequuntur; illius opinionis metu haud pauci aſſueſcunt peccare; magis ſcilicet ut illis probentur quibus virtus eſt vilis, quam quod ſint vitia apud ipſos in pretio. Hæc autem omnia à domeſticis ſuis ſubmovet familiæ noſtræ integritas, in qua, ut paucis abſolvam, contagionem improborum vitamus, & præter ſuſpicionem ignaviæ, timere Deos licet.

Sed

Sed ut preſſius ad me accedam; quoties ipſa fortunæ negociorumque malignitas Reges ac Principes viros ſummis illecebris præmiiſque invitat ad peccandum? maxime cum ea occurrunt, in quibus illud quod æquum eſt videtur diſcrepare ab eorum gloria, aut ſecuritate regnandi? tunc quidem ſimulare, ac fallere, & diſſentire à ſuis utique verbis, egregium in Regibus putatur; quaſi Dii, quam ipſis impoſuêre mortalium regendorum provinciam, ſine ſubſidiaria vitiorum ſcelerumque cohorte adminiſtrari non poſſe voluerint. Nunc vicinis & immeritis gentibus ſubjicere diſſidia amant; ut, occupatis & infœlicibus aliis, ipſi certius vacent: Nunc ſociorum Regum amicos largitione ad ſecretorum proditionem ſolicitant. Quid mulctare interdum in cautionem innoxios, quaſi crimen ſit poſſe peccare? quid vulgi negligere injurias, ſi bello utiles viri eas intulerint? Ea omnia qui ſagacius fecerit, adeo famæ plus comparat, ut vel ex iſtis qui adſunt multos mirari exiſtimem, quod hæc tanquam injuſta, Diiſque inviſa, perſtrinxerim. Atqui illa mihi grave regnum fecerunt; non tunc quidem cum ipſe regnarem, eademque peccarem, aut paria; ſed ex quo, caligine utilitatis & conſuetudinis excuſſa, jam veluti ſequeſter nubem miratus ſum unde evaſi. Ignoſce, Regina, tuque mi fili. Veſtram ſortem non damno. Fortium eſt, veſtrique ſimilium, ſancto virtutis fræno regere nimiæ fortunæ & exerrare conantis libidinem. Sed ego debilior timeo illis turbinibus impar eſſe. Neque vero purpura ſola iis periculis infeſta eſt. Omni ordini, omni pene ætati vitia inſidiantur; Ingenſque in cuncta remedium eſt à noſtra diſciplina,

plina, quæ jubet ea pro vilibus habere propter quæ alii peccant.

Poliarchus tam inſuetam rigidamque ſapientiam nondum probans, interpellat dicentem. At ſi te, inquit, optime pater, omnes audimus, deerunt oppidis cives. Non arva exercebit agricola; Non nauta, non vector ſingularum commoda regionum mutatis mercibus pervulgabit in cæteras. Deerit artibus cultus, quaſcunque non neceſſarias hominibus eſſe veſtra ſeveritas putabit. Sola erit in veſtris deſertis frequentia; ac, quoniam connubia reſpuitis, unius ſeculi genus humanum. Aſſentiebatur Poliarcho Hyaniſbe; multique, tanquam publicam cauſam agenti, vultu & oculis favebant. Sed Aneroeſtus, quaſi in ſe deductus, mox frontem hilarius porrexit; ut eum ſcires parum Poliarchi argumentis moveri. Si quem vero ex iſtis qui nos audiunt (ait) animus ſubit experiundæ ſuavitatis quam habet noſtra auſteritas, ne illum, ó fili, argumenta tua deterreant, neve ſuo cœlibatu credat ſolitudinem quam times orbi inducere. Vltro nobis accedat. Adhuc populis proletarii ſupererunt, adhuc artificia vigebunt; reſtabuntque non modo quot ſat erunt urbibus terriſque colendis; ſed etiam quos exuberante hominum genere fata gregatim aut vehementi Sirio, aut terra movente, aut denique bellis exhauriant. Deſine, inquam, vereri, ne toti hominum generi deſiderium veniat ſe in diſciplinam noſtræ Philoſophiæ dedendi. Dii enim hoc beneficium magis habent eximium, quam ut illud tanto populo indulgeant; Nemini autem abſq; eorum impulſu venire hæc rite mens poteſt; nemoque in ea, niſi iiſdem juvantibus, durare; Quia defecti animi ſuavitate hu-

mana (quam nos ſcilicet omnem abjicimus) tanquã ab exoſa cruce diſcederent, abſque arcano paſtu eſſent divinæ voluptatis. Vt vero non aliis quam in legitimam lectis militiam numerat Imperator ſtipendia: Ita Superi iis ſolis quos ad hoc vitæ genus ipſi accerſivêre, hanc guſtationem promunt ſolidæ ſuavitatis, & ad conſtantiam valituræ. Si quis igitur non tam ſibi propitius quam fortunæ iratus (quia forte non ſpes illi, aut ambitus, ſucceſſit) noſtrum portum turbulento petit ingenio, in quo ei impune liceat indignari querique de fatis; hunc ego, niſi certa Deûm ope exuat hos affectus, nec fore conſtantem in diſciplina auguror, & plus mali invecturum noſtros in mores, quam boni in ſuos. Præterea, qui levi impetu, (qualis ſæpe adoleſcentum eſt) ex quadam inconſulta teneraque imagine quam de virtutis præmiis concepêre, ad labores noſtros accedunt, illi, ut librata fundis ſaxa, primum quidem in his ſtudiis immodice fervent, mox ceſſante machina, mirantur ſe languere. Præter ſtimulos pietatis, metumque Deorum, rationis, fortitudinis, patientiæ res eſt; quæ omnia cadunt in paucos. Non veſte quam gerimus, non nomine, non domo, conſtat noſtra diſciplina; addo nec laboribus corporis; quos haut raro graviores avaritia vel ambitus imperat, aut in damnatis exigunt metalla vel remi. Sola eſt animi ſimplex ac hilaris in Deos propenſio, quæ hæc omnia conſecrat, inutilia alioquin, aut ſæpe profana. Quippe abjicere divitias, à dignitatibus recedere, prohibere ab animo inquietas humanarum rerum curas, magnæ demum virtutis eſt, ſi hæc fiant conciliandorum ſibi numinum cauſa. At ſi quis ab honoribus aut divitiis abit,

ut ea jactetur reliquiſſe, vel ut ad majora perveniat; ſi quis negocia effugit ut torpeſcat in ocio; aut de paupertate ſe jactat, quam minantem ideo ſponte prævenit ne neceſſaria videretur, illũ quidẽ fraude nihil profutura vel hominibus vel etiam Diis imponere velle exiſtimo.

Non igitur omnes (fili) ad hanc philoſophiam compello. Nam, pro ingenti mortalium numero, pauci omnino volent ſectari vitæ noſtræ reconditam fœlicitatem; & ex his ipſis adhuc quoſdam, ſuo, non Deorum, conſilio nixos, aut fruſtra aut cum pernicie illam viam inſtituturos denuncio. At omnibus ſaltẽ bonis precari me dices hanc mentem, ut à rerum civilium tumultu ad nos ſecedant. Ne id quidem mihi in votis eſt. Quis enim pia bella improbis inferet? quis Rempublicam geret? aut unde impotentibus vitiis frænum; ſi omnis ſe virtus ita in ſolitudinem ac paupertatem det, ut fracta & abſens non viribus aut pudore ſceleribus impiorũ poſſit obſtare? Magna eſt provincia, quam Dii illis deſtinant, quos ſorte naſcendi, vel ſecretis ſtimulis, jubent, non fuga ſed bello in vitia certare; neque cupiditates enecare, ſed regere. Tales viros & eſſe, & honoribus frui, publice intereſt; tum ſacris præſidere, tum fieri patresfamilias; impiiſque in hoc terrarum orbe miſtos, temperare illorum audaciam in Deos, numinumque in mortales ſæva conſilia. Vt cæteros hic omittam; quid ſapienti Rege fortique præſtantius? Si exemplo, ſi legibus emendabit ſæculum, ſi ad Deorum cultum ſuo exemplo cives adiget, quanto fæcundior virtus hæc erit, quam ſi in ſolitaria ſanctitate ſeneſceret? Cur igitur majorem hanc palmam ipſe à Diis non expetam, quæris? Quia arcano

ſenſu

ſenſu admonuêre me conſilii ſui, ut ſenectutem meam oblectem ſua pace, nec de regno jam curem, quod non præter eorum arbitrium amiſi. Sed hodie maxime viſi ſunt hanc mihi quam amplector ſolitudinem imperare, poſtquam, ô fili, in te relatam intellexi mei regni domuſque fortunam. Tanti heredis quem Dii ſponte tribuerunt auſpicium facit, ut quod regnum in hunc libens deponerem non ſuſtineam ab eo recipere.

Scio quid præterea dicturus ſis, optime fili: Si à negotiis abhorreo, ſi templa nunc tantum, & victimæ & cæteri Deorum cultus placent; at in tanta tua fortuna ſervorum greges fore, qui maneant meos nutus; qui lectulos ſternant, qui convivia parent, & euntem ſtipent ad templa. Illas autem divitias nihil periculi aut turbidi habituras, quia dum ſoluto animo Diis vacabo, tu in ſolicitudinem ſucccedes, illique præterea quos præpones familiæ meæ. Ne ſic quidem mihi perſuadebis abjicere inopiæ libertatem. Nam ut abſit hæc cura parandi aut ſervandi divitias; certe alia mala ab opulentia abeſſe vix poterunt; deliciarum conſuetudo, corporis blandiens cura, pietatis quaſi ſuperfluæ oblivio; tum illi affectus, qui ſerie juncti divitiis hærent; ſibi eſſe in precio, alios tanquam ex ſolio deſpicere, nullam ferre injuriæ imaginem, & aſſenſu eorum corrumpi qui adulationis præmia quærunt. Nec facilius putem admiſſis opibus cæteras cupiditates excludere, quam in concitato mari ſe rapidiſſimo alicui fluctui permittere, ſed in alios nolle devolvi. Cum igitur quod reliquum eſt vitæ, donare Deorum cultui ſit animus, liceat infeſtam huic conſilio opulentiam fugere, ne ſuo utique

guſtu, eorumque affectuum quos perpetuo comites habet, captæ & impari menti vitia reponat, graveſque cogitationes & fruſtra in ſydera conantes deducat in terram. Quid miraris me ad paupertatem reſpicere, non quidem in qua egeam, ſed parvo conſentus ſim? quæ neglecto corpori inducat ſui contemptum? quæ vacuo animo libertatem faciat cœleſtis commercii? ac ne me tuæ gloriæ ſalutiſque incurioſum exiſtimes, quæ tibi, tuiſque exercitibus, fili, propitios Deos paret?

Tam ſeveram orationem adeo miti & compoſito vultu habuit, ut conſtaret, non hanc fingi conſtantiam, à qua cuperet cogentibus amicis diſcedere. Omnibuſque non adumbratam virtutem verius, ut ſolet, colentibus; Saltem, inquit Poliarchus, noſtrum in Siciliam iter ne deſere, ô Pater. Te Dii verebuntur. Seu mari, ſeu terra, fœlix auſpicium facies. Vbi in Galliam redierimus, ſpondeo quo placebit inſtituto te victurum. Et id quoque patriæ debes, ut hanc potiſſimum tuo exemplo facias meliorem. Parum moratus Aneroeſtus, id ſaltem flagitanti non negavit. Ad convivium deinde ab omnibus itum. Iam enim patientior Archombroti Poliarchus, cum eo apud Hyanisbem cœnavit; ſatiſque viribus inſtauratis, diem cum Regina ad profectionem deſtinavit, qui poſt eum ſecundus luceſceret. Scripſit igitur Hyaniſbe promiſſas ad Meleandrum litteras, filioque commiſit, cum arcula quam à peiratis eripuerat Poliarchus; identidem admonens, ut hanc inſtar fatalis ſarcinæ cum cura ſervaret, offerretque Meleandro. Puta autem (inquiebat) Erichthonium tibi tradi à Pallade. Si vincula reſignas, ſi quid feras intueris; fortaſſe te

perdes,

perdes, & operam meam. Sin trades Melcandro arcam intactam, videbiſque ex ea depromi fœlicitatem tuam, æquum erit te Regi Poliarcho habere gratias, qui latronum ſcelere amiſſam reſtituit. Agitatum deinde eſt, an una triremi vehi uterque poſſet. Sed majeſtas, & æmulatio, ſecuriora flagitabant conſilia. Tutius viſum, diſtincta quoque claſſe ire utrumque: ſed qui prior appuliſſet, alium in portu expectaret. Inde ambo ſuſtinerent conjuncto comitatu proficiſci ad regiam.

Interim nomina atque officia familiis Regum aſſueta Archombroti domeſticis imponebantur. Ipſe majeſtatis inſignibus cultus eſt, appellatuſque à matre Sardiniæ Rex, ne dignitate inferior æmulo eſſet. Memor quoque Hyanisbe ſe Gallorum fortitudine eſſe ſervatam, diſceſſuris Poliarchi militibus numeravit viritim donativum. Edicto deinde diſceſſu nulli ordines aut homines ceſſabant. Maurorum Procerum multi, Principem comitaturi, impleverant rates. Siculi qui cum Archombroto venerant, laborabant inter ſe factione. Multis enim priſtinus in Poliarchum favor redierat. Inclyta virtus, paulatimque vulgatum ſub Theocrines nomine robur, & facti ad gratiam mores, valebant tunc maxime cum eum Regem aſpicerent. Rurſus quod & ipſe Archombrotus virtutibus famaque erat clariſſimus, quodque ejus auſpiciis à Sicilia venerant, pudore onerabant tranſituros ad æmulum. Nam affinitas cum Argenide, quæ potentius quam cætera traxiſſet obnoxios, in incerto ſic erat, ut paſſim moderarentur affectibus; eſſentque in adverſam factionem clementes, ne, ſi ea vinceret, excuſationi & gratiæ locus deeſſet.

 Erat

Erat vetus in littore ara; incertus qui Regum poſuiſſet; pollebatque religione, quam tot ſecula auxerant. Illic Neptuno, ventiſque, aut thura pauperes nautæ, aut victimam ſolvebant, ſive in mare irent, ſive terra recepiſſet incolumes. Ad eam Poliarchum & filium, jam claſſem petituros, coëgit Hyanisbe; Nec dubito, inquit, utrique ad ea quæ mihi promiſit integram fidem fore. Sed de præteritis tantum jurgiis hactenus cavi; Scio vero quam facile cupidis belli principibus ea eveniant quibus ſoluta eſſe induciarum pacta aut jactent aut credant. Præterea veſtrorum amicorum aut militum culpa oriri poſſunt novæ injuriæ, neque iſtis comprehenſæ induciis. Si quid erit hujuſmodi, ego vos per ſanctiſſimam aram Dei, cujus regna jam ſubitis, devinctos hic cupio, ut illa nova annumeretis veteribus quorum ambo vindictam mei cauſa diſtuliſtis; neu quis turbo fœlicitatem præcipiat in quam ego vos mitto. Agite, chariſſimi juvenes, & mulieri veſtra cauſa anxię hanc veniam date. Interim paribus votis utrumque commendabo numinibus. Nam ſi rationem poſſum inire, cui plus timeam, Deos veneror, ut mandata mea neuter accuret, aut ſoſpitem deinde aſpiciat. Victi ſunt tam ingenuo amore; quodque illa jubebat, ad aram ſanciverunt. Tunc utrumque illa amplecti, & nunc uni nunc alteri per littoris ſpatia ſe jungere, plurima & ſæpe eadem monens: nec ſatiata abeuntium vultu, ſalutatos juſſoſque valere, iterum revocato ſermone morabatur. Neque illi ad tot ſuſpiria immoti reſtiterant. Aneroeſtum quoq; cum Poliarcho navigaturum Regina anxia monebat, ut in eam firmandorum fœderum curam ſuccederet.

deret. Nihil illi Poliarchum, nihil negaturum Archombrotum. Tanquam patrem, Deorumque interpretem, eum utrimque valiturum. Quam ſæpe mortales, & maxime juvenes, ad ſalutem compellandos. Denique cogitaret, maximum ſibi Europæ Africæque depoſitum creditum eſſe. Aneroeſtus, ſolicitudine Reginæ laudata, ſe illius quidem, & juvenum, ſed Deorum maxime cauſa hanc provinciam curaturũ promiſit.

Tandem hoſpitali officio datum, ut prior Poliarchus ad naves deduceretur. etiam comitante ad undarum confinia Archombroto. Cæſæ de more tunc victimæ, quarum exta, poſt rogatam Neptuni Deorumq; qui maris potentes ſunt pacem, ambo duces primos in fluctus projecerunt. Tunc & ipſe Archombrotus in prætoriam ſuam ſcapha delatus eſt. Strepebant longe littora voce nautarum, rudentumque gemitibus, & pelagus eruentibus remis. Addebat & claſſicum miles, per opportuna navigiorum loca in pompam diviſus. Dubitabat Timonides, lætari deberet an dolere, quod legationis onus tunc reditum ſibi prohibebat in patriam. Certe enim futura illic omnia ſciebat ſummo in motu; quali tempore in fortuna eſt an præſtet abeſſe an miſceri tempeſtati. More tamen humani ingenii, cum utrumque eſſet intutum, maxime redire placuiſſet, non alia magis cauſa, quam quia non licebat. Cæterum induciis, rite ſervandis, inter Reges convenerat, ut, ſi qui Gallorum in fœdera peccarent, Archombroti arbitrium eſſet; Ex illius etiam comitatu noxam eandem quicunque meruiſſet, de eo Gallorum eſſet judicium. Ne confuſa denique claſſe irent, partiti ſunt maria; pauloq; interior Archombrotus navigavit;

Poliarcho curſus apertos, &, ne obſtaret Archombroto, nimium æquoris permittente triremibus. Erat ex Sicilia Poëta, qui diſceſſuris Principibus breve hoc carmen cum tradere vellet, à Timonide eſt prohibitus; quia illis verſibus de eorum inimicitiis meminerat; quarum memoriam ſic objici inconſultum videbatur.

Cærulei fluctus, aſſuetaque flamina curvis
Horrendum iraſci ratibus; nunc parcite raucis
Nunc animis: Tantum, liquido quæ tramite fines
Quæruntur Siculi, placidis Notus ingruat alis.
Non, cum Theſſalicæ primum de margine ripæ
Semideos Argo vexit trans cærula Reges.
Tantus honos puppi, tot credita fata procellis,
Europa Libyaque Deos cerno æquore toto
Omnia ſolicitas partiri in munera mentes.
Hi puppes, querulos alii torquere rudentes
Adproperant; alii roſtris venientibus æquos
Subjiciunt fluctus, auraſque ad carbaſa ducunt.
Præcipue niveo late ſubnixa volatu
Pax Iovis imperio verba inter talia pontum
Mulcet, & alternis claſſes amplectitur alis:
Eſte Deûm juſſu mites vectoribus undæ;
Tuque ferox ſanctas Diſcordia ſpargere bello
Non auſis ſperare rates. Satis arma cruorque
Hactenus, & dubiis pulſata timoribus Aula.
Nunc mihi debentur mentes, quas fœdere longo
Componam. Nec quod ſunt Martia pectora Regum,
Deſperanda quies. Eadem quæ fervere bello
Corda jubet, jubet emeritos miteſcere virtus.

Dies jam plures erant ex quo in Siciliam applicuerat Arſidas, Poliarchi atque Timonidis ad Meleandrum & Argenidem litteras ferens; Nec tardior multo Bocchus advenerat, Hyanisbes & Archombroti legatus. Sed utroque celerior

celerior fama, mox certis firmata authoribus, jam in Siciliam pertulerat, Poliarchum ex Galliæ Regibus maximum, in Mauritania cum Radirobane pugna congreſſum, vitam hoſti eripuiſſe. Id mercatores nunciabant, qui Radirobane profligato, prius tamen quam cum Sicula claſſe Archombrotus perveniſſet ad matrem, diſceſſerant ab Africa. Motus rei novitate Meleander præcipuum mercatorum jubet ad ſe acciri; Tum ab eo diligenter percunctatur, ipſene audita referret, an adfuiſſet diſcrimini. Mercator, ſe tunc vero in Mauritania fuiſſe reſpondit, cum primo in auxilium Hyanisbes Rex Poliarchus exercitum expoſuit, & mox ſummis viribus Sardi venerunt. Bis deinde pugnatum referebat; tum Radirobanem à Poliarcho interfectum; quamquam incondite Sardi ab Africa ceſſiſſent. Vis fidem faciebat Meleandro; qui Radirobanis caſum animo volvens, & fœlicitatem Hyanisbes, maxime tamen hærebat in nomine Poliarchi; illene eſſet ſui ſervator, ille Lycogenis hoſtis, ille privato ſub habitu ſibi olim chariſſimus; ſed & denique expulſus injuria.

Neque minus Argenis (nam eadem omnia ab accerſito mercatore acceperat) ſtupebat ad omnia, lætis quidem, ſed ſuſpicioſis pluribus rebus tacta. Præcipue mirabatur, quid Poliarcho tantum commercii eſſet cum Archombroti matre, ut deſpecta Sicilia ejus præſidio vacaret. Ergo abſenti æmulo, & ignaro, conficiebat hæc bella, fidei & reditus immemor, dum fœdam lachrymis ſponſam omnis dies, omnis ſolitudinis locus exercet! Oderat ipſa amantem Archombrotum, non alia magis cauſa, quam quod ſe Poliarcho ereptam vo-

lebat: Et ille eundem æmulum, oblitus amoris & odii, ſic juvabat, ut deinde florentior procus in Siciliam rediret. Sed turbatum his cogitationibus virginis animum, placabat Radirobanes cæſus; proclivique in Poliarchum animo, Forſitan ille, dicebat, non Hyanisbæ, ſed mihi pugnavit; nec juvari Archombrotum, ſed Radirobanem everti ſic voluit. Nihil gratius accidere poſſe putabam, quam ſi Radirobanes periret. Cumulaverunt beneficium Dii, ut Poliarchi maxime ferro pœnas dederit. Inter hæc oblectabat animum ſuum victoriæ magnitudine qua Poliarchus celebrabatur, ſperabatque confeſtim aliquid litterarum ab ipſo accipere. Nam & commodum acciderat, quod ille mercator vel non audiverat in Mauritania quanto ille periculo vulneratus jaceret; vel, cætera, Meleandro & Argenidi referens, idipſum negligenter omiſerat.

At vero cum Arſidas veniſſet ab Africa, ut certior, ita acrior motus Principum mentes egit. Nam ille, Poliarchi & Timonidis litteris Regi porrectis, eadem quæ in iis nunciabantur longiori oratione expoſuit; maxime in Poliarchi laudibus hærens, quam late diceretur imperare; qualibus viris, quanta opulentia claſſem inſtructam adveheret; Vt bene pugnaſſet in Sardos; jamque ex vulneribus convaleſcentem adventus Archombroti atque conſpectus, ira, odio, æmulatione turbaſſet. Nec fuiſſe certamen dilaturos, niſi interceſſiſſet Hyanisbe furoribus, cujus precibus ambo dederunt, ut vel Meleandro conciliatore redirent in gratiam, vel in Sicilia potiſſimum odia exequerentur. Ne inimicitiarum quidem cauſam multum Arſidas diſſimulabat; quas ſciebat & à Timonide

Timonide eſſe perſcriptas, & à Boccho, ubi mox adveniſſet, efferendas in publicum. Cum vero adiiſſet Argenidem, & omnia narrando extuliſſet, (ut ſolent qui ſe credunt libenter audiri referuntque abſentia) facile excuſſæ ſuſpiciones ſunt, quæ virginem urebant. Omnis lætitiæ Gobryas conſors, captatis temporibus, nunc clam nunc publice conveniebat cum Argenide aut Arſida. Iiſdemque diebus Bocchus adveniens, quæ Arſidas attulerat confirmavit.

At Meleander, quicquid ſpei aut conſilii poſt expulſum Radirobanem ſumpſerat omittens, pene certam expectabat perniciem. Fruſtra non eſſe quod cum ſuis Gallis Gobryas in Siciliam venerat. Parva Lycogenem vel Sardos potuiſſe. Nunc Galliam, nunc Mauritaniam, quibus armis aut copiis Sicilia ſuſtineat? Sic dubius, & fatis iratus, jubet Gobryam vocari. Et ille tunc forte cum Argenide erat. Quæ nihil dubitavit, quin pater de Poliarcho interrogaturus illum accerſeret. Nam ſuper ea rerum novitate ſciebat acerrime eſſe commotum. Monet ergo diſcedentem, ne timide agat, aut de ſuo Rege diſſimulet. Eo loci rem eſſe, ut paulatim exui larvam oporteat. Forte qui vocando Gobryæ miſſus erat, retulit Regi, eum loqui Argenidi, & confeſtim adfuturum. Hoc quoque Meleandrum cœptæ ſuſpicionis pondere altius preſſit. Tamen venientem Gobryam hilariter intuitus; Quid tu, inquit, bone vir, tot diebus diſſimulaſti Principis tui nomen? cui mehercule tantum debeo, ut me in ingratitudinis diſcrimen perduxeris, non hactenus paſſus ejus gratia te melius haberi. Excuſavit ſilentium Gobryas. Neminem quippe ipſo Meleandro melius ſcire, non eſſe ſui juris

qui-

qui ad Principum amicitiam vocati ſunt. Timuiſſe effundere, quod neſciebat an celatum ſuus Rex mallet. Addidit ſubito Meleander, habere ſe à Poliarcho ex Africa litteras, quibus ſignificabat ſe propediem adfuturum. Sed hoc ipſum diu eſt, ait, quod reſciebas, (Gobrya;) ideoq; cum claſſe illum iſthic oppertus es. Imo, inquit Gobryas, nihil de tempeſtate (Rex) mentitus ſum, quæ me à cætera claſſe divulſit. Nec deinde aut meum Regem aut comites vidi. Hanc autem Inſulam petii, quia, licet incertus quo Rex tendat, aut quid paret, ab eo tamen audivi, navigationis ſuæ ordinem præter Siciliæ oram dirigi oportere.

Nihil amplius à Gobrya Meleander elicuit; eoque relicto ſolus in ſecreto conclavi diu animum variis cogitationibus vexavit. Cur ſcilicet Gobryam præmiſiſſet Poliarchus, cur cum tanta ipſe claſſe diſceſſiſſet à Galliæ, niſi vindicaturus bello Argenidem, & fortaſſe volentem? Num ea ſpe hactenus illa deſpexiſſet Archombrotum? Num ipſa hos motus exciviſſet è Gallia? Literæ Radirobanis, Seleniſſæ mors, & Theocrine, & Pallas, ingerebantur trepido animo, & in calamitatis faſtigium filiam denique timenti. Repetebat etiam animo virtutes Poliarchi, ſibique præſtitam tanquam à virgine opem, & omnia genero digna. Pudore deinde quod eum ejeciſſet, quod non ſine periculo abire paſſus eſſet, illum amare verebatur. Nam & illi juſtum ſui odium aut deſpectum ineſſe credebat. Denique ſi affinem eum vellet, præter famam levitatis nunc reſpiciebat ad patrias leges, hæc cum Gallicis Regibus vetantes connubia; nunc ad Archombroti potentiam, Mauritaniæ viribus & Siculorum favore

eximii.

eximii. Nec cum filia jurgari diſtuliſſet: Sed adhuc ignarus quid molirentur Dii, ne eum qui ſibi è duobus gener debebatur offenderet, tenuit iram; Niſi quod ſemel indignanti excidit: Expectas, mea filia, Poliarchum, quem oppido parum amas, cum niſi ſuo aut Archombroti ſanguine fœdatum nolis aſpicere. Illa præparato ſilentio atque vultu, ea verba ſic tulit tanquam non intelligentem præterlapſa. Cleobulus vero, atque Eurymedes, & cæteri Optimatum, haud parum de conſiliorum ſagacitate remiſerant; ſi quid noxium ſtruxiſſent Archombroto, Regem reveriti; nec dubii ſe in Poliarcho violare Argenidem. Timebat Gobryas, ne tanto in motu abire juberetur à Regia. Anticipata igitur neceſſitate exilii, tanquam ſuas triremes curaturus, ad eas evectus eſt; habuitque, ut cum Argenide convenerat, in ſtatione diſpoſitas.

Inter hæc Poliarchus propitiis ventis ferebatur ad inſulam. Prima Lilybæi cacumina ſe venientibus aperuêre; & mox, remis inter hilares militum tonſarumque clamores crebrius actis, certius terra innotuit. Denique circa Ægusam inſulam ſiſtitur claſſis, incerto Poliarcho, an Syracuſis, an verſus Epeircten eſſet quærendus Meleander. Sed miſſi Lilybæum, qui certa referrent, Panormi eſſe Meleandrum renunciant. Drepanum igitur verſus aguntur triremes; ſuperatoque Agathyrſo, prope Paconiam inſulam Gobryas cum ſuis navibus exceptus eſt. Has enim ad omnes Regis motus circumagebat; ſi quid Argenis imperaret, præſto futurus. Opportuniſſime repertum non aſpectu Poliarchus, non amplexibus ſatiabat. Nunc ille amplecti genua, nunc manum venerari,

Regem incolumem atque victorem tenere adeo lætus, ut non militia, non ætas, aut ſexus, lachrymas cohiberet. Cœperat quoque gratulari victoriam amicorum præcipuis; cum diverſum revocans Poliarchus, rogavit ecquid illic egiſſet; num in Siciliam intraſſet pace Regis; num vidiſſet, num adiiſſet Argenidem; quid tunc denique in inſula aut conſilii eſſet, aut virium. Ille à principio rem totam exorſus, varia voluptate perfudit Regis animum: nunc extollendo fidem Argenidis, & charitatis conſtantiam, nunc belli Africi famam, quæ illic inclytum apud omnes victorem feciſſet. Sed addebat, Meleandrum, quamquam ad benevolentiæ ſpeciem ſe cogebat, non tamen ſimpliciter amicum videri; ſeque conſilio Argenidis rediiſſe ad claſſem, & ea littora obſervare. His monitis inſtructus Poliarchus, & maxime de Argenide lætus, eveſtigio anchoras jecit, illic certus Archombrotum ex fœdere opperiri. Nam is ſenſim claſſe diviſa lato in mari etiam à conſpectu abiverat.

Qui primi de navibus Poliarchi ad Meleandrum nuncii fuêre, fidem ægre fecerunt, tot naves, tantum belli apparatum cum eo advenisſe. Et ſub tantæ tempeſtatis diſcrimine parum literis Hyanisbes credebat, pollicentis innoxium fore exercitum. Magis mulieri iraſcebatur, quæ ab oculis ſuis avertiſſet hoc bellum, mandaſſetque Siciliæ. Accerſit deinde Argenidem, nec jam invidioſe, ſed anxie rogat, bellumne in Siciliam illis armis inſtructum ſit. Se enim ſatis ſcire, nihil ea invita vel inſcia Poliarchum moliri. Illa, nec ſe adeo Poliarchi conſiliis miſtam reſpondit, nec, quod ſciret, Poliarchum Siciliæ eſſe infeſtum. Cæterũ quamquam ad diſſi-

ad diſſimulandi prudentiam ſexu & negotiis facta, exundantem tamen lætitiam non ſatis capiebat; hoc uno macerata, quod ceſſabant vicina auxilia, nec cum exercitu Poliarchus veniebat ad Regiam. Nihil enim jam aut breve aut celere erat impatientia moræ confectæ.

At vero Archombrotus, tanquam Regem conventurus Syracuſis, jam pene ad Pachynum proceſſerat, cum intellecto errore, vela retro ad Lilybæum egit. Hujus quoq; mox viribus ad Meleandrum perlatis, eum novus ac propior metus inceſſit. Hinc furere amantem Poliarchum; hinc Archombrotum Mauritaniæ viribus auctum redire ad nuptias. Sat conſtare nihil ad mitiganda jurgia profuiſſe, quod Poliarchus pro Hyaniſbe in Radirobanem pugnaverat. Nam ſi ideo reconciliatione junxiſſent æmulas mentes, non utique curſu diviſo ab una Mauritania in Siciliam navigaturos. Ergo triſti diſcrimine lacerandam ſub inſania utriuſque Siciliam, vel ſaltem imbuendum mutuo ſanguine mare, Argenidemque parandam alterutrius naufragio? Quæ Scylla, quæ Charybdis, tot unquam funera hauſiſſet? Feralem poſt tot odia, & omnibus gentibus ominoſam tantorum cruore Principum fore Siciliam. Num denique aut ipſe Poliarchum, ſanguine Archombroti perfuſum poſſet aſpicere, aut Argenis amare Archombrotum Poliarchi ſpoliis gravem? Iura deinde gentium invocabat quod de filiæ nuptiis ſtatuendi ſibi libertas eriperetur; quod affinitas, quod amicitia peteretur vi, armis, ingratiis. Tantis in malis, tamen regni habenas in totum non reliquit. Statim ad ſe prælio idoneos cum armis præcepit coire. Naves præterea objecit portui, ut defenſionis ſaltem

tem ſpecies eſſet. Sed præcipuum fiduciæ in ſe ipſo & Argenide erat. Nam & omnia ſe ab Archombroto impetraturum credebat, nec vero obſtiturum Argenidi Poliarchum.

Inter hos motus relatum eſt Regi, naves Archombroti admotas Poliarcho ea pace ſtetiſſe, tanquam ſi una hæc claſſis fuiſſet. Vix credenti nunciatur eſſe in portu legatos, qui ab Regibus Poliarcho & Archombroto venire ſe dicerent. Namque ubi ad Paconiæ oram Archombrotus Poliarcho ſuas copias conjunxit; Siculi qui ſimul navigaverant, feſtinantes in patriam, flagitaverunt quidem illico agi ad portum; ſed uno conſilio uterque Rex vetuit, ne qua navis à claſſe diſcederet: Ipſi in lembo Gelanorum & Micipſam ad Meleandrum miſerunt. Obſtupuit ille ab his ſimul principibus legatos veniſſe. Ea res quoque turbavit Argenidem. Igitur æmulis conveniſſe? Tanta lite ceſſiſſe alterutrum? Vter ſuam gratiam in liberanda bello Sicilia facere voluiſſet? quo fœdere, quave lege hæc dirempta odia eſſent? Regem quoque vocari Archombrotum, adhuc inſolens auribus erat; timuitque Meleander ne ſatis ceſſiſſet Hyanisbe. Et is quidem lætior erat, ſpe pacis injecta. At non Argenidi conſtabat quid doleret gauderetve; niſi quod metuebat hæc pacta, cœperatque vereri, ne de ſuis nuptiis illi arbitria feciſſent. Quid autem, cogitabat, ſi ut vile aut facile pignus me ſortibus permiſerunt? quid ſi ad Archombrotum rejecta ſum?

Vbi vero cum Micipſa Gelanorus ad Regem pervenit tunc filiæ colloquentem, omnium oculos avidiſſima in eum expectatio convertit. Et Rex utrumque amplexus eſt; Statimque Gelanorus; (nam honori Galliæ datum, ut ante

ante Micipſam loqueretur) Poliarchus Galliæ Rex, inquit, & Archombrotus Sardiniæ, tuo in mari cum claſſibus, ô Rex, ad Paconiam inſulam hærent; miſeruntque nos oratum, ut tanquam amicis ſubire portus liceat, & in tuum conſpectum una venire. Adjecit deinde Micipſa, non expectaturum fuiſſe Archombrotum ulla fidei pignora, aut legationem præmiſſurum; niſi quod ita res erat, ut neque rite Siciliam tangere, neque Regem poſſet adire, niſi comite Poliarcho. Reſpondit Meleander, patere amicis Siciliam. Succederent portubus quos ex inſula tota mallent; ſe in extremo littore excepturum venientes, aut obviam quoque navigantibus iturum. Retulêre ilicet ambo legati; ſuis Regibus fore gratiſſimum, ſi occurſu omiſſo eos ipſe maneret in Regia. Tum Meleander; Renunciabitis ergo Regibus veſtris, hoc me illis etiam dare, ut officium potius meum quam eorum mandata negligam. Debebam vel ad Paconiam occurrere; At quando ſic jubent, huc illos opperiar. Tum Gelanorus; Eſt præterea, inquit, quod nomine mei Regis efflagitem. Eum aliquot Siculorũ inimicitiis eſſe infeſtum, ipſe, Rex, noſti. Nunc ut tuto huc commeet, petit exercitum ſuum in Siciliam admitti. Nihilque milites nocituros, regia fide ſpondet. Exhorruit Meleander renovata utcunq; injuriarum memoria; Simul vires in regnum accipere, incertum an ſat amicas, eo gravius formidabat, quod armato Poliarcho quicquid ſtrueret, quicquid optaret, nihil negari niſi cædibus & diſcrimine poterat. Sed & pejora inſtare videbantur, ſi ipſe ad bellum vix paratus, & de Argenidis fide jam dubitans, inficiaretur hanc veniam, inſtructiſ-
ſimo

ſimo Regi & forſitan ita belli cauſam quærenti. Ergo metum alte recondidit, & quo prolixior humanitas eſſet: De commeatu etiam, inquit, providebimus, Gelanore. Neque me ſine militibus putabo, quamdiu Regis amici exercitus in Sicilia erit. Quæſiit poſtea cur Archombrotus Rex Sardiniæ appellaretur; & an valeret Hyanisbe. Multa quoque Gelanorum de victoria & vulneribus Poliarchi percunctatus eſt; verbis maxime humanitati & lætitiæ accommodatis. Argenidi, præter quædam vulgaria, nihil publice Gelanorus dicere debuit; nec privatim ad eam aditus fuit; quamquam anxia, & ſalutis incerta, ſæpiſſime in reſpicientem intuebatur. Tempore denique conſtituto, ut inde quarto die, ſi venti paterentur, Poliarchus & Archombrotus venirent, legati repetunt lembum, cumque omnibus remis in Paconiam concitant.

Perplexa interim Meleandro omnia erant; & Argenidi nihil magis addebat animos, quam quod Poliarchus cum exercitus robore admitti petierat. At Rex nihil ærario, nihil commeatibus parcendum arbitrabatur, ſive amicus veniebat Poliarchus, digna pompa culturus tantum Regem; ſive ſuberat aliquod nefas, ſaltem magnifice periturus. Itaque omnis generis cibos, & præterea à mari venientibus ſolatia, convehi juſſit. Quæ autem in ſupellectili preciosiſſima erant, Regiam ornavêre; aureis & eburneis lectis, tapetumque coloribus, & egregiis ex ære vel argento ſimulachris. Populum, qui ad eventum atque ſpectaculum Panormum confluxit, anguſte mœnia capiebant; Et, cum regiam publice ornari aſpicerent, hominum ingeniis ad laſciviam pronis, ignari quid

quid gauderent, curve timere deſiiſſent, repente in lætitiam effuſi ſunt. Quæ cuique divitiæ, ferebant templis ſacra; Alii extis pleni, quibus opulentiores litaverant, per ludos & choreas Diis gratias agere ſe credebant. Nec averſatus eſt Meleander hos temere exultantium ludos; utique omnia captans, compulſuſque in tanto tumultu ad læta aut triſtia, ex ſuperſtitionis arbitrio.

Quarta dies illuxerat, & procul antemnæ viſebantur venientium Regum. Eurymedes, & Arſidas, à Meleandro cum navibus ad utrumque dimiſſi, auxerant claſſem. Littus Proceribus & populo plenum, tanquam Deos ea pompa adveheret. Sed non prætoriæ naves ad portum primæ appulſæ ſunt. Tunc portus viginti ſtadiis diſtabat ab oppido. In eum Gallici exercitus partem Gobryas tribus vix horis explicuit. Sex armatorum millia fuêre. Mauros quoque ad duo millia Micipſa adduxerat. Stabant per cohortes, & vexilla, tanquam in aciem irent, armis inſtructi, niſi quod galeis ut plurimum capita nudaverant. Tandem regia navis Poliarchum Siciliæ dedit; qua tacta veluti genio terræ graviores affectus inſpirante, jam propiori ſpe metuque, pene ad oris mutationem exhorruit. Cæterum in ſumma arena expectavit Archombrotum; qui non integra hora ſerior in idem littus deſcendit. Aderant à Meleandro equi, in quos ambo aſcenderunt regio cultu eximii. Poliarchus gentile ſagulum multo colore variatum, braccaſque geſtabat propemodum ſub gemmis latentes. Aureus torquis, cervicem lævumq; humerum cingens, eburneam gladii vaginam fibulis gemmeis tenebat. Lacertos aliqua parte nudos colebant armillæ

armillæ recocto auro fulgentes. Verticem, propexa & rutila cæſarie vel ſine alio cultu placiturum, inſuper regia faſcia ex murice auroque revinxerat. Super hæc eminebat oris decor, & amœnæ gratiæ genius, cujus virtute omnes ipſius motus, omnes nutus placebant. Ergo populus in illum intueri, plaudere multi, & qui eum in privato habitu vidiſſe meminerant, ſeipſos accuſare quod jam tum non deprehendiſſent indolem illam niſi Regibus à Diis non tribui. Cum vero & ipſe Archombrotus evaſit in equum, vix forma deterior, aut fortunam minori ſpiritu implens, amictuque inſignis quem Mauri regium habebant; incerta ac prope diviſa aliquandiu ſtudia fuère; moxque votis meliori præſagio confuſis, utrique mirabili conſenſu applauſum eſt.

Ibant ergo, tanquam rixarum immemores, ſuis & Siculis Proceribus medii, longa militum, longiorique populi turba, viam præeunte atque claudente. Quicquid à portu ad urbem itineris erat, intuentium & comitantium ſeries uno examine obtexit. In urbe matronæ virgineſque feneſtras impleverant, miſtis pueris, quibus ad ſpectaculi tanti memoriam animos aut ſubito metu aut lætitia pulſabant. Humaniſſimi Reges, memoreſque qui eos ſic colerent haud eſſe ſuos cives, non deerant ſalutando, non oculos atque manus ferendo ad populum; donec in regio veſtibulo Meleander apparuit. Hunc ad ſe pedibus properantem ubi ſimul conſpexère, de equis deſilierunt. Excuſantem deinde quod non præſto ad portum fuiſſet; neque vero id ſe dediſſe ſuperbiæ, ſed eorum legatis qui quo progrederetur præſcripſerant; ambo leniſſima oratione vetant in juvenes, &

jam

jam olim hoſpites, ſuperfluo cultu eſſe. Gratulatus deinde Poliarcho victoriam & Archombroto Sardiniam, perplexe querebatur, quod olim paſſus eſſet tantæ Galliæ Rex privatæ ſe ſortis in Sicilia haberi.

Iam ad aulam pervenerant; invitabatque hoſpites Meleander ad ſolia, quibus excepti colloquerentur. Sed illi tunc rati advenisse gerendæ rei tempus, ſuſtinere ambo gradum; porrigenſque Meleandro Archombrotus literas matris, poſtulavit ut eas extemplo perlegeret. Prius enim acquieſcere ſe non poſſe. Idem & Poliarchus rogavit. Rex miratus quid hæ literæ haberent tam celeriter procurandum, gemmam ſolvit, & prolixas exorſus eſt. Neque mora, Poliarchi & Archombroti anxios vultus haud parvæ perturbationis notæ percurrere cœperunt. Quippe illos codicillos uterque tanquam propria fata ſpectabat. Si ſecius quam promiſerat Hyanisbe res ceſſiſſet; ſi aut nulla fœdera aut ingrata offerrentur, jam comparabant ſe ad jurgium; jam arma, jam furorem animis præcipiebant. Arculam quoque (ita mater juſſerat) Archombrotus Meleandro ſimul cum literis obtulerat, quam olim Poliarchus vindicaverat à peiratis. Neque multum ex epiſtola Meleander legerat, cum attoniti inſtar nunc ſeipſum cœpit affari, nunc in Archombrotum mittere oculos, repetere deinde epiſtolam, morarique in omnibus. Puſilla erat clavis incluſa literis; ea ſcilicet qua reſerari arculam oportebat. Eam Rex avide manu tenens perſeverabat in lectione epiſtolæ. Nihil amplius Poliarchus vel Archombrotus dubitabant quin aliquid magni efficaciſſimæ literæ afferrent. Tandem ad menſam vicino parieti applicitam Meleander

Meleander accedit, ſoluſque curioſe in aperta ciſtula recognoſcit quid lateret. Aliquot epiſtolæ inerant; quas ille perlectas cum ſuſpiriis & fletu oſculabatur. Annulus quoque, & arcanæ rei pignora quædam ipſi notiſſima, fidem ſeni faciebant, vera ſcripſiſſe Hyanisbem.

Ergo victus magnitudine improviſi affectus; ſimul à Poliarcho petit, ut excuſet neceſſaria quædam arcana breviter exequentem; ſimul mirantem Archombrotum rapit familiarius ad eandem illam menſam, & oculis litteras Hyanisbes objicit. quas ille dum legit, Meleander in ejus collum effunditur; moxque juvenis objectus ad genua, confuſione oris, alioque quam ſolebat venerationis genere, omnium qui aſtabant mentes permovit. Præcipue Poliarchum ſcena illa turbabat. Videretne, æmulum ſuum ad amplexus & omnia intimæ charitatis indicia acciri? Staret ipſe interim neglectus Meleandro, relictuſque ſcilicet qui colloqueretur Eurymedi? Is enim officii cauſa paulatim ad illius latus acceſſerat, dum Archombroto Meleander loquitur; ne indecenter in media aula ſolus ille Rex eſſet. Hæc tumide agitanti ingens ad ſæviſſimam indignationem pondus acceſſit. Nam admonita Argenis à patre ſe vocari, intrat cœnaculum; cumque Rex aliqua venientem docuiſſet quæ percipi à remotis non poterant, ſponte ipſa cervicem Archombroti petentis oſculum utraque manu junxit. Miſcuère deinde lachrymas, quas gaudio eſſe expreſſas ex reliquo vultu ſcires; dextramque, tanquam in fidiſſimi amoris ſacramentum, in cupientis Archombroti manum inſeruit.

Iam vicerat furor Poliarchi patientiam, eratque

eratque impetus hæc inviſa ſibi gaudia turbandi. Ignarus quos pejus devoveret, Hyanisbem, Meleandrum, Archombrotum; adhuc aliquid amplius iraſcebatur, eminente rabie in Argenidem, quam ulciſci ſaltem illata ſibi morte decreverat. Et ut omni ſermone celerior eſt cogitatio, præſertim irata, multa ille atque atrocia breviſſimo tempore animo ſuo complexus eſt. Hanc igitur mihi gratiam retulit Hyanisbe, per mea meorumque vulnera incolumis? Patebam incautus venenis; Ejus medicos adhibebam ægritudini meæ; Sed noluit me perire, niſi ante contemptus, & coram violatus, non abjudicatam modo, ſed faſcinatam Argenidem in ſui filii collo adſpicerem. Miſiſti me ad iſtius mortis atrocitatem, venefica? Hæ ſunt litteræ, hæc promiſſa, hæc concepta in penatum Deorum auribus ſacramenta? Stolidiorem me, qui fidem expectabam in Africa! Sed non inulta fefelleris. Contraham tecum certamina, contraham hercule ad internecionem tuæ gentis. Quid cogito amens; & longorum ſolatiorum ſpem, tanquam victurus, ſolicito? Nonne vides quos perire illico, ſed tecum, oporteat? Ibo; & carnifici illi adimam ſpiritum, qui per meam victoriam Sardiniæ regno potitus, etiam hymenæum occupare non dubitat; & inverecundæ Argenidi ſaltem ejus ſanguine ruborem faciam. Tum malignum hunc ſenem, hanc larvam, hanc fabulam, obtruncabo, priuſquam ad auxilium ulli procurrant. Simul ipſi Argenidi, Argenidi, inquam. (Hæſit miſer in cogitatione decreti crudelis.) Sed quid attinet virgini amenti ſanguinem mittere? Melius flagitii ſui memoria, & meo vulnere, morietur. Aperiam meum pectus,

ctus, &, ubi cruore exundabit, injiciam me totum in furiarum omen trepidanti. Nam niſi mori ſic vellem, poſſem excire meos milites, poſſem hæc tecta incolumis in hoſtium capita effundere. Sed vivere nolo, ne reconciliari poſſim Argenidi.

Hæc & ſimilia furoris conſilia agitandi ſpatium fuit, dum primæ amoris blanditiæ, Meleandrum, Archombrotum, atque Argenidem, per cæterarum rerum oblivia trahunt. Præcepſque, & obfirmata ad facinus mente, jam tangebat capulũ; cum numina tam fœde errare inſontem non tulerunt. In ipſo igitur articulo, ignarus harum furiarum Meleander ad illum accedens, Ignoſce, inquit, hoſpes, quod nos ab officio tui colendi pauliſper inſperata avertit lætitia, quam non minus forte gaudebis, quam me modo & Argenidem vidiſti. Veni mortalium chariſſime, fœlicitatis noſtræ compar, & intellige quid hic dies de te meruerit. Mutatus hoc ſermone Poliarchus, & in tanta varietate affectuum neſcius quid expectaret ſentiretve, non repugnavit ducenti Meleandro. Vbi vero propter Archombrotum & Argenidem conſtitêre, tum Meleander jam non adeo preſſa voce, ut circumſtantium proximi non audirent; O fœcundum, ait, hunc diem! ô meæ ſenectuti propitium, quam antea in una filia acquieſcentem duobus & talibus liberis auxit! Abſit Cœlitum invidia. Quis me mortalium fortunatior; aut cui precioſius debeat eſſe id pauxillum vitæ quod ſupereſt? Ergo per tot ambages, per tot minarum tormenta erumpens induſtria fatorum, hæc mihi præſidia, hæc decora familiæ parabat? Deſine Archombroto iraſci, ô hoſpes, ô maxime Regum, &, quod utroque

præſtantius

præſtantius nomen eſt, Poliarche. Diu eſt quod ſenſi odia veſtra. Vterque amabatis Argenidem; utriuſque erit Argenis. Huic enim quem genui, in ſororem affectus durabit. Tibi autem, niſi aliter ſentis, eam uxorem deſpondeo. Nam quod à Siciliæ hereditate excidit, agnito fratre, nihil minus, ut te novi, aut tu amabis, aut Regina hæc erit. Quippe Sardinia, & quicquid Radirobanis fuit, (quod deinde & paſſus es Archombroti eſſe) hanc in dotem ſequetur. Ita mecum filius meus conſtituit. Tu Archombrote prior omnem inimicitiam ejura; & Regi Poliarcho ſororem tuam trade.

Putaſſet hoc quiſquam? Archombroto conciliatore, dextramque puellæ admovente, invitabatur ad Argenidis nuptias Poliarchus, qui in tali fortunæ ludo cunctabatur credere ſe eſſe fœlicem. Erubeſcebatque quoque Argenis; & modo, dum obſtabant votis bella vel pater, tam viriliter audax, tam prope contumax in parentem, & ſequutura Poliarchum quocunque juberet; nunc, facilibus rebus, ſe virginem eſſe meminerat. Poliarchus ſimul virgini manum dare, ſimul gratias agere Meleandro; etiamque mirari qua ratione Archombrotus tam ſubito evaſiſſet Argenidis frater. Tum, ut fit in magnis & repentinis rebus, omnes ſine ordine, ſimulque, loquebantur. Redibat juvenibus mutua inter ſe gratia, quam olim auſpicati apud Timocleam fuerant. Senex cum virgine receperat ſpiritum; & Principum alacritas in ſe intuentes diffundebat. Stabant nunc Proceres ſilentio defixi, nunc confuſius inter ſe vocibus aulam implebant. Plures quoque ad famam intraverunt. Nec ingrata Meleandro frequentia fuit. Nam tantas res, tamque publicas, ab

omnibus ſciri intererat. Itaque clara voce, quamque in ſene impetus gaudii fortius pulſabat; Optimi cives, inquit, & hoſpites, quos hic dies in multiplicis fœderis ſanctitatem coëgit; Agite omnes, gratamini Regibus veſtris, &, quod ſupereſt lucis, inter ſacra impendite. Venire in craſtinum univerſos jubeo ad aulæ veſtibulum. Illic & populus præterea, & milites implebunt concionem, ne quis Deorum conſilia ignoret, qui neſcio an aliis unquam verius quam nobis indulſerint. Vos tamen & cenſeo æquum jam nunc compendio tanta gaudia præcipere. Comperi Archombrotum ex me genitum eſſe. Hunc mihi uxor inſcio peperit. Regi autem Poliarcho filia mea nubet. Ite læti, & omnium pulcherrimum diem, ſi lubet, pervigilio vacate. Ego interim cum genero & filio quæ in rem ſunt conſtituam.

Sic dimiſſis Proceribus, Poliarchum in interiorem regiæ partem duxit, ea veſpera inter chariſſimorum conſortia exultaturus. Quæ tum vota ſingulorum, qui ſenſus fuère? Caſtiſſimæ Argenidi aderat fructus conſtantiæ; perviceratque tot malis, ne qua videretur optima ſorte dignior eſſe. Poliarcho, jam æmulationis, jam ægritudinis, oblito, jucundiſſimum erat traduci ſoceri riſu, quod oſculis invidiſſet quæ Argenis Archombroto ſororia charitate poſuerat. Vtrumque præterea Meleander ridebat, nunc generum Archombrotum, nunc Poliarchum Theocrinem vocando. Et ab Argenide quærebat Archombrotus, quid ſe agnito lætata potiſſimum eſſet, an quod fratrem ſe haberet, an quod ſponſum non eſſet habitura? Inter hos jocos, vix quicquam negociis permittebat hilaritas. Ipſe Aneroeſtus

ſuper-

ſupercilium poſuerat, audebatque lætari, &c, quamquam in ſubhorrida veſte, Regis in modum à Meleandro & Argenide colebatur. Pauci erant ex ſecretiori cohorte amicorum tantæ remiſſionis conſcii. Tamen Aneroeſtus, Ibburranes, Dunalbius, cum Regibus cœnaverunt. Gelanorus, Arſidas, Gobryaſque intererant, Mauruſque Micipſa, & cum Cleobulo Eurymedes. Nicopompus bis à Rege vocatus paulo ſerius venit. Nam condendo epithalamio ſeceſſerat. Vna porro ex Matronis Timoclea Argenidem comitabatur. Hi propemodum ſoli Regibus ad eam cœnam miniſtri fuêre. Et omnibus quidem præcipuus de Poliarcho erat ſermo, ut amaſſet, ut tanquam ſuæ ſortis oblitus adiiſſet pericula, ignotus, prodigus ſui, nec à fortuna nec ab hoſtibus tutus. Vnde is ardor, quæve initia ad tantæ conſtantiæ amorem fuiſſent? Ille vero avidiſſime audientibus referebat, ſe de Argenidis forma atq; virtutibus multa inaudiſſe in Gallia; hinc ſubjectos juvenili animo ſtimulos, quos tantæ indolis admiratio, aut verius ipſa fata ſenſim auxerunt; Ac cum ſciret ſpem connubii Siculis legibus interciſam, quæ Gallicas damnabant nuptias, hoc velut obice irritatam cupiditatem acrius exarſiſſe; Et ſe quidem ſimulata pietate in Deos externos, quaſi eorum templa peteret, ſolum cum Gelanoro (qui quanquam ingenuus ſponte liberti perſonam induerat) navigaſſe in Siciliam; eo conſilio ut præſens agnoſceret eſſetne par famæ Argenis, & eo bello digna quod ipſe in Siculas leges meditabatur; ſi illa, ut aliquando fore ſperabat, obſequiis ſuis demerita, eæ ſolæ morarentur fœlicitatem ſuam. Cum vero Siciliam intravit, ne uſurpare

quidem oculis virginem licuiſſe, quam ſcilicet munimentis arcis incluſam nefas erat à viris tunc conſpici. Hinc fœliciſſimæ temeritatis conſilium ſe ſumpſiſſe, ut muliebri ſtola virginem ſimularet, ut Seleniſſæ imponeret, appellaretúrque Theocrine. Cætera narratutum adjuvit Meleander, inter riſum ſtuporemque repetens memoria, quam ille omnia ſimilis puellæ veniſſet; quam lachrimabili fabula elicuiſſet miſericordiam ſuam, aditumque inveniſſet ad Argenidem; qua denique virtute, quo robore, domuiſſet ſicarios qui in arcem intraverant, & de Theocrine facta Pallas fuiſſet.

A Poliarcho deinde ad Archombrotum ſermone traducto, plurima quoque in eo mirabantur. Ergo ille debebatur Siciliæ Princeps, inſciuſque quem coleret Meleandrum amaverat! Vt diu Hyaniſbe habuiſſet rem ſecretam! ut tempori retexiſſet! quam ſimilem repertis ad aurium voluptatem commentis Dii hunc contextum rerum dediſſent? Eos interim docebat Meleander ſuum in Africa conjugium; &, quantum fas erat per præſentem lætitiam, ingemiſcebat uxori defunctæ; Sæpiuſque & per partes cuncta narrando, ea ipſa digerebat quæ poſtridie in concione diſſereret.

Multum noctis proceſſerat, cum à cœna receſſum eſt. Vbi prope ortum ſol fuit, quotquot Panormi erant, impediti frondibus caput, confluxerunt ad regiam. Anguſta multitudini atria erant. Hi in muros evaſere, aut ſubitaria theatra impleverunt. Alii applicuerant ſcalas; quibus plus juſto oneratis, haud paucæ defluxerunt in ſubjectos. Ad ipſas palatii fores, exiguæ ſcenæ ſpecies pene ad altitudinem hominis attollebatur. Illic Regum ſuggeſtus eminebant;

bant; Duo quidem fronte æquali, quibus Poliarchus & Meleander ſederunt; Totidem paulo interius ad latus receſſerant, Archombroto Argenidique ornati. Poſtquam Reges præbuêre ſe populo, & præco plauſum compeſcuit; nonnihil moratus Meleander; Si quid ominoſum, inquit, afferrem, (optimi hoſpites atque cives) arte aliqua eſſet opus, & veluti condimento, quo iſtud apud veſtra mitigarem ingenia. Nunc quid opus eſt anxia eloquentia commendare Deorum munera, quæ ipſi tantopere ornarunt? Affero vobis lætitiam, Regibus gentibuſque pacem ac fœdera, hoſtibus noſtri nominis pavorem, tumultus, exitium. Nec vos credo hæc ipſa ad quæ audienda conveniſtis ignorare. Aliquis Deus, & ipſa ſi quod numen habet fama, haud dubie ſparſit in vobis, celebrari hunc diem filiæ meæ nuptiis cum Rege Poliarcho, & veluti altero natali filii mei. (flexaque cervice in aſſurgentem Archombrotum reſpexit.) Quem cur tamdiu ignorarim, cur nunc demum agnoverim, operæ precium erit (cives) & vos quoque cognoſcere. Accipe Reginæ Mauritaniæ literas, Præco, & quantum voce vales publice recita.

Tum præco traditam epiſtolam in hunc modum exorſus eſt. Regina Hyaniſbe Regi Meleandro ſalutem. Tua virtute an vitio dicam factum, ut ante hunc diem non cenſerem gaudium tibi dandum, quo nunc mirantem impertiar? Nam & vitio duco, quod cum Anna mea ſorore nuptias me celatam voluiſti; nec deinde ea extincta quæſiiſti, an inde tibi aliquid ſupereſſet. Virtutem porro tuam ſic colui, ut tradere tibi ſtirpem noluerim, niſi experimento prius capto, an te digna adoleſceret. Nunc

 cum

cum omnia generi conſentiant, aperiendum eſt quod tot annis apud mè continui. Cum ſororem meam Annam tibi occultis nuptam auſpiciis apud nos reliquiſſes in tuam Siciliam iturus, effluxiſſentque menſes quibus ipſa creſcentem uterum varia arte celavit, tandem cœpit acriter ægrotare. Nos alium morbum ratæ inutilia ferebamus remedia. Sed illa mortis omen concipiens, ita me ſolam affata eſt. Ignoſce, mea ſoror, non aliam deprecanti quam ſilentii culpam. Meleandri Siciliæ Regis uxor ſum. In partu jam laboro; nec incolumis, niſi dolores fallunt, enitar. Si quid ex me natum vivet, tuum arbitrium eſto, ſoror, vel alere, vel patri tranſmittere. Mallem tamen ſecretum aſſervari, ne me populus matrem prius quam nuptam intelligat. Cæterum ſupprimendi fœderis noſtri cauſæ variæ fuerunt; tum quod Numidam Cyrthum, importunum mihi procum, & vi forte uſurum, metuebamus; tum quod Meleander regia pompa, quam ornaturus diſceſſit, ſibi me jungi concupiit, denique miſeram me pudor tenebat; quem heu timeo etiamnum & loquendo ne violem. En, ſoror, ad pulvinum conjugii leges ipſius Meleandri manu ſcriptæ; quibus & ego meo nomine appoſito addidi fidem. (ſimulque tabellas tradidit.) In iſta autem pyxide ſunt arcanorum noſtrorum conſciæ notæ, aliquot literæ annulique, & ex utriuſque crine armilla. Cum hæc oſtendes, ſciet me tibi omnem rem crediddiſſe. In ipſo ſermone vocem amiſit. Ego refectam ſolata, paucas fidiſſimarum matronarum advocavi; & ſedulo quæ neceſſaria erant curavimus. Sed vincebat artem dolor. Peperit tamen filium; quem oculis viventis admovimus.

Petii

Petii deinde, an cogere vires poſſet ad breviſſimam ſcriptionem, neſcio quo numine ad res quas hodie agimus jam tum meam curam inſtituente. Fecit illa; & in tabellis exaravit ſe mori, ſe filium tuum mihi relinquere. Agnoſces manum illius (ô Rex) quamvis litteras male ductas morbi tremor confuderit. Nec multo poſt inter meos complexus extincta eſt. Quatuor omnino matronæ mecum erant. Ego cuidam Sophonemæ, cui apud me potiſſimum fides erat, infantem permitto; ageret ejus curam; nutricem inveniret ignaram quem aleret. Verita quoque ne quid ex tot conſciis ulla effunderet, per eandem deinde Sophonemem cæteros fallo, ut crederent infantem obiiſſe. Inter eoſdem dies frater Iuba decedens reliquit mihi regnum; & vir Syphax, fatis quodam agmine in nos ruentibus, vita functus eſt. Ego tot luctibus plena, non tui, Meleander, non ſororis oblita ſum. Prægnantem me fingo; deinde poſthumum edere mentior; adjuvante eadem Sophoneme. Supponi tunc mihi tuus non potuit. Nam non conveniſſet tot menſium infans puerperæ. Sed commodum fœtum Sophoneme cunis inſeruit; quem deinde meo juſſu alendum abvexit; Ego ſimulans faſcini metum, vetui ne quis ultra nutrices, unamque Sophonemem, filium meum inſpiceret. Ita biennio circumacto facile fuit Hyempſalem tuum (ita moriens mater adpellavit de nomine avi) tanquam ex me natum oſtendere. Huic me deinceps, huic & regnum ſervavi. Nullæ me impulêre ad nuptias vicinorum Regum preces. Poſtquam annorum viginti trium fuit, apud illum commendavi virtutes tuas: hortata ſum, ut in rudimentũ regnandi ad te profectus, animum

ſuum formaret ex tuo. Et hæc facilius effectu-rum ſi omitteret ſuæ fortunæ inſignia,nec pro matre me jactaret; Ne indulgentia tua,& cæterorum adulatio, crudam illam veramque virtutem auferret,quæ ſæpe, Principibus viris negata, privatorum diſcrimina & fortunam nobilitat. Obſequens dicto ivit;& mirum eſt adeo placuiſſe, ut magnus Rex filiam noviſſimo conjugio ſuſceptam, & in qua liberorum ſummam credebas, ei velles deſpondere. Cum id mihi nunciaſſet, quamquam illius virtute & genio tuo læta, qui fecerat, ut adhuc ignotum filium amares; tamen ad inceſtarum nuptiarum omen expavi, ne frater ſorori jungeretur. Adhuc me alia pericula terrebant; Radirobane in Africæ perniciem cum exercitu veniente. Igitur noſtro Hyempſali, quem Archombrotum appellatis, ita ſcripſi, ut nuptias jam apud vos, ut audio, conſtitutas differrem, & ipſe ad auxilium meum accitus cum claſſe veniret. Sera tamen fuiſſent auxilia, nec inveniſſet, quam juvaret, ni Regem Poliarchum cum Gallorum ſuorum exercitu nobis tempeſtas dediſſet. Hujus virtute, opima Radirobanis in Martis noſtri templo ſunt. Sed pene triſtiora fuêre apud nos pace quam bello diſcrimina, Poliarcho atque Hyempſale ſæviſſima æmulatione ardentibus. Cauſa odii, tua Argenis;cujus nuptias uterque ſupra humanæ cupiditatis morem ambit.Intellecto filii tui errore,ab iis impetravi,ne prius furioſa lis ad ferrum perveniret,quam tibi tradidiſſent has literas. illico utrumque voti compotem fore.Quod ita demum erit,ſi tuum filium agnoſces, & Poliarcho Regi, quo propior factis Deorum, & virtutibus, hodie nemo vivit, filiam tuam dabis uxorem. Dotem ex

tuis

tuis vel meis rebus ei dicas permitto. Sicilia, Mauritania, recenſque incrementum Sardinia, ſatis erunt, ut & filius opulentiſſime regnet, & gnata pro genere & ſorte collocetur. Mitto in arcula quicquid arcani mihi ſoror moriens reliquit; inter cætera ultimas ad te literas, quibus ſe, ſuperſtite filio, extingui ſignificat. Quæ omnia ipſo hoc anno tantum non perierunt. Arculam, proh nefas! rapuerant peiratæ. Sed Rex Poliarchus cæſis latronibus mihi inviolatam reſtituit. Ita pro parte huic etiam filium tuum debes; debeo ego regnum, jamdiu tuo Hyempſali deſtinatum. Præter Argenidem nihil ad hæc opera mercedis eſt. Vale; & fœlicitate quam Dii faciunt ſenium tuum oblecta.

Longiſſimas literas raucus præco vix abſolvit. Lectionem confuſæ in populo voces ſequutæ ſunt. Plerique audierant, alii quærendo rogandoque peritos turbabant. Multis quoque literæ erant obſcuræ; quod futurum haud dubius Meleander, cœpit has ipſas alia oratione exponere. Hiſtoriam ſuæ juventutis repetiit; ut patre jubente uxorem olim duxiſſet Brutiorum Principis filiam; quæ ſexennio nupta ac ſterilis, deceſſerat ex vulnere quod de equo inter venandum lapſa in ſtipite accepit. Tunc ſe triceſimum quintum ætatis annum egiſſe, patre adhuc ſuperſtite. Eadem tempeſtate regnaſſe in Mauritania Iubam Siciliæ amicum; ad quem cum paucis comitibus profectum eſſe, avertendi luctus cauſa, quem mors uxoris faciebat. Deinde memorabat, duas ſorores Iubæ fuiſſe. Seniorem, Hyaniſbem, Syphaci, potenti illic viro, collocatam; Annam juniori nomen fuiſſe, eamque habuiſſe ex Numidia procum, qui Cyrthus dicebatur, tantarum virium.

rium hominem, ut hunc Iuba, quamvis ſibi non probatum, timeret offendere. Se interim Annæ amore correptum, virginique illum Numidam exoſæ placuiſſe. Secretis ergo fœderibus conſenſiſſe utrumque in nuptias; eaque admonente contrahendas in Sicilia vires priuſquam huic Numidæ palam obſtaret, ſe navigaſſe in patriam; Et illic, ne promiſſo tempore in Africam rediret, patris funere fuiſſe tardatum. Inter has moras de Annæ interitu audiviſſe, & omiſſa Mauritania amaviſſe Siculam virginem, patruo ſuo genitam; ex qua nata erat Argenis. Cætera ex Hyaniſbes epiſtola habetis, optimi cives, ut ipſa fratri Iubæ in regnum ſucceſſerit, ut hunc mihi filium Anna pepererit. Veri pignora in obſignata arcula miſit; mihi quidem maximo præteritarum rerum ſenſu recognita.

Tum in Poliarchum intuitus; Te vero, maxime Regum, inquit, quo nomine compellem; cujus munus eſt quod vivimus quodque regnamus. Tu me vinculis, tu Argenidem exemiſti, cum in gynæceo Lycogenis mancipia furerent. Tu in acie meis militibus præiviſti ad victoriam iter; denique unus hoſtes fudiſti. Inde meo heu malo, & quicquid excuſes dedecore, exceſſiſti Sicilia. Nec contumeliæ noſtræ tuam bonitatem vicerunt. Læſus quoque amaviſti Argenidem. Quid dicam, te indicia, per quæ ego ad filii notitiam, ille ad patrem perveniret, inveniſſe Diis ducentibus apud peiratas, & virtute ſervaviſſe? In Africa autem non triumphare Radirobanem quantæ molis res fuerit, nondum toto ſanguine reparato, in tuo vultu pallor oſtendit. Vtinam nomen amares quod me tibi ſubmitteret. Socerum dici mavis.

Fœlicem

Fœlicem Argenidem in tanta fœdera ituram! Tu quidem tua virtute damnaſti nimis formidoloſam majorum noſtrorum ſolertiam, quì ad Gallicam magnitudinem adeo expavêre, ut Siculis principibus interdicerent conjugia veſtra; quaſi tanta affinitas ſervitutis inſtar eſſet. Meruiſti ut conſenſu publico antiquemus omnes hanc legem. Sed & Dii fecerunt, ne opus ſit ab ejuſmodi ſanctione recedere. Filiũ enim ad quem Sicilia perveniat, mihi reſtituerunt. Meam autem Argenidem fortuna non inferior, Sardinia cum Liguribus, manet; quæ regna, nihil vetantibus legibus noſtris, tuæ Galliæ adjunget. Hic Archombrotus, uti convenerat, pacem patris petiit ad dicendum. Mox ita Poliarcho. Sardiniæ poſſeſſio, quam habeo, inquit, quid eſt aliud quam victoriæ tuæ fructus? Eam debellaſti in Africa. Veni ego ad triumphum. Tu ergo, chariſſima ſoror, tu quam à me fuiſſe amatam vel ipſe Poliarchus ignoſcit, ſume regium inſigne, & pro ſpe Siciliæ, in quam me natalium jura inſeruêre, terrarum omnium, quæ ſub Radirobane fuerunt, eſto Regina. Feres ad virum, quod ipſe victoriæ jure ferre potuerat. Simul diadema Sorori impoſuit; flente quidem præ lætitiæ copia Meleandro; populo autem tantis acclamationibus rem probante, ut diutiſſime auribus uſus abfuerit. Poliarchus, ut eloquentia pollebat, ita cœpit beneficiorum ſuorum memoriam elevare, ut ſolerter augeret; reverentiſſimus Meleandri; Archombroto, Argenidi, populo blandus; ut dubium eſſet arma an pacem magis deceret.

Iamque omnibus ad templum proceſſuris, filius Nicopompi vix decennium egreſſus, patre ducente ſe admovit Argenidi; blandeque epitha-

epithalamium à patre conditum tradens, ſe illius authorem non inepta aut timida jocoſitate aſſeruit. Cumque eum Meleander vocaſſet, ſibi & Poliarcho juſſit ejuſdem carminis exemplaria donari, quæ puer præparata manu tenebat; rogandoque cujus opus hoc eſſet, ſæpius adegit ridentem mentiri. Pauci verſus, ut ad Principes, & occupatos, erant; idcoque & plures à quibus legerentur habuère.

Lapſus ab aſtrifero feſta ad connubia cœlo
Phœbus adeſt. Vos, ô Superi, vos cernere coram
Poſſumus Aonii Vates. En panditur æther,
Et longo in noſtras aſcenditis ordine terras.
Dumque faces accendit Hymen, dum Numine pompam
Exornat Regina Deûm, parvuſque Cupido
Lene facit vulnus, nulloque exerrat in ictu:
Ecce coronata plectrum teſtudine ducens,
Sic pulcher roſeo Latonius inchoat ore.
Iungite concordes manſura in fœdera dextras,
Quæ non ulla dies, quæ non fata impia rumpant.
Iungite iô Reges. Blandis lux aurea ſurgit
Auſpiciis; Hymenæus adeſt; Date laurea ſerta
Poſtibus, & quinos fax pronuba ſurgat in ignes.
Gallica Trinacrios jungunt ſibi numina divos.
O ſocer! ô ſponſi! ſperataque turba nepotum!
Aſpice nunc fœlix promiſſa virginis ora.
Palladis hæc forma genis; has alma nitentes
Fert Cytherea comas; tali Saturnia regnat
Lumine, vulnificos vel cum Latonia cinctus
Exuit, eque ſuis magnum petit æthera ſylvis.
Talis ſponſa venit: Tu divum, hæc munera, Princeps,
Cuncta vide, mentiſque bonis tamen acrius omne
Fige animi lumen; mortalia corda puellæ

Eſſe

Eſſe neges, ſorteſque tuas æquabis Olympo.
Illa etiam vultuſque tuos, auroque nitentem
Cæſariem, & caſtu vibrantia lumina flammis,
Cernere gaudet amans; & tunc te mente ſub alta
Effingit, qualis ſævis quatere ardua bellis
Arma ſoles; nunc quantus eris, patris agmina quando
Occurrent reduci; parilique invecta triumpho
Ipſa per effuſas tecum ſpectabitur urbes.
Iamque timet, ne vana ferant hæc gaudia venti
Quæ cernit, redeatque novis inſomnia curis.
At ne, Virgo, time: Non hæc efficta ſopore
Lætitia eſt, cupidave errant ludibria mentis.
Certa vides. Adſunt genialia numina mecum.
Stat cunctis mens una Deis, vox omnibus una:
Iungite concordes manſura in fœdera dextras,
Iungite iò dextras, tu formoſiſſima virgo,
Tuque viros inter qualis ſub nocte ſerena
Purpureus ſocios extinguit Lucifer ignes.
At tu ſancta veni, tandemque merentibus adſis,
Exorata Quies. Satis exhauſere pericli,
Sat pigras perpeſſa moras inſignia Regum
Pectora; nunc votis expectatoque fruantur
Connubio. Sic & Tirynthius aſtra ſubire
Non niſi biſſeni potuit mercede laboris.
Iungite concordes manſura in fœdera dextras,
Iungite iò dextras. Quo tandem nubila rerum
Et fœdi ceſſere dies? En lenius aura
Ridet, & ingenti cumulant ſua dona favore
Cælicolæ. O nunquam tranquilla exordia fatis
Heroum eximiis, nec denique naufraga virtus!

Paratæ ad Iunonis Lucinæ delubrum victimæ erant; Augureſque & Pontificum ordo, nuptiis omen facturi. Populus viam hymenæo aut pæane celebrabat: Et quia Argenidi mater non

non erat, quæ facem nubenti filiæ luceret, is Timocleæ honos, Poliarchi & Archombroti commendatione, collatus eſt. Invocatis genialibus Diis, tutelisque præcipue ignium qui velatæ Argenidi præferebantur, cum jam in victimas caderet ferrum, Poliarchus ſacrorum miniſtros jubet ſubſiſtere, dieique lætitia auguſtior ita Archombroto loquutus eſt. Si fas eſt mihi apud te fidem eſſe, ô frater, doleo me marito adhuc matronam te quærere. Mihi ſoror eſt vultu & indole quæ vel ignobilem commendaret; annorum plus minus viginti. Si ſolida fœdera inter nos placent, hanc tibi jure fraterno deſpondebo. Et quoniam ritu gentili nulla pars regni in eam cadere poteſt, dos erit talenta ſexcenta præſentia. Meleander ſermonis erat arbiter; qui Archombrotum, non tam cunctantem aſſentiri (nam placebat affinitas) quam jus patri facientem ut de nuru ſtatueret, interrogavit an eam ſibi his legibus pactam vellet. Argenidem quoque, quamquam inter verecunda tunc ſacra ſilentium tenentem, monuerat Poliarchus, ut fratrem in mutua fœdera ſolicitaret. Ille ſe conditionem accipere apertiſſimo vultu reſpondit: amplexuſque Poliarchum; Præcepiſti mea vota, fortiſſime Regum. Quis te Deus in mei animi ſecreta perduxit? Ergo hæc etiam ſacra mihi abſentem conjungant. Tu fidem, chariſſime, utrimque præſtabis. Admoniti ſacerdotes ut geminarent auſpicia, ſedulitate eximia circa templum omnia turbabant; Cumque res emanaſſet in populum, novo gratulantium clamore plenus aër prætervolantes aliquot aves intercepto alarum officio exanimavit. Omnes plaudebant. Omnes erant bacchantium lætitiæ proximi;

Cœtuque

Cœtuque confuſo, nulla diſcrimina ordinum tanta gaudia meminerant.

Diis interim profecta dabantur: & cum hoſtiæ, quarum una vittati jecoris fuit, placuiſſent Haruſpici; thure accenſo Sponſi in fœdera nuptiarum ad aram ſubière. Perpetratis denique ſacris, jam pompa vertebatur ad regiam, cum in templi veſtibulo Aneroeſtus occurrit diſceſſurus, pallido vultu, & divinandi ſtimulis pleno. Nam meritum pectus numina inſederant. Igitur quaſſans emotum Deorum furoribus caput, Salvete, inquit, ô Reges, ô numinum cura, exerciti hactenus fatis, nunc eorumdem clementia experturi nihil virtute jucundius. Fœliciſſime ſenum, ah ne Diis exprobra, Meleander, iſtos annos inter bella ſcelusque tuorum civium conſumptos. Vivida ætas, anniſque adhuc plurimis ſuffectura, nihil publice, nihil domi timebit. Nunc in Africa videbis Hyaniſbem, nunc in Sicilia illam excipies. Procul mala factionum, procul inſidiatorum atrocitas. Veſtrum ſenium, juventuſque Archombroti, reverentia & terrore ſubiget omnes; Hunc triumphantem felix pater de proximis Brutiis, Lucaniſque, & Epeiri littore aſpicies; hujus pignora in veſtris adoleſcent amplexibus, longam Principum ſeriem datura Siciliæ; Nec charior tibi gnata nunc Galliæ deſtinata, quam quæ inde nurus adveniet. At vos ſæculi gemmæ, tu Poliarche, tuque Argenis, ne hic fidei, hic virtutum præmia, quæ certa vos manent, expectetis audire. Multa ignoro; multa ſilenda ſunt. Fata ipſa fœlicitatis partem, in quam producti eſtis, Deos celant, ne illi vobis invideant. Pauca tamen de multis accipite. Qui vos amor hodie jungit, ad ſenium inviolatos

deducet

deducet. Non enim jurgia, non faſtidia, non ægrarum ſuſpicionum cura libabit. Proferetis imperii fines. Hinc vos Rhenus, hinc Oceanus victores aſpiciet. Timandræ inter nepotum cuneos exultantis imagines ſæpe pro Cybele bonus poſteritatis error accipiet. Gloriam veſtram, fortitudinem, nutus, ſuſpicient vicinæ late gentes; Non abnuent vinci, non regi. Si quo ibitis, ipſa vos ſalus feret. Quicquid optabitis, Dii vota prævenient. Ac ne fœlicitas mortem deſtituat; nox una feſſos ſenio exolvet, plura mox aſtra exhibitura mortalibus. Nec de fama dubitate. Hanc præſtabit æternam hiſtoriæ genius, quam, in gentibus olim ſparſam, nulla vis, nulla ætas extinguet.

FINIS.

DIS.

DISCVRSVS

IN

IO. BARCLAII

ARGENIDEM:

Ad faciliorem nonnullorum, quæ inibi narrantur, intellectum.

TEmere affirmare de altero periculoſum eſt, propter occultas hominum voluntates; in quorum animis multas eſſe latebras, multos receſſus, facile agnoſcimus: ſunt tamen, qui, cum nihil æque ſibi cordi eſſe videri velint, quam ut incogniti atq; ex abdito fama ſui perfruantur, noſcitari nihilominus, atque in lucem protrahi, quam maxime concupiſcant. Notatum id ab antiquis in Epicuro aliiſq;. Meo quidem judicio homines iſtiuſmodi omnibus noſcendos proponere ſi quis aggrediatur, vitio id ei verti aut eſſe fraudi neutiquā poteſt: omnino, ſi præter præſumtam (ut loqui amamus) voluntatem, boni quippiam ex tali facto aut jucundi, aut in publicum utile quod ſit, ſperetur proventurum. Hæc, ut in aliis multis ſe habere compertum eſt, ita & in hoc opere viri nunquam ſatis laudandi Iohannis Barclaii, locum quin habeant, nullus dubito. Monent me cum alia multa, tum illud præcipue ſcribendi genus, quod auctori præ cæteris placuiſſe fere, quæ ſcripſit omnia cumulate teſtātur. Liber adeoq; hic ipſe, nihil multis aperti habere viſus, quam præfixum frontiſpicio Barclaii nomen, magno id quod dicimus auctoramento probat: ea cum primis quæ ad potentiſſimum Galliarum regem libro præfixa eſt auctoris epiſtola. Fidem utraq; fecerint, ad indagandam curate Barclaii mentem, non tam opus eſſe Delio natatore,

quam

quam eorum, quæ ſub involucris fabularum proferuntur, applicatione, quo illa, quæ ad exactæ hiſtoriæ fidem cogi nequeunt, applicentur iis quæ veriſimiliter adumbrare voluiſſe videri poſſit. Nec eſt quod objiciat quiſpiam, huic ipſi auctori ſcribendi apologetici neceſſitatem impoſitam à quibuſdam auſu nimium temerario locos Euphormionis nonnullos, quos ſimilibus ſub integumentis velari crediderant, enodare atque recludere aggreſſis. nihil id omnino aut noſtro, de quo agimus inſtituto, aut ipſius Barclaii propoſito, conſentaneum habet. Fines atq; argumenta utriuſq; libri vide. Satyrici ſcopus eſt totum orbem inſonti violentia (verba ſunt auctoris) accuſare, plus in ſpem propriæ laudis, quam ignominiæ aliorum. aſt hunc librum quaquaverſum regii ſpiritus implent. nihil humile; nihil abjectum; præclara ſunt omnia, ſummoque faſtigio digna. Eſt ergo in Satyrico omnis generis rerum perſonarumque multiplex miſtura; in Argenide vero unicum ac ſemper idem ſibiq; conſtans occurrit, regni regiſque non præceptis quam exemplis efficacior inſtitutio. In abdita Satyrici penetraturo nomina peræque atque actiones eorum, quot auctor ſubinde operi ſuo argumentum eſſe voluit, perſpecta eſſe decet; eas autem actiones, quas omnibus latere Barclaium voluiſſe manifeſto conſtat, digito velut commonſtrare, nonne Theonini dentis rabiem longe ſuperet? At in hoc libro nihil tale. non hic anxia ſcrupuloſave opus eſt inveſtigatione; applicationi duntaxat ſuus eſt locus. Ea autem ipſa cum ex annalibus, aut ex iis quæ privato lucubro viri magni ſibi compararunt, deque ſuis ac regni rebus ad poſteros emanare paſſi ſunt, petenda veniat, nulli, quod quidem ego videre poſſum, invidiæ ſubjacere aut malitiæ merito ſuſpecta eſſe poteſt. Sunt ergo quæ hoc opere continentur omnia trium generum. nempe

quædam

quædam certa omnino atque indubia; eaq; talia ut authoris mentem planam faciant, atque ad eorum, quæ porro dicuntur, cognitiones penitius inſpecturo viam ſternant: quædam etiam talia, ut qualiquali deſcriptione aut circumlocutione res alioquin notas, quibuſque in exemplum uti amat, leviter tegant: quædam talia ut ex compoſitione nominum Græca aut Græcobarbara deprehendantur. ſunt quædã ex adverſo prorſus incerta. quædã deniq; inter utrumque media, quæ, ſi cum ſimilibus noſtri ſæculi rebus caſibuſve comparentur, nec omnino incerta judicari valeant, neq; pro certis tamen, ob multijugam iſtam rerum, perſonarum, locorum, circumſtantiarumq; varietatem, venditari. Certa atque indubia vel in tranſcurſu deſignaſſe ſuffecerit. Incerta pro deſperatis habenda. Quæ medii ſint generis, complura ſunt: ex his nobiliora quædam atq; à vero minus abhorrentia ſtrictim ſelegiſſe non pigebit. Inter certa agmen ducat, propoſitam eſſe auctori inſtitutionem regis ac regni, ſed Gallici potiſſimum. Huc præcepta ſpectant, huc exempla atque ipſe conſiliorum præceptorumque modus & ordo, in ea directus vitia, quibus ſpeciatim præque cæteris obnoxius eſt regni Gallici ſtatus. Adde quod de facili idipſum quoq; evincant epiſtola ad regem dedicatoria, & quæ ſub Nicopompi perſona auctor de ſuo inſtituto evulgat. Siciliæ nomine Galliæ regnũ deſignari, monſtrant illa quæ de regione ab adverſo littore diffuſa ac ſæpe Siciliæ æmula libro tertio dicuntur: Angliam denotat: fidem facit id, quod dicitur de arcibus omnibus, præter unam, everſis: Londinenſis ea eſt, quæ & totius Britanniæ armamentarium. Regio ſub uno formidanda quondam, nunc ſegnitie vel patientia imperantium adeo in varios principes lapſa, ut dominio tota exciderit, (de qua libro tertio,) Germania eſt, auctori Mergania. Aquilium, Cæſarem eſſe. Hippophi-

pophilum, Hiſpaniarum regem; Vſinulcam, Calvinum; Hyperephanios, Calvini aſſeclas, (*Gallis* Hugenots;) *quaque catera ejus ſunt generis, notius eſt quam ut dici debeat aut moneri. Dereſici nomine Comes Palatinus venit : eſt inverſio in literis, Dereficus, Federicus : tum & fidem fecerit illud in oratione Dunalbii, quod pro dapibus, quas in Aquilii menſam ferre oportuit, pæne ſuſtulit & penum & menſam. ſunt autem Palatini comites imperii Dapiferi. Peranhylaum, ex compoſitione nominis, Tranſylvaniæ Principem Bethlehemum Gaborem denotare, conſtat ex* πέρα *&* πέραν, ultra, trans, *&* ὕλη, ſilva. *quod & firmat id quod inibi dicitur, quod alterum ex Aquilii regnis ambierit. Sed infinitum ſit, omnes, qui ex notatione nominis agnoſci poſſint, percenſere: ea per ſe patent; aut, quatenus lectorem fugiunt, eo quod non uſquequaque in hac Græcorum nominum compoſitione felix fuiſſe Barclaius deprehenditur, ſatius eſt omitti. Lydii conjuges, Conchinum Conchini Marchionem Anchoritanum cum uxore Eleonora Galligaiæ denotant. erant patria Thuſci; hinc Lydii dicuntur, à Thereno regis Lydi filio, qui primus in illas oras coloniam deduxit. Alterum par conjugum ex Phrygia, Sommerſetum comitem uxoremque ipſius notat, ob veneficii crimen carceri mancipatos. eſt ea noſtri temporis hiſtoria ſatis nota. Ibburranes, cardinalis eſt Barberinus, hac auctor dum ſcriberet, Avenionenſi in urbe legatus Pontificius : ipſe nunc Pontifex Romanus, Vrbanus octavus dictus. argumento eſt id quod libro primo, ubi de Ibburrane ſermo eſt, dicitur, non ſine præſagio majores ſuæ ſtirpis ſymbolum apes feciſſe. [Lugduni Gallorum inſcriptio porta Aula Archiepiſcopalis habet inſignia Vrbani VIII Papa & hos verſus:*

Sugite nectareo madidantia lilia rore,

Delicias

Delicias pacis ſugite pacis aves.
Sidite pacificis volucres in floribus: Orbem
Nam condire ſuo lilia melle queunt.]

ex quibus pro merito ac temporibus nec aculeos nec ſuavitatem deſideres. quo & alludentes quidam, eum rebus Gallicis plus æquo addictum fore ſuſpicati, hoc in vulgus ſparſere diſtichon:

Mella dabit Francis, Hiſpanis ſpicula figet,
Spicula ſed figens & vita & melle carebit.

Sed quid multis hæc operoſe deduco? inverſis literis Ibburranes, Barberinus eſt. quod qui in Dereſici & Ibburranis nomine videbit concurrere, ſciet, & in aliis illud obſervandum; multaq; quæ antea obſcura forſitan ſunt viſa, eo modo explicari atq; enodari poſſe conſiderabit. Per procerum primum in aula Hippophili poſt exhauſtum immenſæ potentiæ curſum ad purpuratum ſacerdotium confugientem tanquam ad aram, intelligit Franciſcum Gomezium Sanctivallem Lermæ ducem. Is ex mercatore ſubito à rege inter magnates (Hiſpanis Grandes d'Eſpana) *habitus, ad id faſtigii ſe ſubvectum vidit, ut non niſi cadendo poſſet deſcendere. exinde Roderici Calderonis ſupplicio, quid capiti ſuo impenderet, edoctus, devexa in ſenium ætate, quo ſe imminenti pœnæ ſubduceret, aula relicta, Romam migravit: à Pontifice mox in Cardinalium adlectus ordinem. Per Cleobulum deſignari Villaregium, clare ſatis ex toto ſermonis inter Timonidem & Meleandrum contextu (extat is libro quinto) perſpicere eſt. quandoquidem vero multotiens utramque in hoc libro Cleobulus paginam facit, plura curatius noſſe ſi quis deſiderat, ſciat, illa tam ex iis quæ de vita ac moribus Villaregii edidit Petrus Matthæus Hiſtoriographus Gallus, quam ex ipſius Villaregii commentariis, peti poſſe; quæ ſingula examuſſim perquirere aut recenſere, nec vacat, nec inſtituti eſt noſtri.*

noſtri. Atq; hæc de iis, quæ certa ſunt atq; indubia, dicta ſufficiant. Plura his ipſis attexere facile poterit quicunq; auctorem noſtrum penſiculatius legere inſtituerit. De incertis, quid primum, quid ultimo dicam? imo quid omnino? niſi hoc unum, eſſe ea longe plurima. quin & hoc addam, in tanto lætorum triſtiumq; intercurſu nec aliter fieri potuiſſe. Videmus, ea paſſim, ac fere nuſquam non, admirabili artificio miſceri. Et ſane, cum id auctori propoſitum fuiſſe ſatis appareat, ut ſuſpenſus nec unquam ſolido ſubſiſtens lectoris animus quam ſuaviſſime falleretur: qui perpetua ſerie cœptæ narrationis filum decurrit; neceſſe fuit, ex impoſſibili multa illum trahere, quam tamen fieri poſſit maxima poſſibilium veroq; ſimilium cum his ipſis conjunctione, quo ne tenue mendacium & ad primum obtutum pellucens faſtidium legenti oggerat, & nauſeam, vel ab ipſo ſtatim initio. Iis ergo omiſſis partim, partim reſervatis, ſuperat, ut videamus, quænam ſint illa quæ generis medii eſſe diximus, in confinio veri ac falſi, certi ac minus certi, conſtituta. Iterato dictum eſt, propoſitum Barclaio fuiſſe, hoc libello adornare regis regnique inſtitutionem, exemplis præceptiſq; nobilem. Præcepta dictum eſt ad Gallici regni ſtatum collimare; de exemplis diſpiciendum. Si præfixam libro epiſtolam, ſi, cujus jam ante facta mentio, Nicopompi conſilium inſpicimus, evidens eſt, & exempla maximam partem, ne dicam omnia, ex ipſo potiſſimum Galliæ regno deprompta. Si & orationem Cleobuli ad Meleandrum, ubi de premendis rebellibus ait, attendimus, facile quivis deprehendat, propoſitum auctori fuiſſe, exemplis uti recentibus. Sed penitius inſpicienti ſcrupulum moveat, quod cum præcepta regem ipſum partim ſpectent, commonſtratura ſcilicet ecquis firmandæ auctoritati regiæ modus ſit optimus; partim circa regni

gni ipſius conſervationem verſentur; cumque exempla principem maxime præceptorum partem reſpiciant, ea autem pars potiſſimum ob oculos ponat, quid Principum ſegnities peccarit, quid audacia; ſcrupulum, inquam, moveat, quanam illa ſint exempla tam recentia & à turbis ſub te (Meleandro nempe) & patre tuo (verba ſunt Cleobuli dicto loco) petita. Si ea quæ ſub regibus, Franciſco ſecundo, Carolo nono, Henrico tertio, præcipue ſtante ſacro fœdere, (Gallis la ſaincte Ligue,) *in Gallia accidêre, cum iis componere inſtituamus; multa non diffiteor inter ſe convenientiſſima invenêrimus, ſed nec pauciora quæ diſcrepent. Quid verbis opus? Ipſe fatetur auctor, tam erraturum qui omnia, quam qui nihil ad hiſtoriæ veritatem ſit exacturus hanc narrationem. Exemplis res fiet clarior. Age, videamus, qui Meleander, Argenis, Poliarchus, Archombrotus, Radirobanes, Hyanisbe, Timandra, Britomandes, Aneroëſtus, totidem reges, reginæ, regum liberi. Quæ præcipuorum hujus libri nominum circumfertur explicatio, Meleandri nomen Henrico tertio aſſignat; idq; quantum quidem multa fidem faciunt, non omnino male; ſed cui tamen diſſonum ſit illud, quod dicitur, ſub initio imperii Meleandro cuncta fuiſſe pacata; cum ex adverſo tota Neuſtria, ager Delphinas, & Vivarienſis, ſeu Velaunus, aliiq; Galliæ tractus, bello flagrarent inteſtino; pax ſequeſtra in Pictonibus ægre coaleſceret, mox ipſa acriori bello mutata; quin & regem ſub primum è Sarmatia in Galliam adventum in ſubditos ſuos bellum conſtat decreviſſe. Britomandæ nulla hactenus, quod vidi, perſona adſignatur; cujus tamen indolem, ac regni ſub ipſo rege fortunam, deſcriptam qui videt, omnino eandem illam eſſe, quæ Meleandri, facile agnoſcet. Quod me movet, ut credam, tam Meleandri quam Britomandæ nomine regem proponi,*

poni, arduis regni negotiis imparem, nec tam faciendo quam tolerando injurias obnoxium, atque omnium conſenſu, niſi imperaſſet, imperii capacem. Sed nec abs re futurum eſt, ubi ad exemplorum applicationem erit deventum, in Meleandro Henrici tertii nomen ſervaſſe. In Argenide regni Gallici ſtatum adumbrari quidam putant. ſed nec hoc uſquequaque proceſſerit, ut ex hiſtoria iſtorum temporum lectione ſatis apparet. Vtique regnum Galliæ à ſtatu regni Gallici diſcindere atque ſeparare nihil attinet. Tum quoque ſi Poliarchi nomine Henricus quartus Franciæ rex veniat, ſi ſub Archombroti nomine deſignetur idem ille Henricus, quæ quorundam eſt opinio, Bearnani etiamnum princeps; unde illi corrivales, & eandem Argenidem depereuntes? quam nec poſſidere ſimul & ab ea amari, nec ambire ſimul eiq; exoſum eſſe, promtum non eſt uni eidemque homini. Satius videtur, ſi deficientem in Meleandro Valeſiorum ſtirpem Argenis notet: aut etiam alterum ab rege locum, eodem tempore à tribus æmulis, Navarro, Alenſſonio, & Guiſio, callide petitum, ſingulisq; eorum, quà à rege, quà à regina, promiſſum, quo tamē nemo ex illis potitus: unde larga inter illos odiorum enata ſeges. quam poſteriorem conjecturam, non leviter Annalium fides corroborare mihi ſemper viſa eſt. Poliarcho & Archombroto ſi ea, quā diximus, attribuenda ſit perſona, tot abſurda, ἀπρόσφορα, & prorſus nihil ad rem pertinentia, ſe oggerent paſſim toto hoc libro, ut nec finem nec modum eorum reperire in proclivi ſit. quale eſt illud, ut alia omittam omnia, quod in ipſo limine libri de vocato à Timoclea in auxilium Poliarchi Archombroto dicitur, deque arcta illa animorum conjunctione, quæ ex illorum colloquio mutuoque aſpectu enata proponitur. Exiſtimem, in Poliarcho acrem, ſtrenuum, cordatumque regem exhiberi,

hiberi; grata virtutum regiarum heroicarumque Henrici quarti recordatione: qua & ipſa, quantiſper ille regi Franciæ ſubditus fuit, quam ſpem facerent, quantumque eniteſcerent, in Archombroto deſcribitur, quem naſcendi ſorte ad regalem purpuram ſubvectum voluntas animique motus Meleandro ad tempus ſubjeciſſe proponitur. Radirobanem eſſe Hiſpaniæ regem volunt; idne per omnia ejus perſona conveniat ambigo. ſed, cum non detur cuncta in hoc ſcripto ad hiſtoricam fidem cogere, haud gravatim crediderim in animo fuiſſe auctori per Radirobanem Hiſpaniarum regem denotare. In qua pulchre quamplurima conſpirare video. Qualia ſunt auxilia Meleandro lata. quo mihi illa deſignari videntur literæ, quas anno CIƆ IƆ LIX *ad Franciſcum Galliarum regem Philippus Hiſpaniarum rex dedit; quibus ſororii ſui res ſibi perinde ac ſuas commendatas eſſe, ejuſque regni tutelam propenſo animo ſuſcipere, & adverſus eos, qui regi parere detrectarent, opes, arma, ac potentiam omnem expedire, paratum ſe teſtatur: ita ut ſe acerrimum regiæ majeſtatis vindicem, & ſeverum temeritatis ac audaciæ illorum caſtigatorem ſint experturi. Prodita Radirobani Argenis in Seleniſſa, quid aliud quam Reginæ matris Philippi nomine atque autoritate ſuam communire volentis noxia nec ferenda Gallicæ genti conſilia notat? Certe, Meleandri cum Radirobane inimicitiæ manifeſto ea tangunt, quæ turbando inque partes ſcindendo invadendoque Galliæ regno per adminiſtros ſuos Philippum, ſtante ſacro fœdere, cujus pars potior, imo ſpiritus prope vitalis erat, feciſſe conſtat. Debellatus Radirobanes in Africa, Hyanisbes regnum invadere cum vellet, notabilem ſtragem ſtupenda portentoſaq; Hiſpaniæ claſſis denotat, qua diſſipata perditaque nihil poſtmodum atrox aut magnum nec adverſum Gal-*

los Angloſve deſignare ſuſtinuit, ſed infractus viribus recolligere ſeſe & ad pacem totus converti cœpit, inſuper habitis tot auri myriadibus quas ad committendos inter ſe Gallos in eum diem fruſtra profuderat. Ex iis quoque videre eſt, per Hyanuben non reginam Margaridem, Henrici tertii ſororem, uxorem Henrici quarti & ab eo repudiatam, intelligi, ſed Eliſabetham Angliæ reginam. quod & ſatis evincit pronus ille Hyanisbes in Poliarchum favor, aliaque multa quæ latius in lectione hujus libri occurrunt. Timandram ſiquis Ianam Albretiam Henrici quarti matrem dixerit, forſitan non erraverit. Fidem facit quod Britomandæ filio nupta dicitur, cui nomen & ipſi Britomandes, pater nempe Henrici quarti Antonius Borbonius, idem quoque Antonii filius. Similiter fidem facit, quod non in aula materna ſed apud agreſtes atq; in agris educatus fertur. Vt & illud Timandræ votum, ut creſcat, avo quam patri ſimilior, nempe avo materno Henrico Albretio, qui mollitiem filiæ generoque in educando filio exprobrans, eum in aſpero ac confragoſo Bearnani agri tractu duriter parceque educavit, capite ac pedibus nudu per medias nives incedere, famem ſitimque, æſtatem atque hiemem juxta ferre à teneris edocuit; inde corpus illi vegetum duratumq;, & nullis laboribus edomabile contigit, Deo, ut videtur, jam tunc hunc Principem ſibi aſtruente, immanibus periculis ſuperandis immenſiſque exantlandis laboribus parem, imo ſuperiorem ſemper. Ea quæ porro de raptu Aſtioriſtæ, veneficio Commindorigis, aliiſque id genus, narrantur, ficta credibile eſt eſſe, ei quem dixi, fini, nempe implendo vanis terroribus lectoris animo, quem noſter auctor, dum ire per extenſum funem poſſe videtur, modo Thebis miſerum, modo ponit Athenis. Niſi forſitan, quæ de Aſtioriſtæ raptu dicuntur, ea reſpiciant, quæ menſe Septembri

ptembri anno CIↃ IↃ LVIII literis ad regem Bergeraco datis conqueſta eſt Navarræ regina, Cardinali Lotharingo propoſitum fuiſſe filium ſuum maternis è complexibus abripere. Aut quod paulo ante, Navarrenæ reginæ diſceſſu detectum fuiſſe narratur Nemoroſii ducis conſilium, ducem Aurelianenſem in Lotharingiam abducendi; qua quidem de cauſa Nemoroſius fuga ſaluti ſuæ conſuluiſſe, nec ante reverſus fertur, quam accenſis undecunque ac flagrantibus civilibus bellis. In quibus cum laborare Annalium fides videatur, aut potius ſilentio rem totam involvere velle; neque nobis certi quippiam compertum eſſe poteſt. In Aneroeſto rege, ejusque hiſtoria, crediderim, per varias ambages adumbrari, ut Henricus ab avita paternaque religione primitus ad Romanam ſeceſſerit, utque ſui exinde juris factus ad reformatam poſtliminio ſit reverſus, utq; deniq; reformata religione ejurata catholicæ ſe totum emanciparit, potitus nimirum ampliſſimo Galliæ regno; quo facto, ab excommunicatione, cujus fulmen in caput ipſius juxta ac Condæi Principis Sixtus Quintus anno CIↃ IↃ LXXXV vibraverat, liberari, in gremium eccleſiæ recipi, Chriſtianiſſimi nomine ac primi eccleſiæ filii decorari, & benedictionem apoſtolicam à Clemente Octavo (qui fortean in hac ſcena Aneroeſtus) accipere promeruit. Hæc ſunt quæ circa regales perſonas certa incertaque videntur. De cæteris idem eſt judicium, ſive principes illi fuerint, ſive principum aſſeclæ aut miniſtri. Et quidem primo Lycogenem quod attinet, non unam in hac orcheſtra perſonam videtur ſuſtinere. Fateor, quod lib. I. Lycogenes deſcribitur priſcis regibus, ſuæ gentis authoribus, ferox ſatu; aperte tangere ducem Guiſiæ, vel regnante Henrico ſecundo indignari auſum, à Capeto ereptum poſteris Caroli magni Franciæ Regnum, à quibus ſtirpem
 ſuam

ſuam ipſe ducat. Sed tam varia tamque multiplicia occurrunt, quæ manifeſto evincant, ea, quæ de Lycogene prædicantur, in ſolum Guiſiæ ducem cadere non poſſe, ut vero ſimilius fiat, in Lycogene totam Lotharingicam familiam ejuſque molimina denotari; cum & tota illa gens Caroli Magni (quo jure, monſtratum ſæpius) poſteros ſtirpis ſuæ auctores jactitet; cumq;, utut ſuam quiſq; privatim in conſilio fortunam adhibuerit, in eo omnes convenerint, ut, deficiente Valeſiorum ſtirpe, Borbonia gente à regni ſucceſſione excluſa, auctoritatem ſuam, ac nominis imperiiq; magnitudinē, non ſartam modo tectamque tueri, ſed & in futurum ſtabilire firmareque, & de die in diem ulterius promovere poſſent; ac verbo ut abſolvam, eo rem deducere, ut neq; parem propter ſe, neque ſuperiorem ſupra ſe quempiam agnoſcere cogerentur, enixiſſime cupiebāt. Ergo quæ paſſim occurrunt Menocriti, Æriſthenis, Oloodemi, Acegoræ, Anaximandri, cæterorumq; nomina; Lotharingiæ ducē, Guiſium, Vaudimontii comitem, Retii Mareſchallum, Mainium Chaligneci comitem, Elbovii ducem, Ginuillæ principem, ac Pontanum marchionem, deſignaverint. In ſingulos ex iis quæ dicta ſint directaq;, ubi ad exanimandas diſcutiendaſq; factorum circumſtantias perventum fuerit, erit fortaſſe diſpiciendi locus. Commindorigem, Allobrogum ducem referre, quædam faciunt ut credam, quædam in diverſum trahunt. Vtut eſt, acceſſit ipſe trophæis magni Henrici, quando pedibus Centauri calcatum diadema regium OPORTVNE vana indignaq; Gallico nomini jactatione præ ſe tulerat. Eundem ille Centaurum OPORTVNIVS ſub Herculea clava ingemuiſſe & vidit & indoluit. Altumque ſuppreſſo luctu, multum victori ſeſe debere, profiteri coactus eſt: quod, ſua contentus recuperare, nihil præter injuriæ licentiam victo debellatoque & tantum non
perdito

perdito eripuiſſet. Cætera quæ ſuperſunt nomina Gelanori, Arſidæ, Eurymedis, Gobryæ, Praxetæ, Antenorii, Timonidis, aliorumque; Turennii marchionem, exinde ducem Bullonium, Bironii Mareſchallum, Harlæum Sanciaci, domum Albigniacam, alioſque, quos in utraque fortuna, maximeque quo tempore bello debitum ſibi regnum aſſerere vindicareque cogebatur, Henricus magnus fidiſsimos expertus eſt, demonſtrare putem. quam in rem multa ſuppetunt argumenta, quæ percenſere operoſum nimis fuerit; ea tamen noſſe ſicui libido eſt, paſsim tam in Albigniaci hiſtoria quam Villaregii commentariis, inveniat. Atque hæc quoque de perſonarum nominibus obiter monſtraſſe ſufficiat. Supereſt ut & ea breviter inſpiciamus, quæ ex factis rerumque circumſtantiis ſunt nobiliora, & ad regni Gallici ſtatum reſque in iſto regno geſtas reſpicere, & ad illas applicari poſſe videntur. Monui aliquoties, authorem non ſub hiſtoriæ religione narrationem hanc inſtituiſſe, de qua tantum ipſe prædicat tam erraturum qui omnia in hac ſcriptione quam qui nihil ad geſtarum rerum veritatem ſit exacturus. Indubium ergo eſto, etiam in una eademque perſona non unam neque ejuſdem temporis hiſtoriam multotiens occurrere; idque propter nec ſtatim pro male applicito haberi poſſe, ſimulatque quippiam oblatum fuerit diverſi, & ab eo de quo narratur alieni, modo tamen major meliorque pars non omnino male cohæreat. Potiſſima eorum, quæ ad hiſtoriæ veritatem inſtituta ſint, ea eſſe exiſtimem, quæ de Meleandro & Lycogene, de Polarcho, Radirobane, & Archombroto narrantur. In Meleandro (cujus ſub nomine Henricum tertium deſignari ſupra à me dictum eſt) inter cætera id notandum eſt, eam indolem, quam Meleandro attribuit Barclaius, & ab omnibus hiſtoricis, qui de rebus Gallicis ſcri-

pſere, Henrico tertio attribui: Vt & ea quæ de Lyſogene prædicantur, pulchre & examuſſim omnia in Guiſium quadrare, ægreque admodum quid ab eo diverſi in annalium monumentis reperiri. Inter res ab utroque geſtas, ad eas potiſſimum collimare auctorem, facile videre eſt, quæ ab exceſſu Caroli noni evenêre, iis omiſſis aut leviter commonſtratis quæ ad Franciſci Caroliquе tempora referri poſſent; ita uti nec ea tangat, quæ ab Henrico tertio geſta ſunt, cum Andii ducis aut regii fratris noſcendus agnomine, fraternis ſub auſpiciis bellum gereret. Quæ de remiſſione animi ac mollitie regis Meleandri dicuntur, gemina ſunt. nempe, quibus ipſe in voluptates profuſus, plus æquo maſculam ſubimet ipſi virtutem, quam Iarnacenſi Baſſaceno & Montconturiano præliis teſtatam fecerat, expectoravit. ſimulque & hoc, (in quo peccatum largius,) quod nullas conſilio fere ſortitus amicitias, impetu eas excoluerit & immodicis largitionibus: quod quin in ipſum inſurgendi principem cauſam dederit, vix eſt dubium. Erat ea Eſpernonii, aliorumque, quos arctiore rex complexus videbatur favore, animi impotentia faſtuſque, ut omnibus graves eſſent inviſique. hinc ſurda primum voces querelæque populi enatæ. Acceſſere graviores aliæ, nec ultra tacitæ, virorum principum ac magnatium; qui de ſuo decedere, quod tum cumulate novis iſtis hominibus accederet, ſatis habebant perſpectum. Ex querelis mox averſus à Rege animus: inde odium ac contemptus denique illius, quem aliorum lubidinibus obnoxium, ac regi proinde quam regere aptiorem animadverterent, & multo deſpici poſſe indies addiſcerent, ortum duxêre. Ipſe igitur, dum miſere ærarium exhaurit, pecuniaſque publicis uſibus deſtinatas in neſcio quæ ludicra nullo delectu profundit, non ſuis modo, ſuorumque infimis, ſed & exteris, deſpicatui eſſe cæpit.

Helvetiis

Helvetii (gens rudis, & ſicum ſicum, ſcapham ſcapham appellare ſolita) debita ſibi ſtipendia annumerari cum poſtularent, atque à quæſtore regio nihil aliud referrent quam exhauſtum eſſe ærarium, nec pecuniam ad manum ſuppetere, regeſſiſſe dicuntur, difficile ad fidem eſſe, regi, tam immenſas opes in luxum & nocturnas choreas indies impendenti, pecuniam deeſſe unde ad regni regiſque tutelam conſcripti milites juſta conſequerentur ſtipendia. Ob hæc atque his ſimilia factum; ut Eſpernonius, cum ſuis, animadverſo communi omnium odio, ſerio ad animum revocare inſtituerit, quam non ſit firma potentia non ſua vi nixa. Præfecturas igitur ipſe, arceiſque, communiendi ſeſe munimenta, à rege exambire; Rex contra nihil negare iis; adeoque quos à conſiliis habebat nimios in Eſpernonium favores ipſi ob oculos ponentibus, regerere, ſtare ſibi ſententiam, ad id faſtigii Eſpernonium ſubvehere, ut, ſi vel ipſe poſtmodum quam maxime vellet ita ſubvectum deprimere, magnitudinemve illius quovis modo accidere, ne id quidem ipſe poſſet. Tam pertinax ille regis in novos homines favor, genti Lotharingicæ novæ moliendi, inque ſpes, quas jam tum ab acceſſu Franciſci primi male conceptas vario exinde ſucceſſu foverant, aſſurgendi denuo occaſionem præbuit. Franciſcus ſecundus decimo & ſexto ætatis anno, Carolus nonus undecimo, regni Gallici ſceptris fuerant admoti. hinc illis deſpecta in pueris regibus ætas primum ad ſeſe extollendos incitamentum. Caroli exinde regnum plurimum exoſum; Alençonii ea animi impotentia, ut nec inſigniter bene maleve deſignare poſſet quippiam; reginæ matris vecordia & effrenis ambitio; Principum (quos ſanguinis vocant) inter ſe diſſidia in cauſa religionis. quorum & ipſi minorennes quamplurimi, nemo omnium ſatis firmis enixus ſtaturminibus, latum aperuêre campum.

pum, agre diu multumq; preſſa conſilia in publicum promendi exequendique. Sed nihil adeo illorum cœpta promovit quam fatalis illa atque inſuperabilis animi mollities regis Henrici; cujus nomine Meleandrum ſuum Barclaius inculpat. Illum ergo certatim Guiſii eorumque aſſeclæ Sardanapalum appellare, revocata Chilperici ob ignaviam regno pulſi populo memoria. Eum ob ſegnitiem, animiq; vel infra ſexum fœmineum depreſſi torporem, gravis ac tot negotiis moleſti regii nominis menſuram implere non poſſe. Vel Carolum regem, ipſo cum mortalitatem poneret momento, hoc quoque nomine gaviſum, quod nulla relicta prole decederet: virum requirere regnum Galliæ tot motibus jam concuſſum, atque à ſtrénuo homine excitandum. Hinc famoſi libelli paſſim in vulgus ſparſi, atroces in regem, cujus nomini inſignibuſque propalam illuſum; in tantum, ut, cum Henricus pro inſignibus, quo Gallico ſceptro & Poloniæ regnum acceſſiſſe indicaret, duabus uteretur coronis, cum hac epigraphe, MANET ALTERA COELO, *male feriati homines pro* COELO CLAVSTRO *repoſuerint. Ipſa adeoque Aumaliæ duciſſa, Guiſii ſoror, eo vecordiæ prolapſa eſt, ut, eſſe ſibi novaculam radendæ concinnandaq; in monachalem coronam regis cæſariei, eſſe manus iſti operi non inidoneas, multis inaudientibus, dicere non erubuerit. Eviluerat apud omnes auctoritas regis, ex aſſe in Guiſios domumque Lotharingicam tranſlata. quod & ipſum facilitati regiæ imputandum erat. Guiſii quippe, dum facunde regni fortunam apud populum miſerantur, & ſperni ſeſe prateririq; conqueruntur, leniendæ invidiæ, &, ne omnia novis, quos, ut dixi, propiore benevolentia proſequebatur, hominibus elargiri videretur, rex multo maxima jam contulerat. Guiſius magni Franciæ magiſtri dignitatem obibat, & Cathalaunico tractui à rege*

præfectus

præfectus erat: Mercurius Armorico, Maynius Narbonenſi, Elbovius Pictonibus; omnes denique ex illa gente aut toti provinciæ, aut urbibus aliquot inſignioribus, erant præpoſiti. Quin nec inter hos limites reſtricta concluſaque manſit regia in ipſos liberalitas: Guiſio nempe in exercitus omnes primum à rege imperium, ſuppreſſo Comitis ſtabuli nomine ac titulo, cujus tamen in ipſum poteſtas auctoritaſque tota, conceſſerat. Maynio exercitus datus, in Galloliguriam ac Narbonenſem agrum deducendus; additis inſuper promiſſis, ſecretis illis ac manu regia firmatis, neminẽ ad ullam omnino dignitatem functionemque iis in locis, quorum præfectura Maynio demandata erat, ab rege promotum iri, qui Maynio diſpliceret, quemq; non adeo ipſe Maynius ſpeciatim regi commendaſſet. Nemoroſio Galliæ Lugdunenſis obtigit præfectura. Tinaco Lugdunenſium archiepiſcopo, purpurei galeri Romæ petitus honos, ac regni ſigillorum oblata cuſtodia. Vnde apparet, quam vere à Barclaio Oloodemus, Menocritus, aliique provinciarum dicantur rectores; ut & hoc, quod Eriſtheni ſummam ærarii Meleandrum contuliſſe dicit. Certum eſt, bellis ſub Carolo civilibus, & Guiſiis, exprobratum ab adverſa parte, XL jam annos integros ſummam penes eos fuiſſe ærarii, nec ullam unquam adminiſtrationis ab ipſis redditam rationem. Sed nec minus certum, Guiſios, ſplendore ducentis adſe cunctæ pecuniæ illectos, in ea retinenda admodum ſemper fuiſſe ſtudioſos, nec alios unquam, quam ex illa gente homines, aut ab illa gente qui dependerent, ærario admotos. Simul etiam apparet, quam cordata neque minus vera ſit illa Cleobuli de vitiis regis regnique, deque reformando regni ſtatu ad Meleandrum oratio: & ex his, quæ dixi, eorumq; ſimilibus, facile videre eſt, quo ſpectet pars illa prior; quam auctori propoſitam eſſe monuimus; demon-

ſtrandi nempe, quid regum peccaverit indulgentia. Reliquum eſt, ut & de audacia nonnulla videamus quandoquidem & illa non exiguum eſt hujus narrationis argumentum. Quibus artibus ſuppreſſa dicitur à Lycogene Meleandri auctoritas; ea commode, ſi non omnia, ſaltem complurima, ad Guiſios gentemque Lotharingicam, eaque quæ in Henricum tertium deſignare auſi ſunt, facile quivis referet. Opera pretium erit nonnulla ex his attigiſſe. Duo potiſſimum ſunt in Guiſio, partibuſque Guiſianis, quas ſub nomine Lycogenis adumbratas diximus, conſideranda. Nimirum, ea quæ à majoribus derivata & tanquam de manu in manum tradita habebat; ſimulque alia illa, quæ ex ſemetipſo (quandoquidem & ſummis rariſque virtutibus inſignis fuiſſe dicitur) nec aliunde petenda, in omnes occaſiones probe excelere atque exornare noverat, ſummus ſimulandi & oggerentes ſeſe occaſiones arripiendi artifex. Proponit Lycogenem Barclaius priſcis ferocem regibus ſuæ gentis auctoribus, atque ex eo nunquam ſecundi gradus ſatis patientem. Iam & ante commonſtratum, gentem Lotharingicam pro Caroli magni poſteris haberi velle. Hoc ergo ipſis fundamentum maximum, quo ſubnixi, rebus jam antea artificioſe turbatis, & ad mutationem ſpectantibus, ad Papam ſacrumque conſiſtorium ſcribere inſtituerunt, Valeſiorum gentem, quæ per Hugonis Capeti ſcelera regno adrepſerit, jamjam deficere; eam ipſam non alios fere principes, quam aut hebetes ſocordeſque, aut hæreticos eorumque fautores, orbi Chriſtiano dediſſe. Poſteros vero Caroli magni debito non modo ſceptro excidiſſe, ſed contemni præ reliquis ac viles haberi; cum tamen illi nec ad tuendam majorum religionem zelo, quem omnibus modis vel præſentaneo vitæ fortunarumque periculo probare parati ſint, nec in patriam fide nulli mortalium ſint ſecundi: eaque

propter

propter ſperare ſeſe atq; enixe petere, ut, quæ ſervandæ, ſtabiliendæ, propagandæque majorum religionis cauſa paraturi ſint, prono favore Pontifex & ſacer ordo proſequantur. Hoc modo pertracto in partes ſuas Pontifice ac rege Hiſpaniarum, inſuper id unice agente ne quietus rerum in Gallia ſtatus bellum in regna ſibi ſubjecta derivaret; commodum Guiſiis accidit, quod, alienatis omnium à rege ſtudiis, iis, qui habentur catholici, injectum viderent conſcientiæ vinculum, vel per ſe ad ea quæ moliantur felici eventu terminanda ſuffecturum. nihil enim prius Catholicis fore quam adverſum hæreticos & avitæ religionis perturbatores arma expedientes ſequi tutarique. Vnum obſtabat, quod Rex ipſe non hæreticos modo cane pejus & angue oderat, ſed & ipſe vel ad ſuperſtitionem eſſet religioſus. Scena ergo mutanda fuit, & quæ directe in regem intendi machina non poterat, oblique dirigenda. Petitur ergo per Poliarchi latus Meleander, peiora quam quæ vel timeri poterant in hoc aſpellendo experturus. Rex ipſe religioſiſſimus cum eſſet, danda erat opera, ut nequid ab ejus exceſſu majorum religio detrimenti caperet. Arcendus ergo à regni Gallici ſceptro erat rex Navarræ, eique communi Ordinum regni decreto ſufficiendus alter, qui à Catholicorum ſtaret partibus. Talem Borbonii nullum habebant, præter unum Cardinalem Borbonium, jam capularem & ætate confectum. Hunc ipſum regi ætate vegeto nec deſperata reginæ fæcunditate ſucceſſorem deſignare, omnibus merito ridiculum videbatur: diu tamen multumque Guiſiorum id fœderatorumque parti obtentui ſumtum, ne ſpecioſo religionis prætextui uſquam deeſſent. Eo vita functo, nullus extincta Valeſiorum ſtirpe potior videri poterat, quam domus Lotharingica, Carolovigniis per maſculos idque linea recta deſcendentes innexa. Illud ipſum etſi piaculare erat, rege vivo

vivo ac vidente de ſucceſſore conſilia capere, & , ſi vetera recentiaque hiſtoriarum monumenta reſpicimus, nulli unquam impune cœptum: præclarus tamē ille religionis obtextus ex nefaſto ſceleratoque pium juſtumque reddidit. Acceſſit armorum pro defenſanda religione (ſi diis placet) ſumendorum impoſita neceſſitas. Sed cumprimis illa Henrici regis animi demiſſio ac mollities. Suſtinuit nimirum ille, quo furioſæ infinitæque fœderatorum lubidini faceret ſatis. Paſſus eſt, non modo ſucceſſorem ſibi deſignari, ſed & illum, quem naſcendi ſors regnique leges ad imperium vocabant, excludi; ipſumque ut hæreticum relapſum excommunicatumque damnari, & à ſucceſſione in regnum excludi, Aquitaniæ præfectura ſpoliari, ac breviter ad ulla omnino obeunda munia dignitateſque incapacem atque inidoneum declarari. Id communi eccleſiaſtici ordinis ita ſanc tum firmatumque decreto, Eburodinenſis, ac Vocatenſis, Epiſcopi, cum Abbate Ciſtarienſi, ad deputatos nobilium, ac tertiæ, ut vocant, partis, retulēre. Tria itaque hic videre eſt Guiſiorum conſilia; aut Regni, Valeſiis emortuis, ad Caroli magni poſteros, id eſt, ad gentem Lotharingicam, poſtliminio deducendi; aut per ignaviam regis ſe ſuoſque firmandi, ut bellorum paciſque ac totius adeo regni moderatores & arbitri, quas à nemine leges accipere velint, omnino præſcribant; aut denique ſecluſo ejectoque Navarræ rege, ſi totum regnum occupare ſibique ſervare nequeant, partem quam poſſint maximam ſibi aſſerendi. Poſtremi ſpecimen inſtituti in Lugdunenſi provincia Nemoroſius edidit, irrito licet conatu; in Armorico Mercurius; Maynius in Pheris; (Galliæ Belgicæ id oppidum;) Hiſpano juxta ac Allobrogi tentata Maſſilia, aliæque urbes, quæ tractatu Verbinenſi poſtliminio ad regem regnumque Francicum acceſſere. Vim, inſidias, cuniculos

in Me-

*in Meleandrum non uno in loco nec uno modo au-
ctor noſter explicat; utque creverint indies & ab ipſis
ſceleribus vireis animoſque deſumſerint docet, quoad
uſque Meleander alienis vitiis ad ſuas virtutes coa-
ctus fuit. Eo ventum erat, ut Guiſii, cum tamen
ipſis nihil præter unam obſequii gloriam ſuperaret,
nullis principis ſui auſpiciis, nullo juſſu prævio, cum
peregrinis exteriſque ſociare conſilia, fœdera in ca-
put regis inire, pacem publico edictũ ſancitam au-
ctoritate propria infringere, aliaque id genus infan-
da, nec ulli omnino, ne dicam regi Gallorum, tole-
randa, moliri auſi ſint. cumque ad omnia perpetua
oblivione abolenda paratum ſeſe fore demonſtraſſet
rex clementiſſimus, perrexêre nihilominus ipſi in
damnato propoſito, nec à male feriatis cœptibus re-
miſere quippiam; quoad uſque diſruptis altæ ni-
mium nimiſque diuturnæ patientiæ retinaculis,
Henricus tertius ultore ferro ſpes eorum improbas
nimiumque ſe protollentes vel ſub ipſo Ordinum re-
gni aſpectu intercidit evertitque. Huc ſpectant illa,
quæ de extremo Oloodemi & Eriſthenis ſupplicio
auctor narrat. Poliarchus, læſa majeſtatis reus, rex
Navarræ fuerit: id ex odio Guiſianorum in Na-
varræ regem, eque iis quæ de Lycogene ejuſque aſ-
ſeclis memorantur, ſatis liquido proponitur. Illud
memorabile eſt quod libro ſecundo narratur de litte-
ris à Lycogene ad Poliarchũ ſcriptis, quibus ipſe Po-
liarchũ ſummi beneficii ſibi debitorẽ facere nititur;
nẽpe ſervata vita à veneficiis Meleandri, quibus ar-
millam intinxiſſe, munerique ad Poliarchum deſ-
tinaſſe auctor noſter ait. Quodſi applicare volue-
rimus, nihil aliud eſſe poteſt, quam quod ipſe Guiſiæ
dux, licet omnia ſurſum ac deorſum verſaret, quo
regem Navarræ à regni ſucceſſione arceret, eo non
obſtante, ſecretis conſiliis amicitiam regis appetere
compertus ſit, oblato in vadimonium filio ſuo; pro-
miſſo*

miſſo inſuper, ſi regi ita videatur, ſeſe comitatum ſeptendecim ex ſua gente Principibus viris, vel ad Ligeris ripam ei obviam venire paratum, quo ipſum in urbem regiam atque regale ſolium deducat. Poliarchi perſonam, non regem modo Navarræ, ſed & Eſpernonii ducem deſignare, veriſimile fuerit illorum temporum hiſtoriam legenti. Nempe in hunc unum maxime poſt Navarræ Regem, Guiſianorum atque omnium quotquot ſacro fœderi nomen dederant, rabies deſæviit. Fuêre inter cætera Ducis Guiſii ac fœderatorum poſtulata, ut Eſpernonio ejuſque fratri Valettæ regno Galliæ interdiceretur, damnata rerum ab ipſis geſtarum memoria. quæ poſtulata non Guiſii modo fœderatorumque fuêre, ſed & eorum quos ſibi amicos propitioſque rex habebat. Atque hoc eſt quod innuit ille Poliarchi in legatos Lycogenis incurſus, ipſa legatorum querelæ, quas & multi qui à partibus Meleandri ſtarēt acerbiſsimo queſtu impleverunt. Illud ſcimus, Regis ad illa poſtulata reſponſum, quo æquum ſe bonumque Principem profitebatur, eumque ſeſe demonſtraturum aſſerebat, ut in Eſpernonio animadvertere poſſent, ſibi publicam regni utilitatem privatis commodis ac rebus quibuslibet denique priorem eſſe; non modo fœderatis ſuiſque non placuiſſe, ſed & acerrimum cœptæ rebellionis & à rege defectionis incentivum fuiſſe. Acceſsit, quod in tractu Aquitano, cum Navarro, juſſu regis, Eſpernonius conſilia & ſermones ſociaſſe diceretur. quod ipſum tanquā grande nefas vel reginæ dux Maynius exprobrare auſus fuit. Atque huc ſpectant illa, quæ de querelis Lycogenis in Meleandrum libro ſecundo ſtatim ab initio habentur. Legatos Lycogenis, ut ignavos imbelleſque à militibus deriſos, eorumque non obſcurum in Poliarchum favorem; hoc velle puto, quod per fratrem ſuum adverſus Navarræ regem

gem Guiſius in Aquitania bellum gerendum curaverat: ubi magnarum rerum nihil ab ipſo geſtum, quam quod glorioſius atque illuſtrius regis Navarræ nomen reddiderit, non ſine maxima nominis ſui diminutione & infamia. quam velaturus, Matignonii Mareſchallum, regis in Aquitania legatum, ſibique in gerendo bello ſocum, proditionis reum peragere conatus eſt: tam quidem id ſubdole, ut non modo communicata ab ipſo conſilia cum hæreticis quereretur, ſed & argentum perſolvendis ſtipendiis, victum alendis militibus, inſtrumenta bellica, aliaque neceſſaria, tam parce ſuppeditata, ut omnes bene gerendarum rerum occaſiones è manibus exciderint. Quo forſan ſpectent illa Meleandri libro 1, ita legatos fidem ipſius appellaſſe, ut pene criminarentur. neque enim tacite Maynius coram multis præ ſe tulerat, Hugenotas non alium unquam ſibi amiciorem ipſo rege expertos. Conſilium illud Optimatum, victo in Gelois campis Lycogene inclamantium, fœderibus opus eſſe, & validã populi partem Lycogeni conſenſiſſe, atque occupandum eſſe tempus monentium, quo rex acie victor pacem civium ſuum facere poſſit beneficium; inter quas voces plus ſe timuiſſe quam inter ſigna Lycogenis Meleander dicit: illud putem monſtare, conſiliarios regis non regi magis quam ſibi timentes, nunquam cordati alicujus conſilii autores, in contraria ac noxia conſilia uſque dum deflexiſſe. qualia certe erant illa, quod regi perſuaſum enixe cupiebant, diviſum eſſe in duas partes Galliæ regnum, Catholicorum nempe, & eorum qui ſe pro reformatis haberi velint: ſi neutri partium ex aſſe dominaretur, fore ut duabus quod ajunt ſellis ſit ſeſſurus: infirmiores eſſe reformatorum partes, quam ut iis ſe rex addicere debeat: amplectendas ergo ſerio eſſe fœderatorum partes: quo facto quicquid autoritatis Guiſii

apud

apud eos magnis impendiis ſummiſque laboribus quæſierint, totum illud è veſtigio in regem derivatum iri: unde quin occaſus ruinaque gentis Lotharingicæ enaſcatur, dubium non ſit: quaque cætera ſunt ejus farinæ. Quæ quibus incommodis damniſque regem totumque adeo regnum afflixerint conſilia, res ipſa plus ſatis docuit. Tabula Meleandro exhibita, quibus Lycogenes maris & agri Syracuſani præfecturam petit, utque Erbeſſum & Heracleam cum præſidiis habeat in fidei pignus: deſignant illa, quæ fœderati anno CIϽ IϽ LXXXV*, poſt firmatam pacem edicto menſis Iulii, ſibi depaciſci auſi ſunt, ſecuritati ſuæ, utque dictum eſt, in fidei pignus; Caballinum ſcilicet in Burgundia; Leucos, Verodunum, ſanctique Deſiderii fanum in Mediomatricibus; Durocortorum in Cathalaunis; Auguſtam Sueſſionum, arcem civitatemque Bibractenſem, arcem item Divionenſem, & nonnullas inſuper in Armorico Gallobelgicoque tractibus urbes; Guiſio ſpeciatim ſibi Aurelianenſium urbem ſtipulante, quam à fœderatis avellere rex ſecretis cum Entragio, qui eam urbem fœderatis ſervabat, conſiliis conabatur. petitum ſimul, ut militibus in fœderatorum auxilia cōſcriptis, rex de ſuo ducenta ſcutatorum aureorum millia perſolveret; centum inſuper ſcutatorum milia ipſis ad exædificandam Verodunι arcem largiretur; centum etiam & ſex ſcutatorum millia condonaret, quæ ex regiis reditibus in uſus ſuos converterant; ſatellites ſingulis & ſclopetarios cataphractos ad corporis cuſtodiam concederet. quæ omnia miſer ille rex adimplere ſuſtinuit, idque nec gravate in ſpeciem; vel majora ſi petiiſſent largiturus. Hæc & his ſimilia qui viderit, nullus mirabitur, quod Barclaius à ſene dictum vult, crudelem iſtam ipſi regi humanitatem fuiſſe. nec obſcura quoque hinc prudentiorum judicia; Regem, quod injuria*

injuria abs ſe extortum eſſet, alia injuria repetiturum. Quod coacto ad neceſsitatem fœderum Meleandro, Lycogenes pauciſsimus familiarium comitatus, iuque quo fiduciam ſimularet exermibus, non conſcientia ſua, ſed regis ingenio & ſuorum ſtudiis ſuperbe ſecurus: illud denotare putem, quod Guiſius non pluribus octo è ſuis comitatus Lutetiam ingreſſus regem adierit. qui, perſpectu in Guiſium civium ſtudiis, ſeſe ſervatos ipſius adventu acclamãtium, &, non ultra morandum, ſed Dominum (Guiſius is erat) Rhemos deducendum, quo in regem Galliæ inauguraretur, identidem ingeminantium; & ipſe ſupplicem matrem ſuam ad Guiſium mittere, (quam ſuperbe contemtimque & ille habuit,) cumque nihil proficeret, clanculum ex urbe regia profugere, quo ſe inſtanti ruinæ mortique, quã omnia intentabant, ſubduceret, fuit coactus. Oratio Anaximandri, libros Boucherii, Bruti Hotomanni Francogalliam, alioſque ſimiles tangit. at poſterius illud Lycogenis, quo ſucceſsionem electioni poſtponere nititur, libros ſpeciatim, &, quod miremur, privilegio regis munitos, hac de re editos, quæque plura ſcripta ſunt de juſto Lotharingicæ gentis ad habendum Galliæ regnum titulo. Infinitum fuerit, percenſere omnia & ſingula, quæ in Lycogenis & Meleandri hiſtoria conſona ſunt iis, quæ in regno Galliæ, ſtante ſacro fœdere, Henrico Regi, non tertio minus quam quarto, ſunt oblata; quæ ipſa cum ex Annalium lectione peti poſsint, omnibus patent ex æquo. Conjecturis locum ullum ſi relinquimus, & Phorbanti, Harſicoræ, Cornio, & cuivis denique, ſua perſona aſsignari poſsit. ſed fuerint iſta ſupervacua, cum contrariis conjecturis, pro immenſa illa, quæ undequaque ſe offert, circumſtantiarum varietate, nulla non conjectura de facili elidatur. Majorem de hoc ipſo libro diſcurſum inſtituere foret opus, ſi, quicquid

quicquid dicendum occurrit, chartis illinere velimus. Satius ergo, manum de tabula tollere, ne, quod olim in urbem perexiguam, cujus ampliſſima eſſent portæ, dictum fuit, Darent operam cives, ne tota per illas urbs effugeret; in hunc diſcurſum, ſi majorem in modum excreſcat, quadrare videatur.

TABVLA
NOMINVM FICTORVM
IN ARGENIDE.

Acegoras. *Ginuillæ Princeps.*
Anaximander. *Pontanus Marchio.*
Aneroeſtus. *Clemens VIII. Pontifex.*
Antenorius. *Querengus.*
Aquilius. *Imperator Rom.*
Archombrotus. *Princeps regi Franciæ ſubditus, virtutibus heroicis, ſummam facientibus ſpem, ornatus.*
Argenis. *Deficiens in Henrico III. Valeſiorum ſtirps. vel etiam alter ab rege locus, eodem tempore à tribus æmulis, Navarro, Alenſſonio, & Guiſio, callide petitus.*
Arſidas. *Dux Bullonius.*
Arx non everſa. *Londinenſis arx.*
Auxilia Meleandro lata. *Literæ, quas anno MDLIX. ad Franciſcum Galliarum regem Philippus Hiſpaniarum rex dedit.*
Britomandes pater. *Antonius Borbonius pater.*
Britomandes filius. *Antonius Borbonius filius, Henrici IV. pater.*
Cleobulus. *Villaregius.*
Commindorix. *Allobrogum Dux.*
Dereficus. *Federicus, Comes Palat.*
Dunalbius. *Vbaldinus.*
Eriſthenes. *Mainius Calignaci Comes.*

Eurymedes.

Eurymedes. *Bironii Mareſcallus.*
Gelanorus. *Turennii Marchio.*
Gens rudis, & ficum ficum, ſcapham ſcapham appellare ſolita. *Helvetii.*
Gobryas. *Harlæus Sanciaci.*
Hiero-Leander. *Hieronymus Aleander.*
Hippophilus. *Hiſpaniarum Rex.*
Horti Reginæ Mauritaniæ. *Vigna di Madama in Roma.*
Hyanisbe. *Eliſabetha Angliæ Regina.*
Hyperephanii. *Hugenottæ.*
Ibburranes. *Barberinus, Vrbanus VIII. Papa.*
Liphippus. *Rex Hiſpaniarum.*
Lycogenes. *Dux Guiſius.*
Lydii conjuges. *Ancræus cum uxore, in Gallia.*
Meleander. *Henricus III.*
Menocritus. *Retii Mareſcallus.*
Mergania. *Germania.*
Nicopompus. *Barclaius.*
Oloodemus. *Elbovii Dux.*
Peranhylæus. *Bethlem Gabor.*
Poliarchus. *Perſona eorum, in quos Guiſianorum ac Ligæ ſacræ rabies deſæviit: quales Henricus IV. Rex Navarræ, & Eſparnonii Dux.*
Praxetas. *Domus Albigniaca.*
Procerum primus in aula Hippophili. *Franciſcus Gomezius Sanctæ vallu, Lerma Dux.*
Phryges conjuges. *Comes Somerſeti cum uxore, in Angl.*
Purpurati Sacerdotes. *Cardinales, Lerma & Cleſelius.*
Radirobanes. *Hiſpaniarum Rex.*
Regio ab adverſo litore, Siciliæ æmula. *Anglia.*
Seleniſſa. *Regina mater.*
Sicilia. *Galliæ regnum.*
Timandra. *Iana Albretia, Henrici IV. mater.*
Timonides. *Domus Albigniaca.*
Vſinulca. *Calvinus.*

INDEX

INDEX
IN
BARCLAII
ARGENIDEM.

Acegoras ad Meleandrum Regem primus tranſivit. 50
Aceto ſua vulnera lavat Poliarchus. 33
Advocatorũ cẽſura. 376
Ætna tres rivos evomit. 256.257
Æquitas Deorum defenſa. 458
Alcea Seleniſſæ ſcribit. 312
Aldina catella epitaphium. 200
Anaximander Monarchia male affectum ſe prodit. 107
Aneroeſtus Rex Allobrogum dono habuit Poliarchum. 461. proclamatur occiſus. 465. poſtea ſacerdos Iovis Cœleſtis ſalutatur. 611 615. Nuptias Argenidis & Poliarchi vaticinio fortunat. 663
Angari, ignes nocturni. 41
Antenorius ſacerdos Apollinis. 198
Anna ſoror, Hyaniſbes, mater Archõbroti. 653
Anulus datus Poliarcho ab Hyaniſbe Mauritania Regina. 196
Anulus Radirobanis. 238
Apes ſymbolum Ibburranæ familiæ. 89. Reges non habent. 108
Apio mortui victores coronantur. 273
Aquilius regnis duobus excidit. 118
Archombrotus ex Africa oriundus. 33. A ruſticis pro Poliarcho accipitur. 91. Regem Meleandrũ eripit undis. 143. 144. Oloodemi & Eriſthenis fugam remoratur. 170. Meleandrum Poliarcho male affectũ reddit. 233. 234. Meleandri inſignia regia induit. 262. Radirobanis inſidias deprehendit. 389. 390. Hyempſal inter ſuos vocatur. 492. Meleandri filius eſſe dignoſcitur. 645. 646
Argenis cur Palladis ſacris præficiatur? 35. 36. Quo animo Poliarchi

liarchi necē excipiat? 62. 63. Mortem ſibi conſcire molitur. 64. in furorem verſa canit. 134. Triumphali curru vehitur ſola. 275. Morbum ſimulat. 394 Poliarcho deſponſatur. 649

Armilla Poliarcho oblata. 162. 176 185. 186

Arſidas in Poliarchi ſpeluncam concedit. 75. ab Argenide miſſus. 432. in Mauritaniam venit. 579. intemperie glaciei exhauſta agrotat. 583. 584

Aſtioriſtes, Timandra filius, nuncupatur Poliarchus. 447. 461

BAcchus à Pythia vate Medicus appellatur. 331

Balearium in vibrandis fundis peritia. 247

Barba aſciticia latronis. 78

Bellum in Lycogenem ratum. 148. geſtum. 215

Bocchus ferendis epiſtolis delectus. 601. defert. 632. 635.

Britomandes Poliarchi pater. 444

CAninus catulus Marti Enyali immolatur. 249

Cereris ſignum. 139

Cerovistus Sicābres maritus. 448

Chorea qua Saturni filiis mundus ſorte obringebat. 383. 384.

Cicuta confecti Eriſthenes & Oloodemus. 212

Cleobulus Meleandro bellum conſulit. 146

Clupea urbs Maurit. 194

Commindorix Tyrannus occiſus ab Aſtioriſte. 475. 476.

Cornius nepos Radirobanis. 540. 607. 603

Creſtor Aneroeſti familiaris. 614

Cupiditatum immodicarum frana. 621

DEmades Seleniſſa filius. 296

Deum exiſtere, Aneroeſtus diſſerit. 621

Diana hymnus. 190

Dira in inſidiantes Regibus. 42. 43. in fœdifragos. 136

Druidum carmina. 444

Dunalbius uni familia regiam poteſtatem addicendam eſſe probat. 114. Arſidam cum Nicopompo cœna excipit. 337

Epeirēte

EPeirctæ propugnaculum Siciliæ. 138
Epithalamium Argenidis & Poliarchi. 660
Eriſthenis in Meleandrũ conjuratio. 165. 166
Eurymedes Poliarchũ ſibi ignotum verberat. 129
Exta victimarũ in mare projecta. 631
FEbris largo vini potu expulſa. 330
Fecialium religio. 136. ſolennia verba. 491
Fortitudinis ſimulachrũ. 605
Fortunæ Deæ habitus. 385. Templũ. 433. 435.
Fortuna falſo temeritatis inſimulata. 437. 438
Fuga ſponſi cum virgine frequens. 317
GAlatea ſui Acis anxia. 68
Gallica connubia Siculis principibus interdicta. 486
Gelanorus Poliarchi mortem ſcite comminiſcitur. 58. 59.
Gelida admota ruborem ex nimio fletu contractum temperat Argenis. 67
Gigantomachia deſcriptio. 473
Glaciei poma inſerta æſtate. 581. 582
Gobryas præfectus navium. 443. à Poliarcho 441. ad Argenidem. 573. 574
HArſicora nepos Radirobanis. 540. 602. 603.
Heraleon inſanus Poliarchum ſimulans. 101
Hoſpitali Iovi exta ſacrata. 581
Hyanisbe Mauritaniæ regina. 195
Hyperephanii quales? 152
IBburranes Lydius. 88
Icciobates Theocrinem veneno extinguere parat. 313
Iovis Cœleſtis templũ. 604
Inſania nulli expertes. 105
Iuba Mauritaniæ præfectus Arſidam percunctatur. 579
Iunonis cœleſtis tẽplum. 310. 497. 498.
Iusjurandum in Palladis ſacrario. 73
Iurisjurãdi formula Hyanisbes. 608
LEgati venarum inſtar. 564
Legum condendarum jus Regibus. 509
Linguæ errantis gratia. 320. Lit-

Litterarũ contemptus. 87
Lixa urbs Mauritaniæ. 187
Lycogenes Argenidē rapere contendit, 36. *occiditur.* 266
Mathematicorum ludibria. 218
Matrimonia Principum non ex affectu amicitiæ. 369
Medicorum iniquiſsima merces. 53
Meleander rex Siciliæ plus juſto venatui indulget. 34. *largitur immodice.* 24. *Olea cur coronetur?* 35. *Meleandri caſus in terram.* 32. *nummus.* 35. *ſua inſignia tradit Archombroto.* 262
Mergania regio à ſuis principibus defecit. 284
Mola aſperguntur devota animalia ab Argenide. 125
Monile Eryphiles. 294
Natalis dies Hyanisbes. 510
Navis merſa. 174
Navis Meleandri inſcriptio. 240
Navis Natalis, qui & Argenidis. 373
Neptuni ara. 630
Nilus incertus patriæ. 80
Nummus Meleandri nectua inſignitus. 35
Olea cur Meleander coronetur? 35
Orationes preceſq; diis non vanæ 439. *Orgia.* 511
Pacis imago cujus dextra Mars olivam inſerit. 276
Pacis Deæ verba. 632
Palladis ſimulachrũ. 124
Palladi carmen nuncupatum. 125. *à Pallade ſe falſo liberatum putat Meleander.* 356. 357
Palladis ſacris præficitur Argenis. 360. 361
Paupertatis laus. 621
Phorbas cum furto ſacculi Arſidæ aufugit. 584
Phthintia oppidum Siciliæ. 32
Poculum anacaum. 212.
Poëſeos genius extra verum. 339
Poliarchus prædones abigit. 29. *Perduellionis inſimulatur.* 44. *ejus epitaphium.* 62. *Argenidē Sacrorum præſidē ignota veſte alloquitur.* 129. *Peiratas occidit.* 180. *ereptas à prædonibus gēmas Hyanisbæ Mauritaniæ reginæ reſtituit.* 194. *Mercatoris ſpeciem gerit.*

gerit. 343. Theocrinem puellam ſe tandẽ ſimulaſſe aperit. 353. Pueri natura. 449. Scordanes vocatur. 461. & Aſtioriſtes. 447. 461. Brito mãdi patri à matre offertur. 467. 468. In Mauritaniam inſcius appulit. 487. Ejus cum Radirobane certamen. 532. Argenidem ducit uxorem. 659
Prodigiorũ deſcriptio. 151
Prudentia ſimulac. 605
Purpura Argenidi oblata. 573. 574

R

Adirobanes Sardiniæ Rex ſuppetias fert Meleandro. 238. Argenidis nuptias petit 291. Hyanisbæ bellũ indicit, 491. occiſus à Poliarcho. 533.
Reges à ſuavitate amandi arceantur. 35. Improbatur eorũ poteſtas. 108. An ex una ſtirpe melius quam ex comitiis populi aſciſcantur? 113. Precario regnant. 138. Hyperephanii Regibus graves. 152. à Regibus defectionum cauſa. 153. Regum cognata potentia cælo. 42

T

Abella Veneri devota. 30
Tempeſtas maris. 172. 173. &c. Sardi devoventur. 414
Teſtamẽtũ militare. 514
Themiſon, medicus Afer, ſolvendam venam cenſet. 5[illegible]
Theocrine filia Alca[illegible] 312. Latrones occidit. 323. Pallas eſſe creditur à Meleandro. 356. 357. ſe Poliarchum eſſe Argenidi oſtendit. 353. 354
Timoclea de regum amicitia differens. 51. 52
Timãdra uxor Britomãdis Aſtioriſtẽ filium Sicãbræ dat alẽdum. 447
Timonides ad ferendam Poliarcho armillam electus. 165. legatus à Meleandro ad Hyanisbem. 565. 566. 604
Treutacommilcõdor. 321
Triumphi ſpecies. 275
Tuſſim commovet caute Argenis. 71

V

Ectigalia ab egenis nõ exigenda. 374. ut Regi præſtanda? 500
Veneris Cæleſtis templum. 497. 498. Erycinæ. 30.
Veſtium mutatio. 98

FINIS.

ANT 13/755 ∅

Legatoria — A

Digitized by Google

Digitized by Google